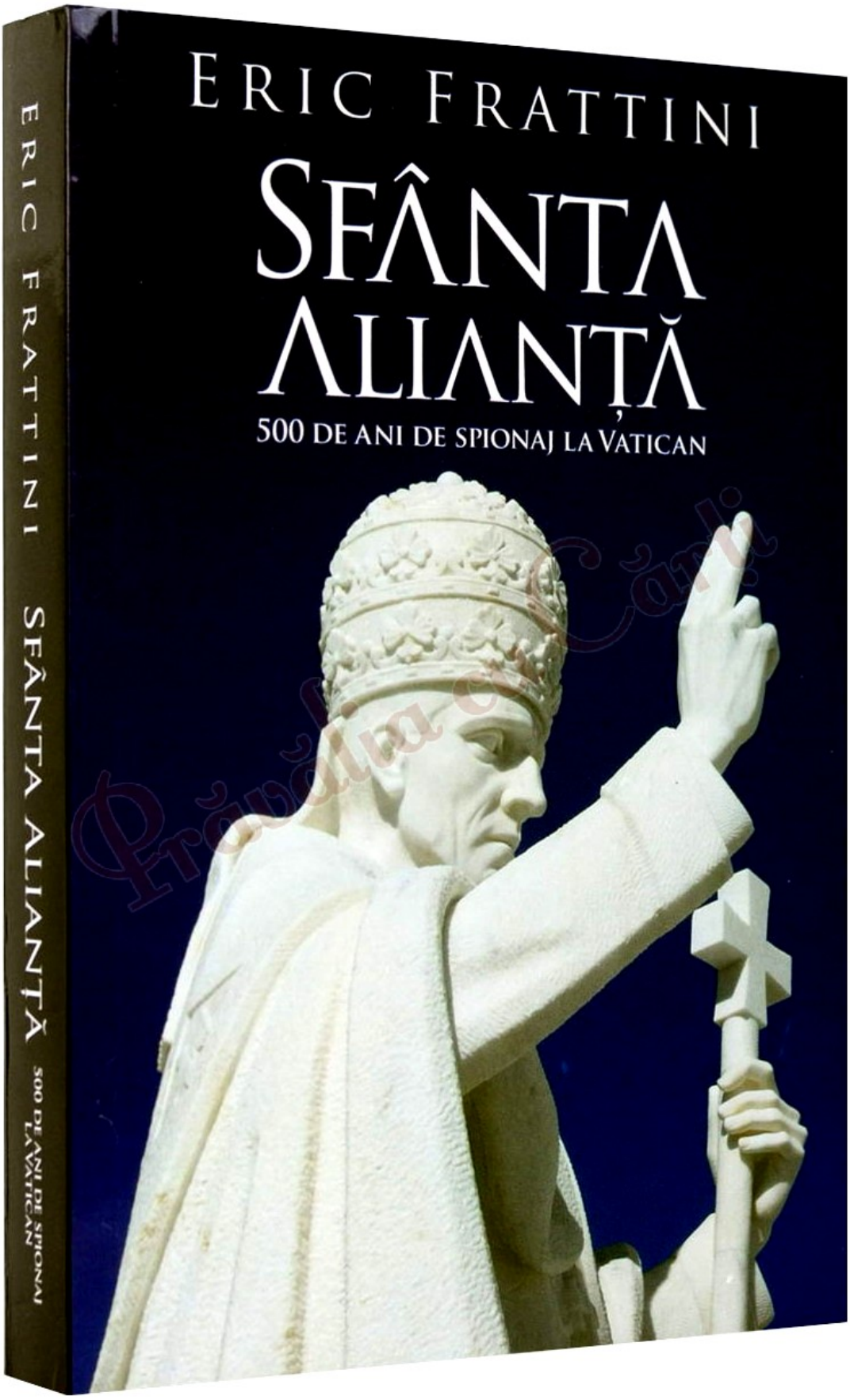

ERIC FRATTINI
SFÂNTA ALIANȚĂ
500 DE ANI DE SPIONAJ LA VATICAN
ERIC FRATTINI
SFÂNTA ALIANȚĂ
500 DE ANI DE SPIONAJ LA VATICAN

ERIC FRATTINI

Sfânta Alianţă
500 de ani de spionaj la Vatican

EDIŢIE ÎNGRIJITĂ DE RĂZVAN DOLEA
TRADUCERE DE ZULLY MUSTAFA
2004

Eric Frattini s-a născut pe data de 15 decembrie 1963 la Lima, mutându-se mai apoi cu familia (soţia Silvia şi fiul Hugo), în Spania. A început cariera ca jurnalist, fiind reporter de teren participant în diverse conflicte de amploare, iar mai apoi, după naşterea fiului său Hugo alege cariera de scriitor, căreia i-a dedicat şi îi dedică o mare parte din timp.

A trăit în mai multe locuri: Tahiti (Polinezia), Asuncion (Paraguay), Beirut (Liban), Nicosia (Cipru) şi Ierusalim.

Este membru al „Asociaţiei de Presă din Madrid”, „Organizaţia corespondenţilor străini în Israel”, „Asociaţia Jurnaliştilor Palestinieni în Teritoriile Ocupate”

A luat parte la mai multe conflicte internaţionale: sfârşitul războiului din Liban, războiul Iraniano-Irakian, conflictul din fâşia Gaza, războiul din Golf, războiul din Kurdistan şi cel din Cecenia.

A realizat diverse documentare pentru Televiziunea spaniolă, Tele 5, Antena 3 TV şi Canal Historia şi a intervievat figuri proeminente precum: Yasser Arafat, Isaac Rabin, Shimon Peres, Ariel Sharon, Hosni Mubarak, Nelson Mandela, Colin Powell, Henry Kissinger, James Baker şi Jimmy Carter.

Participant activ în dezbateri politice în diferite programe şi canale de televiziune precum: „Jurnalul de noapte” — de la Telemadrid, „Lacos X Madrid” — Ondas X TV şi „Cuarto Millenio” — Cuarto.

În 1988 a traversat Oceanul Pacific, din Peru până la Insula Nukuhiva (Arhipeleagul Marchizelor). A străbătut Australia într-un Land Rover (de la Cooktown la Darwin) şi Insula Borneo (de la Balikpapan la Kalimatan) şi Africa Subsahariană (de la Alger la Dakar) într-un camion.

A participat la curse de automobile clasice precum MG Classic (2004 — ocupând locul 1), respectiv 2005 (locul 1), la Mini Cooper în 2006 (locul 2).

A fost câştigătorul trofeului Polo Postoloboso din Octombrie 2003.

Este recunoscut datorită expertizei sale în spionaj internaţional şi problemele Vaticanului.

Oferă astfel cititorilor o scriitură clară, provocatoare şi bogată în detalii şi informaţii interesante şi cu o mare doză de intrigă şi suspans.

Înainte de atentatul de la 11 septembrie 2001 a fost singurul interesat de multimilionarul care proclama „Jihadul” şi terorismul internaţional — Osama Bin Laden (personaj complet necunoscut şi neinteresant până la momentul

atentatului). Astfel, cu 4 luni înainte de 11 septembrie 2001 apare o biografie a lui Bin Laden, devenită bestseller abia după atentat.

„Pentru fiecare operaţiune de spionaj, există o misiune oficială şi alta secretă, ascunsă cu mare măiestrie. Misiunea oficială trebuie să se pună de acord cu regulile societăţii şi să le respecte. Dar ceea ce se află ascuns, motivul real al misiunii, trebuie să-şi găsească maniera potrivită în care aceasta să fie dusă la îndeplinire.”

John Le Carré, Spionul perfect

INTRODUCERE

Papalitatea, autoritatea supremă a Bisericii catolice, este cea mai veche organizaţie din lume, singura care a fost odată o instituţie înfloritoare în Evul Mediu, un actor privilegiat în perioada Renaşterii, una din protagonistele Reformei şi Contra-Reformei, a Revoluţiei franceze şi a erei industriale, dar şi a ascensiunii şi decăderii comunismului. De-a lungul secolelor, papii, agăţându-se de faimoasa lor „infailibilitate”, au jucat un rol important şi au avut un mare impact social asupra faptelor istorice. În studiul său asupra istoriei protestantismului, istoricul Thomas Babington afirmă că papii au ştiut să aşeze în centru Biserica, dar şi să atenueze, chiar să ascundă influenţa lor asupra evenimentelor istorice, şi insistă pe abilitatea lor de a se adapta la diferitele mişcări sociale apărute de-a lungul timpului, şi de a şi le însuşi.

Napoleon Bonaparte considera papalitatea „una dintre cele mai frumoase meserii din lume”, iar Adolf Hitler spunea despre ea că este „una dintre cele mai periculoase şi delicate profesii a lumii politice”. Napoleon compara forţa unui singur papă cu cea a unei armate de două sute de mii de bărbaţi. Este adevărat că de-a lungul istoriei, papalitatea a avut întotdeauna două feţe: una a Bisericii catolice din lumea întreagă, şi una a celei mai mari puteri politice de pe planetă. În timp ce pe de o parte papii binecuvântau oamenii simpli, pe de alta, primeau ambasadorii şi şefii de stat ai altor ţări, sau îşi trimiteau reprezentanţii diplomatici şi delegaţii în misiuni speciale.

Această putere a dus ca foarte mulţi oameni să-i privească pe papi înainte de toate ca pe „părinţi ai prinţilor” şi-abia apoi ca „vicari ai lui Christos”. Suveranii pontifi au cerut pentru actele lor, şi aceasta încă din secolul VIII, întâietatea şi jurisdicţia universală; acestea le-au fost acordate în 1931, în urma creării postului de Radio-Vatican, care le-a permis stabilirea unui contact permanent cu lumea. În timpul Reformei, Luther, referindu-se la papalitate, a calificat-o ca un rău uman superfluu. Istoricul catolic lord Acton critică

centralizarea excesivă a papalităţii şi, după o călătorie la Roma, afirmă că: „puterea corupe şi puterea absolută corupe la modul absolut”.

Istoria Sfintei Alianţe, serviciul de spionaj al Vaticanului, nu poate fi adusă la lumină independent de istoria fiecărui papă în parte, iar aceasta, la rândul său, nu poate fi rostită independent de istoria Bisericii catolice. Este foarte clar că fără catolicism, nici un papă n-ar fi existat şi, aşa cum a scris Paul VI în Ecclesiam Suam, „fără papă Biserica catolică n-ar mai fi fost deloc catolică”. Este absolut sigur însă că, fără puterea reală pe care papii au avut-o, Sfânta Alianţă n-ar fi existat şi cu atât mai puţin gruparea Sodalitium Pianum[1].

Amândouă fac parte din angrenajul la construirea căruia au contribuit: Sfânta Alianţă de la fondarea sa în 1566, din ordinul lui Pius V şi Sodalitium Pianum (SP), de la înfiinţarea sa în 1910, din ordinul lui Pius X.

Un alt istoric, Carlo Castiliogni, autorul uneia dintre cele mai bune enciclopedii despre papi, scrie: „Tripla tiară purtată de pontifi simbolizează fără nici o îndoială puterea pe care o au în ceruri, pe pământ şi în lumea clandestină (underworld)”[2]. Această afirmaţie se explică foarte simplu: în Cer papa îl are pe Dumnezeu, pe pământ, pe el însuşi, iar în lumea clandestină (underworld) are Sfânta Alianţă.

Deşi autoritatea papală s-a schimbat încetul cu încetul, în funcţie de modernizările, transformările politicii şi economiei actuale, spionii Vaticanului n-au avut ca singură preocupare decât interesele Bisericii. Experţii Vaticanului afirmă că Biserica şi structurile papale n-au renunţat niciodată la imaginea lor imperială, observând că acele caracteristici ale unui cult consacrat unei persoane imperiale, au fost pur şi simplu transferate asupra celei papale.

Cei 40 de papi care au guvernat, sau mai exact „au domnit”, de când a fost creată Sfânta Alianţă, începând cu Pius V până la Ioan Paul II, s-au confruntat cu decreştinizarea şi schismele, revoluţiile şi dictaturile, colonizările şi expulzările, persecuţiile şi atentatele, războaiele civile şi mondiale, asasinatele şi sechestrările. Sfânta Alianţă a fost un puternic instrument folosit în realizarea obiectivelor politicii papilor.

Între secolele XVI şi XVIII, papalitatea şi Sfânta Alianţă au avut de înfruntat inamici care purtau numele de: liberalism, constituţionalism, democraţie, republicanism, socialism. În secolele XIX şi XX, aceşti inamici s-au transformat în:

---

[1] Serviciul de contraspionaj al Vaticanului, numit Sodalitium Kanum (Asociaţia lui Pius), sau SP, va fi creat oficial în 1910 din ordinul lui Pius X.

[2] Cuvântul englez underworld are mai multe sensuri: infernul, lumea de dedesubt, zona interlopă, periferia societăţii.

darwinism, americanism, modernism, rasism, fascism, comunism, totalitarism, revoluţie sexuală. În secolul XXI, ei vor fi intruziunea ştiinţelor în problemele religioase, blocul politic unic, suprapopularea, feminismul, agnosticismul social.

Aceasta arată că politica Vaticanului şi serviciul ei secret au funcţionat întotdeauna în paralel, utilizând diferite metode pentru atingerea unui singur scop. Pe de o parte, papa negocia paralizarea măsurilor contrare Romei, iar pe de altă parte, Sfânta Alianţă şi Ordinul Negru interveneau în distrugerea duşmanilor papalităţii.

David Rizzio, Lamberto Macchi, Roberto Ridolfi, James Fitzmaurice, William Parry, Marco Antonio Massia, Giulio Alberoni, Alessandro de Medici, Giulio Guarnieri, Tebaldo Fieschi, Charles Tournon, John Bell sau Giovanni DaNicola au fost câţiva dintre agenţii Sfintei Alianţe ale căror operaţiuni au schimbat cursul istoriei începând cu mijlocul secolului XVI până în zilele noastre.

Ludovico Ludovisi, Lorenzo Magaloti, Olimpia Maidalchini, Sforza Pallavicino, Paluzzo Palluzzi, Bartolomeo Pacca, Giovanni Battista Caprara, Annibale Albani, Pietro Fumasoni-Biondi sau Luigi Poggi au fost câţiva dintre cei mai puternici patroni ai spionajului pontifical, care au decis şi au ordonat, întotdeauna în numele credinţei, operaţiuni secrete, asasinate politice şi de stat, sau simple „lichidări” de personaje secundare, care interferau cu politica papei sau cu cea a lui Dumnezeu pe pământ.

În cadrul diplomaţiei pontificale, au fost asasinaţi regi, au fost otrăviţi diplomaţi, au fost susţinute facţiuni în conflict, s-au închis ochii asupra catastrofelor şi holocaustului, au fost finanţate grupări teroriste şi dictaturi sud-americane, au fost protejaţi criminali de război şi au fost spălaţi bani ai mafiei, au fost manipulate pieţe financiare şi au fost provocate falimente bancare sau au fost condamnate conflicte, în timp ce se vindeau arme beligeranţilor; toate acestea în numele Domnului, al Sfintei Alianţe şi al Sodalitium Pianum, instrumente ale acestei diplomaţii.

De când inchizitorul Pius V a fondat spionajul Vaticanului în sec. XVI, cu singurul scop de a se debarasa de eretica Elisabeta I a Angliei şi de a o pune pe tron pe catolica Maria Stuart, Statul Vatican nu a recunoscut niciodată existenţa Sfintei Alianţe sau a Sodalitium Pianum, chiar dacă operaţiunile lor au fost un „secret al lui Polichinele”. Simon Wiesenthal, celebrul vânător de nazişti, a declarat într-un interviu: „Cel mai bun serviciu de spionaj din lume şi cel mai eficace pe care-l cunosc este cel al Vaticanului”. Cardinalul Luigi Poggi, supranumit şi „spionul papei” (Ioan-Paul II) a adus una dintre cele mai mari

modernizări Sfintei Alianţe, graţie strânselor sale contacte pe care le-a întreţinut cu Mossadul israelian. A permis serviciilor secrete israeliene să dejoace un atentat împotriva primului ministru Golda Meir, în timpul uneia dintre vizitele sale în Italia. Poggi a mai fost însărcinat, trecând prin IOR-ul („banca Vaticanului”) lui Paul Marcinkus, să îndrepte fondurile Vaticanului spre finanţarea sindicatului „Solidaritatea”, în fruntea căruia era Lech Walessa — operaţie condusă de Sfânta Alianţă împreună cu CIA, reprezentată de William Casey.

De-a lungul celor cinci secole de existenţă, imensa umbră a Sfintei Alianţe a planat deasupra numeroaselor evenimente şi aspecte ale istoriei; luptele împotriva Elisabetei I a Angliei; masacrul din noaptea Sfântului Bartolomeu; aventura Invincibilei Armade; asasinatele lui Wilhelm de Orania şi Henric al IV-lea; războiul de succesiune la tronul Spaniei sau criza cardinalilor Richelieu şi Mazarin în Franţa; atentatul împotriva regelui Jose I al Portugaliei; Revoluţia franceză, apoi Austerlitz; ascensiunea şi căderea lui Napoleon; războiul de Secesiune din America şi războiul de independenţă din Cuba; relaţiile secrete cu împăratul Wilhelm II din timpul Primului Război Mondial sau cele cu Adolf Hitler din cel de-al Doilea Război Mondial; „Aurul Croaţiei” şi organizaţia „Odessa”; lupta împotriva grupării teroriste „Septembrie Negru”, a lui Carlos Şacalul sau împotriva comunismului; finanţele obscure ale IOR şi relaţiile sale şi mai obscure cu francmasoneria, mafia şi traficul de arme; şi, în sfârşit, crearea de companii în paradisurile fiscale sau finanţarea dictatorilor de dreapta, precum Anastasio Somoza sau Jorge Videla.

De-a lungul celor cinci secole, societăţile secrete care au depins de Sfânta Alianţă, ca Cercul Octogonus sau Ordinul Negru, au realizat operaţiuni secrete pentru serviciile de spionaj al altor ţări, cum ar fi Mossad sau CIA. În timp ce acestea luptau cu un duşman definit, terorismul arab sau comunismul „malefic”, Sfânta Alianţă a ştiut să se adapteze epocilor şi situaţiilor marcate de suveranii pontifi. Întrucât, cum a zis într-o zi prea-puternicul cardinal Paluzzo Paluzzi, capul Sfintei Alianţe pe la mijlocul secolului XVII: „dacă un papă ordonă ca cineva să fie lichidat în numele credinţei, acest lucru se va face fără discuţie. Este vrerea lui Dumnezeu, iar noi (Sfânta Alianţă), braţul său executiv”.

Această carte nu este decât o trecere scurtă prin „lungul” parcurs de cinci secole al istoriei operaţiunilor ascunse ale puternicului serviciu de spionaj al Statului şi al Cetăţii Vatican. Preoţii-agenţi ai serviciului de spionaj papal — Sfânta Alianţă — şi ai serviciului de contra-spionaj — Sodalitium Pianum — au ucis, furat, conspirat şi trădat în numele lui Dumnezeu şi al credinţei catolice, din ordinul

suveranului pontif. Spionii papei au fost simbolul perfect al devizei: „Prin cruce şi spadă”. Toate faptele relatate în aceste pagini sunt reale; toate personajele semnalate au existat cu adevărat.

El Tamaral, 2004

1
Între Reformă şi o Nouă Alianţă (1566-l570)

„Căci v-am spus de multe ori, şi vă mai spun şi acum, plângând: sunt mulţi care se poartă ca vrăjmaşi ai crucii lui Hristos”

Filipeni 3, 18

Există mai multe versiuni în ceea ce priveşte identitatea adevăratului fondator al Sfintei Alianţe, serviciul de informaţii al Vaticanului. Dar cel care a înfiinţat şi a organizat în 1566 primul serviciu de spionaj pontifical a fost Papa Pius V (1566-l572), cu scopul de a lupta împotriva protestantismului reprezentat de Elisabeta I a Angliei.

Protejat de puternicul cardinal Gian Pietro Carafa (viitorul papă Paul IV), Antonio Ghislieri (viitorul Pius V) este convocat la Roma pentru a-şi asuma conducerea unei misiuni speciale şi este însărcinat să creeze un fel de serviciu de contra-spionaj. Acesta trebuia să culeagă informaţii despre toţi cei care violează preceptele papale şi dogmele Bisericii, ca mai apoi Inchiziţia să îi poată judeca.

Tânărul preot este atras de societăţile secrete şi, în ochii săi, Sfântul Oficiu este unul dintre cele mai puternice la acea vreme. Munca depusă de agenţii lui Ghislieri în regiunile Como şi Bergamo reţine puternicilor Romei. În mai puţin de un an, aproape o mie două sute de oameni, agricultori şi nobili, au fost judecaţi de tribunalul Inchiziţiei. Mai mult de două sute au fost declaraţi vinovaţi, după ce au fost supuşi unor torturi îngrozitoare şi apoi executaţi.

Tortura cu funia, foarte folosită pe vremea aceea, consta în a prinde mâinile presupusului eretic la spate de o funie fixată de tavan şi apoi a-l ridica pe prizonier. O dată corpul suspendat în aer, era lăsat brusc să cadă la un metru de podea, astfel încât violenţa cu care se scutura trupul condamnatului îi disloca extremităţile.

O altă tortură, foarte des utilizată, era cea a apei. Călăii întindeau victima pe o suprafaţă de lemn în formă de canal, apoi introduceau o cârpă fină pe gât, înmuiată în apă, în timp ce-i blocau nasul, victima nemaiputând să respire. Apoi îi

turnau apă pe gură şi în nări, deşi nefericitul nu putea să respire. Până când medicul Inchiziţiei lua decizia să pună capăt acestei torturi, mulţi acuzaţi sucombau deja[13].

În 1551, ca mulţumire pentru serviciile aduse, Antonio Ghislieri este propus de Carafa inchizitor general la Roma, sub pontificatul lui Iulius III (1550-l555). Cu Ghislieri la conducere, congregaţia Sfântului Oficiu are toate posibilităţile ca să-şi atingă obiectivele pe care şi le-a propus. În primul rând, este dusă la bun sfârşit o reformă a Consiliului Suprem, iar Papa numeşte un grup de cardinali însărcinat să-l controleze. Aceşti prelaţi deţin, la nevoie, funcţiile de judecători şi de consilieri ai papei atunci când trebuie judecate personaje eminente ale societăţii romane.

Ghislieri este cel care, la începutul anului 1552, stabileşte cele şapte delicte susceptibile de a fi judecate de tribunalul Sfântului Oficiu: erezia; suspiciunea de erezie; cei care îi protejau pe eretici; magia, vrăjitoria şi farmecele; blasfemismul; cei care se împotriveau autorităţilor sau agenţilor Inchiziţiei; cei care distrugeau, ultragiau sau violau sigiliile sau simbolurile Sfântului Oficiu.

Începând cu acel an, Ghislieri a organizat în întreaga Romă o adevărată reţea de spioni. Aceştia operau din bordelurile oraşului până în bucătăriile palatelor nobililor romani. Toate informaţiile culese de agenţii Inchiziţiei erau personal transmise lui Ghislieri, prin două metode: fie prin viu grai, fie prin ceea ce se chema Informi Rosso („Raportul roşu”). Acesta din urmă era un mic pergament, rulat într-o panglică roşie, care purta însemnele Sfântului Oficiu. După legile de-atunci, ruptura pecetei era pedepsită cu moartea imediată. Agenţii lui Ghislieri scriau în el toate informaţiile care acuzau, deseori fără nici o dovadă, un cetăţean al Romei de violarea regulilor Bisericii — informaţii susceptibile de a fi studiate după aceea, în faţa tribunalului Inchiziţiei. În acest scop, Informi Rosso era depus într-o cutie de scrisori din bronz, de dimensiuni mici, la sediul roman al Sfântului Oficiu.

De-a lungul timpului, inchizitorul general instaurează una dintre cele mai vaste şi mai eficace reţele de spioni şi constituie cele mai bune arhive, care centralizează datele personale ale cetăţenilor Romei. Nimeni nu vorbeşte fără permisiunea lui Ghislieri şi nimic nu mişcă pe străduţele oraşului fără ca inchizitorul general să fie pus la curent. Asemenea se întâmplă şi în interiorul Vaticanului, nimeni nu scoate un cuvânt fără ca inchizitorul general să fie informat.

---

[3] L. GALLOIS, *Historia general de la Inquisicion*

La 23 mai 1555, după scurtul pontificat al papei Marcel II, care a durat mai puţin de o lună, cardinalul Gian Pietro Carafa, fără nici o opoziţie din partea sectorului imperial sau a celui francez a fost ales de conclav. Ambasadorul Veneţiei, Giacomo Navagero, a definit astfel noul pontif în vârstă de 79 de ani: „Carafa este un papă cu un temperament violent şi aprig. Este prea impetuos în felul în care tratează afacerile Bisericii şi, bineînţeles, bătrânul pontif nu tolerează ca cineva să-l contrazică”[4].

Carafa, devenit Papa Paul IV, se temea de puterea incredibilă a lui Ghislieri. La Roma, populaţia îl poreclise pe inchizitorul general „papa din umbră”, dar aceasta nu l-a împiedicat pe pontif să-i acorde lui Antonio Ghislieri demnitatea de cardinal. Odată cu aceasta, Inchizitorul Ghislieri va deveni din ce în ce mai puternic şi mai periculos. Dar tot mai mulţi membri ai Colegiului cardinalilor nu mai erau dispuşi să permită ca acesta din urmă, din postul său de şef al teribilei Inchiziţii, să conducă destinele Bisericii Catolice.

Între timp, agenţii lui Ghislieri îşi făceau de cap prin Roma, semănând teroare printre cetăţeni. Spionii cardinalului, cunoscuţi şi sub numele de „monahii negri”, alegeau o victimă oarecare şi aşteptau ca ea să se afle singură pe o străduţă pustie. Acolo era atacată, luată pe sus şi introdusă într-o caleaşcă închisă ermetic, apoi transportată într-o anexă a Inchiziţiei. Sosirea sechestraţilor la palatul Sfântului Oficiu a fost descrisă astfel de un monah, mărturie pe care Leonardo Gallois a publicat-o în 1869:

„Victima era abandonată într-un subsol în curtea din faţă. Aproape de poarta principală. Acolo, victima trecea printr-un proces de iniţiere într-o cameră circulară, unde zece schelete lipite de perete îl anunţau că în acest han, uneori, se ţintuiau musafirii de vii şi erau lăsaţi să-şi aştepte moartea în linişte. După un avertisment atât de sfânt, victima era introdusă într-o galerie învecinată, unde se găseau alte două schelete umane, care de data asta nu mai erau aşezate în picioare, ca şi cum ar fi primit o vizită, ci întinse pe un catafalc. În aceeaşi galerie, putea să distingă foarte clar în partea dreaptă un cuptor mânjit de grăsime în mai multe locuri şi folosit în secret pentru a înlocui rugurile din pieţele publice, căzute în desuetudine din pricina răutăţii din secolul corupt. În acest corp al clădirii se găseau puţine celule în adevăratul sens al cuvântului, în schimb, la al doilea nivel, pe partea dreaptă, era sala Sfântului Tribunal, încadrată de două uşi. Pe fiecare dintre ele era fixată o pancartă pe care scria *stanza del primo padre compagno*, iar pe a doua *stanza del secondo padre compagno*. Astfel erau numiţi

[4] J. PREDES, M. BARRIO, D. RAMOSLISSON, L. SUAREZ, *Diccionario de los Papas y Concilios.*

cei doi inchizitori însărcinaţi cu o dublă misiune: să ajute Consiliul Suprem să descopere criminalii, apoi să-i convertească definitiv pe inculpaţi."[5]

Dar situaţia avea să schimbe foarte curând pentru cardinalul Ghislieri, pentru că în noaptea de 18 august 1559, Papa Paul IV a murit subit. La aflarea veştii morţii sale, răzmeriţa se răspândi pe străzile Romei, iar vânarea şi capturarea agenţilor lui Ghislieri deveni una dintre principalele distracţii ale poporului. Mulţi dintre cei care au servit Sfânta Inchiziţie cu fidelitate au fost asasinaţi de populaţie şi cadavrele lor aruncate în canalele de scurgere. Tulburările nu s-au oprit aici. Locuitorii Romei au luat cu asalt palatul care găzduia tribunalul Inchiziţiei şi au sfărâmat statuia suveranului pontif defunct[6].

Cardinalul Ghislieri şi câţiva dintre oamenii săi au mai apucat să salveze o mare parte a arhivelor secrete, care, încărcate în opt trăsuri, i-au însoţit în fuga lor din Roma.

În sfârşit, situaţia a revenit la normal când, la 25 decembrie 1559, cardinalul Gianangelo de Medici, duşmanul papei precedent, a devenit noul pontif sub numele de Pius IV.

Papa era un bărbat cu un caracter ferm, un diplomat abil, dispus să cureţe Biserica catolică de urmele fostului pontif. Pentru această sarcină, el şi-a alăturat doi cardinali fideli, nepoţii săi, Marco Sittich de Altemps şi Carlo Borromeo. Primul era maestru în mânuirea spadei şi în arta războiului; al doilea, în arta diplomaţiei.

Borromeo a fost numit arhiepiscop de Milano, legat al papei la Bologna şi în Romagna, responsabil cu guvernarea statelor pontificale şi, în fine, secretarul privat al papei. Ca primă măsură, au fost ordonate detenţia şi reţinerea cardinalilor Carlo şi Antonio Carafa la castelul Sant' Angelo, dar şi a lui Gian Carafa, duce de Paliano, şi a altor cavaleri din suita sa, acuzaţi de a-i fi asasinat soţia.

Următoarea măsură luată de Pius IV, la sfatul lui Carlo Borromeo, a fost reabilitarea cardinalului Morone şi a episcopului Fiescherati, acuzaţi de erezie de Sfântul Oficiu la ordinul lui Paul IV. A treia măsură a fost să ordone exilul celui care a fost până atunci inchizitor general, cardinalul Antonio Ghislieri, şi dizolvarea „monahilor negri"[7]. Emineţa sa, refugiată într-o mânăstire izolată,

---

[5] L. GALLOIS, *op. cit.* In 1873 au fost făcute săpături la palatul Sfântului Oficiu din Roma. In pivniţe au fost descoperite resturi de îmbrăcăminte din epoci diverse, păr de om şi chiar obiecte cu efigia papei Pius VII (14 martie 1800 — 20 august 1823) ceea ce dovedeşte că agenţii Inchiziţiei operau încă la Roma sub pontificatul acestuia.

[6] W. GOETZ, P. JOACHIMSEN, E. MARCKS, W. MOMMSEN. H. HEINRICH, *La epoca de la revolution religiosa, la Reforma y la Contrareforma*

[7] „Monahii negri" operau cu feţele acoperite ca să nu fie recunoscuţi. Nu ţineau cont decât de suveranul pontif şi, timp de câteva secole, ei au fost braţul executor al Sfintei Alianţe.

şi-a reluat slujbele pastorale într-o episcopie veche, lucru care a făcut să fie privit favorabil
atunci când conclavul s-a reunit după moartea lui Pius IV, survenită la data de 9 decembrie 1565. În mod curios şi doar la trei săptămâni de la deschiderea conclavului, cardinalul Carlo Borromeo, omul de încredere al defunctului papă, decide să apere candidatura cardinalului Ghislieri, care conta pe sprijinul regelui Filip al II-lea. De-a lungul anilor, Ghislieri primea de la capetele încoronate ale Spaniei o subvenţie de opt sute de ducaţi[8].

La 7 ianuarie 1566, cardinalul Ghislieri este ales papă şi îşi ia numele de Pius V. Cel care la vremea aceea era ambasadorul Spaniei declara: „Pius V este un papă de care epoca noastră are nevoie”. Filip al II-lea aprobă, de asemenea, sosirea unui aliat pe scaunul Sfântului Petru. Alegerea sa presupunea victoria celor care-şi doreau un pontificat auster şi pios dar, în acelaşi timp, capabil să lupte şi să acţioneze cu cea mai mare energie împotriva Reformei protestante.

Ceea ce se va întâmpla, în orice caz, este că papa Pius V îşi va folosi întreaga sa experienţă de cap al Inchiziţiei pentru a crea un serviciu de spionaj eficace, implacabil şi supus orbeşte ordinelor suveranului pontif.

Prima funcţie a agenţilor Sfintei Alianţe, nume dat chiar de papă serviciilor sale secrete în onoarea alianţei dintre Vatican şi regina Maria Stuart, constă în a obţine informaţii despre eventualele mişcări politice şi despre intrigile de la curtea Angliei. Rapoartele lor erau adresate puternicilor monahi, care susţineau catolicismul şi puterea pontificală împotriva protestantismului, care se dezvolta din ce în ce mai mult. Principala misiune a spionilor papei era să pregătească şi să dea o mână de ajutor reginei Maria Stuart în încercarea de a reinstaura catolicismul în Scoţia şi să lupte împotriva protestantismului (ţara trecuse la presbiterianism din 1560). Pius V considera că principalul său duşman era Biserica schismatică a Angliei, reprezentată de regina Elisabeta, fiica lui Henric VIII şi a Annei Boleyn.

Regele Henric VIII a rupt legăturile cu Biserica catolică în 1532, atunci când papa Clement VII (19 noiembrie 1523 — 25 septembrie 1534) i-a refuzat autorizarea divorţului de regina Ecaterina de Aragon, fiică de regi catolici şi mătuşa împăratului Carol Quintul (Carol I al Spaniei), pentru a se căsători legal cu amanta sa, Anna Boleyn[9].

După ce a studiat misiva adresată de regele Angliei — un vechi pergament de 60 pe 90 cm, semnat de 75 mari personalităţi ale regatului, cu sigiliile de

[8] M. FERNANDEZ ALVAREZ, *Felipe II y su tiempo*
[9] Opera colectiva, Dictionary of Beliefs and Religions

ceară aferente şi cu cele 75 de panglici de mătase ataşate— pontiful a refuzat cererea de

divorţ, provocând astfel furia regelui Henric VIII şi ruptura cu Biserica catolică. În ciuda refuzului, regele Angliei a decis să anuleze căsătoria sa cu Ecaterina şi să o ia de soţie pe Anna Boleyn.

Ruptura definitivă a avut loc la data de 15 ianuarie 1535, sub pontificatul lui Paul III, când, pentru a da o bază juridică noii sale supremaţii ecleziastice, Henric VIII a convocat savanţii din toate universităţile ţării, deopotrivă şi clerul, şi a declarat public că papa nu are nici un drept divin şi nici o autoritate asupra Angliei. Bazele reale ale noii Biserici sunt cele ale unei Biserici catolice anglicane sub autoritatea Coroanei.

Cei cinci ani de domnie ai Mariei Tudor până la moartea sa, survenită la 17 noiembrie 1558, au fost destul de agitaţi. Războaie, execuţii, rebeliuni interne, lovituri de stat şi conflicte religioase au jalonat domnia sa. Chiar în noaptea morţii reginei, sora sa, Elisabeta, fiica lui Henric VIII şi a Annei Boleyn, a fost proclamată regina Angliei.

O mare parte a populaţiei a primit cu bucurie sosirea noii regine pe tron, în parte şi din cauza tristei amintiri pe care Maria Tudor, numită de popor şi Maria Sângeroasa (Bloody Mary), a lăsat-o în urmă. Încă de la urcarea sa pe tron, Maria s-a arătat determinată, cu sprijinul lui Paul IV şi în ciuda opoziţiei ambasadorului Spaniei, să implementeze catolicismul, începând prin a lua capetele tuturor celor care luptaseră pentru Reformă.

Numeroşi episcopi protestanţi, pe care Maria Tudor i-a calificat drept „pastori răi care şi-au condus turmele spre pierzanie”[10], au fost primii care au pierit pe rug ca eretici. Vechiul episcop al Londrei, Ridley, care ceva timp mai înainte o proclamase pe Jane Grey regina Angliei şi pe Maria Tudor, bastardă, a fost ars de viu la 16 octombrie 1555 într-o piaţă din Oxford. Pe acelaşi rug l-a însoţit fostul episcop de Worchester, Latimer. O altă execuţie ordonată de regină, care a surprins până şi Roma şi Parlamentul englez a fost, la 21 martie 1556, cea a lui Thomas Cranmer, episcop de Canterbury, care în trecut pronunţase anularea mariajului regelui Henric VIII cu Ecaterina de Aragon, conducând prin aceasta la ruptura definitivă cu puterea papală din Roma.

La 15 ianuarie 1559, Elisabeta I este încoronată regină şi, la 8 mai, inaugurând sesiunea Parlamentului, cere aprobarea legilor ce vor permite restabilirea protestantismului în toate ţările de sub dominaţia sa. Roma şi

[10] Opera colectiva, *op. cit.*

Biserica catolică, conduse de un episcop în vârstă de 83 de ani, papa Paul IV, nu aveau forţa să facă presiuni împotriva schimbărilor religioase care se anunţau din nou în Anglia.

Ceea ce ştia pontiful era că singurul mijloc de a păstra o insuliţă catolică în Anglia protestantă consta în a o susţine pe regina Scoţiei, Maria Stuart. De-a lungul anilor care au urmat, aceasta din urmă a fost o simplă marionetă în mijlocul conspiraţiilor ce s-au dus între papa Paul IV (apoi succesorii săi), puternicul monarh Filip II al Spaniei, capriciosul Carol IX al Franţei, insignifiantul şi incultul Ferdinand al Austriei şi moştenitorul tronului scoţian, trădat de propria sa mamă, prinţul Iacob.

Menghina a început să se strângă asupra Mariei Stuart din momentul în care doi dintre cei mai apropiaţi oameni ai ei au devenit spioni în slujba puterilor, care aveau propriile lor interese în Scoţia. La 29 iulie 1565, ea se căsătoreşte cu Henry Darnley, catolic de confesiune. Noul rege, consort al Scoţiei, este un bărbat înalt, solid şi blond, care are succes la femei, dar niciun pic de cultură. Darnley, noul monarh scoţian, care împarte patul cu regina, nu este altceva decât o altă marionetă în mâinile lui sir Francis Walsingham, şeful spionilor Elisabetei şi cele al nobililor scoţieni. În esenţă, Darnley este un laş[11].

Pe de altă parte, la sfârşitul lui 1565 Maria Stuart înnoadă legăturile amicale cu un tânăr piemontez cu pielea tuciurie, David Rizzio. Acesta face parte din suita ambasadorului de Savoia, marchizul de Moreta, cu prilejul vizitei acestuia în Scoţia.[12] Are doar 28 de ani şi ochii mari şi verzi, lucru care nu lasă deloc indiferentă o regină sensibilă la frumuseţea bărbaţilor. Rizzio este muzician şi poet, cântă la lăută şi scrie versuri, dar în aceeaşi măsură este preot şi unul dintre spionii cei mai activi ai Sfintei Alianţe, abia născută.[13]

Maria Stuart îl roagă pe ambasadorul de Savoia să i-l cedeze pe tânărul Rizzio pentru propria sa distracţie. Încetul cu încetul, tânărul piemontez urcă pe scara ierarhică: din simplu cântăreţ devine, în numai câteva zile, „valetul de cameră” al reginei şi primeşte 65 de livre pe an pentru serviciile sale. Graţie postului său şi fiind atât de apropiat reginei, el are acces direct la documentele cele mai secrete.

Regina găseşte la italian ceea ce n-a găsit la soţul său, Henry Darnley. Rizzio este inteligent, are o cultură artistică, cunoaşte latina, vorbeşte fluent în franceză, italiană şi engleză, cu mare uşurinţă. Chiar dacă beneficiază de suportul

[11] ELLIOT & L. BROCKLISS, *The World of the Favourite*
[12] S. ZWEIG, *Maria Stuart*
[13] A. WEIR, *Mary, Queen of Scots and the Murder of Lord Darnley*

regal, spionul continuă să ia masa cu servitorii; dar ocazia schimbării acestei situaţii apare atunci când regina îl revocă pe secretarul său particular. Raulet, omul în care regina avea cea mai mare încredere până atunci, este înlocuit de Maria Stuart, care descoperă că este surd la continuele denunţuri ale mai multor nobili scoţieni în ceea ce priveşte acţiunile de corupere întreprinse de englezi.

Walsingham, şeful spionilor Elisabetei, foloseşte o mare parte a fondurilor Coroanei pentru finanţarea mitei de care aveau nevoie spionii infiltraţi la curtea scoţiană. Biroul lui Raulet era acum ocupat de David Rizzio. Acesta, ca un adevărat apărător al Contra-Reformei, îl informa pe Pius V despre toate mişcările engleze sau scoţiene, consacrându-se în acelaşi timp, trup şi suflet, serviciului reginei Maria.

Spionul Sfintei Alianţe avea din ce în ce mai multă putere şi Darnley o ştia. Soţul reginei nu ascundea faptul că ar fi vrut să se debaraseze de Rizzio, dar ar fi trebuit pentru asta să-l consulte mai întâi pe Walsingham, iar acesta, la rândul lui, pe Elisabeta. Darnley ştia că aceasta este singura modalitate de a fi acoperit, în cazul în care asasinatul piemontezului ar fi fost descoperit de regină, soţia sa.

Rizzio şi fratele său, Giuseppe, pe care-l adusese din Italia, făceau parte din cercul spionilor Sfintei Alianţe din Scoţia. Misiunea lor, sub ordinul papei, era cea de a culege informaţii despre John Knox, un elev al lui Calvin, mai ortodox şi mai integrist decât maestrul său. Pentru Pius V, Knox este, fără îndoială, singurul obstacol care poate să împiedice Scoţia de a se reîntoarce sub mantia protectoare a Bisericii catolice din Roma. După rapoartele spionajului papal, Knox era un fost preot catolic de mai puţină importanţă, care decisese să se alăture Reformei. Calvin şi George Wishart au fost maeştrii lui, ghizii spirituali; ori regenţa Scoţiei l-a condamnat pe Wishart la arderea pe rug, act care l-a apropiat pe Knox şi mai mult de integrismul pe care oricum îl practica dinainte, şi în mod egal a provocat ura sa profundă şi viscerală pentru casa Stuart.

La moartea maestrului său, John Knox devine liderul „răscoalei împotriva regentei”. Trupele franceze, care debarcă în Scoţia pentru a o sprijini pe Maria de Guise, îl capturează pe Knox şi-l trimit la galere[14]. După eliberarea sa, el se refugiază pe teren calvinist, unde învaţă să mânuiască discursul şi prinde o duşmănie implacabilă pentru tot ce străluceşte; cu greu reîntors în Scoţia, el sfârşeşte prin a-i ridica pe nobili şi pe cei din popor pentru reînvierea Reformei. Giuseppe, fratele lui Rizzio, îl informează pe papă de mişcările lui Knox. Iată ceea ce scrie într-un mesaj:

[14] S. ZWEIG, *op. cit.*.

„În fiecare duminică, de la amvonul bisericii Sfântul Egidiu, devenit un profet scoţian, el tună şi blestemă împotriva celor care nu-i ascultă predica. Celebrează într-o manieră infantilă în defavoarea catolicismului sau a altei religii diferite de credinţele lui. Pentru că un duşman a fost asasinat, Knox vorbeşte de mâna şi voinţa lui Dumnezeu. În fiecare duminică, terminându-şi discursul, îl laudă pe Dumnezeu şi-i cere să pună capăt domniei uzurpatoare a Stuarzilor şi domniei unei regine care ocupă un tron ce nu-i aparţine[15].”

David Rizzio a fost cel care l-a pus la curent pe papa Pius V de întâlnirea lui John Knox cu regina Maria Stuart.

„Întâlnirea a avut loc la Edinburgh, între regina Scoţiei de credinţă catolică şi fanaticul protestant John Knox. Predicatorul s-a arătat nepoliticos şi a tratat Biserica catolică romană ca pe o târfă, ce nu poate fi logodnica lui Dumnezeu. Aceste cuvinte au ofensat-o pe regina Maria[16]”.

Sfânta Alianţă ordonă fraţilor Rizzio să-şi ia măsuri de securitate; se pare că şi-au făcut o sumedenie de duşmani într-un timp foarte scurt, iar serviciul de spionaj al papei nu vrea să piardă astfel de agenţi preţioşi. Doi dintre principalii duşmani ai italienilor şi ai Contra-Reformei din Scoţia sunt cancelarii reginei: Moray, fratele vitreg bastard al suveranei şi William Maitland, care sunt protestanţi şi unul şi altul.

Curând, spionii Sfintei Alianţe descoperă, în urma unei trădări, că regina Elisabeta I a Angliei l-a mituit pe cancelarul Moray, ba chiar şi pe alţi lorzi, pentru a pune la cale în Scoţia revolta împotriva Mariei. Papa n-a trebuit decât să-l avertizeze pe regele Spaniei, Filip II; acesta a însărcinat un ambasador la curtea Angliei să spună că, dacă această revoltă va avea loc, este nevoit să aibă grijă de regina catolică. Deşi a luat cunoştinţă de acest lucru, ambasadorul ajuns la curtea Angliei, nu a făcut nici o aluzie la misiva pe care papa Pius V o adresa reginei Maria Stuart la 10 ianuarie 1566: „Scumpa mea fiică, am luat cunoştinţă cu mare bucurie de faptul că domnia voastră şi soţul domniei voastre aţi dat dovada strălucitoare a zelului vostru pentru a reinstaura în regat un adevărat cult al Domnului[17].”

Dar legătura strânsă pe care Maria Stuart o întreţine cu secretarul său, David Rizzio, începe să devină jenantă pentru un număr destul de mare de nobili care o înconjoară pe regina scoţiană. Căsătoria sa cu Henry Darnley scârţâie.

---

[15] W. GOERTZ, si al.*op. cit..*

[16] A. WEIR, *op. cit.*

[17] M. DUCHAIN, *Elisabeth Ier d’Angleterra*; W. Mac CAFFREY, *Quen Elisabeth and the Making of Policy*

Darnley se simte dat de o parte de soţia sa nu numai în calitate de soţ, ci şi ca rege. El este decepţionat că nu poate fi proclamat regele Scoţiei decât cu titlu onorific şi nu cu drepturi depline.

Într-o scrisoare către ambasadorul Guzman de Silva, Filip II cere acestuia „să aducă la cunoştinţa reginei Scoţiei că trebuie să fie mai moderată faţă de Rizzio şi să evite să o mai irite pe regina Angliei”. Acest text cade în mâinile reginei Elisabeta, graţie unui personaj infiltrat în casa ambasadorului spaniol şi fidel lui Randolph, ambasadorul Angliei. În realitate, Filip II nu are nici cea mai vagă idee despre temperamentul Mariei Stuart, lucru care-l pune pe spionul papei într-o serioasă dificultate. În timpul unei întâlniri în pat între Rizzio şi Maria a Scoţiei, italianul îi dezvăluie că englezii îi plăteau pe rebelii scoţieni[18].

Cât despre ambasadorul englez, acesta ignoră că David Rizzio şi fratele său sunt cei care au descoperit, la începutul lui februarie 1566, rolul său intermediar în finanţarea evadării rebelilor scoţieni care au încercat să se răscoale împotriva reginei cu un an înainte. Având în mâini raportul redactat de Rizzio, pe 20 februarie acelaşi an, regina Maria Stuart îl cheamă pe Randolph pentru a compărea în faţa ei.

Graţie spionilor italieni, Maria Stuart posedă un raport voluminos asupra rolului jucat de diplomatul englez în tulburările scoţiene întâmplate cu un an înainte, din care reiese sprijinul pe care acesta l-a acordat. Dacă în zilele noastre, să expulzezi un ambasador nu este un lucru atât de simplu, atunci, în secolul XVI, era chiar mai greu, mai ales dacă se impunea a fi evitate tot felul de consecinţe negative. Maria Stuart nu le luase în calcul. A doua zi după expulzare, ea trimite Elisabetei o scrisoare care o disculpă de tot, chiar dacă ştia că ambasadorul Randolph era braţul executor al operaţiunii, iar Elisabeta creierul. Mai ştia că cei trei mii de scuzi folosiţi de oamenii lui Walsigham pentru a-i mitui pe cei care i-au ajutat în revolta lor pe rebelii scoţieni veneau din cuferele personale ale reginei Angliei; dar suverana Scoţiei ţinuse minte vorbele regelui Spaniei: că nu trebuie să facă nimic s-o irite pe Elisabeta[19].

Maria Stuart scria pe 21 februarie 1566 reginei Elisabeta:

„Doamnă, scumpa mea soră, cu toată sinceritatea pe care am avut-o mereu faţă de dumneavoastră, am crezut de cuviinţă să vă scriu următoarele rânduri, prin care ţin să vă informez de relele uzanţe ale ministrului Randolph. Am fost avertizată (de Rizzio şi Sfânta Alianţă) că oricât de multe probleme au

[18] A. WEIR, *op. cit.*

[19] R. NAUNTON, *Fragmenta Regalia or Observations on Queen Elisabeth, Her Times and Favourites*

creat rebelii mei, lucrul acesta a fost posibil din cauza sprijinului pe care l-a acordat Randolph, dându-le suma de 3000 de scuzi pentru a mitui unele persoane şi pentru a le întoarce împotriva mea; în consecinţă, refuzând să păstrez acest spin în picior, l-am chemat pe Randolph să se confrunte cu mine şi Consiliul şi să confirme acuzaţia prin care se făcea vinovat de sprijinirea rebelilor. Cutez să sper că, aşa cum el a trimis către domnia voastră bunele sale servicii, dar a acţionat contrar voinţei dumneavoastră, vă veţi simţi indignată de faptul că se refugiază sub protecţia mandatului dumneavoastră; în acelaşi timp, nu vreau să folosesc un ton muşcător împotriva lui în misivile mele, dar vă voi transmite pe larg acuzaţia mea."

La 1 martie 1566, ambasadorul Randolph părăseşte Scoţia împreună cu suita sa, nu fără a pune la cale, în urma sa, o lovitură împotriva spionilor papei Pius V. Unul dintre cei mai buni aliaţi ai răzbunării sale era chiar propriul soţ al reginei, Henry Darnley.

În timpul călătoriei sale la Londra, Randolph a făcut o oprire în oraşul Bestwick în aşteptarea ordinelor suveranei sale. De acolo a expediat o scrisoare Elisabetei:

„(...) evenimente grave se pregătesc în Scoţia. Lordul Darnley (soţul Mariei Stuart) este foarte mânios pe regină, căci aceasta din urmă îi refuză coroana matrimonială; de asemenea, este pus la curent cu comportamentul reginei (legătura sa cu David Rizzio), comportament ce nu-l mai poate tolera. (...) Acesta (Darnley) a decis să se debaraseze de cauza scandalului (agentul Sfintei Alianţe). Acesta ar dori să fie adus în faţa sesiunii Parlamentului[20]".

La momentul respectiv, Darnley nu era invitat la sesiunile speciale ale Consiliului Statului, i se refuzase folosirea însemnelor regale scoţiene şi fusese retrogradat la simplul statut de prinţ consort. Dar dispreţul pe care-l avea Maria Stuart pentru soţul său nu era singurul fapt care-l enerva; mai era şi cel al celui mai apropiat dintre curtezanii reginei. David Rizzio, ca secretar privat al reginei, nu-i mai arăta documentele oficiale şi folosea un sigiliu numit Iron Stamp, semnătura regală, fără a-l consulta. Ambasadorul englez nu-i dădea demnitatea de Maiestate, monedele care purtau efigiile şi legenda, *Henricus et Maria* fuseseră scoase din circulaţie şi înlocuite cu o nouă legendă, *Maria, Regina Scotiae*. La toate acestea se adăugau zvonurile în legătură cu relaţia Mariei cu secretarul său, spionul David Rizzio, devenit de-acum înainte *maître de plaisir* al reginei.

[20] J. ELLIOT si L. BROCKLISS, *op. cit.*

În virtutea obiceiului său de a oferi plăcere Mariei Stuart, agentul Sfintei Alianţe are maniere de prinţ şi exercită cu aroganţă cea mai înaltă funcţie din stat, deşi cu câteva luni înainte îşi lua mesele cu servitorii şi dormea în grajduri. Nobilii, dintre care mulţi erau protestanţi, ştiau că Rizzio nu era altceva decât un pion al papei Pius V pentru a face din Scoţia o naţiune catolică, în vastul plan al Contra-Reformei elaborat de Roma[21]. Aparent, Maria Stuart se angajase în faţa lui Pius V ca Scoţia să fie prima ţară care abandonează Reforma şi revine sub protecţia Bisericii catolice.

Pontiful a dat ordine clare agenţilor săi să o protejeze pe Maria Stuart de orice pericol ce ar putea împiedica acest pas important.

Nobilii scoţieni îl văd pe David Rizzio ca responsabilul neoficial al acestei alianţe. Ambasadorul Randolph o înştiinţează pe suverana lui într-o scrisoare trimisă de la Bestwick: „Ori Dumnezeu îi accordă (lui David Rizzio) un sfârşit rapid, ori le promite (nobililor scoţieni protestanţi) o viaţă insuportabilă”.

În ciuda urii pe care ei o poartă spionului italian, nobilii nu vor s-o înfrunte pe regina Maria. Ştiu duritatea şi cruzimea cu care ea a reprimat ultima revoltă şi nu au absolut nici o intenţie să-l urmeze pe Moray în exilul său în Anglia. Ştiu că dacă obţin sprijinul lui Henry Darnley, o simplă crimă pe fond de gelozie şi deci un gest de revoltă împotriva reginei, asasinarea lui Rizzio va deveni un act patriotic în apărarea adevăratei credinţe, cea protestantă.

Conspiratorii vor să se folosească de un lucru atât de simplu precum gelozia lui Henry Darnley împotriva italianului, pentru a-l câştiga de partea lor. Ceea ce ignoră ei, însă, este că Rizzio, la ordinul papei, a împiedicat-o pe Maria Stuart să-i acorde lui Darnley dreptul la regenţă (matrimonial crown). Pius V dorea să evite cu orice preţ ca, dacă i se întâmplă ceva reginei, regentul (Darnley) să poată reveni asupra deciziei de a face din Scoţia o naţiune catolică. Dar ceea ce lui Darnley îi era foarte greu să admită era că soţia sa, Maria Stuart, i se refuza fizic, în timp ce spionul Sfintei Alianţe îşi petrecea serile în camera ei.

Maria Stuart rămâne însărcinată: ea îl aşteaptă pe cel care va deveni mai târziu regele Iacob VI al Scoţiei şi Iacob I al Angliei. Nobilii conspiratori obţin, pentru prima dată în istoria Scoţiei, autorizarea unui rege pentru a se revolta împotriva suveranei lor. Promit să retragă puterea din mâinile Mariei Stuart şi să-l pună pe Darnley ca nou rege al Scoţiei. Acesta din urmă, pe de altă parte, promite să-i mulţumească prin împroprietărirea cu domenii, o dată coroana obţinută. Spionii lui Walsingham raportează că „regina (Maria Stuart) regretă

[21] S. ZWEIG, *op. cit.*.

mariajul ei cu Henry Darnley. Se vorbeşte că i se va da coroana Scoţiei (lui Darnley), chiar dacă asta îi convine sau nu reginei. Ştiu că dacă acest lucru se va întâmpla în următoarele zile, Rizzio va fi înjunghiat cu consimţământul regelui[22]".

Darnley nu doreşte moartea spionului papei din raţiuni politice, ci doar din motive de gelozie, faţă de omul care i-a răpit încrederea soţiei sale şi sigiliul regal. Moray îşi pregăteşte, la rândul său, întoarcerea în Scoţia, odată ce lovitura este stabilită, iar fanaticul John Knox a scris deja predica sa în legătură cu moartea, sau, mai exact, cu execuţia unui catolic mizerabil[23].

Suntem acum în după-amiaza zilei de 9 martie 1566, la castelul Holyrood. David Rizzio a primit în aceeaşi zi, dis de dimineaţă, un avertisment de la unul dintre spionii lui, dar n-a ţinut cont de acesta. El ştie că-şi va petrece toată ziua cu suverana şi că nimeni nu-l va deranja. Nimeni nu va cuteza să ridice mâna sau arma împotriva lui în prezenţa reginei; dar se înşeală[24].

După-amiaza trece foarte repede. Maria Stuart citeşte în camera sa, situată la etajul patru. Henry Darnley îi propune lui Rizzio o partidă de cărţi. Italianului nu i se pare nimic suspect. Mai mulţi nobili iau loc la masă, în camera regală, de faţă este şi sora vitregă a reginei, iar în faţa ei, secretarul Rizzio îmbrăcat cu o vestă din damasc. Conversaţia este agreabilă şi o muzică învăluie micul salon. În fundul camerei, ascunsă după o perdea, se află o uşă. Se deschide şi intră Darnley, care se aşază lângă soţia sa. Uşa este lăsată special deschisă, fără ca zăvorul să fie tras.

Câteva secunde mai târziu, perdeaua se ridică brusc şi conspiratorii năvălesc în încăpere, înarmaţi cu spade şi pumnale.

Primul care a intrat cu spada scoasă şi pe care regina l-a recunoscut a fost lordul Patrick Ruthven.

Regina se ridică, răsturnând scaunul pe care era aşezată, şi îi reproşează lui Ruthven că a apărut în faţa ei cu spada scoasă din teacă. Nobilul scoţian îi spune că n-are de ce să se teamă; prezenţa sa acolo nu-l priveşte decât pe spionul italian. Rizzio se ridică şi el, dar nu e înarmat. Numai regina poate să-l protejeze. Darnley se dă în spate şi se îndepărtează de învălmăşeala care este pe punctul de a începe. Maria Stuart stă în faţa lui Ruthven şi îi ordonă să depună arma. Scoţianul îi răspude prin aceste cuvinte: „întrebaţi-l pe soţul

[22] J. ELLIOT & L. BROCKLISS, *op. cit.*

[23] M. CARBONERO Y SOL, *Fin funesto de los perseguidores y enemigos de la Inglesia, desde Herodes el Grande hasta noestros dias*

[24] S. ZWEIG, *op. cit.*

dumneavoastră”. Regina se întoarce către acesta care, ascuns în spatele unei perdele, apucă doar să bâlbâie: „Nu ştiu nimic despre această afacere”.

Ceilalţi nobili conspiratori se alătură lui Ruthven, cu spadele în mâini, sosind pe scara strâmtă şi spiralată care urcă spre salonul reginei. Rizzio încearcă să fugă, dar Ruthven îl reţine.

Rebelii ţipă la regină că Rizzio este spionul papei şi că trebuie să moară din pricina asta. Maria Stuart răspunde că, dacă este ceva de reproşat lui Rizzio, aceasta se va face înaintea Parlamentului. Ruthven îl ţine pe italian de braţe, în timp ce conjuraţii îl leagă cu o funie. Târât pe podea, Rizzio se agăţă de rochia reginei, care se deşiră sub degetele crispate.

Maria continuă să lupte; unul dintre rebeli o ţinteşte cu pistolul. O lovitură dată de Ruthven face ca glonţul să treacă peste capul reginei şi să se înfigă în perete. Darnley o ţinu pe regina care se prăbuşi de spaimă. Trupul lui Rizzio fu târât pe scări, în timp ce capul lui lovea treptele.

Odată ieşiţi din camera regală, conspiratorii se aruncă asupra spionului Sfintei Alianţe. O primă lovitură de pumnal pătrunde în partea stângă a corpului; o a doua îi taie mâna dreaptă atunci când încearcă să-şi protejeze faţa cu ea şi se opreşte în gât. Se ridică ameţit şi plin de sânge, dar o nouă lovitură de cuţit îi secţionează vena jugulară. Un ţipăt strangulat de propriul sânge încearcă să-i iasă pe gură. Ruthven îi dă lovitura de graţie cu spada pe care i-o înfige în inimă. Rizzio este mort[25].

Maria Stuart, în braţele soţului său, nu încetează să urle, blestemându-i pe conspiratori, dar şi pe soţul care a trădat-o. Darnley îi reproşează la ureche reginei că l-a înşelat în propriul său pat, aducându-l pe Rizzio, în timp ce Ruthven intră în salon cu sabia încă plină de sânge. Cu o voce joasă şi profundă, adresându-se nobililor scoţieni dar şi soţului trădător, Maria Stuart repetă în mai multe reprize că şi-au semnat condamnarea la moarte. Că răzbunarea ei va fi teribilă[26].

Ţipetele şi zgomotul spadelor încrucişate au fost auzite de James Bothwell, omul din fruntea gărzii de corp a reginei; el încearcă să intre în cameră, dar uşa este închisă. După ce au făcut un ocol, Bothwell şi Huntley, secundul său, au reuşit să intre printr-o săritură, pe fereastră, cu spadele în mâini. Henry Darnley îi liniştеşte, anunţându-i că nobilii n-au făcut nimic altceva decât să ucidă un spion al papei Pius V, care avusese misiunea să faciliteze debarcarea trupelor spaniole

[25] Ibidem.
[26] R. NAUNTON, *op. cit.*.

în Scoţia. Prin acest act, Maria Stuart a fost îndepărtată de la conducerea Scoţiei, iar asasinarea lui Rizzio a arătat legătura directă dintre regină şi papă.

La 19 iunie 1566 se naşte Iacob, moştenitorul coroanei Scoţiei, Maria devenind mamă. Asta însemna că pruncul fusese conceput în septembrie 1565. În acea lună avusese loc rebeliunea din Scoţia şi, de câteva săptămâni bune, Maria Stuart încetase să se mai culce cu Henry Darnley, cu care se căsătorise cu două luni mai devreme, în iulie.

David Rizzio a apărut la curtea Scoţiei pe la jumătatea lui septembrie, era deci mult mai probabil ca Iacob VI să fie fiul spionului Sfintei Alianţe.

Folosindu-se de inteligenţa şi de diplomaţia sa, Maria Stuart şi-a cerut iertare de la Darnley. În urma acestui fapt, şi-a recuperat coroana şi libertatea şi a cerut întoarcerea lui Moray la Edinburgh; dar Sfânta Alianţă nu era dispusă să treacă cu vederea asasinatul unuia din membrii săi fără să se răzbune.

Papa a dat ordin expres agenţilor săi să descopere identitatea conspiratorului care a dirijat asasinarea lui Rizzio; Henry Darnley a apărut printre primii pe lista suspecţilor[27].

Există mai multe versiuni în ceea ce priveşte identitatea celui care a ordonat execuţia răzbunării împotriva asasinilor lui David Rizzio, dar oricine ar fi fost, a ignorat că acesta va fi un pas important spre căderea Mariei Stuart de pe tronul său din Scoţia[28].

Elisabeta I a Angliei a trebuit să susţină în faţa Parlamentului legea succesiunii, prin care se va decide numele persoanei care-i va moşteni tronul după moartea sa. Maria Stuart era convinsă că acest loc îi revenea de drept, dar pentru asta nu trebuia să comită nici o eroare care să-i compromită această dorinţă. Din ce în ce mai mulţi cetăţeni ai celor două naţii vedeau în Iacob viitorul prinţ al Scoţiei şi al Angliei, în detrimentul Elisabetei; cât despre Maria, ea nu se gândea decât la un singur lucru: cum să rupă cercul duşmanilor care o înconjoară şi să răzbune moartea lui Rizzio, fidelul său servitor.

Henry Darnley, trădătorul său soţ, ştie că nu poate să pună în pericol copilul pe care Maria Stuart îl poartă în pântece; în definitiv, acest copil va fi viitorul rege al Scoţiei şi, dacă şansa îi surâde, viitorul rege al Angliei. Din această cauză, a pus capăt recluziunii reginei şi i-a permis să fie asistată de către un medic şi două infirmiere. Maria s-a servit de una dintre ele pentru a comunica cu cei doi oameni de încredere, Bothwell şi Huntley. Cercul conspiratorilor s-a redus

[27] A. WEIR, *op. cit.*
[28] M. DUCHAIN, *op. cit.*

mai mult în clipa în care Maria Stuart a părut să-l câştige pe Darnley de partea sa.

Patruzeci şi opt de ore după asasinat, totul părea uitat. Spionul Sfintei Alianţe a fost înmormântat într-un loc secret, iar regina Maria s-a văzut obligată să semneze actul de iertare al asasinilor. Acela a fost însă momentul în care regina a început să elaboreze planul de răzbunare.

Primele patru ţinte erau Ruthwen, nobilul care-l ţinuse pe Rizzio de braţe; Fawdonshide, care a ţintit şi a tras cu pistolul asupra reginei; John Knox, predicatorul radical care a numit-o pe regina Scoţiei bastardă, şi bineînţeles Moray. Niciunul dintre cei patru nu ignoră faptul că n-au avut niciodată parte de iertarea regală. De asemenea, îşi dau seama că nobilii nu vor mişca nici un deget pentru a-i ajuta, ştiind că pruncul pe care-l poartă Maria va fi viitorul monarh al regatului format din Scoţia şi Anglia reunite.

Papa Pius V nu are nicicum intenţia să accepte o astfel de situaţie fără să răzbune asasinarea lui Rizzio de către cei patru protestanţi. Are autoritatea supremă a pontifului. Fostul şef al Inchiziţiei ordonă să se prezinte în faţa lui preotul Lamberto Macchi.

Tânărul veronez, fiul unei familii nobile, încă de la 14 ani a fost printre iezuiţi — ordinul religios fondat cu 26 de ani mai devreme, în 1540, de către Ignaţiu de Loyola, pentru a constitui o forţă rapidă, o armată de soldaţi pregătiţi să moară pentru credinţă şi pentru papă, a căror onoare era trecută sub deviza celor patru cuvinte latineşti: *Ad Majorem Dei Gloriam* (Spre mai marea slavă a lui Dumnezeu[29]).

Două cerinţe erau impuse de Ignaţiu de Loyola: prima, iezuiţii erau mereu pregătiţi să răspundă la apelul papei, în orice moment, în orice loc. De aceea, erau numiţi „oamenii papei”. A doua cerinţă: membrii săi se pregăteau să fie oameni pioşi, dar şi soldaţi ai Domnului.

Iezuiţii erau spânzuraţi în pieţele publice din Londra, îi vedeai cu măruntaiele smulse în Etiopia, mâncaţi de vii de irochezii din Canada, otrăviţi în Germania, flagelaţi de moarte în Ţara Sfântă, crucificaţi în Siam, lăsaţi să moară de foame în America de Sud, decapitaţi în Japonia sau înecaţi în Madagascar. În ciuda tuturor acestor teribile fapte, spiritul aventurii în numele lui Dumnezeu l-a împins pe tânărul nobil Lamberto Macchi să se alăture trupelor iezuite.

Pentru Ignaţiu de Loyola era foarte important ca discipolii săi din serviciul pontifului să fie polivalenţi. Papa şi fondatorul au nevoie de intelectuali; au nevoie

[29] M.MARTIN, *The Jesuits. The Society of Jesus and the Betrayal of the Roman Catholic Church* .

de chimişti, de biologi, de zoologi, de lingvişti, de exploratori, de profesori, de diplomaţi, de confesori, de filosofi, de teologi, de matematicieni, de artişti, de scriitori şi arhitecţi; totodată de comandanţi, de agenţi de informaţii, de spioni şi de curieri speciali. Şi în toate aceste discipline, Macchi este expert. Educat ca un fiu al unui bogat comerciant, a deprins arta spadei studiind în acelaşi timp şi filosofia; utilizarea explozivilor — în acelaşi timp cu studiul teologiei; arta asasinatului — deopotrivă cu învăţarea mai multor limbi.

Papa i-a ordonat lui Lamberto Macchi să plece la curtea Scoţiei, să ancheteze şi să descopere care sunt asasinii lui Rizzio. Însoţit de alţi trei iezuiţi, Macchi ştie ce are de făcut din clipa în care are lista cu numele asasinilor spionului Sfintei Alianţe. Pentru el, să pună capăt vieţii celor patru protestanţi este mai mult o chestiune religioasă decât personală; şi-apoi, mai presus de toate, ordinul venea chiar de la papă. În bagajele sale, el transporta un *Informi Rosso* (Raport Roşu), care îi dădea mână liberă pentru toate acţiunile pe care le va întreprinde în numele credinţei. Denumirea acestui document întorcea în timp la epoca în care papa era inchizitor general la Roma.

Contactul lui Macchi la curtea din Scoţia n-a fost altul decât contele Bothwell, comandatul gărzii reginei Maria, ce avea în prezent funcţia de asistent între consilierii reginei, într-o anumită măsură regent al regatului, lucru care displăcea cumplit englezilor, în general, şi reginei Elisabeta, în particular[30]. Câţiva nobili din interiorul regatului se plângeau de faptul că Bothwell era încă mai arogant decât italianul Rizzio; diferenţa era că acesta ştia cine-i sunt duşmanii. Şi printre aceştia, soţul reginei, Henry Darnley. Căci Bothwell era acum aliat cu Moray, ceea ce-l opunea pe faţă lui Darnley, care, la rândul lui, trimitea misive pline de acuzaţii către regina Elisabeta: el afirma că soţia sa, Maria Stuart, este o regină prea puţin sigură pentru cele ce ţin de credinţă şi că ea oferă Scoţia lui Filip II, care se voia adevăratul protector al catolicismului.

La sfârşitul lui septembrie, Darnley ia decizia să părăsească Scoţia, pentru că i s-a refuzat condiţia de rege. Această situaţie o pune pe Maria într-o poziţie extrem de dificilă. Henry Darnley nu poate părăsi Scoţia decât după botezul moştenitorului în castelul Stirling, deşi zvonurile nu încetau să se răspândească în legătură cu adevărata paternitate a prinţului Iacob. Cel care era în continuare soţul reginei nu decisese încă sub ce protecţie să se refugieze: sub cea a reginei Elisabeta I a Angliei sau cea a Ecaterinei de Medici din Franţa. Pentru a para

[30] R. NAUNTON, *op. cit.*

lovitura, Maria Stuart a trimis reginei Ecaterina o scrisoare diplomatică în care îl acuza pe soţul ei de o posibilă trădare.

În tot acest timp, agentul Sfintei Alianţe, Lamberto Macchi şi cei trei însoţitori ai săi au găsit refugiu într-o casă din Edinburgh, sub protecţia oamenilor lui Bothwell, aşteptând momentul potrivit pentru a trece la acţiune. Cu puţin înainte de sfârşitul anului 1566, Maria Stuart, sfătuită de Moray şi Bothwell, semnează iertarea conjuraţilor care l-au asasinat pe Rizzio, dar Macchi nu este deloc dispus să ierte. Iezuitul are de la papă un ordin expres pe care trebuie să-l îndeplinească fără discuţie şi fără pic de ezitare. Pentru el, un ordin pontifical este o dogmă a credinţei.

Moray se găseşte el însuşi pe lista iezuitului, iar Darnley ştie că în ciuda publicităţii care s-a făcut la curte în legătură cu clemenţa regală, el va fi prima victimă a răzbunătorilor, drept pentru care soţul reginei decide să se retragă în castelul tatălui său, la Glasgow[31].

Singurul rol al lui Bothwell era să-i trimită pe conspiratori în calea trimişilor papei, iar aceştia din urmă se vor ocupa mai apoi să-i execute. Dar ştia, de asemenea, că el însuşi va fi responsabil de crime în faţa lui Dumnezeu, a reginei şi în faţa poporului din Scoţia — un risc şi o sarcină pe care era pregătit să şi le asume.

La 22 ianuarie 1567, Henry Darnley cade grav bolnav de sifilis, dar rămâne ascuns la Glasgow sub protecţia tatălui său, contele Lennox.

Cu toate că este încă în convalescenţă, Maria Stuart pune să fie căutat şi adus la Edinburgh, punându-i la dispoziţie o escortă personală. Chiar şi aşa, Darnley ştie că poate fi atacat în orice moment de partizanii lui Bothwell, de către trimişii papei sau de către foştii participanţi la conspiraţie, care rămăseseră în Scoţia după ce au primit clemenţa regală, cei pe care el îi părăsise la nevoie[32]. Şi, în fapt, întoarcerea sa în Edinburgh însemna condamnarea la moarte, căci era clar că nu va mai ieşi viu din capitala Scoţiei.

Răzbunătorii Sfintei Alianţe trebuie să termine cu soţul Mariei Stuart, dacă vor să se debaraseze de toţi ceilalţi participanţi la complotul împotriva lui David Rizzio. Locul pe care l-au ales n-a fost altul decât casa lui Darnley, o reşedinţă tipic elisabetană, izolată în cartierul Kirk O'Field, la care accesul se făcea printr-un drum îngust şi sumbru, cunoscut sub numele de „poteca bandiţilor”[33].

---

[31] S. ZWEIG,,*op. cit.*
[32] M. DUCHAN, *op. cit.*
[33] A. WEIR, *op. cit.*

Interiorul casei era ornat cu o frumoasă galerie, decorat cu şeminee, cu excelente tapiserii, având tacâmuri elegante din argint, purtând blazonul regal al Scoţiei, covoare persane şi un pat confortabil pe care Maria de Guise îl adusese din Franţa[34]. Lamberto Macchi şi ai săi, neputând să se apropie de Darnley, voiau să folosească explozivi. Momentul ales pentru primul act al răzbunării a fost într-o noapte de duminică, 9 spre luni, 10 februarie 1567.

În acea seară, Maria Stuart a dat un mare bal şi un banchet în onoarea căsătoriei a două dintre cele mai fidele servitoare. Desigur, lordul Darnley şi oamenii săi de încredere au fost invitaţi, lucru care a permis răzbunătorilor să pregătească atacul, pentru că rezidenţa din Kirk O'Field a rămas nesupravegheată[35].

Consilierul Moray a dispărut în mod misterios din Edinburgh, iar Bothwell n-a apărut deloc, lucru care a fost sesizat nu numai de către nobilii care participau la banchet, dar şi de Darnley, încă slăbit de boala pe care o avea. Puţin după ora unsprezece, epuizat, Henri Darnley se retrage, dar regina nu-i acordă permisiunea de a rămâne peste noapte în reşedinţa regală de la Holyrood, astfel că Darnley trebuie să se întoarcă în reşedinţa sa friguroasă din Kirk O'Field.

Executorii Sfintei Alianţe, ajutaţi de Bothwell, au plasat o încărcătură mare de praf de puşcă în stâlpii care susţineau construcţia.

Către ora două noaptea, pământul Scoţiei s-a cutremurat. Unda şocului s-a resimţit până în spatele pereţilor groşi ai reşedinţei reginei. Deodată, uşa camerei Mariei Stuart s-a deschis violent şi un servitor a năvălit înăuntru: extenuat, a informat-o că reşedinţa regelui de la Kirk O'Field a zburat în aer[36].

Escortată de o gardă înarmată până-n dinţi, Maria se îndreaptă cu viteză în fruntea acestei trupe, spre locul în care, câteva ore mai devreme, era înălţată o frumoasă casă senioralã înconjurată de verdeaţă şi unde acum nu se mai vedea decât un crater imens, în jurul căruia pământul fumega înnegrit. Trupurile sfârtecate ale servitorilor erau aruncate la o sută de metri de locul exploziei. Cadavrul regelui a fost găsit la câţiva metri de un pârâu, alături de cel al unui servitor, în mijlocul resturilor sfărâmate ale patului, dintre care multe bucăţi erau în carnea sa. Rănile provocate de explozie pe trupul regelui consort al Scoţiei nu permiteau să se vadă urmele lăsate de fina cordelină cu care fusese strangulat.

[34] Sir B. FLETCHER, *Historia de la arquitectura por el metode comparado*
[35] S. ZWEIG, *op. cit..*
[36] A. WEIR, *op. cit.*

Nodul utilizat pentru uciderea lui Darnley şi a servitorului său era acelaşi pe care îl foloseau membrii sectei Hashashin[37] din munţii Alborz, din nord-vestul Teheranului şi nord-estul Quazvinului. În 1273, exploratorul Marco Polo vizitase castelul din Alamut, unde îşi aveau reşedinţa cei din Hashashin. Secretele lor, modul şi maniera lor de a asasina, cele treizeci şi două de moduri de strangulare pe care le foloseau, au fost descrise într-unul din jurnalele de călătorie ale exploratorului[38]. O parte din aceste texte fuseseră recuperate de iezuitul Matteo Ricci, când întreprinsese o călătorie pe urmele veneţianului în această parte a lumii[39].

Patru bărbaţi aparţinând Sfintei Alianţe, printre care şi Giuseppe Rizzio, fratele lui David, se îndepărtau de Edinburgh călare, după ce aprinseseră fitilele. Deflagraţia nu i-a făcut să se întoarcă. Lamberto Macchi ştia cu exactitate care va fi rezultatul.

Prima parte a răzbunării a fost executată cu succes şi a fost adusă la cunoştinţa suveranului pontif la Roma.

La 15 mai 1567, deşi în doliu, Maria Stuart se căsătoreşte cu Bothwell, pe care toţi îl desemnează ca fiind „creierul” asasinării lui Henry Darnley. La 6 iunie, un grup de lorzi se ridică împotriva eventualităţii ca Bothwell să fie încoronat rege al Scoţiei; nouă zile mai târziu, după o ciocnire confuză pe dealul Carberry, Bothwell o ia la goană, iar Maria Stuart este luată prizonieră[40].

O serie de evenimente au înveninat relaţiile dintre Elisabeta I şi Filip II, iar raportul lui Pius V primit la curtea de la Madrid n-a contribuit în nici un fel la împăcare: era un raport în care el îl informa pe puternicul monarh despre implicarea coroanei engleze în evenimentele survenite în Scoţia şi care se încheiaseră prin răsturnarea reginei catolice, Maria Stuart[41]. Un lucru era sigur, 1568 este *annus horribilis* al domniei lui Filip II, iar acţiunile întreprinse de Sfânta Alianţă nu duceau la ameliorarea lucrurilor. Cel mai mare protector al creştinităţii a

considerat această afacere drept „o complicaţie engleză”.

---

[37] Aceasta secta legendara a Hashashinilor este cea care a dat numele actualilior “asasini”

[38] E. BURMAN, *Assasins: Holy Killers of Islam*

[39] Textul despre calatoria lui Marco Polo la castelul din Alamut din 1273, ca şi jurnalul iezuitului Matteo Rici au ramas sub supraveghere papală, iar în 1557, din ordinul lui Paul IV, au fost integrate in Index Librorum Rrohibitorium, Cele două texte au fost in mod misterios recuperate sub pontificatul lui Pius V

[40] M. DUCHAIN, *op. cit.*

[41] M. FERNANDEZ ALVAREZ, *op. cit.*

Este evident că protestanta regină Elisabeta I nu-şi doreşte să ridice mâna împotriva catolicei Maria, când, foarte aproape de ea, la Bruxelles, se găseau trupele spaniole comandate de ducele de Alba. Filip II îşi arată astfel puterea faţă de celelalte naţiuni.

Lamberto Macchi şi ceilalţi tovarăşi ai săi sunt ocupaţi cu căutarea celorlalţi conspiratori. În buzunarul lui Macchi încă se găseşte, înfăşurat în catifea roşie, documentul papal care îi protejează pe toţi şi care conţine ordinul misiunii. Pergamentul trebuie distrus imediat ce răzbunarea este dusă la bun sfârşit. Lordul Patrick Ruthven, lordul Fawdonshide, care a ţintit-o pe regină cu pistolul; lordul Moray, fugitivul şi abilul frate vitreg al Mariei Stuart; şi John Knox, predicatorul radical, sunt următoarele ţinte ale prelaţilor Sfintei Alianţe.

Următoarea victimă va fi Fawdonshide. De data aceasta, Lamberto Macchi şi cei trei însoţitori ai săi nu au avut mult de căutat. Fawdonshide, cel care a avut curajul să ridice arma împotriva reginei, este ascuns într-o căsuţă din împrejurimile oraşului Lochleven, unde îşi aşteaptă liniştit moartea. Fără să opună vreun pic de rezistenţă, el este condus de cei patru răzbunători lângă un copac şi spânzurat[42]. Nobilul scoţian încă se zbătea la capătul frânghiei, când cei patru cavaleri ai Sfintei Alianţe se îndreptau spre viitoarea victimă. Numele lui Fawdonshide a fost bifat cu sânge pe Informi Rosso.

Moray va cădea la 11 ianuarie 1570, victimă a unei lovituri de spadă care-i va secţiona gâtul. Macchi îşi înmoaie degetul în sângele lui şi-i taie numele pe pergament.

Asasinarea lui David Rizzio n-a fost încă în totalitate răzbunată. John Knox şi Patrick Ruthven sunt încă în viaţă, motiv pentru care Informi Rosso, care poartă însemnele pontificale, pe care Lamberto Macchi îl avea de la Roma şi-l purta în buzunarul său, nu putea fi încă distrus.

O lună mai târziu, la 25 februarie, Pius V a făcut publică o bulă papală pe care a numit-o *Regnans in Excelsis*, prin care se declară excomunicarea ereticei Elisabeta I a Angliei[43]. Această sentinţă pontificală constituie o măsură de o gravitate extremă în Europa secolului XVI şi afecta mai mult poporul englez decât pe suverana lui. Catolicii englezi s-au văzut prinşi între loialitatea pe care o datorau reginei lor şi cea pe care o datorau credinţei şi, în consecinţă, pontifului Romei. Protestanţii englezi, pe de altă parte, pot de-acum înainte să-l acuze pe papă că este „Anticristul din Roma”[44]. Ceea ce o preocupa mai mult pe Elisabeta,

[42] A. WEIR, *op. cit.*.
[43] E. FRATTINI, *op. cit.*.
[44] M. DUCHAIN, *op. cit.*.

nu era valoarea în sine a documentului emis de papă, ci că în spatele semnăturii papale se ascundea, probabil, mâna lui Filip II al Spaniei şi cea a lui Carol IX al Franţei.

Totuşi, monarhul spaniol trimite o scrisoare către ambasadorul său la curtea din Londra, Guerau de Spes, în care îşi exprimă surpriza:

„(...) Sanctitatea Sa a promulgat o bulă fără să mă fi consultat. Aş fi putut să-i dau, cu siguranţă, cele mai bune sfaturi. Mi-e teamă că toate acestea, departe de a îmbunătăţi situaţia catolicilor englezi, vor conduce la intensificarea persecutării lor de către regină şi de către consilierii săi."

Pentru regele Spaniei, bula lui Pius V reprezintă un amestec grav în afacerile politice europene. Filip II ştie foarte bine că era revolută epoca în care un papă (Grigore VII) putea obliga un împărat să se umilească în faţa lui, iar un alt papă (Urban IV) să ofere regatul Siciliei unui prinţ. Pentru monarh, nu mai exista nici o îndoială că Pius V a greşit secolul[45].

Documentul papal reprezenta, în consecinţă, martiriul a mii de catolici englezi şi sfârşitul oricărei posibilităţi de a face o apropiere între Londra şi Roma. Pe termen scurt şi mediu, principala victimă a acestei bule papale nu era regina Elisabeta I a Angliei, ci însuşi catolicismul. Capetele încoronate ale Europei ştiau asta, dar Pius V, călugăr inchizitor, inventator al serviciilor de spionaj pontifical, nu avea intenţia să dea înapoi, chiar dacă pentru aceasta ar fi trebuit să recurgă la asasinii Sfintei Alianţe, mereu pregătiţi să apere credinţa. Ani cenuşii urmau să vină.

[45] W. GOETZ si altii, *op. cit.*; M. FERNANDEZ ALVAREZ, *op. cit.*

2
ANII CENUŞII
(1570-l587)

„Căci voia lui Dumnezeu este ca, făcând ce este bine, să astupaţi gura oamenilor neştiutori şi proşti.”

I, Petru 2, 15

Pentru Franţa şi Spania, marile puteri catolice ale vremii, şi pentru capetele lor încoronate, nu existau decât două politici clare de dus faţă de Anglia, plecând de la excomunicarea Elisabetei I. Prima consta în a ajuta pe cât e posibil pe catolicii englezi să se debaraseze de suverana eretică şi, în această eventualitate, de a pune pe tron pe catolica Maria Stuart. A doua consta în a se preface că nimic nu s-a întâmplat şi de a păstra în continuare bunele relaţii diplomatice cu curtea din Londra.

În Franţa era pe cale să izbucnească un război civil, partidul hughenoţilor exercitând mari presiuni asupra Coroanei[46].

[46] W. Goetz, *op. cit.*.

Cât despre regina Scoţiei, ea nu avea altă soluţie decât să se întoarcă spre Spania, unica aliată susceptibilă de-a o scoate din situaţia în care era.

Între timp, Maria Stuart se arată sub forma unei foarte bune catolice în mesajele pe care i le trimite lui Pius V şi lui Filip II, o protestantă moderată în mesajele sale către Elisabeta şi de o prietenie îndatoritoare atunci când i se adresează lui Carol IX.

Papa Pius V are nevoie de cineva care să-i dirijeze conspiraţia împotriva ereticei Elisabeta şi pentru asta îl alege pe Roberto Ridolfi. De-a lungul anilor, acest bancher din Florenţa, a fost agent al Sfintei Alianţe, intrigant în anturajul celor două regine, a Scoţiei şi a Angliei. Bondoc, un partener de conversaţie foarte fin, cultivat şi întreţinând relaţii sus poziţionate de cele două părţi ale Canalului Mânecii, Ridolfi este un prieten apropiat al lui Guerau de Spes, cu care împărtăşea necesitatea susţinerii politice şi economice a unui eventual partid catolic din Anglia[47]. Agentul Sfintei Alianţe şi diplomatul spaniol erau mari profesionişti ai corespondenţei secrete şi al întâlnirilor în locuri obscure sau izolate pentru a-şi dezvolta stratagemele.[48]

Planul imaginat de Roberto Ridolfi, aprobat de Pius V, consta în a organiza o revoltă împotriva reginei Elisabeta în propria-i ţară, având ca sprijin debarcarea spaniolă în diverse puncte ale coastelor engleze. Trebuiau să se concentreze asupra Londrei şi s-o elibereze pe Maria Stuart cu ajutorul agenţilor Sfintei Alianţe şi a oamenilor care-i erau fideli, cu scopul de a o aduce pe tronul Angliei în locul ereticei Tudor.

Filip II ştie că a venit momentul să forţeze lucrurile, chiar dacă nu era cea mai bună perioadă pentru a o face. Spania nu-şi revenise încă de pe urma revoltei moriscilor din Granada şi era pe cale să negocieze crearea Sfintei Ligi în Mediterana împotriva turcilor, care puseseră stăpânire pe insula Cipru. Poate că suveranul spaniol se baza pe faptul că la curtea Londrei circulau printre nobili zvonuri conspiraţioniste împotriva Elisabetei[49]. Ducii de Norfolk, Westmoreland, Arundel şi Northumberland erau cei mai interesaţi, din diferite motive, să pună capăt domniei reginei Elisabeta.

Norfolk, cel mai decis dintre cei patru să întreprindă o acţiune care ar putea-o elimina pe suverana engleză, tocmai fusese eliberat din Turnul Londrei. Chiar dacă este atent supravegheat, spionul florentin al Sfintei Alianţe şi ambasadorul spaniol văd în el omul cel mai apt să dirijeze întregul complot.

[47] La Stampa a Firenze, 1471 – 1550: Omaggio a Roberto Ridolfi
[48] M. DUCHAIN, *op. cit.*.
[49] M FERNANDEZ ALVAREZ, *op. cit.*.

Norfolk a arătat de-a lungul timpului un interes aparte pentru Maria Stuart. I-a dat asta de înţeles lui Ridolfi: el credea că regina Scoţiei era capabilă să-şi asume coroana Angliei, şi dacă puterile catolice, adică Pius V, ar sprijini mariajul cu ea, el ar obliga-o să restaureze religia catolică în toată ţara conform planului Contra-reformei.[50]

Înainte de a se lansa în aventură, Filip II îl consultă pe ducele de Alba, la 21 ianuarie 1570. Strălucitul general spaniol judecă drept absurdă "aventura engleza" de pe celălalt mal al Canalului Mânecii, dar aceasta nu+l împiedică să-i răspundă lui Filip II:

„Şi pentru a veni în întâmpinarea a ceea ce Majestatea Voastră îmi comandă în această depeşă, spun că există trei moduri de a invada regatul Angliei: primul de a ne alia cu regele Franţei. Al doilea, lansându-ne singuri în această aventură. Al treilea, având în Anglia şi Scoţia câţiva subiecţi care să aţâţe o revoltă, iar aceştia ne vor deschide drumul[51]".

Ridolfi a creat deja o veritabilă reţea de spioni care circulă de la Edinburgh la Londra, de la Glasgow în Ţările de Jos. Primul contact al spionului papal cu ducele de Norfolk a avut loc la sfârşitul lui noiembrie sau începutul lui decembrie 1570. Florentinul pretinde angajament ferm că, după ce totul va fi rezolvat şi după ce Norfolk se va căsători cu Maria Stuart, aceasta fiind regina Angliei, va avea obligativitatea să impună sau să ordone impunerea confesiunii catolice tuturor cetăţenilor patriei sale[52]. Pius V vrea, înainte de a-şi da binecuvântarea pentru întreaga operaţiune, un angajament al lui Norfolk faţă de cauză, şi doreşte ca acest angajament să fie unul scris.

Acest document face din Norfolk un prizonier al papei de la Roma şi al agenţilor Sfintei Alianţe. Dacă este semnat, el va fi legat cu trup şi suflet de complotul împotriva Elisabetei şi ştie că de data asta îşi pune capul în joc.

Primul rol al lui Norfolk trebuie să fie acela de intermediar în trimiterea a mari sume de bani partizanilor Mariei Stuart, încă reţinută la castelul din Dumbarton. Ridolfi deplasează pionii ca şi cum ar fi vorba despre un joc de şah. El trimite scrisori ducelui de Alba, regelui Filip II, episcopului de Ross şi papei Pius V. Însoţit de mai mulţi agenţi ai Sfintei Alianţe, printre care şi Lamberto Macchi, „executorul" lui Darnley, Fawdonshide şi Moray, pleacă într-un turneu secret în Ţările de Jos, în Italia şi Spania.

Misiunea prevede debarcarea între şase şi zece mii de bărbaţi venind din Ţările de Jos, o parte a trupelor ducelui de Alba.

---

[50] W. GOETZ si altii, *op. cit..*

[51] Aceasta scrisoare figureaza in M. FERNANDEZ ALVAREZ, *op. cit..*

[52] M. WILLIAMS, *All the Queen's Men: Elisabeth I and Her Courtiers*

Ambasadorul Spes consideră misiunea ca o operă capitală de inginerie, dar ducele de Alba, mult mai priceput în materie militară, vede lucrurile total diferit. Pentru el, Roberto Ridolfi este un italian căruia îi place să vorbească prea mult. În ciuda scrisorilor de avertizare trimise de redutabilul general regelui său, Filip II ia decizia să ia în serios rapoartele agentului Sfintei Alianţe.[53] Suveranul spaniol prezintă, chiar în faţa Consiliului, posibilitatea asasinării Elisabetei I. Cu această decizie, Filip II dă în plin secol XVI ceea ce mai târziu, în secolul XXI, vom numi „un ordin executiv”.

Problema este că în acea perioadă, era foarte complicat să faci să funcţioneze toate piesele angrenajului, în parte din pricina distanţei care îi separă pe conspiratori şi a dificultăţilor de comunicare. Serviciile secrete ale Elisabetei începură şi ele să detecteze primele zvonuri în legătură cu „conspiraţia Ridolfi”. Suverana engleză a luat cunoştinţă de primul avertisment în luna mai, când marele duce de Toscana, protestant de confesiune, a informat Londra de un posibil complot împotriva ei din partea celebrului agent florentin al Sfintei Alianţe, pe nume Roberto Ridolfi[54]. Mai mulţi agenţi englezi descoperă apoi un cufăr conţinând 600 de livre, care fusese trimis de către ducele de Norfolk reginei Maria Stuart[55]. Un spion al Sfintei Alianţe, purtătorul unui mesaj codat, este oprit la 11 aprilie la Dover, în timp ce în Scoţia, după căderea lui Dumbarton, au fost găsite documente foarte compro-miţătoare pentru conspiratori.

Se mai confiscă de la un mesager şi alte documente şi scrisori semnate de ducele de Alba către regina Navarei, Jeanne d'Albret, care locuieşte în Franţa sub protecţia Coroanei. Documentele sunt trimise Elisabetei. În august 1571, spionajul englez se află în posesia numelor tuturor participanţilor la complot şi cunoaşte rolul pe care-l joacă fiecare în toată această poveste. Filajul este pe cale de a se încheia.

În mod curios, în aprilie acelaşi an, regina Elisabeta a făcut un pas, sau cel puţin a fost tentată să-l facă, în direcţia unei libertăţi religioase. Ea convocase Parlamentul pentru a dezbate o idee revoluţionară cu tema „Libertatea religioasă, dar înainte de toate loialitate faţă de regină”. Documentul supus dezbaterii spunea:

„Majestatea sa doreşte să se ştie că supuşii săi, atât timp cât se vor supune legii şi nu vor comite vreo infracţiune, nu vor fi nici deranjaţi, nici supuşi vreunei

[53] M. DUCHAIN, *op. cit.*; W. MAC CAFFREY, *op. cit..*
[54] J RESH THOMAS, *Behind the Mask: The Life of Queen Elisabeth I*
[55] N WILLIAMS, *A Tudor Ytagedy: Thomas Howard, Fourth Duke of Norfolk*

pedepse. Maiestatea sa nu doreşte să violeze conştiinţa nimănui, dar nici să renunţe la clemenţa sa naturală."[56]

Dar pentru o decizie finală, are nevoie de Parlament, majoritar anticatolic. Documentul comunicat de Cameră lasă foarte clar să se întrevadă care va fi poziţia sa:

„Ideea că oamenii pot avea dreptul să aibă alte opinii în ceea ce priveşte religia este periculoasă pentru stat. Un Dumnezeu, un rege, o credinţă sunt necesare pentru menţinerea unei monarhii. Diversitatea slăbeşte, unirea întăreşte".

Elisabeta îşi manifestă nemulţumirea, dar acest document rezolvă problema şi o leagă de mâini pe regină.

Descoperirea „conspiraţiei Ridolfi" şi a manevrelor Sfintei Alianţe pentru detronarea Elisabetei I o pun pe Maria Stuart în mare pericol. Cel care închide cercul conspiratorilor este corsarul John Hawkins[57]. Bărbatul l-a făcut pe Roberto Ridolfi să creadă că este dispus să lupte în favoarea lui Filip II şi a Mariei Stuart, conducând flota catolică engleză. Ridolfi vedea în această alianţă o lovitură strălucită, care ar putea fi utilizată pentru a face să se creadă că o rebeliune civilă împotriva Elisabetei e pe cale să se declanşeze în Anglia. Ceea ce nu lua în calcul însă era faptul că Hawkins era, în realitate, în slujba serviciilor de informaţii engleze sub ordinele lui Cecil, favoritul reginei.

Elisabeta I a Angliei citeşte raportul lui John Hawkins:

„Am fost însărcinat să-mi unesc flota cu cea a ducelui de Alba şi cu o alta pe care ducele de Medina o pregăteşte în Spania. Împreună trebuia să invadăm Anglia şi s-o înscăunăm pe regina Scoţiei. Cu ajutorul lui Dumnezeu, aceşti trădători au căzut în propria lor capcană. Semnat: John Hawkins, fidel servitor al Maiestăţii Sale regina Elisabeta, pe care Domnul o păzeşte de ani de zile. 4 septembrie 1571.[58]"

La 7 septembrie, ducele de Norfolk este arestat; pe 9, episcopul de Ross; a doua zi, Maria Stuart este închisă într-o cameră întunecată din castelul Sheffield.

Întemniţat în Turnul Londrei, Norfolk continuă să nege cu vehemenţă implicarea sa în „conspiraţia Ridolfi" şi chiar respinge autenticitatea scrisorilor semnate cu mâna sa către spionul papei. Însăşi regina a interzis torturarea lui Norfolk, interogatoriile concentrându-se asupra episcopului Ross[59].

---

[56] S. DORAN, *op. cit.*
[57] H KESLEY, *Sir John Hawkins: Queen Elisabth's Slave Trader*
[58] Ibidem.
[59] M. DUCHAIN, *op. cit.*

Acesta din urmă, între două şedinţe de tortură, urla că nimeni nu are dreptul să atingă un ambasador al unei ţări străine (Scoţia). Dar pentru englezi, episcopul nu era decât un intrigant care reprezenta interesele unei regine detronate (Maria Stuart) şi nu mai beneficia de imunitate diplomatică. Cu unghiile smulse, cu carnea tumefiată de tortură şi cu picioarele arse în urma probei focului pe care episcopul a suportat-o, până la urmă a cedat şi a mărturisit că regina Scoţiei l-a otrăvit pe primul său soţ (regele Francisc II al Franţei), că a fost de acord cu asasinarea celui de-al doilea soţ (lordul Henry Darnley), că s-a căsătorit cu instigatorul acestei crime (lordul Bothwell) şi că a dorit să-l ia de bărbat pe trădătorul duce de Norfolk.

Atunci când conţinutul declaraţiei *motu proprio* a episcopului Ross a fost adus la cunoştinţa Mariei Stuart, ea a afirmat: „Episcopul este doar un preot înspăimântat şi torturat. Am cutezanţa unei regine şi încrederea că prietenii mei din Spania şi Franţa vor veni să mă elibereze.”

Filip II, care nu mai era aşa de convins de bunul mers al planului lui Ridolfi — ducele de Alba cu atât mai puţin — decise să-l abandoneze în voia soartei, la fel ca şi pe ceilalţi conspiratori. Singura măsură de represalii luată împotriva Spaniei a fost expulzarea, în decembrie 1571, a ambasadorului la Londra, Guerau de Spes. Norfolk, Arundel, Southampton, Cobham şi Lumley sunt încarceraţi şi ei în Turnul Londrei, aşteptându-şi judecata. La 16 ianuarie 1572, Camera lorzilor îl condamnă pe Norfolk la spânzurătoare. O dată sentinţa pronunţată, regina Elisabeta trebuie s-o ratifice. Al treilea duce de Norfolk a fost decapitat de către tatăl său, regele Henric VIII, iar acum, regina trebuie să semneze sentinţa la moarte a fiului, al patrulea duce de Norfolk[60].

Lunile trec, dar regina nu se grăbeşte să confirme ordinul de execuţie. La 8 mai 1572, Parlamentul se reuneşte cu o singură problemă pe ordinea de zi: execuţia ducelui de Norfolk. Elisabeta primeşte mesajul şi, în sfârşit, pe 1 iunie, cere să-i fie adus ordinul de execuţie.

Cu o pană, regina semnează Elisabeth R, apoi, lângă semnătura ei, Lordul Protector al Sigiliilor picură ceara pe care imprimă pecetea regală[61].

Pe data de 2 iunie, dis-de-dimineaţă, Norfolk este escortat până în curtea principală a Turnului. Încă de la început, el îşi afirmă loialitatea sa faţă de suverana Elisabeta I şi, de asemenea, faţă de adevărata sa credinţă, protestantismul. Apoi pune o monedă de argint în mâna înmănuşată a călăului.

[60] N. WILLIAM, *op. cit.*.
[61] SUSAN DORAN, *op. cit.*.

Îngenunchează, cu braţele la spate, şi, cu o singură lovitură de topor, este decapitat.

Roberto Ridolfi a reuşit să fugă din Anglia pe corabie gata de plecare spre Franţa, în cazul în care conspiraţia ia o întorsătură proastă[62].

Nu mai sunt decât două săptămâni până când cardinalul Ugo Boncompagni, graţie susţinerii puternice a regelui Filip II, va fi ales papă în conclavul ţinut după decesul intrigantului Pius V, la 1 mai 1572[63].

Boncompagni este fiul unei familii înstărite din Bologna, oraş în care a studiat dreptul. După ce a terminat Universitatea, a fost chemat la Roma de către cardinalul Parisio, sub protecţia căruia şi-a început cariera la Curia Romană. În ciuda formării sale de jurist şi a caracterului său mai degrabă rezervat, nu a rămas insensibil la modul de viaţă de-atunci al unei Rome renascentiste.

Papa Pius IV (25 dec. 1559 — 9 dec. 1565) a fost cel care l-a trimis pe Boncompagni ca delegat papal la curtea din Madrid, unde a stabilit excelente relaţii cu monarhul spaniol; după moartea lui Pius IV şi venirea lui Pius V pe tronul Sfântului Petru, cardinalul a fost chemat la Roma, unde i s-a încredinţat sarcina secretariatului corespondenţei papale.

La moartea lui Pius V şi graţie sprijinului necondiţionat al lui Filip II, Ugo Boncompagni este ales papă în timpul unui conclav, care a durat mai puţin de 24 de ore. Alegerea lui a avut loc la 13 mai 1572 şi şi-a luat numele de Grigore XIII, în cinstea Sfântului Grigore cel Mare, la sărbătoarea căruia a fost numit cardinal[64].

Noul papă reformează trinitarienii din Spania şi Portugalia, confirmă reforma carmelitanelor desculţe promovată de Sfânta Tereza de Avila şi aprobă bazele con-
gregaţiei Oratoriului a sfântului Filip Neri; tot el este cel care organizează, cu ajutorul iezuiţilor, prima forţă de şoc a Sfintei Alianţe, spionajul papal fondat de precedentul pontif. Această forţă este formată dintr-un mic grup ales din Companie şi din fideli ai autorităţii papale, care au misiunea şi unicul obiectiv de a o asasina pe regina Angliei, capul bisericii protestante.

Operaţiunile privind detronarea Elisabetei I cu ajutorul lui Filip II şi a catolicilor irlandezi sunt abandonate după eşecul a două tentative de invadare şi

[62] Roberto Ridolfi s-a intors la Florenţa, unde a căutat să-şi exercite meseria de bancher şi să finanţeze operaţinile Sfintei Alianţe. Câteva surse afirmă că a murit asasinat de către agenţii engleyi în septembrie 1600, în timp ce altele ne asigura că a murit de febră în 1601. Ambele versiuni sunt contestate.

[63] H. POCHIA, *The World of Catholic enewal 1540 - 1770*

[64] J. PARDEUS şi alţtii, *Dictionario de los Papas z Concilios*

a unei conjuraţii interne, dar Sfânta Alianţă nu vrea să renunţe la proiectul său de eliminare a reginei eretice.

„Conspiraţia Ridolfi", excomunicarea pontificală şi rebeliunea din Nord au spart unitatea cetăţenilor din Anglia faţă de regina lor. Elisabeta ştie că numai o alianţă cu Franţa ar pune capăt tentativelor lui Filip II de a interveni cu forţa militară în Anglia. Regele Carol IX acordând din ce în ce mai multă libertate cultului protestant, pacea civilă cu hughenoţii este consolidată după ordonanţa din Saint-Germain-en-Laye în 1570, lucru care la Madrid nu era văzut cu ochi buni. Carol IX ştie şi el, la rândul lui, că o uniune cu Elisabeta I a Angliei i-ar fi permis să facă faţă tentativei de intervenţie spaniolă şi, în consecinţă, aceasta ar fi fost o lovitură pentru papa Grigore XIII.

Hughenoţii se gândesc şi ei la o posibilă alianţă anglo-franceză pentru a lupta împotriva ducelui de Alba în Ţările de Jos. Exaltat de sfaturile fidelului său Coligny, Carol IX aprobă dispoziţiile sale de conciliere cu Elisabeta I, semnând un tratat la Blois pe 29 aprilie 1572. Regina engleză a obţinut ca în acest document să nu apară nici numele, nici eliberarea, nici restaurarea Mariei Stuart ca regină în Scoţia. De-a lungul anilor, această chestiune a umbrit relaţiile dintre Londra şi Paris[65]. Aventurile şi trădările politice, ca şi amestecul papei şi al agenţilor Sfintei Alianţe în treburile politice, aveau să schimbe scenariul. Apar noi spioni pentru noi situaţii.

În timp ce se negocia tratatul anglo-francez, Elisabeta nu înceta să supravegheze Spania, mai ales după expulzarea ambasadorului Guerau de Spes pentru participarea sa la „conspiraţia Ridolfi". Afacerile coroanei spaniole la Londra sunt pe mâinile unui secretar fără puteri diplomatice, Antonio de Guaras.

La sfârşitul anului 1572, acesta este racolat de spionajul pontifical, cu scopul de a informa despre fiecare mişcare a reginei Elisabeta I, în aşteptarea momentului propice ca Sfânta Alianţă să infiltreze alţi agenţi în anturajul suveranei. De când cu „conspiraţia Ridolfi", serviciile secrete engleze au capturat şi executat vreo zece
agenţi de-ai papei, dar iezuitul Lamberto Macchi încă era activ, de data aceasta operând la Londra.

Prima mişcare a venit din partea Elisabetei în întâmpinarea lui Filip II, când a decis să expulzeze din toate porturile engleze corsarii olandezi, cunoscuţi sub numele de „Cerşetorii mării", corsari care se aprovizionau aici după 1566. La origine, ei erau negustori olandezi şi flamanzi care luaseră calea mării pentru a

[65] W. MACCAFFREY, *Queen Elisabeth and the Making Policy*

fugi din calea ducelui de Alba şi pentru a pune mâna pe importante prăzi de război luate de pe navele spaniole. Echipajele lor erau formate din corsari englezi, scoţieni, irlandezi, fideli Elisabetei, chiar şi hughenoţi francezi. Toţi posedau „patentele de corsar”, acordate de Wilhelm de Orania în calitate de prinţ suveran de Orania al Provinciilor Unite[66]. „Patentele de corsar” sunt documentele prin care o putere beligerantă le dădea dreptul marinarilor să atace pe cont propriu navele duşmanilor.

Expulzându-i pe olandezii care o deranjau, Elisabeta urmărea două obiective: să-i mulţumească pe spanioli şi să pună capăt, odată pentru totdeauna, contrabandei practicate de aceşti marinari. Dar mişcarea a provocat o reacţie contrară celei aşteptate. Sfânta Alianţă a adus la cunoştinţă că Wilhelm de La Marck, comandantul corsarilor, trebuie să găsească de urgenţă un port pentru a se aproviziona, şi era clar că neputând s-o facă în Anglia sau în Franţa, va trebui să găsească un port în Ţările de Jos, iar pentru asta va trebui să atace spaniolii. Roma a dat instrucţiuni speciale agenţilor săi, cu scopul de a-i alerta pe spionii ducelui de Alba, infiltraţi în diferite oraşe de pe coastele engleze, ca la rândul lor să aducă la cunoştinţă întreaga mişcare a navelor de război.

Într-adevăr, pe 1 aprilie 1572 corsarii au ocupat portul şi oraşul Brielle, de pe insula olandeză Voorne, la gura râului Meuse. Sfânta Alianţă anunţă din nou că corsarii lui La Marck nu vor să stea prea mult acolo: câteva zile mai târziu, navele au ridicat ancora şi au ocupat oraşul Vlissingen, pe insula Wacheren, de unde controlau gura râului Escaut. Au înfipt acolo steagul lui Wilhelm de Orania[67].

Agenţii Sfintei Alianţe îi raportează ducelui de Alba că un val de bucurie a invadat Anglia protestantă şi că deja se vorbeşte de înfrângerea spaniolilor în Ţările de Jos. Această bucurie a provocat înrolarea voluntară a mii de soldaţi englezi şi de hughenoţi francezi, care s-au alăturat corsarilor lui Wilhelm de La Marck la Vlissingen. Valul de bucurie s-a amplificat, ridicând populaţia Flandrei, Olandei şi Zeelandei, cea din Gelderland şi Friesland împotriva autorităţilor spaniole. Strălucitul spion Lamberto Macchi a informat Vaticanul, din Londra, că sosesc neîncetat misive de la Wilhelm de Orania şi Ludovic de Nassau către regina Elisabeta, în care cer ca Anglia să ia conducerea mişcării de independenţă a Ţărilor de Jos, sub stindardul protestantismului. Macchi scrie papei:

„Elisabeta nu are decât două opţiuni: să rămână neutră sau să intervină într-un război deschis împotriva Spaniei pe uscat. Ea ştie că este un risc foarte mare. Dacă ducele de Alba ajunge să preia controlul oraşelor rebele, armatele

[66] R. PAGLE, *William of Orania and the Revolt of the Netherlands*
[67] M. DUCHAN, *op. cit..*

sale nu se vor opri acolo şi vor mărşălui până-n Londra, cu acordul regelui Filip. Elisabeta nu se poate pune singură într-un asemenea pericol. Nu are absolut nici un interes să strice relaţiile cu puterea spaniolă de pe celălalt mal al Canalului Mânecii şi să-i permită lui Wilhelm de Orania să-i devină un vecin puternic."

Spionul Sfintei Alianţe ştie, de asemenea, că deşi Leicester şi Walsingham, acum ambasador la Paris, sunt pentru intervenţie, opinia lui Burghley, în favoarea unei poziţii de genul „aşteptăm şi vom vedea", are mai multă trecere la Curte[68].

Coligny, favoritul lui Carol IX, îl sfătuieşte pe regele Franţei să ia conducerea protestanţilor şi a catolicilor în războiul împotriva Spaniei, pentru a uni regatul şi pentru a-l numi pe ducele de Anjou vice-regele Ţărilor de Jos. Această idee grandioasă îi surâde lui Carol IX. Până la începutul lui iunie, pe tot continentul se crede că se pregăteşte o mare răsturnare a puterilor în Europa şi că protestantismul va pune capăt puterii catolice a Spaniei. Adăugându-se la aceasta plecarea a peste 1500 de voluntari englezi care, împreună cu „Cerşetorii Mării", au cucerit oraşul Bruges. Acest lucru a pus-o în dificultate pe regina Elisabeta în faţa lui Filip II.

Primele victorii ale apărătorilor Reformei se transformă în veritabile bătălii, apoi în masacre comise de apărătorii Contrareformei. Pe la jumătatea lunii iunie, Wilhelm de Orania este respins în Germania de armatele spaniole, cu pierderi enorme. Oraşul Mons capitulează, fără să ştie de trupele de hughenoţi care soseau din Franţa în ajutor, sub conducerea generalului De Genlis, rudă cu Coligny, intrigantul consilier al regelui Carol IX; sunt masacraţi cu toţii la trecerea prin oraşul Quievrain. Ducele de Alba a dat ordine clare trupelor sale să nu ia prizonieri.

Wilhelm de Orania este noua ţintă a Sfintei Alianţe. Grigore XIII a dat ordin să fie eliminat, cu aprobarea monarhului spaniol, în timp ce hughenoţii vor fi ţapii ispăşitori ai înfrângerii protestante din Ţările de Jos. Pentru a evita represaliile spaniole, Carol IX a aranjat un mariaj între Francisc, duce de Alencon, şi regina Elisabeta. Ştie mai ales că, dacă această uniune este dusă la bun sfârşit, Filip II nu va risca să pună în pericol atât de fragila stabilitate a relaţiilor dintre Londra şi Madrid, atacând Franţa.

Francisc de Alencon este dispus să îmbrăţişeze credinţa protestantă şi aceasta îi poate permite să se apropie de Elisabeta. Îl trimite deci la Londra pe ambasadorul său, Bonifaciu de la Mole. Regina şi ambasadorul ignoră pentru moment că masacrul protestanţilor a început la Paris.

[68] W. MACCAFFREZ, *op. cit.*.

Încă de la începutul lunii august, Carol IX se scaldă în două ape, iar Gaspard de Coligny continuă să-l sfătuiască să înceapă un război împotriva lui Filip II. Regele primeşte, de altfel, presiuni contrare din partea mamei sale, Ecaterina de Medici, din partea fratelui său, Henric de Anjou, ambasadorului Spaniei, Zuniga şi din partea reprezentantului lui Grigore XIII la curte. Prinţul Henric, moştenitorul coroanei Franţei şi catolic practicant, îşi dă seama că, dacă vrea ca fratele lui să-şi stăvilească pornirea de a-l înfrunta pe Filip II, va trebui să-l elimine pe Coligny. Moştenitorul tronului mai ştie că nu trebuie să-şi murdărească mâinile cu sânge şi-atunci convinge un bărbat trimis de nunţiul papal să execute această treabă în locul lui. Bineînţeles, bărbatul trimis este un agent al Sfintei Alianţe. În noaptea de 22 august, Coligny traversează străzile Parisului într-o caleaşcă descoperită când, la o intersecţie, două trăsuri acoperite îi taie calea. Din ele au sărit patru bărbaţi care l-au înconjurat cu săbiile pe deranjantul consilier regal, dar intervenţia rapidă a gărzilor lui de corp i-a pus pe fugă. Gaspard de Coligny a fost rănit pe faţă şi la braţul drept. Era evident că de-acum încolo trebuia să fie foarte atent, pentru că persoane foarte apropiate de rege îi doreau moartea.

Henric şi Ecaterina de Medici ştiau că Coligny ar fi putut ridica hughenoţii din toată ţara împotriva regelui, de aceea încearcă să-l convingă pe acesta din urmă să desfăşoare forţele armate în tot Parisul. În noaptea de 23 spre 24 august, sărbătoarea Sfântului Bartolomeu, începe în capitală o adevărată baie de sânge. Între 5 000 şi 8 000 de hughenoţi, după sursele vremii, au fost asasinaţi la Paris în decurs de două zile.[69] Oamenii miliţiilor catolice şi-au făcut de cap fără nici o restricţie. Au intrat în casele hughenoţilor, au asasinat bărbaţii, au violat femeile, au tăiat beregata copiilor. Cadavrele au fost apoi îngrămădite pe ruguri uriaşe.[70]

Amiralul Gaspard de Coligny a căzut în aceeaşi zi. După atentatul eşuat, s-a refugiat în castelul familiei de la Chatillon. Şi-a dat seama că, dacă nu intră în contact direct cu Wilhelm de Orania, poate fi în orice clipă asasinat.

În noaptea de 26 august, trei bărbaţi au pătruns în apartamentele sale şi l-au ucis cu nouă lovituri de cuţit. După toate aparenţele, Coligny a fost executat de spionii Sfintei Alianţe, dar se pare că varianta aceasta este o legendă.

În capitalele protestante, opinia publică a văzut imediat că ceea ce s-a numit de-atunci *Masacrul din noaptea Sfântului Bartolomeu* a fost rezultatul unei

[69] PH. ERLANGER, *Le Massacre de la Saint-Barthelemy, 24 aout 1572*

[70] N. SUTHERLAND, *The Massacre of Saint-Bartholomew and the European Conflict 1559-l572.*

conspiraţii între Filip II, Ecaterina de Medici, ducele de Alba şi papa Grigore XIII. Un lucru este sigur: de luni de zile, spionii Sfintei Alianţe n-au încetat să trimită mesaje către Roma, în care se vorbea despre posibile repercursiuni ale revoltelor pariziene, afirmând că toate acestea vor conduce la un masacru al protestanţilor. Roma n-a avertizat pe nimeni; până la urmă, victimele acestei zile, bătrâni, femei şi copii au fost doar nişte eretici.

Rapoartele ambasadorului englez Walsingham asupra evenimentului erau foarte clare: „Nu înţeleg decât că această tragedie n-a impresionat deloc regatul”. Diplomatul a fost protejat împotriva miliţiilor de garda regală trimisă de la palat de Carol IX. Aceasta a permis ca englezii care erau la Paris în acea zi însângerată să fie protejaţi. Printre ei se afla şi Walter Raleigh. Pentru a se apăra de lovitură, Ecaterina de Medici a inventat ea însăşi o versiune care să-l apere pe rege în faţa Parlamentului din Paris şi care a fost răspândită de către agenţii Sfintei Alianţe în toată Europa: „Gaspard de Coligny îşi făcuse un plan să-l ucidă pe rege, fraţii săi şi întreaga familie regală. Guvernul a fost avertizat la timp (de către spionii papei, se crede) graţie bunătăţii divine şi, în virtutea unui ordin al regelui, amiralul (Coligny) şi complicii săi au fost executaţi, pentru a evita o lovitură de stat şi mai sângeroasă”. Astfel a fost rezolvată o problemă care a însemnat moartea a mii de oameni.

Maria Stuart este încă regina Scoţiei, dar numărul partizanilor ei scade, pe măsură ce trec zilele. Intervenţia sa în „complotul Ridolfi” a plasat-o într-o poziţie foarte delicată faţă de Elisabeta. Franţa, pe de altă parte, nu mai era dispusă să o susţină, din cauza unui proiect de apropiere între Paris şi Londra. Soţia lui Carol IX, Elisabeta de Austria, a pus-o naşă pe Elisabeta I fiicei căreia urma să-i dea viaţă. Foarte tânărul Iacob al Scoţiei este recunoscut, cu fiecare zi ce trece, ca fiind rege cu drepturi depline.

Din Londra, Macchi îl informează pe Grigore XIII că englezii sunt pe cale să întreprindă ceva împotriva Scoţiei catolice. Elisabeta îl trimite pe Henry Killigrew la Edinburgh cu instrucţiuni concrete:

„S-a dovedit că prezenţa reginei Scoţiei este în acest moment periculoasă pentru Maiestatea sa (Iacob) şi pentru regatul său, aşa că trebuie să ne debarasăm de ea. Şi cu toate că justiţia poate să facă acelaşi lucru, din diverse motive, pare totuşi de preferat s-o trimitem în Scoţia pentru a o preda în mâinile regentului (Morton) şi să luăm împotriva ei măsuri judiciare, în aşa fel încât nimeni să nu poată, mai târziu, să fie pus în pericol din cauza ei[71]”.

[71] M. DUCHAIN, *op. cit.*

Aceste rânduri vin să demonstreze foarte clar de ce era în interesul Elisabetei s-o trimită pe Maria Stuart la moarte. Dar Morton explică trimisului Londrei că dacă ei vor într-adevăr să ajute Scoţia, nu au decât să le dea o mână de ajutor pentru a termina cu acest spin catolic plantat în Scoţia: castelul din Edinburgh, tot timpul în mâinile partizanilor fostei regine Maria. În ochii englezilor, să-l recunoşti pe Iacob VI drept rege era un lucru, dar să intervii în mod deschis în Scoţia era cu totul altceva.

Carol IX este ocupat la fortăreaţa La Rochelle, iar Filip II este absorbit de conflictul din Ţările de Jos. Elisabeta este sigură acum că niciunul dintre cei doi nu-şi va da osteneala să vină în ajutorul Mariei Stuart. La 17 aprilie 1573 un batalion englez traversează frontiera anglo-scoţiană. Lamberto Macchi trimite un mesaj urgent la Roma, anunţând că un mare număr de ostaşi şi artilerie se regrupează la frontiera scoţiană.

Raportul agentului ajunge la Roma pe 28 aprilie; este deja prea târziu. În dimineaţa zilei de 17 mai începe bombardarea fortăreţei din Edinburgh. Douăsprezece zile mai târziu, asediaţii se predau.

În cursul următorilor zece ani, situaţia este foarte incertă în Europa, încă sub efectul „conspiraţiei Ridolfi”, a masacrului din noaptea Sfântului Bartolomeu şi a asaltului englez asupra castelului din Edinburgh. Franţa, Spania şi Roma rămân pe aceeaşi linie. Elisabeta I a Angliei, Filip II al Spaniei, Grigore XIII la Roma şi Henric III, suit pe tronul Franţei în 1574, după moartea lui Carol IX, vor marca politica de la sfârşitul secolului XVI şi începutul secolului XVII.

La sfârşitul lui 1573, ducele de Alba este înlocuit de Luis de Requesens y Zuniga, din ordinul regelui Filip II. Requesens nu rămâne la putere decât trei ani, până la moartea sa în 1576. Monarhul îl numeşte apoi pe don Juan de Austria, care moare în 1578. Acestuia îi succede locotenentul şi omul său de încredere Alessandro Farnese, duce de Parma.

Din baza lor de la Vlissingen, „Cerşetorii mării” fideli lui Wilhelm continuă să atace vasele engleze care navighează pe Canalul Mânecii. Elisabeta l-a avertizat deja pe Wilhelm de Orania că dacă aceştia vor continua să atace navele engleze, ea va fi obligată să se alieze cu spaniolii pentru a-i pedepsi. În 1578, din cauza presiunilor militare la care l-au supus armatele spaniole, Wilhelm de Orania îi oferă Elisabetei coroana Ţărilor de Jos, dar aceasta ştie că dacă acceptă va pune în pericol alianţa şi-aşa instabilă dintre Londra şi Madrid[72].

[72] R. FAGLE, *op. cit.*.

De altfel, moartea lui Ignaţiu de Loyola la 31 iulie 1556 lăsase Compania lui Iisus fără conducere fermă pentru a dirija destinele a aproape 5 000 de membri repartizaţi în întreaga lume. În 1581, alegerea italianului Claudio Acquaviva, în vârstă de 37 de ani, ca superior general al Companiei, marchează debutul a ceea ce va numi „epoca de aur” a iezuiţilor. Acquaviva şi Grigore XIII au încheiat una dintre cele mai bune alianţe din întreaga istorie a Bisericii catolice[73].

Iezuiţii au înţeles de mult timp că, din punct de vedere militar, Irlanda catolică ocupă o poziţie strategică pentru cine proiecta o tentativă serioasă de recucerire a Angliei protestante. Papa este convins că având sprijinul lui James Fitzmaurice, nepotul contelui de Desmond, ar putea face să înainteze cauza catolică pe insulele engleze.

Ideea pe care au avut-o iezuiţii a fost să organizeze o expediţie militară în Munster (zona de sud şi sud-vest a Irlandei), de unde Fitzmaurice credea că poate să ia conducerea revoltei împotriva Elisabetei a Angliei.

Pentru a duce acest proiect cu bine până la capăt, iezuiţii şi agenţii Sfintei Alianţe îl aleg pe Thomas Stukeley, un adevărat bădăran, fost pirat, care se proclama fiul bastard al lui Henric VIII şi era foarte cunoscut de spionajul englez. Stukeley, devenit un apărător acerb al catolicismului, s-a instalat sub protecţia curţii de la Madrid, unde Filip II i-a acordat titlul de marchiz al Irlandei. Înainte de a pleca spre Irlanda, Stukeley, avid de aventură şi onoare, decide să se înroleze într-o ridicolă cruciadă împotriva necredincioşilor din Maroc, alături de regele Sebastian al Portugaliei. La 4 august 1578 a fost decapitat în bătălia de la Alcazarquivir. Sfânta Alianţă este nevoită să caute un nou lider pentru revolta irlandeză.

Fitzmaurice se găseşte acum în fruntea aventurii. Grigore XIII este pregătit să finanţeze misiunea irlandeză şi să-i dea binecuvântarea. Ordonă ca un membru al Alianţei să-l însoţească pe Fitzmaurice în expediţia sa militară. Este ales pentru asta clericul Nicholas Sanders.[74] Acest englez a devenit foarte celebru sub domnia reginei Elisabeta I, din pricina textelor sale împotriva ereziei anglicane.

La 27 iunie 1579, sub steagul pontifical, James Fitzmaurice şi Nicholas Sanders ridică ancora în portul El Ferrol şi pornesc în direcţia pământurilor irlandeze. Echipajul este format din 50 de bărbaţi, italieni şi spanioli în cea mai mare parte. La 17 iulie, debarcă în peninsula Smerwick, unde se retrag în

[73] M. MARTIN, *op. cit.*.
[74] N. CANNY, *Making Ireland Brithis 1580 - 1650*

aşteptarea întăririlor spaniole. Foarte rapid, operaţiunea lor începe cu mari pierderi. James Fitzmaurice este răpus de tirul trupelor engleze, dar contele Desmond, revenit în Irlanda după o condamnare şi o şedere în Turnul Londrei, trece la comanda rebeliunii. În câteva săptămâni, întregul Munster se revoltă pe faţă împotriva englezilor.

În tot acest timp, Nicholas Sanders, cu textul bulei papale în mână, în care era decretată excomunicarea Elisabetei, trece prin toate bisericile din Irlanda, cerând irlandezilor să se ridice împotriva reginei eretice. Protestanţii se refugiază la Dublin şi la Cork.

Contele de Ormond conduce trupele irlandeze fidele Angliei. În final, la sfârşitul lui septembrie 1580, trupele spaniole de susţinere sunt trimise, dar în ajunul sosirii lor Elisabeta expediază întăriri şi o flotă importantă pentru a zdrobi insurecţia. În noiembrie, fortul este asediat dinspre mare şi dinspre uscat.

După câteva zile de negociere, comandantul spaniol prezintă lordului Grey de Wilton, comandantul forţelor engleze, care sunt condiţiile de capitulare. Wilton arată, în schimb, ordinul prin care regina Elisabeta în persoană doreşte să obţină capitularea şi totala nimicire a rebelilor.

La 10 noiembrie 1580, porţile se deschid în faţa trupelor engleze şi irlandeze fidele Elisabetei. Mai mult de 50 de bărbaţi sunt executaţi în piaţa publică, o dată cu catolici irlandezi, bărbaţi, copii şi femei, refugiaţi în interiorul fortului. Treizeci de ofiţeri spanioli sunt cruţaţi: li se permite să se reîntoarcă în Spania în schimbul unei răscumpărări. Un catolic englez şi doi irlandezi, veniţi din Spania alături de James Fitzmaurice, sunt torturaţi şi executaţi[75].

Nicholas Sanders, care nu se găsea în interiorul fortului când se petreceau toate astea, şi-a urmat sarcina sa clandestină de agent al Sfintei Alianţe în Irlanda până în 1581, anul în care a şi murit de foame şi frig[76].

După „operaţiunea Munster” urzită de Sfânta Alianţă, Elisabeta I a Angliei protestează în faţa lui Mendoza, ambasadorul Spaniei. Suverana engleză acuză spaniolii şi pe regele Filip II de acte de ostilitate, pentru că debarcaseră trupe pe un teritoriu aflat sub suveranitate engleză. Diplomatul spaniol explică în acest moment că Spania nu are nici un amestec în această aventură şi că toată operaţiunea a fost finanţată şi condusă de papa Grigore XIII.

Iată explicaţia oficială a curţii de la Madrid:

---

[75] J. O’BEIRNE RANELAGH, *A short story of Ireland*

[76] Catolicii irlandezi îl consideră pe Nicholas Sanders un martir al credinţei, iar în câteva biserici ale Republicii Irlanda încă se mai celebrează, o dată pe an, o comemorare la data când acesta a murit.

„Navele pontificale, ca şi trupele lor, au toată libertatea de a trece pe teritoriul şi prin porturile regelui Spaniei, prinţ catolic şi apărător al credinţei”. Indignată, Elisabeta ameninţă Spania că va trimite trupe engleze în Ţările de Jos. Din nou, ambasadorul Mendoza răspunde într-o manieră foarte puţin diplomatică suveranei engleze:

„Pentru propriul dumneavoastră interes, trebuie să ştiţi că dacă regele Spaniei decide să se războiască cu voi, o va face cu o asemenea forţă, încât nici nu veţi avea timp să vedeţi lovitura[77].”

După acel fiasco irlandez, papa Grigore XIII îşi mută atenţia, ca şi Elisabeta şi Filip II, asupra problemei scoţiene mereu aflată în suspans.

De la căderea castelului Edinburgh, şapte ani mai devreme, Maria Stuart nu mai are nici o putere în Scoţia. Protestanţii şi regina Elisabeta o ţin în frâu graţie regenţei lui Morton, aşteptând ca adolescentul Iacob VI să devină un rege bun. Dar norii grei ai furtunii revin deasupra Scoţiei, reducând-o la starea de pion într-un joc de şah religios.

Iacob VI intră triumfător în Edinburgh la 17 octombrie 1578. Aclamaţiile pe care le primeşte de la poporul său îl fac să prindă gustul pentru putere. Tânărul monarh este inteligent şi ştie ce fel de responsabilităţi îi revin ca rege; dar ştie, de asemenea, că va avea nevoie şi de un bun consilier pentru a-l ajuta să ducă dificila politică scoţiană. Alesul lui este Esme Stuart, senior de Aubigny, vărul francez al monarhului şi descendent pe linie maternă al familiei, instalată în Berry, în timpul Războiului de 100 de ani.[78]

Catolic fervent, Esme de Aubigny a jurat loialitate papei Grigore XIII. El este, mai degrabă, un soi de agent liber al Sfintei Alianţe în Scoţia. Având o poziţie privilegiată, mult mai bună decât a fostului agent David Rizzio, pe care acesta din urmă a ocupat-o lângă Maria Stuart, el ar putea să-l convingă pe tânărul rege să facă din Scoţia o naţiune catolică — cel puţin aşa se gândesc cei de la Roma. Rizzio, până la urmă nu avea în sarcina sa decât să afle şi să cotrobăie prin secretele de alcov ale unei regine, în timp ce Esme de Aubigny va conduce afacerile politice ale unui rege.

Francezul a sosit la curtea Scoţiei în 1579; un an mai târziu, a îmbrăţişat protestantismul, pentru a trece neobservat în mijlocul nobililor lui Iacob. Nu numai că monarhul l-a numit conte de Lennox şi duce în 1582, dar Iacob VI a văzut în

[77] M. DUCHAIN, *op. cit.*.
[78] A. PAKENHAM, *King James VI of Scotland, I of England*

îndepărtatul său văr un posibil moştenitor al Coroanei.[79]

Regii şi miniştrii curţilor Europei s-au întrebat de ce Esme de Aubigny poartă un asemenea interes Scoţiei şi lui Iacob VI.

Wilhelm de Orania se gândeşte că este vorba de un pion al Franţei; Elisabeta I vede în el un agent al lui Grigore XIII şi o carte jucată de iezuiţi. În realitate, francezul nu este altceva decât un aventurier în căutarea norocului. Aubigny poate să fie în aceeaşi măsură un perfect catolic înaintea papei şi a lui Filip II, dar şi un bun protestant în faţa Elisabetei I şi a lui Iacob VI.

Sfătuit de Sfânta Alianţă, Esme de Aubigny ştie că dacă va deveni într-o zi rege în Scoţia, trebuie să se debaraseze de puterea contelui Morton, regentul. La 31 decembrie 1580, o gardă specială îl arestează pe Morton chiar în momentul în care acesta se pregătea să intre în rezidenţa regală. A fost acuzat că a participat, 14 ani mai devreme, la asasinarea lui Henry Darnley. Cel care fusese până atunci regentul Scoţiei este închis într-o celulă întunecată a castelului din Edinburgh, aşteptându-şi procesul.

Luând cunoştinţă de asta, Elisabeta decide să-l trimită pe ambasadorul Thomas Randolph pentru a pretinde eliberarea imediată a lui Morton. Suverana engleză bănuieşte că Iacob VI şi Aubigny sunt manipulaţi de o nouă conspiraţie papală. Ceea ce era adevărat.

Walsingham, care deţine nu numai funcţia de secretar de stat al Angliei, dar şi de şef al spionajului englez, propune atunci reginei două opţiuni: fie trimite o flotă de război în faţa coastelor scoţiene pentru a-l înspăimânta pe Iacob VI şi obţine astfel eliberarea lui Morton, fie ordonă pur şi simplu asasinarea lui Esme de Aubigny. Elisabeta alege a doua variantă, dar cere ca asasinatul asupra agentului Sfintei Alianţe să nu aibă loc în prezenţa regelui[80].

Într-o seară de martie a anului 1581, patru bărbaţi trimişi de către Walsingham au urmărit fiecare pas al lui Esme de Aubigny, duce de Lennox. Îndemânatic spadasin, francezul loveşte pe unul dintre atacanţi rănindu-l de moarte, în timp ce un alt agent englez îl răneşte uşor la braţ. Auzind garda care alerga în ajutorul consilierului regelui, spionii lui Walsingham o iau la sănătoasa. Misiunea eşuează, dar Aubigny nu lasă lucrurile să rămână aşa. Pentru a preveni un alt atac, puternicul consilier ordonă executarea lui Morton la 2 iunie, acelaşi an.

---

[79] Esme de Aubigny, duce de Lennox, este vărul german al lui Henry Darnley, presupusul tată al regelui Iacob VI; ar putea deci să moştenească coroana Scoţiei ca Stuart-Lennox.

[80] M. DUCHAIN, *op. cit.*; R. STONG, *Gloriana: The Portraits of Queen Elisabeth I*

În tot acest timp, Iacob VI şi Esme de Aubigny pun la cale un vast complot care o vizează direct pe Elisabeta I, complot pe care îl numesc „conspiraţia Throckmorton”. Intriganţii sunt numeroşi: Filip II, Henric III, Grigore XIII şi Maria Stuart. Mereu acelaşi obiectiv: s-o dea jos de la putere pe eretica Elisabeta şi s-o înlocuiască pe tronul Angliei cu Maria Stuart.

De-a lungul primelor luni din 1583, Thomas Morgan secretarul ambasadei reginei Scoţiei în Franţa, recrutează un englez catolic, Francis Thorckmorton, în vârstă de 28 de ani, apărător al papei şi mare amator de intrigi.

Trimis în Anglia, acesta din urmă se angajează să adune cât mai multe informaţii posibile asupra apărării Angliei: linia ţărmurilor, punctele de apărare, posibilele locuri de debarcare etc. Are două contacte principale pe continent: Charles Paget, un alt membru al Sfintei Alianţe la Londra, care-şi petrece timpul călătorind la Paris cu mesaje cifrate şi ambasadorul Franţei la curtea Elisabetei, Michel de Castelnau de Mauvissiere.

Rapoartele lui Throckmorton au ca destinaţie ambasadele Spaniei la Londra şi Paris, şi cea a Franţei la Londra[81]. Ambasadorul Mendoza în Anglia şi ambasadorul Juan Bautista de Taxis în Franţa îl informează pe regele Filip II de punerea la cale a unei conspiraţii la care ei nu prea au chef să participe.

În primăvara anului 1583, o mare parte din plan se află pe biroul lui Walsingham, cu numele complotiştilor şi spionilor Sfintei Alianţe. Throckmorton ignoră în acest moment că englezii sunt infiltraţi în legaţia franceză din Londra. Walsingham are un spion în ambasada Franţei încă de la începutul lui 1583, cu numele de cod Fagot. În realitate, şi nu vom afla asta decât mulţi ani mai târziu, nu este altul decât celebrul filosof italian Giordano Bruno, cum precizează istoricul John Bossy în magnifica sa carte: Giordano Bruno şi afacerile ambasadei. Se crede că trădătorul care a dejucat „conspiraţia Throckmorton” a fost secretarul ambasadorului, Jean Arnoult, senior de Cherelles.[82]

Graţie informaţiilor dominicanului Bruno, trimise chiar lui Walsingham, Throckmorton a fost arestat pe 12 octombrie. Înainte de arestarea sa, un slujitor care lucra la ambasada Spaniei reuşeşte să ascundă documente importante care-i acuzau direct pe diplomaţii spanioli şi chiar pe regele Spaniei de participare la conspiraţie. Spionul Sfintei Alianţe, Francis Throckmorton va fi executat pe 10 iulie 1584[83].

[81] J. BOSSY, *Giordano Bruno and the Embassy Affair*
[82] M. DUCHAIN, *op. cit..*
[83] J. BOSSY, *op. cit..*

Giordano Bruno, sau mai exact Fagot, continuă să lucreze pentru spionajul englez până-n 1586, dată la care încetează să mai locuiască la ambasada Franţei din Londra[84].

Intrigile dirijate din Madrid şi Roma au contribuit în mod clar la mărirea tensiunii în Scoţia. Ideea era să se creeze o forţă militară catolică care, după ce va debarca în Scoţia, îl va prinde de viu pe regele Iacob şi-l va conduce în Franţa. Acolo, va fi convertit la catolicism, de bunăvoie sau cu forţa. În afara acestei operaţiuni, mai mulţi membri ai Sfintei Alianţe, ajutaţi de catolicii englezi, o vor elibera pe regina Maria Stuart şi o vor pune pe tron[85].

Agenţii spionajului papei sunt preoţii iezuiţi Crichton, Holt, Edmon Campion şi Robert Parsons. Crichton, mai degrabă fidel generalului iezuiţilor Claudio Acquaviva decât papei Grigore XIII, va deveni o veritabilă legendă în sânul Sfintei Alianţe, până la capturarea sa la 3 decembrie 1584. Campion este foarte cultivat, un abil vorbitor şi diplomat. Cât despre Parsons este un adevărat războinic, priceput în mânuirea sabiei şi un orator senzaţional[86].

Prelaţii au ca misiune să se ducă la Edinburgh, pentru a discuta cu lorzii. Aceştia trebuie să acorde întregul lor suport cauzei Mariei. Întreprinderea aceasta va fi finanţată de papă şi de Filip II. Henric III, care s-a autoproclamat general al misiunii, pregăteşte o mare operaţiune militară. Pe o hartă a Scoţiei el răspândeşte aproape 20 000 de bărbaţi, fapt greu de crezut la acea vreme. Maria Stuart, pe de altă parte, se gândeşte să-şi trimită fiul, detronatul Iacob VI, în Spania, sub „protecţia” sau mai degrabă sub supravegerea lui Filip II, ca să îmbrăţişeze cauza catolicismului.

Pentru a evita ca lucrurile să se agraveze şi mai mult, Walsingham întreprinde o operaţiune ce are ca scop eşuarea complotului. Capul spionajului englez ordonă contelui Gowrie, duşmanul lui Esme de Aubigny, să-l captureze pe Iacob VI şi să-l închidă la castelul Ruthven, până când protestanţii vor prelua puterea la Edinburgh.

La o săptămână după arestarea monarhului, Esme de Aubigny, duce de Lennox, fuge din Scoţia şi se refugiază în Franţa. Agenţii lui Walsingham reuşesc să-l aresteze pe preotul iezuit Holt. După ce l-au torturat pentru a dezvălui

---

[84] Şase ani după ce a pus capăt „conspiraţiei Throckmorton”, dominicanul şi filosoful născut la Napoli, Giordano Bruno este ars pe rug de către Inchiziţie. Bruno s-a îndoit de dogma Trinităţii şi din această cauză a fost ars în 1600 pe Campo dei Fiori la Roma.

[85] A. PAKENHAM, *op. cit.*.

[86] M. MARTIN, *op. cit.*.

participarea sa şi cea a Sfintei Alianţe la conspiraţie, îl spânzură fără să-l mai judece. Părintele Crichton a reuşit să scape şi să se întoarcă la Roma.

Părintele Parson se refugiază în Franţa, de unde continuă să opereze pentru Sfânta Alianţă. Părintele Campion reuşeşte de asemenea să fugă din Scoţia, dar este curând arestat în Anglia. Închis în Turnul Londrei, este torturat, apoi executat la Tyburn, pe 1 decembrie.

În cursul întregului an 1583, problema scoţiană continuă să facă valuri în politica Europei de la sfârşitul secolului XVI. Pe 29 iunie, Iacob urcă pe tronul Scoţiei. Din acest moment, ştiind că mama sa este implicată în conspiraţia care trebuia să-l detroneze, decide să rupă orice contact cu ea. În mod oficial, şi înainte de Anglia, Scoţia a rupt legăturile cu fosta regină Maria, din ordinul propriului său fiu.

Grigore XIII, papă cu o sănătate de-acum fragilă şi care a ajuns deja la 83 de ani, are încă energie pentru a provoca o nouă lovitură de teatru înainte de a muri: dă ordin Sfintei Alianţe să-l asasineze pe prinţul Wilhelm de Orania. Doi ani mai devreme, prinţul protestant scăpase dintr-un atentat. Dar este foarte adevărat că asasinatul politic este o practică curentă în Europa sfârşitului de secol XVI.

Pentru a duce operaţiunea la bun sfârşit, pontiful îl alege pe părintele iezuit Crichton, care reuşise să fugă din Scoţia şi se adăpostea la Roma. Olandezul şi regina protestantă a Angliei trebuiau să moară în numele adevăratei credinţe. Încă de la sosirea sa în Olanda, în luna aprilie 1584, părintele Crichton a stabilit strânse relaţii cu Balthazar Gerard şi Gaspard de Albrech, doi catolici fanatici din Burgundia.

Ambii sunt pregătiţi să pună capăt vieţii eroilor protestanţi, înţelegându-se prin asta o misiune de sinucidere. Ocazia apare pe 10 iulie 1584 în oraşul Delft. În acea dimineaţă, Wilhelm de Orania a venit cu câţiva membri din suita sa în piaţa principală, pentru a se întâlni cu autorităţile. Olandezul a putut să se ferească de primul atac venit din partea lui Albrech, dar nu şi de cel al lui Gerard. Lovitura sa de sabie îi traversează plămânul şi moare în aceeaşi seară din cauza rănilor[87].

Provinciile-Unite plâng moartea comandantului lor, căci războiul împotriva Spaniei este departe de a se fi sfârşit. O nouă ţară, Olanda, este pe cale de a se naşte, într-o Europă devastată de războaie şi conflicte religioase.

În dimineaţa zilei de 6 septembrie 1584, corsarii olandezi iau cu asalt o corabie care naviga în Marea Nordului fără pavilion. După ce au ucis o parte din

[87] R. FAGILE, *op. cit.*

echipaj, iar restul l-au luat prizonier, piraţii olandezi au inspectat nava şi au descoperit un bărbat care a refuzat să se identifice. Era preotul iezuit Crichton. După asasinarea lui Wilhelm de Orania, el a reuşit să se îndepărteze de posibilele represalii ale protestanţilor. Predat englezilor, preotul este închis în Turnul Londrei
din ordinul lui Walsingham, pentru a fi interogat.[88]

Corsarii olandezi l-au predat pe iezuit comandantului spionilor englezi, împreună cu documente compromiţătoare. Crichton s-a aruncat mai întâi în mare, dar olandezii au reuşit să-l recupereze. Walsingham a intrat deci în posesia unor documente care dezvăluiau intenţia de a invada Anglia cu o mare forţă armată cato-lică, de a o salva pe Maria Stuart şi de a o pune pe tronul Angliei în locul ereticei Elisabeta[89].

S-a mai găsit asupra iezuitului o scrisoare semnată de către cardinalul Galli, episcop de Como şi secretar de stat al Vaticanului, adresată lui Crichton:

„Pentru că această femeie este vinovată şi cauza principală a răului în credinţa catolică şi se face vinovată de asemenea de pierderea a milioane de suflete, nu mai există nici o îndoială că, cel care va reuşi s-o scoată din această lume cu pioasa intenţie de a servi Domnului, nu numai că nu va păcătui în vreun fel, dar va fi acoperit de merite eterne.”

Parlamentul s-a reunit la 23 noiembrie 1584. De-a lungul acestei şedinţe, mai mulţi deputaţi au invocat *Legea complementară împotriva iezuiţilor, preoţilor seminarişti şi a altor persoane asemănătoare şi nesupuse*, promulgată în 1559, care îi obligă să părăsească pământul Angliei într-un interval de 40 de zile, altfel fiind pedepsiţi cu moartea.

William Parry, deputat cunoscut pentru simpatiile sale faţă de catolicism, atacă acest text de lege şi pe cei care vor să aprobe punerea lui în practică, argumentând că în Anglia trăiesc numeroşi catolici gata să moară pentru regina Elisabeta. Puţini ştiu că Parry a lucrat pentru serviciile de spionaj engleze în Europa, dar se ignoră de asemenea şi că actualul deputat a dorit asasinarea Elisabetei I patru ani mai devreme, renunţând în final din raţiuni de conştiinţă.

---

[88] Părintele iezuit Crichton este eliberat şi expulzat din Anglia, cu amendamentul că dacă va mai fi prins pe pământ englez, va fi executat. Agentul Sfintei Alianţe scapă de spânzurătoare pentru că nu este un supus englez şi pentru că a fost prins în afara teritoriului Angliei. Crichton se întoarce la Roma, unde va muri la vârsta de 86 de ani.

[89] M. DUCHAIN, *op. cit.*.

La sfârşitul şedinţei, William Parry este arestat, acuzat de trădare şi condus în Turn. Regina ordonă însă punerea lui în libertate. El şi-a salvat astfel capul, dar nu pentru mult timp[90].

Odată cu ieşirea lui din închisoare, deja începe să urzească un complot ca s-o asasineze pe Elisabeta. Unul dintre cei implicaţi în acest atentat, Edmond Neville, duce de Westmoreland, decide să se retragă din proiect şi să meargă să-l informeze pe Walsingham. Afacerea are efectul unei bombe printre membrii curţii, care au încă în minte asasinarea lui Wilhelm de Orania. William Parry apare acum ca şeful conspiratorilor catolici; din nou se arată mâna bătrânului papă Grigore XIII şi, în spatele lui, cea a Sfintei Alianţe.

Ideea era să se tragă asupra trăsurii regale în timpul sărbătorilor de Anul Nou. Planul fusese elaborat de Thomas Morgan, unul dintre oamenii de încredere ai Mariei Stuart. În cursul interogatoriului lui Parry apar tot felul de ramificaţii cu catolicii scoţieni refugiaţi în Franţa sub protecţia lui Henric III, el însuşi catolic. Procesul lui William Parry este foarte rapid, la fel şi execuţia sa pe 2 martie 1585; Thomas Morgan va fi întemniţat la Bastilia pentru participarea sa la complot şi eliberat patru luni mai târziu; Edmond Neville este eliberat deoarece nu s-a reţinut nicio acuzaţie împotriva lui, dar este obligat să părăsească Anglia. Moare la Roma în 1619, sub protecţia papei Paul V.

La 24 aprilie 1585, cardinalul şi franciscanul Felice Peretti a fost ales pontif, după moartea lui Grigore XIII, cu două săptămâni înainte. Peretti, care ia numele de Sixt V, a fost un apropiat al lui Pius V. Graţie sprijinului acestuia din urmă, a fost chiar consultant al Congregaţiei Inchiziţiei. În spatele acestei alegeri, ghicim din nou mâna lui Filip II.

Acest papă este cel care ia decizia să stabilească legături foarte strânse cu congregaţia iezuiţilor şi să-i folosească precum o forţă de şoc în toate împrejurările în care vor fi trimişi să apere credinţa, oricare ar fi misiunea lor[91]. Sixt V vede cu ochi foarte buni utilizarea iezuiţilor ca forţă militară, dar nu le aprobă conceptele teologice.

Generalul Claudio Acquaviva o ştie: Sixt V, dacă vrea să-i păstreze pe iezuiţi ca pe o forţă de şoc pentru „misiuni speciale”, va trebui să cedeze în privinţa concepţiilor lor teologice.

De partea sa, Sixt V este conştient că dacă va continua să facă presiuni asupra Ordinului, Acquaviva va contraataca cerând membrilor opinia lor asupra

[90] G. PARKER, *Succes is never final: Empire, War and Faith in Early Modern Europe*
[91] M. MARTIN, op.cit.

problemei supunerii faţă de papă şi asupra punctelor de vedere ale Sfântului Părinte.

În 1590, acesta din urmă, ca un avertisment, îi ordonă generalului iezuiţilor schimbarea numelui din „Societatea lui Iisus” în „Ordinul lui Ignaţiu”. Sixt V găseşte în folosirea numelui lui Iisus de către iezuiţi o ofensă. Aceasta este şi părerea a numeroşi cardinali ai epocii, care trebuie să-şi descopere sau să plece capul atunci când pronunţă numele puternicului ordin în care figurează şi numele de Iisus. În ciuda deciziei papale, niciodată vreun general sau vreo congregaţie generală nu va adopta acest nou nume.

În primăvara anului 1586 debutează „conspiraţia Babington”, având ca scop repunerea Mariei Stuart pe tronul Scoţiei, dar şi asasinarea Elisabetei I, pentru ca imediat după aceea, regina catolică să-şi asume puterea ambelor regate. În fapt, pentru englezii şi pentru scoţienii, de la sfârşitul secolului XVI, atât catolici cât şi protestanţi, ridicarea mâinii împotriva unui cap încoronat reprezenta mai mult decât o crimă, un sacrilegiu. Acest sacrilegiu, Maria Stuart îl comitea faţă de Elisabeta participând la „conspiraţia Babington”. Acelaşi sacrilegiu îl va comite Elisabeta dacă o va executa pe Maria Stuart, odată conspiraţia descoperită.

În august, toţi conspiratorii au fost băgaţi la închisoare. Ballard, Savage şi Babington au fost încarceraţi în Turnul Londrei. Procesul Mariei Stuart s-a ţinut pe 14 octombrie 1586, la castelul Fotheringhay, în comitatul Northampton. La 25 octombrie, este judecată şi găsită vinovată de înaltă trădare, insurecţie şi sprijin acordat conspiratorilor care au vrut să pună capăt vieţii reginei Elisabeta. Tribunalul pronunţă sentinţa pentru ex-regina Scoţiei: moartea.

Reacţiile privind această decizie rămân destul de indiferente. Henric III al Franţei era prea ocupat să lupte împotriva celorlalţi doi Henri: Henri de Navarra şi a protestanţilor săi, plus Henri de Guise şi partizanii săi catolici. Filip II se luptă în Flandra, papa Sixt V decide să privească în altă parte, căci Iacob VI al Scoţiei l-a lăsat să înţeleagă posibilitatea că, odată ce va fi desemnat moştenitorul tronului Angliei şi va purta coroana Scoţiei şi a Angliei deopotrivă, după moartea Elisabetei, va restaura catolicismul în ţară. În faţa unei astfel de perspective, pontiful preferă să-şi retragă agenţii Sfintei Alianţe din Anglia[92].

La 1 februarie, Elisabeta îşi pune semnătura pe documentul care autorizează execuţia Mariei Stuart. O săptămână mai târziu, în dimineaţa zilei de 8 februarie 1587, regina Scoţiei pătrunde în marele salon al castelului

[92] G. PARKER, *op. cit.*.

Fotheringhay, în mijlocul căruia a fost ridicat un eşafod. Maria Stuart, regină de la naştere, are intenţia să se comporte ca atare în timpul execuţiei sale. Conţii de Shrewsbury şi Kent sunt acolo ca martori ai reginei Angliei.

După o scurtă rugăciune în latină, în care s-au pronunţat cuvintele „*In te domine, confido, ne confudar in aeternum*”, regina îşi pune capul pe buşteanul de care se agaţă cu ambele mâini. Călăul loveşte gâtul alb al Mariei Stuart şi securea îi atinge o parte din craniu. A doua lovitură îi loveşte ceafa în plin, dar abia a treia lovitură îi desparte capul de trup. Călăul apucă ţeasta şi încearcă să o ridice. Dar se trezeşte cu o perucă în mâini, în timp ce capul aproape pleşuv al unei femei bătrâne, alunecă pe podeaua de lemn. În faţa unei astfel de viziuni, cineva ţipă: „Dumnezeu a salvat-o pe regină[93]”.

Elisabeta I a Angliei a pus capăt chestiunii scoţiene, dar Filip II şi Sixt V nu se vor resemna atât de repede şi de uşor în faţa execuţiei unei regine catolice. Invincibila Armada şi asasinii Sfintei Alianţe vor fi puşi în slujba credinţei, împotriva reginei eretice. Se anunţau vremuri aventuroase.

[93] S. ZWEIG, *op. cit.*.

3
Vremuri aventuroase (1587-l605)

„...şi va fi întuneric..., aşa de întuneric încât să se poată pipăi”

Exodul 10, 21

De-a lungul anilor, mai precis începând cu 1570, data excomunicării Elisabetei, putem vorbi de probabilitatea unui atac deschis al Spaniei împotriva Angliei. În mediile de spionaj, se înţelege şi cel englez, posibila operaţiune militară era cunoscută sub numele de cod: „Entreprise”. Adepţii unui atac condus de regele Filip II erau numeroşi: mai întâi din motive pur religioase, papa Sixt V şi iezuiţii; apoi fidelii reginei Maria Stuart, catolicii scoţieni, care doreau să-şi înscăuneze din nou regina pe tron; şi, în sfârşit, catolicii englezi care îşi doreau să o proclame pe Maria suverana Angliei şi să restaureze catolicismul o dată ce se debarasau de regina eretică. O altă persoană interesată de această operaţiune era nimeni altul decât don Juan de Austria, fratele vitreg al lui Filip II, care-şi dorea să se căsătorească cu Maria Stuart pentru a deveni regele Angliei şi al Scoţiei.

În ceea ce-l priveşte pe Filip II, acesta nu avea nici o intenţie să satisfacă vreuna dintre părţi prin luarea unei decizii greşite; monarhul spaniol nu era prea convins că ar trebui să instaleze pe tronul Angliei o regină pe jumătate franceză; nici să permită accesul la un atât de puternic regat unui frate în care avea atât de puţină încredere; nici, desigur, să dea satisfacţie pontifului, căci mulţi ar fi putut atunci să creadă că deciziile lui ar fi putut fi dictate de la Roma[94].

Neîncetatele războaie din Ţările de Jos îl costau foarte mulţi bani pe Filip II, iar Roma mereu cerea sume considerabile fără să dea în schimb mare lucru. Ceea ce nu ştiau cei de la Londra este că monarhul spaniol o vedea pe Elisabeta ca pe un agresor, în consecinţă, uşor de atacat pe planul politic. Elisabeta era în mod deschis implicată în afacerile Ţărilor de Jos, odată cu semnarea tratatului de

[94] M. DUCHAIN, *op. cit.*.

la Nonsuch; ea dăduse mână liberă navelor corsarului Francis Drake pentru operaţiunile lui de piraterie pe coastele spaniole.

Sfânta Alianţă l-a informat pe papă că, odată cu execuţia Mariei Stuart, Elisabeta s-a gândit să facă să dispară punctul de unire posibil între catolicii scoţieni şi englezi şi că nimic nu l-ar fi incitat pe regele spaniol decât să se angajeze într-o aventură militară, al cărei scop ar fi fost eliberarea Mariei. Aceasta dispărută, Elisabeta n-a mai lăsat nici o portiţă deschisă Romei pentru restabilirea catoli-scismului în Insule. Iacob VI va rămâne un apărător al protestantismului, în ciuda mesajelor timide trimise lui Sixt V, în care el mărturisea că n-a intervenit deschis împotriva Elisabetei în momentul execuţiei mamei sale.

Iacob VI contează pe faptul că el va fi moştenitorul legitim al Elisabetei şi, odată ea dispărută, va deveni regele Scoţiei şi Angliei. L-a convins pe Sixt V să nu ridice catolicii până nu va fi desemnat ca şi succesor legitim la tron; pontiful trebuie să îndepărteze de Elisabeta şi, în consecinţă, de la curtea Londrei, toţi agenţii Sfintei Alianţe care urmăreau să o elimine pe regină. Iacob VI, în mod discret, a înştiinţat agenţii papei că, atunci când va purta cele două coroane, va fi posibil să instaureze catolicismul în ambele regate sau, cel puţin, să acorde o mai mare libertate religioasă catolicilor din Scoţia şi Anglia — ceea ce nu se va petrece niciodată.

Primele informaţii despre „Entreprise” datează de pe la sfârşitul lui 1585, dar abia la începutul anului 1586 serviciile engleze de spionaj iau cunoştinţă de această operaţiune, graţie diverselor rapoarte, despre formarea unei mari flote, destinată a fi lansată împotriva Angliei[95].

Ambasadorul englez la Paris îi scrie lui Walsingham:

„Partidul spaniol se laudă pe aici, prin Franţa, că în mai puţin de trei luni Anglia va fi atacată şi că o mare flotă înarmată se pregăteşte în acest sens. Mi-e greu să cred, este vorba totuşi de un timp prea scurt[96]”.

Walsingham, de asemenea, nu crede decât jumătate din informaţiile transmise de către diplomat. Şeful spionilor Elisabetei îl suspectează pe Filip II că şi-a adunat flota nu atât pentru a ataca Anglia, ci Ţările de Jos, pentru a-l susţine pe ducele de Parma; în cazul în care exista însă cea mai mică posibilitate ca flota spaniolă să se îndrepte către Scoţia sau Irlanda, atunci Anglia va fi nevoită să riposteze militar.

[95] N. HANSON, *The Confident Hope of a Miracle: The Real History of the Spanish Armada*
[96] M. DUHAIN, *op. cit.*.

Filip II se gândeşte şi el că, odată ce marea flotă va ataca Anglia, Elisabeta, intimidată, se va vedea obligată să negocieze o ieşire onorabilă cu Madridul. Monarhul spaniol nu avea însă nici cea mai mică idee despre temperamentul reginei Angliei[97].

În primăvara lui 1587, la numai două luni de la execuţia Mariei Stuart, Walsingham este pe de-a-ntregul ocupat cu apărarea Angliei şi cu pregătirile pentru asta. Agenţii săi l-au informat din diferite puncte strategice ale Europei că Filip II e gata să ducă misiunea „Entreprise" până la capăt.

Elisabeta ripostează autorizându-l pe fidelul său Francis Drake să plece cu o escadră, compusă din aproape 20 de nave, având misiunea de a împiedica concentrarea flotelor spaniole în porturile lor. Navele engleze trebuie să întrerupă aprovizionarea cu alimente a flotei spaniole, să o urmărească şi, în final, să o gonească, astfel încât să nu atingă niciodată ţărmurile Angliei sau ale Irlandei. Agenţii Sfintei Alianţe au comunicat Spaniei că flota lui Drake este gata să părăsească portul Plymouth şi că, după toate informaţiile lor, se îndreaptă către porturile şi coastele apropiate de El Ferrol, cu intenţia de a le ataca[98].

În noaptea de 2 aprilie, fără nici un avertisment, cele 20 de corăbii iau calea mării, cu toate că Elisabeta pare să se căiască de decizia pe care a luat-o. Suverana cere lui Walsingham să-i trimită un mesaj urgent lui Drake pentru a-l informa să nu atace porturile spaniole. Primul dintre mesaje ajunge la Plymouth în dimineaţa zilei de 3, când la orizont se zăreau încă pânzele navelor engleze. Al doilea mesaj al lui Walsingham este interceptat de către agenţii papei.

Luând cunoştinţă de ceea ce se întâmplă, ei informează de urgenţă Madridul şi Roma, dar pentru Elisabeta, ca şi pentru Filip II, este deja prea târziu. Drake şi-a schimbat planurile şi, în loc să atace Antilele, un port al Galiciei sau unul din golful Biscaya, el decide să vireze şi să atace oraşul Cadiz. La bordul navei amiral, „Elisabeta Bonaventura", înconjurat de celelalte corăbii care-l escortau, Drake se îndreaptă spre oraşul fortificat şi intră în port. În câteva ore, el ajunge să scufunde aproape 30 de corăbii spaniole care se pregăteau să se alăture Armadei. În timpul celor două ore cât a durat operaţiunea militară, navele lui Drake distrug depozitele marine şi magaziile cu muniţie[99].

În timp ce soseşte vestea atacului împotriva Spaniei, papa Sixt afirmă: „Îl admirăm pe acest Drake care a obţinut atât de mult, cu atât de puţine mijloace!";

[97] C. MARTIN & G. PARKER, *The Spanish Armada:Revised Edition*
[98] H. KESLEY, *Sir Francis Drake: The Queen's Pirate*
[99] H. KESLEY, *op. cit.*.

dar la Madrid această acţiune n-a fost văzută la fel. Pe străzi se vorbea: „Regele nostru deliberează, în timp ce regina eretică acţionează”.[100]

Din câteva puncte de vedere, „Operaţiunea Cadiz”, organizată de Francis Drake, este de o măiestrie absolută, dar în ciuda loviturii dure dată Spaniei, atât pe plan material, cât şi în mândria ei, Invincibila Armada nu s-a retras decât pentru un an. În tot acest timp, agenţii Sfintei Alianţe continuă să opereze în mod deschis în Ţările de Jos, protejaţi de ducele de Parma, atotputernicul guvernator al lui Filip II.

Una dintre cele mai frumoase operaţiuni ale lor este cea de la Geertruidenberg. În timp ce negociază tratatul de pace, în primăvara anului 1588, agenţii papei reuşesc să declanşeze o rebeliune a mercenarilor olandezi care protejează fortăreaţa din Geertruidenberg, punct strategic pe râul Meuse. Prima linie de apărare se compune din mercenari germani, a doua din mercenari olandezi, iar a treia, şi cea mai importantă, din mercenari englezi şi irlandezi protestanţi. Spionii Sfintei Alianţe au reuşit să slăbească moralul garnizoanei prin faptul că mercenarii nu-şi mai primiseră solda de vreo patru luni. Agenţii papalităţii îşi pronunţau discursurile în piaţa oraşului olandez împotriva „acestor puteri care-şi odihnesc fesele pe tronurile Europei şi-şi întorc feţele de la cei care ar trebui să fie plătiţi pentru că le păzesc aceste tronuri”.

Anglia refuză să plătească datoriile de două sute zece mii de florini — aproape douăzeci şi două de mii de lire sterline — mercenarilor de la Geertruidenberg, susţinând că această afacere priveşte Provinciile Unite; acestea, la rândul lor, întorc replica şi spun că mercenarii recrutaţi de Anglia servesc mai mult cauzei Elisabetei, decât celei a protestantismului din Ţările de Jos. Walsingham ştie că în spatele rebeliunii se ascunde mâna lui Sixt V şi, în consecinţă, a ducelui de Parma şi a lui Filip II.

Şeful spionilor englezi este conştient că, mai devreme sau mai târziu, va trebui să plătească mercenarii, dacă nu vrea ca oraşul să cadă în mâinile spaniolilor. Într-un final, deşi termenul de plată era practic depăşit, iar mercenarii se pregăteau să cedeze oraşul spaniolilor pe motiv de neplată a soldelor lor, a sosit un mesaj al ţărilor olandeze, care-i anunţa că vor fi plătiţi de către acestea. Era oricum mai ieftin decât ca armata spaniolă să pună mâna pe un important punct strategic fără a trage un singur foc de armă, şi asta graţie agenţilor Sfintei Alianţe.

[100] M. DUCHAIN, *op. cit.*.

Filip II nu dorea să uite atât de uşor lovitura dată de Elisabeta I la Cadiz, aşa că a început să accelereze la maxim organizarea misiunii „Entreprise”. Planul era simplu. Plecând din Lisabona, o mare flotă militară trebuia să pună cap compas Canalul Mânecii, să evite întâlnirea cu galioanele engleze, să traverseze strâmtoarea Calais şi să debarce la Margate, în nordul comitatului Kent, unde aveau să se intersecteze cu trupele ducelui de Parma, îmbarcate deja în porturile spaniole din Ţările de Jos. În total, treizeci de mii de bărbaţi trebuiau să înfrângă slaba armată engleză şi să intre în Londra[101]. Pe hârtie, planul părea foarte simplu, dar în practică, mai ales la sfârşitul secolului XVI, era o cu totul altă poveste.

Agenţii deplasaţi în zonă arătau o anumită reticenţă faţă de operaţiunea militară. Într-un document trimis papei, unul dintre agenţi se întreba cum va transporta ducele de Parma trupele din Ţările de Jos în Anglia. La rândul său, Sixt V îl întreabă pe Filip II ce se va întâmpla o dată ce Anglia va intra în mâinile spaniolilor. Nimeni nu avea răspunsuri la astfel de întrebări.

Ducele de Parma a lăsat să se înţeleagă că va putea să-i concentreze pe cei cincisprezece mii de oameni ai săi la Dunkerque, Nieuport şi Sluis, dar că, fără protecţia Armadei, va fi imposibil să traverseze Marea Mânecii, pe care mişunau galioanele corsarilor olandezi şi galioanele engleze ale lui Drake. Guvernatorul spaniol cerea regelui, pentru a proteja trupele sale, să-şi desfăşoare navele Armadei pe coastele Ţărilor de Jos înainte de a le dirija către Anglia.

Ori, aceasta era imposibil dacă ele nu ajungeau înainte să pună mâna pe un port sigur din Anglia, de exemplu Dover[102]. Această problemă va deveni, după istoricul Garret Mattingly, în cartea sa „Înfrângerea Armadei Spaniole”, punctul slab al întregii operaţiuni militare.

Sfânta Alianţă are instrucţiuni de la papa Sixt V să caute ajutoare în rândul populaţiei care locuia pe coastele engleze, putând astfel să organizeze o revoltă împotriva autorităţilor locale în momentul în care vor apărea primele pânze ale Armadei la orizont. Agenţii papei mai au ca misiune secundară să stabilească o mare linie de comunicare ce ar trebui să se întindă de-a lungul coastei orientale engleze, a celei occidentale din Flandra şi Franţa, cu scopul de a informa spaniolii de tot ceea ce se întâmplă în Anglia.

Unul dintre agenţii cei mai activi ai Sfintei Alianţe, genovezul Marco Antonio Massia, dă raportul papei:

[101] N. HANSON, *op. cit..*
[102] G. MATTINGLZ, *The Defeat of Spanish Armada*

„Aici, în Anglia, se crede că spaniolii vor aduce o încărcătură de spânzurători pentru a pedepsi bărbaţii, biciuri pentru a bate femeile şi patru mii de doici pentru a alăpta bebeluşii ce vor fi duşi în Spania pe corăbii. Se mai spune, de asemenea, că toţi copiii între 7 şi 12 ani vor fi marcaţi cu fier roşu. Aceste zvonuri fac ca populaţia să reziste împotriva spaniolilor."

La Roma, ca şi la Madrid, se ştie că aceste zvonuri, răspândite printre locuitori de către oamenii lui Walsingham, au un impact asupra oamenilor simpli şi inculţi de la sfârşitul secolului XVI. Un lucru este sigur, Filip II nu are un plan cu adevărat viabil pentru succesiunea tronului Elisabetei — de altfel, după dispariţia Mariei Stuart nici nu s-a mai gândit serios la asta.

Pentru monarh, moştenitorul Iacob VI al Scoţiei, de confesiune protestantă, nu este un candidat acceptabil pentru succesiunea Elisabetei. Ar putea să încerce să-l excomunice cu ajutorul papei, dar papa era din ce în ce mai des în dezacord cu Filip II, agenţii săi de la curtea Madridului informându-l de dorinţele monarhului de a fi declarat rege al Angliei, în calitate de descendent pe linie maternă al casei Lancaster.[103]

Sixt V nu va permite niciodată ca un rege spaniol să adauge coroana Angliei la cele ale Spaniei, Portugaliei, Siciliei şi Neapolelui, fără a mai număra celelalte domenii care se găseau sub domnia lui Filip II în 1588.

Pentru a comanda Armada, regele l-a desemnat pe amiralul Alvaro de Bazan, expert militar şi lup de mare, care avea ca palmares înfrângerea flotei franceze din 1582, în bătălia din insulele Azore. Dar amiralul, aflat la o vârstă destul de înaintată, s-a epuizat cu pregătirea Armadei şi a murit la 9 martie 1588. Filip II l-a înlocuit cu ducele de Medina Sidonia. Acest nobil nu era decât un bogat senior, de o mare loialitate pentru rege. Aşa cum avea s-o demonstreze istoria, el este un pesimist, un ezitant şi un fricos, trei defecte care vor aduce mari prejudicii unui militar care conduce o acţiune atât de importantă ca cea a Armadei. Filip II cunoaşte foarte bine eşecurile militare şi lipsa de experienţă a amiralului său, de aceea decide să conducă el personal misiunea de război, avându-l pe Medina Sidonia doar ca braţ executant în fruntea flotei.[104]

Spionii papei îi comunică neîncetat progresele Angliei în ceea ce priveşte pregătirile de război în aşteptarea Armadei. Elisabeta l-a numit lord amiral pe Charles Howard, unul dintre fidelii săi şi fratele mezin al ducelui de Norfolk, executat în 1572.

[103] Dinstia Lancaster a domnit in Anglia secolelor XIV si XV
[104] C. MARTIN, G. PARKER, *op. cit.*.

Escadra engleză ancorată la Plymouth va fi condusă de Francis Drake, care are ca misiune să oprească pătrunderea galioanelor spaniole pe Canalul Mânecii. Howard, la rândul său, va trebui să bareze trecerea navelor lui Filip II în drumul lor spre Marea Nordului.

Genovezul Marco Antonio Massia îl informează din nou pe papă, din Anglia de această dată, că englezii au pus la punct un sistem de semnale pe coastă, prin aprinderea rugurilor care anunţau sosirea Armadei. Trupele ducelui de Parma vor fi oprite de flota olandeză, compusă din treizeci de vase sub comanda amiralului Justin de Nassau. Sfânta Alianţă semnalează o mişcare neîncetată a trupelor şi a

galioanelor în mai multe porturi din Flandra şi Zeelanda. La începutul lunii iulie, curtea din Londra ia cunoştinţă de plecarea marii Armade spaniole; zarurile au fost aruncate.

În cursul săptămânilor precedente, poliţia lui Walsingham s-a pus pe vânarea şi capturarea spionilor papei. Numeroşi dintre ei, cei mai mulţi nobili, au fost reţinuţi la castelul Wisbech, aproape de mlaştinile din Cambridgeshire.

Pe frontul diplomatic, Elisabeta era sigură că Franţa nu va fi un aliat pentru Spania. Henric III i-a adus deja la cunoştinţă lui Filip II că nu-l va putea sprijini într-un atac împotriva Angliei, din pricina angajamentelor pe care şi le-a luat. Pentru Iacob VI al Scoţiei însă, era altă treabă. Elisabeta nu avea absolut nici o certitudine că fiul Mariei Stuart nu-l va sprijini pe Filip II şi că acesta nu-l va ajuta după aceea să preia tronul Angliei ca moştenitor legitim. Iacob avea nevoie de o armată care să-i afirme curajul într-o confruntare deschisă cu Elisabeta, iar Armada ar fi putut fi această armată[105].

Walsingham o sfătuieşte pe Elisabeta să ordone o desfăşurare de trupe la frontierele Scoţiei, explicându-i lui Iacob că nu este vorba despre o agresiune împotriva ţării sale, ci de o linie de apărare în cazul în care spaniolii îşi dirijează invadarea Angliei prin Scoţia. Ceea ce este sigur însă este că Elisabeta I se teme de o posibilă alianţă spaniolo-scoţiană. Potrivit spuselor istoricilor Neil Hanson, Colin Martin, Geoffrey Parker şi Garret Mattingly în operele lor (cf. bibliografiei), englezii au luat aproape ca pe o joacă apărarea regatului înaintea sosirii spaniolilor. Walsingham scria atunci: „Maniera noastră de a proceda este atât de rece şi atât de calmă că numai graţie lui Dumnezeu şi a unui miracol am mai putea fi puşi la umbră de un asemenea pericol”; putem spune în acest caz că miracolul a avut loc.

[105] A. PAKENHAM, *op. cit.*.

Cifrele Armadei sunt incredibile pentru acea epocă. O sută treizeci de galioane formând opt escadre care transportau treizeci de mii de oameni, la care se mai adăugau cei cincisprezece mii care aşteptau sub comanda ducelui de Parma în porturile Flandrei, gata să fie îmbarcaţi pentru Anglia[106]. Flota defensivă engleză era compusă din treizeci şi patru de vase şi de şase mii şapte sute de ostaşi. Spania ar fi zdrobit Anglia pe plan naval, cu un număr de patru ori mai mare de nave şi de şapte ori mai mare de soldaţi. Toată lumea ştia că lupta care avea să se ducă era ca cea dintre cinci Goliaţi spanioli împotriva unui David englez pitic şi rahitic.

Marea flotă părăseşte Lisabona la 7 iunie. O furtună puternică ce suflă pe Atlantic dispersează o mare parte a Armadei. Ea se regrupează la La Corufia, într-o stare jalnică. Apa din rezervoare este stătută, carnea plină de viermi şi mai mult de o sută de bolnavi sunt debarcaţi. La 22 iulie, Armada ridică din nou ancora de pe coasta galiciană în direcţia nord şi, pe data de 29, soseşte aproape de coastele engleze.

Spionii lui Walsingham zăresc pânzele corăbiilor Armadei în Cornwall în timp ce sufla un vânt puternic din vest. În formaţie de semicerc, cu nava amiral în frunte, flota trece prin faţa coastei de la Devon.

La 31 iulie, corăbiile lui Drake şi Howard încep să atace navele din coadă[107]. La 4 august, unul dintre galioane, conţinând importante documente, naufragiază pe coasta franceză. Două zile mai târziu, vântul se schimbă, iar Medina Sidonia ia o decizie proastă: el ordonă ca toată Armada să se refugieze la Calais; ori golful este prea strâmt pentru a adăposti toate corăbiile şi o parte a flotei rămâne descoperită.

Drake şi Howard decid din nou să-şi lanseze atacul asupra navelor spaniole care se chinuie să rămână ancorate pentru a nu fi antrenate de curenţi către Marea Nordului. Trupele ducelui de Parma nu se arată atunci când flota anglo-olandeză împiedică retragerea spaniolă. În acest moment, numeroase corăbii ale lui Medina Sidonia sunt incendiate, scufundate, distruse şi pierdute.

La 8 august, amiralul Howard lansează ultimul său mare atac împotriva Armadei, spulberând toate posibilităţile de contraatac ale galioanelor spaniole. Operaţiunea militară condusă de Filip II era ratată din start, cum semnalează spionul Marco Antonio Massia într-un raport către papă. Monarhul spaniol a privit întreaga operaţiune militară ca pe o mare debarcare urmată de invazia Angliei,

[106] Raportul cardinalului arhiduce Albert, vice-rege al Spaniei şi al Portugalieim către papa Sixt V prin intermediul unui agent al Sfintei Alianţe

[107] H. KESLEZ, *op. cit.*.

niciodată ca pe o bătălie navală. Tunurile lui Drake şi ale lui Howard au făcut restul.

Zece zile după înfrângerea decisivă, Filip II citeşte un mesaj trimis de ambasadorul său din Londra care-l informa că Medina Sidonia a scufundat 15 corăbii ale lui Drake, printre care şi nava amiral. Sixt V, de pe tronul său din Roma, este primul care, graţie eficacităţii agenţilor săi din Sfânta Alianţă, află toate detaliile despre înfrângerea spaniolă. Istoria este scrisă pentru posteritate; echipajele naufragiate pe coastele scoţiene sunt salvate, apoi repatriate din ordinul lui Iacob VI; naufragiaţii în Irlanda sunt masacraţi. Doar 27 de corăbii se întorc în Spania. Cât despre Medina Sidonia, chiar dacă a fost acuzat de incompetenţă şi laşitate, Filip II i-a arătat în continuare încredere.

În schimb, în Anglia a fost proclamată victoria asupra puternicei Spanii şi a adevăratei religii asupra întunericului întruchipat de papism. Din ordinul reginei Elisabeta, s-a bătut o monedă pe care apare un galion spaniol luptând împotriva valurilor, pe care scrie: „*Venit, Vidit, Fugit*" („A venit, a văzut, a fugit").

Pedro de Valdes, unul dintre locotenenţii lui Medina Sidonia, luat prizonier de Francis Drake, va rămâne închis cinci ani în casa piratului englez şi arătat musafirilor săi ca un animal umilit[108].

Armada, pe care englezii au supranumit-o sarcastic „Invincibila", a intrat în legendă, ca şi participarea agenţilor Sfintei Alianţe, cum ar fi genovezul Marco Antonio Massia, înainte, în timpul şi după operaţiunea militară. Numeroşi spioni ai papei au fost folosiţi ca simpli curieri, alţii ca agenţi în porturile duşmane, alţii ca salvatori ai numeroşilor naufragiaţi ai flotei spaniole. Massia însuşi a negociat cu regele Iacob VI repatrierea a aproape şase sute de marinari şi soldaţi spanioli, naufagiaţi pe coastele scoţiene.

Oricum ar fi fost, foarte repede, învingătorii au devenit învinşi, iar învinşii s-au transformat în eroi. În timp ce poporul şi regele Filip II şi-a tratat supravieţuitorii spanioli ca pe nişte eroi, învingătorii englezi demobilizaţi s-au văzut decimaţi de tifos, foame şi de epuizare, fără ca regina Elisabeta să vină cu o măsură de ajutor pentru apărătorii Angliei. Învingătorii îşi uită rapid eroii în timp ce învinşii îi glorifică pe ai lor. Filip II îşi poate regenera rapid finanţele, care sunt acum într-o stare jalnică, graţie corăbiilor încărcate cu aur şi pietre preţioase care sosesc din America, în timp ce Anglia trebuie să se consacre pirateriei şi jafurilor.

În ultimii ani ai deceniului al nouălea se numără morţii. Contele de Leicester moare pe 4 septembrie 1588 în urma unei răceli; în 1589 se stinge Walter

[108] M. LE BRIS, *op. cit.*.

Mildway, omul de încredere al Elisabetei I, ministru de Finanţe şi flagelul spionilor Sfintei Alianţe — moare otrăvit, din câte se pare, de către spionii papei. În 1590 dispare Francis Walsingham, maestrul spionilor şi un veritabil fondator al spionajului englez, iar la 27 august, la 87 de ani, însuşi papa Sixt V, vrăjmaşul său. Acest pontif este cel care a utilizat Sfânta Alianţă ca pe un instrument de spionaj şi de operaţiuni speciale, incluzând şi asasinatul ca formă de rezolvare a problemelor.

În numai 15 luni, trei papi ocupă tronul Sfântului Petru: Urban VII, Grigore XIV şi Inocenţiu IX. În timpul acestei scurte perioade, nu se cunosc operaţiunile concrete ale Sfintei Alianţe, sau cel puţin ele nu sunt înregistrate. Alegerea unui nou papă, la 30 ianuarie 1592, a cardinalului Ippolito Aldobrandini, care adoptă numele de Clement VIII, repune în mişcare operaţiunile de spionaj pontifical. Noi intrigi se pregătesc în Sfânta Alianţă, pentru a pune capăt vieţii ereticei Elisabeta I.

Noul papă, fiul al unei nobile familii florentine, a stabilit contacte bune cu spionii lui Filip II, încă de când făcea parte din suita cardinalului Michele Bonelli, delegat *a latere*[109] al Vaticanului la curtea din Madrid. Timp de doi ani, în 1571 şi 1572, Aldobrandini a fost un fel de agent stabil al Sfintei Alianţe în capitala imperiului spaniol, informând în mod direct pe papa Pius V care, şase ani mai devreme, înfiinţase spionajul pontifical.

După moartea lui Pius V, sub pontificatul lui Grigore XIII care privilegia exerciţiul unei activităţi juridice, cariera spionului Ippolito Aldobrandini a cunoscut o bruscă întrerupere, dar aceasta până la accesiunea lui Sixt V pe tronul lui Petru. Noul pontif a devenit protectorul său; nu numai că i-a acordat purpura cardinală, dar l-a şi însărcinat cu misiuni speciale[110].

Sixt V ştia că Aldobrandini avea experienţă în lumile atât de diverse ale spionajului, diplomaţiei şi religiei, şi, cel mai important, că întreţinea excelente relaţii cu anturajul regelui Filip II.

Prima misiune specială a spionului Ippolito Aldobrandini s-a derulat în mai 1588, când papa l-a trimis în Polonia. Agentul Sfintei Alianţe a avut rolul de a se interpune între facţiunile care-i susţineau pe cei doi pretendenţi la coroană după moartea regelui Ştefan I Bathory şi să facă în aşa fel ca cei doi moştenitori, Sigismund de Vasa şi Maximilian de Habsbourg, să ajungă la un acord de pace; el

[109] Cei care erau numiţi *legati a latere* erau într+un fel trimişi itineranţi ai papei care îndeplineau misiuni diplomatice şi beneficiau ţn consecinţă de imunitate diplomatică. Veyi de asemenea E. FRATTINI, *Secretos Vaticanos*

[110] J. PARDEUS, *op. cit..*

trebuia să le smulgă angajamentul ferm de a păstra Polonia în lumea catolică şi sub ascultarea papei.

Nu numai că Sigismund de Vasa a preluat coroana Poloniei, dar el a stabilit şi un acord de pace fix şi durabil cu Maximilian de Habsburg la 9 martie 1589.

Rezultatul operaţiunii din Polonia a făcut din Aldobrandini unul dintre membri Colegiului cardinal, bucurându-se de un mare prestigiu.

Moartea subită a papei Inocenţiu IX, la 30 decembrie 1591, obligă din nou, pentru a patra oară în mai puţin de 17 luni, să fie convocat conclavul. Presiunea spaniolă, ca de atâtea ori în precedentele conclave, este puternică. Filip II vrea de această dată un papă mai docil decât a fost Sixt V, pe care-l califica drept „un intrigant prea independent”. Într-un final, şi graţie sprijinului monarhului spaniol, Ippolito Aldobrandini, fostul spion, este ales papă la 30 ianuarie 1592.

Clement VIII soseşte pe tronul lui Petru într-un moment de mare confuzie în Europa. Ţările de Jos sunt în foc şi în sânge, în timp ce Mauriciu de Nassau apare ca un veritabil lider al luptei împotriva spaniolilor.

Cu un an înainte, trupele lui Filip II au pierdut Zutphen, Deventer, Hults şi punctul strategic Nijmegen. De atunci, flancul meridional al viitoarei Olande e bine protejat. În decembrie 1592, situaţia ia o turnură neaşteptată o dată cu moartea ducelui de Parma, Alessandro Farnese. Curtea din Madrid numeşte diverşi succesori care nu pot decât să asiste la ineluctabilul marş spre sfârşit — printre ei, contele Mansfeld, arhiducele Ernest, contele de Fuentes şi arhiducele Albert. Puţin câte puţin, viitoarea Olandă îşi consolidează frontierele sale la Nijmegen (în 1591), Groningen şi Geertruidenberg (reluat în 1593 după un îndelung asediu al trupelor lui Mauriciu de Nassau).

În acelaşi an şi în foarte scurt timp, un nou front se deschide în Franţa. Henric IV se urcă pe tron după fuga din Paris a lui Henri III de Valois. Regele depus a fost asasinat în 1589 de un călugăr iacobit, în acelaşi timp şi agent al Sfintei Alianţe după anumite rapoarte. Se pare că papa Sixt V nu-şi dorea nici un fel de obstacol pe drumul lui Henric IV şi al Franţei spre catolicism, iar Henric III era unul[111].

Henric de Bourbon, rege al Navarei şi calvinist, a fost unul dintre cei mai mari apărători ai protestantismului, condamnat de papa Sixt V. Dar ceea ce nu se aşteptau Filip II şi Clement VIII era că un mare număr de catolici francezi îl recunoşteau drept regele lor.

[111] E: BURMAN, *op. cit.*.

Henric IV a ordonat atunci ca primă măsură retragerea totală a trupelor spaniole din Paris. Filip II înţelege aceasta ca pe un serios avertisment care ar putea declanşa un război deschis între cele două ţări. Agenţii Sfintei Alianţe au fost sfătuiţi de papa Clement VIII să nu se amestece, ştiind că Henric IV este pregătit să se lepede de calvinism şi să îmbrăţişeze confesiunea catolică, cum se va şi întâmpla până la urmă. Conştient că nu va pune capăt divizării regatului decât lepădându-se de protestantism, Henric IV decide să îmbrăţişeze catolicismul la 25 iulie 1593, aşa cum prevăzuseră agenţii Sfintei Alianţe.

În acelaşi an, noul rege al Franţei trimite un reprezentant la Roma cu intenţia de a-l convinge pe papă să revoce interdicţiile şi pedepsele mari pe care Sixt V le impusese, dar Clement VIII rămâne indecis. Cardinalii se arată dispuşi să-i acorde absolvirea lui Henric IV şi, pentru a sancţiona reconcilierea între Roma şi Paris, relaţiile diplomatice rupte în 1588 sunt acum restabilite.

În loc să acorde sprijin Madridului, Clement VIII intervine pentru ca Franţa şi Spania, ţări catolice, să semneze pacea de la Vervins la 2 mai 1598 şi să pună astfel capăt războiului care le opunea de trei ani. Filip II îl recunoaşte pe Henric IV ca rege şi-i oferă cuceririle spaniole din nord-vestul Franţei. Calais revine deci în Franţa după numeroşi ani de dominaţie spaniolă. În acelaşi timp, prin Edictul din Nantes, Henric IV stabileşte libertatea religioasă în tot regatul.

Elisabeta continuă să se teamă de reconcilierea franco-spaniolă calificându-l pe regele Franţei „un Antichrist ingrat”. Refuzul ei de a instaura o pace stabilă o aduc din nou în atenţia agenţilor Sfintei Alianţe; într-un final, Clement VIII trebuie să apere adevărata religie, chiar dacă va trebui pentru asta să aprobe operaţiuni de asasinare împotriva reginei eretice.

Pentru a demonstra că mâna ei nu tremură când este vorba să reprime catolicismul, Elisabeta I se arată de o cruzime fără precedent. La începutul anilor '90 ea ordonă execuţia a 61 de preoţi şi a 47 de laici. În 1593, Parlamentul votează „Legea împotriva ţărilor papistaşe”, care interzice catolicilor de a se îndepărta la mai mult de 20 de kilometri de casa lor[112]. După execuţia Mariei Stuart, catolicii englezi s-au calmat, sau poate au înţeles care trebuie să fie rolul lor în istorie; dar iezuiţii, fideli papei şi lui Filip II rămân cei mai periculoşi duşmani ai ereticei Elisabeta.

În 1593, un iezuit trimis de Sfânta Alianţă, venind din Ţările de Jos, soseşte în Anglia cu intenţia să lanseze „o maşină de foc” la trecerea caleştii regale şi să

[112] S. DORAN, *Elisabeth I and Religion, 1558 - 1603*

pună capăt vieţii Elisabetei[113]. Se pare că agenţii lui Walsingham au reuşit să evite atentatul. Dar un bărbat aproape reuşeşte s-o ucidă pe Elisabeta a Angliei: doctorul Rodrigo Lopez.

La începutul anului 1594, curtea engleză intră sub zodia suspiciunii şi a zvonurilor înşelătoare ca urmare a unei afaceri care-l implica pe contele de Essex, favoritul reginei.

De opt ani, Elisabeta I angajase ca medic personal un portughez de origine evreiască convertit la creştinism, doctorul Rodrigo Lopez. Medicul, destul de bine văzut printre nobili încă de când s-a instalat la Londra în 1558, număra printre clientela sa cele mai distinse figuri: lord Burghley, contele de Leicester, Robert Cecil şi Essex însuşi. Ca o recunoaştere a serviciilor pe care acesta i le adusese reginei, i s-a acordat monopolul importului de anason, lucru care l-a îmbogăţit. Nimeni nu s-a mirat atunci când medicul a fost văzut pătrunzând în palat în toiul nopţii, încărcat de valijoare negre, în care-şi purta medicamentele.

Având origini portugheze, el făcea parte din cercul amicilor lui don Antonio, pretendentul la coroana Portugaliei. În realitate însă, el era atât spion al papei, al regelui Spaniei, cât şi al lui Burghley, şeful spionilor englezi. În luna decembrie 1593, Essex începe vânarea spionului, acuzându-l de intenţia de a o ucide pe regină în numele papei Clement VIII şi Filip II. În ianuarie 1594, lordul Essex îi trimite un raport lui Anthony Bacon, unul dintre oamenii de încredere ai Elisabetei I:

„Am descoperit o trădare periculoasă şi abominabilă. Este vorba de asasinarea Maiestăţii Sale prin otrăvire. Executorul trebuie să fie doctorul Lopez. Posed toate elementele pentru a demonstra asta într-o manieră clară ca lumina zilei.”[114]

Scrisoarea sosită ajunge în mâinile lui Burghley. Şeful spionilor Elisabetei pune la îndoială veridicitatea acuzaţiilor lui Essex: ce motive ar fi putut avea Lopez s-o asasineze pe regină, în condiţiile în care aceasta n-a făcut altceva decât să-l acopere cu atenţii şi favoruri?

Ceea ce ignora Essex era că doctorul Rodrigo Lopez îl informa pe Burghley de mişcările şi conspiraţiile de la Roma şi Madrid împotriva reginei. Pentru mai multe precauţii, lui Lopez i s-a fixat reşedinţa la el acasă. I s-a spus reginei că este bolnav şi pentru a evita contaminarea este izolat. Londra fiind răvăşită de ciumă, curtea este transportată la Hampton Court. Văzând că acuzaţia sa

[113] Această tentativă de asasinat este semnalată în cartea lui M. DUCHAIN, *op. cit.*. Nu avem alte informaţii despre acest subiect.
[114] J. ELLIOT şi L. BROCKLISS, *op. cit.*.; R. NAUNTON, *op. cit.*.

împotriva lui Lopez nu este luată în considerare, Essex decide să-i spună direct reginei bănuielile lui. Aceasta însă îl reduce la tăcere, acuzându-l de rea voinţă, din simplă gelozie, pentru a se debarasa de un om fidel[115].

Essex nu cedează şi persistă. Lopez este în secret transferat în Turnul Londrei pe data de 29 ianuarie pentru a fi interogat de Essex şi Robert Cecil. Torturat în mod brutal, el sfârşeşte prin a mărturisi că aparţine Sfintei Alianţe, că lucrează sub ordinele papei Clement VIII şi că i s-a propus s-o otrăvească pe suverana Angliei. Ca probă, le arată lui Essex şi Cecil inelul de aur trimis de către Filip II ca dar pentru viitorul „serviciu”, inel pe care el însuşi l-a dăruit reginei Elisabeta. Aceasta din urmă i l-a dat înapoi medicului, refuzând să-l accepte.

Dar ceea ce era foarte clar, şi ceea ce s-a demonstrat ulterior în proces, era că Lopez a încercat să obţină bani din două părţi. Avea să primească, de la Filip II, 50 de mii de coroane o dată ce regina avea să fie moartă. Burghley a sfârşit prin a-l întreba pe medic de ce n-a denunţat mai devreme întreaga conspiraţie. Lopez ştia însă că dacă ar fi denunţat conspiraţia, conform legilor din „epoca” Mariei Stuart, tot ar fi fost condamnat la moarte.

Procesul lui Rodrigo Lopez şi Claude Tinico, spionul Sfintei Alianţe care făcea oficiul de intermediar între Lopez şi Roma, s-a derulat la 14 martie. Au fost condamnaţi la moarte, dar în mod curios, regina Elisabeta nu şi-a pus pecetea regală pe documentul de ratificare al sentinţei decât pe 7 iunie. În acea noapte, Lopez şi Tinico sunt trimişi în curtea centrală din Turnul Londrei, unde sunt spânzuraţi şi trupurile sfârtecate. Chiar şi după moartea lui Rodrigo Lopez, regina continuă să creadă că el a fost nevinovat. Cu toate că delictul comis de Lopez era cel de înaltă trădare, s-a ordonat ca toate bunurile sale să fie trimise văduvei lui şi i s-a oferit acesteia chiar o pensie pe viaţă.

Elisabeta va păstra inelul pe care Filip II îl oferise medicului şi îl va purta pe degetul său până în ziua morţii ei[116].

La sfârşitul lui iunie 1598, Filip II ordonă mutarea curţii la Escorial, în ciuda protestelor medicilor, Juan Gomez de Sanabria şi Cristobal Perez de Herrera. Frigul din *sierra* madrilenă nu este bun pentru sănătatea sa. La 1 septembrie, regele, deja foarte slăbit, abandonează în mod oficial toate îndatoririle de stat. Din acea zi, numai confesorul său, fratele Diego de Yepes, îi va da asistenţă spirituală. La 13 decembrie 1598, la trei dimineaţa, Filip II se stinge liniştit în

[115] M. DUCHAIN, *op. cit.*

[116] In timpul procesului, se insistă asupra originilor iudaice a lui Rodrigo Lopez ceea ce provoacă un puternic val de antisemitism în toată Anglia, până când regina i-a pus capăt. Să ne mai amintim să William Shakespeare s-a inspirat din povestea doctorului Lopez pentru a-l crea pe Shylock, comerciantul evreu din *Neguţătorul din Veneţia*

patul său din mânăstirea San Lorenzo din Escorial[117]. În acea zi a dispărut unul dintre principalii stâlpi spirituali şi financiari ai serviciului secret pontifical, Sfânta Alianţă, fondată cu 32 de ani mai devreme. Dar moartea principalului susţinător al Alianţei nu va ameliora situaţia Elisabetei, nici nu o va pune la adăpost de alte intrigi; cu atât mai puţin cu cât papa Clement VIII nu era dispus să renunţe la ele. Mai rămân încă multe intrigi de ţesut şi multe conspiraţii de organizat împotriva reginei eretice.

Complotul împotriva Elisabetei I este de data aceasta pregătit în Ţările de Jos, sub mantia protectoare a guvernatorului său, arhiducele Albert, fost cardinal, în prezent căsătorit cu fiica mult-iubită a lui Filip II, infanta Isabela Clara Eugenia. Trei iezuiţi, printre care şi părintele Carew, traversează Canalul Mânecii la bordul unei bărci de pescuit. O dată ajunşi pe teritoriul englez, toţi trei se îndreaptă spre Londra. Intenţia lor este să plaseze un puternic explozibil sub patul reginei. Pentru a putea să se apropie de aceasta, cei trei trimişi ai Sfintei Alianţe au luat legătura cu un servitor catolic angajat în palatul regal. Câteva zile înainte de atentat, doi dintre iezuiţi sunt arestaţi în hanul unde se instalaseră. Al treilea, părintele Carew reuşeşte să se facă nevăzut. După toate aparenţele, servitorul a decis să-i denunţe lui Robert Cecil[118]. Cei doi iezuiţi vor fi executaţi şi sfârtecaţi în Turnul Londrei în aprilie 1602; părintele Carew, arestat mai târziu, este de asemenea executat în februarie 1603.

În luna iulie 1601 spaniolii asediază Ostende, în timp ce forţele engleze se văd nevoite să ducă un război cu Irlanda. Două fronturi, este deja prea mult pentru armata engleză, destul de prost pregătită. Elisabeta decide atunci să negocieze cu Henric al Franţei asupra menţinerii supravegherii strâmtorii Calais, pentru a evita ca spaniolii să invadeze Anglia.

Henric IV îl trimite pe prietenul său intim, ducele de Biron, ca să vorbească cu regina Elisabeta şi să-i promită că el nu va permite ca forţele spaniole să utilizeze Calais-ul ca platformă a unei eventuale invazii spaniole în teritoriile engleze.

În luna martie 1602, Henric IV ia cunoştinţă prin serviciile sale secrete că ducele de Biron, cel mai bun prieten al său şi tovarăş de arme lucrează sub acoperire ca spion al Sfintei Alianţe, în serviciul lui Filip III. Intenţia ducelui era să predea Spaniei întreg sudul şi estul Franţei în schimbul numirii sale ca rege de Burgundia şi de Franche-Comte. Probele sunt concludente. Unul dintre spionii presupuşi ai papei, angajat de duce pentru a transmite mesajele sale, muncea de

[117] M. FERNANDEZ ALVAREZ, *op. cit.*.
[118] M. DUCHAIN, *op. cit.*.

fapt pentru spionajul francez astfel că toate comunicatele destinate lui Clement VIII şi Filip III cad în mâinile lui Henric IV. La 31 iulie 1602, ducele de Biron este executat la Bastilia, implorând îndelung milă de la rege, prietenul său.

La începutul anului 1603, Elisabeta se apropie de sfârşitul domniei sale, care a durat 45 de ani. La 14 martie, ea se simte mult mai bine şi poate chiar să-l primească pe ambasadorul Giovanni Scaramelli, trimis de dogele Veneţiei pentru a restabili relaţiile diplomatice între Anglia şi Republica Serenissima. Bătrâna doamnă, în vârstă de 70 de ani, se arată chiar cochetă cu veneţianul. Dar cade din nou la pat pe 16 martie şi nu-şi va mai reveni. În primele ore ale dimineţii de joi 24 martie 1603, Elisabeta Angliei moare în linişte în patul său, ca şi Filip II, fostul ei inamic istoric, cinci ani mai devreme, lăsând ca moştenitor legitim pe Iacob VI al Scoţiei, care va lua numele de Iacob (James) I al Angliei[119].

Prima sa măsură luată ca monarh a fost să transfere rămăşiţele pământeşti ale mamei sale, Maria Stuart, din îndepărtatul cimitir din Peterbourough în cripta regilor Angliei, din abaţia Westminster.

De acum înainte, Elisabeta şi Maria se vor odihni împreună pentru eternitate[120].

La Roma vestea a fost primită cu bucurie. Marea inamică a catolicismului este moartă, iar Clement VIII ordonă să sune clopotele. Bucuria sa însă a fost de scurtă durată, căci imediat descoperă că Iacob I, rege al Angliei, al Irlandei, al Franţei şi al Scoţiei, al 24-lea rege al Angliei după Wilhelm Cuceritorul, nu are absolut nici o intenţie să-şi transforme ţara într-un regat catolic.

Papa ordonă atunci crearea la Roma a unui colegiu pentru preoţii scoţieni şi confirmă seminariile engleze fondate de Filip II la Sevilia şi Valladolid; li se acordă importante privilegii şi conducerea lor e încredinţată iezuiţilor. Din aceste centre vor ieşi numeroşi agenţi ai Sfintei Alianţe gata să-şi dea viaţa în numele adevăratei credinţe şi să-l asculte cu sfinţenie pe suveranul lor pontif. Putem spune că papa Clement VIII a făcut din spionajul pontifical un veritabil serviciu secret şi din membrii săi, iezuiţi în cea mai mare parte, agenţi din ce în ce mai experimentaţi în misiunile lor „executive”.

Pontiful a susţinut în mod egal evanghelizarea Americii şi a Extremului Orient prin crearea de noi dioceze şi extinderea asupra tuturor ordinelor monahale a privilegiului lui Grigore XIII, rezervând evanghelizarea Chinei şi Japoniei pe mâna iezuiţilor, forţa sa de şoc.

[119] A. PEKENHAM, *op. cit.*.
[120] S. ZWEIG, *op. cit.*.

La 5 martie 1605 moare la Roma, dar lasă succesorilor săi, în acest început de secol, noi orizonturi de descoperit, noi spaţii unde Sfânta Alianţa ar putea opera. Ereticii englezi nu mai sunt un obiectiv primordial.

4
NOI ORIZONTURI
(1605-l644)

„Gura lor este dulce ca smântâna,
dar în inimă poartă războiul; cuvintele lor sunt mai alunecoase decât untde-
lemnul, dar când ies din gură, sunt nişte săbii.”
Psalm LV, 21

Alexandru de Medici va rămâne în istorie, mai degrabă pentru calităţile sale strălucitoare de spion decât pentru rolul său de papă. Aparţinând unei ramuri secundare a celebrei familii florentine, el devine spionul perfect, mai întâi în serviciul vărului său, marele duce de Toscana, Cosimo I, iar câţiva ani mai târziu în serviciul papei Clement VIII.

În 1596, pontiful îl trimite în Franţa cu misiunea de a obţine de la Henric IV, punerea în aplicare a înţelegerilor cu Roma din momentul convertirii sale la catolicism; reorganizarea Bisericii din Franţa şi stabilirea păcii în termeni defînitivi cu Filip II, pace care vedea lumina zilei la 2 mai 1598, odată cu semnarea tratatului de la Vervins, punând capăt războiului care a devastat cele două ţări încă din 1595[121].

[121] Vezi capitolul 3

Cardinalul de Medici se ocupă doi ani de supravegherea trecerii Franţei la catolicism şi de stabilirea unei ample reţele de spioni care să informeze, din întreg teritoriul, Sfânta Alianţă. La întoarcerea sa în Roma, el este primit de populaţie şi de către papa Clement ca un veritabil erou. Sărbătorile în onoarea lui au durat şase zile, cu vinuri din belşug, cu banchete în cel mai pur stil al Renaşterii.

După moartea lui Clement, conclavul s-a divizat în trei facţiuni puternice; spaniolă, franceză şi cea a cardinalilor numiţi de către defunctul papă. Candidatul ales dintre aceştia nu obţine sufîciente voturi, spre deosebire de cel al spaniolilor şi francezilor, care la 11 aprilie 1605 îl aleg pe Alexandru de Medici, sub numele de Leon XI. Şaizeci de zile mai târziu, în urma unei puternice răceli pe care a contactat-o după consacrarea de la Lateran, papa se stinge din viaţă. Pentru istoria Sfintei Alianţe, el a lansat o puternică amprentă mai mult în calitatea de cardinal decât în cea de papă, căci a pus la punct una dintre cele mai bune reţele de spioni în Franţa, reţea ce va dura practic până în epoca napoleoniană[122].

Succesorul său la tronul Sfântului Petru este cardinalul Camillo Borghese, care adoptă numele de Paul V. Originar din Sienna, Borghese, din pricina vastelor sale cunoştinţe juridice, a fost trimis la Madrid de către Clement VIII în 1593; a stabilit relaţii foarte bune cu Filip II şi cu înalţii săi demnitari de la curte. Graţie serviciilor aduse în Spania, papa i-a acordat purpura cardinală iar, în 1603, el a devenit cardinalul vicar al Romei. După moartea subită a lui Leon XI, conclavul era din ce în ce mai divizat. Spaniolii, sprijiniţi de francezi, îşi prezintă propriul lor candidat, dar un alt grup de cardinali îi resping. Într-un final, Camillo Borghese, care primise o pensie de la Filip II şi care s-a ţinut departe de discuţiile privind preluarea scaunului pontifical, a apărut ca singura soluţie de consens. Este ales la 16 mai 1605. Noul papă este un bărbat care preţuieşte timpul de reflecţie, de asemenea deciziile importante sunt întârziate până la limite de necrezut, lucru dificil de înţeles într-o Europă frământată de conflicte.

Politica noului pontif se sprijină pe un soi de neutralitate între Madrid şi Paris, chemând în mod continuu catolicii francezi şi spanioli la unitate. În Anglia, în tot acest timp, catolicii se văd obligaţi să presteze jurământ regelui Iacob I, iar în Germania se produc tot felul de conflicte interreligioase care vor duce spre Războiul de 30 de ani.

În Franţa, lucrurile nu se văd prea bine pentru cauza catolicismului. De-a lungul timpului, monarhul reuşeşte să menţină în întregul stat o „antantă

[122] J. PAREDES, *op. cit.*.

cordială” între confesiuni. Hughenoţii sunt prietenii săi iar el al lor dintotdeauna; protestanţii sunt recunoscuţi, asemenea şi cultul lor, după semnarea Edictului de la Nantes, în 1598, prin care se stabileşte libertatea cultelor sub clauza de fidelitate faţă de rege.

Bătrâna Biserică, în numele Contra-Reformei, obţine o mare victorie în Franţa: regele, care expulzase toţi iezuiţii, îi admite din nou în 1603[123].

Henric IV face eroarea să încerce să adune în jurul lui, în 1610, o mare forţă protestantă în Franţa catolică şi să lupte împotriva unui duşman istoric, Spania. Paul V trimite un mesaj clar regelui Franţei, presându-l să adopte o poziţie mai puţin războinică faţă de Filip III; căci Madridul rămâne una dintre puţinele surse de finanţare a aventurilor catolice întreprinse de Roma şi Sfânta Alianţă, devenită la vremea respectivă un veritabil braţ armat.

Henric IV scăpă în 1594 dintr-o tentativă de asasinat a unui călugăr trimis de la Roma, în cea mai pură tradiţie a asasinatului politic — arma efectivă a Sfintei Alianţe pentru a schimba direcţiile politicii europene. Monarhul a fost rănit la braţ; lama mică a pumnalului nu a atins organele vitale[124].

În 1604, Denis Lebey de Batilly, înalt funcţionar al regelui şi preşedinte al tribunalului din Metz, a publicat un tratat de 64 de pagini: *Tratat al originilor vechilor asasini cu arme albe*, cu subtitlul: *Cu exemplele tentativelor lor şi omuciderilor asupra anumitor regi, prinţi şi seniori ai Creştinătăţii*.

Lucrarea este un studiu foarte precis al istoriei „asasinilor” şi „asasinatelor”. O notă insolită asupra originii „asasinilor”, datorată lacunelor cunoştinţelor istorice ale lui Lebey de Batilly, îi descrie ca pe o sectă premahomedană şi afirmă că ei existau deja încă din timpul lui Alexandru cel Mare. În ciuda erorilor sale, ne asigură istoricul E. Burman, Lebey de Batilly permite, graţie observaţiilor şi revelaţiilor sale, să ne facem o idee despre ceea ce etalau asasinii Europei secolului XVII.

Partea cea mai interesantă a manuscrisului se concentrează asupra modului în care asasinii îşi ucideau victimele, alese atât din rândul comercianţilor cât şi a nobililor. Funcţionarul lui Henric IV face următoarea analiză:

„E sarcina cititorului să compare istoria asasinilor cu evenimentele propriei sale epoci şi a mizerabilelor efecte pe care oamenii au trebuit să le suporte de-a lungul timpului. Căci există din nefericire, se înţelege în epoca fiecăruia, religii care au asasini cu arme albe la fel de dăunători ca şi acei fanatici medievali care,

[123] D. BUISSERET, *Henry IV, King of FRANCE*
[124] E. BURMAN, *op. cit.*.

stimulaţi de alţii, de conducători de false credinţe sunt pregătiţi să ucidă regi şi prinţi care nu aparţineau aceleiaşi secte ca a lor[125]”.

Unul dintre aceşti conducători va fi papa Paul V. Atunci când era încă doar cardinalul Camillo Borghesse, vicar de Roma, a reuşit să pună mâna, graţie ambasadorului Spaniei la curtea din Paris, pe o copie a manuscrisului lui Denis Lebey de Batilly, editată la Lyon. Un an mai târziu, devenit Paul V, el transformă Sfânta Alianţă într-o unitate specializată în asasinate selective.

Ideea lui Paul V a fost de a înfiinţa o unitate a Sfintei Alianţe gata să ucidă în numele credinţei şi să răspundă fără ezitare ordinelor transmise în mod expres de suveranul pontif al Romei. Papa a fost subjugat de istoria *fida'i*[126] relatată de către Lebey de Batilly. În spiritul unui papă aparţinând secolului XVII, faptul că un catolic fervent poate să dea o valoare atât de mică propriei sale vieţi şi chiar să şi-o dea de bunăvoie în încercarea de a elimina un eretic este perfect scuzabilă, iar dacă

acest eretic este un prinţ care se opune adevăratei religii sau intereselor sale, asasinul catolic va ajunge desigur în cer (paradisul musulmanilor). Papa Paul V este dispus să creeze în toată Europa propria sa unitate de *fida'i* catolici.

Paul V încearcă de asemenea o mare fascinaţie pentru legendele relatate de către Gerhard de Strasbourg în 1175, la întoarcerea dintr-o misiune diplomatică în Siria din ordinul împăratului Frederic Barbarossa. Iată extrasul unei scrisori adresate de diplomat împăratului:

„O sectă cunoscută sub numele de heyssessini s-a instalat între Damasc şi Alep. Şeful lor, prinţul Sinan, trăieşte pe un munte înalt în care se găsesc palate magnifice, bine protejate de ziduri înalte. Prinţul Sinan trăieşte înconjurat de servitori de la care a învăţat diverse limbi precum latina, greaca, romana, sarazina şi multe altele. Stăpânii îi iau pe aceşti tineri încă din frageda lor pruncie şi până devin adulţi îi educă în aşa fel încât să-i asculte pe de-a întregul; li se spune că dacă sunt ascultători, el, marele prinţ, care are puterea asupra tuturor lucrurilor vii, le va permite accesul la bucuriile paradisului. Li se spune că nu vor avea parte de astfel de delicii dacă se vor revolta într-un fel sau altul împotriva voinţei sale. Li se aduce la cunoştinţă încă din momentul din care sunt luaţi, că nu vor vedea pe nimeni altcineva decât pe profesorii şi maeştrii lor şi că nu vor primi alte instrucţiuni de la altcineva decât în ziua când vor fi chemaţi şi trimişi

[125] Ibid.

[126] Cuvântul *fida'i* înseamnă „autosacrificare”. Un asasin gata să se sacrifice în numele adevăratei credinţe, credinţa catolică, pentru îndeplinirea obiectivului reprezentat de o misiune.

de însuşi prinţul Sinan pentru a asasina pe cineva. Când se găsesc în faţa prinţului, acesta îi întreabă dacă sunt pregătiţi să-i asculte ordinele, pentru a şti dacă le poate oferi paradisul. Apoi, cum au fost învăţaţi, şi fără cea mai mică obiecţie sau îndoială, ei se aruncă la picioarele lui şi-i răspund cu fervoare că-l vor asculta orice va catadicsi să le ordone. Apoi prinţul dă fiecăruia un pumnal de aur şi-i trimite să asasineze un prinţ pe care el însuşi îl indică.[127]”

Cinci secole mai târziu, Paul V se simte foarte apropiat de istoria povestită de către Gerhard de Strasbourg în secolul XII, şi se imaginează ca un prinţ Sinan al secolului XVII; călugării Sfintei Alianţe sunt *fide'i* săi gata să-şi dea viaţa executând un ordin al suveranului pontif. Camillo Borghese se vede ca un fel de „bătrân” al muntelui Alamut, leagănul asasinilor.

Borghese apreciază în mod special pasajul în care prinţul Sinan, în timp ce galopa pe calul său, era precedat de un bărbat care striga: „Fugiţi de omul care ţine în mâinile sale moartea regilor şi a prinţilor”; în fapt, papa Paul V îşi doreşte cu ardoare să fie, sau cel puţin să simbolizeze, acest prinţ al asasinilor în numele credinţei.

Prima moarte va fi cea a regelui Franţei, Henric IV. Până-n 1609, monarhul a condus o politică externă bazată pe înţelegere, dar la începutul lui 1610, Henric întreprinde pregătiri de război pentru a interveni în Germania împotriva dinastiei catolice a Habsburgilor, fapt care deranjează câţiva catolici francezi[128].

Monarhul se teme să nu fie asasinat de luni de zile, motiv pentru care hotărăşte ca manifestaţiile şi sărbătorile să aibă loc în stradă. Cele mai obscure presentimente ale sale sunt pe punctul de a se realiza.

În dimineaţa zilei de 14 mai, regele se întâlneşte cu ducele de Vendome, ambasadorul Franţei la curtea din Madrid şi cu fidelul său secretar de stat, Villeroy. În timpul unei plimbări prin grădina Tuileries, Henric IV se confesează ducelui de Guise că ştie că va muri curând: astrele i-au indicat asta, iar regele crede în astre.

Îndreptându-se spre apartamentele sale, Henric găseşte o scrisoare fără sigiliu. După ce o deschide, citeşte următoarele: „Sire, nu ieşiţi în această după-amiază sub nici un pretext.” Regele nu ţine cont de avertisment şi iese din palat, refuzând protecţia comandantului secund din garda sa personală, căpitanul Pralin.

Mai mulţi curteni sunt în caleaşca regală: ducele de Epernon stă în dreapta sa, Montalban şi Laforce sunt la stânga, Mirabeau şi Lancourt sunt în faţa lui. O

[127] E. BURMAN, *op. cit.*.
[128] E. F. LANGLEY, *Henry of Navara: Henry IV of France*

escortă îl urmează pe cai şi câţiva servitori merg pe jos alături de caleaşcă. Ajungând pe colina de la palatul Logueville, regele scoate capul şi-i spune vizitiului să se îndrepte spre cimitirul Inocenţilor. Este un loc cam straniu pentru vizita unui rege, dar vizitiul se supune şi se îndreaptă spre locul indicat. Chiar în acest moment, nimeni nu realizează că un bărbat robust şi înarmat cu un cuţit cu o lamă dublă urmăreşte pe jos caleaşca regală[129].

După câteva minute, vehiculul încetineşte intrând pe strada Ferronnerie. Este o stradă îngustă şi un grup de cetăţeni se opreşte să-l salute pe rege. Vizitiul continuă să biciuie caii, dar deodată caleaşca se poticneşte între o căruţă încărcată de butoaie şi alta plină cu fân. Încercând să întoarcă, caleaşca regelui îşi înfundă o roată într-o brazdă a drumului şi rămâne pentru un moment imobilizată.

Servitorii o iau pe o scurtătură ca să ajungă la cimitir înaintea trăsurii, în timp ce escorta rămâne în faţa mulţimii care îl aclamă pe rege. Henric IV, cu braţul rezemat pe umărul lui Epernon, citeşte o hârtie oficială. În acest moment, bărbatul care i-a urmărit înaintează rapid, se înalţă pe scara caleştii şi, cu cea mai bună tehnică *fida'i*, dă o primă lovitură de cuţit regelui. Nu-l atinge decât foarte superficial la piept.[130]

Regele îşi dă seama că este rănit după sângele de sub vesta sa. Asasinul mai aplică o a doua lovitură de pumnal care de data asta traversează plămânii şi secţionează aorta lui Henric IV. Acţiunea a fost atât de rapidă că nimeni nu a reuşit să reacţioneze la primul atac.

Monarhul n-a putut decât să exclame: „Nu e nimic”, înainte de a cădea peste Montalban, cu gura plină de sânge. Era ora patru, după-amiaza, 14 mai 1610. În loc să profite de confuzia creată şi să fugă, cel care a comis regicidul rămâne în picioare, în faţa caleştii, cu pumnalul însângerat în mână.

Deodată, trei bărbaţi parcă apăruţi din neant ridică spadele şi se aruncă asupra ucigaşului regelui strigând: „Moarte asasinului!”. Membrii escortei regelui îi înfruntă pe cei trei bărbaţi misterioşi şi-i pun pe fugă. Ducele de Epernon ordonă ca asasinul să nu fie ucis, să fie escortat într-un loc sigur, inaccesibil furiei mulţimii care începe să se strângă în jurul caleştii.

Regele este rapid transportat la palat, unde este examinat de către medicul privat al monarhului, doctorul Petit. Nu mai este însă nimic de făcut pentru a-i salva viaţa. Suveranul a murit deja după cea de-a doua lovitură de cuţit[131].

---

[129] Ibid.
[130] R. MOUSNIER, *L.’ Assasinat du Henry IV (14 mai 1610)*
[131] D. BUISSERET, *op. cit.*.

Arestatul este condus de către soldaţii Gărzii regale la palatul Retz, chiar lângă Luvru. Se găsesc în buzunarele lui opt monede de argint, o hârtie pe care este scris numele Beillard şi o misterioasă bucată de pergament de formă octogonală cu numele lui Iisus scris pe fiecare parte şi o frază în mijlocul pergamentului: „Pregătit pentru durere prin tortură, în numele lui Dumnezeu”. Cel care a comis regicidul este un anume Jean-Francois Ravaillac, care afirmă că vine din oraşul Angouleme şi că este în vârstă de 32 de ani. Ravaillac este un bărbat robust, roşcat, cu ochii înfundaţi în orbite şi cu un nas mare; bărbatul pare mai bătrân decât vârsta sa[132].

Cel mai straniu fapt era că Epernon îl cunoscuse pe Ravaillac în vremea în care fusese guvernator de Angouleme. Jean-Francois Ravaillac fusese trimis la Epernon de către d'Aubigny, un preot iezuit. Iezuiţii şi-au dorit să-l facă să intre în serviciul guvernatorului pe post de gardă de corp şi în acelaşi timp ca spion al Sfintei Alianţe.

În timpul interogatoriului, condus de către seniorii Jeannin, Buillon şi Lomenie, i s-a spus asasinului că regele este doar uşor rănit şi că este nevoie să dea numele conspiratorilor. Ravaillac nu deconspiră pe nimeni şi-atunci, legat de mâini şi de picioare cu fiare grele este transportat în turnul Montgomery de la Conciergerie. Asasinul nu încetează să repete: „Nici un francez sau roman (partizani ai papei) nu au participat la această acţiune sau m-au ajutat în vreun fel”. Ravaillac este confruntat cu părintele d'Aubigny fără niciun rezultat. Fiind tradus în justiţie, este condamnat la moarte.

După execuţia lui Ravaillac apar noi piste. O servitoare a marchizei de Verneuil o acuză pe aceasta, pe ducele de Epernon şi pe ducele de Guise că sunt împreună cu iezuiţii instigatorii asasinatului lui Henric IV, afirmând că i-a auzit urzind complotul cu o săptămână mai devreme de moartea regelui.

Servitoarea a dispărut imediat după acuzaţiile aduse, chiar în momentul în care regina văduvă era numită la regenţa Franţei până la majoratul Delfinului, viitorul Ludovic XIII. La Roma, papa Paul V ţine o slujbă religioasă în cinstea defunctului rege, în timp ce într-un loc secret, în catacombele Oraşului Etern se ţinea o altă slujbă religioasă pentru martirul catolic Jean-Francois Ravaillac.

Dar câteva întrebări rămân în suspans, fără răspuns, cum ar fi: de unde au apărut cei trei bărbaţi înarmaţi şi învăluiţi în mantii negre atât de repede după atentat? Cine erau ei? De către cine fuseseră trimişi? Pe cine serveau ei? Au vrut oare să-l reducă la tăcere pe executantul crimei pentru a evita să se descopere

[132] R. MOUSNIER, *op. cit.*.

adevăratele creiere ale complotului? A fost implicat ducele de Epernon? Ce rol au jucat iezuiţii în acest complot? Cine a lăsat biletul de avertisment regelui?

Oricum ar fi fost, ani mai târziu, poliţia franceză descoperă că Jean-Francois Ravaillac a făcut parte dintr-un straniu grup mistico-catolic numit „Cercul Octogonus”[133] sau „Cercul celor opt”. În fapt, membrii săi erau fanatici catolici ce ascultau orbeşte de papa de la Roma, cu o pregătire militară, în particular pentru folosirea armelor speciale şi gata să-şi dea viaţa în numele adevăratei religii. Simbolul lor era un octogon care purta numele lui Iisus pe fiecare parte şi o frază care sintetiza deviza organizaţiei: „Pregătit pentru durerea prin tortură, în numele lui Dumnezeu”: aceeaşi pe care o purta asupra sa asasinul lui Henric IV.

Mai multe documente şi lucrări au stabilit legătura dintre misteriosul cerc Octogonus şi Sfânta Alianţă, serviciu de spionaj pontifical, dar aceasta n-a putut fi demonstrată într-o manieră sigură. Până în zilele noastre activitatea şi existenţa acestei organizaţii rămâne un mister, ca şi originea şi numele fondatorului său.

Regina decide să-l concedieze pe precedentul ministru principal, ducele de Sully şi să-l înlocuiască cu aventurierul florentin Concino Concini care devine rapid favoritul ei.

Italianul reuşeşte să-şi pună amprenta asupra vieţii politice din deceniul al doilea al secolului XVII, în timp ce contemporanii săi recunosc în unanimitate că el exercită o putere considerabilă, aproape de neconceput pentru un străin la curtea Franţei[134].

Concini este, de asemenea, una dintre cele mai bune surse de informaţie ale papei Paul V, la Paris. El nu face parte din Sfânta Alianţă, dar este cu siguranţă unul dintre cei mai importanţi spioni pe care un papă i-a avut vreodată în secolul XVII.

Câţiva istorici ne asigură că Concino Concini a servit sub ordinele cardinalului Alexandru de Medici, viitorul papă Leon XI în timpul misiunii sale în Franţa şi a ajutat la constituirea reţelei franceze de spioni ai papei; în orice caz, sub această regenţă florentinul şi-a făcut un loc printre cei mai celebri spioni ai papei. Alte surse afirmă: Concini nu serveşte decât intereselor lui Concini şi operaţiunile sale de spionaj în Franţa au unicul scop de a-şi mări puterea în structura politică a regenţei.

---

[133] Acest grup de asasini va reapărea mai târziu, în special în epoca napoleoniană. S-au găsit documente asupra câtorva dintre atentatele lor în mai multe lucrări, dar nu s-a putut niciodată proba implicarea lor concretă în niciuna dintre loviturile, asasinatele sau atacurile de care s-au făcut responsabili, nici n-a putut fi probată existenţa lor. A fost de asemenea imposibil de demonstrat relaţia lor cu Sfânta Alianţă.

[134] J. ELIOT & L. BROCKLISS, *op. cit.*.

Putere care, după istoricii John Elliot şi Laurence Brockliss, s-a dezvoltat în trei etape principale: între 1610 şi 1614, între 1614 şi 1616 şi, în sfârşit, în 1617.

În cursul primei etape, Concino Concini şi soţia sa, Leonora Galigai, se consacră înainte de toate strângerii unei mari averi, dobândirii de pământuri şi funcţii graţie strânselor legături întreţinute de Leonora cu regina. Influenţa pe care o are soţia lui Concini asupra Mariei de Medici aduce un mare beneficiu economic spionului florentin. În foarte scurt timp, Concino Concini a reuşit să-şi facă auzită vocea în nominalizările pentru înaltele funcţii din casa regală şi la desemnarea episcopilor Franţei. Beneficiile economice îi permit să obţină marchizatul de Ancre în 1610 şi funcţia de mareşal în 1613. În numai trei ani şi în parte graţie soţiei sale, italianul este trecut de la „rangul" de simplu mesager al cardinalului de Medicis şi spion nu foarte important al lui Paul V, la cel de mareşal al Franţei[135].

În acel an, Delfinul atinge vârsta majoratului şi devine rege, în timp ce Maria de Medici conduce guvernul. Soţii Concini îşi păzesc sfera lor de putere, iar în anul 1616 ating apogeul.

Concino Concini şi soţia lui manipulează politica Franţei după buna lor voinţă. În această vreme circulă zvonul conform căruia Concini întreţine relaţii foarte strânse cu papa Paul V. Mişcarea de cârmă făcută de florentin antrenează destituirea tuturor miniştrilor lui Henric IV şi punerea în loc a unui nou guvern, pe placul lui Concini şi al Vaticanului.

Barbin este ales ministru de Finanţe, Mangot, păzitorul sigiliilor, iar Richelieu, ministru al Afacerilor externe[136].

Italianul se înfige din ce în ce mai mult în marea nobilime graţie unei reţele de spionaj instalată în bucătăriile marilor familii din Franţa, spioni care în cea mai mare parte deja serviseră intereselor cardinalului Alexandru de Medici înainte ca acesta să devină Leon XI.

Concino Concini, fiu şi nepot de miniştri ai marelui duce de Toscana, este partizanul absolutismului, iar sfaturile sale date regelui Ludovic XIII tind să întărească sistemul de guvernământ. Datorită faptului că se afla în anturajul cel mai apropiat al regelui, toate afacerile mari şi mici treceau prin mâinile lui Concini, care era interesat de numirea unui nou episcop sau de documentele care tratau posibilele alianţe cu alte state[137]. Toate aceste informaţii sunt transmise Romei prin intermediul vastei reţele de spionaj creată de Paul V în Franţa.

---

[135] S. JASSEN, *The Monstruous Regiment of Women: Female Rulers in Early Modern Europe*
[136] L. MOTTE, *Louis XIII, the Just*
[137] J. ELLIOT & L. BROCKLISS, *op. cit.*.

În realitate însă, nu Concino Concini este cel care a stabilit conexiunile cu Sfânta Alianţă, ci soţia lui. Începând cu 1601, în timp ce era damă de companie, Galigai avea o relaţie foarte strânsă cu regina Maria de Medici. Anumiţi istorici au afirmat că soţia lui Concini nu era decât un simplu agent de legătură între regină şi Sfânta Alianţă a papei Clement VIII, dar această speculaţie nu a putut fi niciodată dovedită[138]. Concini a intrat în cercul de încredere al reginei abia în 1605, apoi într-un interval de nouă ani aventurierul florentin a trecut de la prim cavaler la prim şambelan al regelui în 1617, anul căderii sale.

În cursul primelor etape ale regenţei, Concino Concini s-a ocupat numai de numirile în funcţii având legătură cu finanţele Franţei. Odată cu formarea unui nou guvern în 1616, sub ordinele lui Ludovic XIII, Concini intră cu totul în politica regatului. Din acea vreme datează scrisoarea nunţiului Bentivoglio, la Roma, care se găseşte şi azi la Biblioteca naţională din Paris.

„Mareşalul (Concini) mi-a vorbit despre aceşti trei noi miniştrii (Barbin, Mangot şi Richelieu) ca şi cum ar vorbi despre oamenii lui foarte apropiaţi, şi a arătat o mare plăcere când a făcut elogiul lui Mangot şi de Lucon, pe care i-am vizitat, dar mi-a spus că îl stimează şi mai mult pe Bardin, căci acesta ar fi conducătorul celorlalţi doi în afacerile importante”[139].

Este clar că toţi trei sunt în slujba spionului Concino Concini, căci devin miniştri datorită lui; o dată numiţi, se supun deciziilor florentinului.

Una dintre măsurile spionului care antrenează cele mai multe proteste şi ură printre cetăţeni este construirea fortificaţiilor, nu pentru a se apăra de o agresiune exterioară, ci chiar de popor. Concini se serveşte de aceste mari construcţii defensive ca de un instrument prin care arată adevărata putere a regelui, poporului, deşi acestea sunt expresii ale fricii. Pentru a susţine această politică, mareşalul d'Ancre face apel la cei mai buni specialişti în materie, ingineri italieni care au servit Spania în Flandra: Pompeo Frangipani, Apollon Dougnano şi Giuseppe Gamurrini. Între 1615 şi 1617, Concini începe, cu ajutorul italienilor, să consolideze puterea regală prin construirea de fortăreţe, întreprindere care va continua şi după moartea sa. Exemplele cele mai clare ale acestui gen de politică sunt fortificarea Montpellier-ului în 1622, cea a citadelei Saint Nicolas din Marsilia în 1660 şi a castelului Trompette din Bordeaux în 1675[140].

---

[138] S. JASSEN, *op. cit.*.

[139] “Ei îşi manipulează miniştrii pentru satisfacerea intereselor personale” (Bentivoglio, Nonce en France, Bibliotheque nationale, Paris, Ms. Ital. 1770, fol. 237, 13 I 1617)

[140] J. ELLIOT & L. BROCKLISS, *op. cit.*.

În mod curios, copiile schiţelor tuturor fortificaţiilor se găsesc în arhivele secrete ale Vaticanului, catalogate în 1743 din ordinului papei Benedict XIV.

Căderea cuplului Concini survine în 1617. În cursul lunii ianuarie, florentinul se găseşte în ochiul unui ciclon care ar putea să provoace un nou război civil în Franţa. În acest moment şi sub îndrumarea nunţiului Bentivoglio, papa Paul V a decis să se dezintereseze de activităţile Concinilor din Franţa. Pentru a se asigura că acest lucru va fi respectat, a ordonat tuturor agenţilor Sfintei Alianţe să înceteze toată activitatea ordonată de italian; de acum înainte, toate ordinele date de către Concino Concini membrilor spionajului papal trebuie discutate cu Roma. Scăderea popularităţii lui Concini aduce prejudicii Mariei de Medici, şi în aceeaşi măsură lui Ludovic XIII şi monarhiei. Încetul cu încetul, forţa opiniei publice şi antipatia personală a monarhului faţă de mareşal încep să producă efecte asupra nobililor care văd în Concini un străin şi un spion al papei[141].

În sfârşit, la 24 aprilie 1617, în momentul în care Concini se îndrepta spre palatul Luvru, este înjunghiat mortal de către trei necunoscuţi. Cei trei asasini fac parte din Garda regală a lui Ludovic XIII şi au ordin expres de la acesta. „Un bărbat care are puterea lui Concino Concini nu va fi revocat, va fi ucis”, spune într-o zi cardinalul Richelieu, care va deveni unul dintre marii politicieni şi, de ce nu, intriganţi ai Franţei[142].

Concino Concini, aventurierul florentin, mareşal al Franţei şi spion al papei, care a ridicat corupţia şi intriga politică la nivel de artă, a devenit un personaj incomod pentru regele Ludovic şi singura ieşire pentru monarh din această situaţie era să ordone asasinatul.

„Concino Concini a comis trei grave erori, scrie Bentivoglio papei Paul V: a etalat averea obţinută graţie bunăvoinţei regelui; a afişat aceste bogăţii nedemne de un om de o origine umilă ca a sa; iar aceste bogăţii au fost obţinute într-o manieră imorală sau prin mijloace dubioase[143]”.

Chiar în ziua asasinatului lui Concini, Ludovic XIII ordonă arestarea Leonorei Galigai. Monarhul nu mai poate lăsa nici o afacere neterminată, iar soţia lui Concini este una dintre ele. Aparent, ordinul de a termina cu soţia mareşalului d'Ancre este dat de rege cardinalului Richelieu, care joacă ultimul act din piesă.

Agenţii cardinalului lansează zvonuri false pe străduţele Parisului asupra implicării Leonorei Galigai în magie neagră şi vrăjitorie, pe care le-a folosit pentru a o vrăji pe regina Maria de Medici. Garda regală o arestează pe Galigai chiar în

[141] L. MOOTE, *op. cit.*.
[142] J. BERGIN, *L’ascension de Richelieu*
[143] J. ELLIOT & BROCKLISS, *op. cit.*.

locuinţa sa, aproape de palat, în timp ce-i scria un mesaj nunţiului Bentivoglio, în care cerea protecţie pentru ea şi servitorii ei, la nunţiatura papală[144].

În timp ce scotoceau prin casă, soldaţii descoperă trei cărţi conţinând caractere magice, cinci suluri din catifea roşie pentru dominarea spiritului celor mari şi câteva pandative pe care Galigai le purta la gât; acestea din urmă, luate drept talismane şi amulete destinate ritualurilor satanice, au făcut parte din probele adunate împotriva ei în acuzaţia de vrăjitorie[145].

Leonora Galigai, soţia lui Concino Concini, doamna de companie a reginei Maria de Medici şi spioana lui Paul V, este declarată vinovată de vrăjitorie şi condamnată la moarte. A doua zi, într-un loc necunoscut, aceiaşi soldaţi din garda regală care i-au ucis soţul, au decapitat-o şi pe ea, iar trupul i l-au ars pe rug; era anul 1617.

Moartea celor doi a deschis în Franţa o nouă perioadă de intrigi, de data aceasta condusă de cardinalul Richelieu, remarcabil elev al florentinului şi unul dintre cei mai influenţi oameni de stat ai epocii; dar Sfânta Alianţă are alte obiective. Paul V se interesează mai mult de spionaj pentru a câştiga sufletele pentru cauza credinţei catolice decât pentru a-şi creşte puterea economică sau politică într-o Europă devastată de Războiul de 30 de ani.

La 21 ianuarie 1621, papa Paul V moare şi, după două zile de la reunirea conclavului, cardinalul Alessandro Ludovisi este ales papă sub numele de Grigore XV. Ca şi cardinalul Maffeo Barberini — care doi ani mai târziu va deveni Urban VIII —, cardinalul Ludovisi este un diplomat expert şi un abil spion care a operat în Spania şi în Franţa. A fost responsabil cu negocierile de pace între Filip III al Spaniei şi Carol Emmanuel I de Savoia, în ceea ce priveşte problema ridicată de marchizatul de Monferrat. A primit pălăria de cardinal la 19 septembrie 1616 şi, dacă ar fi să credem anumite indicii, papa Paul V l-ar fi obligat să stabilească o serie de reguli pentru a reforma Sfânta Alianţă, la jumătate de secol după fondarea sa de către Pius V.

Ajuns papă, Grigore XV se înconjoară de rubedenii pe care le alege pentru a ocupa însărcinări înalte la Vatican. Unul dintre cei mai importanţi în istoria Sfintei Alianţe este nepotul său, Ludovico Ludovisi. Născut, ca şi pontiful, la Bologna, este numit cardinal a doua zi după încoronarea lui Grigore XV, deşi nu are decât 25 de ani. Tânărului nepot al pontifului îi este încredinţată sarcina de a supraveghea afacerile religioase şi politice ale Bisericii, ca şi operaţiunile duse de serviciul de spionaj.

[144] S. JAMSEN, *op. cit..*
[145] A. LEVI, *Cardinal Richelieu and the Making of France;* L. MOTE, op.cit.

Cei doi ani în care Ludovico Ludovisi conduce Sfânta Alianţă sunt condiţionaţi de Războiul de 30 de ani (1618-l648), în particular de succesiunea lui Ferdinand II de Styria la tronul Austriei şi Imperiului Romano-German, precum şi războaiele din Boemia şi Palatinat. Agenţii săi se ocupă în mod esenţial de a aţâţa înfrângerea electorului palatin Frederic V, capul uniunii evanghelice şi de a-l sprijini pe Maximilian de Bavaria (1598-l651[146]).

La 8 iulie 1623, Grigore XV moare lăsându-l pe nepotul său, cardinalul Ludovico Ludovisi, în fruntea Sfintei Alianţe; sosirea unui nou papă la Vatican pune capăt scurtei, dar intensei cariere a lui Ludovisi ca şef al spionajului papal. Urban VIII, succesorul lui Grigore XV, îl trimite pe Ludovico Ludovisi la Bologna, unde va fi arhiepiscop din 1621 şi va rămâne acolo până la moartea sa, survenită în data de 18 decembrie 1632, la vârsta de 36 de ani. După anumite surse, tânărul Ludovisi ar fi fost otrăvit de către agenţii protestanţi partizani ai lui Frederic V, pentru a se răzbuna pe rolul pe care acesta l-a avut în războiul împotriva lui Maximilian de Bavaria.

Alegerea cardinalului Maffeo Barberini ca nou papă este, din toate punctele de vedere, debutul uneia dintre cele mai obscure şi mai puţin glorioase etape ale serviciului de spionaj pontifical.

Fiu al unei bogate familii florentine de comercianţi de stofă din Orient, viitorul papă nu avea decât trei ani când tatăl său a murit şi când mama sa a decis să-l încredinţeze iezuiţilor din Florenţa. Puţin după aceea, este trimis la iezuiţii din Roma şi, de acolo, pleacă la universitatea din Pisa unde urmează dreptul. Sub protecţia unchiului său Francesco Barberini, el urmează o carieră ecleziastică. Din acest moment, Maffeo Barberini are una dintre cele mai fulgurante cariere din întreaga istorie a Bisericii catolice. În 1601, Clement VIII îl trimite în Franţa ca să-l felicite pe regele Henric IV pentru naşterea Delfinului. În 1604, este numit nunţiu apostolic la Paris, de unde aduce un sprijin foarte eficace iezuiţilor[147]. La 11 septembrie 1606, Paul V îi acordă pălăria de cardinal, fapt impus lui Henric IV în persoană în timpul unei ceremonii solemne, iar doi ani mai târziu este numit protectorul regatului Scoţiei[148].

Două semne vor marca pontificatul lui Urban VIII: nepotismul său la vedere şi gustul său pentru intrigi, făcând chiar apel, atât de necesar, la serviciile agenţilor Sfintei Alianţe. Noul papă se înconjoară de o curte familială foarte mare. În 1623 îl numeşte pe fratele său mai în vârstă, Carlo, general al armatelor

[146] W. GOETE, *op. cit.*.
[147] J. BERGIN, *op. cit.*.
[148] H. POCHIA, *op. cit.*.

papale şi duce de Monte Redondo; în acelaşi an, Francisco, fiul cel mare al lui Carlo este numit cardinal la vârsta de 26 de ani, iar în 1624, Antonio, un alt fiu de-al lui Carlo, este numit cardinal penitenţiar, bibliotecar principal, cardinal girant pe timpul vacanţei tronului pontifical şi prefect al semnăturii.

În ciuda puterilor pe care le deţine, cardinalul Antonio Barberini, nepotul papei, n-a putut niciodată să controleze Sfânta Alianţă, această sarcină fiind de drept a cardinalului şi a prietenului personal al papei Urban VIII, Lorenzo Magaloti, care din 1628 cumulează direcţia serviciilor secrete papale cu funcţia de secretar de stat.

Magaloti concentrează în realitate toate puterile Colegiului cardinalilor, lucru care provoacă serioase reacţii din partea celorlalţi cardinali. Pentru a-i face să tacă, Urban VIII decide să le acorde titlul de „eminenţă" şi „prinţi ai Bisericii". Dar sarcina cea mai dificilă revine cardinalului Magaloti, căci şeful Sfintei Alianţe, are în faţa lui un geniu al intrigii şi unul dintre cei mai mari conspiratori ai secolului XVII, cardinalul Richeliu, unul dintre cei mai puternici bărbaţi din Franţa.

De origine nobilă, dar săracă, familia sa l-a împins pe tânărul Richelieu să îmbrăţişeze o carieră ecleziastică şi a devenit episcop[149]. Nu i-a luat mult să înţeleagă că absolut tot ce-l înconjoară, de la economie la războaiele religioase, era afacere de stat. După asasinarea lui Henric IV şi începutul regenţei Mariei de Medici, protejat de Concini, cardinalul Richelieu a aşteptat ora sa de glorie. Dar după ce Ludovic XIII a început să guverneze, rupând legăturile cu toţi favoriţii reginei, Richelieu a trebuit să se exileze.

În 1624, la vârsta de 38 de ani şi graţie unei serii de comploturi, cardinalul găseşte mijlocul potrivit să revină la curtea lui Ludovic XIII. Puţin câte puţin, el ia frâiele guvernării şi este numit în mod oficial prim ministru. Începe o mare carieră în serviciul Franţei, în care va folosi toate mijloacele aflate la dispoziţia sa, legale sau nu. Francois le Clerc din Tremblay, cunoscut ca părintele Joseph, fost agent al Sfintei Alianţe şi, în urma spuselor unora, membru al organizaţiei ultrasecrete a cercului Octogonus, cea din care făcea parte Jean-Francois Ravaillac, asasinul lui Henric IV, devine, în afara palatului, ochii şi urechile lui Richelieu. Cărţile de istorie nu spun dacă Tremblay era eminenţa cenuşie a lui Richelieu, sau dacă nu cumva era invers, dar colaborarea cardinalului cu dominicanul a constituit în mod sigur una dintre cele mai eficace uniuni pentru a conduce o naţiune şi pentru a urzi intrigi pe marea tablă de şah a continentului european din secolul XVII[150].

[149] J. BERGIN, *op. cit.*.
[150] H. POCHIA, *op. cit.*.

Părintele Joseph du Tremblay era născut la Paris în noiembrie 1577. După ce a obţinut preoţia în 1604, a plecat la Roma în 1616 în perioada în care pontificatul lui Paul V traversa o perioadă critică.

A întreţinut relaţii cu alţi membri dominicani ai Sfintei Alianţe care l-au pus la curent cu metodele de spionaj ale epocii: filajul, asasinatul prin otrăvire, tehnica de codare a mesajelor. O dată reîntors în Franţa, poposeşte prin diferite oraşe până în aprilie 1624, dată la care intră în cercul închis al cardinalului Richelieu. Mulţi afirmă că din acel an, sau poate din 1625, Joseph du Tremblay devine ministrul „oficios" al Afacerilor Externe din Franţa şi, de asemenea, unul dintre duşmanii cei mai tenace ai agenţilor Sfintei Alianţe[151].

Pentru Richelieu, puterea absolută a Coroanei nu este un scop în sine; regele, după el, este primul servitor al Statului. Cardinalul este mai mult înclinat să se opună vechii politici externe europene, unic şi exclusiv fondată pe chestiuni religioase şi să se plaseze de partea politicii intereselor Statului, căci pentru Richelieu problemele religioase şi interesele Statului sunt, de cele mai multe ori, diametral opuse. Cel mai bun exemplu al acestei concepţii este poziţia Franţei împotriva Spaniei habsburgice, în parte susţinută de neîncrederea papei Urban VIII în habsburgii din Italia. Acest lucru a provocat ruptura unităţii catolice în întreaga lume şi a fost combustibilul pentru alimentarea flăcării Războiului de 30 de ani.

Unul dintre cele mai mari comploturi urzite de Sfânta Alianţă în Franţa lui Richelieu este cel ce s-a numit „uniunea nobilimii". Cardinalul Magaloti nu este dispus să admită că o mare parte din nobilimea catolică franceză este urmărită de Richelieu, pentru că ea se opune faptului că Franţa uită de confesiunile religioase ale inamicilor săi şi îi face acum aliaţi în lupta împotriva Spaniei.

Omul de încredere al lui Urban VIII pune în fruntea misiunii un tânăr preot din Sienna, Giulio Guarnieri, care are în arborele său genealogic un tată italian şi o mamă franţuzoaică. Misiunea constă în a crea în Franţa o reţea în jurul tuturor nobililor catolici opuşi lui Richelieu şi politicii sale anti-spaniole.

Guarnieri este fiul unui negustor de vinuri care îşi petrece timpul umblând pe teritoriul francez în căutarea unor recolte bune, pe care apoi le furnizează familiilor nobililor din Paris, Sienna, Florenţa şi Roma. Datorită acestui lucru tânărul Giulio intră în contact cu mai marii Franţei.

El a devenit chiar foarte bogat făcând pe mesagerul ocazional între oamenii politici ai Franţei şi cei din Mantua care aveau interese opuse Spaniei.

[151] A. LEVI, *op. cit.*.

Ideea cardinalului Magaloti, capul Sfintei Alianţe, este de a avea întotdeauna un picior pe solul francez în cazul în care Urban VIII ar face greşeala să-l susţină pe Richelieu în lupta sa împotriva Spaniei.

Papa s-a declarat deja împotriva intereselor Spaniei în conflictele de la Valtelina şi Mantua şi în favoarea pretenţiilor franceze. În primul caz el a sprijinit tratatul din Moncon din 1626, care separa catolicii din Valteline de cantonul protestant Granbiinden. Valtelina era o regiune aparent fără importanţă situată între Franţa, Italia şi Elveţia, iar Urban VIII, ca şi Magaloti se întrebau de ce Richelieu îi purta atât de mult interes. Agentul Sfintei Alianţe, Giulio Guarnieri, bun cunoscător al regiunii graţie călătoriilor întreprinse cu tatăl său, îi scrie atunci cardinalului Magaloti:

„Cardinalul Richelieu poartă un interes deosebit pentru Valtelina din pricina unei văi înguste de mare valoare strategică. Această vale permite trecerea trupelor spaniole din Lombardia către Germania şi Ţările de Jos. Dacă valea este închisă de francezi, este evident că spaniolii nu vor putea comunica cu nordul decât pe calea maritimă."

Regiunea strategică, aşa cum prevăzuse agentul Guarnieri, se regăseşte în centrul luptelor religioase pentru controlul văii. Partea protestantă caută sprijin la Veneţia şi în Franţa lui Richelieu, în timp ce facţiunea catolică îl caută în Spania şi Austria. Într-un final, în 1620, spaniolii ocupă Valtelina, iar austriecii valea Munster. Soluţia nu convine deloc Franţei, cu atât mai puţin cardinalului Richelieu, care rezolvă această problemă în favoarea sa printr-o lovitură strălucitoare. Abilul cardinal garantează deplina autonomie locuitorilor văii, cu condiţia ca aceştia să nu practice decât confesiunea catolică. Este un succes pentru papă, care se erijează în arbitru al negocierilor de pace[152].

În tot acest timp, Guarnieri are mână liberă pentru a-şi continua călătoriile pe teritoriul francez întreţinând, ca şi mai înainte, strânse legături cu nobilimea catolică din Franţa, din ce în ce mai mult hărţuită datorită opoziţiei sale faţă de antihispanismului cardinalului Richelieu. Guarnieri este unica legătură a conducătorilor catolici cu Vaticanul şi Urban VIII.

Atitudinea papei Urban VIII în timpul acestor tragice evenimente nu este foarte clară. Simpatia sa pentru Franţa, aliata protestanţilor, şi pentru cardinalul Richelieu, îi este reproşată de delegatul imperial la Roma, cardinalul Pasmany. Câţiva ani mai târziu se va descoperi că Giulio Guarnieri şi poate şi şeful său, cardinalul Lorenzo Magaloti, lucrau pentru cardinalul Pasmany, care, la rândul

[152] H. B. HILL, *Political Testament of Cardinal Richelieu: The Signifient Chapters and SupportingSelections.*

său, era informatorul Spaniei şi al imperialilor în ceea ce priveşte mişcările trupelor protestante.

Timp de mai mult de opt ani spionii lui Richelieu, conduşi de Joseph du Tremblay, îl caută pe spionul cardinalului Lorenzo Magaloti fără prea mare succes. Ajung să-l numească pe Giulio Guarnieri „spionul fantomă” şi chiar încep să creadă că spionul Sfintei Alianţe nu este decât o invenţie a cardinalului Lorenzo Magaloti.

Între timp, pentru deprecierea prestigiului casei de Austria şi pentru creşterea în schimb a renumelui lui Ludovic XIII, Richelieu dispreţuişte principiile religiei şi menţine întreaga Franţă sub teroarea permanentă a războiului. Remuşcările provocate de această contradicţie între conflictele religioase şi compromisul politicii îi torturează conştiinţa lui Joseph du Tremblay[153].

Şeful spionilor francezi moare de un atac de apoplexie în 1638 la castelul Rueil, proprietatea cardinalului Richelieu. Patru ani mai târziu moare şi Armand Jean du Plessis, cardinal de Richelieu, lăsând moştenire politica şi intrigile sale cardinalului Jules Mazarin (Giulio Mazarini), de origine italiană.

Papa Urban VIII se stinge din viaţă la 29 iulie 1644 şi este înmormântat într-un monument funerar pe care Gian Lorenzo Bernini l-a ridicat în bazilica Sfântului Petru. După 21 de ani de pontificat papa lasă o amintire sumbră catolicilor, care-l acuză de a se fi comportat ca un trădător în timpul Războiului de 30 de ani.

Giulio Garnieri, „spionul fantomă”, va continua să opereze pentru Sfânta Alianţă în Franţa lui Mazarin şi Ludovic XIV. Este sfârşitul unei etape a spionajului papal, care a trebuit să lucreze pentru cauza protestantă datorită neutralităţii lui Urban VIII. Dar graţie bărbaţilor precum cardinalul Lorenzo Magaloti, pe-atunci cap al Sfintei Alianţe, sau a spionului Giulio Guarnieri, cauza catolică este mereu protejată în această Europă sfâşiată şi înfometată, care va cunoaşte în curând o nouă eră de expansiune.

[153] R. BONNEY, *The European Dynastic States 1494- 1660* şi *The Thirty Years’ War 1618- 1648*

5
ERA EXPANSIUNII
(1644-l691)

„Să nu răspândeşti zvonuri neadevărate. Să nu te uneşti cu cel rău, ca să faci o mărturisire mincinoasă pentru el. Să nu te iei după mulţime ca să faci rău; şi la judecată să nu mărturiseşti trecând de partea celor mulţi, ca să obţii dreptatea. Să nu părtineşti pe sărac la judecată.”

Exodul 23, l-3

După moartea papei Urban VIII, conclavul s-a reunit pentru a alege succesorul. Din nou, Colegiul cardinalilor ajunge la dispute şi se împarte în clanuri; pe de o parte, întâlnim hispano-austriecii care se opun politicii urmate de precedentul papă, şi deci tuturor cardinalilor propuşi de fostul Urban VIII; pe de alta, avem partea franceză condusă de cardinalul Antonio Barberini şi sprijinită de la Paris de către cardinalul Jules Mazarin.

Spania îl susţine ferm pe cardinalul Sacchetti, propus de cardinalul Francesco Barberini, vărul defunctului papă, dar Mazarin refuză. Câteva zile mai târziu, la 15 septembrie 1644, Barberini decide să predea candidatura cardinalului Giambattista Pamphili, în vârstă de 62 de ani, care va adopta numele de Inocenţiu X.

Noul papă urmează politica numirii rubedeniilor sale în cele mai înalte funcţii ale Bisericii din Roma. Ori, în familia sa, nimeni nu este mai apt pentru acest rol decât o femeie, cumnata sa, Olimpia Maidalchini[154].

Olimpia a fost căsătorită cu fratele mai mare al papei, până la moartea acestuia şi această femei puternică a reuşit să-şi plaseze toţi copiii în înalte poziţii sociale. Inocenţiu X acordă purpura de cardinal nepotului său Camillo Pamphili,

[154] A. CAVOLI, *La papese Olimpia*

fiul cel mare al Olimpiei, în timp ce mama sa poate, prin intermediul său, să guverneze şi să dea sfaturi papei[155].

În foarte scurtă vreme, Olimpia Maidalchini devine una dintre persoanele cele mai influente din anturajul papei, cu toate că acesta nu i-a permis niciodată să aibă o discuţie privată cu el. Toate comunicările şi ordinele se fac prin intermediul fiului său.

În primii trei ani de pontificat, Olimpia nu-l sfătuieşte pe papă decât asupra chestiunilor politice mai puţin importante, cum ar fi în privinţa afacerilor legate de infrastructura oraşului, sau în luarea de poziţie privind favorizarea ori pedepsirea unor familii nobiliare. În ianuarie 1647, Camillo Pamphili, intermediarul secret, renunţă la funcţia de cardinal şi se căsătoreşte cu Olimpia Aldobrandini, nepoata lui Clement VIII şi văduva lui Paolo Borghese. Astfel, trebuie găsit un nou intermediar care, evident, trebuie să se arate foarte discret.

Papa îi numeşte atunci cardinali pe Francesco Maidalchini şi Camillo Astalli, amândoi rudele Olimpiei, pentru a-i transforma în simple marionete. Olimpia este cea care îi recomandă suveranului pontif numirea cardinalului Panciroli ca secretar de stat şi responsabil cu serviciul Sfintei Alianţe. Papa deja a spus că preferă ca spionajul pontifical şi politica Bisericii catolice să meargă mână în mână[156].

Prin Panciroli, Olimpia controlează în mod oficial resorturile Sfintei Alianţe. Nu numai că asistă în mod secret la audienţele lui Inocenţiu X cu secretarul său de stat, dar ea decide şi ce fel de operaţiuni să fie întreprinse. Franţa cardinalului Mazarin rămâne unul dintre principalii inamici ai Sfintei Alianţe, dar Maidalchini aduce o anumită tentă feminină în gestionarea situaţiei.

Ludovic XIII moare câteva luni mai târziu după Richelieu şi fiul său, Ludovic XIV îi succede la domnie. Dar monarhul neavând decât 5 ani, mama sa, Ana de Austria, guvernează în calitate de regentă.

Regina mamă îl numeşte pe cardinalul Jules Mazarin şeful Consiliului Regenţei. Din acel moment, Mazarin, pe care duşmanii săi l-au supranumit „mizerabilul din Sicilia” din pricina rădăcinilor sale italiene, începe să controleze absolut întreaga putere a statului[157].

Mazarin a întreţinut relaţii foarte strânse de prietenie cu Richelieu, încă din perioada în care el era nunţiu pontifical în Franţa; abandonează deci serviciul

[155] J. PAREDES, *op. cit.*.
[156] A. CAVOLI, *op. cit.*.
[157] W. BEIK, *Louis XIV and Absolutism: A brief Study with Documents*

papal pentru rotiţele puterii de la Paris. Încrederea reginei Ana şi incapacitatea de a guverna a celorlalţi membri ai familiei regale fac restul.

Puţin câte puţin, situaţia se degradează în aşa fel încât nobilimea, în majoritate catolică, ţese intrigi pentru a se împotrivi puterii din ce în ce mai absolutiste a statului[158]. Aceste intrigi sunt în parte sprijinite şi chiar, se pare, finanţate de Sfânta Alianţă, la recomandarea stăpânului din umbră: Olimpia Maidalchini.

Cardinalul Mazarin reuşeşte să introducă la Sfântul Scaun spioni care-l ţin la curent cu mişcările papei împotriva Franţei. În momentul acela Maidalchini este cea care creează un serviciu de contra-spionaj în interiorul Sfîntei Alianţe, botezat „Ordinul Negru”. Sarcina membrilor săi este să descopere agenţii lui Mazarin şi să-i execute.[159]

Pentru aceasta se înmânează celor unsprezece membri, aleşi din rândurile Sfintei Alianţe chiar de către Maidalchini, un sigiliu pontifical din argint pe care era gravată o femeie îmbrăcată într-o togă, cu o cruce într-o mână şi o spadă în cealaltă. După toate aparenţele, stema Ordinului negru aducea un omagiu responsabilei spionajului papal[160].

Unul dintre cei mai buni spioni ai lui Mazarin la Vatican era un preot de origine genoveză pe nume Alberto Mercati. Mercati a fost în fapt recrutat de reţeaua de spionaj a lui Mazarin atunci când acesta a făcut parte din nunţiatura papală din Franţa. Odată cu reîntoarcerea sa în Roma, Mercati a aparţinut suitei cardinalului Panciroli şi a fost destinat de acesta secretariatului statului ca expert în afaceri franceze.

Între 1647 şi 1650 trec prin mâinile lui Alberto Mercati importante documente privind Franţa, informaţii care vor fi aduse la cunoştinţa lui Mazarin printr-un foarte complicat sistem de mesageri.

Mercati bănuie că unii călugări ai Ordinului negru sunt pe urmele sale şi că Olimpia Maidalchini şi-a promis să captureze „cârtiţa” operând sub protecţia unei persoane din înalta ierarhie ecleziastică[161]. Pentru spion însă nu este vorba decât de un joc de informaţii pur şi simplu. Mercati lasă piste false în urmă şi lansează

---

[158] R. BONNEY, *The European Dynastuc States, 1494 - 1660*

[159] În realitate, Ordinul Negru nu era un serviciu de contraspionaj cum ar fi unul din yilele noastre, ci mai degrabă o unitate de asasini a căror singură misiune era să anihileye spionii care lucrau la Vatican pentru Franţa si cardinalul Mazarin. Serviciul de spionaj de la Vatican, numit Soldatium Pianum (Asociaţa lui Pius) sau SP, va fi creat în mod oficial în 1909 din ordinul papai Pius X. Veyi de asemenea E. FRATTINI, *Secretos Vaticanos*

[160] E. J. PHELPS, *Vatican AssasinsŞ Wounded in the House of Mz Friends*

[161] A. CAVOLI, *op. cit..*

zvonuri prin taverne cu intenţia de a înşela agenţii Sfintei Alianţe, dar se îndoieşte că mai devreme sau mai târziu Ordinul negru nu va reuşi să-l demaşte.

Una dintre operaţiunile Sfintei Alianţe, pe care el a descoperit-o, este mişcarea de Frondă. De tendinţă anti-Mazarin şi anti-absolutism, mişcarea regrupează mari seniori catolici care, din ordinul lui Mazarin, plătesc impozite foarte mari. Acestea aterizează de-a dreptul în cuferele cardinalului şi a celor mai

fideli partizani ai săi, mereu sub protecţia şi cu asentimentul regentei Ana de Austria[162].

Numele mişcării vine de la jocul practicat de mulţi copii ai Parisului secolului XVII. Numeroşi deputaţi care fac parte din Frondă refuză să mai accepte noi impozite fără aprobarea Parlamentului. Ei stabilesc pe de altă parte că niciun supus al regelui nu poate fi reţinut mai mult de 24 de ore, timp în care trebuie să fie interogat şi prezentat în faţa unui judecător[163].

Graţie unui document trimis de către un agent din Franţa cardinalului Panciroli, spionul Alberto Mercati descoperă implicarea Vaticanului şi a papei Inocenţiu X în conspiraţia împotriva lui Mazarin. Infiltratul încearcă să expedieze un mesaj urgent cardinalului, pentru a-l informa despre acestă Frondă, organizată cu scopul de a-i răsturna pe regele Ludovic XIV, regina Ana de Austria şi Mazarin; dar curierul trimis nu va ajunge niciodată la destinaţie[164].

Mesajul fără nici un fel de semnătură a fost dat unui soldat de origine franceză din garda elveţiană. Acesta trebuia să ducă mesajul la Paris, dar călugării Ordinului Negru au interceptat răvaşul codat scris de Mercati. A doua zi, a fost descoperit cadavrul soldatului pontifical spânzurat de un pod, cu mâinile tăiate, iar pe veşminte era agăţată o bucată mică dintr-o pânză neagră cu două benzi roşii încrucişate, simbolul Ordinului Negru.

Scrisoarea este predată în acea zi Olimpiei Maidalchini, de către şeful gărzii, pentru a fi distrusă, în vreme ce în Franţa izbucnesc tulburările. Parisul devine o zonă de lupte de stradă şi de baricade. Franţa se găseşte în mijlocul unui război civil: partizanii Anei de Austria şi ai cardinalului Mazarin se opun celor ai lui Louis de Bourbon, prinţ de Conde, care vor să-l răstoarne pe cardinal[165]. Pentru a-l sprijini pe Conde, Inocenţiu X îl trimite pe cardinalul de Retz, un gascon care este de asemenea şi unchiul lui Ludovic XIV[166].

[162] W. GOETZ, *op. cit..*
[163] W. GIBSON, *A Tragic Farce: The Fronde (1648 – 1653)*
[164] O. Ranum, *La Fronde*
[165] M. CARBONERO Y SOL, *op. cit..*
[166] W. BEIK, *op. cit.*

Membrii cei mai importanţi ai Frondei nu sunt foarte siguri de fidelitatea lui Retz, dar este vorba de trimisul Romei şi are încrederea lui Louis de Bourbon şi a lui Inocenţiu X.

Revolta este înnăbuşită în trei luni şi pacea este momentan restaurată până în 1650. În acel an, Louis de Bourbon este arestat din ordinul lui Mazarin; aceasta provoacă o nouă Frondă care va dura până în 1652. În fapt, ordinul vine de la Ana de Austria, agasată de insolenţa nobililor, de dorinţa lor de putere şi de invidia faţă de cardinal; dar agenţii Sfintei Alianţe la Paris cred că este bine ca în rândul populaţiei să se răspândească ideea că detenţia face parte dintr-o conspiraţie organizată de către detestabilul cardinal Mazarin, fapt care va alimenta flacăra urii[167].

Provinciile Bourgogne şi Guyenne se ridică împotriva detenţiei lui Bourbon, asemenea şi ducele de Lorraine şi contele de Harcourt. Cetăţenii Parisului se înarmează, în timp ce Parlamentul cere exilul lui Mazarin. Cardinalul decide să cedeze şi să-l repună pe Louis de Bourbon în libertate, apoi să se refugieze în Germania.

În tot acest timp, la Roma, începând cu primele luni ale anului 1651, după moartea cardinalului Panciroli, Olimpia Maidalchini ţine sub control Sfânta Alianţă. Inocenţiu X îl numeşte în locul lui Panciroli pe cardinalul Fabio Chigi, viitorul Alexandru VII. Chigi ar fi vrut să ia frâiele aparatului puterii de la Vatican, incluzând aici şi Sfânta Alianţă, iar Maidalchini reprezintă un obstacol.

Într-un final, graţie intervenţiei lui Inocenţiu X, Chigi ajunge la un acord cu Maidalchini prin care ea se retrage de la controlul Sfintei Alianţe şi a membrilor săi, dar păstrează controlul asupra Ordinului Negru.

Cumnata papei nu mai are altă soluţie decât să accepte; dar ceea ce doreşte cu foarte multă ardoare este arestarea „cârtiţei” lui Mazarin.

La 6 decembrie 1652, genovezul Alberto Mercati este găsit spânzurat de grinda casei sale din Roma. În gura sa, a fost îndesată o mică bucată de stofă neagră cu cele două benzi roşii în formă de cruce. Braţul Ordinului Negru a atins pe unul dintre cei mai străluciţi spioni care operau la Vatican. Aparent, înainte de a muri, spionul îl denunţase pe cardinalul Panciroli, care îi ordonase să transmită informaţii cardinalului Mazarin, dar acest lucru nu a putut fi probat.

La 7 ianuarie 1665, la 81 de ani, papa Inocenţiu X moare. Cadavrul său rămâne expus timp de câteva ore în bazilica Sfântului Petru, dar cum nimeni nu prea ştie ce să facă cu el, trupul este depus într-o încăpere întunecată în care

[167] W. GIBSON, *op. cit.*

muncitorii îşi depozitează uneltele. Mai târziu, i-a fost pregătit un mormânt modest în biserica Sfânta Agnesa, în foarte circulata piaţă Navona. Odată cu moartea lui Inocenţiu X, pontificatul Contra-Reformei se apropie de sfârşit.

Marile puteri ale Europei trebuie din nou să decidă ce papă va guverna Biserica Catolică. Cel mai bine văzut este cardinalul Saccheti, unul din marii duşmani ai Sfintei Alianţe, pe care o califica drept „instrumentul diavolului care nu serveşte decât pentru a face rău din umbră". Saccheti a declarat în mod deschis neîncrederea sa faţă de un instrument al Bisericii atât de puternic încât papii înşişi nu-l pot controla. El este decis să o termine cu spionajul, chiar dacă asta îl va costa funcţia de papă la care aspiră, iar poziţia lui în legătură cu Sfânta Alianţă îl împiedică, fără îndoială, să fie ales ca succesor al lui Inocenţiu X.

Cardinalul Fabio Chigi, care conduce Sfânta Alianţă din 1651, nu vrea să pună capăt serviciului de spionaj care a costat atât de multe vieţi. Din acest motiv, el decide să joace un joc periculos informându-l pe Filip IV al Spaniei despre activităţile net profranceze ale cardinalului Saccheti şi de posibila sa prietenie cu cardinalul Mazarin. Monarhul, primind aceste informaţii, decide să se opună lui Saccheti şi să-l sprijine pe fidelul său Chigi ca succesor al lui Inocenţiu X[168]. În sfârşit, la 7 aprilie 1655, după patru luni de conclav, cardinalul Fabio Chigi este ales noul papă şi adoptă numele de Alexandru VII.

Pontificatul său va fi implicat în zeci de conspiraţii politice şi de înfruntări cu Franţa, în parte datorate slăbiciunii cunoscute de statele pontificale după semnarea „infamei" păci din Westfalia, în 1648.

Alexandru VII este un bărbat dotat cu o mare abilitate diplomatică. Opus nepotismului practicat de predecesorii săi, el preferă să ia el însuşi deciziile, după ce se va fi consultat cu experţi în fiecare domeniu.

Ca primă măsură, noul papă decide reformarea întregii Curii romane, cuprinzând aici şi serviciile sale secrete. Această măsură o afectează direct pe Olimpia Maidalchini, care controlează încă Ordinul Negru[169]. Papa o constrânge pe Maidalchini să cedeze controlul misterioasei organizaţii a Sfintei Alianţe, să dizolve Ordinul Negru, să-i oblige pe membrii săi să asculte de noul pontif şi, în sfârşit, să se retragă din viaţa publică, în schimbul unei frumoase sume de bani.

Ascultându-l pe Alexandru VII, atotputernica Olimpia Maidalchini acceptă aceste cerinţe şi se retrage în reşedinţa sa romană până la moartea sa, din 1657, la vârsta de 64 de ani. Cu ea se încheie una din etapele cele mai obscure, dar în acelaşi timp şi foarte interesante, ale istoriei spionajului Vaticanului. Noua

[168] R. A. STRADLING, *Philip IV and the Govermment of Spain*
[169] A. CAVOLI, *op. cit.*

direcţie a Sfintei Alianţe revine cardinalului Corrado, care conducea şi Oficiul central al beneficiilor şi imunităţilor.

Cardinalul Corrado nu este un expert în politică şi încă şi mai puţin în intrigi, virtute totuşi foarte utilă conducerii unui instrument atât de puternic ca Sfânta Alianţă. El este interesat mai mult de studiul religiei şi de chestiunile mondene, decât de conducerea serviciului de spionaj, chiar dacă acesta este însărcinat să protejeze interesele papei şi ale Bisericii catolice într-o Europă din ce în ce mai belicoasă faţă de statele pontificale[170].

Relaţiile dintre Roma şi Paris nu trec prin cel mai bun moment al lor. Franţa n-a putut învinge Spania şi situaţia sa internă este instabilă după ultima Frondă. Alături de un Mazarin din ce în ce mai slăbit, se ridică Fouquet, ministru al Finanţelor şi noul bărbat puternic al Franţei. Ambiţia sa şi cupiditatea le întrec pe cele ale predecesorilor săi. Străzile capitalei sunt pradă dezordinilor religioase, promovate de către jansenişti care reclamă o reformă catolică, lucru care începe să afecteze guvernul şi Coroana[171]. Tratatul de prietenie franco-englez din 1655, semnat cu Oliver Cromwell, lordul Protector al Angliei, dă lui Mazarin noi forţe în continuarea războiului său împotriva Spaniei.

Teritoriile spaniole din Dunkerque şi din îndepărtata Jamaica au căzut în mâinile englezilor, obligându-l pe regele Filip IV să semneze pacea[172].

Negocierile, pregătite de regina Ana de Austria şi cardinalul Mazarin, s-au focalizat pe o posibilă căsătorie a tânărului rege Ludovic XIV cu fiica lui Filip IV, Maria-Tereza. Papa Alexandru VII şi sfătuitorul său, cardinalul Sforza Pallavicino, binecuvântează această uniune. Pallavicino, devenit unul dintre cei mai apropiaţi consilieri ai papei — excluzându-l pe cardinalul Corrado care controla Sfânta Alianţă — vede în mariajul regal o posibilitate de a reduce agresivitatea franceză faţă de slăbiciunile Statelor pontificale.

Căsătoria încheiată în 1658 deschide, pe 7 noiembrie 1659, calea către semnarea păcii din Pirinei, la frontiera hispano-franceză. Prin acest document, pe care Alexandru VII însuşi şi-a pus pecetea, Franţa face un mare număr de concesii.

Lui Conde, şeful Frondei, i se restituie proprietăţile; Catalonia este abandonată de trupele franceze, ca şi alte regiuni redate Spaniei. Portugalia este sacrificată de Franţa, dar îşi poate păstra independenţa. Puterea Spaniei în Italia şi în Franche-Comte rămân intacte. Este clar totuşi că pacea din Pirinei, ca şi cea

[170] J. PAREDES, *op. cit.*
[171] E. GOETZ, *op. cit.*
[172] R. A. STRADLING, *op. cit.*

din Westfalia, este o pace stabilită pe motiv de epuizare. Franţa apare ca o nouă putere europeană faţă de puterea spaniolă din ce în ce mai slăbită. La 9 martie 1661, cardinalul Mazarin se stinge din viaţă; începe monarhia absolută a regelui Ludovic XIV şi dominaţia Franţei asupra întregii Europe.

În timpul acestor ani, papa Alexandru VII nu este decât un martor accidental al evenimentelor care se derulează într-o Europă convulsionată. Ceea ce pontiful de la Roma îşi doreşte mai puţin este să aţâţe spiritele vecinei şi puternicei Franţa, dar o mână obscură se pregăteşte să răstoarne în mod periculos această stare de lucruri.

Două mari incidente sunt pe cale să provoace un război deschis între Ludovic XIV şi papa Alexandru VII. Primul are loc la 11 iunie 1662, când noul ambasador al Franţei la Roma, ducele de Crequi, escortat de două sute de soldaţi înarmaţi, încearcă să fie primit la papă. Crequi, ca reprezentant al lui Ludovic XIV, crede că Alexandru VII ar trebui să se încline în faţa lui, dar pontiful nu este dispus să facă asta. Cardinalul Pallavicino ordonă deci gărzii corsicane a Vaticanului să formeze o linie de protecţie la uşa rezidenţei papale pentru a împiedica o tentativă de pătrundere a francezilor înarmaţi în apartamentele lui Alexandru VII.

Ambasadorul Crequi protestează în faţa cardinalului Rospigliosi, secretar de stat, şi-l informează pe Ludovic XIV de afrontul care i s-a făcut în calitate de reprezentant al coroanei franceze la Roma.

Al doilea incident survine la 20 august 1662, când patru bărbaţi, aparent agenţi ai Sfintei Alianţe, au o altercaţie cu trei diplomaţi francezi. Ceea ce a început ca o simplă încăierare se termină printr-un duel pe străduţele apropiate palatului Farnese, care adăpostea delegaţia franceză. Zgomotul provocat de oţelul spadelor trase din teacă atrage atenţia unei patrule a gărzii corsicane a papei, care supraveghea împrejurimile, şi unei patrule de soldaţi francezi, care proteja edificiul diplomatic. Sosind la locul luptei, descoperă doi francezi şi un agent al Sfintei Alianţe răniţi de moarte. Ceilalţi sunt arestaţi şi trimişi în celulele uneia din garnizoanele gărzii corsicane, nu fără o serioasă altercaţie cu trupele franceze[173].

Se adevereşte că cei trei agenţi ai Sfintei Alianţe sunt foşti membri ai Ordinului Negru la comanda Olimpiei Maidalchini: sunt puşi, deci, în libertate. Cardinalul Pallavicino se pare că decisese să fie reactivat Ordinul negru ca serviciu de contra-spionaj, în ciuda ordinelor precise pe care le dăduse papa

[173] C. CASIGLINI, *Storia dei Papi*

Alexandru VII. Sforza Pallavicino vrea să păstreze, ca nucleu de putere, bărbaţii formaţi de Maidalchini, ca şi secretele pe care aceştia ar fi reuşit să le obţină de-a lungul anilor în care cumnata lui Inocenţiu X a dirijat spionajul pontifical.

Atunci când sosesc la Paris veştile despre a doua altercaţie, Ludovic XIV ordonă expulzarea imediată a nunţiului papal din Franţa; trupele franceze se pun în mişcare şi ocupă comitatul Avignon. Întreaga armată primeşte ordinul de a se pregăti de o lungă campanie cu caracter punitiv împotriva orgoliosului Stat pontifical[174]. Războiul bate la porţile Romei şi de data aceasta Spania cea slăbită a lui Filip IV nu va putea face mare lucru pentru a-l evita.

Alexandru VII încearcă să obţină medierea ducesei regente de Savoia, mătuşa lui Ludovic XIV, dar este inutil. Papa se vede obligat să se umilească şi să accepte condiţiile tratatului de pace de la Pisa, semnat la 12 februarie 1664[175]. Cardinalii Chigi şi Imperiali, guvernatorii Romei, pornesc către Paris pentru a prezenta scuze regelui Ludovic XIV.

Mario şi Agostino Chigi, rude ale papei, sunt trimişi la palatul Farnese pentru a-şi prezenta scuzele ambasadorului Franţei, ducele de Crequi; membrii gărzii corsicane sunt concediaţi, iar unitatea desfiinţată; cardinalul Pallavicino este mutat într-un plan secund, dar îşi conservă aceeaşi influenţă în interiorul zidurilor Romei.

În tot acest timp, papa Alexandru VII îşi asigură frumosul rol în istorie, proclamând, pe 18 februarie 1664, o „bulă secretă” prin care protestează împotriva exigenţelor francezilor şi spune că ar fi acceptat condiţiile tratatului de la Pisa, semnat cu numai şase zile mai devreme, pentru a salva Italia de ocupaţie străină.

„Declarăm în consecinţă că în faţa unor asemenea fapte ne opunem violenţei, forţei şi la necesitate, neavând altă soluţie, am refuzat cu consimţământul nostru şi prin voinţa noastră. Rânduiesc că prezentul protest şi declaraţie, scrise de către noi, sunt validate în apărarea adevărului, în plin şi total efect şi cu întreaga forţă, chiar dacă nu le putem face publice[176].”

Este clar că brutalitatea exercitată de Ludovic XIV împotriva papei după incidentul din 20 august nu este decât un pretext pentru a umili Roma, pe Alexandru VII, guvernarea sa şi Biserica catolică. Pe patul său de moarte, suveranul pontif îi reproşează ducelui de Chaulnes răul tratament suportat de

[174] J. PAREDES, *op. cit.*
[175] C. CATIGLIONI, *op. cit.*
[176] Textul integral al acestei bule secrete, păstrat în arhivele Bibliotecii vaticane, a fost publicat de către C. CASTIGLIONI, *op. cit.*.

nunţiu la Paris şi răul cauzat de autoritatea regală Bisericii din Franţa. La 22 mai 1667, la 69 de ani, Alexandru VII moare şi va fi îngropat în magnificul mausoleu pe care Bernini i-l ridicase în Bazilica Sfântului Petru.

Moartea lui Alexandru VII va provoca un nou val de operaţiuni ale Sfintei Alianţe în Asia.

Din 1668, odată cu căderea dinastiei Ming, încep să sosească în China delegaţii diplomatice europene cu aprobarea guvernului Quing. Olandezii sosesc în 1668, iar portughezii în 1670. Ambasadele lor sunt urmate, la începutul secolului XVIII, de cele ale Rusiei şi a Statelor pontificale, ceea ce are ca efect prelungirea în China a problemelor religioase şi politice care devastau Europa şi, în consecinţă, crearea unei adevărate supe primordiale pentru operaţiunile conduse de spionii celor două tabere[177].

Primul spion care a căzut în China este un olandez pe nume Olfert Dapper, care debarcase în Asia în 1667 sub ordinele lui Van Hoorn. Dapper a încercat să semneze un acord cu înaltele autorităţi de la curtea Quing cu scopul de a obţine o concesie comercială exclusivă pentru ţara sa, în detrimentul altor puteri europene. Aceasta includea desfiinţarea impozitului pe galioanele olandeze care acostau în porturile chineze[178].

Papa Clement IX, pus la curent cu demersurile olandezului, ordonă agenţilor săi să elimine tot ceea ce ar putea constitui un obstacol pentru navele sau interesele ţărilor catolice în China. La 11 octombrie 1668, Olfert Dapper este găsit
decapitat într-o mansardă foarte aproape de portul Canton.

Europenii rezidenţi cred că a fost victima unor reglări de conturi cu o bandă chineză, dar se mai spunea, de asemenea, în interiorul delegaţiilor europene că diplomatul şi comerciantul olandez a fost executat de către cei din cercul Octogonus — din care făcuse parte şi Jean-Francois Ravaillac, asasinul regelui Henric IV al Franţei — sau de către Ordinul Negru. Oricum ar fi fost, asasinarea lui Olfert Dapper întârzie timp de mai mulţi ani semnarea unui acord comercial între Olanda şi China[179].

Moartea subită a lui Clement IX la 9 decembrie 1669 obligă conclavul să se reunească din nou. Nu mai puţin de şase grupări îşi dispută alegerea pontifului care trebuie să-l urmeze pe Clement IX. Spaniolii, uniţi de cardinalul Chigi, lansează candidatura cardinalului Scipion d'Elce, dar francezii o resping.

[177] H. POCHIA, *op. cit.*.
[178] J. DO INSO, *China*
[179] Ibid.

Cardinalul Azzolini prezintă atunci un alt candidat: pe cardinalul Vidoni, fost nunţiu în Polonia, dar de această dată spaniolii sunt cei care opun veto-ul lor. La capătul a patru luni, conducătorii din Veneţia, Spania şi Franţa ordonă ambasadorilor lor să găsească un candidat potrivit, iar conclavul îl alege în sfârşit pe cardinalul Emilio Altieri. Acesta adoptă numele de Clement X în amintirea predecesorului său, care l-a ridicat la purpura de cardinal[180].

Acest papă nu acordă decât foarte puţină importanţă rolului pe care-l joacă Sfânta Alianţă pe eşichierul politicii europene. Clement X preferă subtilitatea politică şi diplomaţia în locul metodelor brutale utilizate de Sfânta Alianţă. Noul pontif decide să împartă puterea sa cu alţii, dar, neputând conta pe rudele directe, el alege să se sprijine pe umerii puternici ai cardinalului Paluzzi.

Puterea sa e atât de mare încât politicienii şi mai marii epocii l-au botezat „cardinalul Paluzzi-Altieri”[181], făcând un joc de cuvinte asupra numelui papei[182]. În câteva luni, Paluzzi nu numai că a devenit umbra suveranului pontif, dar îşi asumă şi conducerea spionajului papal şi cârma afacerilor statului. Nimeni, nici o persoană, nici măcar secretarul de stat nu se deplasează în Roma fără ştirea cardinalului Paluzzi.

Se spune că el este cel care resuscitat Ordinul Negru ca serviciu de contraspionaj, deşi nu există nici un document care să dovedească asta. În orice caz, în timpul celor şase ani şi câteva luni cât a ocupat Clement X tronul lui Petru, Paluzzi a ţinut în mâinile sale una dintre cele mai mari puteri din întreaga istorie a Curiei romane. Spionajul şi contraspionajul nu erau pentru el decât arme periculoase în mâini puternice şi nu exista nici cea mai mică îndoială că era dispus să le folosească şi că ştia cum s-o facă.

Sub Clement X, relaţiile cu Franţa nu cunosc cea mai bună epocă a lor, mai ales din cauza dispreţului de care dădea dovadă Ludovic XIV faţă de papa de la Roma. Criza cea mai gravă între Paris şi Roma survine la 21 mai 1670, când ambasadorul Franţei, ducele d'Estree, îl acuză pe puternicul cardinal Paluzzi că s-a opus numirii oricărui cardinal francez sau profrancez. Acesta din urmă respinge acuzaţia, dar impută regelui o poziţie antipapală şi anticatolică, în timp ce Clement X se ridică de pe tron pentru a da de înţeles că audienţa s-a terminat. Francezul se aruncă atunci asupra bătrânului papă şi-l obligă să se aşeze pe tron.

[180] J. PAREDES, *op. cit..*
[181] În italiană “altiero” înseamnă „mândru, trufaş”
[182] C. CASTIGLIONI, *op. cit..*

Pontiful îl priveşte pe diplomat şi îi promite că o altă ofensă franceză nu va mai permite. Cardinalul Paluzzi ia nota de acest incident[183].

În noaptea de 26 mai, cinci zile după altercaţie, secretarul legaţiei diplomatice a lui Ludovic XIV la Roma este găsit mort.[184] Aparent, tânărul diplomat, după ce a lucrat cu ambasadorul său, ducele d'Estree, a ieşit din clădirea legaţiei şi s-a îndreptat pe jos către Trastevere, pe partea opusă râului Tibru, unde se găseau bordelurile şi tavernele. Într-una din ele, în timp ce mânca, s-a angajat într-o discuţie cu doi bărbaţi politicoşi, care i-au spus că sunt studenţi din Florenţa, veniţi la Roma, căci voiau să se călugărească, respectând astfel dorinţa nobilele lor familii.

În momentul în care francezul a ieşit din sală pentru a-şi face nevoile fiziologice, cei doi italieni s-au făcut nevăzuţi. Secretarul lui d'Estree s-a întors, s-a aşezat la locul său fără să i se pară ceva anormal şi şi-a văzut de mâncarea lui. Apoi, pentru că noaptea era agreabilă, a decis să se plimbe puţin înainte de a se reîntoarce în camera lui, pe care o avea în clădirea ambasadei Franţei la Roma. La jumătatea drumului, sudoarea i-a tăiat răsuflarea, împiedicându-l să-şi continue mersul. S-a aşezat pe marginea unei fântâni şi nu s-a mai ridicat. A murit. Fusese otrăvit.

Cei doi florentini dispăruseră pe străduţele din Lateran şi trecuseră peste un zid acoperit de o încrengătură de plante agăţătoare. De cealaltă parte îi aştepta cardinalul Paluzzi. Unul dintre ei, în realitate preot, s-a aplecat, şi-a pus un genunchi în pământ, a sărutat inelul cardinalului şi i-a pus în mâini o bucată de pergament legată cu o panglică de mătase roşie, *Informi Rosso*[185]. Misiunea era îndeplinită.

A doua zi, cu toate că ambasada franceză încă nu aflase de vestea morţii tânărului secretar, papa Clement X a numit şase noi cardinali, dintre care nici unul nu era francez. Din acest moment, relaţiile dintre Franţa şi Roma, între Ludovic XIV şi Clement X, au fost practice rupte[186].

Clement X moare la 22 iulie 1676, nu înainte de a-l beatifica pe Pius V, marele papă al Contra-reformei şi fondatorul Sfintei Alianţe[187].

În luna august, cardinalii se închid în conclav pentru a alege un nou papă. Cei mai puternici candidaţi pentru ocuparea scaunului Sfântului Petru sunt

[183] Ibid.
[184] W. BEIK, *op. cit.*.
[185] Vezi capitolul 1
[186] J. PAREDES, *op. cit.*
[187] C. CASTGLIONI, *op. cit.*

Gregorio Barbarigo şi Benedetto Odescalchi, amândoi foarte apropiaţi defunctului papă.

Barbarigo refuză să accepte tiara pontificală, lucru pe care-l anunţă în colegiul cardinalilor. Pentru cardinalul Paluzzi este o problemă în minus, Barbarigo declarându-se de mai multe ori împotriva metodelor folosite de Sfânta Alianţă. Dacă ar fi devenit papă, operaţiunile de spionaj pontifical s-ar fi redus la o simplă expresie verbală, într-un moment în care ele chiar erau necesare într-o Europă dominată de o Franţă catolică din ce în ce mai belicoasă faţă de Roma.

În ciuda opoziţiei franceze, cardinalii îl votează pe Odescalchi la 21 septembrie, papă care va lua numele de Inocenţiu XI, în cinstea papei Inocenţiu X.

Ca şi Pamphili, noul papă va recunoaşte, în timpul celor 13 de ani de pontificat, necesitatea serviciilor Sfintei Alianţe ca un rău inevitabil, motiv pentru care îl păstrează la conducerea spionilor săi pe cardinalul Paluzzo Paluzzi, dar subordonându-l pe acesta secretariatului de stat, în fruntea căruia se afla cardinalul Cibo. Inocenţiu XI nu lucrează direct cu Paluzzi, cum a făcut predecesorul său Clement X, dar toate problemele care au legătură cu serviciul de spionaj sunt tratate la ordinea zilei cu cardinalul secretar de stat, Alderano Cibo[188].

Politica lui Inocenţiu XI şi, în consecinţă, caii de bătaie ai Sfintei Alianţe vor fi relaţiile mereu conflictuale cu Franţa şi regele Soare, lupta împotriva Imperiului Otoman şi speranţa instaurării catolicismului în Anglia. Agenţii lui Paluzzi îşi vor concentra misiunile în Franţa şi Anglia.

Nefiind dispuşi să continue să tolereze amestecurile lui Ludovic XIV în treburile Romei şi afacerile Bisericii, Inocenţiu XI decide să-i trimită regelui Franţei trei misive — în 1678, 1679 şi 1680 — în care-i cere să renunţe la extinderea „dreptului regalei”[189]

Ludovic XIV convoacă o reuniune a clerului francez în 1680. În cursul adunării, toţi, mai puţin doi episcopi, îşi prezintă scuzele pentru cuvintele trimise de Inocenţiu XI în misivele sale şi îşi ratifică fidelitatea faţă de coroană. Un an mai

[188] J. PAREDES, *op. cit.*

[189] Dreptul de regal, folosit şi în secolul XII, permitea regelui să încaseze beneficiile aferente ale anumitor episcopii în caz de vacanţă a scaunului episcopal (regala temporalas) şi să numească, în locul episcopului, preoţi cu beneficii care nu mai aveau sarcina sufletelor, preoţi care se supuneau în primul rând regelui, nu lui Dumnezeu (regala spiritualas). La acel moment, regalitatea temporalas era practic abandonată, dar Ludovic XIV decide, în 1673, ca regalitatea spiritualas să cuprindă toate episcopiile din Franţa.

târziu, regele îi reuneşte într-o nouă adunare, în care îşi reafirmă „dreptul regalei” ca drept suveran. Cardinalii Cibo şi Paluzzi îl sfătuiesc pe papă să contraatace, căci, după toate întâmplările, monarhul francez nu pare a se opri aici.

La 19 martie 1682, anul în care curtea se instalează la palatul din Versailles, Ludovic XIV aprobă cele „patru articole” ale declaraţiei redactate de Bossuet, prin care se arăta independenţa absolută a regelui Franţei asupra chestiunilor temporale, superioritatea conciliului de la Konstanz asupra papei, infailibilitatea pontifului condiţionată de consimţământul episcopatului şi inviolabilitatea fostelor obiceiuri ale Bisericii galice.

În sfârşit, regele ordonă trimiterea celor „patru articole” în toate şcolile din ţară[190].

Inocenţiu XI îşi manifestă contrarietatea asupra poziţiei episcopilor francezi faţă de regele lor, în faţa căruia nu au ştiut să apere drepturile Bisericii. Apropo de cele „patru articole”, preferă totuşi să nu intervină, dar refuză instituirea canonică a tuturor celor care au participat la reuniunile cu Ludovic XIV. În 1687, sfătuit de cardinalul Cibo, papa îl numeşte arhiepiscop de Koln pe candidatul imperial faţă de cel propus de Franţa şi, la cererea cardinalului Paluzzi, aboleşte dreptul de azil în ambasadele din Roma. Spania şi Veneţia se supun dispoziţiei papale, nu şi Franţa. Această ultimă măsură va declanşa un război surd între Franţa şi Statele pontificale din pricina reţelei „Scipion”.

De vreo doi ani, Sfânta Alianţă tot detectează infiltrări ale agenţilor francezi în secretariatul statului. Spionii lui Ludovic XIV: trei clerici care lucrau la arhivarea documentelor secretariatului; numeroase documente, clasate ca „material delicat”, sunt copiate şi trimise, printr-un sistem de curierat, la legaţia diplomatică franceză de la Roma. Capul reţelei se numea Scipion.

Alderano Cibo îl convoacă pe Paluzzi şi îi ordonă să anihileze reţeaua de spioni francezi de la Lateran, folosind toate metodele necesare. Asta va şi face Paluzzi, implicând şi călugării Ordinului Negru.

Primul care cade în mâinile lor este unul dintre membrii reţelei Scipion. În dimineaţa zilei de 11 mai 1687, doi agenţi ai Sfintei Alianţe urmăresc un

[190] J. PAREDES, *op. cit.*.

scriptor[191] care munceşte la Biblioteca Vaticană. Călugărul transcrie şi copiază documente,
distribuite apoi diferiţilor membri ai Curiei romane. Sfânta Alianţă descoperă că anumite documente, în special cele care privesc Franţa, sunt deturnate de acest scriptor. Spionajul pontifical numără copiile realizate de călugăr şi cele distribuite mai apoi. De fiecare dată când este vorba de un document clasat ca „material delicat” şi în legătură cu Franţa sau Ludovic XIV, una dintre copii nu mai este distribuită sau dispare pur şi simplu.

Afacerea fiind raportată cardinalului Paluzzi, şeful serviciului de spionaj ordonă călugărilor Ordinului Negru să-l aresteze pe scriptor „viu”. La 19 mai, scriptorul este arestat şi trimis în sediul spionajului papal, unde este interogat. Torturat, spionul dezvăluie numele celorlalţi membri ai reţelei Scipion care lucrează pentru regele Ludovic XIV la Roma.

La 21 mai, este găsit cadavrul mutilat al călugărului, spânzurat de un pod pe Tibru cu semnul Ordinului Negru, o bucată de pânză neagră cu două benzi roşii în formă de cruce. Teribilul braţ al Bisericii a lovit un inamic, dar mai sunt doi spioni în libertate.

În seara de 23 mai, în timp ce agenţii Sfintei Alianţe încearcă să aresteze un preot care lucrează sub ordinele cardinalului Alderano Cibo, acesta din urmă reuşeşte să scape şi cere azil la ambasada Franţei. Aplicând abolirea dreptului la azil din ambasadele Romei decretat de Inocenţiu XI, şase călugări ai Ordinului Negru pătrund, cu feţele acoperite, în palatul Farnese şi-l scot de-acolo pe preot cu forţa.

Interogat, el dezvăluie că în spatele numelui de cod Scipion se ascunde un călugăr care pe vremuri a făcut parte din Sfânta Alianţă şi care a fost recrutat de reţeaua de spionaj a lui Ludovic XIV pe motiv că avea origini franceze. Scipion este fiul unui cetăţean din Veneţia şi a unei femei din Florenţa şi a fost adus în Franţa de Mazarin. Aparent, în Sfânta Alianţă, era specializat în eliminarea „duşmanilor Bisericii” prin otrăvire.

La 26 mai 1687, opt membri ai Ordinului Negru intră cu forţa în camera unui han din apropierea palatului papal din Roma. Dintr-o caleaşcă neagră ce purta emblema pontificală pe portierele sale, cardinalii Paluzzo Paluzzi şi Alderano Cibo observau operaţiunea. Mai devreme se dăduse ordinul ca nici o

[191] Scriptorii sunt călugări care copiază cu mâna manuscrise pentru Biblioteca Vaticană încă din anul 1431, sub pontificatul lui Martin V (1417 —1431). Chiar şi azi se numesc scipiones angajaţii Bibliotecii vaticane.

patrulă a gărzii papale să nu treacă prin împrejurimi. În fapt, nu există nici o dovadă a eliminării lui Scipion[192].

Primii călugări urcă pe scara strâmtă când în faţa lor apare chiar Scipion cu spada în mână. Lupta este de scurtă durată, dat fiind numărul mare de călugări cărora spionul lui Ludovic XIV este obligat să le ţină piept. Încercând să evadeze printr-o fereastră, cade de la o înălţime de câţiva metri, dar jos este aşteptat de un alt grup de ostaşi ai Ordinului Negru. Unul dintre ofiţeri înfige spada în gâtul spionului care, sângerând abundent, încearcă să se ridice şi să continue lupta. În acel moment Scipion primeşte trei lovituri precise, una dintre ele tăindu-i inima în două. Moare, chiar înainte de a cădea.

Cardinalul Paluzzi face semnul crucii cu mâna sa dreaptă înmănuşată, trage perdeaua şi caleaşca se îndepărtează. Secretele Bisericii sunt din nou la loc sigur, la umbra privirilor indiscrete. Cadavrele lui Scipion şi al preotului scos cu forţa din ambasada Franţei sunt descoperite spânzurate de un pod de pe Tibru, aratând prin aceasta tuturor cetăţenilor Romei, dar şi străinilor care încă se mai îndoiau, că braţul justiţiar al lui Dumnezeu e lung şi că are ca instrumente Sfânta Alianţă şi Ordinul Negru.

Incidentul de la ambasada Franţei cu agenţii Sfintei Alianţe provoacă reacţii puternice la curtea din Paris. În noiembrie 1687, Ludovic XIV ordonă noului său ambasador să intre în Roma escortat de un regiment care îşi arborează cu ostentaţie armamentul. Inocenţiu XI decide să-l excomunice pe trimisul monarhului şi să nu-l primească în audienţă. La începutul lui 1688 papa, prin nunţiul său la Paris, îl înştiinţează pe Ludovic XIV că el şi miniştrii săi trebuie să se considere de-acum *incursus*, pasibili de cenzura ecleziastică[193].

Ludovic XIV, în culmea gloriei sale, nu ia în considerare avertismentele papei şi, cum o mai făcuse şi înainte sub pontificatul lui Alexandru VII, ordonă armatelor sale să ocupe Avignon-ul şi ţinutul Venaissin.

Pe la sfârşitul secolului XVII, dorinţa arzătoare de a vedea un monarh catolic la coroana Angliei dă papei de la Roma un val de optimism. Iacob II, catolic fervent care a ajuns pe tron în 1685, trimite un ambasador papei Inocenţiu XI şi autorizează reîntoarcerea iezuiţilor[194]. Sfânta Alianţă trimite un mare număr de agenţi în toată Anglia. Cardinalul Paluzzi ştie că mai devreme sau mai târziu situaţia religioasă din insule va reveni la normal, adică la confesiunea protestantă.

---

[192] J. BLACK, *From Louis XIV to Napoleon: The Fate of a Great Power*
[193] W. BEIK, *op. cit.*.
[194] M. MARTIN, *op. cit.*.

Iacob vrea să imite absolutismul lui Ludovic XIV, iar aceasta în ciuda sfaturilor papei, care se opune. Reacţia protestanţilor nu se lasă mult aşteptată. Dar revolta este înnăbuşită. După informaţiile agenţilor Sfintei Alianţe la curtea lui Iacob nu există copii de sex masculin, iar fetele sunt măritate toate cu prinţi protestanţi[195]. Nu mai rămâne decât să se aştepte moartea lui; în 1686 a doua soţie a regelui îi dăruieşte un fiu, ceea ce deschide posibilitatea unei dinastii catolice autoritare.

Răscoala are loc, iar protestanţii oferă coroana lui Wilhelm III de Orania, căsătorit cu fiica cea mare a lui Iacob. La 5 noiembrie 1688, Wilhelm şi trupele sale debarcă în Anglia şi în foarte scurtă vreme pune mâna pe putere. Iacob II este nevoit să se refugieze în Franţa până la moartea sa, iar înfrângerea catolicismului în Anglia este un fapt consumat.

Inocenţiu XI nu mai apucă să ia măsuri, căci moare trei luni mai târziu; pe tronul lui Petru ajunge de data asta cardinalul Pietro Ottoboni, care adoptă numele de Alexandru VIII. Acest papă, care nu va guverna decât 16 luni, va ceda presiunilor despotice ale lui Ludovic XIV. Moare la 1 februarie 1691. Succesorul său, Inocenţiu XII, va fi ultimul papă al secolului XVII, dar asta nu înseamnă că pontificatul lui va fi unul mai calm.

Europa este aruncată în războaie politice şi religioase, iar Ludovic XIV îşi conservă influenţa şi puterea nu numai în întreaga Franţă, dar în mod egal şi asupra întregului continent. Totuşi, o nouă epocă de intrigi se pregăteşte.

[195] J. PAREDES, *op. cit.*.

6
O NOUĂ EPOCĂ DE INTRIGI (169l-l721)

„Acum, către voi se îndreaptă porunca aceasta, preoţilor!... Iată, vă voi nimici sămânţa şi vă voi arunca balega în faţă, balega vitelor pe care le jertfiţi şi veţi fi luaţi împreună cu ele.”

Maleahi 2, 1; 3

După moartea lui Alexandru VIII la 1 februarie 1691 conclavul se reuneşte iar pentru alegerea următorului papă, cel de la sfârşitul secolului XVII. Din nou, cum fusese deja vorba înainte de alegerea papei Inocenţiu XI, cardinalul Gregorio Barbarigo este candidatul cel mai serios pentru ocuparea tronului lui Petru.

Barbarigo este un bărbat pios, dar este şi un înflăcărat inamic al metodelor Sfintei Alianţe; or, ca şi în 1676, cardinalul Paluzzi — care controlează încă spionajul pontifical — nu este dispus să desfiinţeze un instrument de securitate înzestrat cu o asemenea putere[196].

Din toate conclavele secolului XVII, cel din 1691 este cel mai lung. Durează în total cinci luni, din 12 februarie până în 12 iulie. Spaniolii ca şi francezii şi Imperialii nu au nici cea mai mică intenţie să-l voteze pe Barbarigo. Totuşi, odată

[196] Vezi capitolul 5

cu sosirea verii, cardinalii se grăbesc să găsească un candidat în Antonio Pignatelli, care la 12 iulie, ia numele de Inocenţiu XII[197].

Născut în sânul uneia dintre cele mai nobile familii din Bari, tatăl noului papă fusese prinţ de Minerva şi Grande de Spania. Relaţiile sale cu Curia romană l-au ajutat să urce treptele ecleziastice şi să treacă prin funcţiile de vice-delegat la Urbino, guvernator de Viterbo, nunţiu la Florenţa, Viena şi în Polonia, închizitor în Malta. Din această ultimă etapă datează relaţiile foarte strânse cu agenţii Sfintei Alianţe şi cu şeful lor, cardinalul Paluzzo Paluzzi.

Tot în acea epocă operează în Malta un comerciant protestant irlandez, William DeKerry. Pe străzile insulei circulă zvonuri cum că n-ar fi un simplu comerciant, ci un spion al englezilor şi un contrabandist. Galioanele marinei engleze permit libera trecere a corăbiilor lui DeKerry în schimbul informaţiilor asupra acostărilor şi a rutelor vaselor care navighează sub pavilion inamic sau al naţiunilor catolice. Irlandezul se pare că tocmise iscoade printre autorităţile portului, care îi comunicau rutele şi datele exacte de apariţie a galioanelor ţărilor inamice, ca şi conţinutul încărcăturii[198].

Inchizitorul Antonio Pignatelli îi informează de acest lucru pe secretarul de stat şi serviciul secret papal printr-o scrisoare adresată cardinalului Paluzzi. Sfânta Alianţă decide să fie trimişi cinci agenţi în insulă pentru a desfiinţa reţeaua creată de DeKerry. Călugării rezolvă afacerea sechestrându-l pe căpitanul portului din Malta şi, sub ameninţarea că va fi trimis la Sfântul Oficiu, bărbatul mărturiseşte că a primit o importantă sumă de bani pentru a-l informa pe DeKerry asupra traficului portuar. Mai mulţi angajaţi implicaţi în traficul portuar sunt de asemenea informatori.

Paluzzi decide să termine cu irlandezul şi transmite ordinul agenţilor săi. Într-o noapte, în timp ce DeKerry merge pe jos la rezidenţa ambasadorului Franţei, patru bărbaţi înarmaţi cu săbii îi ies în cale. Câteva minute mai târziu, ei aruncă trupul comerciantului şi spionului irlandez în apele Mediteranei. După ce dispariţia lui William DeKerry se face cunoscută, reţeaua încetează să mai opereze, iar agenţii Sfintei Alianţe se retrag discret, abandonând Malta. Braţul Bisericii a lovit din nou şi a mai eliminat un duşman.

Tot sub pontificatul lui Inocenţiu XII relaţiile cu Franţa lui Ludovic XIV se relaxează.

---

[197] J. PAREDES, *op. cit.*.
[198] F. CIAPATRA, *The Roman Inquisition in Enlightened Malta*

Puternicul monarh face primul pas anulând ordinul de predare a celor „patru articole” galicane în şcolile publice[199]. Papa îi întoarce gestul autorizând instituţionalizarea canonică a candidaţilor în locurile vacante, dar la recomandarea cardinalului Paluzzi, care a vegheat toată controversa asta de pe vremea pontificatului lui Inocenţiu XI, papa cere tuturor înalţilor demnitari ai Bisericii franceze o scrisoare prin care trebuie să-şi manifeste sentimentele lor la modul general asupra a tot ceea ce s-a întâmplat. Experţii Javier Paredes, Maximilien Barrio, Domingo Ramos-Lisson şi Luis Suarez, în *Dicţionarul papilor şi conciliilor* sunt de acord că nu se poate vorbi de o capitulare a lui Ludovic XIV: în fapt, decretul „regalei” n-a fost niciodată revocat şi cele „patru articole” galicane n-au fost abrogate, continuând să fie predate în şcoli şi universităţi.

Dar Inocenţiu XII, hrănit cu reminescenţele inchizitoriale, îşi continuă cruciada împotriva ereticilor folosindu-se de Sfânta Alianţă a cardinalului Paluzzi ca braţ înarmat al credinţei. Unul dintre duşmanii săi va fi Charles Blount[200].

Teoria liberului examen, apărută în secolul XVI odată cu Reforma, nu numai că va contribui la descompunerea protestantismului, dar va sta în egală măsură la originea micilor secte, printre care şi deismul. Deşi i se atribuie lordului Edward de Cherbury, care a trăit la sfârşitul secolului XVI, că ar fi primul deist, lui Charles Blount, născut la mijlocul secolului XVII îi aparţine prima documentaţie, amintită şi în Dicţionarul enciclopedic de teologie catolică a lui Wetzer şi Welth[201].

Blount, în refugiul său englez, apare ca un duşman din ce în ce mai puternic al Bisericii din Roma. Deismul penetrează în Statele pontificale pe cale piezişă prin predicatorii care încearcă să-şi câştige adepţi într-un mod clandestin. Mulţi dintre ei sunt arestaţi de către membri Sfântului Oficiu şi, după ce au fost supuşi torturilor, ei mărturisesc că sunt partizanii lui Charles Blount[202].

Papa nu are intenţia să permită o asemenea erezie, aşa că ordonă lui Paluzzi să remedieze problema. Bătrânul cardinal decide să trimită trei călugări din Ordinul Negru în Anglia.

Într-o dimineaţă a anului 1693, cadavrul polemistului Charles Blount a fost găsit în curtea casei sale, cu un glonţ în piept. Autorităţile cred că Blount s-a sinucis pentru că n-a fost lăsat să se căsătorească cu cumnata lui, pe care o iubea foarte mult; deprimat, şi-a tras un glonţ în inimă. Această explicaţie închide afacerea, iar călugării lui Paluzzi se întorc la Roma.

---

[199] Cele “patru articole” apar in *Clerici Gallicani de ecclesiastica potestate declaration* (Declaratia clerului din Franţa), aprobată în 1682, sub pontificatul lui Inocenţiu XI

[200] M. CARBONERO Y SOL, *op. cit.*.

[201] Ibid.

[202] H. BRUECK, *History of the Catholic Church*

Următorii ani ai pontificatului lui Inocenţiu XII se concentrează asupra problemei succesiunii coroanei Spaniei. Regele Carol II, care a purtat-o din 1655, cere sfatul papei. Acesta din urmă se pronunţă în favoarea prinţului elector de Bavaria, Joseph-Ferdinand, în vârstă de 4 ani. Fiu al electorului de Bavaria, Maximilien-Emmanuel şi al arhiducesei Maria-Antoaneta, nepoata lui Filip IV, el este ales ca succesor de către Carol II în 1696, graţie medierii făcute de Marie-Anne de Austria şi papă.

Semnarea tratatului de Partiţie de la Haga, la cererea regelui Ludovic XIV al Franţei, îi atribuie viitorului rege al Spaniei regatele peninsulare, mai puţin Guipuzcoa, coloniile din America, Sardinia şi Ţările de Jos, în timp ce alte teritorii revin arhiducelui Carol de Austria sau Delfinului Franţei. Vestea ajunge în Spania şi Carol II îl numeşte pe micul Joseph-Ferdinand moştenitor universal al tuturor regatelor, statelor şi domeniilor, fără să-i permită renunţarea la vreuna[203].

Cardinalul Paluzzi îl sfătuieşte pe papă să-l protejeze pe copil, dacă vrea ca acesta să domnească într-o zi în Spania. Şeful spionilor pontifului ştie că mai devreme sau mai târziu Ludovic XIV va încerca ceva împotriva moştenitorului, în beneficiul nepotului său, Filip de Anjou. Paluzzi nu va apuca să-şi vadă temerile îndeplinite: moare la 75 de ani, la 29 iunie 1698, la Ravenna, când tocmai fusese numit arhiepiscop emerit.

După legendă, maestrul spionilor care timp de trei decenii a regizat destinele celor din Sfânta Alianţă sub pontificatele lui Clement X, Inocenţiu XI, Alexandru VIII şi Inocenţiu XII, ar fi murit otrăvit de către agenţii din serviciul lui Ludovic XIV, după un banchet. Cardinalul Paluzzo Paluzzi Altieri Degli Albertoni ar fi înghiţit o doză puternică de otravă în timp ce mânca o friptură de miel preparată cu frunze de spânz negru, o plantă foarte toxică folosită în antichitate pentru otrăvirea apei sau a vârfurilor de săgeată.[204]

Nimeni din bucătăria cardinalului n-a gustat platourile servite la ultima şi somptuoasa cină a şefului spionilor[205].

Câteva luni mai târziu, în primele zile ale lui 1699, profeţia cardinalului Paluzzi s-a îndeplinit: tânărul Joseph-Ferdinand de Bavaria s-a îmbolnăvit brusc. Tratamentul prescris nu i-a adus nici o ameliorare şi la 5 februarie starea lui s-a agravat într-o manieră de-a dreptul îngrijorătoare. În zorii zilei de 6 copilul moare

[203] J. CALVO POYATO, *Carlos II el Hechizado y su epoca*

[204] A. MAYOR, *Greek fire, Poison, Arrows & Scorpion Bombs, Biological and Chemical Warfare in the Ancient World*

[205] În realitate, aceasta este doar o legendă: nu există în fapt nici o probă scrisă sau bibliografică asupra acestei afaceri; „posibilul” asasinat al cardinalului Paluzzo Paluzzi, şeful Sfintei Alianţe din 1670 până în 1698, de către agenţii lui Ludovic XIV prin otrăvirea cu spânz negru sau „trandafirul Crăciunului”.

printre vome şi convulsii la vârsta de 7 ani, lucru care va permite, odată cu Filip V, instalarea Bourbonilor pe tronul Spaniei. Prin numeroase curţi europene a circulat zvonul că băieţelul a fost otrăvit din ordin de la Versailles, dar, ca în cazul cardinalului Paluzzi, acest lucru n-a fost niciodată dovedit. Ludovic XIV este pregătit cu totul să-şi plaseze nepotul pe tronul Spaniei, chiar dacă aceasta va antrena Europa într-un nou război.

La 27 septembrie 1700, Inocenţiu XII se stinge din viaţă la 85 de ani, lăsând ca moştenire problema succesiunii la coroana Spaniei. Îi va reveni urmaşului său pe tronul lui Petru să facă faţă războiului de Succesiune. Armele şi intrigile sunt pregătite. La Roma, Ludovic XIV are mai mulţi cardinali pregătiţi pentru conclavul care se va deschide.

În seara lui 9 octombrie, Colegiul cardinalilor, dominat de sectorul francez, se izolează pentru a alege un nou papă. De cealaltă parte se află clanurile hispano-imperiale şi *zelanti* („zeloşii”). Colocviile, discuţiile, negocierile şi manipulările politice se prelungesc până când, pe 19 noiembrie, soseşte vestea morţii regelui Carol II al Spaniei. Din acest moment, atenţia conclavului, dar şi cea a tuturor naţiunilor lumii, se concentrează asupra palatului regal din Madrid.

După moartea, sau asasinarea, micuţului Joseph-Ferdinand de Bavaria, regele Carol, muribund, semnează ultimul său testament prin care declară că tronul său va reveni ducelui de Anjou, nepotul prea-puternicului Ludovic XIV al Franţei[206].

Naţiunile Europei se tem că puterea Imperiului spaniol va cădea în mâinile unei singure dinastii, aşa că decide o repartiţie a teritoriilor. Împăratul Leopold I şi regele Ludovic XIV au semnat deja un acord la Viena în 1668, stipulând partajul teritoriilor spaniole între Austria şi Franţa în eventualitatea în care regele Carol ar fi murit fără să aibă moştenitori, cum s-a şi întâmplat. Anglia şi Ţările de Jos, de acum înainte unite sub un singur rege, Wilhelm III de Orania[207], intră de asemenea în această horă.

La 3 octombrie 1700, în timp ce conclavul se pregăteşte să aleagă un nou papă, Carol II îşi reface testamentul în care lasă întreaga sa moştenire şi coroana celui de-al doilea fiu al Delfinului Franţei. Dacă ducele de Anjou nu acceptă, coroana îi va reveni arhiducelui Carol. Cu câteva minute înainte de ora 3 după-amiază, la 1 noiembrie, moare ultimul rege al Spaniei din Casa de Austria. Sub monarhia lui Carol II, imperiul spaniol s-a năruit, iar spaniolii aşteaptă un nou

[206] H. A. KAMEN, *Philip V of Spain: The King Who Reigned Twice*
[207] R. GARCIA CARCEL & M. ALABRUS, *Espana in 1700: Austias o Borbones?*

rege care să reînvie timpurile lui Filip II, o epoca ce nu se va mai întoarce vreodată.

În faţa ameninţării care stă deasupra Europei şi văzând că Franţa şi Imperiul hispanic nu ajung la un acord, grupul *zelanti* decide să lanseze candidatura cardinalului Gianfrancesco Albani. Deşi întregul conclav este de acord cu alegerea lui, Albani refuză tiara. Înainte să accepte numirea, el decide să consulte un grup de prestigioşi teologi. În sfârşit, la 24 noiembrie 1700, cardinalul Albani devine Clement XI.

Noul pontif, în vârstă de 51 de ani, este un bărbat foarte jovial şi cultivat, dar deciziile sale politice sunt uneori prea lente, mai ales pentru timpurile de-atunci. Astfel, desemnarea unui nou conducător al Sfintei Alianţe întârzie să apară.

De când cu posibilul asasinat al puternicului cardinal Paluzzo Paluzzi de către agenţii francezi, spionii papei consemnează o clară inactivitate în operaţiunile lor, lucru care se răsfrânge şi asupra secretariatului statului, vacant după moartea lui Inocenţiu XII. De exemplu, conclavul nu a luat cunoştinţă de moartea lui Carol II decât la 18 zile după deces[208].

Clement XI nu va înţelege decât prea târziu de ce un serviciu de informaţii activ este necesar în astfel de momente, mai ales că aveau să urmeze evenimente care vor răvăşi Europa.

Dacă alţi papi au folosit Sfânta Alianţă ca pe un pion important în marele joc de şah politic european, noul pontif nu ştie cum, sau în ce măsură, spionii Vaticanului pot să-l ajute să ia o decizie bună.

Noul secretar de stat, cardinalul Paolucci este un bărbat abil şi expert în politică, dar nu vede cum ar putea ca Sfânta Alianţă să-l ajute pe papă să ia decizii în materie de politică externă. Paolucci se înşeală. Evenimentele îi vor demonstra asta.

Filip de Anjou, în urma testamentului lui Carol II, este încoronat rege, la 8 mai 1700 la Madrid, sub numele de Filip V; dar împăratul pune la îndoială validitatea testamentului şi declară că fiul său, arhiducele Carol, are aceleaşi drepturi succesorale ca şi Filip V[209].

Clement XI se propune ca intermediar pentru a aplana disputa şi pentru a evita declararea războiului între Imperiu şi Franţa. În această perioadă, la recomandarea cardinalului Paolucci, papa îl numeşte pe nepotul său, Annibale

[208] J. CALVO POYATO, *op. cit.*.
[209] J. LYNCH, *The Hispanic world in crisis and change, 1598 - 1700*

Albani[210], expert în diplomaţie şi foarte apropiat de Sfântul Scaun, responsabil cu Sfânta Alianţă.

Sub conducerea noului lider, agenţii papei încep să pună în mişcare maşinăria în serviciul secretariatului de stat al cardinalului Paolucci. Primele informaţii duc către aliaţii pe care îi caută cele două părţi în cazul în care ostilităţile se vor declanşa. Sfânta Alianţă afirmă că Filip V tinde să se alieze cu ducii de Mantua şi de Parma, în timp ce arhiducele Carol caută alianţa ducelui de Modena. Clement XI trimite atunci celor trei o scrisoare recomandându-le stricta neutralitate. Cardinalul Paoluci şi Annibale Albani ştiu că dacă unul dintre ei se va alătura cauzei unuia sau celuilalt dintre adversari, războiul ar putea afecta Statele pontificale[211].

La acea vreme, ducele de Modena număra printre consilierii săi un veneţian pe numele de Vicenzo Lascari. Acesta îl sfătui, ca în caz de război deschis cu Filip V, să-şi unească trupele cu cele ale împăratului Austriei pentru a apăra cauza arhiducelui Carol. Lascari ştie că seniorul său, ducele, va obţine importante privilegii teritoriale dacă arhiducele Carol va câştiga coroana Spaniei.

În ciuda avertismentelor papei, ducele de Modena se declară pregătit pentru războiul în apărarea intereselor arhiducelui Carol.

Pentru cardinalul Paolucci şi Statele pontificale, interferenţele lui Lascari se dovedesc a fi extrem de periculoase: veneţianul devine deci un obiectiv de eliminat. În fapt, în ochii apropiaţilor pontifului, un război la porţile Romei ar fi mult mai periculos decât un război la scară mai largă pe tot continentul.

Cardinalul secretar de stat, Fabrizio Paolucci, alege, înainte de a lua o decizie importantă, să-i scrie consilierului ducelui de Modena ca să-i arate pericolul aducerii chiar în inima statelor italiene a războiului care se anunţă. Vincenzo Lascari ignoră scrisoarea şi-şi urmează politica sa deschisă de sprijinire a arhiducelui Carol. Agenţii lui Annibale Albani decid, deci, să ia măsuri, iar în noaptea de 11 ianuarie 1702, îl asasinează pe Vicenzo Lascari în timp ce acesta se pregătea să se urce în caleaşcă. În acea noapte, fidelul sfătuitor al ducelui de Modena fusese în vizită la o curtezană, care se pare că făcea schimb de informaţii de toate felurile cu agenţii spionajului pontifical din oraş. La recomandarea Sfintei Alianţe, femeia îi dăduse întâlnire lui Lascari la ea acasă.

[210] Anibale albani va fi ridicat la rangul de cardinal la 23 decembrie 1711 de catre unchiul său, papa Clement XI, pentru serviciile aduse ca şef al Sfintei Alianţe în timpul Războiului de Succesiune

[211] J. PAREDES, *op. cit.*.

Când acesta din urmă a plecat dis-de-dimineaţă către casa lui, asasinii l-au aşteptat în stradă, cu pumnalele în mâini. Şase lovituri de cuţit au pus capăt zilelor sale. A doua zi, la vestea teribilă a asasinatului, ducele de Modena trimite o scrisoare cardinalului Paolucci, secretarul de stat al lui Clement XI, anunţându-l de intenţia sa de a rămâne neutru în războiul de Succesiune. Din nou Sfânta Alianţă a apărat interesele Bisericii şi ale papei.

In 1701, regele Ludovic XIV, în numele nepotului său, regele Spaniei, ocupă cu armata sa şi cu succes posesiunile spaniole din Italia: ducatul din Milano, regatele Neapole şi Sicilia, Sardinia. De asemenea, trimite trupe în provinciile de sud ale Ţărilor de Jos, cu capitala la Bruxelles. Alte colonii — insulele Canare, tot sudul şi centrul Americii, Filipine şi un mare număr de fortificaţii de pe coasta de nord a Africii — trec sub ordinele lui Filip V.[212]

„Starea actuală al regatului este cea mai demnă de milă din lume, căci slaba guvernare a ultimilor regi a antrenat o dezordine teribilă în afaceri: justiţia a fost abandonată, poliţia neglijată, resursele epuizate, fondurile risipite, populaţia a fost oprimată, iar dragostea şi respectul datorate suveranului inexistente”, scria ducele de Escalona, marchiz de Villena, lui Ludovic XIV în 1700[213].

Războiul pare inevitabil când o puternică armată a împăratului Austriei comandată de generalul Eugeniu, prinţ de Savoia-Carignan intră pe teritoriul italian. La sfârşitul lunii mai 1702, agenţii Sfintei Alianţe din Catalonia, anunţă la Roma că regele Filip V pregăteşte o escadră de război constituită din corăbii franceze pentru a le trimite în Neapole. La 8 aprilie acelaşi an, nouă nave comandate de regele Spaniei personal părăsesc portul Barcelona în direcţia rega-
tului Neapolelui. Ludovic XIV ştie că, dată fiind situaţia internaţională, deschis războinică, Italia are nevoie de un semn de la noul rege. În acea vreme, Franţa se găsea în faţa unei alianţe formate din Anglia, Provinciile Unite şi Împăratul. Ludovic XIV nu conta decât pe ajutorul ducelui de Bavaria şi al prinţului elector de Koln.

Dezertorul cel mai important — se spune că după recomandarea papei Clement XI şi a Sfintei Alianţe — a fost ducele de Savoia. În octombrie 1701, chiar

[212] Războaiele împotriva Franţei de la sfârşitul secolului XVII au făcut ca Spania să piardă Franche-Comte, cea mai mare parte a Ţărilor de Jos sudice, precum şi aproape toate posesiunile din Marea Caraibilor.

[213] H. A. KAMEN, *Spain in the Later Seventeenth Century, 1630- 1700*

când fiica sa se căsătorise cu Filip V, el se aliază cu trupele împăratului Austriei, promiţându-i fidelitate în lupta împotriva bunicului ginerelui său[214].

În 1702, Wilhelm III de Orania, care un an mai devreme condusese a doua Mare Alianţă şi intervenise în războiul de Succesiune, moare la 19 martie înainte de a putea să ia parte activ la luptă. Ana Stuart, sora soţiei sale, îi succede la tronul Angliei şi Irlandei[215].

Sosirea lui Filip V la Neapole n-ar fi putut avea loc într-un moment mai potrivit. Napolitanii nu-l iubeau nici pe noul rege, nici Spania. Câteva luni mai devreme, Sfânta Alianţă descoperise un complot în urma căruia viceregele trebuia să fie asasinat.

„Complotul nobililor” este orchestrat de un grup de nobili napolitani în cea mai mare parte, care se răscoală în favoarea arhiducelui Carol în speranţa de a-i mulţumi celui care le va acorda independenţa. Cu câteva zile înainte de atentat, capul rebeliunii este arestat de către agenţii spanioli informaţi de spionii papei.

Cea mai gravă problemă a spionilor spanioli ai epocii era că cea mai mare parte dintre ei nu vorbeau italiana sau vreun dialect local: principalele lor surse de informare rămâneau deci servitorii spanioli care munceau în marile case ale nobililor. Agenţii papei erau florentini, sienezi, veneţieni, napolitani, şi din această cauză reţelele lor de informaţie erau mai eficace. În numai trei zile, 19 persoane implicate în complot au fost arestate şi cele mai multe au fost executate[216].

La 15 mai 1702, chiar în momentul în care Filip V asculta muzica lui Alessandro Scarlatti la reprezentarea operei Tiberio, Anglia, Provinciile Unite şi Imperiul declară război Franţei, marcând astfel începutul războiul de Succesiune la tronul Spaniei. Temerile papei Clement XI devin în mod brutal realitate. Din acest moment Annibale Albani şi spionii săi muncesc exclusiv în interesul Sfântului Scaun, care se menţine încă în mod periculos în postura de neutralitate, lucru pentru care suveranul pontif din Roma va sfârşi plătind scump.

Înainte de a părăsi Neapole, în semn de curtoazie, regele îl trimite pe ambasadorul său pentru a-i prezenta omagiile sale. La 2 iunie, el ridică ancora în direcţia nord cu 20 de corăbii de escortă. Sosirea sa la Milano este în fapt primul contact al lui Filip V cu războiul[217].

---

[214] H. A. KAMEN, *Philip V of Spain: The King who Reigned Twice*

[215] În 1709, Ana Stuart va fi proclamată regină a Marii Britanii, regatele Angliei şi Scoţiei fiind definitiv unite

[216] H. A. KAMEN, *The War of Succesion in Spain, 1700 -1715*

[217] H. A. KAMEN, *Spain in the Later Seventeenth Century, 1630- 1700*

La acel moment, agenţii Sfintei Alianţe îl informaseră deja pe papă despre obscurul incident din portul galician Vigo. Corăbiile engleze şi olandeze atacă prin surprindere galioanele spaniole care transportau argint din America. Încărcăturile au fost jefuite, iar vasele scufundate. Dar nimic nu era ceea ce părea a fi.

În luna februarie 1702, un agent al Sfintei Alianţe la Londra, Tebaldo Fieschi, îl informează pe Albani că englezii se pregătesc de o mare operaţiune navală împotriva teritoriului spaniol. Posibil la Cadiz sau la Vigo.

Fieschi, în vârstă de 28 de ani, este un tânăr elegant şi un foarte bogat comerciant de mătase, născut la Sienna. Încă din frageda lui copilărie, acest spion a cunoscut îndeaproape puterea pontificală, tatăl său servind sub mai mulţi papi. Fieschi a refuzat să servească Biserica prin sacerdoţiu, până când a fost recrutat de cardinalul Paluzzi pentru a se alătura spionajului papal. Principalii clienţi ai lui Tebaldo Fieschi erau nobilii de la curtea lui Wilhelm de Orania, spionul cunoscându-l personal pe rege. Printre clienţii lui se mai număra şi Lady Rooke, soţia amiralului George Rooke.

Italianul nu numai că i-a furnizat doamnei Rooke stofe şi mătăsuri, dar i-a fost şi amant, lucru care i-a permis să aibă acces la importante documente pe care amiralul Rooke le păstra în locuinţa sa din împrejurimile Londrei. Astfel a putut să ia cunoştinţă de planurile englezilor în ceea ce privea asedierea oraşului Cadiz şi să-l informeze pe cardinalul Paolucci, secretarul de stat al papei Clement XI. În mod curios, Roma n-a transmis la Madrid vestea despre noul atac ce se pregătea, poate pentru că acest avertisment ar fi presupus ca Roma să iasă din neutralitatea la care papa ţinea atât.

Câteva luni mai târziu, în luna iulie mai exact, o flotă anglo-olandeză formată din cincizeci de galioane comandate de sir George Rooke asediază Cadizul[218]. Rezistenţa garnizoanei oraşului face ca lucrurile să devină extrem de dificile pentru trupele lui Rooke care, defavorizate de o mare neprielnică, decid să se retragă şi să ridice asediul oraşului mai târziu cu o lună. Amiralul Rooke preferă să nu facă o analiză defetistă a acestui incident, cum îşi notează în jurnalul său[219].

Odată cu vestea sosirii iminente din America a unei mari flote spaniole încărcate cu argint şi cu destinaţia Vigo, eşecul de la Cadiz este foarte repede uitat. Galioanele franceze, comandate de amiralul Chateaurenaud formează o escortă solidă în jurul corăbiilor spaniole.

[218] M . WILLIAMSON & A. BERNSTEIN, *The Making of Strategy: Rules, States and War*
[219] O. BROWNING, *Journal of Sir George Rooke, Admiral of Fleet*

Prima flotă engleză trimisă să facă parte din avangardă se găseşte sub comanda amiralului sir Cloudesley Shovell; este urmată de flota lui sir George Rooke, care are misiunea de a debarca trupe pentru a ataca navele spaniole de pe uscat. Încă o dată Fieschi informează Sfânta Alianţă, dar el ignoră situaţia actuală a lui Rooke. În schimb, ştie că obiectivul acestuia din urmă este să aştepte undeva „Flota Argintului" pentru a încerca să pună mâna pe încărcătură.

Cu informaţia aceasta în mână, cardinalul secretar al statului Paolucci îl pune la curent pe papa Clement XI, care ordonă să o transmită spaniolilor prin intermediul agenţilor Sfintei Alianţe în Spania.

Spionii papali trimit raportul lui Fieschi, cardinalului Luis Manuel Fernandez de Portocarrero[220], primul ministru al lui Filip V. La 23 septembrie 1702 are loc prima bătălie dintre navele franco-spaniole şi engleze[221]. În câteva ore, mai multe galioane încărcate se răstoarnă, în timp ce altele sunt capturate, iar încărcăturile lor sunt luate înainte de a fi sabordate.

Trei galioane şi treizeci de nave sunt incendiate şi sabordate, iar alte şase sunt capturate de inamici. Escadra franceză de escortă este şi ea anihilată, cu excepţia a şase galioane, capturate şi încorporate marinei engleze.[222] Dar istoria nu se opreşte aici: amiralii George Rooke şi Cloudesley Shovell nu găsesc în cale decât cacao, piper şi piei de animale, dar nici o uncie de argint. Graţie informaţiilor furnizate de către agentul Sfintei Alianţe la Londra cardinalului Protocarrero, în cel mai mare secret, spaniolii au decis să debarce tot argintul de pe navele lor şi să-l transporte la Alcazar de Segovia, unde a rămas sub pază, în afara oricărui pericol de a ajunge în mâinile englezilor.

În februarie 1703, Filip V promulgă un decret prin care declară că având în vedere atacul criminal al navelor de război aliate împotriva flotei, a hotărât să confişte argintul pe care-l transportau corăbiile scufundate şi ai cărui destinatari erau comercianţii englezi şi olandezi. Decide să împrumute o importantă sumă de bani care va fi destinată comercianţilor şi consulatului din Sevilia[223]. Monarhul aranjează să obţină mai mult de jumătate din argintul pe care-l transporta flota

---

[220] Cardinalul Portocarrero (1635-l709) este cel care l-a convins pe regele Carol II să-l numească moştenitorul coroanei pe Filip de Anjou după moartea principalului candidat, Joseph-Ferdinand de Bavaria. El era regentul regatului după regina văduvă, Marie-Anne de Neubourg. Ales rege, ducele de Anjou (Filip V) l-a numit pe Portocarrero prim ministru în 1701. Caţiva ani mai târziu, cardinalul va lua partea arhiducelui Carol în războiul de Succesiune.

[221] D. CORDINGLY, *Under the Black Flag: The Romance and Reality of Life Among the Pirates*

[222] M . WILLIAMSON & A. BERNSTEIN, *op. cit..*

[223] *Archives generales des Indes,* legs. 2534, 2634

atacată. În fapt, Filip V a făcut dintr-o veritabilă tragedie o afacere splendidă. Cardinalul Portocarrero a spus atunci: „Economia a salvat politica”.

Spionajul papal este acela care a luat cunoştinţă de incidentul cu marchizul Louville, tutorele regelui, care cu timpul, va stabili importante legături cu Sfânta Alianţă.[224]

Regele şi marchizul de Louville întreţin o relaţie foarte strânsă, iar Filip V îi dă tutorelui său comanda *Tercio Viejo de los Morados* (Vechiul Regiment al Violeţilor). Cu aproape şase mii de oameni împărţiţi în două regimente, unul spaniol şi altul valon, pe care regele le adusese cu el de la Barcelona, *Tercio* este destinat pazei palatului, pentru a înlocui vechile companii de arcaşi şi de germani care au ocupat această funcţie sub domnia Casei de Austria. Din acest moment, marchizul de Louville devine cel mai bun spion al papei la curtea regelui Spaniei.

Războiul de Succesiune la tronul Spaniei se întinde, devenind aproape un război mondial, nu atât din pricina teatrelor de operaţiuni, cât pentru că acest conflict provoacă reacţii economice şi politice din Peru până în Moscova, din Jamaica până în Roma şi de la Paris până la Madrid.

În septembrie 1703, al doilea fiu al împăratului Leopold, în vârstă de 18 ani, este încoronat rege al Spaniei la Viena sub numele de Carol III. La 7 martie anul următor, Carol intră în Portugalia însoţit de o escadră engleză comandată de amiralul sir George Rooke şi trei sute de soldaţi germani, patru mii de englezi şi două mii de olandezi.

Filip V, aflând veştile, traversează frontiera şi provoacă războiul cu Portugalia. În acelaşi an, Annibale Albani decide să-l trimită pe cel mai bun spion al său, Tebaldo Fieschi, în Spania, sub aceeaşi acoperire pe care o avusese în Anglia: negoţul cu mătase. Având mai multe scrisori de recomandare de la diferiţi nobili din Veneţia şi Roma, Fieschi se apropie de prinţesa de Ursini, una dintre cele mai fidele consiliere ale reginei Marie-Louise.

Din această poziţie privilegiată, Fieschi întreţine o relaţie excelentă cu Jean Orry, trimisul lui Ludovic XIV, însărcinat cu reconstituirea armatelor din Spania. Imediat, încep să sosească la Roma informaţii preţioase de ordin militar. Spionul

[224] Mai mulţi istorici au afirmat că marchizul de Louville, tutorele lui Filip V, este agent dublu care spionează pentru Ludovic XIV, dar şi pentru Sfânta Alianţă. Subiectul acesta a făcut să curgă multă cerneală: scrisorile semnate de marchizul de Louville găsite în Arhivele Vaticanului şi adresate cardinalului secretar de stat, Fabrizio Paolucci, sunt rapoarte cu adevarat importante asupra mişcărilor lui Filip şi a curţii sale

Sfintei Alianţe arată în rapoartele sale că regele Franţei cere înlocuirea vechiului
armament, ca archebuzele sau suliţele, cu puşti franceze cu baionetă. În acelaşi moment, agenţii Sfintei Alianţe în Franţa raportează şi ei despre existenţa a numeroase transporturi de pistoale, puşti, gloanţe, uniforme şi corturi de campanie expediate în Spania.

Încă de la începutul războiului, Clement XI nu a vrut nici o alianţă, nici cu Bourbonii, nici cu Casa de Austria, dar presiunea militară a Habsburgilor în nordul Italiei, care ameninţă stabilitatea Statelor pontificale, îl obligă să intre în joc. La 15 ianuarie 1709, el emite un comunicat prin care îl recunoaşte pe arhiducele Carol ca „Regele catolic" al regiunilor hispanice ocupate, dar fără să pună în discuţie dreptul lui Filip V la coroana Spaniei[225].

Cu această recunoaştere, un nou front se deschide în Spania. Clement XI trimite un nunţiu la Barcelona, unde Carol şi-a stabilit curtea. Din acel moment, Spania are doi regi şi doi nunţi papali, unul în Castilia, iar celălalt în Catalonia. Filip V reacţionează: îşi retrage ambasadorul din Roma, îl expulzează pe nunţiul din Castilia şi decretează ruptura în relaţiile cu papa[226].

Situaţia se agravează mai mult, atunci când decretul lui Filip V interzice comunicarea oficială cu Roma şi întreaga tranzacţie monetară cu Statele pontificale. Taxele sunt impuse, în plus, asupra tuturor sumelor de bani destinaţi Bisericii catolice. În final, monarhul stabileşte pase regio, prin care toate documentele care provin din Roma trebuie să fie trecute prin cenzură ca „să fie examinate dacă nu cumva punerea lor în practică şi executarea lor pot aduce un inconvenient sau un prejudiciu binelui public sau statului"[227].

Din pricina situaţiei disperate care există în Franţa, Ludovic XIV este obligat să-şi retragă în totalitate trupele din Spania. În misiva lui către nepotul său Filip V, Regele Soare vorbeşte despre foame, despre război şi despre inundaţii. Şi chiar dacă negocierile de la Geertruidenberg sunt un eşec, drumul către pace devine inevitabil. În aprilie 1711 moare împăratul Josef al Austriei, după numai şase ani de domnie. Cum nu are moştenitori, arhiducele Carol îi succede. Armele fac atunci loc diplomaţiei. La 27 septembrie 1711, arhiducele, devenit împăratul

[225] C. CASTIGLIONI, *op. cit.*.
[226] J. PAREDES, *op. cit.*.
[227] Ruptura relaţiilor dintre Filip V şi Roma durează până-n 1717. Dar regele Filip ştiind că Clement XI acţionează sub presiune, acceptă rolul spiritual al papalităţii, considerând că papa este un prizonier.

Carol VI al Austriei, iese din Barcelona pentru a nu mai reveni vreodată, la bordul unei nave engleze comandate de amiralul Rooke.

În luna august 1712 ostilităţile între Anglia, Olanda, Portugalia, Franţa şi Spania iau sfârşit şi, pe 11 aprilie 1713, pacea de la Utrecht este semnată.

Catalonia rămâne răzvrătită împotriva lui Filip V până-n 11 septembrie 1714, dată la care Barcelona se predă. În acea zi, Tebaldo Fieschi, spionul Sfintei Alianţe trimite un raport şefului său de la Roma, Annibale Albani: „O armată franco-spaniolă formată din treizeci şi cinci mii de soldaţi de infanterie şi cinci mii de cavalerie a înfruntat şaisprezece mii de soldaţi şi cetăţeni. Berwick, în fruntea armatei lui Filip V, a trecut oraşul prin foc şi sabie.” Ultimul capitol al războiului de Succesiune va fi capitularea Majorcăi, în iunie 1715, în faţa unei armate de zece mii de oameni comandate de generalul de Asfeld. Filip V ordonă ca viaţa cetăţenilor să fie cruţată şi emite o graţiere regală pentru întreg oraşul. În sfârşit pacea soseşte, dar monarhul, care nu va uita niciodată rebeliunea din Catalonia şi tragicele sale consecinţe, va impune timp de ani legea marţială în această provincie.

O dată războiul terminat şi Filip V recunoscut rege al Spaniei, cardinalul secretar de stat, Fabrizio Paolucci, încearcă o reapropiere prin intermediul Elisabetei Farnese, noua soţie a monarhului. Clement XI, sfătuit de cardinalul Alberoni, decide să-l înlăture pe Paolucci de la negocieri şi-l obligă pe cardinalul Albani să-şi retragă de la Madrid toţi agenţii Sfintei Alianţe. Dar Tebaldo Fieschi, sub ordinul lui Annibale Albani, rămâne în secret în Spania.

Ascensiunea lui Alberoni a fost fulminantă. În 1702, ducele de Parma îl trimite într-o misiune diplomatică la Louis-Josef de Bourbon, duce de Vendome, care îl angajează ca secretar. Ducele de Vendome este comandantul-şef al armatei franceze în nordul Italiei. Foarte rapid, influenţa lui Giulio Alberoni la curtea Spaniei devine o realitate, pentru că negociază mariajul lui Filip V cu Elisabeta Farnese, iar în 1717 este numit, în acelaşi timp, cardinal de către papa Clement XI, dar şi prim ministru de către Filip V[228].

Papa recompensează astfel preţioasele informaţii culese de către spionul Alberoni, chiar dacă ele nu erau la fel şi pentru Sfânta Alianţă. Cardinalul Albani crede însă că informaţiile asupra armatelor franceze pe care le-a primit la Roma sunt, în cea mai mare parte, false. De exemplu, şeful spionilor papei a primit un raport în care Alberoni informa despre o posibilă mişcare a trupelor franceze

[228] H.A.KAMEN, *op. cit.*.

către Statele pontificale. Puţin după aceea, această informaţie s-a dovedit a fi falsă, pentru că la acea vreme, ducele de Vendome este trimis în Spania pentru a prelua comanda armatei lui Filip V.

În câţiva ani, Giulio Alberoni, spionul de bază al Sfintei Alianţe din nordul Italiei, a devenit, fiind prim-ministru al lui Filip V, responsabilul însărcinat cu negocierile restituirii tuturor drepturilor Bisericii catolice în Spania, graţie unui concordat care nu avantaja cu nimic Roma.

În februarie 1718, aşa cum prevăzuse Paolucci, relaţiile dintre Madrid şi Roma se rup din nou. Giulio Alberoni a demonstrat mediocrele sale talente de spion ca şi de prim ministru. Politica sa externă dezastruoasă şi înfrângerea forţelor spaniole în timpul invaziei franco-britanice sunt decisive pentru dizgraţierea sa, la 5 decembrie 1719.

Spionul Tebaldo Fieschi, ajuns la vârsta de 37 de ani, va deveni unul din vizitatorii frecvenţi la curtea reginei Elisabeta Farnese la Palatul Pardo. Femeie de o inteligenţă de netăgăduit, care iubea artele şi plăcerile, ea se înconjoară de un număr mare de italieni — actori veneţieni, muzicieni florentini, artişti napolitani, comercianţi sienezi — care fac parte din cercul său privat. Fieschi, elegantul sienez care a spionat pentru papa Clement XI la Londra încă înainte de a avea 20 de ani, profită de aceasta pentru a intra în cercul Elisabetei. Graţie poziţiei privilegiate a spionului său, Roma va fi martoră la evenimentele care nu vor întârzia să apară într-o Europă în plină mutaţie.

Ludovic XIV, puternicul Rege Soare, moare la 1 septembrie 1715 după 65 de ani de domnie. Ludovic XV, un copil de şase ani, este noul stăpân al celei mai mari puteri europene. Clement XI moare la 19 martie 1721, este înmormântat în bazilica Sfântului Petru şi lasă în urmă o societate care nu vorbeşte decât despre raţiunea de stat. Filip V abdică în favoarea fiului său Ludovic, dar acesta moare imediat după aceea, iar regele se vede nevoit să-şi asume din nou coroana.

De-a lungul deceniilor care au urmat, sub pontificatele lui Inocenţiu XIII, Benedict XIII şi Clement XII, serviciul de spionaj papal cunoaşte profunde schimbări şi, în cea mai mare parte a timpului, o inactivitate cvasitotală. Succesorii lui Clement XI nu văd necesitatea unui serviciu de spionaj în aceşti ani în care puterea pontificală începe să se aşeze în matcă, într-o Europă nouă care renaşte din cenuşa anilor de război.

7
GUVERNUL DECRETELOR
(172l-l775)

„Vai de voi, cărturari şi Farisei făţarnici! Pentru că voi sunteţi ca mormintele văruite care pe dinafară se arată frumoase, iar pe dinăuntru sunt pline de oasele morţilor şi de orice fel de necurăţenie. Tot aşa şi voi, pe dinafară vă arătaţi neprihăniţi oamenilor dar pe dinăuntru sunteţi plini de făţărnicie şi de fărădelege.”

Matei 23, 27-28

În acest timp, la Roma, conclavul a ales succesorul lui Clement XI. În colegiu, majoritatea cardinalilor fusese numită de defunctul papă. După primele scrutinuri, Fabrizio Paolucci este pe punctul de a atinge cele două treimi din voturi. Dacă va fi ales, Sfânta Alianţă va avea o ocazie excelentă de a-şi întinde influenţa: cardinalul Annibale Albani ştie că dacă fostul secretar de stat al lui Clement XI va deveni pontif, spionajul va cunoaşte zile de glorie. Dar bucuria sa se transformă repede în tristeţe atunci când cardinalul Althan anunţă public în conclav veto-ul imperial faţă de Paolucci, în parte din pricina rolului pe care l-a avut în războiul de Succesiune la tronul Spaniei[229].

Puternicul cardinal Paolucci fiind eliminat, este nevoie de şase săptămâni şi jumătate pentru a alege un nou candidat. În sfârşit, la 8 mai 1721, cardinalul Michelangelo dei Conti este proclamat papă sub numele de Inocenţiu XIII. Din nefericire, domnia lui va fi scurtă: nu guvernează decât trei ani, dar înainte de a muri dă frâu liber represaliilor împotriva iezuiţilor, care se vor înăspri de-a lungul pontificatelor următoare.

Agenţii Sfintei Alianţe în Asia, aproape toţi iezuiţi, au informat Roma de atitudinea misionarilor ordinului din China, care autorizau riturile chineze şi

[229] C. CASTIGLIONI, *op. cit.*.

catolice. Inocenţiu XIII ordonă congregaţiei „De Propaganda Fide” să redacteze o scrisoare severă care să-i fie adresată generalului Companiei[230].

Generalul iezuiţilor îi apără pe ai săi, afirmând că misionarii sunt adaptaţi în China regulilor pontificale şi că ascultă de ordinele papei. Sunt primele picături de ploaie ale furtunii care se va abate asupra Companiei lui Iisus în cursul anilor următori.

Cei trei ani în care Inocenţiu XIII a ocupat tronul lui Petru, activităţile Sfintei Alianţe sunt practic inexistente, în parte pentru că pontiful n-a numit niciodată un şef al spionajului Vaticanului — şi acelaşi lucru se va întâmpla şi cu succesorul lui. Cardinalul Annibale Albani continuă să-şi exercite patronatul serviciilor secrete, dar fără puteri reale, ca simplu şef încă în funcţie; singurul său sprijin la Vatican este cardinalul Fabrizio Paolucci, care va fi din nou favorit în cursa papalităţii în conclavul următor.

După decesul lui Inocenţiu XIII, la 7 martie 1724, conclavul se reuneşte la Roma. Încă o dată sunt candidaţi cardinalii Piazza, susţinut de Imperiali şi Paolucci, susţinut de Filip V. La 29 mai 1724, cel care primeşte două treimi din voturi este Pietro Francesco Orsini. Alege să se numească Benedict XIV, dar când află că Benedict XIII, papa Luna, n-a fost niciodată consacrat, Orsini decide să-şi ia numele de Benedict XIII.

Trei luni mai târziu, în Spania, regele Filip V abdică în favoarea fiului său, Ludovic. La 9 februarie, 1724, prinţul din Asturia este proclamat rege în Spania la vârsta de 17 ani; din clipa aceea, tânărul rege Ludovic şi soţia sa Luiza-Elisabeta de Orleans, încep să-şi asume sarcinile guvernării[231].

Dar aşteptările spaniolilor privind sosirea unui rege spaniol la tron sunt curând înşelate. În realitate, tot Filip V guvernează din palatul La Granja de San Ildefenso, şi toate deciziile adoptate de rege trebuie să fie ratificate de către tatăl său, care, la rându-i, le discută cu fostul om forte al Spaniei, marchizul Jose de Grimaldo.

La 26 iunie, Filip V îşi reîntâlneşte fiul şi nora la Granja. Regina, în vârstă de 14 ani, este insuportabilă şi are un comportament provocator. Nu poartă lenjerie de corp şi, în cea mai mare parte a timpului, umblă într-o cămaşă de noapte care nu ascunde nimic din anatomia sa. Marchizul de Santa Cruz scrie lui Grimaldo că „de multe ori regina a fost văzută în compania a doi italieni în situaţii indecente”. Este posibil ca unul dintre ei să fie Tebaldo Fieschi, spionul sienez al Sfintei Alianţe.

[230] M. MARTIN, *op. cit.*.
[231] R. FERNANDEZ DIAZ, *op. cit.*.

Exasperat de conduita soţiei sale, Ludovic decide să o închidă pe Luiza-Elisabeta la Alcazar până când se va cuminţi şi va promite că se va comporta aşa cum trebuie. Este eliberată după şapte zile. Cei doi italieni, printre care şi Fieschi, sunt expulzaţi din Spania[232].

Dar o situaţie mult mai gravă vine să se adauge problemelor regelui Ludovic. La 14 august cade brusc bolnav; pe 19, doctorii îl diagnostichează cu vărsat de vânt, pe 29, o puternică febră îl face să delireze, iar două zile mai târziu, după o domnie de şapte luni şi jumătate, moare. Filip V se vede obligat să-şi asume coroana Spaniei şi să-şi abandoneze plăcuta retragere în palatul La Granja[233].

La Roma, noul papă aduce în suita sa persoane de încredere care colaboraseră deja cu el la diocezele de la Benevento, de la Manfredonia şi de la Cesena; unul dintre ei este Niccolo Coscia, co-adjutantul său la Benevento.

Profitând de relaţia sa cu suveranul pontif, Coscia exercită de-a lungul anilor o putere fără egal ca secretar al papei. El împarte fără măsură enorme sume de bani, punând în pericol întregul buget al Vaticanului; manipulează relaţiile externe ale Statului pontifical în favoarea sa şi, mai ales, dezvoltă resursele Sfintei Alianţe în beneficiul regilor şi prinţilor care au în Europa o politică ecleziastică[234].

În ciuda opoziţiei majorităţii cardinalilor, care-l detestă pe Coscia, Benedict XIII îl numeşte cardinal şi-i conferă o poziţie similară cu cea pe care o ocupau cardinalii rude ale papilor din pontificatele anterioare.

Annibale Albani, care păstrează o anumită putere în Sfânta Alianţă, îl ţine la curent pe cardinalul Fabrizio Paolucci cu mişcările cardinalului Coscia care vrea să preia controlul Sfintei Alianţe. Albani recomandă chiar mai multor cardinali să supravegheze activităţile economice ale favoritului papei.

O parte din colegiul cardinal preferă să închidă ochii în faţa puterii din ce în ce mai mari a lui Niccolo Coscia, în timp ce partea condusă de Paolucci recomandă lui Benedict XIII să-şi controleze mai bine „favoritul”.

Coscia încearcă să pătrundă în secretariatul de stat al lui Paolucci şi în Sfânta Alianţă condusă de Albani, dar niciunul dintre cei doi nu are intenţia să-i faciliteze intenţiile. Paolucci are prea multă putere în interiorul colegiului cardinal — să nu uităm că el a fost de două ori candidat la papalitate — în timp ce Albani

[232] Urma faimosului spion Tebaldo Fieschi reapare la Roma, sub ordinele cardinalului Annibale Albani, şeful Sfintei Alianţe, până în anul 1730, anul revocării acestuia. Alte surse afirmă că Fieschi s-a retras la Florenţa, unde a murit ca victimă a febrei între anii 1732 — 1740.

[233] H. KAMEN, *op. cit.*.

[234] J. PAREDES, *op. cit.*.

se ocupă de un departament al Bisericii în care Benedict XIII nu are nici cea mai mică intenţie să intervină[235].

Situaţia devine şi mai tensionată atunci când papa însuşi îi acuză pe Paolucci, Albani şi alţi cardinali de a-l fi calomniat pe Coscia; ori, secretarul statului şi şeful Sfintei Alianţe ştiu foarte bine că favoritul papei primeşte mită de la mai mulţi monarhi europeni. Dar implicarea cardinalului Nicolo Coscia în cazurile de corupţie care îi sunt imputate trebuie să fie demonstrată cu dovezi.

Albani decide atunci să organizeze operaţiunea „Iscarioteanul", după numele apostolului care l-a trădat pe Iisus. Această operaţiune constă în introducerea de „troieni"[236], agenţi ai Sfintei Alianţe care să pătrundă în secretariatul condus de Coscia pentru a spiona.

În luna februarie 1726, cercul începe să se strângă în jurul cardinalului Coscia, Paolucci fiind din ce în ce mai dispus de a sfârşi, indiferent care ar fi preţul, cu secretarul corupt al papei. Coscia, care ştie că Sfânta Alianţă stă la pândă, decide să dea o lovitură de avertisment. Într-o după-amiază, cadavrul preotului Enrico Fasano apare în preajma unui pod de peste Tibru.

Câteva părţi ale corpului său fuseseră amputate în timpul torturii pe care a îndurat-o. Fasano era un agent al Sfintei Alianţe asociat de Albani în operaţiunea „Iscarioteanul". Munca sa consta în strângerea de informaţii despre mica armată de vagabonzi pe care Niccolo Coscia şi-o recrutase cu fondurile Vaticanului dintre borfaşii de rând din cartierele mărginaşe ale Romei şi pe care, din umbră, cardinalul corupt îi folosea ca „gardă de corp", însărcinându-i să elimine toate urmele sau pistele care puteau fi o ameninţare pentru puternicul şef[237].

Nu s-a găsit nici o probă care să demonstreze implicarea secretarului lui Benedict XIII în asasinarea agentului, dar după acest atac, Albani nu renunţă la întreprinderea sa de a culege informaţii relative la cazurile de corupţie în care Coscia este amestecat.

Asistentul papei se ocupă după aceea de preotul Lorenzo Valdo, un dominican care lucrează în secretariatul pontifical încă din perioada lui Incenţiu XII. Valdo a fost un agent minor de spionaj, dar postul său din anturajul lui Coscia îl face un privilegiat pentru ochii lui Annibale Albani.

---

[235] H. BRUECK, *op. cit.*.

[236] Termenul de „troian" este încă folosit în spionajul Statului Vatican pentru a desemna agenţii Sfintei Alianţe care reuşesc să pătrundă în organizaţii sau în ţările care se opun Vaticanului sau papei. Primii „troieni" au fost utilizaţi de către cardinalul Albani, şeful Sfintei Alianţe (1701 — 1730), în 1726, în timpul anchetei împotriva cardinalului Coscia.

[237] F. J. BAUMGARTNER, *Behind Locked Doors: A History of the Papal Elections*

În seara de 9 iunie 1726, Valdo iese din palatul pontifical, având o scrisoare cu antetul lui Benedict XIII care trebuie să fie trimisă la o adresă din Roma. Valdo ştie că misiunea sa este aproape sacră, căci poartă un mesaj pontifical.

Sosit la casa destinatarului, bate la poartă. Uşa se deschide şi trei bărbaţi îl imping înăuntru, înfingându-i pumnalele în gât. Cadavrul dominicanului este aruncat în apele râului Tibru.

Ancheta dusă de Albani arată că scrisoarea pe care o avea Lorenzo Valdo era probabil o foaie de hârtie şi că cineva din anturajul papei Benedict XIII, fără
îndoială cardinalul Niccolo Coscia, a utilizat sigiliul pontifical pentru a-l păcăli pe funcţionar.

La trei zile după asasinarea lui Lorenzo Valdo, la 12 iunie, moare în mod misterios cardinalul Fabrizio Paolucci, de două ori candidat la papalitate, secretar de stat timp de 24 de ani şi unul dintre cei mai buni prieteni pe care Sfânta Alianţă i-a avut în toată istoria sa. Cardinalul Annibale Albani este acum singur în faţa cardinalului Niccolo Coscia.

Sfânta Alianţă descoperă o altă operaţiune condusă de favoritul papei în 1727: o manipulare a relaţiilor Bisericii cu Victor-Amedeo II de Savoia, regele Sardiniei, în urma cărora ar fi putut rezulta semnarea unui concordat.

Ca ambasador la Roma, Victor-Amedeo îl trimite pe marchizul de Ormea, un abil şi viclean diplomat care a ştiut întotdeauna să obţină privilegii pe lângă cardinalul Coscia. Unul dintre aceste privilegii îi permite lui Victor-Amedeo de Savoia prezentarea de candidaţi la posturile de cardinali, dreptul de veto pentru episcopii numiţi în regiunea sa şi, în sfârşit, concesiunea dreptului de prezentare a tuturor bisericilor, catedralelor, abaţiilor şi mânăstirilor[238]. Se pare că Niccolo Coscia a obţinut de la papa Benedict XIII semnarea decretului şi, pentru aceasta, cardinalul corupt a primit de la Victor-Amedeo de Savoia întinse pământuri în regiunea Piemontului[239].

Alt conflict generat de Coscia este acela cu comunitatea evreiască din Roma. Între 1634 şi 1790, mai mult de două mii de evrei din Roma sunt convertiţi la catolicism. Papa Benedict XIII botezase 26 dintre ei.

Convertirile fuseră urmate de focuri de artificii şi de procesiuni religioase, în timp ce în ghetouri armata personală a lui Coscia redusese evreii la tăcere. Dacă unul dintre ei ar fi fost descoperit că aprinde un candelabru în timpul în timpul

[238] C. CASTIGLIONI, *op. cit.*.
[239] J. PAREDES, *op. cit.*.

înmormântărilor sau că aşează pietre pe morminte, gărzile lui Coscia sau ale papei erau autorizate să-i biciuiască[240].

Acoliţii cardinalului Coscia se plimbă în legea lor pe străduţele Romei, iar unii dintre ei răspândesc legende după care dacă un catolic converteşte un eretic va putea obţine intrare liberă în Paradis. De-a lungul lunilor următoare, un mare număr de copii evrei sunt smulşi din sânul familiilor lor şi sunt botezaţi cu forţa, în fântânile Romei sau în apă de ploaie. Toate aceste evenimente se produc, se presupune, fără ştirea lui Benedict XIII[241].

La începutul anului 1730 sănătatea papei se înrăutăţeşte. Accesele dese de febră îl obligă să nu părăsească patul până când la 21 februarie 1730 moare la vârsta de 82 de ani. Cel mai bun istoric al papilor, Luis von Pastor, are dreptate atunci când afirmă că „nu este suficient să fii un bun călugăr pentru a fi un bun papă”, iar în cazul lui Benedict XIII această regulă se verifică de minune. Pontificatul său, mai mult religios decât politic, a permis apariţia sub cupola Sfântului Scaun a unui personaj ca Niccolo Coscia[242].

Conclavul care se deschide la moartea papei durează patru luni lungi, din 6 martie până în 12 iulie. Cum nici o parte nu este suficient de puternică în interiorul Colegiului cardinalilor, nimeni nu poate să impună un candidat. După sosirea căldurilor şi moartea mai multor cardinali, Alvaro Cienfuegos, din tabăra imperială, se alătură celor care sprijineau candidatura lui Lorenzo Corsini. Acesta din urmă este ales papă la 12 iulie 1730 şi ia numele de Clement XII[243].

În vârstă de 78 de ani, noul papă este încă în putere şi de când este interimar la conducerea Cancelariei şi membru în Camera apostolică el a demonstrat o mare capacitate de a rămâne neutru faţă de luptele intestine din interiorul Bisericii. Lorenzo Corsini a îmbinat foarte bine cele două vieţi, cea civilă şi cea religioasă, lucru care-l va ajuta în dificila sarcină ce i-a fost încredinţată odată cu alegerea lui ca suveran pontif[244].

Prima măsură adoptată, la 24 iulie 1730, a fost să-i ceară cardinalului Albani demisia din calitatea de responsabil cu spionajul pontifical. Papa Clement XII îl acuză pe Albani că n-a ştiut să apere interesele Bisericii din postul său de cap al Sfintei Alianţe. Papa califică drept stupidă şi ineficace operaţiunea

[240] P. de ROSA, *Vicars of Christ. The Dark Side of the Papacy*
[241] *Ibid.*
[242] M. J. WALSH, *The Conclave: A Sometimes Secret and Occasionally Bloody History of Papal Elections*
[243] F. J. BAUMGATRTNER, *op. cit..*
[244] C. CASTIGLIONI, *op. cit..*

„Iscarioteanul” în cursul căreia doi agenţi, Enrico Fasano şi Lorenzo Valdo, şi-au pierdut viaţa[245]. Acum este rândul cardinalului Niccolo Coscia.

După moartea lui Benedict XIII, Coscia şi amicii săi au încercat să fugă din Roma, dar când clericii au ajuns la porţile oraşului, garda elveţiană i-a împiedicat să dispară. El trebuia să facă parte din conclavul care alegea succesorul fostului său protector.

Curios, în timpul unuia din tururile alegerilor, a apărut şi numele lui Niccolo Coscia pe unul dintre buletine, lucru care a provocat protestele restului Colegiului cardinalilor[246].

Prima măsură a lui Clement XII împotriva cardinalului Coscia a fost să ordone crearea a patru tribunale ecleziastice însărcinate să-l judece pe cardinalul corupt. Primul tribunal trebuia să-l judece pe cardinalul Niccolo Coscia însuşi; al doilea, să examineze itinerariul lui Coscia până în punctul în care a devenit omul
de încredere al papei, ca aceasta să nu se mai repete; al treilea, să studieze toate cazurile de privilegii obţinute de Coscia pentru prinţii Europei; iar al patrulea să analizeze situaţia finanţelor Camerei apostolice şi să descopere sumele de bani deturnate de cardinalul Coscia.

Văzându-se încolţit, Coscia cere protecţia împăratului Carol VI, în speranţa că acesta va ordona paralizarea procesului deschis împotriva lui. Aflând despre asta, Clement XII ratifică deschiderea judecăţii lui Niccolo Coscia[247].

Cardinalul încearcă să fugă într-o noapte şi se refugiază la Neapole, dar trebuie să revină în Statele pontificale atunci când primeşte o scrisoare severă scrisă de mâna papei. În acelaşi timp cu el sunt judecaţi şi fratele său, Filippo, şi cardinalul Francesco Fini.

Se pare că Fini îi raporta lui Coscia mişcările efectuate de către agenţii Sfintei Alianţe şi de către capul acesteia, cardinalul Annibale Albani, împotriva cardinalului corupt. Francesco Fini a lucrat la secretariatul statului unde era un fel de „om de încredere” al răposatului cardinal Fabricio Paolucci, făcând oficiul de „curier secret” între acesta şi Albani.

Procesul se încheie la 22 mai 1733. Cei 16 cardinali care au constituit comisia aprobă în unanimitate condamnarea lui Niccolo Coscia. Aceasta este

[245] Cardinalul Annibale Albani este numit de către papa Clement XII episcop de Sabina la 24 iulie 1730. A rămas acolo până la moartea sa, care a survenit pe 21 octombrie 1751, ducând cu el secretele pe care le-a descoperit de-a lungul a 30 de ani cât a condus Sfanta Alianţă

[246] M. J. WALSH, *op. cit.*.

[247] C. CASTIGLIONI, *op. cit.*.

ratificată de severanul pontif, la 25 mai, la trei zile după verdict. Toate bunurile cardinalului Coscia sunt confiscate şi împărţite săracilor. Coruptul trebuie să plătească vistieriei Bisericii şi Romei suma de o sută de mii de scuzi cu titlul de despăgubiri. A fost privat, de asemenea, de toate onorurile şi însărcinările ecleziaste, ca şi de dreptul de vot în viitoarele conclave. În sfârşit i s-a impus o pedeapsă de zece ani de închisoare într-o celulă a castelului Sant'Angelo[248].

După îndeplinirea pedepsei, papa Clement XII îl absolvă şi-i restituie dreptul de vot în conclav. Apoi, repus în demnitatea de cardinal, Niccolo Coscia se retrage la Neapole, unde moare la 14 septembrie 1755, singur şi uitat de toţi[249].

În ciuda excelentei sale sănătăţi, după doi ani de pontificat, papa începe să aibă probleme cu vederea, până când devine complet orb, astfel încât trebuie să-i fie ghidată mâna pentru a putea semna documentele. Continuă să se ocupe de guvernare, dar deleagă o mare parte a afacerilor statului nepotului său, Neri Corsini, pe care-l înalţă la purpura de cardinal la 14 august 1730.

Corsini ia frâiele Sfintei Alianţe după destituirea cardinalului Annibale Albani.

Prin Corsini, serviciul secret de la Vatican se consacră, mai ales, persecuţiilor religioase în interiorul Bisericii şi francmasoneriei, lăsând la o parte chestiunile politice, cu toate că relaţiile cu Filip V sunt cu adevărat rele. Trecerea continuă a trupelor spaniole prin Statul pontifical, recrutările forţate şi refuzul papei de a recunoaşte regatul de la Neapole ca fiind al lui Carol de Bourbon, fiul lui Filip V, duc la o nouă ruptură între Madrid şi Roma. Relaţiile se vor restabili în 1737 odată cu semnarea unui concordat prin care, punct important, Clement XII recunoaşte învestirea la Neapole a lui Carol de Bourbon.

Un an mai târziu, primind un raport consistent de la Sfânta Alianţă despre francmasoneria din ce în ce mai ameninţătoare din sânul Bisericii catolice, papa decide să o condamne prin bula *In Eminenti* din 28 aprilie 1738. Prin acest text, Clement XII interzicea tuturor supuşilor să facă parte sau să asiste la ceremoniile francmasoneriei sub pedeapsa excomunicării[250]. Pentru suveranul pontif, francmasoneria împiedica individul să trăiască religia într-o manieră totală, iar loialitatea era astfel trecută asupra unei societăţi secrete înaintea celei datorate lui Dumnezeu.

Primul mare raport asupra francmasoneriei este redactat de Sfânta Alianţă în decembrie 1733 şi-l conduce pe papa Clement XII, la 14 ianuarie 1734, să

[248] *Ibid.*
[249] *Ibid.*
[250] M. SHORT, *Inside the Brotherhood, Explosives Secrets of the Freemasons*

aprobe o nouă constituţie a Statului pontifical prin care tuturor cetăţenilor li se interzicea participarea la riturile masonice sub ameninţarea pedepsei cu moartea şi confiscarea tuturor bunurilor. Noua lege ordonă religioşilor să denunţe magistraţilor ecleziaşti riturile şi pe cei care le practică.

Următorul papă, Benedict XIV, prin bula *Providas* din 18 mai 1751, va ratifica actul de condamnare dat de Clement XII. La fel şi Pius VII în 1814, Leon XII în 1825, şi Pius IX în 1865 vor condamna francmasoneria şi riturile sale. În 1884, prin enciclica *Humanum Genus*, papa Leon XIII va pune creştinii în gardă în ceea ce priveşte expansiunea sectei numite francmasonerie[251].

La 6 februarie 1740, papa Clement XII moare la vârsta de 87 de ani, lucru care, firește, antrenează deschiderea unui nou conclav. Cardinalul Prospero Lambertini are reputaţia de a fi un mare expert în dreptul canonic, foarte apreciat de ceilalţi cardinali, dar el nu apare printre favoriţii conclavului care debutează la 14 februarie.

În orice caz, acesta este unul dintre cele mai lungi conclave din istoria Bisericii catolice, din pricina puterii facţiunilor şi a diviziunilor existente în sânul Colegiului cardinalilor. Clanul francez este unit cu clanul austriac; clanul spaniol cu cel napolitan, toscan şi sard; cardinalul Neri Corsini, şeful Sfintei Alianţe, îi conduce pe cardinalii numiţi de unchiul său, Clement XII. Diferitele grupuri de interese se împart ele însele în două, zelanti, care vor un papă intransigent şi ferm care să apere drepturile Bisericii; şi cei care se gândesc la un pontif mai conciliant, mai diplomat[252].

Tururile de scrutin se succed fără un rezultat pozitiv, până când cineva prezintă candidatura lui Prospero Lambertini. Şase luni după deschiderea conclavului, Lambertini este ales papă în dimineaţa de 17 august 1740, sub numele de Benedict XIV. Ca primă măsură, suveranul pontif îl numeşte pe înţeleptul cardinal Silvio Valenti secretar de stat şi-l ratifică pe cardinalul Neri Corsini în sarcina de a se ocupa de spionajul papal.

Benedict XIV va rămâne în istorie mai întâi ca pontif al concordatelor decât ca o mare figură politică. Din primii ani de guvernare, el se preocupă să rezolve problema relaţiilor cu alte state, lăsate în suspans de precedenţii pontifi.

0 nouă înţelegere este stabilită cu regatele Sardiniei, Portugaliei şi Spaniei. Dificilele concordate cu regatul Neapole şi Lombardia austriacă sunt încheiate şi ele. În tot acest timp, agenţii Sfintei Alianţe sunt fie inactivi, fie simpli analişti politici la ordinele cardinalului Valenti.

[251] *Ibid.*
[252] J. PAREDES, *op. cit.*.

Inactivitatea spionajului papal face, de exemplu, ca Sfântul Scaun să primească vestea morţii lui Filip V câteva zile după aceasta. Moartea regelui survine la 9 iulie 1746. Cum avea obiceiul, regele şi-a petrecut noaptea cu miniştrii săi la Buen Retiro şi i-a părăsit la 7.30 dimineaţa pentru a se odihni. După o oră şi jumătate de la trecerea amiezii, Filip V o anunţă pe regină că-i vine să vomite, dar medicul regal nu este de găsit la palat. În câteva minute, gâtul său începe să se umfle, la fel şi limba. Încercând să se ridice, se prăbuşeşte pe perne. Este mort[253].

Moartea subită a lui Filip V, la vârsta de 62 de ani, este consecinţa unei deteriorări fizice şi mentale, scrie istoricul Henry Arthur Kamen în biografia pe care i-a consacrat-o. În fapt, regele nu mai făcuse baie de cel puţin patru luni de zile, iar starea sa era deplorabilă, astfel că atunci când i-au spălat cadavrul servitorii au luat pe bureţii lor odată cu mizeria şi bucăţi de piele. Pe urmă, învăluit într-un giulgiu din aur şi argint, a fost înmormântat la opt zile după moartea sa, la 17 iulie, în biserica San Ildenfonso, la Granja.[254] Prinţul Asturiilor, proclamat rege al Spaniei, va domni sub numele de Ferdinand VI.

Despre activităţile Sfintei Alianţe din timpul celor optsprezece ani de pontificat ai lui Benedict XIV nu se ştiu prea multe lucruri — poate pentru că, încă de la constituirea sa, serviciul de spionaj numără în rândurile sale mulţi iezuiţi, un ordin cu care suveranul pontif nu prea s-a împăcat. Papa a dat mână liberă pentru

desfiinţarea Companiei ordonând cardinalului Saldana, arhiepiscop de Lisabona, să examineze şi să studieze activităţile iezuiţilor portughezi, cedând astfel presiunilor ministrului Pombal[255].

Benedict XIV moare la 3 mai 1758, la vârsta de 83 de ani. Conclavul se deschide la 15 mai, douăsprezece zile mai târziu după decesul papei. Două grupuri apar la alegeri, *zelanti* şi partida „încoronaţilor”. Acest din urmă grup doreşte o politică în continuarea celei a lui Benedict XIV. Cardinalii Corsini şi Portocarrero îl sprijină pe Cavalchini, şi la 28 iunie acesta din urmă nu reuşeşte să fie ales papă lipsindu-i doar un vot. Cardinalul Rodt, reprezentantul Curţii Imperiale, şi cardinalul Spinelli decid atunci să lanseze candidatura cardinalului Rezzonico, care va fi ales la 6 iulie 1758[256]. Carlo Rezzonico, care va lua numele de Clement XIII, este născut la Veneţia şi adevărul e că nu are absolut nici un

[253] H. A. KAMEN, *op. cit.*.

[254] Filip V va fi primul rege care din secolul XVI nu a mai fost înmormântat la Escorial.

[255] M. MARTIN, *op. cit.*.

[256] M. J. WALSH, *op. cit.*.

talent pentru politică şi diplomaţie. Pentru a suplini acest defect, îl numeşte secretar de stat pe cardinalul Torrigiani, prieten al iezuiţilor şi destul de autoritar[257].

Sub acest pontificat, războiul deschis dus de către monarhi împotriva Companiei lui Iisus este din ce în ce mai vizibil, lucru care provoacă inactivitatea cvasitotală a Sfintei Alianţe. Ferdinand VI al Spaniei, Jose I al Portugaliei, Frederic II al Prusiei, Leopold al Toscanei, Iosif II al Austriei, Carol III, mai întâi al Neapolelui, apoi al Spaniei, se tem de puterea din ce în ce mai influentă a ordinului.

Miniştrii lor le reproşează iezuiţilor învăţăturile lor conservatoare, lupta lor în exces pentru intervenţia Bisericii în afacerile politice şi, mai ales, dependenţa lor faţă de Sfântul Scaun.

Pentru Companie, 3 septembrie 1758 marchează începutul sfârşitului. În dimineaţa acelei zile, regele Jose I al Portugaliei revine incognito la palat după ce-şi petrecuse noaptea cu amanta sa, marchiza de Tavora. Când caleaşca lui încetineşte pe un drum strâmt, câteva focuri de armă se trag în direcţia regelui. În primul moment se crede că atacul este opera marchizului de Tavora, gelos pe relaţia soţiei sale cu regele. Încetul cu încetul, ancheta dirijată de către Sebastio Juao de Carhalvo e Melo, marchiz de Pombal şi prim ministru al regelui, demonstrează că Tavora, creierul atentatului, nu s-a gândit o clipă la gelozie şi că motivele lui erau strict politice. De câţiva ani, atât Jose I cât şi prim-ministrul său au exercitat o politică de monarhie absolută îndepărtându-i pe nobili şi dându-le roluri de simpli martori ai politicii, fără vreun drept de control[258].

La 12 ianuarie 1759, marchizul de Tavora şi alţi unsprezece nobili sunt judecaţi, condamnaţi la moarte şi executaţi pentru tentativă de regicid[259]. Pombal demonstrează în timpul procesului că unii dintre cei 12 condamnaţi au avut o strânsă legătură cu Sfânta Alianţă, şi toţi cu iezuiţii.[260] În sentinţă, se arată că ducele de Aveiro, pentru a recâştiga influenţa pierdută a nobililor la Curte, a fost

[257] J. PAREDES, *op. cit..*

[258] C. CASTIGLIONI, *op. cit..*

[259] Ducele de Aveiro a fost sfârtecat de viu; marchizul de Tavora şi cei doi fii, spânzuraţi; cât despre marchiza de Tavora, complice în complot şi amanta regelui, a fost decapitată.

[260] În fapt, nici una dintre cele două afirmaţii n-a putut fi vreodată demonstrată, cum se arată în documentele relative ale procesului celor „Doisprezece", păstrate până azi. Primul ministru Pombal şi procurorul s-au sprijinit doar pe simple zvonuri apropo de legăturile pe care anumiţi acuzaţi le-ar fi avut cu un agent al Sfintei Alianţe pe nume Joao Aristide, care de altfel lucrase în Portugalia sub ordinele cardinalului Saldana, arhiepiscop de Lisabona. Aristide nici măcar nu aparţinea ordinului.

de acord cu iezuiţii pentru a considera asasinarea regelui ca un păcat care nu duce însă la pierderea graţiei divine.

La 19 ianuarie, un decret regal ordonă expulzarea iezuiţilor şi confiscarea tuturor bunurilor de pe teritoriile Coroanei. Clement XIII e informat oficial a doua zi. Protestele fără întrerupere ale Sfântului Scaun pe lângă guvernul Lisabonei provoacă expulzarea automată a nunţiului pontifical la data de 15 iunie 1760.

Vânătoarea iezuiţilor este deschisă în toată Europa, iar Sfânta Alianţă va trece prin momente intense de nelinişte, neştiind ce să facă şi nici cui să comunice informaţiile sale[261].

Papa acuză serviciul său de spionaj că nu l-a informat de operaţiunile unui agent, preotul Lavalette, în timp ce spionii Sfântului Scaun neagă responsabilitatea, afirmând că de la începutul pontificatului lui Benedict XIV numărul agenţilor a fost redus, şi că, din această cauză, tentaculele Sfintei Alianţe s-au văzut mai mult decât diminuate, practic amputate.

Al treilea şi ultimul act în tragedia iezuiţilor survine în 1767, mai exact pe 27 martie, imediat după revolta împotriva ministrului finanţelor, marchizul de Esquilache când regele Carol III, care i-a urmat fratelui său vitreg Ferdinand VI după moartea acestuia în 1759, decretează expulzarea lor de pe „toate domeniile sale, din Indii, insulele Filipine şi alte teritorii vecine (...) şi a acelora care ocupă orice funcţie temporală”. Lovitura dată de monarhul spaniol afectează în special misiunile, dar de asemenea şi una dintre cele mai vaste reţele de informaţii a Sfintei Alianţe în străinătate. Mai mult de două mii de iezuiţi se văd obligaţi să-şi abandoneze misiunile. Urmând deciziile portugheze, franceze şi spaniole, marele maestru al Maltei semnează şi el un ordin de expulzare a Companiei şi a membrilor săi la 22 aprilie 1768 şi precizează papei că a făcut-o în virtutea angajamentelor sale cu regatul Neapolelui. În acelaşi an, ducele de Parma procedează la fel.

Ca urmare a protestelor formale ale lui Clement XIII şi bulelor sale împotriva acestor măsuri, trupele franceze ocupă Avignon şi comitatul Venaissin; cei din Neapole ocupă oraşele pontificale Benevento şi Pontecorvo. Parma ameninţă Sanctitatea Sa că va invada Statul pontifical dacă nu-şi retrage bulele şi condamnările. În ianuarie 1769, ambasadorii Spaniei, Franţei şi Neapolelui la Roma cer în mod oficial lui Clement XIII suprimarea totală a Companiei lui Iisus. Papa se pregăteşte să reziste, dar câteva zile mai târziu moare, victimă a unui atac de apoplexie. Succesorul său, Clement XIV, va pune punct acestei probleme.

[261] J. PAREDES, *op. cit.*.

Conclavul din 1769 care urmează morţii lui Clement XIII este, fără nici o îndoială, cel mai politizat din istoria papalităţii. Durează trei luni, trei luni de înfruntări continue, nu atât între cardinalii conclavului, cât între ambasadorii curţilor catolice, veritabili arbitri ai politicii ecleziaste a Sfântului Scaun.

Toţi vor un papă-marionetă, uşor de manipulat, şi poate Clement XIV va fi unul[262].

Nu se pune problema alegerii unui pontif expert în dreptul canonic, care să fie un abil politician sau un diplomat avizat. Ceea ce se doreşte în realitate, este un cardinal cu un caracter slab şi care, ca papă, să se declare în mod deschis inamicul iezuiţilor.

Partea care ia apărarea iezuiţilor este condusă de cardinalul Torrigiani; partea opusă este condusă de către cardinalii spanioli Francisco Solis şi Buenaventura Spinola de la Cerda precum şi de cardinalul francez de Bernis. În final, după un conclav epuizant dominat de intrigi şi presiuni, papa ales la 19 mai 1769 este cardinalul Giovanni Vicenzo Ganganelli care ia numele de Clement XIV. Este evident că, aşa cum scrie cercetătorul şi istoricul Michael J. Walsh, a fost încheiat un pact în interiorul conclavului pentru alegerea cardinalului Ganganelli, cu condiţia ca acesta să ordone dizolvarea iezuiţilor imediat ce alegerea sa va fi semnată.

În 1848, sub pontificatul lui Pius IX, Sfânta Alianţă aduce la lumină un bilet pe care Ganganelli (Clement XIV) l-a scris în timpul conclavului din 1769, prin care se alătura părţii antiiezuite. În mod curios, a doua zi, cardinalul era ales papă[263]. Cardinalul de Bernis va nega întotdeauna existenţa unei atare intrigi politice în conclavul care l-a ales pe Ganganelli papă.

Ca primă măsură, papa îl revocă pe Torrigiani de la secretariatul de stat şi-l înlocuieşte cu cardinalul Pallavicini, în timp ce ordonă epurarea totală a serviciilor de spionaj din Sfântul Scaun de infiltrarea iezuiţilor. Sfânta Alianţă are în momentul acela două secole de existenţă, dar Clement XIV ignoră faptul că nucleul agenţilor liberi şi al informatorilor răspândiţi în cele mai mari centre de putere ale Europei, aparţinea Companiei.

La 21 iulie 1773, papa Clement XIV semnează o scrisoare papală *Dominus ac Redemptor*, prin care Compania Iezuiţilor este suprimată. Documentul, care n-a fost adus la cunoştinţa generalului Ricci decât la 16 august, spune:

„Punem capăt şi suprimăm susnumita Companie, anulăm şi abrogăm birourile sale, ministerele, administraţiile, casele, şcolile, colegiile, azilurile (...),

[262] M. J. WALSH, *op. cit.*.
[263] M. MARTIN, *op. cit.*.

statuturile, cutumele, decretele, constituţiile (...). Este în spiritul şi voinţa noastră ca preoţii să fie consideraţi ca preoţi seculari[264]".

A fost de-a dreptul umilitor ca garda pontificală să pună în practică decretul lui Clement XIV, să intre în casele iezuiţilor şi să rechiziţioneze toate documentele ordinului. La 23 septembrie, generalul-preot Lorenzo Ricci şi fidelii săi colaboratori sunt escortaţi până la palatul Sant'Angelo, din Roma, unde trebuie să rămână închişi. Detenţia este atât de severă încât Ricci nu află de moartea secretarului său Cornolli decât şase luni mai târziu, deşi erau vecini de celulă. În acest timp, cea mai mare parte a organizării Sfintei Alianţe este redusă doar la o simplă expresie.

Dreptatea cere ca Lorenzo Ricci şi ai săi să fie repuşi în libertate, dar nimic nu este mai înfricoşător decât faptul că iezuiţii risipiţi s-ar putea reuni în jurul fostului lor şef pentru a-şi reconstitui societatea în inima catolicismului.[265] Ca „răsplată" pentru munca dusă la bun sfârşit împotriva iezuiţilor, lui Clement XIV i se restituie oraşul Avignon, comitatul Venaissin, Benevento şi Pontecorvo. După suprimarea ordinului, nu va mai trăi decât 14 luni: moare la 21 septembrie 1774. Dar Sfânta Alianţă este pregătită să dea o ultimă lovitură, ce va avea loc în timpul pontificatului lui Pius VI, succesorul lui Clement XIV.

La moartea regelui Jose I al Portugaliei, la 24 februarie 1777, marchizul de Pombal este obligat să îşi dea demisia din funcţie. Cel care până acum fusese prim ministru se retrage pe pământurile sale din Oyeras, dar Sfânta Alianţă nu va permite ca marchizul de Pombal, marele duşman al iezuiţilor să rămână nepedepsit. În timpul discursului său de la încoronarea reginei Maria I de Braganca, în piaţa din Lisabona, cavalerul Francesco Coehlo da Silva îndrăzneşte să declare:

„Rănile pe care le-a cauzat Portugaliei despotismul orb şi fără măsură al acestui ministru (Pombal) decăzut sunt încă deschise"[266].

Într-adevăr, agenţii liberi ai Sfintei Alianţe în relaţie cu iezuiţii fac să parvină judecătorilor regatului, într-un mod misterios, un raport cu probe care-l acuză pe

---

[264] J. PAREDES, *op. cit.*.

[265] La sfârşitul lunii august 1775, Lorenzo Ricci face apel la Pius VI pentru eliberarea sa. Dar moare la 24 noiembrie, în timp ce cererea sa este studiată de cercul suveranului pontif. Papa ordonă funeralii somptuoase în biserica Sf. Ioan a Florentinilor, aproape de castelul Sant' Angelo; mai târziu, va fi înmormântat în biserica Nome di Gesu, alături de predecesorii săi din Companie..

[266] M. CARBONERO Y SOL, *op. cit.*.

marchizul de Pombal. Documentul are 28 de pagini şi face posibilă deschiderea unui proces împotriva fostului ministru.

La 11 ianuarie 1780, Sebastiao Jose de Carvahlo-Melo, marchiz de Pombal şi fost prim ministru al regelui, este declarat vinovat de corupţie şi îmbogăţire ilegală pe seama Coroanei şi este condamnat la ani grei de închisoare. Regina Maria, când află sentinţa, îi acordă graţierea, la 1 ianuarie 1781, pe motiv că marchizul are vârsta înaintată. Marchizul de Pombal va muri la 8 mai 1782, abandonat de toţi.

La moartea lui Clement XIV, Sfânta Alianţă se găseşte într-o situaţie confuză. Printre cardinali, în cea mai mare parte *zelanti*, există nemulţumiri în legătură cu guvernarea ineficace, în totalitate cvasisupusă Coroanelor europene, pe care o condusese Ganganelli; dar Bourbonii şi fidelii lor aliaţi de pe continent sunt decişi să nu schimbe linia politică în ceea ce priveşte Biserica şi pontificatul. Orizontul Sfintei Alianţe pare destul de obscur în aceşti ani care vor fi încărcaţi de revoluţii, ca şi de ascensiunea şi decăderea vulturilor.

8
ASCENSIUNEA ŞI DECĂEDEREA VULTURILOR (1775-l823)

„...Doamne, Doamne! N-am proorocit noi în Numele Tău? N-am scos noi draci în Numele Tău? Şi n-am făcut noi multe minuni în Numele Tău? [...] Depărtaţi-vă de la Mine, voi toţi care lucraţi fărădelege.”

Matei 7, 22-23

La 5 octombrie 1774, conclavul se reuneşte pentru a-l desemna pe succesorul lui Clement XIV. Din nou, cei din gruparea *zelanti*, burbonii, francezii şi imperialii sunt în tabere diferite. Parisul şi Madridul îl sprijină pe cardinalul Pallavicini, fostul secretar de stat al lui Clement XIV.

Pallavicini nu este pe placul imperialilor, însă cardinalul Albani prezintă candidatura cardinalului Braschi, care figurează printre independenţi. Cu sprijinul curţii Bourbonilor şi cu împotrivirea celei a Portugaliei, Gianangelo Braschi este ales papă la 15 februarie 1775, sub numele de Pius VI, în onoarea sfântului Pius V, închizitorul şi fondatorul Sfintei Alianţe[267]. Pontificatul său se va derula într-una din perioadele cele mai bogate în convulsii istorice şi într-un moment de criză profundă pentru catolicism, care se va vedea ameninţat de reformele luminate.

A doua etapă a pontificatului lui Pius VI va fi cea mai dură şi mai dureroasă, atunci când a supravieţuit Revoluţiei franceze şi urmărilor sale. În primele zile ale lui iulie 1789 poporul din Paris se teme, în parte şi pentru că a obţinut o victorie neaşteptată, cea a creării unei Adunări naţionale în pofida ordinului regelui

[267] M. J. WALSH, *op. cit.*.

Ludovic XVI de a dizolva această Adunare, care a jurat să rămână unită până când Franţa va avea o Constituţie.

Dar de asemenea poporul francez se mai teme şi din cauza tâlharilor, apăruţi în urma vastelor mişcări migratoare a ţăranilor către marile oraşe pentru a scăpa de foamete[268].

Burghezia pariziană decide să se apere de cei doi inamici: monarhia şi anarhia. Pentru aceasta are nevoie de arme ca să înfiinţeze o miliţie naţională. În fapt, burghezia este motorul Revoluţiei franceze, nu proletariatul, căci în epoca aceea proletariatul nu avea conducători capabili. Primii „revoluţionari" sunt marchizul de Mirabeau, marchizul de La Fayette, avocaţii Desmoulins, Robespierre, Danton şi Vergniaud, sau medici precum Marat[269]. Jacques Necker, în care întreg poporul francez avea încredere pentru rezolvarea crizei economice şi a foametei care făcea ravagii, a fost destituit din funcţie de Ludovic XVI. Vestea va fi, cum afirmă scriitorul Simon Schama, scânteia care va aprinde fitilul. Cât despre butoiul cu praf de puşcă el este adus de Camille Desmoulins când, cocoţat pe o masă din palatul regal, a început să răcnească: „Necker a fost demis, acesta este strigătul de alarmă pentru noaptea Sfântului Bartolomeu a patrioţilor. În această noapte batalioanele elveţiene şi germane vor ieşi din Champs-de-Mars [unde se aflau cazarmele lor] şi ne vor gâtui. La arme, cetăţeni![270]". Dar aceste arme de care aveau atâta nevoie erau depozitate la Bastilia, fortăreaţa care se ridica în centrul Parisului, simbolul puterii regale, cu ameninţarea constantă pe care o oferea imaginea tunurilor îndreptate către cetăţenii de care Ludovic XVI se temea atât. De aceea pornesc la asaltul Bastiliei pe 14 iulie 1789[271].

Guvernatorul Bastiliei, De Launey, ordonă trupelor sale să deschidă focul asupra atacatorului, dar fortăreaţa sfârşeşte prin a se preda. Un bucătar pe nume Desnot separă capul lui De Launey de trupul său cu un cuţit de măcelărie. Procedează la fel cu Losme-Salbray, comandantul batalioanelor din fortăreaţă, şi alţi câţiva ofiţeri. Capetele lor vor fi plimbate pe străzile Parisului în vârf de suliţă şi vor fi emblemele sfârşitului monarhiei absolute.

În primele momente ale Revoluţiei, papa Pius VI rămâne neutru, în ciuda avertismentelor cardinalului Giovanni Batista Caprara[272], şeful Sfintei Alianţe, ai

[268] T. CARLYLE, *The French Revolutiom: A History*
[269] S. SCHAMA, *Citizens: A Chronicle of the French Revolution*
[270] Vezi capitolul 2
[271] D. LIVERSIFGE, *The Day the Bastille Fell: July 14, 1789, the Beginning of the End of the French Monarchy*
[272] Cardinalul Giovanni Caprara conduce Sfânta Alianţă din 18 iulie 1790 până in 18 iunie 1808, când va fi destituit de cardinalul Bartolomeo Pacca, care va lua frâiele spionajului pontifical la 18 iulie 1808 (acesta din urmă va rămâne în fruntea Sfintei Alianţe până la

cărui agenţi în Franţa încep să observe mişcările clar anticlericale. La 12 iulie 1790, Adunarea constituantă promulgă constituţia civilă a clerului şi impunerea tuturor clericilor să presteze jurământ de fidelitate noii legi; două zile mai târziu, regele Ludovic XVI, regina Maria-Antoaneta şi Delfinul jură fidelitate naţiunii. Pius VI promulgă atunci scrisoarea pontificală *Quod aliquantum* la 10 martie 1791, prin care condamnă în bloc tot ceea ce a fost decretat de Adunarea naţională franceză pe partea religioasă. Ca ripostă, în mai, noii guvernanţi ai Franţei decid să-l expulzeze pe nunţiul pontifical, rupând astfel toate legăturile între Parisul revoluţionar şi Roma papală. Persecuţiile religioase, decapitarea regelui Ludovic XVI şi decreştinarea progresivă a Franţei deschid o mare prăpastie între cele două ţări[273].

Ruptura dintre popor şi Ludovic XVI, care îl va duce pe regele Franţei la ghilotină, va fi în parte provocată de agenţii Sfintei Alianţe.

A fost suficient ca regele să folosească dreptul de veto pe care îl dădea noua constituţie pentru ca francezii să se îndoiască de el.

Agenţii spionajului papal au informat monarhul că Adunarea naţională a prevăzut să aprobe mai multe reforme, printre care şi pe cea a clerului francez, prin care va cere acestuia din urmă să înceteze supunerea faţă de pontiful din Roma. Spionii lui Pius VI cer regelui să respingă această lege folosindu-se de dreptul său constituţional de veto. Ludovic XVI acceptă să o facă.

La 2 aprilie moare Mirabeau, bărbatul care a reuşit să ducă Franţa înainte împăcând revoluţia cu monarhia. Agenţii papei cer din nou regelui să fugă din ţară, să îşi strângă trupele şi să recucerească coroana Franţei, împreună cu toate drepturile sale.

Sfânta Alianţă şi regaliştii au reuşit să-i împrăştie pe spionii revoluţionari şi să pună familia regală într-o caleaşcă în direcţia frontierei. Fuga va fi scurtă; regele este arestat pe 21 iulie 1791 şi este constrâns să se întoarcă la Paris.

Din acest moment, ruptura dintre rege şi popor este totală.[274] Monarhul îşi foloseşte din nou dreptul de veto împotriva decretului dat cu privire la preoţii refractari, adică cei care refuză să jure fidelitate naţiunii şi nu lui Pius VI.

Asaltul de la palatul Tuileries din august 1792 deschide o nouă epocă, cea care se va numi guvernarea Terorii. Ghilotina este ridicată la 22 august şi, pe 21 ianuarie 1793, este definitiv instalată în piaţa Revoluţiei, azi piaţa Concorde. Regele îşi adună curajul, îşi aşază pălăria şi se îndreaptă spre moarte.

---

moartea sa , la 19 aprilie 1844, la vârsta de 87 de ani.

[273] T. C. BLANNING, *The French Revolutionary Wars 1787 – 1802 (Modern Wars)*

[274] J. HARDMAN, *Louis XVI*

Când soseşte la locul unde este ridicată ghilotina, el îngenunchează în faţa preotului şi primeşte ultima binecuvântare. Asistenţii lui Samson încearcă să-i lege mâinile, dar regele refuză. Călăii sunt pregătiţi să folosească forţa, chiar abatele Edgeworth îl sfătuieşte pe Ludovic: „Faceţi acest sacrificiu, domnule. Această nouă insultă este o altă trăsătură de asemănare între dumneavoastră şi Dumnezeu.” Călăii leagă mâinile regelui la spate cu o batistă şi-i taie părul. Sprijinit de abate, el urcă până la ghilotină, dar în ultimul moment Ludovic se întoarce şi se îndreaptă către marginea platformei în direcţia Tuileries. „Francezi, sunt nevinovat, îi iert pe cei responsabili de moartea mea, mă rog lui Dumnezeu ca sângele meu vărsat să nu cadă niciodată asupra Franţei!”.[275]

Cei patru călăi îl forţează să cadă pe planşa ghilotinei. Regele rezistă, ţipă, dar lama cade cu o extraordinară rapiditate şi-i taie capul, umplându-l de sânge pe abate. Samson prinde capul regelui de păr şi-l arată poporului. Federalii, fanaticii, furioşii radicali urcă pe estradă şi-şi înmoaie săbiile, batistele, cuţitele şi mâinile în sângele regelui zbierând: „Trăiască naţiunea! Trăiască Republica!”, dar foarte puţină lume răspunde. Regina Maria-Antoaneta va avea aceeaşi soartă la 16 septembrie 1793.

Protestele lui Pius VI provoacă ocuparea oraşului Avignon şi a comitatului Venaissin de armata revoluţionară franceză. Diplomaţii şi politicienii papali fac loc spionilor Sfintei Alianţe, care vor juca un rol important de-a lungul anilor următori. Unul dintre cei mai eficace va fi abatele Salamon, care va fi un fel de reprezentant clandestin al papei în Franţa revoluţionară de la sfârşitul secolului XVIII.

Începând cu acel an, Salamon creează una dintre cele mai bune reţele de informaţii şi evadare de pe întreg teritoriul francez[276]. Adunarea naţională, Convenţia populară care despuiase de putere pe Ludovic XVI şi pe miniştrii acestuia, decide confiscarea tuturor proprietăţilor nobililor şi ale Bisericii, şi de asemenea abolirea ordinelor monahale, reducerea diocezelor şi instituţionalizarea unui soi de cler civil adept al noului regim. Neputând conta pe nunţiu, care fusese trimis înapoi la Roma, Salamon devine ochii şi urechile lui Pius VI în Parisul Terorii. Din casa sa micuţă, abatele informează constant Sfânta Alianţă de la Roma de zvonurile asupra noilor măsuri împotriva clericilor, adoptate de guvernul revoluţionar din Franţa[277].

---

[275] *Ibid.*

[276] D. ALVAREZ, *Les Espions du Vatican: espionage et intrigues de Napoleon a la Shack*

[277] *Ibid.*

Una dintre istorii are legătură mai mult cu legendele Sfintei Alianţe decât cu realitatea: cea a lui Ludovic Carol Capet, fiul monarhului executat, pe care monarhiştii îl cunosc sub numele de Ludovic XVII.

La 3 august 1793, micuţul Ludovic, de doar 7 ani, este despărţit de mama lui, care va fi executată, şi închis într-o celulă întunecoasă. Copilul rămâne sub paza a doi gardieni. Agenţii papei ştiu că băiatul a intrat în închisoare la 13 august 1792 şi că supravegherea sa este încredinţată unui cuplu. Abatele Salamon este gata să-l salveze pe copil, sau cel puţin are de gând să încerce asta[278].

Asupra cazului „Ludovic XVII" există două versiuni. Prima este că micul Ludovic, care nu este un personaj activ în politica Franţei din cauza vârstei sale, moare la 10 ani, în închisoare, la 8 iunie 1795. Anumite surse afirmă că el a fost otrăvit, dar a căzut mai degrabă victimă detenţiei într-o celulă fără cel mai mic spaţiu pentru a se deplasa, cu condiţii de o salubritate lamentabilă şi având ca singură companie şobolanii[279]. În luna mai, medicul venit în vizită îl găseşte pe micul Ludovic într-o stare de sănătate fizică şi psihică grav deteriorată[280].

La 6 şi 7 iunie starea sa este foarte gravă, iar la 8 iunie, la ora două după amiaza, moare Ludovic XVII după unii, cetăţeanul Ludovic Carol Capet, după alţii. O dată cadavrul înregistrat şi pus într-un sicriu, copilul este înmormântat în cimitirul Sainte-Marguerite la nouă dimineaţa. Doi soldaţi fac de gardă timp de câteva zile la mormântul copilului pentru a evita ca cineva să jefuiască rămăşiţele ultimului rege al Franţei. Oricare ar fi însă adevărul, moartea copilului exaltă imaginaţia tuturor cu privire la soarta micuţului şi la ce s-a întâmplat cu adevărat.

În acel moment, conspiraţiile monarhiste se bazează pe asasinarea tuturor membrilor Comitetului Salvării Publice, pentru ca apoi să fie pus tânărul Ludovic pe tronul Franţei. În fruntea acestor conspiratori se găseşte Pierre Gaspard Chaumette, de care mulţi spun că este un membru activ al Sfintei Alianţe, care a promis Romei, că odată cu restaurarea monarhiei în Franţa va reda fosta situaţie Bisericii.

Legendele care au circulat povestesc că, de fapt, copilul decedat nu era fiul lui Ludovic XVI, ci un altul de aceeaşi vârstă care-i semăna foarte mult, şi că adevăratul rege este viu şi nevătămat la curtea regelui Carol IV al Spaniei, graţie unei operaţiuni a Sfintei Alianţe[281].

---

[278] P. DELORME, *L'affaire Louis XVII*

[279] D. CADBURY, *The Lost King of France: How DNA Solved the Mystery of the Murdered Son of Louis XVI and Marie Antoinette*

[280] D. CADBURY, *The Lost King of France: A true Story of revolution, Revenge and DNA*

[281] *Ibid.*

Totuşi, scrisorile găsite în Arhivele naţionale ale Franţei demonstrează că în timp ce se zvonea că inocentul Ludovic XVII se găseşte la loc sigur în Spania, regele Carol IV al Spaniei trimitea, una după alta, scrisori pentru a convinge autorităţile ca cei doi copii născuţi din Ludovic XVI şi Maria-Antoaneta să-i fie trimişi la curte. Iar Parisul a refuzat mereu să-i îndeplinească rugămintea.

Un alt agent al Sfintei Alianţe, numit Frotte, a primit ordin să încerce să-l găsească pe tânărul rege şi să-l ducă într-un loc sigur. Sosit la Paris din Vandeea, Frotte scrie: „Am avut durerea să constat că ne-am înşelat. Monştrii aceştia de două ori vinovaţi de regicid, după ce l-au lăsat să zacă prea mult timp întemniţat, l-au făcut să piară în propria-i celulă. Nu ne mai rămâne decât să-l plângem.”

O altă versiune apărută în 1801, mai romantică, povesteşte istoria unui membru al reţelei abatelui Salamon, pe nume Emile Fronzac.

Fronzac ar fi ieşit din Paris cu Delfinul ascuns în interiorul unui cal de lemn, o jucărie, şi a lăsat în locul lui un copil orfan. Pentru a-şi croi drum din palat şi din grădinile lui, agentul Sfintei Alianţe ar fi folosit intimidarea.

Caleaşca în care călătoreau în direcţia liniilor armatelor monarhiste este oprită de un grup de jandarmi. Înainte de a da înapoi, spionul papei este ajutat de soldaţii vandeeni care-i ucid pe revoluţionari şi-l întâmpină pe regele lor legitim, Ludovic XVII al Franţei[282].

Anchetatoarea Deborah Cadbury se întreabă în studiul său: Dacă această versiune este sigură, unde se află atunci regele? După un scriitor al epocii care a povestit într-una dintre scrierile sale aventura spionului Emile Fronzac şi a Delfinului Franţei, după moartea revoluţionarilor, Ludovic XVII a fost îmbarcat pentru America, dar o fregată franceză i-a tăiat calea şi, descoperind identitatea pasagerului, copilul a fost trimis înapoi la Paris unde a murit în celula sa. Oricare ar fi adevărul, legendă sau realitate, toate aceste istorii contribuie la crearea unei idei mai romantice despre Sfânta Alianţă şi spionii papei, într-o epocă în care credincioşii catolici vor să-i scoată pe nobili de pe drumul ghilotinei.

Tentativa de evadare a regelui Ludovic XVI şi a familiei sale, cu sprijinul agenţilor lui Pius VI, şi discursurile continue ale Consiliului revoluţionar pun pe un picior de egalitate nobilii şi clericii declanşând furia din septembrie 1792: mai mult de două sute de preoţi sunt asasinaţi.[283] Mii de preoţi sunt nevoiţi să fugă, iar cei care decid să rămână în Franţa trebuie să ducă o viaţă clandestină.

Printre cei decişi să rămână, abatele Salamon este unul dintre cei mai importanţi. În fiecare zi el străbate străzile, pieţele publice, prăvăliile şi tavernele

[282] P. DELORME, *op. cit.*.
[283] D. ALVAREZ, *op. cit.*.

Parisului, culegând informaţii pentru Sfânta Alianţă de la Roma. „Urechile lui Pius”, cum l-au supranumit cei de la Sfântul Scaun, întreţine un mare număr de contacte cu episcopii şi preoţii din provincie.

Pentru a scăpa de stricta supraveghere la care era supus din cauza condiţiei sale religioase, Salamon este nevoit să-şi creeze un canal de comunicaţii foarte sigur cu Roma. Descoperit şi arestat, el este aruncat în închisoare, lucru care-l salvează de celebrul masacru din septembrie 1792[284]. După eliberarea sa în decembrie 1798, prelatul se întoarce la spionajul papal, reconstruindu-şi reţeaua rămasă inoperantă în timpul detenţiei sale[285].

Alte surse afîrmă că datorită experienţei sale în materie de spionaj a fost cerut de papa Pius VI la Roma pentru a conduce serviciul secret al Sfântului Scaun.

În Statul pontifical se desfăşoară o mare campanie în care se prezintă Revoluţia şi capii ei ca o operă satanică, şi rezultatul unui mare complot anti-catolic. Obiectivul este de a face apel la „războiul sfânt” împotriva Franţei şi a armatelor sale, pentru apărarea religiei. În orice caz, asta nu opreşte implacabila ofensivă a trupelor franceze. Comandantul lor şef, Napoleon Bonaparte, îl obligă pe Pius VI să semneze umilitorul armistiţiu de la Bologna, la 23 iunie 1796, prin care suveranul pontif se angaja să renunţe la Ferrara, Bologna şi Ancona, să dea 21 de milioane de scuzi cu titlu de indemnizaţie, cinci sute de manuscrise şi o sută de opere de artă ale Renaşterii[286].

Pius VI cere atunci protecţia Austriei. Considerând aceasta drept o violare a acordului de la Bologna, Napoleon ordonă trupelor sale să ocupe Statul pontifical. În contrapartidă, generalul cere de data aceasta papei, după semnarea păcii de la Tolentino, cedarea definitivă a oraşului Avignon şi a comitatului Venaissin, renunţarea la misiunile din Bologna, Ferrara şi Romagna, ca şi plata a patruzeci şi şase de milioane de scuzi şi transferul a numeroase opere de artă[287].

Situaţia se schimbă în mod tragic atunci când agenţii Sfintei Alianţe sau vechii membri ai Ordinului Negru decid să-l ucidă pe generalul Mathurin-Leonard Duphot. Militarul este unul dintre oamenii de încredere ai lui Napoleon Bonaparte,

---

[284] Se estimează că aproape două mii de preoţi s+au căsătorit în timpul Revoluţiei: 1750 au făcut-o în timpul guvernului Terorii, începând cu 1794, celelalte opţiuni fiind şteangul sau ghilotina. Opt episcopi au fost executaţi. Numai in Orange de exemplu, într-o singură zi, 87 de clerici au fost asasinaţi.

[285] Aventurile spionului şi abatelui Salamon au fost culese într-o carte scrisă de vicontele de Echemont “Corespondenţa secretă a abatelui Salamon”, publicată în 1898 la mai multe edituri din Paris

[286] L. ASPREY, *The rise of Napoleon Banaparte*

[287] M. GALLO, *Napoleon*

ca şi unul dintre cei mai buni strategi, care a participat cu armata din Alpi, în campaniile din Savoia. La 13 iunie 1795 a fost concediat din armată, dar recrutat din nou pe 9 februarie 1796. În august 1796, în Italia, a participat la campaniile militare de la Mantua, Rivoli şi La Favorite. Promovat general de brigadă de către Napoleon pe 30 martie 1797, este trimis la Roma pentru a-l însoţi pe Joseph Bonaparte, fratele lui Napoleon, numit ambasador în faţa Sfântului Scaun[288].

La 28 decembrie 1797 mulţimea este adunată în faţa rezidenţei ambasadorului francez pentru a reclama proclamarea Republicii.

În acel moment, un contingent al gărzii papale împrăştie manifestanţii şi mulţi se refugiază în ambasadă. Generalul Duphot, care încearcă să păstreze calmul, este înjunghiat fără ca cineva să vadă cine este atacatorul. În câteva minute, pierde foarte mult sânge şi moare la puţin timp după aceea. Soldaţii francezi, care împreună cu garda papală au reuşit să pună pe fugă mulţimea, descoperă pe cadavrul generalului un octogon din stofă care poartă pe ambele feţe numele lui Iisus, iar în centru, fraza deja bine cunoscută: „Pregătit pentru durerea prin tortură, în numele Domnului”, deviza cercului Octogonus.

Ca represalii pentru asasinarea generalului Duphot, Napoleon ordonă generalului Berthier, comandant-şef al armatei din Italia, să-şi lanseze trupele pentru cucerirea Romei[289].

La 15 februarie 1798, trupele lui Napoleon ocupă Roma şi, la 7 martie, papa Pius este deposedat de suveranitatea temporală, în timp ce Roma este proclamată Republică. Imediat, primele unităţi franceze sosesc la palatul Quirinale, iar garda elveţiană le lasă drumul deschis. Pius VI a ordonat să depună armele şi să nu opună rezistenţă francezilor. Papa este arestat, iar arhivele îmbarcate şi transportate în Franţa[290].

Din acel moment, chiar dacă Sfânta Alianţă încetează să opereze în întreaga Italie, un mare număr de atentate au totuşi loc împotriva invadatorilor francezi, puse la cale de cercurile Octogonus şi Ordinul negru.

Condamnat la exil, papa este constrâns să părăsească Roma la 20 februarie 1798. După o şedere la Sienna, el este întemniţat în mânăstirea din Florenţa, unde continuă să administreze afacerile religioase. La 13 noiembrie acelaşi an, el dictează bula Quum nos, prin care stabileşte dispoziţii în caz de

[288] J. BALTEAU, *Dictionaire de biographie francaise*
[289] R. ASPREY, *op. cit..*
[290] J. ROBINSON, *Historical and Philosophical Mwmoirs of Pius the Sixt and of this Pontificate*

întrerupere a sarcinilor pontifului şi regulile de urmat în cursul următorului conclav[291].

În martie 1799, papa este transferat la Parma şi, mai târziu la Torino, după o tentativă de eliberare organizată de membrii Sfintei Alianţe. La sfârşitul aceluiaşi an, în vârstă de 81 de ani şi foarte bolnav, este din nou transferat într-o lectică peste Alpi până la Briancon de teamă că agenţii spionajului papal ajutaţi de austrieci ar putea să pună mâna pe suveranul pontif.

Expediţia ia sfârşit la 13 iunie 1799 în oraşul francez Valence unde papa rămâne închis până la moartea sa, survenită la 29 august 1799. Rămăşiţele sale, depuse într-un sicriu de plumb, vor fi transportate la Roma pentru a fi înmormântate în februarie 1802.

Aflând de moartea papei, Napoleon Bonaparte scrie: „Papa a murit. Vechea maşinărie a Bisericii se va sfărâma prin ea însăşi”. Ca toţi marii dictatori ai istoriei, împăratul crede că imperiul său va supravieţui timp de secole, ceea ce e departe de a fi cazul, căci imperiul Bisericii, pe care el îl vede dezintegrându-se, îi va supravieţui. Totuşi, înainte de a se ridica, acesta din urmă va trece prin momente de grea încercare.

La 3 octombrie 1799 cardinalul Giovanni Francesco Albani, refugiat împreună cu restul cardinalilor la Veneţia — care la acea epocă făcea parte din Imperiul austriac — decide să convoace conclavul pe 8 decembrie. Tururile de vot se succed fără ca vreunul dintre candidaţii propuşi să obţină cele două treimi necesare pentru alegerea unui papă[292].

În sfârşit, intervenţia cardinalului Ettore Consalvi deblochează situaţia propunând candidatura cardinalului Barnaba Chiaramonti, care va fi ales la 14 martie 1800 şi va guverna sub numele de Pius VII.

După alegerea sa, Pius VII nu se poate duce la Roma decât la 3 iulie. Împăratul Francisc II încearcă să-l convingă pe suveranul pontif să-şi stabilească scaunul papal pe un teritoriu sub control austriac, dar Pius VII apără necesitatea unui Biserici libere, fără alte amestecuri străine. În compensaţie acceptă numirea unui secretar de stat apropiat Austriei.

Dar în timpul în care se ţinea conclavul veneţian, la Paris se derulau evenimente care aveau să schimbe istoria, nu numai a Franţei, ci a întregii Europe. Directoratul face loc Consulatului. Aprobarea unei noi Constituţii, la 13 decembrie 1799, aprobată în majoritate de poporul francez la 7 februarie 1800,

[291] J, PAREDES, *op. cit.*.
[292] W. L. WALSH, *op. cit.*.

face din gloriosul general Napoleon Bonaparte conducătorul şi stăpânul destinelor ţării sale[293].

Odată revoluţia lichidată, Primul consul începe să normalizeze relaţiile dintre Stat şi Biserică. Constatând că Franţa vrea să rămână catolică, el face primul pas pentru a relua legăturile cu papa. Deşi botezat, Napoleon este de fapt agnostic, dar vrea să facă pe placul puternicilor monarhi catolici pentru a se apropia de ei.

Asprul militar corsican are intenţia ca într-o zi să fie primit la marile curţi ale Europei[294].

Napoleon ştie că trebuie să găsească pe cineva care poate nu numai să conducă bine serviciile sale secrete, dar să şi supravegheze posibilele infiltrări ale serviciilor de spionaj ale altor puteri, mai ales ale celor austriece, britanice şi, în special, ale Sfintei Alianţe. Bărbatul ales pentru această grea sarcină este Joseph Fouche[295].

Provenit dintr-o familie bogată, spionul a făcut studiile la Nantes în vederea unei cariere ecleziastice, dar în 1792 intră în Adunarea naţională. Un an mai târziu, apare ca partizan al condamnării lui Ludovic XVI. Ceea ce caracterizează traiectoria sa politică este faptul că se asociază întotdeauna cu cei puternici. Două dintre intervenţiile sale cele mai crude au avut loc în timpul rebeliunii din Vandeea şi mai târziu a celei de la Lyon. În 1795, el se retrage temporar din afacerile publice, dar continuă să întreţină strânse prietenii cu persoanele influente, până când Napoleon îl numeşte şef al puternicelor sale servicii de spionaj[296]. Din acel moment, Fouche devine principalul duşman al Sfintei Alianţe.

Primul complot pe care trebuie să-l dejoace este „conjuraţia d'Enghien”, în care sunt implicaţi generalii Jean Victor Moreau, Charles Pichegru şi Georges Cadoudal, ca şi Bouvet de Lozier, care a fost asistentul general al armatei prinţilor. În centrul conspiraţiei îi găsim pe Louis Antoine Henri de Bourbon, duce de Enghien. Fouche va descoperi puţin după aceea că anumiţi conspiratori au fost în legătură cu cardinalul Caprara, şeful spionajului papal şi cel puţin cu un membru important al Sfintei Alianţe la Paris[297].

Planul consta în sechestrarea lui Napoleon şi asasinarea lui. Generalul Moreau îl va înlocui pe Bonaparte până când situaţia se va calma. La capătul a câteva luni, ducele d'Enghien îşi va asuma coroana, iar Pichegru va fi numit al

[293] J. BLACK,, *op. cit..*
[294] M. O’DWYER, *The Papacy in the Age of Napoleon and the Restoration: Pius VII 1800- 1823*
[295] N. FORSSEI, *Fouche, the Man Napoleon Feared*
[296] S. ZWIG, *op. cit..*
[297] M .CALLO, *op. cit..*

doilea consul al Franţei. Cadoudal îşi dă seama că Moreau, un general popular şi victorios, iubit de către soldaţii săi şi generalul Pichegru ar putea să-l răstoarne singuri pe Napoleon în folosul lor.

Primul care va cădea va fi generalul Moreau, atunci când Napoleon dă ordin să fie arestat. Pentru a evita întreaga rumoare ce s-ar putea crea odată cu arestarea lui Moreau, gloriosul militar va trebui să fie judecat de un tribunal civil. În urma cursei întinse lui Moreau sunt arestaţi alţi 15 conspiratori, printre care şi un cetăţean elveţian în relaţie cu ambasada Rusiei şi nunţiatura papală[298].

După rapoartele lui Fouche, elveţianul a aparţinut corpului gărzii elveţiene a lui Pius VI şi a fost recrutat de Sfânta Alianţă pentru a efectua operaţiuni clandestine în Franţa lui Napoleon sub pontificatul lui Pius VII.[2]

Ambasadorul Rusiei, Markof cere personal lui Napoleon ca cetăţeanul elveţian să fie eliberat, dar acesta refuză. La Paris, toată lumea vorbeşte deja despre detenţia lui Moreau.

În noaptea de 26 spre 27 februarie 1804, Pichegru a fost localizat într-o casă, pe strada Chabanais nr. 39, apoi arestat. Mehee de la Touche, cel mai bun spion al lui Napoleon la Paris, descoperă că Cadoudal este încă în capitală şi că va încerca fără îndoială să intre în contact, prin nunţiatură sau printr-un spion al papei, cu ducele d'Enghie[299]n.

Acum, pentru Napoleon, conspiraţia este clară: prinţul de sânge este liderul; generalii Moreau şi Pichegru sunt creierii complotului; Cadoudal este călăul şi braţul executiv. La 9 martie, Cadoudal este localizat de spionul de la Touche şi denunţat la jandarmerie; în timpul arestării sale, Cadoudal ucide un agent şi răneşte de moarte un altul. Nu mai rămâne decât arestarea prinţului.

Discuţia dintre Napoleon şi consulii săi se concentrează acum asupra faptului: trebuie ca Louis Antoine Henri de Bourbon să fie executat sau întemniţat pe viaţă? Amintirile ghilotinei tăind capetele regale sunt încă prea vii. În noapte, Napoleon ordonă fidelului său Berthier, ministru de război, să se ocupe de arestarea lui d'Enghien care se află la Ettenheim, undeva prin împrejurimile Strasbourgului.

La 17 martie cad Louis Antoine Henri de Bourbon, duce de Enghien şi alţi conspiratori. Napoleon crede că Enghien trebuie să moară. Pentru el, dacă „un bărbat conspiră ca un oarecare, trebuie tratat ca un oarecare” dar Joseph Fouche este împotriva acestei măsuri.

---

[298] R. ANDERSON, *Pope Pius VII (1800-1823): His Life, Times, and Struggle with Napoleon in the Aftermath of the French Revolution*

[299] N. FORSSELI, *op. cit.*.

În noaptea de 20 spre 21 martie se deschide procesul lui Louis Antoine Henri de Bourbon, iar în dimineaţa zilei de 21 se încheie: ducele este împuşcat.

La 6 aprilie 1804, generalul Pichegru este strangulat în celula sa. După o anumită versiune, fostul general a fost asasinat de către partizanii lui Napoleon, dar acesta se apără declarând că este stupid să-l ucizi pe principalul martor împotriva generalului Moreau. O altă teorie indică faptul că ar fi putut fi asasinat de o mână trimisă de la Roma pentru a evita dezvăluirea conexiunilor între „conspiraţia d'Enghien” şi Vatican.

Ultimul act al „complotului Enghien” se derulează la 26 iunie acelaşi an, atunci când Henri Samson, cel care a tăiat capetele lui Ludovic XVI şi al reginei Maria-Antoaneta, acţionează din nou ghilotina pentru a tăia de data asta mai multe capete, precum cel al lui Georges Cadoudal şi a altor doisprezece complici, ca şi cel al cetăţeanului elveţian suspectat că aparţine Sfintei Alianţe. După ce l-a deposedat de toate proprietăţile, Napoleon îl autorizează pe generalul Moreau să părăsească Franţa.

În luna martie 1804, după execuţia ducelui de Enghien şi după scrisoarea prin care Ludovic XVIII îl denunţă pe uzurpator, Napoleon ştie că pentru a evita noile tentative de asasinat şi de amestec al Bourbonilor trebuie să devină nemuritor pentru Franţa şi pentru francezi. Astfel, Bonaparte se întreţine cu cardinalul Giovanni Battista Caprara, şeful spionilor papei şi delegat *a latere* la Paris, pentru a-i comunica dorinţa lui expresă de a fi încoronat ca împărat al Franţei de către papa Pius VII în persoană. La 2 decembrie, Napoleon Bonaparte se încoronează singur la Notre-Dame din Paris, apoi o încoronează şi pe Iosefina îngenuncheată, aşa cum îl va imortaliza pictorul Louis David într-un tablou, iar papa Pius VII face oficiul de martor de excepţie.

Papa rămâne patru luni la Paris şi se reîntoarce la Roma la 4 aprilie 1805, anul în care armatele lui Napoleon — acum împărat — obţin o mare victorie la Austerlitz, în parte graţie informaţiilor primite de la un agent dublu care a colaborat cu serviciile de spionaj austriece, cu Sfânta Alianţă, dar şi cu spionii bonapartişti. Numele său este Karl Schulmeister[300].

Născut în oraşul Baden, Schulmeister a crescut într-o familie de păstori. Consacrându-se comerţului, el decide într-o bună zi că informaţiile pe care le primeşte de-a lungul călătoriilor sale ar putea să-i aducă mai mulţi bani decât negustoria, cu condiţia să ştie cui să le vândă. Legea cererii şi ofertei se aplică şi în lumea spionajului.

[300] E. BAUER, *Espias. Encyclopedia del Espionage*

De-a lungul anilor, el joacă rolul de spion al serviciilor secrete austriece, înainte de a fi recrutat de Sfânta Alianţă. Schulmeister se pare că este un bun catolic şi foloseşte ca pretext faptul că religia sa îl obligă să-l servească pe papa de la Roma cu cea mai mare supunere. Informaţiile pe care alsacianul le comunică serviciilor secrete pontificale, nu au decât foarte puţină importanţă, adevăratul destinatar fiind serviciul de spionaj bonapartist.

Se va afla mulţi ani mai târziu că Karl Schulmeister a jucat un rol foarte important în capturarea lui Louis Antoine Henri de Bourbon în timpul „conjuraţiei d'Enghien”. Se pare că Savary, şeful serviciilor de securitate a lui Bonaparte plănuise să-l sechestreze pe ducele d'Enghien la Baden, oraş în care acesta se refugiase. Agentul dublu îi spusese lui Savary că ar putea să-l oblige pe Bourbon să se apropie de frontiera franceză, pentru a facilita arestarea sa.

Schulmeister ştia că ducele avea ca amantă o doamnă din înalta societate din Strasbourg, pe nume Charlotte de Rohan. Falsificând scrisul doamnei, Karl Schulmeister îi scrie lui Louis Antoine Henri de Bourbon cerându-i o întrevedere la Ettenheim, aproape de Strasbourg. Urmarea este deja istorie: ducele de Enghien este arestat şi executat puţin după aceea.[301]

Pentru această operaţiune, Karl Schulmeister va primi o avere, chiar de la Napoleon, care îl va defini ca pe „un bărbat inteligent, dar fără inimă”. După aceea, împăratul îi va încredinţa spionului Schulmeister o nouă misiune împotriva austriecilor.

Schulmeister începe să întocmească o scrisoare mareşalului-baron Mack von Liebereich, care comandă forţele austriece, în care pretinde că ar fi ţinta ostilităţii francezilor din cauza originilor sale nobile. Karl Schulmeister îşi achiziţionase titlul de la o familie nobilă din Ungaria căzută în sărăcie, Bierski. El foloseşte totodată o scrisoare a serviciilor secrete ale Vaticanului ca garanţie de încredere înaintea lui Mack.

Schulmeister este chemat la Viena, ca să fie interogat de serviciul de spionaj austriac. Cunoştinţele sale despre unităţile franceze, generalii napoleonieni şi despre strategiile lor militare sunt atât de vaste încât mareşalul Mack îl numeşte pe Karl Schulmeister într-un post în statul-major austriac. Puţin după aceea, va fi numit şef al serviciilor de informaţii militare.

Fostul spion al Sfintei Alianţe îi arată lui Mack jurnale franceze imprimate de Savary pentru agentul său şi scrisorile corespondenţilor care, de fapt, nici nu există, dar în care este vorba despre nemulţumirile poporului francez în privinţa

[301] *Ibid.*

împăratului lor. În momentul în care mareşalul Mack von Liebereich decide să plece în campanie, Shulmeister îl convinge că armatele lui Napoleon se retrag spre Rin pentru a înăbuşi revoltele interne. Mack primeşte prima sa lovitură la 7 octombrie, căzând în plasa întinsă de agentul dublu. Dezastrul de la Ulm, de pe 19, provoacă moartea a zece mii de soldaţi austrieci, dezonoarea şi degradarea mareşalului Mack, însoţită de o condamnare la 20 de ani de închisoare. Napoleon, pe de altă parte, pierde aproape şase mii de soldaţi[302].

Făcut prizonier de către spionii austrieci, Karl Schulmeister îl acuză pe mareşalul Mack a fi responsabil de înfrângere pentru că nu a dat atenţie recomandărilor sale şi informaţiilor date de reţeaua sa de spioni din Franţa, care de fapt nu exista. Spionul îi convinge de nevinovăţia sa pe cei din statul-major austriac, obligându-i să adopte un nou plan strategic împotriva armatelor napoleniene. Vârful de lance al acestui plan este situat într-un oraş numit Austerlitz.

Bătălia, una dintre cele mai mari victorii militare ale lui Napoleon I, se dă la marginea localităţii Austerlitz (azi Slavkov, în Republica Cehă) la 2 decembrie 1805, între un contingent francez format din 73 000 de oameni şi 139 tunuri şi trupele austro-ruse compuse din 60 000 de soldaţi ruşi şi 25 000 de austrieci cu 278 de tunuri. Uneori numită şi bătălia celor „Trei împăraţi”, căci Napoleon I, Francisc II, împăratul Sfântului Imperiu romano-german (mai târziu Francisc I împărat al Austriei) şi Alexandru I al Rusiei erau prezenţi pe câmpul de luptă, antrenează pierderea a 27 000 de soldaţi austro-ruşi şi aproape 8000 de francezi[303].

Karl Schulmeister, pe care serviciile secrete austriece îl suspectează după rapoartele primite de la Sfânta Alianţă, este pe punctul de a fi arestat şi acuzat de înaltă trădare când trupele franceze intră în Viena. Napoleon îl recompensează cu o mare sumă de bani, dar nu-i va acorda niciodată o decoraţie militară. Conform spuselor împăratului, după bătălia de Austerlitz, „un bărbat care-şi vinde fraţii, şefii, nu merită decoraţii, doar 30 de monede de argint”, aluzie la recompensa dată de romani lui Iuda Iscarioteanul atunci când l-a trădat pe Iisus.

Schulmeister îşi încheie cariera ca şef al contra-spionajului bonapartist, până când a trebuit să renunţe atunci când influenţa austriacă se face simţită în anturajul împărătesei Maria-Luiza, fiica lui Francisc I al Austriei şi noua soţie a lui Napoleon. Împăratul francez, neputând avea moştenitori de la Iosefina, decide să

[302] G. BRUCE, *Dictionary of Wars*
[303] R. ASPREY, *op. cit.*.

divorţeze în 1809 şi să se căsătorească cu fiica împăratului pe care-l învinsese la Austerlitz[304].

Relaţiile dintre Paris şi Roma sunt din ce în ce mai tensionate, aproape de ruptură, care chiar are loc în noiembrie 1806, când Napoleon îi ordonă papei Pius VII să expulzeze din Roma toţi cetăţenii naţiunilor inamice Franţei.

Papa este avertizat de spionajul din Vatican că trupele franceze sunt în stare de alertă în cazul în care ar trebui să ocupe Roma. În ciuda avertismentelor Sfintei Alianţe, Pius VII refuză să-i expulzeze pe străini şi să susţină blocada — şi cu atât mai puţin să participe la ea — împotriva Angliei. Nu permite nici demisia secretarului său de stat, cardinalul Consalvi, aşa cum i-o cerea Napoleon[305].

Înfruntarea fiind deschisă, Napoleon decide să ocupe Ancona şi Latium. La 2 februarie, el dă ordin generalului Miollis să intre în Roma, să dezarmeze garda pontificală şi să ocupe castelul Sant'Angelo. Al treilea corp de armată înconjoară palatul Quirinale şi îndreaptă zece tunuri spre apartamentele papei. Pius VII este prizonier în propriul său palat, iar controlul Statului pontifical trece sub administraţie franceză[306].

Sfânta Alianţă este din nou desfiinţată din ordinele cardinalului Pacca, ce fusese numit şef cu un an mai devreme, şi a cardinalului Consalvi; operaţiunile sale sunt interzise în interiorul Statului pontifical, acum ocupat de soldaţii lui Napoleon. Nici secretarul de stat, nici şeful serviciilor secrete papale nu vor în nici un caz o altercaţie în Roma, care ar putea să-l provoace pe ocupantul francez, cum se întâmplase cu nouă ani mai devreme, când generalul Duphot fusese asasinat.

La 10 iunie 1809, Napoleon declară Roma oraş deschis şi-l deposedează pe Pius VII de întreaga sa putere. Suveranul pontif contraatacă lansând o bulă prin care ameninţă să excomunice pe oricine încearcă acte de violenţă împotriva Sfântului Scaun sau a reprezentanţilor săi.

Napoleon ordonă atunci generalului Radet să ia cu asalt palatul Quirinale şi să-l captureze pe papă. În noaptea de 5 spre 6 iulie, Radet intră cu forţa în palatul papal doborând uşile şi-l găseşte pe Pius VII alături de cardinalul Bartolomeo Pacca, aşezaţi la birou.

---

[304] După cele „100 de zile” în timpul căroraNapoleon încearcă să reia puterea in 1818, austriecii, care au ocupat Franţa, îl aresteayă pe spion. Pentru a evita execuţia, Karl Schulmeister îşi dă toţi banii şi averea şi fuge la Strassbourg. Va trăi în cea mai cruntă mizerie până la moartea sa, în 1820, şi va fi înmormântat într-o groapă comună în cimitirul Saint - Urbain

[305] M. O’DWEYER, *op. cit.*.

[306] R. ANDERSON, *op. cit.*.

Conduşi în afara Romei, nu li se permite să ia cu ei nici măcar o batistă[307].

Mândru de a avea în puterea sa pe suveranul pontif al Romei, generalul Radet nu permite nimănui să se interpună între prizonierul său şi interesele împăratului. Situaţia se agravează odată cu dizenteria de care suferă Sfântul Părinte. Ajung la Savona, etapa finală a călătoriei lor, după 42 de zile de la arestarea papei la Roma. În tot acest timp, arhivele Vaticanului sunt transportate la Paris, se convoacă deja Colegiul cardinal în Franţa şi este amenajat un palat ca rezidenţă pentru papa Pius VII. Napoleon vrea să creeze la Paris un Vatican subordonat ordinelor Imperiului.

Cardinalul Consalvi a ordonat lui Bartolomeo Pacca ca toate arhivele Sfintei Alianţe să fie evacuate din Roma prin agenţii spionajului papal şi să fie puse la loc sigur. Încărcate în 36 de furgoane bine închise, arhivele amintite mai sus sunt transportate într-un loc secret în oraşul Veneţia. Atunci când francezii examinează fondurile Vaticanului îşi dau seama că nu există nici un document al Sfintei Alianţe.

La 9 iunie 1812, se ordonă din nou transferarea lui Pius VII din Savona în Fontainebleau. În urma rapoartelor agenţilor lui Fouche, un grup de călugări din Ordinul Negru este pe cale să încerce să-l salveze pe suveranul pontif şi să-l ducă într-un loc sigur. Papa este obligat de ofiţerul care îl păzeşte să se îmbrace în negru şi să călătorească numai noaptea pentru ca nimeni să nu-l recunoască. Călugării din Ordinul Negru sosesc la locul în care papa fusese închis cu numai şase ore după plecarea sa. Zece zile mai târziu, papa şi escorta lui ajung la destinaţie, iar Pius VII îşi poate reface forţele[308].

Între 19 şi 25 ianuarie 1813, Napoleon şi papa se întâlnesc în mai multe rânduri, întâlniri în cursul cărora nu vorbesc numai despre politică, ci şi despre chestiuni personale.

Înaintarea războiului şi continuele înfrângeri franceze pe diferite fronturi antrenează asediul Franţei şi eliberarea papei, care se întoarce la Roma pe 24 mai 1814. Lovitura de graţie care va fi dată Marelui Imperiu va fi la Waterloo[309].

Anglia, Rusia, Austria şi Prusia erau de mai bine de douăzeci de ani unite pentru a-l împiedica pe Napoleon să rămână la putere. Bonaparte nu cedează, dar manevrele sale nu pot opri marşul trupelor aliate care apar în faţa porţilor Parisului la 30 martie, obligând capitala franceză să capituleze. Cu ultimele puteri, Napoleon vrea să lanseze restul armatei sale pentru a lua Parisul înapoi,

[307] *Ibid.*
[308] S. ZWEIG, *op. cit..*
[309] D. HOWARTH, *Waterloo: Great Battles: A Near Run Thing*

dar mareşalii săi cei mai iluştrii, care l-au însoţit în o mie şi una de bătălii, printre care se găseau Ney, Lefebvre, Moncey şi Oudinot, refuză să-l mai urmeze de data asta şi-i cer să abdice[310].

Poporul, epuizat şi el de acest război neîncetat, vrea pacea şi puţin îi pasă de preţul care trebuie plătit pentru a o obţine. La 6 aprilie 1814, la Fontainebleau, chiar în locul în care papa fusese prizonier, Napoleon Bonaparte semnează abdicarea sa, în timp ce, la Paris, Senatul deja instituise în faţa aliaţilor un guvern provizoriu prezidat de Talleyrand. Fostul om de încredere al lui Napoleon trebuie să menţină ordinea la Paris până la sosirea regelui Ludovic XVIII, care va reinstaura monarhia Bourbonilor în Franţa. Câteva zile mai târziu, la 10 aprilie, generalul Wellington îl pune în derută pe generalul Soult în peninsula Iberică, atunci când nici unul dintre adversari nu ştie că Napoleon a abdicat[311].

Cel care a fost stăpânul destinelor Europei este exilat pe insula Elba, în faţa coastei meridionale a Italiei, în timp ce soţia sa, Maria-Luiza, şi fiul său primesc ducatul de Parma. Franţa va reveni la frontierele sale din 1792.

Napoleon, sprijinit de un mic grup de mareşali şi generali, decide să iasă din exilul său şi să încerce o restaurare a Imperiului. Vor fi cele „100 de zile” (20 martie — 22 iunie 1815).

Dezastrul de la Waterloo, de la 18 iunie 1815, îi pune pe Napoleon şi familia sa pe lista proscrişilor Europei.

Pentru a evita un nou nucleu bonapartist, aliaţii decid să-l închidă pe Napoleon Bonaparte pe insula Sfânta Elena, o stâncă situată la două mii de kilometri de coasta africană, la mai mult de două luni de navigare de Anglia. Va rămâne acolo de la 15 octombrie 1815 până la 5 mai 1821, dată la care va muri otrăvit[312].

După internarea lui Napoleon pe Sfânta Elena, Pius VII ordonă şefului Sfintei Alianţe, cardinalul Bartolomeo Pacca să se ocupe de protecţia familiei împăratului decăzut. Mama lui Napoleon, Maria Letizia, se instalează la palatul din Piaţa Veneţia, unde va muri în 1836, protejată de Grigore XVI. Mai mult, Pius VII îi ia sub protecţie pe unchiul şi fraţii lui Napoleon, cardinalul Joseph Fesch, Lucien şi Louis Napoleon, ultimul fost rege al Olandei. Fiul acestuia din urmă, Charles Louis Bonaparte, aflat şi el sub protecţia lui Pius VII şi a Sfintei Alianţe, va guverna Franţa sub numele de Napoleon III, începând cu 1852.

---

[310] D. HAMILTON-WILLIAMS, *The Fall of Napoleon: The Fynal Betrayal*
[311] J. BALCK, *op. cit.*.
[312] D. HAMILTON-WILLIAMS, *op. cit.*.

Cu puţin timp înainte de a muri, la 20 august 1823, papa Pius VII a pronunţat numele oraşelor Savona şi Fontainebleau ca simboluri ale suferinţei pe care a îndurat-o în timpul anilor de ascensiune şi de cădere a vulturilor. Anii următori vor fi ani de revolte şi conspiraţii. Acesta este timpul spionilor.

9
TIMPUL SPIONILOR (1823-1878)

„Ceata preoţilor este ca o ceată de tâlhari, care stă la pândă, săvârşind omoruri pe drumul Sihemului...”
Osea 6,9

În 1823 se deschide conclavul care trebuie să aleagă succesorul lui Pius VII. Braţul de fier se joacă între candidatul grupării *zelanti* şi cel al grupării *politicanti*, numai acestea disputându-şi conducerea Sfântului Scaun. Cei din *Zelanti* sau „zeloşii”, conduşi de şeful Sfintei Alianţe, cardinalul Bartolomeo Pacca şi cardinalul Agostino Rivarola, sunt partizanii unei organizaţii dure şi conservatoare, care se opune liberalismului ce tinde să se infiltreze la Roma[313]. Pentru *zelanti*, şi în particular pentru Pacca, radicalismul revoluţionar a încercat să organizeze o nouă ordine chiar în interiorul zidurilor de la Vatican. Pacca, Rivarola şi alţii apără poziţia în care nimic nu trebuie să se schimbe.

Politicanti, dimpotrivă, admit necesitatea de a evolua către o ordine mai socială în sânul Bisericii. Cardinalul Consalvi, liderul acestei facţiuni, crede că prăbuşirea guvernării Bisericii după epoca napoleniană trebuie să ducă la restaurarea unei guvernări fondate pe un stat pontifical cu o administraţie reformată.

În ţările catolice, guvernate în cea mai mare parte de monarhii absolutiste, Consalvi nu este văzut cu ochi buni; mai mult, este acuzat că a introdus măsuri revoluţionare ca suprimarea drepturilor feudale ale nobilimii sau abolirea privilegiilor anumitor oraşe.

Cei care conduc această campanie împotriva fostului secretar de stat se prezintă ca patrioţi italieni şi-l acuză că s-a vândut, pe el şi Vaticanul, austriecilor. Pacca face în aşa fel încât Consalvi soseşte în mijlocul conclavului fără nici o şansă de a fi ales[314].

În faţa acestei dispute între cardinalii Consalvi şi Pacca, Austria opune veto-ul său oricărui candidat din *zelanti*, „nu pentru rigiditatea principiilor lor, ci pentru că sunt prea italieni”, cum scrie celebrul Chateaubriand, ministru francez al Afacerilor externe[315].

---

[313] J. PAREDES, *op. cit..*
[314] F. J. BAUMGARTNER, *op. cit..*
[315] G. D. PANTER, *Chateaubriand*

Numele lui Annibale Sermattei Della Genga nu figurează printre candidaţi şi, chiar dacă a fost trei ani vicar la Roma, pentru cetăţeni este absolut necunoscut. La 28 septembrie, 34 din cei 49 de cardinali electori îi acordă votul. Della Genga, suprins de această alegere spune: „Aţi ales un cadavru". În ultimii trei ani, atins de diverse boli, cardinalul De la Genga îşi petrecuse mai mult timp în pat decât la biroul său. Prima măsură a noului papă, Leon XII, constă în a-l numi pe cardinalul Giulio Maria Della Somaglia, apropiat de *zelanti*, secretar de stat şi să-l confirme pe cardinalul Bartolomeo Pacca responsabil cu serviciile de spionaj ale Sfântului Scaun.

Pentru Sfânta Alianţă post-napoleoniană, noii duşmani sunt bandiţii şi membrii societăţilor secrete, precum *carbonarii*. Aceştia din urmă au organizat o „revoltă" în regiunea Romagna şi papa Leon XII a decis, pentru a o înăbuşi, să-l trimită pe cardinalul Agostino Rivarola cu misiunea de a rezolva paşnic conflictul. Dar papa nu stia că Rivarola a primit instrucţiuni foarte explicite de la Pacca să pună capăt revoltei, cu acordul cardinalului secretar de stat, Somaglia.

În fapt, nimeni nu consideră că cei din *carbonari* sunt nişte simpli delincvenţi: aceştia se constituiseră la Neapole, la Milano sau în Calabria în numeroase secte, născute în cea mai mare parte în sânul francmasoneriei şi, din această cauză, interzise de diverşi papi prin ratificarea a numeroase bule. Membrii *carbonari, protectorii, independenţii, calderari, pelerinii albi* sau din *mafia*[316] sunt în mod oficial urmăriţi pe teritoriul Statelor pontificale de către organizaţii aflate sub controlul Vaticanului, ca Sfânta Alianţă, şi, mai puţin oficial, de grupări clandestine integrate de credincioşi care realizează acţiuni punitive secrete. Printre aceste ultime organizaţii se află Ordinul Negru şi cercul Octogonus, precum şi unii călugări cunoscuţi sub numele „Mantiile negre", „Societatea celor 13" sau „Partizanii lui Jehu"[317].

Agenţii Sfintei Alianţe ştiu că aceşti carbonari sunt conduşi de doi bărbaţi, Angelo Targhini şi Leonida Montanari. În cursul unei expediţii pentru capturarea lor, un agent al spionajului pontifical este ucis, iar un altul grav rănit. Bartolomeo Pacca este hotărât să-i găsească pe şefii grupării şi să-i aducă în faţa justiţiei papale.

La 20 noiembrie 1825, Targhini şi Montanari, înşelaţi de un agent al spionajului pontifical care trecuse drept partizan al carbonarilor, sunt arestaţi de agenţii Sfintei Alianţe şi de soldaţii Gărzii papale. Pe 21, sunt transferaţi la Roma, pe 22, sunt judecaţi pentru rebeliune, iar pe 23 decapitaţi sub acuzaţia de a-l fi ofensat pe suveranul pontif. Dar războiul care s-a iscat între *carbonari* şi agenţii papei nu se va opri aici.

Cardinalul Rivarola, braţul executor al cardinalului Pacca, se înhamă la dificila sarcină de a stopa rebeliunea. Sprijinindu-se pe societatea secretă *sanfedisti*, Rivarola şi agenţii Sfintei Alianţe se angajează într-un soi de război murdar. Cei care erau suspecţi că sunt membri sau simpatizanţi *carbonari* sunt sechestraţi, interogaţi sub tortură şi, în cea mai mare parte, executaţi foarte rapid. În jur de cinci sute de persoane se văd împinse în exil sau sunt închise în temniţele papale[318].

---

[316] F. FRATTINI, *Cosa Nostra, un siècle d'histoire*
[317] J. CH. PICHON, *Histoire universelle des sects et des societies secretes*
[318] F. J. COPPA, *The Modern Papacity since 1789*

Având cunoştinţă de operaţiunile clandestine conduse de către Sfânta Alianţă împotriva *carbonari* cu girul secretarului de stat, Leon XII decide să pună capăt sarcinilor lui Giulio Della Somaglia, deşi îl menţine în postul său pe puternicul Pacca[319].

De atunci, noul secretar de stat, cardinalul Tommasso Bernetti, de ideologie clar moderată şi o rudă a lui Consalvi decide să păstreze un strâns control asupra serviciului de spionaj, a operaţiunilor sale şi, înainte de toate, asupra practicilor din războiul împotriva *carbonarilor*. Oricum ar fi însă, operaţiunile clandestine ale Sfintei Alianţe împotriva rebelilor continuă.

Următorii doi *carbonari* care cad în mâinile serviciului de spionaj pontifical sunt Luigi Zanoli şi Angelo Ortolani. În luna februarie 1828, Zanoli interceptează un emisar papal care purta instrucţiunile secrete ale lui Bartolomeo Pacca către Monseniorul Francesco Capaccini — care, ani mai târziu, va deveni un important spion al papei împotriva *carbonari*- lor din Olanda[320].

Zanoli îl urmează pe emisarul papal până la frontieră; înainte de a o trece, îl asasinează şi îi fură mesajele care aveau pe ele pecetea Sfintei Alianţe. *Carbonar*-ul se refugiază într-o cabană din Romagna, unde va fi localizat de oamenii lui Pacca. În momentul asaltului, în timpul arestării sale, un alt prieten *carbonar* al lui Zanoli, şi anume Angelo Ortolani, deschide focul asupra unui soldat al gărzii pontificale şi-l ucide pe loc.

Amândoi vor fi arestaţi, judecaţi şi condamnaţi la moarte: Luigi Zanoli va fi decapitat în dimineaţa zilei de 13 mai 1828; Angelo Ortolani va fi spânzurat în după-amiaza aceleiaşi zile. Pentru puternicul cardinal Bartolomeo Pacca, dictonul „ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte” nu prezintă absolut nici o ambiguitate, iar agenţii Sfintei Alianţe sunt pregătiţi să-l pună în practică.

Liderii *carbonari* au intenţia să răspundă Vaticanului cu aceeaşi monedă pentru tovarăşii lor executaţi, iar obiectivul ales va fi, nici mai mult nici mai puţin, decât cardinalul Agostino Rivarola, trimisul papal în regiunea Romagna.

Gaetano Montanari, fratele lui Leonida, şi Gaetano Rambeli sunt însărcinaţi să-l elimine pe trimisul lui Leon XII. Dar iată că două zile înainte de data aleasă pentru executarea misiunii, un croitor care trebuie să le aducă celor doi *carbonari* veşminte negre care să le permită apropierea de cardinalul Rivarola greşeşte şi le livrează la doi preoţi, dintre care unul era colaborator al Sfintei Alianţe. A doua zi, cei doi carbonari vor fi arestaţi. Montanari va fi executat la sfârşitul lui 1828 pentru tentativa de asasinat a cardinalului Agostino Rivarola, iar Rambelli, spânzurat în acelaşi an pentru că a conspirat împotriva statului pontifical şi împotriva papei. Războiul acesta nu se va opri odată cu moartea lui Leon XII, survenită la 10 februarie 1829.

Deja la conclavul din 1823, cardinalul Francesco Saverio Castiglioni este unul dintre cei mai serioşi candidaţi la succesiunea lui Pius VII. Se povesteşte chiar că într-o zi suveranul pontif, în timpul unei discuţii cu cardinalul Castiglioni, i-ar fi spus: „Sanctitatea Voastră, Pius VIII (referindu-se la Castiglioni) veţi regla mai târziu această afacere[321].”

---

[319] C. CASTIGLIONI, *op. cit.*.
[320] D. ALVAREZ, *op. cit.*.
[321] J. PAREDES, *op. cit.*.

Alegerea sa în conclav, loc de dezacord între *zelanti* şi *politicanti*, la 31 martie 1829, nu este deci o surpriză pentru nimeni.[322]

În ciuda pontificatului său foarte scurt — 20 luni — această perioadă plină de evenimente va schimba structura Europei. Revoluţiile care se vor declanşa în vara lui 1830 în Franţa, în Germania, în Polonia, în Belgia şi în Statele pontificale vor pune capăt Restauraţiei. Pius VIII îl păstrează în fruntea spionajului papal pe cardinalul Bartolomeo Pacca, un om deja foarte puternic la Curia romană.

Printre gravele probleme cu care trebuie să se înfrunte papa Pius VIII şi, în consecinţă, Sfânta Alianţă, în afară de mişcările revoluţionare şi sectele secrete din Statul pontifical, mai sunt şi relaţiile mereu problematice cu Franţa catolică.

Unul dintre cei mai străluciţi agenţi ai spionajului papal în această epocă este Monseniorul Francesco Capaccini. Nunţiu în Olanda, Capaccini şi-a creat o vastă reţea de informaţii plecând de la cele mai umile cartiere la saloanele fastuoase de la Curte. El primeşte un mare număr de informaţii secrete, de la membri ai Stărilor generale, Parlamentul olandez.[323]

Cu Capaccini, Bartolomeo Pacca a descoperit o veritabilă mină de aur, pe care are intenţia s-o exploateze. Monseniorul Capaccini cunoaşte tot ce are atingere cu familia regală, graţie unui consilier de stat, devenit un nelipsit colaborator al nunţiaturii. Rapoartele asupra homosexualităţii, infidelităţilor şi a altor afaceri ale membrilor casei de Orania trec astfel prin mâinile lui Capaccini şi sfârşesc în arhivele Sfintei Alianţe de la Roma.

În mai multe rânduri, Pius VIII a atras atenţia lui Pacca asupra metodelor utilizate de către nunţiu în Olanda, dar în gândirea şefului Sfintei Alianţe orice metodă este acceptabilă din moment ce ea apără interesele Bisericii, ale Romei, ale papei şi ale Statelor pontificale.

Într-o zi, Francesco Capaccini alertează spionajul papal asupra unei afaceri ultrasecrete: „Timp de câteva minute, am avut în mâini un raport confidenţial trimis de ambasadorul Olandei pe lângă Sfântul Scaun privind mişcările care se desfăşoară în Statele pontificale”, îi scria el lui Pacca.

În realitate, Capaccini a citit un raport din cursul unei vizite la sediul ministerului Afacerilor externe olandeze. Aşteptând să fie primit de către responsabilul departamentului afacerilor religioase, într-un moment în care secretarul a ieşit din birou, agentul Sfintei Alianţe a descoperit pe un vraf de dosare o mapă pe care scria: „Sfântul Scaun, afacere confidenţială şi ultrasecretă”. Fără să mai stea mult pe gânduri, a deschis dosarul şi a început să citească prima pagină.

Datat din vara lui 1829, raportul olandezilor dezvăluie un complot organizat de mai mulţi indivizi din oraşul Spa, de unde ei manevrau mai multe operaţiuni subversive împotriva Statelor pontificale. Conspiratorii, care aveau acces la fonduri importante şi la o tipografie de pamflete, intenţionau să călătorească separat până la portul toscan Livorno şi să pătrundă în Statele pontificale ca simpli pelerini. Odată intraţi pe teritoriul Sfântului Scaun vor distribui literatură revoluţionară anti-papală.

Informaţia este trimisă secretarului de stat, cardinalul Albani, şi responsabilului spionajului pontifical, cardinalul Pacca. Agenţii Sfintei Alianţe se

[322] M. J. WALSH, *op. cit.*.
[323] D. ALVAREZ, *op. cit.*.

apropie de grupul revoluţionar, ataşat *carbonarilor* prin intermediul unui meseriaş care face parte din conspiraţie[324]. Acesta, un tânăr, vrea probabil să se răzbune pe un alt membru din grup. Din cauza lui, între octombrie şi decembrie 1829, soldaţii pontificali arestează 14 membri ai grupului revoluţionar. Cinci dintre ei, principalii şefi, sunt condamnaţi la moarte şi executaţi.

Dacă Sfânta Alianţă ar fi avut cu adevărat agenţi la fel de eficace ca Francesco Capaccini sau abatele Salamon, statul pontifical ar fi fost guvernul cel mai bine informat din Europa. Din păcate, liniile de spionaj clasic urmate de Capaccini sau Salamon nu sunt acceptate de colegii lor din alte nunţiaturi. Mulţi dintre ei cred că a spiona un alt stat sau guvern nu este în acord cu funcţia lor pastorală şi mulţi nu văd cu ochi buni metodele folosite de Sfânta Alianţă. La 22 iulie 1844, Monseniorul Francesco Capaccini va fi ridicat la rangul de cardinal *in pectore* de către papa Grigore XVI, pentru serviciile aduse Bisericii. Acest strălucit agent al serviciului de spionaj pontifical va muri un an mai târziu, la 15 iunie 1845.

Pentru prima dată în mai multe secole, politica Sfântului Scaun şi a secretarului său de stat nu mai este supusă niciunei puteri europene şi poate că din această pricină Biserica şi Coroana vor fi şi una şi cealaltă atacate în timpul revoluţiei din 1830, care va zdruncina temeliile Franţei.

Strategia lui Carol X, fratele lui Ludovic XVI cel ghilotinat, care domnea în Franţa de peste şase ani, consta în a plasa imaginea Bisericii alături de ideea de absolutism, prezentând-o în consecinţă ca pe un duşman al libertăţii lor. Nunţiul de la Paris i-a informat deja pe Pacca şi Albani că politica lui Carol X va aduce un prejudiciu imaginii Bisericii şi Romei în faţa cetăţenilor francezi, dar se pare că nimeni nu l-a ascultat[325].

În iulie, revoluţionarii atacă arhiepiscopia, noviciatul iezuiţilor, casa misiunilor şi nunţiatura. În alte oraşe ale Franţei, urmând exemplul din Paris, sunt atacate bisericile şi mânăstirile. Pius VIII, la recomandarea lui Albani, renunţă la legătura dintre Biserică şi monarhia lui Carol X şi-l recunoaşte ca rege pe Ludovic-Filip de Orleans. La sfatul lui Pacca, papa ordonă tuturor episcopiilor şi clerului din Franţa să presteze jurământ noului monarh ales de naţiune. În acelaşi mod, Sfântul Scaun procedează la recunoaşterea Belgiei, un nou stat ivit în 1830 în urma unirii catolicilor şi liberalilor belgieni, care au luptat pentru a deveni independenţi faţă de regatul Ţărilor de Jos. Regele Olandei, de confesiune protestantă, tindea să impună absolutismul pe toate domeniile sale.[326]

La 30 noiembrie 1829 moare Pius VIII şi un nou conclav se deschide pentru alegerea succesorului său.

Aşa cum era de aşteptat, conclavul este foarte lung. Sunt necesare cincizeci de zile şi o sută de scrutine pentru alegerea succesorului lui Pius VIII. Cardinalul Alberto Cappellari nu face parte dintre favoriţi, ca dovadă că nici nu primeşte primul vot, decât după mai bine de o lună de la conclav[327].

În timp ce se citesc buletinele de vot, Cappellari îi roagă pe ceilalţi membri ai conclavului să înceteze să voteze în favoarea lui; dar cardinalul Zurla,

[324] *Ibid.*
[325] C. CASTIGLIONI, *op. cit.*.
[326] J. PAREDES, *op. cit.*.
[327] F. J. BAUGARTNER, *op. cit.*.

supunându-se deciziilor celor din conclav, îl roagă să accepte tiara pontificală. La 2 februarie 1831, Cappellari primeşte simbolurile papale din mâinile şefului Sfintei Alianţe, Bartolomeo Pacca, şi ia numele de Grigore XVI.

Noul pontificat se vede plonjând în talazul revoluţionar care cutremură jumătate din Europa. Revolta din Italia izbucneşte la Modena, exact a doua zi după încoronarea lui Grigore XVI. Un nou guvern revoluţionar este format la Bologna, oraş în care delegatul pontifical este făcut prizonier şi unde se proclamă Republica.

Armatele revoluţionare îşi urmează înaintarea implacabilă, preluând controlul regiunilor Marche şi Umbria şi cuceresc deja 80% din teritoriul Statelor pontificale. Armatele papale se simt incapabile să le oprească. Sfătuit de Tommasso Bernetti, secretar de stat şi de către Bartolomeo Pacca, şef al spionajului, Grigore XVI decide să solicite sprijinul militar al Austriei pentru a înăbuşi revolta. În acest moment, Pacca îşi pierde prestigiul la Curia romană, Sfânta Alianţă nefiind capabilă să detecteze o asemenea mişcare în interiorul frontierelor papale[328].

Intrarea trupelor austriece în Statele pontificale provoacă un protest rapid al Franţei. Timp de două luni ele sunt răvăşite de tulburări cvasipermanente însoţite de atacurile cu bombe ale grupărilor revoluţionare, în rândurile cărora care se găseşte şi Louis Napoleon, viitorul Napoleon III[329].

Revolta înăbuşită, Anglia, Prusia, Franţa şi Rusia convoacă o conferinţă la Roma în care-l obligă pe Grigore XVI să introducă o serie de reforme pentru a mai stăvili din spiritul revoluţionar. Nici o putere nu-şi doreşte ca revoluţionarii să triumfe în Statele papale, căci aceasta ar putea provoca o „epidemie” în restul naţiunilor Europei.

După retragerea trupelor austriece, Statele pontificale vor face faţă unei noi revolte în 1832 în Romagna, nici aceasta nefiind descoperită la timp de către serviciile secrete ale papei. Singurul om reţinut de către agenţii Sfintei Alianţe va fi Giuseppe Balzani, care este acuzat de ofensă împotriva suveranului pontif şi va fi decapitat la 14 mai 1833.

În ianuarie 1836, Grigore XVI decide să-i destituie pe Tommasso Bernetti şi Bartolomeo Pacca[330]. Papa îl numeşte pe cardinalul Luigi Lambruschini, de puternică tendinţă conservatoare, în fruntea secretariatului de stat, în ideea că trebuie aplicată politica de „mână forte” în privinţa mişcărilor şi a şefilor revoluţionari. Unul dintre cei mai celebri revoluţionari ai epocii este Giuseppe Mazzini, fondator al organizaţiei „Tânăra Italie”, pentru care suveranul pontif reprezenta principalul duşman al unei Italii unite[331].

Lambruschini este primul cardinal din istoria Sfântului Scaun care şi-a asumat direcţia secretariatului de stat şi a serviciilor de spionaj. După cardinalul conservator, în mâinile puterii trebuie ţinute ferm diplomaţia (secretariatul de stat) şi ciocanul (Sfânta Alianţă). Ca secretar de stat, Lambruschini negociază sfârşitul revoltelor, cu scopul de a aduce pacea pe teritoriile Bisericii şi, ca şef al

[328] R. DE CESARE, *The Last Day of Papal Rome*
[329] D. BAGUELEY, *Napoleon III and His Regime: An Extravagance*
[330] Cardinalul Bartolomeo Pacca, şeful spionajului pontifical timp de aproape 28 ani, va muri la 19 aprilie 1844, la vârsta de 87 ani
[331] D. M. SMITH, *Mazzini*

Sfintei Alianţe, pune capăt tuturor acestor mişcări revoluţionare ce pun în pericol mai bine de o mie de ani de guvernare a papei asupra Statelor pontificale.

Totuşi, Grigore XVI va intra în istorie ca unul dintre papii care a semnat cele mai multe condamnări la moarte: 110 în total; a impus interzicerea absolută a libertăţii de exprimare atât verbală cât şi scrisă grupurilor şi indivizilor care refuzau să urmeze învăţăturile Sfintei Mame Biserica; a interzis evreilor, sub puternice ameninţări, o activitate civilă sau religioasă în afara ghetourilor; şi a declanşat procesul de dezmembrare completă a Statelor pontificale.

La începutul lui 1846, cancerul îl afectează pe papa Grigore XVI, care moare la 1 iunie acelaşi an. Moartea sa deschide pontificatul cel mai lung din istorie, cel al lui Pius IX, şi una dintre cele mai bogate etape din punct de vedere istoric. Karl Marx, Friederick Engels, Auguste Comte, Friederich Nietzsche, Charles Darwin, Cavour, Giuseppe Garibaldi, Otto von Bismarck sau Napoleon III sunt câteva dintre personajele care vor trece prin faţa lui Pius IX şi vor influenţa într-un mod sau altul cei 32 de ani de pontificat.

Conclavul din 1846 este împărţit între cardinalul Gizzi, candidat din partea celor care vor o Italie unită; cardinalul Giovanni Maria del Conti Mastai Feretti, candidatul moderaţilor; şi cardinalul Luigi Lambruschini, candidat *zelanti*, care-l văd ca pe singurul capabil să ţină piept revoluţionarilor şi de a obţine pentru aceasta sprijinul Austriei.[332]

Interminabilele discuţii între membrii conclavului prezic o alegere îndelungată; dar, spre surpriza tuturor, la 48 de ore după primul tur de vot, cardinalul Mastai Feretti obţine cele două treimi necesare pentru a fi ales suveran pontif. Mastai Feretti îşi alege numele de Pius IX la început de pontificat într-o Europă care se împarte între războaie şi revoluţii, o veritabilă supă primordială pentru spioni.

Unul dintre cei mai mari agenţi secreţi pe care Sfânta Alianţă a cardinalului Luigi Lambruschini trebuie să-i înfrunte este Wilhelm Johann Karl Eduard Stieber. Născut la Sajonia la 13 mai 1818, Wilhelm a crescut în sânul unei familii luterane în care preoţii şi puterea de la Roma nu au fost prea bine văzuţi. Înainte de a se stabili cu familia sa la Berlin — tatăl său era funcţionar — îşi termină studiile de drept la universitate. La acea epocă, Stieber este denunţător al poliţiei prusace în mediile universitare. Nu are decât 30 de ani când Europa este tulburată de mişcările muncitoreşti[333].

Frederic Wilhelm al Prusiei se teme că grupurile revoluţionare, aşa cum se prezintă ele la Paris, Viena şi în Italia, îi pot răpi tronul. Stieber înţelege atunci puterea pe care ar putea-o câştiga sprijinindu-se taman pe această temere[334].

Între 1845 şi 1850, Stieber îşi continuă munca de avocat, trimiţând în continuare serviciilor secrete ale Prusiei numeroase informaţii despre revoluţionari şi intelectuali. Primul contact al lui Stieber cu Sfânta Alianţă are loc la 11 august 1848. În acea zi, Wilhelm Stieber se apropie de un tânăr preot care lucrează la nunţiatura papală din Berlin, ca secretar al Monseniorului Carlo Luigi Morichini, reprezentant al lui Pius IX la curtea Prusiei. Stieber vrea să stabilească o legătură cu serviciile de spionaj pontifical, din pricina unei informaţii care i-a

[332] M. J. WALSH, *op. cit.*.
[333] E. BAUER, *op. cit.*.
[334] W. SEIBER, *Espion de Bismark*

căzut în mâini. Pentru spionul prusac, întreaga informaţie este de vândut, deşi nu are neapărat nevoie de bani, ci de influenţă şi relaţii cu alte servicii secrete.

De-a lungul întâlnirii sale cu Morichini, spionul îl informează pe nunţiul papal ceea ce a aflat în urma infiltrării unui spion prusac într-un grup revoluţionar: se pregăteşte un atentat împotriva unui înalt personaj din Roma, posibil chiar papa. Morichini îl informează de asemenea pe cardinalul Luigi Lambruschini, şeful serviciilor secrete pontificale, şi pe cardinalul Giovanni Soglia Ceroni, secretarul de stat în legătură cu acest atentat. Trebuie să se mişte foarte repede, şi unii şi alţii, mai întâi pentru a detecta obiectivul grupului revoluţionar, lucru foarte dificil din pricina unui mare număr de personalităţi şi înalţi demnitari ai Sfântului Scaun, susceptibili de a fi asasinaţi.

Pius IX, pus la curent cu informaţia comunicată de Stieber, îi ordonă lui Lambruschini să trimită mai mulţi agenţi ai Sfintei Alianţe la Berlin ca să culeagă informaţii. Timp de două luni, agenţii papei pătrund în toate mişcările revoluţionare din Berlin, cu ajutorul lui Wilhelm Stieber, fără nici un rezultat însă.

Contele Pellegrino Rossi, şeful guvernului Statelor pontificale, este născut în oraşul italian Carrara la 13 iulie 1787 şi este diplomat în drept al Universităţilor din Pavia şi Bologna. După ce şi-a terminat studiile, Rossi a început să lucreze pentru Joachim Murat, rege al Neapolelui, membru în mişcarea *carbonară* şi apărător al unei Italii unite şi independente.

După înfrângerea lui Murat la Tolentino, Pellegrino Rossi a trebuit să se exileze în Franţa şi a revenit la Geneva după înfrângerea lui Napoleon la Waterloo. Câţiva ani mai târziu, el va fi chemat de papa Pius IX, care cunoştea opiniile sale fondate pe restabilirea unei autorităţi papale într-un guvern constituţional. Dar Rossi crede că regimul libertăţii reclamat de mişcările revoluţionare trebuie să fie atins pe etape, în ordine civilă. Pentru această idee societăţile secrete, ai căror şefi trăiesc exilaţi în oraşe ca Berlin, Paris sau Bruxelles, îl condamnă la moarte.

La 15 noiembrie 1848, la trei luni după întâlnirea lui Wilhelm Stieber cu nunţiul papal, Monseniorul Carlo Luigi Morichini, Rossi se îndreaptă către Adunarea legislativă din palatul Cancelariei pentru a explica programul său. Şeful guvernului Statelor pontificale se află în caleaşca sa şi îşi citeşte discursul, când, deodată, portiera se deschide; un bărbat căţărat pe scaunul vizitiului îi înfige un pumnal în gât, ucigându-l pe loc[335].

Ancheta asupra asasinatului este dusă de către agenţii serviciului de spionaj pontifical. Afacerea este în mod misterios clasificată din ordinul cardinalului Luigi Lambruschini, fără să se fi ajuns la vreun rezultat

În timp ce papa Pius IX declară oficial că şeful guvernului a pierit prin moarte de martir, cetăţenii încep să propage zvonuri în urma cărora există bănuiala că, în realitate, în spatele crimei ar putea să se găsească braţul Ordinului Negru, sau cel al cercului Octogonus conduse din umbră chiar de Lambruschini. Şeful Sfintei Alianţe, care-şi revendică apartenenţa la grupul *zelanti*, refuză întreaga mişcare de eliberare în interiorul Bisericii şi Statelor pontificale, sub autoritatea infailibilă a suveranului pontif.

Această ideologie dă veridicitate zvonului după care cardinalul Lambruschini ar fi ordonat asasinarea contelui Pellegrino Rossi din pricina ideilor

[335] M MORROGH, *The Unification of Italy*

sale liberale ce aveau ca subiect rolul pe care pontiful trebuie să-l exercite în unificarea Italiei. Dar închiderea dosarului anchetei a împiedicat descoperirea nu numai a autorului asasinatului, dar de asemenea şi a creierelor conspiraţiei. Cardinalul Luigi Lambruschini, şef al Sfintei Alianţe timp de 18 ani, va muri la 12 aprilie 1854, ducând cu el secretul în mormânt.

În orice caz, pentru societăţile secrete, asasinarea lui Rossi este un semnal de alarmă pentru aprinderea scânteii revoluţiei care va duce la exilul papei Pius IX şi la instaurarea Republicii romane[336].

A doua zi după moartea omului politic pontifical, demonstraţiile şi manifestaţiile se încheie cu revolte şi rebeliuni care duc la asasinarea Monseniorului Palma, secretarul papei. Confruntat cu această situaţie, suveranul pontif acceptă ministrul impus de popor, dar o altă parte a populaţiei cere desfiinţarea gărzii elveţiene şi demiterea lui Pius IX[337].

În sfârşit, la 17 noiembrie, Garda civică ia în stăpânire Sfântul Scaun, expulzează elveţienii, iar papa este considerat prizonier al revoluţiei. La 24 noiembrie 1848, aşa cum fusese şi cazul papilor Pius VI şi Pius VII, Pius IX este constrâns să abandoneze Roma şi să se refugieze la Gaeta, port al regatului Neapole.

Noul guvern provizoriu decide să redacteze o Constituţie care va proclama Republica romană. O Adunare constituantă încredinţează puterea executivă unui triumvirat format din Mazzini, Carlo Armellini şi Aurelio Saffi[338]. La 9 februarie 1849, triumviratul decretează că papa este deposedat, de fapt şi de drept, de guvernarea temporală a Statului roman; că pontiful roman se va bucura de toate garanţiile pentru a-şi exercita puterea sa spirituală; că forma de guvernare a Statului roman va fi pur democratică şi că va trebui să adopte gloriosul nume de Republică romană[339].

La iniţiativa Spaniei se deschide la Gaeta o conferinţă a puterilor catolice: Franţa, Austria, Spania şi Neapole. La 3 iulie 1849, generalul francez, Nicolas Charles Victor Oudinot şi cel spaniol, Ferdinand Fernandez de Cordoba y Valcarcel, debarcă cu ajutorul agenţilor Sfintei Alianţe la Civittavecchia, rupând liniile de apărare ale Romei comandate de Giuseppe Garibaldi[340].

Capitala este cucerită, în timp ce armatele celorlalte puteri ocupă restul Statelor pontificale. La 12 aprilie 1850, Pius IX poate reveni la Roma, dar guvernul temporal al papilor a luat pentru totdeauna sfârşit.

Camillo Benso, conte de Cavour, va fi marele partizan al unităţii Italiei şi al sfârşitului Statelor pontificale. Primul ministru al Piemontului din 1852, a fixat un plan precis alcătuit din două puncte foarte simple: *Chiesa libera in Stato libero* şi Roma — capitala unei Italii unite[341].

Victor-Emmanuel II de Savoia, rege al Piemontului, cu sprijinul lui Garibaldi, ocupă progresiv noi teritorii pentru tânăra Italie. El cere papei să acorde supuşilor săi aceleaşi drepturi ca şi cetăţenilor piemontezi şi să accepte anexarea anumitor teritorii care fac parte din Statele pontificale, cum ar fi Romagna. Pius

[336] N. DOUMANIS, *Italy (Inventing the Nation)*
[337] F. J. COPPA, *op. cit.*.
[338] D. M. SMITH, *op. cit.*.
[339] M. MORROGH, *op. cit.*.
[340] J. RIDLEY, *Garibaldi*
[341] D. M. SMITH, *Cavour and Garibaldi 1860: A Study in Political Conflict*

IX, sfătuit de cardinalul Antonelli, refuză cererea. „Nu pot ceda — explică el împăratului Napoleon III — ce nu-mi aparţine.” Un alt motiv ţine însă de temerea sa de a nu vedea întinzându-se în Statele pontificale politica laică dusă de guvernul din Torino[342].

În enciclica *Nullus Certi*, proclamată la 19 ianuarie 1860, Pius IX declară: „Denunţ atentatele de sacrilegiu comise împotriva suveranităţii Bisericii romane şi cer întoarcerea a ceea ce a fost furat proprietarului de drept (Romagna).” Textul se termină cu ameninţarea de excomunicare împotriva uzurpatorilor drepturilor Sfântului Scaun. La sfârşitul lui 1860, papei nu-i mai rămâne decât o treime din suprafaţa statelor sale[343].

Unul dintre primii agenţi ai Sfintei Alianţe care şi-a dat seama de dificilul echilibru care se dezvolta între Franţa, Austria şi Piemont a fost Monseniorul Antonino De Luca. Nunţiu papal, mai întâi la Munchen (1853-1856), apoi la Viena (1856-1863), el este una dintre sursele de informaţie cele mai productive ale spionajului papal din această perioadă.

Având cunoştinţe de istorie, filosofie şi teologie, stăpânind perfect mai multe limbi, prelatul sicilian este chemat la Roma în 1829 pentru a edita un periodic teologic şi pentru a servi drept consultant al mai multor departamente ale Curiei romane[344]. În 1853, este trimis în Bavaria ca nunţiu şi trei ani mai târziu va fi transferat la Viena, locul cel mai important al diplomaţiei pontificale din acea epocă. Scurta ucenicie la Munchen se dovedeşte a fi fost foarte utilă pentru intrarea sa în capitala austriacă.

Atunci când în februarie 1859, ambasadorul britanic în Franţa, lordul Cowley, sosi la Viena pentru a cerceta şi a găsi o soluţie la războiul dintre Austria şi Franţa, cardinalul Giacomo Antonelli, secretar de stat şi responsabil al serviciului de spionaj papal, scrie lui De Luca: „De când afacerile italiene au încetat să mai fie diplomatice, nunţiul ar trebui să adopte sarcini care să fie mai mult culegeri de informaţii; va fi chiar aşa[345].”

Cu ajutorul lui Wilhelm Stieber, revenit pe scena spionajului după o tentativă a duşmanilor săi de a-l da pe mâna justiţiei, episcopul Antonino De Luca devine o sursă inepuizabilă de informaţii.

Monseniorul De Luca obţine primul său mare succes de spion în timpul şederii sale la Munchen. Nunţiul asigură că spionajul austriac (altfel spus, Stieber) l-a informat că un grup revoluţionar a identificat trei preoţi ca agenţi ai Sfintei Alianţe şi că are intenţia s-o termine cu ei. Se pare că unul dintre agenţi s-a arătat foarte eficace atunci când a denunţat activităţile garibaldienilor poliţiei papale[346]. Toţi agenţii Sfintei Alianţe care operează pe teritoriu italian sunt puşi în stare de alertă şi-şi iau măsuri de precauţie, din ordinul cardinalului Luigi Lambruschini.

Cu toate acestea, la începutul lui ianuarie 1854, în timp ce trei spioni ai papei sunt reuniţi într-o tavernă, năvălesc brusc Gustavo Paolo Rambelli, Gustavo Marloni şi Ignazio Mancini. Sunt organizaţi să atace fiecare câte un „obiectiv”.

---

[342] N. DOUMANIS, *op. cit.*.
[343] F. J. COPPA, *op. cit.*.
[344] D. ALVAREZ, *op. cit.*.
[345] *Ibid.*
[346] W. STIEBER, *op. cit.*.

Astfel, Rambelli trage primul foc asupra primului agent al Sfintei Alianţe care era cu spatele. Spionul cade mort pe loc. Marloni vrea să tragă asupra celui de-al doilea spion, dar pistolul său se blochează. Dintr-o săritură, preotul îl dezarmează, în timp ce Mancini trage spre al treilea agent al Sfintei Alianţe şi-l răneşte de moarte.

Când Mancini se întoarce, Marloni, la pământ, se luptă cu spionul papei. Mancini scoate un pumnal şi-l străpunge de mai multe ori pe preot în spate, nefiind sigur că prima lovitură a fost mortală. Apoi, înainte ca garda civilă să sosească, cei trei bărbaţi se pierd pe străduţele strâmte din preajma tavernei.

Şapte zile mai târziu, Rambelli, Marloni şi Mancini sunt arestaţi, acuzaţi, judecaţi şi condamnaţi la moarte pentru asasinarea a trei agenţi ai Sfintei Alianţe. La 24 ianuarie 1854 toţi trei urcă pe eşafod pentru a fi decapitaţi.

Cel care semnează sentinţa la moarte este puternicul cardinal şi secretar de stat, Giacomo Antonelli. Ca urmare a acestui fapt, câţiva ani mai târziu, Antonelli va fi victima unui atentat din partea unui partizan al lui Garibaldi, Antonio De Felici. Agresorul îl va răni doar la braţ şi la mâna dreaptă pe omul de încredere al papei Pius IX, mână cu care, puţin după aceea, cardinalul va semna ordinul de execuţie al lui De Felici.

Ajuns la Viena şi mereu sprijinit de Stieber şi de vasta sa reţea de spioni, Monseniorul Antonino De Luca îşi asumă cu acelaşi zel serviciul său în Sfânta Alianţă. Într-unul dintre comunicatele sale, anunţă că ofiţerii trădători ai armatei piemonteze i-au oferit planurile fortificaţiilor din Romagna, regiune care făcea altădată parte din Statele papalităţii şi care fusese anexată de regatul piemontez în 1860. Nimeni nu ia în seamă această informaţie, mai puţin Wilhelm Stieber, care o va pune în valoare în războiul franco-prusac din 1870[347].

În martie 1861, Victor-Emmanuel II se proclamă rege al Italiei şi negocierile încep. În cursul acestora se fac mii de promisiuni papei în domeniul spiritual, cu condiţia ca acesta din urmă să cedeze teren în regatul temporal. Negocierile se prelungesc până în 1864, când regele Victor-Emmanuel se angajează să respecte patrimoniul şi teritoriul Sfântului Petru[348].

Dată fiind situaţia de decădere în care se află imperiul Bisericii, comunicările între Sfânta Alianţă şi spionii săi risipiţi în întreaga lume sunt aproape inexistente, motiv pentru care spionajul pontifical este incapabil să prevadă războiul care se pregăteşte în Statele Unite.

În 1861, Statele Unite ale Americii, „unite” de mai puţin de optzeci de ani sunt zguduite de războiul civil. O naţiune unde sunt îmbinate două societăţi, fiecare având modele sociale, politice, economice diferite. O naţiune care în patru decenii a reuşit să-şi multiplice de mai multe ori teritoriul: cumpărarea Louisianei de la Franţa, a Floridei de la Spania, anexarea Texasului şi războiul cu Mexicul (1846-1848)[349].

Statele din Sud duc o politică condusă de interesul exclusiv al sudiştilor pentru plantaţiile lor de tutun, trestie de zahăr şi bumbac şi de voinţa lor de a păstra cu orice preţ cei trei milioane şi jumătate de sclavi, în timp ce Statele din Nord îi văd pe unionişti orientându-se mai întâi către comerţ, navigaţie, interese

[347] *Ibid.*
[348] P. PINTO, *Vittorio Emanuele II: il re aventuriero*
[349] I. BALLESTEROS, *La Guerra civil americana*

financiare şi, în consecinţă drepturile vamale. Pe de o parte se găsesc agricultorii sudişti îndatoraţi, pe de alta capitaliştii creditori din nord.

La 6 noiembrie 1860 este ales preşedinte al Statelor Unite candidatul republican Abraham Lincoln, un avocat care, în Congres, s-a opus sclaviei.

La 20 decembrie 1860 Carolina de Sud se separă de Uniune şi câteva zile mai târziu Mississippi, Florida, Alabama, Georgia, Louisiana şi Texasul îi urmează exemplul. La începutul lui februarie 1861, reprezentanţii Statelor secesioniste se reunesc la Montgomery, capitala Alabamei, pentru a crea o nouă naţiune, Statele confederate ale Americii[350].

Constituţia provizorie adoptată este asemănătoare, în linii mari, celei a Statelor Unite; ea interzice comerţul sclavilor cu Africa, dar autorizează schimbul între state; cei din Sud se separă, conform celor spuse de ei, din cauza atitudinii celor din Nord asupra problemei sclaviei; bărbatul ales pentru a dirija Confederaţia va fi Jefferson Davis, fost Secretar de Război[351].

Noul preşedinte al Statelor confederate ale Americii cheamă o sută de mii de voluntari sub drapel. În planul de apărare, Confederaţia pune mâna pe arsenalul federal, instalaţiile militare, birourile de poştă şi vămile din interiorul Statelor de Sud. Fort Sumter din golful Charleston refuză să se predea autorităţilor din Sud. Când Ambraham Lincoln anunţă intenţia sa de a trimite întăriri, confederaţii înţeleg că trebuie să recurgă la forţă. La 12 aprilie 1861, la 4:30 dimineaţa, un tun sudist trage primul foc al războiului civil american. Agresorul este, după cum pretinde Lincoln, Confederaţia[352].

În timpul Războiului Civil (1861-1865) Sfânta Alianţă îşi ia toate informaţiile de la Louis Binsse, consulul papei la New York. Rapoartele sale sunt destul de plictisitoare şi mai degrabă neinteresante. De exemplu, la începutul ostilităţilor, după atacul de la Fort Sumter, Binsse scrie superiorilor săi din spionajul papal ca să le semnaleze vapoarele de mărfuri care se îndreaptă către un port al Statelor pontificale, sau despre un cetăţean cu nume italian care s-a prezentat înaintea lui pentru a cere o viză.

Dacă cineva ar studia cu atenţie rapoartele lui Binsse, şi-ar putea da seama că agentul Sfintei Alianţe se baza pe informaţiile politice ale momentului în cea mai mare parte extrase din ziare şi nu pe o muncă asiduă şi complexă de spion. Dar aceasta nu-l împiedică să obţină totuşi câteva informaţii destul de importante. Printre ele, cea descoperită în iunie 1861, aproape din întâmplare.

La New York, Louis Binsse a fost invitat la o recepţie organizată de către oamenii politici şi militari unionişti pentru a strânge fonduri destinate frontului. În timpul seratei, câteva doamne se apropie de el fără să ştie, desigur, că au înaintea lor un agent al serviciului de spionaj al papei şi îl întreabă ce părere are despre Giuseppe Garibaldi. Aceste doamne din Uniune ignoră faptul că Garibaldi este un duşman al papei Pius IX şi, în aceeaşi măsură, al consulului său la New York. Agentul Sfintei Alianţe, folosind întreg şarmul său, obţine o informaţie preţioasă de la soţia unui general al Uniunii: Abrahalm Lincoln, preşedintele, l-a

[350] H. MEANS, C.S. A.: *Confedereate States of America*
[351] H. HATTAWAY, *Jefferson Davis, Confederate President*
[352] W. GIENAPP, *Abraham Lincoln and Civil War America: A Biography;* D. DETEER

invitat pe Garibaldi să-i îndrume pe generalii săi în ceea ce priveşte tacticile de război[353].

Agentul Binsse transmite Sfintei Alianţe şi cardinalului secretar de stat, Giacomo Antonelli, intenţiile liderului unionist. Vestea declanşează un scandal de o asemenea amploare în Sfântul Scaun încât Lincoln se vede obligat să-şi retragă oferta şi să-şi ceară scuze în mod formal papei Pius IX. Totuşi, mii de voluntari garibaldişti — care au format celebrele trupe „cămăşile roşii" — constituie Legiunea Americană Garibaldi, care va lupta alături de trupele Uniunii pe mai multe fronturi. Din momentul în care această informaţie parvine la Roma, consulatul din New York devine un veritabil centru de spionaj de unde vor fi transmise Sfintei Alianţe la Roma toate informaţiile provenind de la episcopii, preoţii sau călugării „staţionaţi" în Statele Unite, din Nord sau din Sud.

Veştile despre blocada navală a Nordului asupra Statelor din Sud, care determină deteriorarea situaţiei militare a Confederaţiei, se amestecă cu cererile de fonduri pentru o congregaţie de călugăriţe, cu anunţul morţii unui episcop sau a începerii construirii unei catedrale.

Nici Sfânta Alianţă, nici Louis Binsse la New York nu clasează informaţiile primite ca importante, mai puţin importante sau absolut inutile[354]. Sfântul Scaun crede că pentru a putea filtra informaţiile primite din Statele Unite aflate în război ar trebui să mobilizeze zeci de mii de prelaţi şi funcţionari care muncesc pentru Curia romană. Iar în aceste timpuri de dezintegrare a Statelor pontificale, papa Pius IX nu crede că este necesar să-şi risipească mijloacele. Să arăţi poziţia Vaticanului şi a Sfintei Alianţe faţă de una dintre părţile aflate în conflict este altă afacere. Primele presiuni ale arhiepiscopului din New York, John Hughes, sosesc către papă şi secretarul lui de stat, la zece luni după atacul de la Fort Sumter. Hughes îl asigură pe papa Pius IX şi pe cardinalul Antonelli că el nu serveşte decât Biserica, nu interesele unei naţiuni, dar de fapt arhiepiscopul din New York este un agent ascuns şi un propagandist al Washington-ului. Salariul său este plătit de guvernul lui Lincoln, iar rapoartele sale sunt citite de către secretarul de stat, William Seward.

Misiunea încredinţată de către Seward, arhiepiscopului John Hughes consta în a se întoarce la Roma pentru a obţine sprijinul public al papei Pius IX pentru cauza Nordului. Iată de ce Hughes se prezintă din senin la Sfântul Scaun, pretextând că în timpul serviciului său pentru Sfânta Alianţă a aflat că Confederaţia planifică să atace Mexicul şi insulele catolice din Caraibe[355].

Dar simpatia lui Pius IX şi a secretarului său de stat pentru Nord scade atunci când în Sfânta Alianţă începe să primească rapoarte diferite, începând cu luna mai 1863[356]. Sursa nu este altcineva decât Martin Spalding, arhiepiscop prosecesionist la Louisville, în Statul confederat Kentucky. Spalding, ca şi Hughes, din partea guvernului Lincoln, primeşte din partea guvernului lui Jefferson Davis o importantă retribuţie secretă în vederea obţinerii sprijinului papei pentru cauza confederată. Interlocutorul său principal este Judah Benjamin, secretar al Statului confederat.

---

[353] J. RIDLEY, *op. cit.*.

[354] D. ALVAREZ, *op. cit.*.

[355] D. ALVAREZ, *The Papcy in the Diplomacy of the American Civil War,* Catholic Curch Revies

[356] F. J. COPPA, *Cardinal Giacomo Antonelli and Papal Politics in European Affairs*

În raportul său către Sfânta Alianţă, arhiepiscopul Spalding afirmă că emanciparea sclavilor negri este în realitate o mişcare politică din partea protestanţilor aboliţionişti şi că oamenii din Sud reprezintă adevăratul catolicism. Monseniorul Martin Spalding spune într-un raport către Antonelli că „negrii sunt înclinaţi, prin natura lor, către viaţa imorală şi [că ei] nu sunt pregătiţi pentru libertate. Mai mult, emanciparea lor ar putea provoca dezordini sociale care ar putea compromite munca misionară a Bisericii asupra negrilor[357]".

Rapoartele lui John Hughes şi Martin Spalding pentru Sfânta Alianţă demonstrează că episcopii catolici nu sunt imuni la cauzele politice; şi că loialitatea lor este uneori mult mai mare faţă de Uniune şi Confederaţie decât faţă de papă şi Sfântul Scaun. Informaţiile destul de nesigure culese de agenţii serviciului de spionaj pontifical în timpul conflictului pun în evidenţă o serioasă slăbire a relaţiilor politice ale Romei cu Washingtonul, capitala Uniunii, şi cu Richmond, capitala Confederaţiei. Papa Pius IX începe prin a arăta simpatia Nordului, apoi o schimbă pentru Sud, apoi se înclină din nou către Nord. Fără îndoială, începând cu 1865, la sfârşitul conflictului, o dată cu victoria Nordului asupra Sudului, responsabilii spionajului din Vatican îşi dau seama că trebuie să-şi formeze agenţi de spionaj profesionişti dacă vor ca Sfânta Alianţă să fie pe viitor o unealtă utilă papilor care să le permită să ia deciziile necesare unei situaţii politice concrete.

Ca primă măsură, cardinalul Antonelli ordonă ca fiecare administraţie a Bisericii — nunţiaturile şi arhiepiscopiile — să pregătească rapoarte săptămânale, în care vor fi indicate activităţile politice din regiunea lor, titlurile cărţilor care trebuie cenzurate, publicaţiile şi ideile politice pe care le susţin, divertismentele publice, portretele funcţionarilor publici, filajele străinilor şi a călătorilor suspecţi şi, mai ales, toate informaţiile despre grupările sau mişcările politice subversive. Buletinele sunt trimise la secretariatul de stat, care se ocupă cu selectarea între materialele de spionaj intern — cele care nu-l interesează decât pe directorul general al poliţiei Romei — şi cele de spionaj extern, care nu privesc decât Sfânta Alianţă.

Unul dintre spionii cei mai abili ai serviciilor secrete ale Vaticanului pentru culegerea şi analizarea informaţiilor este fără îndoială Monseniorul Tancredi Bella[358]. În 1859, atunci când nu era decât un tânăr delegat papal în micuţul oraş Rieti, la nord de Roma, el şi-a demonstrat priceperea ca membru al serviciului de spionaj descoperind complotul unei grupări numite *Fedelta e Mistero* („Fidelitate şi mister").

Membrii acestei grupări, sprijiniţi de regimul din Piemont, lansează operaţiuni de sabotaj împotriva austriecilor şi împotriva autorităţilor papale, dar acestea vor fi anihilate graţie informaţiilor de la Bella.

Informaţiile culese sunt de o foarte mare importanţă. Apoi Bella mai află, pe la jumătatea lunii aprilie 1859, că un mare număr de voluntari sosiţi din toate regiunile Italiei se concentrează în Piemont pentru a servi sub ordinele lui Giuseppe Garibaldi în corpul „vânătorilor alpini" împotriva austriecilor; mai descoperă că exilul antipapal aduce serioase ameninţări funcţionarilor poliţiei

[357] R. MILLER & H. STOUT, *Religion and the American Civil War*
[358] D. ALVAREZ, *Les Espions du Vatican: espionage et intrigues de Napoleon a la Shoah*

pontificale şi familiilor lor din regiunea Romagna pe teritoriile pontificale şi că Franţa concentrează importante efective militare la frontierele sale cu Piemontul.

Între martie şi august 1860, Monseniorul Bella a aflat de la unul dintre agenţii săi că Garibaldi este într-o stare proastă de sănătate, dar că, în ciuda acestui fapt, eroul Unificării a plecat în direcţia Sicilia în fruntea unui contingent de cinci mii de oameni; că o parte importantă a acestor trupe aparţine unei societăţi secrete de *protectori*, care s-a unit cu *carbonari* şi vor lua iniţiativa în campania garibaldiană, în urma căreia vor obţine eliberarea Siciliei în 1860[359].

Calitatea informaţiilor obţinute de către spionii lui Tancredi Bella este excelentă, în parte graţie organizării propriei sale reţele, care se găseşte în afara controlului Sfintei Alianţe de la Roma, ceea ce-i permite să opereze cu o libertate mai mare. Ca delegat, Monseniorul Bella controlează de la zece la doisprezece agenţi, fiecare dintre ei recrutându-şi proprii informatori. Unul dintre aceştia este un inspector de poliţie din Pesaro care mai înainte servise în trupele de poliţie din Veneţia şi Toscana. După încorporarea marelui ducat de Toscana în regatul Italiei în 1860, poliţistul decide să se stabilească în portul adriatic Pesaro. Agentul Sfintei Alianţe decide să abandoneze spionajul papal şi să se alăture poliţiei din Neapole, dar continuă să-i trimită informaţii Monseniorului Bella de-a lungul anilor[360].

Un alt agent foarte activ al lui Bella este un servitor care lucrează pentru Odo Russell, diplomat la Roma şi agent al serviciilor secrete engleze între 1858 şi 1870. Prin intermediul agentului Sfintei Alianţe în casa lui Russell, secretarul de stat a fost informat de vizitele personalităţilor importante la Roma, fiind vorba de aristocraţi, diplomaţi, jurnalişti sau chiar prelaţi şi bancheri.

Curierul diplomatic devine o buna sursă de informaţii pentru spionii papei. În 1860, ambasadorul american la Roma prezintă o notă de protest cardinalului secretar de stat deoarece corespondenţa sa între ambasada Statelor Unite la Paris şi cea de la Roma este deschisă de spionii papei. Doi ani mai târziu, ambasadorul informează departamentul de stat că situaţia este aceeaşi.

Pe de altă parte, în 1861, în mod curios, Sfânta Alianţă nu ia nici o măsură atunci când serviciul telegrafic papal detectează mesaje codate între reprezentantul regatului Piemont la Roma şi ministrul său de Afaceri externe, contele de Cavour. Serviciul de spionaj pontifical nu face nici cel mai mic efort să spargă codurile piemonteze, lucru care l-ar fi ajutat să descopere intenţiile casei de Savoia în ceea ce priveşte viitorul Italiei. Ducatul Roma, singurul care-i mai rămăsese papei, va fi protejat de armata lui Napoleon III până când Cavour obţine, la sfârşitul anului 1866, ca francezii să se retragă din Roma. La 19 iulie 1870 va izbucni războiul franco-prusac, iar împăratul Napoleon III va fi obligat să-şi retragă forţele armate din Roma[361].

În timp ce ultimul soldat francez părăsea oraşul pontifical, regele Victor-Emmanuel anunţa intenţia sa fermă de a ocupa oraşul „pentru a asigura menţinerea ordinii”. Papa Pius IX răspunde atunci: „Binecuvântat fie Domnul că a permis lui Victor-Emmanuel să-mi umple ultima perioada a vieţii mele cu amărăciune. Pentru restul, nu pot admite pretenţiile conţinute în scrisoarea

[359] F. FRATTINI, *Cosa Nostra*
[360] D. ALVAREZ, *op. cit..*
[361] J. RIDLEY, *op. cit..*

voastră, nici să mă asociez cu principiile pe care le conţine. Îl invoc din nou pe Dumnezeu şi-mi pun cauza în mâinile sale, care îi aparţine oricum în întregime, şi mă rog să-i acorde lui Victor-Emmanuel iertarea de care are nevoie[362]”.

La 20 septembrie 1870, armata piemonteză, sub comanda generalului Cardona, întră în Roma prin poarta Pius fără să întâmpine rezistenţă. Căderea Oraşului etern va fi ultimul pas către unificarea definitivă a Italiei.

Noul stat italian încearcă să rezolve o situaţie extrem de dificilă în ceea ce priveşte legea unilaterală a Garanţiilor din 13 mai 1871, care recunoaşte inviolabilitatea persoanei aflate pe scaunul pontifical. Pius IX respinge această lege, căci să o accepte ar fi însemnat să recunoască ocuparea Romei şi a puţinului care-i mai rămăsese din Statele pontificale.

Ca răspuns la refuzul pontifical, Victor-Emmanuel II se instalează la palatul Quirinale, sediu istoric al pontifilor şi declară: „Noi suntem la Roma şi aici vom rămâne[363]”.

Papa pune în practică politica *Non Possumus* în ceea ce priveşte renunţarea la Statele sale şi se consideră ca şi prizonier al casei de Savoia în Vatican. La 6 noiembrie 1876 moare cardinalul şi omul de încredere al papei, puternicul Giacomo Antonelli, la vârsta de 70 de ani. Ocupase funcţia de secretar de stat timp de 27 de ani şi fusese în fruntea Sfintei Alianţe timp de 22 de ani.

În 1877 sănătatea lui Pius IX, în vârstă de 86 de ani, este în declin. Guvernul italian începe pregătirile pentru funeraliile pontifului un pic prea devreme, din moment ce va trebui să le organizeze mai întâi pe cele ale propriului suveran. În mod curios —jocurile destinului — regele Victor-Emmanuel II, marele duşman al papei, va muri pe 9 ianuarie 1878, patru săptămâni înainte de Pius IX[364]. În primele zile ale lui februarie 1878, suveranul pontif acordă încă audienţe, dar pe 7 după-amiază, în urma unui acces de tuse, complicat şi de o febră puternică, îşi dă sufletul după 31 de ani, 7 luni şi 22 de zile de domnie[365].

Odată cu moartea lui Pius IX şi cu pierderea teritoriilor papale, o întreagă epocă de istorie pontificală ia sfârşit. Papii următori şi agenţii Sfintei Alianţe vor trăi ani tragici. Cavalerul războiului va călări pe cerurile Europei, inundând pământul cu sânge şi semănând dezastrul.

[362] M. MORROGH, *op. cit.*.
[363] P. PINTO, *op. cit.*.
[364] Pius IX va fi beatificat de către papa Ioan+ Paul II la 3 septembrie 2000
[365] F. FRATTINI, *Secretor Vaticanos*

10
ASOCIAŢIA NECREDINCIOŞILOR (1878 — 1914)

„Să vânăm pe cel drept, fiindcă ne stinghereşte şi se împotriveşte isprăvilor noastre şi ne scoate vina că stricăm legea şi ne învinovăţeşte că nu umblăm cum am fost învăţaţi din copilărie (...) Căci dacă dreptul este fiul lui Dumnezeu, atunci Dumnezeu îl va apăra şi-l va scoate din mâna potrivnicilor săi. Să-l încercăm cu ocări şi cu chinuri, ca să vedem cât este de răbdător şi să încercăm suferinţa lui."

Cartea Înţelepciunii lui Solomon 2, 12 şi 18-l9

Cardinalul Vincenzo Gioacchino Pecci a fost unul dintre cei mai critici în legătură cu gestiunea cardinalului Giacomo Antonelli, drept pentru care s-a îndepărtat de Roma timp de 30 de ani.

După moartea lui Antonelli, papa Pius IX l-a chemat alături de el şi l-a numit cardinal camerling[366]. Prin această măsură, papa îşi dorea ca Pecci să-şi asume administrarea Bisericii până la alegerea unui nou pontif.

Conclavul din 1878 este primul celebrat după declaraţia de infailibilitate papală şi pierderea Statelor pontificale în 1870. Conclavul pentru alegerea unui nou papă are loc într-un context istoric de intensitate: naşterea celui de-al doilea Imperiu german ca mare putere europeană ce înlocuieşte Franţa; Japonia se integrează lumii moderne, abandonându-şi tradiţiile milenare; Statele Unite înaintează cu paşi de gigant pentru a deveni marea putere mondială; iar Europa lansează o nouă ofensivă colonială în Africa şi Asia[367].

Noul pontificat va fi primul din lumea modernă, în parte pentru că pierzând influenţa şi teritoriile, cardinalii se văd eliberaţi, pentru prima dată după secole de presiunile externe.

Conclavul care se deschide în dimineaţa zilei de 18 februarie va fi unul dintre cele mai scurte din istorie. În numai trei tururi de vot cardinalul Vincenzo

[366] Cardinal care girează Vaticanul, în timpul vacanţei scaunului papal
[367] J. PAREDES, *op. cit.*.

Gioacchino Pecci obţine puţin mai mult de cele două treimi necesare pentru a fi ales[368].

Primii ani de guvernare ai papei Leon XIII se caracterizează prin instabilitate şi incertitudine. Serviciul de spionaj papal nu are nici o persoană la conducere, ceea ce lasă un mare număr de operaţiuni în suspans, efectivele sale rămânând fără ordine concrete şi fără să ştie pe cine să informeze. În domeniul politicii era mai mult sau mai puţin la fel.

Diplomaţia pontificală trebuie să renască din cenuşa ei. Înfruntările dintre Leon XIII şi regele Umberto de Savoia sunt continue. Se va recurge chiar la provocări, iar pe 13 iulie 1881 se va produce una dintre cele mai grave, atunci când Vaticanul încearcă să transporte resturile papei Pius IX în basilica San Lorenzo Extramuros.

Două zile mai devreme, agenţii Sfintei Alianţe, care au reuşit să penetreze reţelele mişcărilor revoluţionare care-şi făceau de cap pe străzile Romei, află că mulţi vor să încerce să pună mâna pe rămăşiţele suveranului pontif mort, pentru a le arunca mai apoi în Tibru. Efectivele gărzii elveţiene au fost puse în stare de alertă pentru a evita orice tip de atac, iar noua poliţie din Roma a fost informată. Pe când cortegiul intra pe o străduţă strâmtă, mai mulţi revoluţionari l-au atacat cu pietre şi obiecte contondente pentru a lua cadavrul lui Pius IX.

Poliţiştii italieni care supravegheau trecerea procesiunii decid să privească în altă parte în timp ce garda elveţiană se adăposteşte într-un han pentru a proteja rămăşiţele pământeşti. Câteva ore mai târziu, sicriul care conţinea resturile suveranului pontif se odihnea în cripta de la San Lorenzo.

Aceste atacuri îl conving pe Leon XIII să sondeze reacţiile împăratului Austriei, Francisc-Iosif, privind o posibilă instalare a administraţiei Bisericii pe teritoriul austriac.

Problema este că Francisc-Iosif nu doreşte să se opună în mod deschis acestei tinere Italii pentru o chestiune atât de puţin importantă ca cea a papei. Refuzul austriacului îl face pe Leon XIII să lupte pentru drepturile Bisericii şi ale Sfântului Scaun chiar de la Roma. Dar un alt front se va deschide în politica externă, deja conflictuală, a papei.

Cancelarul Otto von Bismarck, temându-se de puternicele nuclee catolice care se reuniseră în partidul *Zentrum*, decide să aprobe, între 1871 şi 1878, o serie întreagă de legi având ca singur obiectiv persecutarea şi hărţuirea cercurilor catolice care se opuneau politicii sale[369].

Kulturkampf sau „Lupta împotriva ultramontanismului” rânduieşte expulzarea din Prusia a tuturor ordinelor religioase; obligă să fie supuse ratificării guvernului german toate numirile în înaltele demnităţi ecleziastice, să închidă toate seminariile şi, în fine, să ordone expulzarea tuturor episcopilor. Leon XIII se trezeşte imediat la Roma cu doisprezece din cei şaisprezece episcopi ai săi care lucrau în Prusia. Continuele proteste ale cercurilor catolice îl presează pe Bismarck iar munca secretarilor de stat ai Vaticanului face restul[370]. În 1890,

[368] F. J. BAUMGARTNER, *op. cit.*.

[369] T. S. HAMEROW, *Otto von Bismark: A Hystorical Assessment*

[370] D. ALVAREZ. “The Professionalization of the Papal Diplomatic Services”, Catholic Historical Review

kaiserul Wilhelm II decide să-l revoce pe Bismarck şi să deschidă calea spre o nouă perioadă de strălucire pentru cei din *Zentrum*[371].

Leon XIII ştie să se înconjoare de şefi eficace ai diplomaţiei vaticane, precum cardinalii Alessandro Franchi, Lorenzo Nina şi Ludovico Jacobini, dar nici unul dintre ei nu crede necesar ajutorul unui serviciu de spionaj ca Sfânta Alianţă pentru a sprijini politica Vaticanului în exterior. Franchi, Nina şi Jacobini văd ca pe un obstacol intervenţia serviciului de spionaj papal asupra problemelor ce trebuie rezolvate prin diplomaţie şi politică. Fără îndoială se înşeală. Sosirea cardinalului Mariano Rampolla la secretariatul statului după moartea cardinalului Ludovico Jacobini redă o anumită strălucire spionajului papal.

O tentativă de regenerare a serviciilor secrete folosite de Vatican este dusă la bun sfârşit în anul în care se declară războiul dintre Spania şi Statele Unite.

Oricum ar fi, Sfânta Alianţă se arată incapabilă să vadă războiul care se anunţă între cele două naţiuni în primăvara lui 1898.

La un moment dat, relaţiile hispano-americane se văd tulburate de evenimentele survenite în Cuba. Represiunea exercitată de spanioli provoacă o reacţie din partea opiniei publice americane. În februarie 1898, două evenimente vor deteriora încă şi mai mult relaţiile tensionate dintre Madrid şi Washington[372].

Spionajul american interceptează o scrisoare a ambasadorului Spaniei la Washington, Enrique Dupuy de Lome, adresată unui amic din Cuba, în care critica în mod deschis dorinţele expansioniste ale Statelor Unite, iar preşedintele McKinley era ridiculizat. Diplomatul se vede obligat să-şi dea demisia, dar presa de scandal, condusă de William Randolph Hearst, aprinde sentimentele rănite ale americanilor. Un al doilea incident vine să declanşeze tragedia: cea a crucişătorului *Maine*[373].

La 15 februarie, nava de război explodează accidental în timp ce se găsea în vizită în portul Havana. Două sute şaizeci şi şase de oameni din echipaj îşi pierd viaţa. Imediat Congresul, presa şi opinia publică americană îi acuză pe spanioli că au făcut un act de sabotaj.

Statele Unite cer cu şi mai mare stăruinţă ca Spania să se retragă din Cuba. Papa Leon XIII şi cardinalul secretar de stat, Mariano Rampolla, continuă să nege necesitatea unui serviciu de spionaj activ. Ei preferă să recurgă la diplomaţie pentru e evita războaiele. Suveranul pontif şi Rampolla au mediat deja, cu un oarecare succes, o ceartă între Germania şi Spania pentru mai multe insule din Pacific, şi fără îndoială cred că se pot interpune între Washington şi Madrid în ceea ce priveşte problema cubaneză[374]. Partea proastă este că Vaticanul nu are relaţii diplomatice cu Statele Unite, iar acest fapt nu este de nici un ajutor în rezolvarea conflictului.

Sfântul Părinte ordonă Sfintei Alianţe să ia legătura cu John Ireland, arhiepiscop de Saint Paul, din Minnesota. Delegatul apostolic trebuie să încerce să intervină la Washington, în timp ce Ireland va utiliza alte canale pentru a

---

[371] *Zentrum* va rămâne cel mai mare partid politic german până-n 1903, anul în care se declanşează o criză gravă în sânul acestei formaţiuni politice

[372] J. L. OFFNER, *An Unwanted War: The Diplomacy of the United States and Spanish over Cuba*

[373] E. S. BROOKS, *The Story of Our War with Spain*

[374] D.F. TASK, *The War with Spain in 1898*

ajunge la preşedintele McKinley. Experienţa avută cu arhiepiscopul Ireland divulgă câteva din pericolele pe care le prezintă utilizarea agenţilor locali.

John Ireland nu este un agent al Sfintei Alianţe acţionând dezinteresat în timpul crizei. Ar fi fost suficient ca papa Leon XIII şi Rampolla să citească raportul care le-a fost transmis de Sfânta Alianţă asupra polemicului arhiepiscop Ireland.

Ierarhul se identifica într-un mod clar cu partidul republican care era la putere la Washington. Câţiva ani mai devreme, a avut chiar un asemenea grad de implicare în campania electorală a lui McKinley în 1896 încât a scandalizat mediile catolice din ţară. După raportul serviciului de spionaj papal, arhiepiscopul John Ireland a cerut credincioşilor săi, în timpul slujbelor, să voteze partidul republican[375].

Odată cu cererea papei, arhiepiscopul speră să obţină purpura de cardinal, înţelegând să se sprijine pe importante personalităţi ale politicii locale. Este clar că Monseniorul John Ireland este un naţionalist favorabil politicii democratice, toleranţei religioase, vitalităţii economice, dar el crede că Statele Unite sunt destinate să-şi aroge conducerea în faţa altor puteri tradiţionale ale lumii, cum ar fi Spania şi Vaticanul.

Este dificil de definit care sunt conexiunile lui John Ireland cu administraţia McKinley şi să se determine în ce măsură naţionalismul său a influenţat rapoartele destinate Sfintei Alianţe la Roma. Dar sigur este că loialitatea sa se împarte între pasiunea naţionalistă pentru preşedintele Statelor Unite şi clara sa servitudine pentru suveranul pontif. Analiştii spionajului Vaticanului l-au înştiinţat deja pe papă că John Ireland îşi doreşte să-l ajute în asigurarea păcii în războiul din Cuba, dar că nu vrea ca cei din Administraţia Kinley sau protestanţii americani să creadă că arhiepiscopul lor şi concetăţenii catolici sunt mai puţin patrioţi sau chiar pro-spanioli[376].

Nu există nici cea mai mică îndoială că Ireland lucrează pentru pace, cum l-a şi asigurat pe papă, nici că soluţia pentru a atinge acest scop ar fi să convingă Vaticanul să facă presiuni asupra Madridului, mai degrabă decât asupra administraţiei McKinley, pentru a stabili armistiţiul imediat în Cuba — prima etapă pentru rezolvarea crizei. Agenţii Sfintei Alianţe continuă să-l informeze pe secretarul de stat Rampolla asupra intenţiilor lui John Ireland. După serviciul secret al Vaticanului, arhiepiscopul vrea să atragă bunăvoinţa celor două părţi fără să se declare în favoarea uneia sau a celeilalte.

Ireland trimite un mesaj codat lui Rampolla şi papei Leon XIII, în care enumeră punctele pe care le consideră necesare pentru a face primul pas către pace: o declaraţie a Madridului care să stabilească armistiţiul imediat asupra teritoriului cubanez; negocierile hispano-cubaneze pentru a potoli rapid focarele insurgenţilor; în sfârşit acceptarea unui arbitraj al preşedintelui Statelor Unite în căutarea unei soluţii de negociat. Prin aceste propuneri, Washingtonul îşi asumă dreptul de a impune o soluţie celeilalte părţi, Spania, prin care va cere Madridului o serie de concesii. Agenţii Sfintei Alianţe în capitala americană aduc la cunoştinţa Romei că propunerile arhiepiscopului John Ireland au fost redactate de

[375] D.ALVAREZ, *op. cit.*.
[376] L. BRUTTI LIBERATTI, *La Santa Sede e le origini dell'imperio americane: la guerre de 1898*

Departamentul de Stat, şi că dacă papa sau Madridul le acceptă aceasta presupune deja abandonarea Cubei de către spanioli[377].

Problema este că Vaticanul analizează numai informaţiile trimise de Ireland, nu şi cele trimise de agenţii Sfintei Alianţe sau de către delegatul papei la Washington. Papa şi secretarul său de stat nu citesc decât rapoartele arhiepiscopului de Saint Paul, ţinând cont de afirmaţiile lui Ireland apropo de faptul că preşedintele McKinley „vrea cu disperare să găsească o soluţie paşnică în acest conflict" şi că n-ar putea calma spiritele războinice din Congres şi nici opinia publică dacă Spania îşi atinge scopurile. În fapt, Statele Unite vor să controleze Cuba, printre altele şi pentru poziţia strategică pe care o ocupă insula faţă de golful Mexic, iar McKinley este pregătit s-o cumpere sau să se lupte pentru ea ca s-o aibă[378].

În timp ce Vaticanul, păcălit de rapoartele lui Ireland, caută o soluţie cu Madridul, preşedintele McKinley prezintă legislativului, la 11 aprilie 1898, cererea acordării puterilor speciale pentru a declara război Spaniei[379]. În acea zi, Congresul decide că insula Cuba este liberă şi independentă şi că dacă Spania nu renunţă la suveranitatea sa asupra ei, preşedintele Statelor Unite este autorizat să utilizeze toate mijloacele pentru a duce la bun sfârşit ceea ce s-a hotărât. La 21 aprilie relaţiile diplomatice între Madrid şi Washington sunt rupte, iar la 25 aprilie Statele Unite declară război Spaniei, ceea ce va marca începutul blocadei insulei.

După distrugerea escadrei spaniole din Cuba la Santiago, cea a insulelor Filipine la Cavite, capitularea forţelor spaniole din Orient, invazia din Porto Rico, asediul Manillei, găsindu-se în imposibilitatea de a înfrunta puterea navală a Statelor Unite, guvernul lui Praxedes Mateo Sagasta se angajează în negocierile pentru pace.

Rezultatul operaţiunilor de dezinformare duse de către arhiepiscopul John Ireland în acest conflict şi nesprijinirea Spaniei de către papă şi secretarul său de stat îl împing pe preşedintele Statelor Unite, Theodore Roosevelt, să facă primul pas în reluarea relaţiilor diplomatice cu Sfântul Scaun[380].

Intrigile urzite de arhiepiscopul John Ireland sunt descoperite de agentul Sfintei Alianţe Monseniorul Donato Sbarretti, expert în afaceri nord-americane în sânul spionajului papal. I-a trebuit foarte puţin lui Sbarretti să-şi dea seama că Ireland profitase de încrederea lui Leon XIII pentru a-şi asigura un viitor strălucit în diplomaţia vaticană. El descoperă de asemenea că Ireland arăta serviciilor secrete americane corespondenţa pe care o trimitea papei şi cardinalului Rampolla.

Monseniorul Donato Sbarretti alertează Roma: un mare număr de înalţi funcţionari americani, în particular cei ai Ministerului de Război conduşi de secretarul Elihu Root, responsabil cu afacerile filipineze, arată clare prejudecăţi faţă de ordinele religioase care lucrează în insulele asiatice, şi propun expulzarea în mod radical a tuturor prelaţilor din arhipelagul filipinez. Ca remarcă finală,

[377] Scrisoarea arhiepiscopului John Ireland către secretarul de stat Mariano Rampola din 1 aprilie 1898. John Ireland Papers, Archives of the Archidiocese of St. Paul, St. Paul (Minnesota).

[378] E. S. BROOKS, *op. cit..*

[379] J. L. OFFNER, *op. cit..*

[380] D. ALVAREZ, " The Professionalization of the Papal Diplomatic Services"; *op. cit..*

Sbarretti scrie: „Nu cred sincer că nord-americanii au cel mai mic interes să stabilească relaţii diplomatice cu Sfântul Scaun, cum ne asigură arhiepiscopul de Saint Paul, Monseniorul John Ireland[381]”.

În mod misterios, Vaticanul ignoră avertismentele lui Sbarretti cu privire la John Ireland, iar papa Leon XIII ordonă ca raportul lui să fie „ultrasecret”.

Când pe 1 iunie 1902 William Howard Taft[382], guvernatorul civil al insulelor Filipine, soseşte în vizită oficială la Roma ca şef al unei mici delegaţii, este primit la palatul papal printr-o ceremonie unică rezervată ambasadorilor[383].

Sfânta Alianţă, sub ordinul lui Rampolla şi Leon XIII, face tot posibilul ca vizita delegaţiei conduse de Taft să fie văzută de presă ca un semn clar că Statele Unite vor să stabilească relaţii diplomatice cu Vaticanul. În fapt, Rampolla şi suveranul pontif continuă să se încreadă în analizele partizane ale lui Ireland, şi nu ale Monseniorului Donato Sbarretti.

Reacţiile americanilor nu se lasă aşteptate. William Howard Taft, iritat să afle că agenţii spionajului papal fac să curgă zvonuri despre vizita sa cum că ar fi una diplomatică formală la iniţiativa preşedintelui Theodore Roosevelt, declară atunci: „Nu suntem la Roma decât pentru a negocia o vânzare de terenuri”[384]. După mai multe săptămâni, negocierile sunt rupte, iar Washingtonul îi ordonă lui Taft să se întoarcă în Filipine.

La începutul lunii iulie 1903, pe când se afla în compania secretarului său de stat, papa Leon XIII suferă o inflamare pulmonară. Pe 7, medicii papei descoperă o hemoragie internă la plămâni. Starea sa continuă să se agraveze până pe 20 iulie, dată la care îşi va da sufletul înconjurat de servitorii săi cei mai fideli. Odată cu papa dispar şi cei 25 de ani de inactivitate totală a Sfintei Alianţe, în cadrul politicii de imobilitate impuse de către Leon XIII serviciului său de spionaj; şi aceasta, în ciuda seriei de asasinate care a frapat lumea în aceşti zece ani şi care ar fi putut să-l afecteze chiar pe papă.

Preşedintele Republicii Franceze, Sadi Carnot, a fost asasinat în 1894; preşedintele guvernului spaniol, Antonio Canovas del Castillo, în 1897; soţia împăratului Francisc-Iosif al Austriei, Elisabeth Wittelbash, alintată Sissi, în 1898; regele Italiei, Umberto I, în 1900; şi preşedintele Statelor Unite, William McKinley, în 1901.

La 31 iulie 1903 se deschide conclavul pentru alegerea succesorului lui Leon XIII. Candidatul cel mai bine plasat este cardinalul Mariano Rampolla, secretar de stat al fostului papă, dar cardinalul de Cracovia, Jan Puzyna, în numele împăratului Austriei, îşi impune dreptul de veto.

Pentru Francisc-Iosif I, cardinalul Rampolla este un inamic al Triplei Alianţe (Germania, Austria, Italia), pentru că duce o politică de apropiere de Franţa şi Rusia. La 4 august, cardinalul Giuseppe Melchiore Sarto este ales suveran pontif de cincizeci din cei şaizeci şi doi de cardinali reuniţi în conclav şi îşi alege numele de Pius X. Odată cu debutul secolului XX, Sfânta Alianţă va avea una dintre epocile sale cele mai fructuoase, chiar dacă mai puţin glorioase.

---

[381] Scrisoarea Monseniorului Donato Sbaretti trimisă cardinalului secretar de staa Mariano Rampolla, la 1 aprilie 1902. Posizione 975, fasc. 369. Archivio Storico della Sacre Congrezzione degli Affari Ecclesiastici Straordinari, Cetatea Vaticanului.

[382] William Howard Taft va fi preşedintele Statelor Unite între 1909 şi 1913.

[383] P. E. COLETTA, *The Presidency of William Howard Taft*

[384] *Ibid.*

În noul secol italienii au hotărât să recruteze agenţi secreţi în interiorul Vaticanului. Pentru că relaţiile între Biserică şi state devin motive de gâlceavă, multe guverne se văd obligate să ceară informaţii despre politica papală şi despre intenţiile sale spionilor italieni.

Franţa este o problemă recurentă din 1880, de când se declanşează un important curent anticlerical sprijinit de către oamenii politici Jules Ferry şi Emile Combes, convinşi că intenţiile papei sunt să termine cu a treia Republică şi să reinstaureze monarhia. Conflictul culminează cu ocuparea militară a mănăstirilor şi a conventurilor de unde sunt expulzaţi toţi prelaţii. Aceste evenimente duc la ruperea relaţiilor dintre Paris şi Vatican în 1904 şi promulgarea legii de separare a Bisericii de stat în 1905[385].

În momentele cele mai dureroase de tensiune între Franţa şi papă, serviciile franceze de contraspionaj se consacră operaţiunilor de supraveghere a nunţiului şi a interceptării mesajelor codate dintre Vatican şi ambasadorul său la Paris. Unul dintre rapoartele detectate de spionii francezi în 1904 menţionează un incident survenit pe bulevardul Gabriel, chiar în faţa palatului Elysee, reşedinţa preşedintelui Republicii, când vehiculul nunţiului, Monseniorul Benedetto Lorenzelli, a dat peste un ciclist, un accident fără consecinţe grave. În realitate, telegramele schimbate între secretariatul de stat papal şi nunţii săi sunt mai importante din punct de vedere al spionajului decât scrisorile în care se tratează probleme lipsite de importanţă. Criptografii francezi care au reuşit să spargă codurile spaniole, italiene sau turceşti sunt incapabili să descifreze codurile stabilite de biroul de criptografie al Sfintei Alianţe[386].

Astfel deci, protecţia Vaticanului faţă de serviciile secrete franceze se dovedeşte a fi mai mult o chestiune de hazard decât de operaţiuni organizate cu eficacitate.

În 1913, Sfânta Alianţă va dirija o operaţiune împotriva ministrului de Afaceri externe al Franţei.

Monseniorul Carlo Montagnini, agent al spionajului Vaticanului la Paris, ştie că Stephen Pichon, şeful diplomaţiei franceze, ezită să stabilească relaţii cu papa, şi că, de asemenea, şi el organizează o mişcare de culegere de informaţii pentru a remedia problema. Montagnini ordonă să fie falsificat un mesaj presupus între ambasadorul Italiei în Franţa şi ministrul său de Afaceri Externe de la Roma, dezvăluind că serviciile secrete italiene au detectat la Paris prezenţa unui anumit cardinal Vannutelli.

Textul falsificat de către Sfânta Alianţă spune că Vannutelli va sosi în Franţa cu intenţia de a se întâlni cu preşedintele Raymond Poincare şi cu ministrul său de Externe, Stephen Pichon, pentru a deschide o sesiune de discuţii strict secrete cu Vaticanul cu singurul scop de a restabili relaţiile rupte în 1904.

Cum era de aşteptat, Siguranţa reuşeşte descifrarea falsei telegrame. Ministrul de Interne, Louis-Lucien Klotz, informat de această descoperire, protestează în faţa preşedintelui că n-a fost anunţat la timp de această afacere şi ameninţă să-şi dea demisia. Poincare spune că nu a ştiut nimic, ceea ce este adevărat. Dar criza din guvern îl obligă pe Pichon să demisioneze, iar Klotz

[385] D. ALVAREZ, *op. cit.*.
[386] M. GIVIEREGE, *Au service du chiffre: 18 ans du souvenirs, 1907 - 1925*

interzice serviciului său secret să mai decodifice corespondenţa diplomaţilor. Sfânta Alianţă reuşeşte astfel să se debaraseze de incomodul Pichon.

De altfel, francezii vor descoperi altă afacere. Monseniorul Montagnini, secretarul nunţiului Lorenzelli, a fost ales pentru a-i urma ambasadorului papal atunci când acesta a fost nevoit să abandoneze sediul din Paris după ruptura relaţiilor. Noul reprezentant al lui Pius X are sarcina să „se ataşeze intereselor religioase şi să fie paznicul arhivelor nunţiaturii". Dar Monseniorul Montagnini este în fapt spion al Sfintei Alianţe, ochii şi urechile „neoficiale" ale Vaticanului în Franţa.

Este un bărbat frivol şi indiscret, căruia îi place în particular să-şi culeagă informaţiile din diferite medii sociale ale vremii, fapt care nu-l convinge prea tare pe noul secretar de stat, cardinalul Rafael Merry del Val. Şeful spaniol al diplomaţiei vaticane are o stimă scăzută faţă de talentele lui Montagnini ca agent al Sfintei Alianţe; el admite că spionul său este „frivol, superficial şi foarte stângaci"[387].

Serviciile de spionaj francez au certitudinea că Montagnini organizează în mod clandestin mişcările de rezistenţă împotriva legilor anticlericale şi conspiră cu politicienii conservatori pentru a termina cu Republica, chiar dacă nu au dovezi pentru astfel de acuzaţii[388].

Într-o după-amiază a lunii decembrie, serviciile de spionaj, împreună cu agenţi ai poliţiei franceze, decid să ia cu asalt ambasada papală de la Paris şi să pună mâna pe documentele pe care le-ar putea găsi în interior. Anumite documente ale Vaticanului dezvăluie contactele între mai mulţi oameni politici francezi şi serviciile secrete din Vatican, dar cele mai compromiţătoare au dispărut. Chiar şi aşa, spionajul francez ia toate copiile mesajelor codate trimise de către Carlo Montagnini Sfintei Alianţe.

Într-unul dintre documente, pe care Montagnini nu l-a putut salva, se vorbeşte de posibilitatea plătirii unei mari sume de bani lui Jacques Piou, lider al partidului Acţiunea liberală, şi altora prin mijlocirea sa, pentru ca ei să frâneze în Parlament noile legi anticlericale ce se vor a fi aprobate în Franţa. Piou îl aminteşte pe Georges Clemenceau, bărbatul care a condus Franţa la victorie în timpul Primului Război Mondial, ca pe unul dintre posibilii corupţi[389].

La sfârşitul secolului XIX, numeroase guverne au cunoscut o importantă diminuare a serviciilor lor de informaţii, dar în cazul Vaticanului şi mai ales sub pontificatul lui Leon XIII această diminuare a fost încă şi mai radicală. Capacităţile de spionaj ale Sfintei Alianţe au dispărut odată cu Statele pontificale şi pierderea puterilor temporale. Unul dintre instrumentele care ar fi trebuit să protejeze şi să menţină aceste puteri a devenit superfluu. La începutul secolului XX, reţelele de spionaj ale delegaţilor papali aparţin aproape trecutului. În acei ani, numeroşi agenţi experimentaţi ai Sfintei Alianţe servesc sub o uniformă strălucitoare în serviciile de protecţie şi escortă ale papei şi ale Sfântului Scaun şi în cele de supraveghere a instalaţiilor şi a palatului pontifical. Activităţile de spionaj nu sunt duse decât de nunţii, ceea ce antrenează importante schimbări în filozofia

[387] M. LARKIN, *Church and State after the Dreyfuss Affair*
[388] D. ALVAREZ, *op. cit.*.
[389] E. SODERINI, *Leo XIII, Italy and France*

sarcinilor care constau în culegerea de informaţii strategice pentru diplomaţia papală[390].

La moartea lui Pius IX, în 1878, Vaticanul întreţine relaţii diplomatice cu cincisprezece ţări (dintre care şapte din Europa), în care catolicii sunt majoritari, sau cu comunităţile catolice importante mai mult din punct de vedere al cantităţii decât a importanţei lor politice în interiorul ţării respective[391]. Altele sunt, în America de Sud, repartizate în trei nunţiaturi. Ambasadorul papal în Argentina este acreditat şi pentru Paraguay şi Uruguay, cel din Peru este şi pentru Bolivia, Chile şi Ecuator. Problema apare în zonele lumii unde nu există nunţiatură şi care ar trebui să fie mai mult protejate de agenţii experimentaţi ai Sfintei Alianţe, ca de exemplu la Londra, Berlin sau Sankt-Petersburg.

Sub pontificatul lui Leon XIII — unul dintre aceia care a făcut cel mai mult rău organizaţiei spionajului papal în cele ceva mai mult de trei secole de existenţă — autorităţile papale au preferat să trimită „delegaţi apostolici" mai degrabă decât spioni în acele ţări cu care nu întreţineau relaţii diplomatice. „Delegaţii apostolici" aduc o mai bună informaţie religioasă Sfintei Alianţe, în timp ce „nunţii" aduc analize politice mai bune.

În acei ani, după o riguroasă condamnare a ideilor moderniste prin enciclicele lui Pius IX, progresiştii şi naţionaliştii luptă în sânul Bisericii catolice. Papa Pius X, apărătorul ideilor lui Pius IX, decide să-şi numească secretar de stat un cardinal spaniol, Rafael Merry del Val. Acesta arată, în momentul în care Puterile Centrale şi Antanta vor să intre în luptă, o preferinţă marcată pentru monarhiile germană şi austriacă[392].

Printre cei mai apropiaţi colaboratori ai lui Merry del Val se găseşte un prelat pe nume Umberto Benigni, care va deveni cu timpul unul dintre cei mai buni spioni ai papei, dar şi fondatorul şi responsabilul serviciului de contraspionaj al Vaticanului. Benigni, un preot din Umbria, este portretul perfect al tradiţionalistului conservator. Având o modestă reputaţie de jurnalist şi de polemic, Umberto Benigni a sosit din Perugia la Roma în 1895, în speranţa să facă avere. Un preot care muncea la Biblioteca vaticană îi oferă un post demn de ambiţiile şi talentele sale[393].

În 1901, Benigni îşi asigură un post de profesor de istorie a Bisericii la prestigiosul seminar roman, institutul elitelor unde sunt primiţi toţi cei care vor să facă carieră la Curia romană. De asemenea, începe să scrie articole de opinie, fiind colaborator la ziarul ultra-conservator *La Voce della Verita*.

Articolele sale, mereu polemice, şi punctele sale de vedere reacţionare asupra societăţii sau asupra religiei atrag atenţia „integriştilor" de la curtea papei Pius X. Articolele lui Umberto Benigni apără puterile temporale ale papei şi se opun întregii reforme politice sau teologice. Foarte rapid, inteligentul Benigni devine protejatul puternicului secretar de stat, cardinalul Rafael Merry del Val şi al lui Gaetano De Lai, influentul prefect al Congregaţiei consistoriale, departamentul însărcinat cu selecţia episcopilor.

---

[390] D. ALVAREZ, "The Professionalization of the Papal Diplomatic Services", *op. cit.*.

[391] Ţările europene cu care Vaticanul întreţine relaţii diplomatice în 1878 sunt Austria, Bavaria, Belgia, Franţa, Olanda, Portugalia şi Spania

[392] E. BAUER, *op. cit.*.

[393] D. ALVAREZ, *op. cit.*.

Benigni va fi numit *minutante* al Congregaţiei De Propaganda Fide, departamentul responsabil cu activitatea misionară, ca şi profesor al preoţilor trimişi în misiuni speciale. În foarte scurt timp, acest obscur preot din Umbria devine o veritabilă celebritate în cercul intelectualilor conservatori din Roma, cei care constituie ceea ce s-a numit nobilimea „neagră”, din jurul scaunului Sfântului Petru.

În 1906, Umberto Benigni este catapultat chiar în inima maşinăriei Vaticanului fiind numit sub-secretar de stat pentru Afacerile extraordinare ale secretariatului de stat[394]. Neavând absolut nici o experienţă în problemele diplomatice, Benigni se ocupă să-şi cultive relaţiile care l-ar putea ajuta să-şi consolideze cariera în Curia romană. Cardinalul secretar de stat Merry del Val are sub direcţia sa doi secretari: cel care se ocupă de Afacerile extraordinare, însărcinat să supervizeze relaţiile cu alte state, şi „substitutul” pentru Afacerile comune, însărcinat cu administraţia Vaticanului. Lui Benigni îi revine deci rolul de asistent al Monseniorului Pietro Gasparri, sosit la postul secretariatului Afacerilor extraordinare după ce condusese seminarul Vaticanului. Acolo îl cunoscuse Gasparri pe Benigni, pe care-l considera un funcţionar foarte eficace[395].

Nunţiatura din Cuba fiind liberă, Gasparri i-o propune lui Umberto Benigni, dar clericul visează mult mai sus — nici mai mult nici mai puţin decât secretariatul de stat. Nu cu mult timp înainte îi trecuse pe sub nas conducerea Congregaţiei De Propaganda Fide.

La acea epocă, sarcina secretarului de stat pentru Afacerile extraordinare era de o mare importanţă, dar în mod curios Pietro Gasparri era însărcinat să revizuiască şi să publice noul Cod de drept canonic. O sarcină care nu mai lăsa loc altora.

Gasparri fiind ocupat, Benigni devine principalul colaborator al cardinalului Rafael Merry del Val. Obscurul preot şi jurnalist sosit la Roma pentru a face avere are acum suficientă libertate pentru a se mişca în culisele puterii. Noul sub-secretar îşi mută biroul la palatul apostolic pentru a fi mai aproape de cardinalul secretar de stat, la numai patru uşi distanţă de biroul suveranului pontif[396].

În 1909, Monseniorul Umberto Benigni, sub ordinele cardinalului Merry del Val, creează o reţea de spioni a căror funcţie era, în interiorul Vaticanului şi a instituţiilor Bisericii, să detecteze pe toţi cei care propovăduiesc modernismul. Foarte repede, agenţii lui Benigni încep să denunţe pe clericii care lucrează în universităţi, în media şi în instituţiile politice din Franţa, Marea Britanie, Germania şi Italia. În urma denunţurilor formulate de către agenţii lui Benigni, care afectează aproape trei sute de prelaţi, cardinalul secretar de stat, Rafael Merry del Val, total reticent inovaţiilor politice şi teologice, îl autorizează pe subordonatul său să organizeze un fel de unitate de contra-spionaj care să opereze doar în interiorul Vaticanului şi a organizaţiilor Bisericii. Operaţiunile de spionaj din exterior vor continua să depindă de Sfânta Alianţă[397]. Noua

[394] P. HEBBLEWAITE, *The Next Pope.....*
[395] J. CORNWELL, *Breaking Faith: The Pope, the People and the Fate of Catholicism*
[396] D. ALVAREZ, *op. cit..*
[397] E. POULAT, *Catholicisme, democratie et socialism: le movement catholique et. Mr. Benigni, de la naissance du socialism a la victorie du fascism.*

organizaţie de contra-spionaj va purta numele de Sodalitium Pianum (Asociaţia lui Pius) şi va fi cunoscută *intramuros* sub sigla SP.

Primele eforturi ale organizaţiei Sodalitium Pianum se vor face în direcţia creării unui program solid de propagandă care să permită atacarea argumentelor moderniste cu scopul de a domina pe viitor o dezbatere publică, atât în Biserică, cât şi în societate. Separat, SP va trebui să realizeze misiuni clandestine pentru recrutarea agenţilor în Europa, în America de Nord şi de Sud, cu scopul de a identifica moderniştii, de a indica acţiunile lor conspirative, conexiunile lor şi de a le dejuca planurile. Umberto Benigni se pune pe treabă cu ardoarea unui fanatic. În foarte scurt timp, funcţiunile sale de sub-secretar al Afacerilor extraordinare iau locul altora în lumea spionajului, care rămân secrete chiar şi în ochii colegilor săi de la secretariatul statului şi ai propriului său şef, Monseniorul Pietro Gasparri.

Benigni cunoaşte influenţa potenţială a ziarelor şi crede ferm că Vaticanul trebuie să se folosească de presă într-o manieră eficace în lupta sa împotriva modernismului şi liberalismului. Şeful SP- ului se autoproclamă, mai mult sau mai puţin, ofiţer de presă neoficial al secretariatului de stat şi, de-a lungul anilor, el va comunica jurnaliştilor, care scriu despre evenimentele de la Vatican, linia pe care trebuie s-o urmeze în articolele lor. Benigni îi califică drept „inamici" pe corespondenţii jurnalelor şi agenţiilor de presă care au o ideologie liberală şi „prieteni" pe cei care afişează o ideologie conservatoare.

O altă iniţiativă importantă a SP-ului este crearea propriului său ziar, *Corrispondenza Romana*, pe care Benigni îl dirijează prin intermediul unui om de paie. În paginile sale, se atacă modernismul şi politicile liberale şi sunt apărate în mod deschis prerogativele papale. Atunci când încep să sosească primele critici ale unor ţări precum Franţa sau Italia, papa Pius X neagă că ar fi vorba despre o mass-media oficială, sau măcar semi-oficială, a Vaticanului. În fapt, papa minte, căci el însuşi l-a autorizat pe secretarul său de stat, cardinalul Rafael Merry del Val, să finanţeze *Corrispondenza Romana*.[398]

În final, Monseniorul Umberto Benigni scrie un articol care conţine toate tezele sale integriste şi perspectiva sa conservatoare în raport cu evenimentele mondiale, politice şi religioase. Articolul, foarte bine redactat, este distribuit de către agenţii SP mai multor corespondenţi străini. Un mare număr dintre ei îl publică integral sau în rezumat, sub propriul lor nume, fără ca măcar să citeze sursa. Tezele lui Benigni sunt astfel citite de milioane de oameni din Argentina, Spania, Austria, Belgia şi Statele Unite[399].

Operaţiunile de propagandă şi de dezinformare servesc la discreditarea modernismului, dar Benigni şi capii Vaticanului au nevoie să controleze influenţa acestei mişcări în organizaţiile seculare şi în instituţii. Integriştii trebuie să identifice adepţii modernismului şi să-i smulgă din poziţiile lor de putere aplicând puternice sancţiuni papale.

Principalele surse de informare ale SP-ului sunt episcopii, delegaţii apostolici şi nunţii, dar unii dintre ei nu sunt dispuşi să furnizeze informaţii contraspionajului denunţând alte persoane.

Este nevoie de o bună reţea de spionaj instalată în inima Vaticanului, dar din nefericire pentru integrişti ca Merry del Val sau Benigni, Sfântul Scaun nu mai

[398] D. ALVAREZ, *op. cit.*.

[399] L. BEDESCHI, "Un episodio di spionaggio antimodernista", *Nouva Rivista Storica*

posedă o organizaţie eficace de strângere a informaţiilor de la pierderea Statelor pontificale. Sosirea Monseniorului Umberto Benigni în vârful puterii serviciilor secrete pontificale provoacă o oprire a operaţiunilor Sfintei Alianţe, deoarece mai mult făcea o dublă slujbă. Un lucru este sigur, contraspionajul pontifical devine principalul inamic al spionajului papal. Agenţii din Sodalitium Pianum luptă pentru o sursă de informare împotriva spionilor Sfintei Alianţe.

În realitate, organizaţia clandestină a SP nu are nici un nume oficial, nici o localizare în vreunul din birourile pontificale, nici o placă pentru identificarea birourilor sale, nici departamente. Statutul său nu apare nici chiar în *Annuario Pontificio*, publicaţie în care figurează organigrama Vaticanului. Cheltuielile sale sunt acoperite de fonduri secrete care, trecând pe la secretarul de stat, cardinalul Merry del Val, ajung la Monseniorul Benigni. Dacă vreo autoritate îl întreabă direct pe şeful de contraspionaj asupra activităţilor sale, Benigni afirmă că numai trei personaje ar putea răspunde: „Dumnezeu, papa Pius X şi cardinalul Merry del Val”. Oamenii încetau evident să mai pună întrebări, de teama de a nu fi nevoiţi să înfrunte pe unul dintre cei trei.

Benigni foloseşte în sânul Vaticanului aceleaşi tehnici de spionaj ca şi celelalte agenţii de informaţii ale unor mari puteri precum Marea Britanie, Franţa, Germania sau Rusia, iar SP nu-şi împarte informaţiile cu serviciile de securitate italiene decât în rare ocazii.

Spionajul, interceptarea poştei şi a telegramelor, supravegherea persoanelor şi filajul sunt unele din sarcinile realizate de către agenţii de contraspionaj papal. Din palatele episcopale, sacristiile, amfiteatrele, seminariile sau nunţiaturile din lumea întreagă ei ţin SP-ul informat în legătură cu superiorii sau colegii suspectaţi de a îmbrăţişa modernismul, unii chiar lucrând pentru Benigni.

Una dintre cele mai obscure operaţiuni de spionaj ale grupării Sodalitium Pianum se desfăşoară la sfârşitul lui 1909. Datorită mai multor informatori, Benigni descoperă că există la Roma un cerc de preoţi modernişti care-l au ca şef pe Antonio De Stefano, remarcabil medievist şi fost preot care trăieşte la Geneva. Pentru a pătrunde în organizaţia lui De Stefano, şeful SP deleagă un tânăr preot şi agent, Gustavo Verdesi. Acesta, apropiat ideilor moderniste, îl informează pe Benigni că reţeaua dirijată din Elveţia s-a dizolvat, dar şeful contraspionajului nu este satisfăcut de acest răspuns. Decide deci să-l trimită pe părintele Pietro Perciballi, un fost tovarăş de studii al lui De Stefano la seminarul roman[400].

Perciballi a făcut acolo cunoştinţă cu alţi apărători ai modernismului, precum Ernesto Buonaiuti, ale cărui cărţi şi scrieri au fost declarate eretice de Sfântul Oficiu, departamentul Vaticanului care veghează asupra dreptei credinţe catolice. Având bani, un fals paşaport asupra lui şi un aparat foto, Perciballi face o călătorie la Geneva unde intră în legătură cu Antonio De Stefano.

În primul raport, părintele Perciballi pune în relief dorinţa lui De Stefano de a lansa o revistă intitulată *Revista modernistă internaţionala*. Textul pe care-l citeşte şeful grupării Sodalitium Pianum arată că De Stefano l-a invitat pe agentul Perciballi să părăsească reşedinţa unde trăieşte la Geneva pentru a se instala la el. În timpul lungilor absenţe ale lui Antonio De Stefano, agentul Perciballi fotografiază titlurile cărţilor îngrămădite într-o bibliotecă din salon şi examinează

[400] D. ALVAREZ, *op. cit.*.

hârtiile de pe birou, cuprinzând şi corespondenţa schimbată cu Ernesto Buonaiuti. Când Perciballi revine la Roma, se prezintă în faţa lui Benigni cu toate copiile corespondenţei personale a lui De Stefano.

Arhivele SP deţin rapid preţioase rapoarte asupra episcopilor reformişti, profesorilor din seminariile liberale, intelectualilor şi jurnaliştilor suspecţi. Printre persoanele denunţate se găsesc cardinalii Amette, arhiepiscop de Paris; Ferrari, arhiepiscop de Milano; Mercier, arhiepiscop de Bruxelles; Maffi, arhiepiscop de Pisa; Piffle, arhiepiscop de Viena; Fischer, arhiepiscop de Koln, ca şi rectori ai Universităţilor catolice din Louvain, Paris şi Toulouse. Apropierea de „modernişti" i-a fost reproşată şi cardinalului Giacomo Della Chiesa, care a fost trimis ca arhiepiscop la Bologna. Cardinalul Merry del Val a vrut să-i îndepărteze influenţele de Curia romană şi nimic mai potrivit pentru asta decât să-l trimită departe de Cetatea eternă. În 1914, cardinalul Giacomo Della Chiesa va fi ales suveran pontif după moartea papei Pius X[401].

Fără a primi ordin de la Merry del Val sau de la papa Pius X, Benigni a făcut o anchetă asupra superiorului său şi fostului său protector, Monseniorul Pietro Gasparri.

Rapoartele zilnice ale SP adună informaţii asupra unor subiecte ca: dezvoltarea Partidului catolic în Reichstagul german; organizaţia catolică studenţească *Le Sillon* care în Franţa apără reforma socială şi reconcilierea catolicismului cu a Treia Republică; venirea unui nou preşedinte în Uruguay care predica separarea Bisericii de stat ca şi desfiinţarea sărbătorilor religioase; sau tensiunile din Rusia din cauza persecuţiilor religioase asupra catolicilor din Polonia si Lituania întreprinse de forţele de securitate ale ţarului Nicolae al II-lea[402].

Firește, SP începe să fie cunoscut în înaltele sfere ale Curiei romane ca „Teroarea sacră"; printre principalii săi apărători, în afară de papa Pius X, se află cardinalul Rafael Merry del Val, secretar de stat; cardinalul Gaetano De Lai, prefect al Congregaţiei consistoriale, şi capucinul spaniol, cardinalul Jose de Calasanz Vivos y Tuto[403], responsabil cu biroul ordinelor religioase.

Cu asentimentul şi complicitatea lui Pius X, Monseniorul Umberto Benigni se găseşte în mâini cu o putere nefolosită; este aşa cum inamicii şi victimele sale îl consideră: „geniul diabolic al papei". Benigni arată în fiecare săptămână rapoarte exhaustive pontifului, lui Merry del Val şi Monseniorului Giovanni Bressan, secretarul personal al papei şi unul dintre cei mai fideli aliaţi ai lui Benigni. În fapt, şeful contraspionajului are mai mulţi protectori decât prieteni în sferele înalte, drept pentru care vestea revocării Monseniorului Benigni din funcţia de sub-secretar de stat, publicată la 7 martie 1911 în *Osservatore Romano*, cauzează o mare surpriză pe culoarele Vaticanului. Succesorul său va fi un tânăr funcţionar al Vaticanului, Eugenio Pacelli, care se va ridica la Curia romană încetul cu încetul până când 28 de ani mai târziu va deveni papă.

---

[401] J. F. POLLARD, *The Unknown Pope, Benedict XV (1914- 1922) and the Pursuit of Peace*

[402] *Ibid*

[403] Cardinalul Jose Vives y Tuto este cunoscut la Vatican ca *Vives fa tutto* (Vives face totul), joc de cuvinte pe seama numelui său de familie. Atunci când acest cardinal spaniol înnebuneşte şi trebuie internat în 1908, Marriano Rampolla este numit succesorul său până la moartea lui, care va surveni pe 16 decembrie 1913. Cardinalul Vives y Tuto moare cu două luni mai devreme, la 7 septembrie 1913.

În loc de consolare, papa Pius X îl numeşte pe Monseniorul Umberto Benigni „protonotar apostolic”[404] şi primeşte autorizaţia de a continua să conducă serviciile de contraspionaj.

Pentru „amicii” lui Benigni aceasta presupunea o ascensiune şi o mare onoare, în timp ce pentru „duşmanii” săi aceasta reprezenta o cădere în dizgraţie sau un fel de purgatoriu.

După ultimele zvonuri însă (care şi ieri ca şi azi zburau repede pe culoarele palatului Vatican), Benigni fusese îndepărtat din postul său important pentru că s-a descoperit că făcuse să treacă importante documente papale reprezentantului guvernului Rusiei imperiale pe lângă Vatican. Singurul lucru cu adevărat cert era că Monseniorul Umberto Benigni ceruse în mod formal abandonarea funcţiei sale de la secretariatul statului pentru a putea consacra mai mult timp serviciilor secrete pontificale[405].

De atunci, operaţiunile şi în consecinţă organizaţiile şi efectivele Sfintei Alianţe şi ale grupării Sodalitium Pianum vor fi reunite într-un singur scop: apărarea Bisericii, a Vaticanului şi a papei. Pentru a uşura această muncă, Benigni continuă să aibă acces la documentele şi personalul secretariatului de stat; el cere un salariu de şapte mii de lire pe an, ca şi mărirea fondurilor de finanţare a activităţilor de culegere a informaţiilor.[406] De acum înainte, protectorul şi interlocutorul său va fi cardinalul Gaetano De Lai. Nu va mai intra în contact cu cardinalul Merry del Val decât atunci când acesta va dori o informaţie despre un episcop care trebuie să fie promovat sau să primească onorurile papale. De exemplu, în primăvara anului 1912, Monseniorul Eugenio Pacelli, amator de intrigi şi de spionaj, îl întreabă pe predecesorul său despre un prelat care va fi numit episcop. Câteva săptămâni mai târziu, Pacelli ia legătura cu Benigni pentru a-l informa că secretariatul de stat pregăteşte o declaraţie asupra mişcărilor muncitoreşti din Germania şi vrea să ştie dacă poate fi găsit cineva care să-l înlocuiască pe arhiepiscopul german recent demis.

Pentru Umberto Benigni problemele abia încep. În cursul unui interviu al jurnalistului Gugliemo Quadrotta cu un fost preot catolic devenit metodist, acesta din urmă îi mărturiseşte că a lucrat ca secretar privat al Monseniorului Umberto Benigni şi deci pentru contraspionajul Vaticanului, infiltrându-se în cercurile italiene suspecte de a avea tendinţe moderniste.

Un nou scandal va afecta imaginea lui Benigni ca şi cea a serviciului de informaţii al Vaticanului: afacerea descoperită de un grup de liberali belgieni şi germani.

Aceştia lansează o anchetă secretă asupra activităţilor din Sodalitium Pianum, şi pentru ducerea ei la bun sfârşit reuşesc să infiltreze în SP un călugăr dominican, Floris Prims. Dominicanul devine prieten cu un avocat belgian pe nume Jonckx care lucrează în oraşul Gand. Datorită acestei relaţii, Prims află în cele mai mici detalii sistemul de operare a celor din SP, şi prin urmare şi al Sfintei

[404] Colegiul protonotarilor apostolici este un institut anacronic neavând nici un fel de putere sai funcţie. Noii membri ai Colegiului sunt în general foşti înalţi membri, înaintaţi în vârstă, ai Curiei Romane. Când Benigni este numit protonotar nu are decît 48 de ani. Iar pentru el, care vine dintr+un departament important ca secretariatul de stat, aceasta nu presupune decat un pas înapoi în cariera sa.

[405] E. POULAT, *op. cit..*

[406] D. ALVAREZ, *op. cit..*

Alianţe. Prims, scandalizat şi gândind că Monseniorul Umberto Benigni operează fără nici o protecţie, decide să meargă la Roma pentru a cere audienţă la papă şi să-i povestească totul.

Rafael Merry del Val îl salvează pe Benigni blocând toate tentativele lui Floris Prims de a-l vedea pe papă şi refuzând el însuşi să-l primească pe dominican sau să ia cunoştinţă de documentele pe care acesta le are[407]. În 1912, cardinalul secretar de stat întrerupe sprijinul financiar dat ziarului *Corrispondenza Romana* şi la puţin timp după aceasta îi ordonă lui Benigni să-l închidă. Este clar că steaua lui Benigni îşi pierde din strălucire. Singurul lucru care ar mai putea să dea grupării Sodalitium Pianum ca şi fondatorului său o putere inestimabilă este ca papa Pius X să recunoască public existenţa sa. Dar în loc să legitimizeze SP, papa preferă, mereu prin intermediul cardinalului De Lai, să trimită „cele mai bune urări apostolice" serviciului de contraspionaj şi şefului său.

Benigni duce o viaţă din ce în ce mai clandestină, ceea ce-l conduce la o paranoia maladivă. Din micul său apartament de pe Corso Umberto I încearcă să-şi menţină reţeaua de informatori şi legătura sa cu cercurile papale, un mare număr dintre ele având deja uşile închise pentru el. El crede chiar că agenţii modernişti din birourile poştale din Franţa, Germania şi Italia îi interceptează corespondenţa şi i-o deschid. De teama inamicilor săi din interiorul şi exteriorul Vaticanului, Umberto Benigni călătoreşte personal pentru a se întâlni cu informatorii săi şi-şi aranjează ca vizitele sale la Bruxelles, Paris sau Geneva să fie ţinute secrete.

În cursul primelor luni din 1914, Benigni, fost maestru al spionilor, ajunge să se ocupe de afacerile papale periferice şi nu mai este decât o umbră patetică şi paranoică a ceea ce-a fost cândva. Clarviziunea de care a făcut dovadă atunci când a creat un serviciu de informaţii asemănător cu cele care operau în Rusia, Germania sau Franţa lasă acum loc unui proiect himeric. El personal se ocupase de recrutarea informatorilor, le condusese activităţile, le citise rapoartele, pusese la adăpost toate documentele, îl informase direct pe secretarul de stat şi făcuse operaţiuni de acoperire; dar uitase să-şi păzească spatele.

Atunci când Monseniorul Umberto Benigni părăseşte Vaticanul, după numirea ca papă a cardinalului Giacomo Della Chiesa (Benedict XV), unul dintre cei condamnaţi de Sodalitium Pianum, lasă în urma lui un serviciu secret în ruine, o cvasi-absenţă de operaţiuni în Sfânta Alianţă, prietenii rupte şi un climat vătămător de suspiciune printre membri Curiei romane care-i face să se denunţe unii pe alţii. Din nefericire, marea viziune a lui Benigni[408] în ceea ce priveşte un serviciu eficace de spionaj papal rămâne un vis. În mod curios, ameninţarea Primului război mondial va readuce Sfânta Alianţă la viaţă şi în lumea operaţiunilor de spionaj.[409]

O ocazie unică a fost neglijată atunci când cavalerul Apocalipsei, cu spada în mână, este pe punctul de a arunca lumea într-o conflagraţie internaţională.

---

[407] L. BEDESCHI, *op. cit.*.

[408] Umberto Benigni îşi va sfârşi yilele ca denunţător, la Vatican, pentru serviciile secrete ale lui Benito Mussolini

[409] J. CORNWELL, *op. cit.*.

11
CAVALERUL APOCALIPSEI
(1914-1917)

„Când a rupt Mielul a doua pecete, am auzit pe a doua făptură vie zicând: «Vino şi vezi». Şi s-a arătat un alt cal, un cal roşu. Cel care sta pe el a primit puterea să ia pacea de pe pământ, pentru ca oamenii să se înjunghie unii pe alţii şi i s-a dat o sabie mare.”

Apocalipsa 6, 3-4

Gavrilo Princip este un produs al acelor ani în care Europa era măturată de vânturi anarhisto-socialiste. Student sârbo-bosniac prea idealist, el visează să participe la mari lupte de eliberare. Tânărul student se găseşte pe o stradă din Belgrad când citeşte titlul scris cu litere mari dintr-un cotidian care anunţă vizita la Sarajevo a arhiducelui Francisc-Ferdinand şi a soţiei sale Sofia de Hohenberg.

28 iunie este ziua Sfântului Vitus, patronul Serbiei. Pentru sârbi în general, pentru Princip în special, Francisc-Ferdinand , moştenitorul tronului austro-ungar şi nepotul împăratului Francisc-Iosif, reprezintă puterea habsburgilor asupra sârbo-bosniacilor şi a slavilor din Sud, care vor să urmeze exemplul Serbiei şi să obţină independenţa faţă de Imperiul central[410].

Pentru un naţionalist ca Princip, această vizită semnifică venirea, în cătarea sa, a celui mai înalt reprezentant al Imperiului. Studentul intră în legătură cu „Mâna neagră”, o organizaţie sârbă care până atunci nu făcuse altceva decât să lanseze manifeste la trecerea cortegiului generalului Potiorek, guvernatorul

[410] L. CASSEL, *The Arhiduke and the Assasin: Sarajevo, June 28th, 1914*

Bosniei. Deşi organizaţia refuză să-i acorde sprijinul, Princip decide să continue şi recrutează cinci tineri pentru a duce la bun sfârşit planul.

Acel fatidic 28 iunie începe devreme, când cuplul imperial soseşte la Sarajevo. De la gară, el se îndreaptă spre primărie într-un cortegiu de maşini descoperite care trebuie să traverseze cheiul râului Miljacka şi vechea zonă a oraşului Sarajevo către muzeul municipal. Princip şi ai săi se postează de-a lungul cheiului. Atunci când cortegiul ajunge la primul terorist, Mohammend Mehmedbasic, acesta nu poate face nimic din cauza mulţimii care îl aclamă pe arhiduce. Al doilea, Vasco Cubrilovic, înconjurat de agenţi de poliţie, nu are mai mult noroc. Al treilea, Nedjelko Cabrinovic, lansează bomba, care explodează sub maşina escortei, în spatele celei a lui Francisc-Ferdinand. Ceilalţi trei terorişti — Princip, Cvijetko Popovic şi Danilo Ilic — văzând că Cabrinovic este arestat, decid să nu mai acţioneze[411].

Totuşi, puţin după aceea, destinul face ca vieţile lui Gavrilo Princip şi a arhiducelui să se intersecteze din nou. Moştenitorul austro-ungar comunică generalului Potiorek dorinţa sa de a face o vizită celor care au fost răniţi în atentat — contele Boos-Waldeck, colonelul Erik von Merizzi şi contesa Lanjus — la spitalul din Sarajevo. Dar iată că maşinile care o preced pe cea a cuplului imperial îşi schimbă direcţia, fără nici un preaviz. Generalul Potiorek ordonă şoferului să dea înapoi pe străduţa strâmtă pe care se găsesc.

Lui Gavrilo Princip nu-i vine să creadă că maşina care încearcă să iasă cu dificultate de pe străduţa strâmtă este ocupată de cuplul imperial. Studentul apucă arma, sare în stradă şi agăţându-se de scaunul şoferului vehiculului regal trage două focuri. Primul foc îl ucide pe arhiducele Francisc-Ferdinand, al doilea o răneşte grav pe soţia sa, care moare câteva minute mai târziu în vehicul. Acest asasinat, fapt cu totul izolat în războiul de eliberare, deschide cutia Pandorei în Europa. Zarurile sunt aruncate, pionii sunt la locul lor pregătiţi pentru război: de o parte Imperiile centrale, un bloc compact de 120 milioane de oameni; de alta Antanta, o alianţă care numără 238 milioane de oameni repartizaţi în trei zone geografice foarte depărtate una de cealaltă.[412]

Papa Pius X presimte un deznodământ fatal şi Sfânta Alianţă vorbeşte deja în rapoartele sale, cu mult înainte de izbucnirea Primului Război mondial, de un „război” care ar putea zdruncina umanitatea. Papa, în ura sa pentru ortodocşi, îl incită în continuu pe împăratul Francisc-Iosif al Austro-Ungariei să-i elimine pe sârbi. După atentatul din Sarajevo, baronul Ritter, reprezentantul Bavariei la Vatican, scrie guvernului său: „Papa aprobă teribilul tratament pe care l-a suportat Serbia. El nu are o părere prea bună despre armatele Rusiei şi ale Franţei în cazul unui război cu Germania. Cardinalul secretar de stat, [Rafael Merry del Val], nu crede că Austria va face un război dacă nu se va decide acum...”[413]

La 15 august, Pius X începe să simtă o indispoziţie, pe 19 starea sa se agravează, iar pe 20, la o oră şi un sfert din noapte, la aproape două luni după asasinatul de la Sarajevo, moare ţinându-l de mână pe fidelul său colaborator, cardinalul Rafael Merry del Val.

---

[411] *Ibid.*

[412] D. STEVENSON, *Cataclysm: The First Worl War As Political Tragedy*

[413] E. PARIS, *The Vatican versus Europe*

În ciuda dificultăţilor impuse de război, cardinalii se reunesc în conclav pentru a-l alege pe succesorul lui Pius X. În seara de 31 august intră în conclav 57 de cardinali dintre cei 65 care compun Colegiul cardinal. Pe 3 septembrie 1914, Giacomo Della Chiesa este ales papă şi ia numele de Benedict XV. În mod curios, Della Chiesa a fost ridicat la rangul de cardinal având aşadar posibilitatea de a vota în conclavul care-l va alege ca nou pontif, cu numai patru luni înainte de moartea lui Pius X[414].

Atunci când primele focuri de armă anunţă începerea Primului Război Mondial, cele două mari Imperii centrale — austro-ungar şi german — înfruntă puterile din Antanta — Franţa, Rusia şi Marea Britanie — reunite în secret la 5 septembrie 1914 pentru a decide că nici una dintre ele nu va semna un tratat de pace separat în timpul derulării conflictului. În acest mod diviziunea naţiunilor şi a imperiilor europene este clară şi se vor înfrunta într-un război fără precedent, vreme de patru ani şi jumătate.

În timp ce primele rapoarte privind pierderile şi distrugerile nu încetează să sosească la secretariatul de stat, de la nunciaturile din Bruxelles, Berlin şi Viena, papa Benedict XV ia primele măsuri de ruptură cu trecutul.

Cardinalul Mariano Rampolla este trimis ca responsabil al insignifiantei Congregaţii sacre a Fabricii Sfântului Petru[415]. Noii „favoriţi” nu-i dau decât 48 de ore ca să-şi golească biroul din aripa Borgia şi să se mute într-un mic apartament din Palazzina în arhipăstoria Sfântului Petru. Măsura următoare constă în a-l demite pe puternicul cardinal Rafael Merry del Val din postul său de secretar de stat şi de a-l trimite să conducă abaţia din Subiaco. Merry del Val înlăturat, prietenii săi cad de asemenea în dizgraţie: de exemplu, cardinalul Nicola Canali este demis din slujba sa de „substitut” şi trimis la secretariatul Congregaţiei sacre a ceremoniilor, o funcţie mai puţin importantă.

Dar cea mai mare lovitură dată fanaticilor anti-modernişti este ordinul suveranului pontif de a-l revoca pe Umberto Benigni[416], şeful contraspionajului Vaticanului Sodalitium Pianum (SP) şi de a-l trimite ca profesor de diplomaţie la Academia nobililor ecleziaşti. Schimbarea politică devine şi mai evidentă când Benedict XV promulgă enciclica Ad Beatissimi, prin care pune capăt numiţilor „integrişti”, un termen pe care papa nu-l foloseşte, evident, în document[417]. SP continuă să prospere într-o lume în război până în 1919, când se publică nişte documente aparţinând arhivelor sale, descoperite de serviciile de spionaj germane[418].

---

[414] J. F. POLLARD, *The Unknown pape. Benedict XV (1914 – 1922)*

[415] Grup de clerici însărcinaţi cu administraţia financiarî a Curiei Papale.

[416] Monseniorul Umberto Benigni va muri în 1934, la vârsta de 72 de ani. Toate documentele care relatează despre trecerea lui Benigni prin diferite departamente ale Vaticanului sunt clasate drept „ultrasecrete” şi depuse în Arhivele secrete ale Vaticanului, în secţia „Colecţii separate”, în” Hârtii de familie şi individuale”. Documentele despre “ Benigni Umberto” se găsesc între cele ale familiei Beni si Benicasa. Nu au fost nici pâna acum declasate. Vexi de asemenea F.X. BLOUIN, *Vatican Archives: An inventory and Guide to Historical Documents of the Holy See.*

[417] J. POLLARD, *op. cit..*

[418] C. FALCONI, *The Popes in the Twentieth Century*

Papa îl numeşte secretar de stat pe cardinalul Pierro Gasparri, fost protector al lui Benigni şi până atunci responsabil cu publicarea noului Cod de drept canonic.

În tot acest timp Primul Război mondial se desfăşoară după planul Schileffen trasat în 1906, fondat pe un război de mişcare care la început prezicea o victorie rapidă şi clară a Imperiului german.

Totuşi nici una dintre aceste previziuni nu se realizează, căci odată cu bătălia de la Marna, care are loc între 9 şi 12 septembrie 1914, germanii trebuie să se retragă, lucru care modifică substanţial caracteristicile conflictului[419]. De la un război cu mişcări rapide şi lovituri strategice se trece la un război de tranşee şi de imobilitate, care devine o luptă crudă, lungă, interminabilă, având drept consecinţă pierderea unui mare număr de vieţi omeneşti. Sfântul Scaun şi papa se văd obligaţi să caute o soluţie pentru acest conflict, chiar dacă Vaticanul devine obiectivul — non militar — al spionilor şi comploturilor.

Diplomaţiile germană şi austriacă sunt reprezentate la curtea papală, iar Germania este foarte bine poziţionată încă din secolul XIX, pentru că are doi ambasadori (unul pentru Bavaria, altul pentru Prusia). Contele Otto von Muhlberg, diplomat prusac, este energic în munca sa, în timp ce omologul său bavarez, Otto von Ritter, este în particular admirat de către administraţia vaticană pentru caracterul său moderat. Austria este reprezentată de către prinţul Schonberg, descendentul unei familii nobile care a servit statul şi Biserica de-a lungul secolelor. Cei trei diplomaţi sunt experţi în relaţiile cu Curia romană, în special cu episcopii şi cardinalii precum şi cu presa italiană[420].

Contrar ambasadorilor Puterilor centrale, echipa diplomatică a Aliaţilor se mulţumeşte să meargă alături de cardinalii mărunţi ai administraţiei pontificale. Singurul ambasador aliat care are câteva relaţii în înaltele sfere vaticane este cel al Belgiei, dar el preferă să ducă o viaţă uşoară decât să se ocupe de diplomaţie, lucru care îl duce la exasperare pe ambasadorul Rusiei. Reprezentantul ţarului Nicolae II nu este foarte bine văzut la Roma din cauza politicii clericale a Rusiei ortodoxe, care pretinde să fie unul din marii apărători ai protestantismului într-o Europă catolică.

În faţa puterii diplomatice a Imperiilor centrale se găseşte cardinalul Francis Aidan Gasquet şi secretarul său, don[421] Philip Langdon, care munceşte, în fapt, pentru Sfânta Alianţă ca propagandist al Aliaţilor.

Langton este mai cunoscut ca expert în mânăstirile engleze decât ca spion al Sfintei Alianţe. El realizează misiuni de teren pentru spionajul pontifical, dar se spune că, în realitate, cardinalul Gasquet este cel care ordonă aceste operaţiuni secretarului său.

Patriot şi fidel lui Benedict XV, cardinalul nu s-a îndoit niciodată de necesitatea sprijinului cauzei aliaţilor în faţa agresivităţii Puterilor centrale. Ajutat de fidelul său Langton, îşi petrece timpul adunând informaţii pentru Sfânta Alianţă şi le trimite la Londra.

Într-unul dintre aceste rapoarte, cardinalul Gasquet reuşeşte, prin intermediul secretarului său să trimită la Foreign Office o scrisoare în care

[419] M. GILBERT, *The First War. A Complete History*
[420] D. ALVAREZ, *op. cit.*.
[421] Titlu de onoare acordat unui prelat aparţinând ordinului bendectin

expune eforturile serviciilor de spionaj ale Imperiilor centrale care vizează să obţină simpatia Vaticanului pentru cauza germano-austriacă şi insistă asupra urgenţei, pentru serviciul extern britanic, de a numi cât mai repede un ambasador pe lângă Sfântul Scaun. În noiembrie 1914, Londra îl deleagă pe sir Henry Howard, diplomat catolic în retragere, care în primul său raport descrie un Vatican germanofil. Gasquet, în fapt agent al Sfintei Alianţe, informează Vaticanul despre toate mişcările războiului care se derulează dincolo de zidurile sale[422].

În scurt timp, Palatul San Calisto, edificiu al Sfântului Scaun situat în Trastevere unde locuieşte cardinalul Gasquet, devine centrul simpatizanţilor aliaţilor. Papa Benedict XV îl cheamă pe Gasquet pentru a-i transmite că reuniunile sale ar trebui să fie de o manieră mai confidenţială, căci dacă un ambasador al Puterilor centrale ar descoperi jocul lui, aceasta ar putea compromite serios neutralitatea pontificală în acest conflict[423].

Papa ordonă de asemenea cardinalului să informeze Sfânta Alianţă de mişcările spionilor Puterilor centrale la Vatican înainte de a-i informa pe britanici. Benedict XV îi reaminteşte că datorează fidelitate papei înainte de a şi-o arăta englezilor, dar Gasquet se teme că spionii germani sau austrieci sunt deja infiltraţi în Sfânta Alianţă sau în contraspionaj, în Sodalitium Pianum.

Cardinalul Gasquet şi sir Henry Howard îşi dau perfect de bine seama de tentativele Imperiilor centrale în a-şi atrage simpatia papei pentru cauza lor şi trebuie să lupte împotriva acestui lucru.

Încă din primele luni ale războiului, Berlin şi Viena şi-au trimis ambasadorii la Sfântul Scaun cu un mare contingent de diplomaţi şi de agenţi secreţi. Au recurs la cereri de audienţă la Benedict XV, la reuniuni săptămânale cu cardinalul secretar de stat, Pietro Gasparri, la organizarea de întâlniri cu asistenţii acestuia sau la pregătirea de dineuri cu înalţii membri ai Curiei romane şi ai presei italiene.

La început, spionii germani şi austrieci, ca şi diplomaţii lor, lucrează fără să se ascundă pentru a ralia politicii lor pe papă şi anturajului său, şi pentru a justifica politica belicoasă a Puterilor centrale. În scurt timp, întâlnirile dintre spioni pe străduţele înguste ale Romei iau loc reuniunilor mondene din palate şi marile rezidenţe, în favoarea uneia sau alteia dintre părţi. La începutul lui 1915, războiul deschis devine un război de tranşee. Cele două părţi caută noi aliaţi pentru a-şi întări liniile defensive sau pur şi simplu de a înlocui unităţile de luptă care de luni de zile se găseau într-o condiţie deplorabilă. Italia devine un obiectiv pentru adversarii care vor s-o atragă în război; deşi ea era membră a Triplei Alianţe (sau Tripliccei semnate în 1882 cu Germania şi Austria), conducătorii ei sunt decişi să nu-şi expună cetăţenii nesiguranţei conflictului. De-a lungul primelor luni din an, ambasadele celor două blocuri muncesc din greu pentru a obţine sprijinul Italiei la cauza Antantei sau la cauza Puterilor centrale[424].

Sfânta Alianţă i-a informat deja pe papă şi pe cardinalul Pietro Gasparri despre intenţiile oamenilor politici italieni. Spionajul pontifical a detectat reuniuni între reprezentanţii guvernului de la Roma şi cei ai Imperiului Austro-Ungar, vizând negocierile intrării în război. Preţul sprijinului italian pe care au de gând

[422] D. ALVAREZ “The Professionalization of the Papal Diplomatic Service”, art. cit.
[423] L. SHANE, *Cardinal Gasquet: A Memoir*
[424] R. COWLEY, *The Great War: Perspectivesof the First Worl War*

să-l plătească Austria şi Germania va fi reprezentantul de *terre irredente* unde locuiesc cetăţeni ce vorbesc italiana în districtele din Trentino, care aparţin Imperiului austriac: în cazul victoriei Puterilor centrale, aceste teritorii vor reveni Italiei. Poziţia oportunistă a Romei plasează Vaticanul într-o poziţie foarte dificilă în faţa Vienei.

Pe de altă parte, Sfânta Alianţă l-a informat pe papă de contactele pe care le-a avut guvernul italian cu Aliaţii. Serviciul de spionaj pontifical a descoperit că guvernul de la Roma este în curs de a negocia cu Antanta neutralitatea sa în război.

Foarte repede, papa Benedict XV ordonă serviciului său de spionaj şi secretariatului de stat de a se dedica trup şi suflet încercării de a evita ca Italia să intre în război alături de Austria şi Germania. În fapt, papa se îndoieşte că Statul italian ar putea să supravieţuiască politic şi economic nebuniei războiului, mai ales dacă acesta va face din Italia, şi în consecinţă şi din Roma, sediul Vaticanului, un obiectiv bombardat[425].

Problema apare atunci când Sfânta Alianţă descoperă că numeroşi înalţi funcţionari ai Curiei romane susţin intervenţionismul italian alături de Puterile centrale, principalele puteri catolice în Europa centrală şi barieră a înaintării credinţei ruso-ortodoxe şi a panslavismului. Spionajul german este găsit consolidat şi putând să dezvolte un mare număr de intrigi la Vatican, deseori cu sprijinul Sodalitium Pianum, contraspionajul papal.

La 21 februarie 1915, agenţii Sfintei Alianţe detectează sosirea la Roma a lui Matthias Ezrberger, lider al Partidului Centrist Catolic din Germania. Este un bărbat foarte respectat în înaltele sfere ale Vaticanului şi o figură cunoscută, chiar de către Benedict XV. Strânsa legătură dintre Matthias Erzberger şi Vatican nu relevă prea clar istoricilor sprijinul papei şi al Curiei romane dat Puterilor centrale în timpul Primului Război mondial, dar şi mai puţin lasă să planeze îndoiala[426].

În primăvara aceluiaşi an, Matthias Erzberger stă în mai multe rânduri în capitala italiană, unde organizează reuniuni la ambasadele Austriei şi Germaniei şi face numeroase vizite în palatele Vaticanului. Politicianul german ignoră însă că este pus sub supraveghere, nu numai de serviciul de spionaj italian, dar şi de Sfânta Alianţă — ataşată acuzei aliaţilor şi de gândirea cardinalului Gasquet — şi de Sodalitium Pianum — apropiată de Puterile centrale. Ersberger se găseşte în Italia pentru a realiza operaţiuni secrete în profitul Puterilor Centrale, dar numai Sfânta Alianţă cunoştea adevăratele intenţii ale Partidului Centrist Catolic; el vizează organizaţia politică *Zentrum*, care de mult timp fusese urmărită de Otto von Bismarck.

Matthias Erzberger soseşte la Roma conform ordinelor kaiserului Wilhelm, cu intenţia de a oferi papei Benedict XV *terre iredente* cu condiţia să convingă Italia să nu intervină în conflict. Germania şi kaiserul preferă ca Italia să nu susţină Austria, lucru care ar face din teritoriul italian o zonă de lupte şi ar obliga atât Puterile centrale, cât şi Antanta să-şi descopere alte fronturi pentru a acoperi noua breşă.

---

[425] J. POLLARD, *op. cit.*.

[426] R. CHICKERING, *Imperial Germany and the Great War, 1914 - 1928*

Dar kaiserul Wilhelm nu vrea numai o intervenţie italiană în favoarea Antantei, căci aceasta ar presupune un război austro-italian deschis pentru teritoriile din Trentino[427].

Omul politic şi spionul Matthias Erzberger îi transmite lui Benedict XV din partea kaiserului Wilhelm o propunere favorabilă pentru papă: transferul automat al Trentinului austriac către papă. Aceasta ar permite crearea unei enclave papale independente de Vatican şi un culoar pontifical către mare. Curios, propunerea este susţinută de SP, în timp ce Sfânta Alianţă îl sfătuieşte pe Gasparri să nu accepte.

Benedict XV şi secretarul său de stat ştiu că simplul fapt de a accepta oferta şi de a răspunde pozitiv lui Erzberger ar marca sfârşitul neutralităţii papale. Pare de asemenea ireal atât papei cât şi lui Gasparri ca odată războiul terminat Austria sau Italia să permită reprezentanţilor papei să stabilească administraţia Bisericii catolice în Trentino. Dar pentru prima dată de la începutul Primului Război Mondial, interesele Germaniei şi ale Vaticanului sunt paralele.

Matthias Erzberger reprezintă un canal de informare sigur între Vatican şi Berlin. Deodată, spionul kaiserului devine, prin munca şi graţia diplomaţiei papale, un aliat al Sfintei Alianţe. Erzberger, protejat de spionajul pontifical după ordinul lui Gasparri şi poate al lui Benedict XV însuşi, poartă propuneri diplomatice dintr-o parte în alta a Romei. Spionul german devine de asemenea şi o sursă de finanţare pentru Vatican, căci Matthias Erzberger se ocupă să transfere, din ordinul kaiserului Wilhelm, mari sume de bani în trezoreria papală[428] — donaţii ce vor face obiectul unor serioase controverse între istorici.

În fapt, din 1914, casele de bani ale Vaticanului se găsesc într-o situaţie cu adevărat critică, aproape goale, în această perioadă în care criza născută din economia de război afectează Europa în general şi Italia în particular.

Vaticanul a refuzat categoric indemnizaţia anuală care ar trebui dată papei de guvernului Italiei pentru pierderile Statelor pontificale şi care figurează în Legea Garanţiilor din 1871. Papa crede că sunt de-ajuns contribuţiile pelerinilor şi „obolul lui Petru” pentru a putea suplini nu numai nevoile Sfântului Scaun, dar şi vasta structură a Bisericii catolice în lume; însă războiul a omorât turismul şi a întrerupt fluxul donaţiilor şi pelerinilor la Vatican.

Rarele fonduri primite sunt destinate victimelor de război, refugiaţilor şi emigranţilor. Vaticanul nu este în faliment, dar cunoaşte o situaţie financiară destul de delicată care ar putea să pună în pericol, într-un viitor destul de apropiat, aparatul papal[429].

Iată de ce sumele de bani trimise de către kaiserul Wilhelm, care crede că îşi va atrage astfel graţiile papei, sunt binevenite. Curând, aceste sume devin milioane, primite ca „fonduri secrete” şi traversând diverse bănci elveţiene. Cardinalul Pietro Gasparri a ordonat Sfintei Alianţe să contabilizeze fondurile trimise de către kaiser în „obolul lui Petru” pentru a evita întreaga susceptibilitate a naţiunilor din Antanta.

Pentru că era nevoie de un agent de legătură în operaţiunile secrete de finanţare a Vaticanului de către Germania, Sfânta Alianţă îl alege pe părintele

[427] D. ALVAREZ, *Les Espions du Vatican*
[428] K. EPSTEIN, *Mathias Erzberger and the Dilemma of German Democracy*
[429] J. POLLARD, *op. cit.*.

Antonio Lapoma, un preot pro-german care munceşte în oraşul Potenza. Curând, părintele Lapoma şi spionul Matthias Erzberger se angajează în punerea pe picioare a operaţiunii „Ursul alb/*Eisbär*”, porecla lui Benedict XV în mediile spionajului german.

Prima etapă a operaţiunii *Eisbär* constă în strângerea de la cetăţenii Imperiilor centrale de fonduri destinate Vaticanului. Pentru aceasta, Erzberger pleacă la Berlin cu scopul de a organiza o mare reţea de colectări de fonduri, nu numai printre catolicii fideli şi devotaţi, dar şi de la comunităţile luterane şi alţi protestanţi. Oameni de afaceri, bancheri şi chiar matroane de bordel se văd obligaţi să participe cât mai activ la strângerea de fonduri, fără a şti vreodată că acestea sunt destinate Vaticanului, traversând un canal creat cu acest scop prin banca elveţiană; li se spune că aceşti bani se vor duce pentru răniţii de război.

Serviciile de informaţii italiene ştiu că în 1914 Benedict XV a moştenit de la Pius X vistieria goală, dar descoperă în 1915 că, într-un mod absolut misterios, papa a reuşit să pună pe linia de plutire economia Vaticanului; dar ei ignoră că principala sa sursă de venituri este kaiserul şi Germania. Serviciile secrete ale Antantei încearcă să demonstreze că papa se găseşte sub puterea Imperiilor centrale, cel puţin din punct de vedere economic. Erzberger nu are nici o limită impusă de către kaiser în clipa în care înmânează fonduri Vaticanului.

Agentul kaiserului întreţine strânse legături cu un diplomat al ambasadei Germaniei la Roma, Franz von Stockhammern, care încă de când s-a declanşat războiul şi-a asumat direcţia serviciilor de informaţii ale ţării sale, în Italia. Erzberger şi Stockhammern colaborează îndeaproape, realizând operaţiuni secrete cu Sfânta Alianţă prin părintele Antonio Lapoma, pentru a evita intrarea în război cu Italia. Lapoma este însărcinat să bareze calea oricărei tentative a politicienilor, partidelor, mişcărilor populare sau organizaţiilor de a implica Italia în conflict pentru sprijinirea uneia sau alteia dintre părţi.

Papa Benedict XV şi secretarul său de stat, cardinalul Pietro Gasparri, ştiu că graţie acestui lucru le parvin milioane de mărci din partea kaiserului. Fiind dată poziţia neutră a Sfântului Scaun, nu este o surpriză că jurnalele catolice italiene, se erijează în portavocea manifestaţiilor cetăţenilor, fiind apărătoare ferme ale neutralităţii italiene[430]. La începutul lui 1915, ambasada Austriei la Roma informează Viena că mai multe ziare catolice italiene — adică vreo 50 — arată că singurul prieten al Puterilor centrale, Italia, se opune războiului.

Spionajul austriac ia cunoştinţă prin diverşi informatori că mass-media italiană primeşte subvenţii provenind din surse misterioase şi că este posibil ca ambasada Germaniei la Roma să fie implicată. Banii fac parte din fondurile trimise de către kaiserul Wilhelm prin băncile elveţiene şi sunt apoi daţi responsabililor jurnalelor prin agentul Sfintei Alianţe, părintele Antonio Lapoma.

Sir Henry Howard, ambasadorul britanic ataşat Sfântului Scaun a primit rapoarte, poate de la cardinalul Francisc Aidan Gasquet asupra reuniunilor stângii în apartamentele private ale lui Franz von Stockhammern din elegantul hotel „Rusia” din Roma. Diplomatul german îşi primeşte vizitatorii cu şampanie franţuzească şi caviar rusesc. Printre ei se găsesc cardinali, abaţi ai mânăstirilor romane şi mai mulţi episcopi în relaţie cu importante departamente ale

[430] W. RENZI, *The Shadow of the Sword: Italy’s Neutrality and Entrance into Great War, 1914 - 1915*

Vaticanului. Aceştia sunt cei care scriu articole şi uneori îl consiliază pe diplomatul german asupra campaniei de propagandă dusă în cadrul operaţiunii *Eisbär*. Această campanie condusă de Franz von Stockhammern, din serviciul de spionaj german şi de către părintele Antonio Lapoma, din Sfânta Alianţă, provoacă o schimbare de opinie publică în favoarea Puterilor centrale şi a neutralităţii italiene, împotriva Antantei.

Sir Henry Howard prezintă un protest formal secretarului de stat, cardinalul Pietro Gasparri, dar cu un efect neînsemnat.

Gasparri promite să ceară editorilor mai multă imparţialitate în articolele şi editorialele lor. Papa Benedict XV ordonă cardinalului Gasparri ca dacă presa continuă să atace Antanta, să scrie un articol de mustrare a acestor editori din mass-media în *Osservatore Romano*. Criticile se dublează în paginile ziarelor chiar dacă, în mod secret, cardinalul Gasparri plăteşte din când în când mici „subvenţii" unui cotidian sau altuia, pentru a nu fi publicat vreun articol sau vreun desen împotriva Antantei. Aceste sume provin evident din banii daţi de Germania Vaticanului[431].

În timp ce Franz von Stockhammern lucrează strâns cu presa, Mathias Erzberger o face împreună cu preotul Lapoma, deversând propaganda neutralistă în cea mai mare parte a presei, pentru a schimba opinia celor care doresc o intervenţie a Italiei în război.

La sfârşitul primăverii anului 1915, spionii papali îi informează pe germani că primul ministru al Italiei Antonio Salandra şi ministrul Afacerilor externe, Sidney Sonnino, se pregătesc să împingă guvernul şi Parlamentul să ratifice un acord semnat în secret cu Londra în aprilie, prin care Italia intra în război alături de Franţa şi Marea Britanie. Părintele Lapoma îl pune pe Erzberger în contact cu Pasquale Grippo, ministrul Educaţiei în cabinetul Salandra.

Părintele Lapoma îl pune la curent şi pe Mathias Erzberger cu întâlnirile sale clandestine din bisericile Romei — întâlniri în cursul cărora Grippo a afirmat că atunci când Salandra şi Sonnino au prezentat propunerea de a intra în război alături de Franţa şi Marea Britanie, mai mulţi miniştri s-au opus intervenţiei. Printre ei, Vincenzo Riccio, responsabil cu portofoliul Poştelor, şi Gianetto Cavasola, ministru al Agriculturii, amândoi fermi apărători ai neutralităţii cu orice preţ[432].

Informaţia lui Paquale Grippo sugerează Vienei şi Berlinului că o spărtură s-a produs în beligeranţa italiană; serviciul secret german şi guvernul austriac îşi pun speranţele în Giovanni Gioliti, influent om politic în diverse medii sociale şi în Parlament. Pentru Erzberger, Stockhammern şi părintele Lapoma el trebuie să câştige timp şi, dacă este necesar, să-l cumpere.

Erzberger primeşte de la Berlin suma de cinci milioane de lire, cu care trebuie mituiţi diverşi deputaţi din Parlamentul Italian. Austriecii au cumpărat deja câţiva; germanii, trecând prin Stockhammern au subordonat câţiva jurnalişti care trebuie să-şi intensifice atacurile împotriva Antantei; cât despre părintele Lapoma, el trebuie să culeagă semnături de la episcopi şi cardinali opuşi războiului. El va fi ajutat în această sarcină de către părintele Fonk, director al Institutului biblic iezuit şi fost membru al contraspionajului din Vatican, ca şi de

[431] *Ibid.*
[432] *Ibid.*

Monseniorul Boncompagni, înalt funcţionar la Vatican având relaţii importante la Curia romană şi în aristocraţia Romei[433].

În final, ambasada Germaniei reacţionează aşa cum era de aşteptat sub ordinele kaiserului Wilhelm: trebuie să obţină sprijinul papei Benedict XV. În noaptea de 6 mai, Franz von Stockhammern, cu ajutoul Sfintei Alianţe şi al Monseniorului Giuseppe Migone, secretarul papei, reuşeşte să intre în Vatican.

Cu toate că garda elveţiană a închis uşile încă de la nouă seara şi că poliţia italiană şi serviciul de spionaj supraveghează intrările, Monseniorul Migone îl introduce pe spionul Stockhammern în dependinţele papale. Benedict XV îl aşteaptă într-un mic salon.

Suveranul pontif crede că Sidney Sonnino, ministrul italian de Afaceri externe a pus în mod periculos în joc destinul Italiei. În cursul acestei întâlniri secrete, Stockhammern îi oferă teritoriile din Trentinul austriac dacă obţine promisiunea papei ca Italia să nu intre în război. Papa Benedict XV promite agentului german întreg sprijinul Vaticanului înainte de a se ţine reuniunea cabinetului; de fapt, este inutil să-l pomenească pe Pasquale Grippo. Dar în ciuda tuturor maşinaţiunilor secrete, întâlnirilor clandestine, operaţiunilor de propagandă, Franz von Stockhammern, Mathias Erzberger[434] sau părintele Antonio Lapoma, serviciul de spionaj german sau Sfânta Alianţă nu reuşesc să evite inevitabilul.

La 23 mai 1915, Italia declară război Austriei[435].

Imediat după aceea, serviciile de spionaj italiene descoperă conexiunile între serviciile secrete germane şi spionajul pontifical, ca şi cu papa Benedict XV, în urma cărora au fost influenţate deciziile politice ale guvernului Italiei. Acesta vine să demonstreze complicitatea Vaticanului cu Puterile centrale. Când Italia intră în război, Germania şi Austria îşi închid ambasadele de la Roma, iar diplomaţii săi sunt chemaţi înapoi la Berlin şi Viena. Ambasadele germană şi austriacă pe lângă Sfântul Scaun vor fi stabilite în oraşul elveţian Lugano. Franz von Stockhammern îşi mută în Elveţia neutră operaţiunile de spionaj. În siguranţă acum, de la Lugano, Germania şi Sfânta Alianţă organizează operaţiunile secrete împotriva Italiei şi a altor ţări membre ale Antantei[436]. Una dintre acestea va avea loc în Irlanda şi va fi finanţată de fondurile, depuse în conturile secrete ale băncilor elveţiene, pe care kaiserul Wilhelm le-a donat Vaticanului.

Serviciul secret britanic a descoperit că Roger Casement, un funcţionar în retragere din corpul consular, a stabilit un contact cu contele Von Bernstorff, ambasador al Germaniei la Washington. Născut în Irlanda în 1864, Casement a fost consul britanic în diferite teritorii africane şi în Brazilia, de unde a denunţat situaţia de sclavi a muncitorilor de pe plantaţiile de cauciuc; a fost numit

---

[433] *Ibid.*

[434] Politicianul şi spionul Matthias Eryberger este ales deputat al Reichstagului, ministru de finanţe al Imperiului şi secreatr de stat; el devine autorul unei fraye celebre şi mai puţin fericite care+l va urmări până la sfârşitul zilelor sale:” Nimeni nu trebuie sî rupă dreptul oamenilor sau să violeze legile ospitalităţii”. Eryberger, ca preşedinte, va face parte din delegaţia germană care va semna armistiţiul ce va pune capăt Primului Război mondial. În 1921 va fi asasinat de o bandă de extremă dreapta apropiată de partidul naţional socialist (naziştii), acuzat că a vândut Germania puterilor Antantei în timpul semnării armistiţiului.

[435] Italia va declara război Germaniei în iulie 1916, la 14 luni după ce îl declarase Austriei.

[436] D: ALVAREY, *Les Espions du Vatican*

„Cavaler” al Imperiului britanic de către regele Eduard VII în 1911, anul în care începe să instige la o revoltă împotriva Marii Britanii, naţiunea care a servit-o de-a lungul anilor[437].

Fostul diplomat cere ambasadorului german la Washington sprijinul kaiserului Wilhelm II pentru cauza irlandeză: ideea lui Casement constă în a-i ridica pe irlandezi împotriva trupelor britanice. Pentru germani aceasta poate să reprezinte o excelentă operaţiune de diversiune. Dacă irlandezii organizează o revoltă, Londra va trebui să trimită unităţi de luptă în insulă pentru a pune capăt rebeliunii şi deci să le retragă de pe front.

La 2 noiembrie 1915, Roger Casement soseşte la Berlin, unde îşi programează diverse întâlniri. Operaţiunea „Eire” este încredinţată lui Franz von Stockhammern. Spionul german ascultă discursurile patriotice ale lui Casement asupra necesităţii expulzării englezilor din Irlanda, dar ceea ce-l interesează este ca Marea Britanie să-şi retragă trupele de pe front. Dacă pentru aceasta va trebui să-l finanţeze pe Dracul în persoană, o va face.[438]

Casement propune lui Stockhammern crearea unei trupe formate din irlandezi, finanţată şi înarmată de germani. Armata în chestiune va fi constituită din prizonieri irlandezi care făceau parte din armata britanică şi sunt închişi în lagărele de concentrare germane. Casement se va ocupa personal de recrutare, în timp ce Stockhammern va fi însărcinat cu finanţarea şi armamentul[439].

Armamentul micii trupe irlandeze va face parte din prada de război luată de la ruşi de pe frontul oriental, dar finanţarea este altă poveste. Spionul german îşi aminteşte de fondurile trimise de Kaiser papei Benedict XV pentru a sprijini neutralitatea italiană, fonduri care se găsesc în mare parte, încă în conturile numerotate în numele Vaticanului; dacă operaţiunea este descoperită, Germania n-are decât să arunce vina asupra Vaticanului. Franz von Stockharmmen crede că va fi destul de simplu de explicat complicitatea Vaticanului cu revolta patrioţilor „catolici” irlandezi împotriva armatei „protestante” britanice, dar nu ţine cont de faptul că mentalitatea lui Benedict XV din secolul XX nu este aceeaşi cu cea a lui Pius V din secolul XVI.

Atunci când Roger Casement parcurge lagărele germane de prizonieri în căutarea irlandezilor, banii care au aparţinut Vaticanului încep să curgă într-un cont secret pe numele lui în Elveţia. Câteva săptămâni mai târziu, mai mult de o sută de bărbaţi acceptă propunerea lui Casement de a se integra în armata rebelă irlandeză.

Germanii continuă să supravegheze toate aspectele operaţiunii până ce Sfânta Alianţă, prin intermediul părintelui Antonio Lapoma, detectează deturnarea fondurilor Vaticanului către un altul aparţinând unui anume Roger Casement. Atunci când secretarul de stat Pietro Gasparri şi Benedict XV sunt informaţi, ordonă o întâlnire de urgenţă cu Franz von Stockhammern în oraşul elveţian Lucerna. Trimişii papei cer explicaţii serviciului de spionaj german, la care Stockhammern răspunde că au recrutat irlandezi cu acei bani, irlandezi care îi detestă pe englezi şi vor să se alăture luptei ca aliaţi ai germanilor.

---

[437] B. INGLIS, *Roger Casement.*

[438] R. R: DOERRIES, *Sir Roger Casement in Imperial Germanz, 1914 - 1916*

[439] A. WEALE, *Patriot TraitorsŞ Roger Casement, John Amerz and the Real Meaning of Treason*

Grupul lui Casement este trimis la Zossen, o localitate sigură şi la adăpostul curiozităţii, în sudul Berlinului. Fostul diplomat irlandez în serviciul britanicilor obţine eliberarea a alţi trei irlandezi, închişi în lagărul de la Ruthleben după ce fuseseră făcuţi prizonieri în Franţa. Casement decide să-i trimită în Irlanda pe căi clandestine cu scopul de a-i contacta pe liderii revoluţionari irlandezi. Unul dintre ei este arestat în oraşul Cork şi trimis la Londra pentru a fi interogat.

În schimbul banilor şi cu condiţia de a nu fi executat, bărbatul decide să povestească britanicilor întreaga operaţiune „Eire", ca şi conexiunile lui Roger Casement cu germanii, poate şi cu Vaticanul, deşi acest din urmă punct nu a putut fi demonstrat. Aflând că unul dintre cei trei „curieri" a fost arestat, Casement vrea să anuleze operaţiunea, dar Franz von Stockhammern îl obligă să continue, dată fiind imensa sumă de bani utilizată pentru finanţare.

Temându-se de posibilele repercursiuni, Roger Casement preferă să rămână undeva în umbră şi lasă controlul operaţiunii lui John Devoy, un lider revoluţionar irlandez din Statele Unite[440]. Devoy şi judecătorul Cohalan, un alt lider irlandez din Washington, propun sprijinul lor germanilor pentru a crea o Republică a Irlandei, dar kaiserul are nevoie de rezultate imediate, nu de himere în care crede atât de puţin.

Telegramele schimbate între ambasadele Germaniei la Washington şi spionajul german la Berlin permit britanicilor să pună mâna pe cea mai importantă informaţie din plan. Debarcarea trebuia să aibă loc pe plajele din Tralee Bay. Roger Casement, anunţat în ultimul moment, protestează, deoarece aceste plaje sunt în mod constant bătute de vânturi violete, lucru care va face foarte dificilă debarcarea oamenilor şi a armamentului; dar este deja prea târziu. Casement este transportat într-un submarin până pe coasta irlandeză.[441]

La începutul lui aprilie, ei planificaseră cu Stockhammern ca de pe un vapor, *Aud*, care trecea drept pescador norvegian, să debarce 20 mii de puşti ruseşti în golful Tralee vineri pe data de 21 şi luni, pe 24. 23 aprilie, duminica Învierii, este ziua aleasă pentru rebeliune.

Se pare că irlandezii se aşteptau la un sprijin mult mai consistent decât ceea ce germanii erau dispuşi să ofere în realitate. Casement, ştiind că liderii irlandezi sunt înşelaţi, încearcă să sosească în Irlanda cu un submarin german, pentru a-l avertiza pe Clarke şi să oprească o răzvrătire de care era convins că va fi un eşec[442].

În realitate, intervenţia serviciului de spionaj papal în ceea ce priveşte revolta de Paşti din 1916 a avut diferite versiuni de-a lungul istoriei. Una dintre ele, destul de răspândită, spune că serviciul de criptografie al Sfintei Alianţe a reuşit, după numai două săptămâni de la începerea războiului, să descifreze codurile marinei germane, şi că le-a dat lui Winston Churchill, primul Lord al Amiralităţii. Alte surse spun că ruşii sunt cei care au descifrat codurile şi le-au dat lui Churchill la Murmansk. Oricum ar fi, cu aceste coduri în stăpânirea lor, serviciile secrete ale marinei britanice descoperă că germanii intenţionează să trimită la bordul unui pescador norvegian numit *Aud* mii de arme rebelilor irlandezi. În timp ce unităţile marinei britanice încearcă să inspecteze nava *Aud*

[440] E. BAUER, *op. cit..*
[441] J. O'BEIRNE RANELAGH, *A short History of Ireland*
[442] R. R. DORIES, *op. cit..*

pe coastele de la Iralle Bay, aceasta ridică pavilionul Marinei imperiale germane, cu puţin timp înainte de a sări în aer[443].

Debarcarea lui Roger Casement a avut loc în zorii zilei de 21 aprilie 1916, în Vinerea Mare. Doi dintre şefii revoltei, Monteith şi Cassey, vâslesc în mica lor ambarcaţiune încercând să acosteze, şi, în timp ce luptă cu hula, un val uriaş venit peste bord le răstoarnă nava. Casement şi Monteith încearcă să ajungă la ţărm înotând, pe jumătate înecaţi, dar Casey a dispărut. În timp ce primii doi îşi trag sufletul, se trezesc înconjuraţi de soldaţi britanici care-i aşteptau pe plajă. Revolta la care visaseră avea să aibă un sfârşit tragic[444].

Toate planurile în legătură cu revolta par s-o ia într-o direcţie proastă. În Sâmbăta Mare, când se află că *Aud* a fost interceptat de marina regală şi că sir Roger Casement a fost arestat aproape de Tralee, în comitatul Kerry, liderii revoltei înţeleg că aceasta este sortită eşecului şi dau ordinul de suspendare a operaţiunii. Autorităţile engleze de la Dublin continuă să facă presiuni pentru arestarea a 60% din bărbaţii din armata civilă şi voluntarii irlandezi, dar autorizaţia necesară soseşte prea târziu de la Londra, a doua zi de Paşti.

La prânz, Connolly şi Pearse se îndreaptă cu un grup către strada Sackville (strada O'Connell din 1924) şi pătrunde în imobilul Poştei. Acolo, James Connolly ţine o cuvântare oamenilor lui în care îi anunţă că nu mai sunt membri ai armatei civile irlandeze şi nici voluntari irlandezi şi că de-acum se numesc „Armata republicană irlandeză” (IRA). Astfel îşi face intrarea IRA pentru prima dată pe scenă[445].

Trupele britanice din Dublin sunt atacate prin surprindere, dar foarte rapid ele se mobilizează, înfrângând forţele irlandeze. Conducătorii lor sunt arestaţi şi trimişi la închisoare. Pe 3 mai, trei zile după „rebeliune”, trei lideri rebeli sunt împuşcaţi. Pe 4 şi 5 mai, alţi câţiva sunt executaţi, iar alţi patru membri au aceeaşi soartă pe data de 8. În total, sunt pronunţate 77 de sentinţe la moarte şi chiar dacă cele mai multe dintre ele nu au fost aplicate, conducătorii rebeliunii trec de la statutul de „adevăraţi indezirabili” la „adevăraţi eroi ai naţiunii”. La 3 august 1916, Roger Casement va fi executat, la 52 de ani, în închisoarea din Pentonville[446].

Anumite surse ale spionajului britanic acuză serviciile secrete ale Vaticanului de a fi sprijinit rebeliunea de Paşti şi planurile concepute de Franz von Stockhammern, informaţiile germane şi pe Roger Casement. Alţi istorici, irlandezi în cea mai mare parte, îl acuză pe papa Benedict XV, pe secretarul său de stat, cardinalul Pietro Gasparri şi pe agentul Sfintei Alianţe, preotul Antonio Lapoma de a fi abandonat Irlanda catolică în lupta sa împotriva Marii Britanii protestante. Mai mulţi biografi ai lui Roger Casement afirmă de asemenea că un agent al Vaticanului (probabil părintele Antonio Lapoma) a putut să-l livreze pe Casement englezilor pe plaja din Tralee Bay din ordinul papei sau al secretarului său de stat. Se pare că Benedict XV n-a apreciat faptul că, pentru a finanţa revolta irlandeză, spionajul german a deturnat fondurile destinate să acopere nevoile Vaticanului şi să-i pună, de bine de rău, economia pe picioare.

---

[443] E. BAUER, *op. cit..*
[444] R. R. DORIES, *op. cit..*
[445] B. O’BRIEN, *The Long War. The IRA & Sin Fein from Armed Struggle to Peace Talks.*
[446] A. WEALE, R. R. DORIES, *op. cit..*

Oricum ar fi, intervenţia Vaticanului, a lui Benedict XV şi a serviciului său de spionaj în revolta de Paşti din 1916, rămâne încă un mister, unul din multe altele de care este înconjurat Sfântul Scaun.

În tot acest timp, Primul Război mondial este în plină desfăşurare, ca şi operaţiunile lui Franz von Stockhammern şi ale Sfintei Alianţe.

Într-o dimineaţă de aprilie 1916, contraspionajul italian primeşte vizita unui avocat pe nume Antonio Celletti, care declară că este prietenul unui anumit Archita Valente. După el, Valente este foarte interesat de micile anunţuri din gazeta *Giornale d'Italia* şi de nişte pachete stranii pe care le primeşte de la persoane necunoscute[447].

În luna mai, Valente îi cere lui Giuseppe Grassi, care-l cunoştea de asemenea pe Celletti, să ducă anumite scrisori baronului Stockhammern în oraşul elveţian Lucerna. Ignorând ceea ce făcea Valente, Grassi îi povesteşte lui Celletti comisionul cu care este însărcinat. Acesta se oferă voluntar să transmită scrisorile în locul lui Grassi. Cu mesajele şi semnele de recunoaştere date de Grassi, Celletti ajunge la Lucerna pentru a se întâlni cu baronul Stockhammern. În Elveţia, Celletti este primit de Mario Pomarici, un jurnalist italian, dar în mod clar germanofil care, pentru bani, a scris mai multe articole împotriva intervenţionismului Italiei în război.

Pomarici a devenit unul dintre oamenii de încredere ai şefului spionajului german în Elveţia, Franz von Stockhammern. Acesta îl informează pe Celletti că Valente este un agent german în Italia şi că principala sa misiune constă în a culege informaţii privind relaţiile dintre Italia şi Antantă şi dintre Italia şi Vatican. La întoarcerea sa în Roma, Antonio Celletti denunţă conspiraţia serviciilor secrete italiene. În luna iulie 1916, contraspionajul italian are deja suficiente probe împotriva lui Archita Valente şi Mario Pomarici, dar abia în noiembrie tribunalul a putut prezenta acuzaţiile de înaltă trădare împotriva celor doi bărbaţi.

Atunci când serviciul de informaţii din Roma începe să studieze mesajele codate ale lui Valente din *Giornale d'Italia*, se descoperă o vastă reţea de comunicaţii între Franz von Stockhammern şi agenţii săi din Italia şi Vatican. Informaţia este transmisă responsabililor Sfintei Alianţe, care la rândul lor, o transmit grupării Sodalitium Pianum, serviciul lor de contraspionaj. Într-unul dintre mesaje, Valente vorbeşte de un anumit „cavaler A” sau „cavaler G”. Interogat de spionajul italian, Archita Valente mărturiseşte că „A” şi „G” fac referire la Giuseppe Ambrogetti, un avocat roman care a servit deseori drept curier al papei Benedict XV în misiuni speciale şi ca mesager al mai multor cardinali şi episcopi.

În fapt, Ambrogetti este un agent experimentat al Sfintei Alianţe care a şi fost decorat de către Sfântul Părinte pentru „serviciile aduse Bisericii”[448].

Spionul papal este arestat şi, poate pentru a-şi salva pielea, spune italienilor că el este cu certitudine „A”, dar nu şi „G”. Ambrogetti afirmă că a fost introdus în serviciile secrete germane din ordinul Sfintei Alianţe şi că banii primiţi au fost depuşi în conturile Vaticanului. Sub presiunea agenţilor serviciului de spionaj italian, agentul Giuseppe Ambrogetti dezvăluie că „G” este Monseniorul

[447] D. ALVAREZ, *op. cit.*.
[448] *Ibid.*

Rudolph Gerlach, un prelat bavarez, fost şambelan şi confident al papei Benedict XV.

Din declaraţiile sale, Archita Valente relevă faptul că în timpul perioadei de neutralitate italiană, Monseniorul Gerlach a donat mari sume de bani provenind de la Franz von Stockhammern diverşilor jurnalişti şi mai multor ziare. Cu anumite ocazii, chiar Gerlach a efectuat livrări precise lui Ambrogetti, agentul Sfintei Alianţe. Banii primiţi de Monseniorul Gerlach au fost depuşi în mai multe conturi din Elveţia. După Giuseppe Ambrogetti, Sfânta Alianţă îl pune şi pe Monseniorul Gerlach sub supraveghere. Serviciul de spionaj papal îl defineşte pe Monseniorul Gerlach ca pe un bărbat foarte ambiţios şi inteligent, dar că încă de pe timpul trecerii sale prin prestigioasa Academie ecleziastică pontificală au început să circule zvonuri în legătură cu caracterul său şi sinceritatea vocaţiei sale. Din acel moment Sfânta Alianţă a făcut ca prelatul bavarez să fie urmărit de SP.

Primele semne au apărut când Rudolph Gerlach a fost propus pentru un post la nunţiatura din Bavaria. Cardinalul Andrea Fruhwirth, responsabil al ambasadei pontificale, refuză să-l accepte pe Gerlach în cabinetul său, iar bavarezul rămâne la Roma. În Cetatea eternă, el este în legătură cu Giacomo Della Cheisa atunci când acesta, arhiepiscop de Bologna, soseşte la Roma pentru a primi pălăria de cardinal. Devenit Benedict XV, Della Chiesa îl cheamă pe Monseniorul Rudolph Gerlach în serviciul său, dar acest post nu era suficient pentru acest aventurier lipsit de scrupule[449].

Nu a fost o surpriză pentru Sfânta Alianţă să descopere că Gerlach este un trădător.

Sodalitium Pianum îl informase deja pe papă de nenumăratele vizite ale bavarezului la ambasadele Austriei şi Germaniei la Roma în perioada neutralităţii italiene. Italienii sunt convinşi că Rudolph Gerlach constituie nucleul serviciului de spionaj al kaiserului la Vatican. Guvernul italian ar fi vrut să-l plaseze în faţa plutonului de execuţie acuzat de spionaj şi de înaltă trădare, dar aceasta ar fi antrenat un scandal în urma căruia presa ar fi tras foloase. Vaticanul şi, în particular, Curia romană care-l înconjura pe Benedict XV, doreau să întoarcă pagina afacerii Gerlach, şi asta cât mai repede.

Vaticanul şi Sfânta Alianţă primesc mereu informaţii de la serviciul de spionaj italian despre progresele în ancheta asupra fostului şambelan al papei. În sfârşit, pe 5 ianuarie 1917, agenţii italieni îl escortează pe Monseniorul Gerlach până la frontiera elveţiană. Archita Valente şi Giuseppe Ambrogetti sunt implicaţi în afacerile de conspiraţie împotriva statului italian, iar în primăvara aceluiaşi an judecaţi pentru înaltă trădare şi spionaj.[450] Rudolph Gerlach nu asistă la proces şi, din această cauză nu se poate apăra, nici depune mărturie. Valente este condamnat la moarte; Gerlach la închisoare pe viaţă în contumancie, iar Ambrogetti la trei ani de închisoare. Graţie unei mâini obscure, probabil cea a Sfintei Alianţe, Giuseppe Ambrogetti nu-şi va petrece nici măcar o zi în închisoare.

Afacerea Gerlach este unul dintre cele mai mari scandaluri din istoria pontificatului. Proba trădării lui Rudolph Gerlach împotriva papei şi a Vaticanului îl

[449] J. POLLARD, *op. cit.*.
[450] D. ALVAREZ, *op. cit.*.

aruncă pe Benedict XV într-o gravă depresie. Cardinalul secretar de stat, Pietro Gasparri, îi cere lui Gerlach printr-o scrisoare să se prezinte la Vatican pentru a răspunde acuzaţiilor, dar acesta din urmă nu mai dă nici un semn de viaţă; el preferă să rămână ascuns în Elveţia, în afara razei de acţiune a serviciilor secrete italiene.

Un tribunal militar exonerează Vaticanul, pe papa Benedict XV, pe cardinalul secretar de stat, Pietro Gasparri, gruparea Sodalitium Pianum şi Sfânta Alianţă de întreaga responsabilitate în scandalul provocat de afacerea Gerlach. Dar implicarea spionului Sfintei Alianţe, Giuseppe Ambrogetti, în scandal vine împotriva imaginii de neutralitate pe care o afişează Vaticanul. De la Londra, Paris, Roma şi Washington încep să sosească insinuări asupra faptului că Vaticanul simpatizează cu Puterile centrale şi că serviciile sale secrete lucrează pentru victoria acestora din urmă. Pentru guvernele Antantei scandalul Gerlach demonstrează aceasta. Fostul şambelan a folosit mijloacele Vaticanului pentru a transmite informaţiile unui puternic duşman pe timp de război.

Câţiva ani mai târziu, se va descoperi că Vaticanul l-a plătit pe avocatul Monseniorului Gerlach pentru a-l apăra în faţa tribunalului militar care îl acuza de înaltă trădare.

Chiar unul dintre agenţii Sfintei Alianţe, fără prea mari speranţe, a încercat să-l convingă pe generalul Luigi Cadorna, comandant şef al armatei italiene, să intervină la tribunal pentru ca numele lui Gerlach să fie scos de pe lista acuzaţilor. Se mai află că Monseniorul Federico Tedeschini, funcţionar care aparţinea secretariatului de stat, a declarat în faţa spionajului italian şi a tribunalului militar că a supervizat uneltirile diplomatice ale Vaticanului şi conform regulilor de cenzură impuse de guvernul italian, a restrâns corespondenţa secretariatului cu ţările care constituiau Imperiile centrale. Tedeschini admite că, de la sfârşitul anului 1915 şi începutul lui 1916, Monseniorul Gerlach a întreţinut o bogată corespondenţă cu Mathias Erzberger şi Frank von Stockhammern, amândoi spionii recunoscuţi ai kaiserului, şi că această corespondenţă a fost în mod expres autorizată de papa Benedict XV în persoană. Suveranul pontif explică că această autorizare avea ca scop să convingă Germania să pună capăt bombardamentelor asupra populaţiei civile şi să permită transferul în Elveţia al soldaţilor francezi şi germani răniţi în război. Dar Gerlach va nega mereu că ar fi întreţinut întreaga corespondenţă cu agenţii germani din ţările neutre din ordinul papei. Recunoaşte în schimb că a plătit mari sume de bani venite din Berlin unor ziare ca *La Vittoria* pentru a păstra o linie deschisă în favoarea neutralităţii italiene. Un raport al lui Matthias Erzberger la Berlin indică faptul că Monseniorul Gerlach este principalul canal de informaţii al serviciului de spionaj în cercurile apropiate papei.

În ultimele zile ale neutralităţii italiene, Erzberger îl autorizează pe Gerlach să distribuie aproape cinci milioane de lire membrilor Curiei romane, jurnaliştilor şi oamenilor politici, pentru a încerca să împiedice intrarea Italiei în război. După ce guvernul de la Roma s-a decis în favoarea Antantei, Gerlach continuă să primească enorme sume de bani de la Stockhammern. În noiembrie 1915, serviciile secrete germane semnalează că s-au vărsat aproape două sute de mii de lire părintelui Lapoma, agentul Sfintei Alianţe, şi Monseniorului Francesco

Marchetti-Selvaggiani, nunţiul papei în Elveţia. Din luna mai a aceluiaşi an, Gerlach devine principalul agent german în interiorul Sfântului Scaun.

Atunci când afacerea explodează şi pentru că Italia reclamă la Vatican responsabilii, Benedict XV răspunde doar că Sfântul Scaun a fost cu adevărat principala victimă a acestei conspiraţii.

Gerlach dispare definitiv în Elveţia şi va fi decorat de către kaiserul Wilhelm II al Germaniei şi de către împăratul Carol I al Austriei, cel care îi urmase bunicului său Francisc-Iosif I, după moartea acestuia la 21 noiembrie 1916. Gerlach abandonează de tot viaţa ecleziastă şi, după război, mai multe naţiuni îi recompensează serviciile cu medalii[451].

Afacerea Gerlach nu face altceva decât să demonstreze simpatia lui Benedict XV pentru duşmanii Italiei. Din această cauză se măreşte supravegherea asupra activităţilor papei şi ale consilierilor săi din partea serviciilor secrete cu scopul de a se asigura că Puterile centrale nu vor utiliza Vaticanul ca sursă de spionaj. Câteva luni mai târziu, Sfânta Alianţă va descoperi că în tratatul de la Londra, semnat de ministrul Afacerilor externe, Sonnino, prin care se stabilea intrarea în război a Italiei, este inclusă o clauză secretă — articolul 15, aprobat de Londra, Paris şi Sankt Petersburg — care interzice intervenţia Vaticanului, a papei sau a altor înalţi funcţionari din Sfântul Scaun într-o viitoare conferinţă de pace[452].

La începutul anului 1917, Antanta şi Puterile centrale încep să-şi dea seama că numai o soluţie negociată va pune capăt măcelului care a devenit Primul Război mondial. Anii următori vor vedea diferite mişcări pentru încheierea păcii, sau cel puţin pentru a reduce ca număr inamicii, şi de-aici încolo principala funcţie a serviciilor secrete cuprinzând şi Sfânta Alianţă şi Sodalitium Pianum, va fi doar aceea de intermediar pentru atingerea acestui scop.

[451] După război, Monseniorul Rudolph Gerlach trimite o scrisoare papei Benedict XV în care-i cere să fie eliberat de jurămintele sacerdotale. Cererea este acceptata în schimbul unei serii de documente confidenţiale pe care Gerlach le păstrase atunci când plecase în Elveţia. Se spune că aceste documente demonstrau intervenţia Vaticanului împotriva Italiei şi aduceau la lumină faptul vă Benedict XV sau secretarul său de stat, Pietro Gasparri, autorizase operaţiunile secrete în favoarea Imperiilor centrale. Vezi W. RENZI, *op. cit.*.

[452] D. ALVAREY, *op. cit.*.

12
INTRIGILE PENTRU PACE (1917-1922)

„Nu şed împreună cu oamenii mincinoşi
şi nu merg împreună cu oamenii vicleni.”
Psalmul XXVI, 4.

În ultimii ani ai Primului Război mondial, principalele obiective ale serviciilor de informaţii italiene sunt Austria şi Vaticanul. Unul dintre agenţii cei mai eficace din interiorul Sfântului Scaun va fi baronul Carlo Monti, care va fi şi la conducerea Biroului cultelor, secţia ministerului de Justiţie italian consacrat relaţiilor dintre Biserică şi stat.

Fără ca acest lucru să fie făcut în mod oficial, Monti devine canalul de comunicare între guvernul din Roma şi Vatican, dar, de asemenea, în oarecare măsură şi un pod între serviciile secrete italiene şi Sfânta Alianţă. De aceea strânsa relaţie pe care Monti o întreţine cu suveranul pontif, încă de pe vremea când fuseseră colegi de clasă la Genova, se arată a fi foarte folositoare. În realitate, activitatea lui Monti la Vatican este absolut deschisă, fără nici un fel de subterfugiu. Informaţia pe care Carlo Monti o aduce serviciilor secrete italiene vine de la cei mai apropiaţi colaboratori ai lui Benedict XV, cu ştiinţa Sfântului Părinte[453].

Informaţia primită, în cea mai mare parte a timpului de către agenţii „eliberaţi”[454] din Sfânta Alianţă, face cel mai des referire la intenţiile administraţiei papale asupra unei afaceri concrete, cu schimb de informaţii despre oamenii politici, sau cu informaţii culese de către agenţii spionajului pontifical într-o capitală străină. Ocazional, baronul Carlo Monti recurge la Sfânta Alianţă, ca în luna februarie 1917 când Vaticanul alertează serviciile secrete italiene despre deteriorarea situaţiei sociale în Rusia ţarului Nicolae. Monti nu este exclus de la reuniunile lui Benedict XV cu cardinalii săi şi este la curent cu mesajele codate trimise de către Sfântul Părinte sau de către secretarul său de stat anumitor nunţiaturi. Directoratul general al securităţii publice este departamentul italian însărcinat cu supravegherea activităţilor Vaticanului şi a personalului său. Cesare Bertini, comisarul poliţiei din Borgo — cartierul roman din care face parte Vaticanul — a infiltrat un mare număr de agenţi secreţi în Sfântul Scaun, în posturi de observaţie la principalele zone de acces, care îşi

[453] J. POLLARD, *op. cit.*.

[454] Astfel sunt calificaţi agenţii serviciului de informaţii papal autorizaţi de către pontif să pună în circulaţie anumite informaţii altor servicii de spionaj

informează superiorii despre toate intrările şi ieşirile diplomaţilor, jurnaliştilor sau a înalţilor membri ai Curiei romane.[455]

Agenţii civili ai lui Bertini intră în fiecare zi în cazărmile gărzii elveţiene şi în spaţiile de odihnă şi relaxare pentru a-şi strânge informaţiile. Principalul grup de informatori din interiorul Vaticanului este numit „Vaticanetto”. Format din foşti înalţi membrii ai Curiei romane sub pontificatul lui Pius X, ei constituie cercul de opoziţie faţă de Benedict XV, care îi îndepărtase pe aceşti bărbaţi de la putere. Grupul este condus de cardinalul Rafael Merry del Val, secretarul de stat al lui Pius X; Monseniorul Nicola Canali, subsecretar de stat şi cei doi şambelani ai papei, Monseniorul Carlo Caccia-Dominioni şi Monseniorul Arborio Mella di Sant'Ellia. Răzbunarea, ca singură finalitate, este maxima cercului „Vaticanetto” unde toate acţiunile vizează umilirea papei, denigrarea politicii vaticane, punerea de obstacole serviciului diplomatic pontifical în străinătate şi dezvăluirea tuturor operaţiunilor Sfintei Alianţe prin denunţuri trimise serviciilor secrete prietene sau duşmane[456].

De exemplu, printre informaţiile contaminate, filtrate de Vaticanetto şi puse la dispoziţia serviciilor secrete italiene, se află şi raportul din 22 martie 1915 în care este vorba despre achiziţionarea de noi puşti pentru garda elveţiană şi provenienţa lor: un negustor apropiat de serviciile secrete austriece; un alt raport, datat din 9 septembrie 1916 dezvăluie colaborarea capelanului gărzii elveţiene cu ambasada Austriei în materie de spionaj; un altul, din luna octombrie 1916 avertizează că Monseniorul Gerlach a remis planurile porturilor Ancona şi Bari care vor fi atacate de submarinele germane; un altul arată că directorul farmaciei din Vatican este de fapt spionul kaiserului.

Toate aceste informaţii, false, au ca scop să creeze o imagine proastă papei Benedict XV şi serviciilor sale secrete şi diplomatice.

Alte informaţii, chiar dacă sunt considerate false de către italieni, nu sunt în întregime astfel, ca propunerea regelui Alfonso XIII pe care i-a făcut-o papei să se instaleze în Spania, dată fiind poziţia belicoasă a guvernului italian faţă de Vatican, sau descoperirea din martie 1917 a tentativei de mediere a monarhului spaniol pe lângă împăratul Carol I al Austriei, în găsirea unei păci, separată de Germania, cu puterile Antantei[457].

Una dintre tentativele de a ajunge la pace va fi condusă de doi agenţi ai Sfintei Alianţe, contele Werner de Merode şi soţia sa, Pauline de Merode. De-a lungul anilor, nobilul servea spionajul pontifical ca mesager special. În fapt, el şi soţia lui au lucrat pentru secretariatul Vaticanului şi şeful său, cardinalul Pietro Gasparri, transportând mesajele pontificale înalţilor funcţionari ecleziaşti ai ţărilor ocupate de Germania.

La începutul lui aprilie 1917, Werner de Merode este contactat de un agent al Sfintei Alianţe apropiat Germaniei, probabil părintele Antonio Lapoma, cu scopul organizării unei întâlniri cu baronul Von der Lancken, fost ofiţer al Gărzii imperiale, diplomat şi membru al serviciilor secrete ale kaiserului. Merode aparţine uneia dintre cele mai vechi familii ale Franţei, iar Von der Lancken este şeful serviciului de informaţii germane în Belgia.

---

[455] D. ALVAREY, *op. cit.*.

[456] A. SCOTTA, *La Concilayione officiosaŞ Diario del Barone Carlo Monti*

[457] E. BAUER, *op. cit.*.

Werner de Merode îl anunţă pe baronul Von der Lancken că anumite sfere politice din Antanta îşi doresc o întâlnire pe teren neutru, Elveţia de exemplu. Germanul îl întreabă pe Merode despre ce fel de „sfere înalte” vorbeşte şi nobilul belgian pronunţă trei nume: „Paul Deschanel, preşedintele Adunării naţionale franceze; Jules Cambon, secretar general al ministerului Afacerilor externe; şi Aristide Briand, care a fost prim-ministru”.

Informându-i pe Franz von Stockhammern, şeful spionajului german în Elveţia, pe Zimmermann, secretarul de stat, precum şi pe cancelarul Bethman-Hollweg, Von der Lancken aşteaptă alte informaţii în legătură cu întrevederea[458].

Pentru serviciul de informaţii german şi pentru Sfânta Alianţă, Deschanel este prea anti-austriac, iar Cambon nu destul de discret; nu mai rămâne decât Briand, adversarul politic al lui Clemenceau, cel mai feroce dintre partizanii războiului, care refuză orice negociere secretă cu Puterile centrale.

Werner de Merode îi propune lui Briand să se întâlnească cu Von der Lancken în Elveţia, dar omul politic francez, foarte ataşat de pacea pe care o urmăreşte, îl informează pe Raymond Poincarre, preşedintele Republicii. În ciuda avertismentelor preşedintelui, Briand decide să intre în contact cu primul ministru belgian, De Brocqueville, cu scopul de a-l însoţi la întâlnirea care trebuie să aibă loc pe 22 septembrie 1917. Pe 19, cu trei zile înainte, Briand se mai întâlneşte o dată cu Poincarre pentru a-l anunţa de locul şi ziua când vor avea loc negocierile. Ca martor neutru este un tânăr Monsenior pe nume Eugenio Pacelli, viitorul papă Pius XII, care acţionează, se pare, în numele serviciului de contraspionaj al Vaticanului Sodalitium Pianum.

În timp ce Briand se pregăteşte să părăsească Franţa pentru a participa la negocierile din Elveţia, ieşirea din ţară îi este pur şi simplu refuzată. Serviciile secrete franceze l-au avertizat pe preşedintele Poincarre că germanii, ajutaţi de serviciile de spionaj ale Vaticanului, pregătesc o capcană cu scopul de a-l captura pe negociatorul francez. Se pare că cineva din Vatican a alertat serviciile secrete italiene, iar acestea, la rândul lor, pe omologii lor francezi. Anumite surse afirmă că Francis Aidan Gasquet[459], cardinal englez, este cel care a transmis informaţia întâlnirii Briand-Von der Lancken din Elveţia spionajului italian. În realitate, Gasquet se teme că serviciul secret german, sprijinit de Sfânta Alianţă, caută o soluţie negociată şi că pacea va lăsa în final puterea kaiserului Wilhelm şi împăratului Carol, fără nici un fel de reparaţie din partea Germaniei şi a Austro-Ungariei.

Un alt personaj, amator de intrigi, va intra în jocul medierilor. Ca şi baronul german, acest înalt demnitar al Bisericii catolice are urechea serviciilor secrete ale Vaticanului. El dispune chiar de una dintre cele mai mari reţele de spionaj ale lumii, şi poate una dintre cele mai vechi. Este vorba de Monseniorul Eugenio Pacelli şi de Sodalitium Pianum.

De la început, Sfânta Alianţă şi serviciul său de contraspionaj aveau ca funcţie să sprijine acţiunea papalităţii, totul fiind însă în strânsă legătură cu

---

[458] *Ibid.*

[459] Născut la Londra la 5 octombrie 1856, Grancis Aidan Gasquet fusese ordonat preot în ordinul sfântului Benedict. Promovat cardinal la 25 mai 1914, a fost numit arhivist al Bibliotecii vaticane de cătrepapă şi, în stârşit, responsabil al Arhivelor secrete ale Vaticanului la 9 mai 1919. Cardinalul Gasquet a murit la 5 aprilie 1929.

Sfântul Scaun. La drept vorbind, Benedict XV îşi foloseşte cele două servicii de spionaj pentru a fi perfect informat de mişcările adversarilor săi în vederea încheierii păcii, şi chiar de a încerca să dea o lovitură decisivă, cum s-a întâmplat în mai 1917. Pe 20, Monseniorul Eugenio Pacelli părăseşte Roma în direcţia Munchen via Elveţia. Bărbatul pe care Benedict XV l-a numit nunţiu în capitala bavareză abia a împlinit 40 de ani[460].

Cu un început de calviţie, cu un nas acvilin, foarte slab şi cu ochii înfundaţi în orbite, Pacelli are aspectul unui călugăr umil. Dar vasta sa experienţă în diplomaţia vaticană, în special privind problemele europene, îi va permite să-şi ducă la bun sfârşit misiunea pe care papa Benedict XV i-a încredinţat-o. Încă din 1914, pe când era subsecretar de stat sub pontificatul lui Pius X, Pacelli fusese trimis într-o misiune secretă pentru a stabili contacte de înalt nivel cu sprijinul Monseniorului Umberto Benigni, responsabilul contraspionajului la Vatican. În ianuarie 1917, atunci când începe aşa-zisa „negociere Sixt", Monseniorul Eugenio Pacelli îl întâlneşte pentru prima dată pe contele Goluchowski, reprezentantul kaiserului.

După ce a preluat noua însărcinare de la Munchen, nunţiul Pacelli este trimis la Berlin pe 26 iunie în acelaşi an. Pe 29, reprezentantul papal este primit de către kaiserul Wilhelm II în cartierul general al Înaltului Comandament de la Bad-Kreuznach. Întâlnirea dintre cei doi bărbaţi se derulează într-un mod foarte relaxat. Pacelli îi remite împăratului o scrisoare-manuscris a lui Benedict XV în care Sanctitatea Sa îşi exprimă dorinţele sale de a se ajunge la o pace stabilă pentru îndepărtarea efectelor dezastruoase ale războiului. Apoi, Eugenio Pacelli încearcă să-l convingă pe Wilhelm II de necesitatea acceptării din partea Germaniei a unei medieri pontificale în contactele cu ţările din Antantă[461].

Pacelli se arată politicos, dar rigid în expunerile sale, încercând să-l încolţească cumva pe kaiser ca să accepte medierea papei.

Von Hertling, ministrul german al Afacerilor externe, îşi aminteşte de Pacelli: „Acest Pacelli valorează mai mult decât o armată". Kaiserul va scrie în memoriile sale: „Eugenio Pacelli era imaginea perfectă a Prinţului Bisericii".

La finalul întâlnirii, trimisul papei nu primeşte decât o promisiune formală că Germania va studia medierea pontificală. A doua zi, întâlnirea a avut loc cu împăratul austro-ungar Carol I, care se afla în vizită la Berlin. Reuniunea celor doi bărbaţi va merge în aceeaşi direcţie ca cea care avusese loc înainte între Pacelli şi kaiser.

În tot acest timp, rapoartele care sosesc la SP şi la papă sunt pline de sugestii, ceea ce-i permite lui Benedict XV să pregătească o notă oficială a Vaticanului în vederea găsirii unei soluţii negociabile a conflictului.

Nota papală, înmânată de Eugenio Pacelli lui Wilhelm II pe 24 iulie, este foarte bine primită. Dar fără să mai aştepte un răspuns de la Berlin, cum îl sfătuise Pacelli, Benedict XV cere secretarului său de stat, cardinalul Pietro Gasparri, să trimită aceeaşi notă reprezentanţilor Antantei, lucru care va fi făcut pe 9 august.

În acest moment, Elveţia devine un teren fertil pentru operaţiunile de informaţii italiene împotriva papalităţii. De ani de zile, serviciile secrete italiene

[460] M. CONWAY, *Catholic Politics in Europe: 1918 - 1945*
[461] J. F. POLLARD, *op. cit.*.

au certitudinea că ţara alpină serveşte ca centru de operaţiuni clandestine pentru Sfânta Alianţă şi Sodalitium Pianum. Acţiunile spionajului şi contraspionajului de la Vatican, vizând căutarea unei soluţii în Primul Război mondial, sunt controlate de un fel de „triumvirat" format din Monseniorul Luigi Maglione[462], delegat al papei în Elveţia; părintele general al iezuiţilor, care îşi transferase sediul de la Roma în Elveţia în timpul războiului; şi arhiepiscopul de Coira, o mică dioceză din Romagna elveţiană.

Serviciile de informaţii militare primesc constant rapoarte asupra unei vaste mişcări a Sfintei Alianţe în Elveţia, vizând dezvoltarea unei mari operaţiuni de arbitraj între cele două tabere adverse. Spionajul italian detectase mai ales un mare flux de mesaje între delegaţia pontificală, Berlin şi Viena[463].

La 23 august, ambasadorul Marii Britanii la Roma înmânează papei Benedict XV o cerere din partea regelui Angliei, George V, care scoate în evidenţă că o negociere cu Germania va trebui să ia în calcul o soluţie la problema belgiană. Pentru Pacelli, este foarte clar că negocierile nu vor implica decât Londra şi Berlinul, dar cel puţin este o bază de unde pot începe. Atunci când i se prezintă propunerea engleză kaiserului Wilhelm II, acesta o respinge, invocând faptul că Germania nu este absolut deloc dispusă să facă o concesie în privinţa Belgiei[464].

Ideea că papa ar putea controla un triumvirat de conspiraţie internaţională în Elveţia pune în gardă nu numai serviciile secrete ale Antantei, dar şi principalele cercuri anticlericale europene. Ambasadorul britanic pe lângă Sfântul Scaun a încredinţat guvernul de la Roma că serviciile secrete militare ale sale sunt mai mult înclinate asupra „cantităţii decât a calităţii" în ceea ce priveşte colectarea informaţiilor. Diplomatul afirmă că italienii sunt mai mult interesaţi de obţinerea informaţiilor de manieră industrială, dar că ei trebuie de asemenea să o facă fără discriminare în direcţia Vaticanului. În realitate, englezii, care au detectat mişcările Sfintei Alianţe la Viena şi Berlin, cred că serviciile de spionaj ale papalităţii au un contact mai direct cu Wilhelm II şi cu Carol I, şi că aceste legături trebuie folosite.

Încă din vara anului 1915, ministerul Afacerilor externe al Confederaţiei elveţiene a propus să trimită o dată pe săptămână, din Berna, o valiză diplomatică la sediul ambasadei Elveţiei la Roma. În interiorul ei găsindu-se plicuri de diferite mărimi închise printr-un sigiliu de ceară, purtând blazonul cheilor Sfântului Petru. Ajunsă la Roma, valiza este recuperată de un membru al gărzii elveţiene şi doi agenţi ai Sfintei Alianţe.

Această valiză devine ea însăşi obiectiv al serviciilor secrete italiene, mai ales că ea conţine o scrisoare provenind de pe teritoriile inamice. Conţinutul este dificil de citit, căci puţin înainte de începerea Primului Război mondial, Sfânta Alianţă a distribuit în nunţiaturile sale un sistem de cod criptografic de utilizat pentru comunicările ultrasecrete.

---

[462] Cardinalul Luigi Maglione a fost delgat papal în Elveţia până la numirea oficială ca nunţiu papal în acelaşi sediu, la 1 septembrie 1920. Va fi promovat la purpura cardinală de către papa Pius XI la 16 decembrie 1925 şi, pe 10 martie 1939, numit secretar de stat de către papa Pius XII, funcţie pe care o va ocupa până la moartea sa, survenită la 22 august 1944.

[463] D. ALVAREY, *op. cit.*.

[464] M. CUNLIFFE+ OWEN, *Imperator et RexŞ WIliam II of Germany*

Departamentul care era însărcinat cu această misiune se numea „Distribuţia criptografică a Vaticanului”.

De-a lungul secolelor, guvernele îşi protejaseră, sau cel puţin încercaseră să-şi protejeze, hârtiile confidenţiale de privirile indiscrete ale altor guverne graţie muncii codificatorilor şi a celor specializaţi în cifrarea mesajelor. Singurele coduri pe care serviciile secrete din ţările Antantei şi ale Puterilor centrale nu vor reuşi niciodată să le descifreze, sunt cele ale Vaticanului şi ale Sfintei Alianţe[465].

În decembrie 1915, câteva luni după declararea războiului împotriva Austro-Ungariei, serviciile secrete ale Vaticanului au creat o unitate specială de codificatori, de asemenea şi de criptoanalişti, cunoscuţi sub numele de „spărgători” de coduri.

Criptosistemul utilizat de Sfânta Alianţă este destul de complicat şi general folosit pentru toate comunicările secretariatului statului cu reprezentanţii papei din întreaga lume. Între 1914 şi 1917, fiecare nunţiu papal are în posesia sa o carte de coduri, concepută de *Reparto Crittografico* al Vaticanului, de la şapte sute la opt sute de grupe numerice de trei sau patru cifre fiecare. Fiecare dintre aceste grupe numerice reprezenta un cuvânt sau un mesaj[466]. De exemplu 492-7015-119-3683 (492: mesaj primit; 7015: Elveţia; 119: agent; 3683: Lugano).

Dar cartea codurilor trebuia schimbată frecvent, în parte pentru că unele cuvinte precum: submarin, atac, retragere, armistiţiu, tunuri şi alte lucruri de acest gen trebuiau incluse. Practic la sfârşitul războiului, serviciile secrete italiene ajung să pună mâna pe una dintre aceste cărţi, lucru care le permite să citească mesajele importante dintre Vatican şi delegaţii săi în Austro-Ungaria, Belgia, Spania, Elveţia sau Statele Unite. Rapoartele nunţiilor asupra poziţiei politice a ţărilor de destinaţie, conversaţiile confidenţiale dintre nunţii, oamenii politici şi intelectuali, instrucţiunile secretarului de stat către nunţii în ceea ce priveşte schimbările politice din Vatican, avertismentele asupra informaţiilor militare şi politice, iniţiativele de pace ale ţărilor Antantei sau ale Puterilor centrale: iată câteva dintre informaţiile aflate de italieni[467].

Dar situaţia se schimbă când, la 29 iulie 1917, *Reparto Crittografico* al Vaticanului şi al Sfintei Alianţe decide să întărească sistemul de securitate al transmisiilor telegrafice. În mod curios, la 1 august papa Benedict XV adresează fiecăreia dintre taberele în conflict, trecând prin nunţiaturi, un document care face apel la pace cu condiţia acceptării câtorva puncte esenţiale: evacuarea reciprocă şi restituirea teritoriilor ocupate; renunţarea reciprocă la reparaţiile de război, libertatea navigaţiei pe mări şi oceane, reducerea armamentului, arbitraje internaţionale pentru rezolvarea disputelor şi negocieri deschise asupra teritoriilor în litigiu.

Benedict XV şi secretarul său de stat, cardinalul Pietro Gasparri, cred că este necesar să ajungă cât mai repede posibil la un acord de pace, deoarece agenţiile Sfintei Alianţe au început să trimită informaţii despre posibila intrare în război a Statelor Unite. În ochii Vaticanului, dacă aceasta se întâmpla, situaţia devenea destul de dificilă pentru Puterile centrale, de aceea papa a ordonat

[465] C. A. DEAVOURS & L. KRUH, *Selections from Cryptologia: History, People and Technology*
[466] D. KAHN, *La Guerre des Codes secrets: des hieroglyphs a l’ordinateur*
[467] D. ALVAREZ, *op. cit.*.

secretariatului de stat şi serviciilor sale de spionaj să încerce să obţină un acord de pace înainte ca primul soldat american să pună piciorul pe pământ european.

Intrarea în război a Statelor Unite alături de Antantă a fost declarată pe 6 aprilie 1917, dar mobilizarea trupelor, transportul şi aducerea armamentului pe front vor lua ceva timp, un timp pe care Vaticanul şi Puterile centrale trebuie să-l câştige[468]. De asemenea, şi pentru Antanta situaţia era dificilă.

Diferite unităţi ale armatei franceze se revoltă şi refuză să mai meargă pe front, în timp ce în Rusia guvernarea ţarului Nicolae II este răsturnată de o revoluţie şi înlocuită de un guvern provizoriu. Noul regim promite Aliaţilor să continue războiul de partea lor, dar neîncetatele revolte, dezertări şi insubordonări împiedică ofiţerii şi statul-major revoluţionar să-şi ţină promisiunea.

În acelaşi an, Monseniorul Eugenio Pacelli informează din nou pe Benedict XV şi Sfânta Alianţă că Theobald von Bethmann-Hollweg, cancelarul german, doreşte să deschidă negocierile de pace cu Aliaţii. Pacelli scrie o notă cu mâna sa, păstrată în arhivele Vaticanului: „Bethmann-Hollweg vede posibilitatea încheierii păcii în momentul în care Reichstagul a încetat să mai fie dominat de oameni politici care erau în favoarea războiului înlocuiţi de alţii, partizani ai păcii. Cred că acum este momentul să avansaţi şi să faceţi un efort pentru a obţine o mediere serioasă din partea Sanctităţii Sale[469].”

Serviciile de informaţii ale Vaticanului, din Londra, Paris şi Roma detectează reuniuni secrete între Bethmann-Hollweg şi nunţiul Pacelli. Problema este că naţiunile Antantei nu împărtăşesc punctul de vedere al papei asupra unei soluţii negociate cu Austro-Ungaria şi Germania după trei ani de război, mai ales că serviciile lor secrete de spionaj, au avertizat cancelariile şi guvernele aliate că papa Benedict XV, secretarul său de stat Pietro Gasparri şi serviciile sale de spionaj, Sfânta Alianţă ca şi Sodalitium Pianum, îşi doresc numai să îndepărteze războiul din Europa înainte ca Statele Unite şi aparatul lor de război să intervină.

Pentru Antantă, suveranul pontif este net pro-german, drept pentru care Franţa informează că nu va accepta niciodată o mediere a Vaticanului. Preşedintele Statelor Unite, Woodrow Wilson, îl anunţă pe nunţiul papei la Washington că ţara sa nu va accepta o negociere cu imperiile care nu şi-au arătat clar dorinţa să încheie pacea în trei ani de război. Italia însăşi nu ia în serios negocierea papei. De când a izbucnit „afacerea Gerlach”, papa şi Vaticanul apar ca partizani ai Imperiilor centrale[470].

Eugenio Pacelli exultă în faţa rezultatelor întâlnirilor sale cu cancelarul Theobald von Bethmann-Holweg; în mesajele sale codate, nunţiul de la Berlin descrie situaţia în termeni optimişti. Dar Pacelli trece sub tăcere Vaticanului promisiunile pe care le-a făcut asumându-şi riscul la Viena şi Berlin, şi pe care ştia că este incapabil să le ţină, în parte pentru că nu are nici un sprijin din partea guvernelor Antantei.

La 8 septembrie 1917, Pacelli dispare misterios din Berlin, apoi reapare la Roma. Intenţia sa este de a intra în legătură cu Sidney Sonnino, ministrul italian al Afacerilor externe, pentru a-l informa că Austria şi Germania sunt dispuse să

[468] M. GILBERT, *op. cit..*
[469] E. PARIS, *op. cit..*
[470] Vezi capitolul 11

restabilească suveranitatea Belgiei, să plătească reparaţii de război acesteia şi să determine recunoaşterea austriacă a pretenţiilor italiene asupra teritoriului Trentino. Sonnino ştie toate acestea graţie interceptării telegramelor Vaticanului, iar Pacelli ignoră, contrariindu-l, că nunţiul de la Viena a trimis un mesaj codat în care asigură că împăratul Carol nu va face niciodată vreo concesie teritorială Italiei.

În ochii italienilor, aceasta presupunea un joc dublu din partea Vaticanului şi a nunţiului său la Berlin, Monseniorul Eugenio Pacelli. O vreme Vaticanul n-a ştiut de faimosul „articol 15” din tratatul de la Londra prin care Franţa, Marea Britanie, Italia şi Rusia îl excludea din toate conferinţele pentru pace. Dar un agent al Sfintei Alianţe de la Foreign Office descoperă documentul şi îi transmite informaţia cardinalului Pietro Gasparri.

De atunci, din ordinul lui Benedict XV, debutează o campanie puternică a Bisericii în comunităţile catolice, nu numai în ţările în război, dar şi în cele neutre, pentru ca regele Angliei, George V, să sprijine retragerea „articolului 15”; dar afacerea Jonckx este pe punctul de a exploda, antrenând o serie de consecinţe care vor afecta contraspionajul Vaticanului, Sodalitium Pianum[471].

De la sfârşitul lui 1917 până la începutul lui 1918, ziarul *Dusseldorfer Tageblatt* denunţă o conspiraţie împotriva Puterilor centrale în Belgia. Heinz Brauweiler, editorul ziarului şi agent ocazional al serviciului de spionaj al kaiserului, pretinde că un grup de integrişti catolici sprijiniţi de Rusia tinde să submineze securitatea Germaniei. Brauweiler afirmă în paginile ziarului său că o carte recent publicată în Franţa, *Războiul german şi catolicismul*, desemnează Imperiul german ca pe un veritabil duşman al Bisericii catolice în lume şi scoate în evidenţă voinţa kaiserului de a-l înlocui pe papă în calitatea de personaj absolutist al Bisericii[472].

Brauweiler afirmă că întreaga conspiraţie a fost organizată de serviciul de contraspionaj al Vaticanului, SP, şi de către un anume Jonckx, un avocat din Gand, oraş belgian ocupat de germani. *Dusseldorfer Tagelblatt* posedă documentele pe care preotul dominican Floris Prims încercase să le arate papei Pius X şi cardinalului său secretar de stat, Rafael Merry del Val[473].

La 3 februarie 1918, poliţia militară germană, însoţită de agenţi ai serviciului de informaţii al kaiserului se prezintă la domiciliul lui Jonckx. După o versiune germană, avocatul şi agentul de contraspionaj al Vaticanului întreţinea contacte permanente cu un anumit baron Sonthoff, agent al spionajului rus, pentru a face campanie împotriva Germaniei şi a kaiserului Wilhelm II.

Descoperirea „afacerii Jonckx” este, în fapt, un dezastru pentru Sodalitium Pianum şi pentru Vatican. Atunci când Benedict XV şi nunţiul său la Berlin, Eugenio Pacelli, încearcă să negocieze o pace între Antanta şi Puterile centrale, serviciile secrete ale suveranului pontif efectuează operaţiuni secrete împotriva uneia dintre părţi. Imaginea neutralităţii pe care papa dorea s-o dea în timpul negocierilor pentru pace este serios afectată. Papa ordonă secretarului său de stat, cardinalul Pietro Gasparri, suprimarea totală a activităţilor grupului Sodalitium Pianum. Operaţiunile serviciului de contraspionaj sunt suspendate, iar

[471] E. PARIS, *op. cit.*.
[472] R. CHICKERING, *op. cit.*.; J. CORNWELL, *op. cit.*.
[473] Vezi capitolul 10

efectivele sale absorbite de Sfânta Alianţă. Din acest moment şi strict sub ordinul papei, operaţiile de contraspionaj din interiorul Vaticanului şi a organismelor sale vor fi dirijate de Sodalitium Pianum, devenit un departament minor al serviciului de spionaj al Sfântului Scaun[474].

Papa ordonă, deci, lui Gasparri ca toţi tinerii preoţi formaţi la Academia pontificală pentru nobleţea ecleziastică — centru de unde sunt aleşi cei mai înalţi funcţionari ai Curiei romane — să fie pregătiţi să lucreze ca diplomaţi şi chiar, dacă circumstanţele o cer, ca spioni. În sălile de curs ale Academiei, trebuie să înveţe dreptul, istoria, limbile străine şi politica pentru a deveni corpul diplomatic papal.

În foarte puţin timp decizia lui Benedict XV îşi arată roadele şi o nouă elită ecleziastică ocupă încetul cu încetul cele mai importante nunţiaturi de pe planetă. În această elită de diplomaţi şi spioni se află şi Giuseppe Aversa şi Eugenio Pacelli (viitorul papa Pius XII) în Germania, Raffaele Scapinelli di Leguigno în Austria, Francesco Marchetti-Selvaggiani şi Luigi Maglione (viitor secretar de stat) în Elveţia, Giulio Tonti în Portugalia şi Federico Tedeschini în Spania.[475]

Către sfârşitul războiului, numai pierderile germane se ridică la aproape două milioane de oameni şi atât preşedintele Woodrow Wilson cât şi ceilalţi lideri ai Antantei nu sunt dispuşi să semneze o pace negociată cu Germania şi kaiserul. La 11 noiembrie 1918, Wilhelm II, împăratul Germaniei, se retrage în Olanda şi abdică. Prinţul Max de Baden, ultimul cancelar sub al II-lea Reich, fondat de Otto von Bismarck, dă puterea unui preşedinte interimar, social-democratul Friederich Ebert[476].

La 27 septembrie 1919, ministrul Afacerilor externe, Hermann Muller, anunţă că legaţia diplomatică prusacă la Roma va deveni oficial ambasada Germaniei pe lângă Sfântul Scaun şi că Diego von Bergen va fi primul său ambasador.

Matthias Erzberger, fostul spion devenit ministru al Reich-ului, decide să stabilească un contact în secret cu Monseniorul Eugenio Pacelli prin intermediul agenţilor serviciului de spionaj german şi ai Vaticanului. Erzberger îşi doreşte totul în timp ce Pacelli doar o completă restructurare a relaţiilor între statul german şi Vatican, şi dacă pentru asta va trebui să activeze cele două servicii de spionaj, o vor face.

Sfânta Alianţă îl informează atunci pe Benedict XV că Monseniorul Eugenio Pacelli negociază fără a fi autorizat de secretariatul de stat şi că Sfântul Scaun va avea o postură incomodă dacă nunţiul de la Berlin nu va stabili un acord tacit cu Reichul fără să ofenseze catolica Bavarie. Decizia de a stabili o ambasadă a Germaniei pe lângă Sfântul Scaun presupune închiderea legaţiei diplomatice bavareze. Pacelli nu este dispus să trateze cu cancelaria Reich-ului, de tendinţă

[474] Sodalitim Pianum va efectua din nou operaţiuni de contraspionaj, independent de Sfânta Alianţă, în martie 1939, atunci când cardinalul Eugenio Pacelli va fi ales suveran pontif sub numele de Pius XII.

[475] D. ALVAREZ, “he Professionalization of the Papal Diplomatic Service”, art. Cit şi *Les Espions du Vatican, op. cit..*

[476] D.STEVENSON, *op. cit..*

protestantă, dacă aceasta presupune închiderea legaţiei bavareze, evident catolică[477].

Pacelli vrea o ambasadă a Reich-ului la Vatican, în acelaşi timp ca şi o nunţiatura papală pentru afacerile germane la Berlin, excluzând Bavaria, dar şi o delegaţie bavareză la Roma şi o nunţiatură papală la Munchen. Erzberger, presat de Eugenio Pacelli, decide să sprijine planul nunţiului pontifical. Se pare că Pacelli îl ameninţă pe Matthias Erzberger ce va dezvălui ţărilor aliate fostele sale ocupaţii ca şi câteva dintre operaţiunile pe care le-a condus în Italia în timpul Primului Război mondial[478].

În final, Reich-ul cedează şi Prusia acceptă cu amărăciune ca propria sa ambasadă la Roma să devină legaţie a Reichului la Vatican. Nu trecuse mult timp de când Erzberger îl avertizase pe arhiepiscopul Giuseppe Aversa că împăratul german nu va accepta niciodată numirea în Prusia sau în Reich a unui fost nunţiu papal din Bavaria, căci aceasta ar reprezenta o umilire.

Pacelli întârzie să semneze concordatul şi, după părerea istoricului Klaus Scholder, în cartea sa *Bisericile şi al treilea Reich*: „Cu aceasta el va crea punctul fatal de pornire în urma căruia Adolf Hitler va forţa în 1933 capitularea catolicismului german în numai două săptămâni”.

Altfel spus, Eugenio Pacelli, ca nunţiu la Berlin, ar fi putut obţine concordatul la începutul anilor '20, fără să compromită acţiunea politică a catolicilor germani. La debutul anilor '30, este prea târziu şi Hitler, abil, vede în semnarea concordatului o modalitate de a se debarasa — şi de a debarasa sfera politică — de catolicii germani şi de partidele catolice de centru. După analiştii politici şi istorici, Pacelli face jocul lui Hitler şi-l ajută să elimine incomodele şi numeroasele grupuri politice catolico-centriste. Adolf Hitler nu vrea o confruntare directă cu Pacelli, nunţiu al Vaticanului, şi cu atât mai puţin atunci când acesta devine papă.

În aprilie 1920, Sfânta Alianţă şi Eugenio Pacelli, atunci nunţiu papal, trebuie să se înfrunte cu o nouă problemă. Disputa opune Germania Franţei, care foloseşte regimente africane ca forţă de ocupaţie în Renania.

Pacelli a primit diverse proteste ale credincioşilor asupra a numeroase cazuri de violuri de femei şi copii de confesiune catolică de către soldaţii africani care luptă în armata franceză. La 31 decembrie, cardinalul Adolf Bertram scrie o scrisoare cardinalului secretar de stat, Pietro Gasparri, în care afirmă că „Franţa preferă să-şi angajeze soldaţi africani, care pentru că sunt sălbatici şi le lipseşte cultura şi morala au agresat, în mod ruşinos, femei şi copii din regiune încât s-a ajuns la o situaţie cunoscută ca «umilinţa neagră»“. Francezii, în ciuda protestelor germane, au prevăzut să trimită încă şi mai multe trupe africane în această regiune. Pacelli îi cere lui Gasparri să determine Sfânta Alianţă să intervină în această problemă.

Ambasadorul francez respinge alegaţiile lui Eugenio Pacelli şi ale cardinalului Adolf Bertram, definindu-le ca „propagandă anti-franceză”. Ceea ce este sigur însă, e că sunt implicaţi soldaţi şi ofiţeri ai regimentelor provenind din ţările de nord ale Africii şi din coloniile franceze ale Africii subsahariene.

---

[477] J. CORNWELL, *Hitler’s Pope. The Secret History of Pius XII*
[478] K. SCHOLDER, *The Churches and the Third Reich*

Sfânta Alianţă decide să trimită „anchetatori” în regiune pentru a culege declaraţii ale bărbaţilor acuzaţi. Spionii papei descoperă tot felul de orori făcute de trupele franceze femeilor şi copiilor din Renania. Copii de zece ani sechestraţi şi violaţi, adolescente sechestrate, torturate şi vândute ca sclave sexuale; femei bătute şi violate şi multe astfel de cazuri[479].

Agenţii îl informează pe Benedict XV la Roma şi pe nunţiul Pacelli, dar un caz particular va face situaţia şi mai tensionată. O fetiţă de unsprezece ani, Nina Holbech, a fost sechestrată de trei soldaţi şi doi ofiţeri ai regimentelor africane. Două zile mai târziu, cadavrul micuţei a fost găsit agăţat de o grindă a unui staul părăsit. Nina a fost torturată şi violată sadic până la moarte. Germania cere dreptate, dar o naţiune învinsă, care a provocat un război mondial, nu are dreptul la asta.

Agenţii trimişi de Roma decid totuşi să acţioneze împotriva agresorilor. Ei strâng pentru aceasta informaţii despre programul şi locurile de distracţie, atunci când ies în permisie, a celor care se fac vinovaţi de sechestrare, controlează trecerile pe stradă şi drumurile secundare către cazarmele în care stau cei cinci responsabili de agresiunea fetiţei.

A doua cale de atac a spionajului papal va fi o mare campanie de denunţare a Franţei în Statele Unite şi Marea Britanie pentru agresarea fetiţelor de culoare albă de către soldaţi negri, care aparţin unităţilor armatei staţionate în Renania. În faţa presiunilor papale la Washington, Congresul decide să creeze o comisie de anchetă care va fi trimisă în Germania. Eugenio Pacelli crede că guvernul Statelor Unite va sfârşi prin a face presiune asupra Parisului pentru a pune capăt violurilor şi agresiunilor femeilor şi copiilor de către militarii africani; dar faptele se derulează total diferit. Guvernul preşedintelui Wilson sfătuieşte Comitetul Congresului să nu ia nici o măsură, şi nici să facă ceea ce este de cuviinţă împotriva Franţei în ceea ce priveşte plângerile care sosesc din Germania şi de la Sfântul Scaun.

La 7 martie 1921, Eugenio Pacelli scrie din nou lui Pietro Gasparri pentru a cunoaşte poziţia Sfântului Părinte, dar de această dată cardinalul secretar de stat îl sfătuieşte pe Benedict XV, să nu intervină în apărarea femeilor şi copiilor germani agresaţi. Din acest moment, reproşurile Sfântului Scaun către guvernul de la Paris încetează.

În mod misterios, cei trei soldaţi acuzaţi de violul şi asasinatul Ninei Holbech, care nu au fost judecaţi de către autorităţile militare franceze, sunt găsiţi dezbrăcaţi, cu mâinile legate la spate. Fuseseră strangulaţi. Cei doi ofiţeri care dirijaseră atacul sunt spânzuraţi de o bârnă, în acelaşi loc în care fusese abandonat trupul Ninei. Nu se va descoperi niciodată cine au fost autorii acestor execuţii, dar acuzaţiile împotriva „umilinţei negre” continuă, până când Hitler va reocupa această regiune, câţiva ani mai târziu.

Această „umilinţă neagră” va lăsa urme adânci pentru Eugenio Pacelli, care, devenit papa Pius XII douăzeci şi cinci de ani mai târziu, atunci când primele unităţi aliate vor intra în Roma după eliberarea de sub ocupaţia nazistă, prin vocea ambasadorilor americani şi britanici la Roma, va cere „să nu fie

[479] J. CORNWELL, *op. cit.*.

soldaţi aliaţi de culoare printre unităţile ce staţionează în cazarmele din Roma”[480].

La 23 martie 1919, adică doi ani înainte, într-o sală din piaţa San Sepolcro din Milano, Benito Mussolini se reuneşte împreună cu 118 indivizi pentru a fonda „fasciile italiene de luptă”. În programul lor, ei cer expropierea bunurilor congregaţiilor religioase şi derogarea legii Garanţiilor. Sfânta Alianţă îi avertizează imediat pe Gasparri şi pe papa Benedict XV despre această reuniune şi evocă chiar posibilitatea ca acest pompos Mussolini să poată avea într-o zi o putere extraordinară. Biserica ignoră acest avertisment, iar zece ani mai târziu, acest om politic va semna „acordul din Lateran”, prin care va fi creat Oraşul-Stat al Vaticanului.

La începutul lui ianuarie 1922, Benedict XV capătă o tuse care în câteva zile va degenera într-o bronşită cronică: la 20 ianuarie starea sa se agravează, iar medicii diagnostichează o pneumonie care va duce la moartea sa două zile mai târziu, la ora 6 dimineaţa. Puţin mai târziu, turcii ridică o statuie în cinstea lui Benedict XV cu o placă pe care se poate citi: „Marelui papă care a trăit tragedia mondială ca binefăcător al tuturor oamenilor, fără să ţină cont de naţionalitatea sau religia lor”.

Conclavul care se ţine după decesul Sfântului Părinte nu durează mai mult de patru zile. Cardinalul Achille Ratti obţine imediat cele două treimi din voturi necesare pentru a fi ales papă în dimineaţa zilei de 6 februarie 1922. După ce îşi alege numele de Pius XI, face cunoscută Colegiului cardinal intenţia sa de a salvgarda şi de a apăra prerogativele Bisericii catolice nu numai la Roma şi în Italia, ci în lumea întreagă.

El ţine să lanseze binecuvântarea sa *urbi et orbi*, simbolul dorinţei unei păci durabile, din balconul pieţei Sfântului Petru, în condiţiile în care, după pierderea Statelor pontificale în 1870, aceasta se făcuse mereu din interior. Prin acest gest, papa Pius XI îşi manifestă dorinţa ca în cursul pontificatului său să pună capăt „problemei romane”[481].

Odată cu dispariţia lui Benedict XV se deschide o nouă epocă, o nouă eră, cea zisă a dictatorilor, care nu va fi deloc în beneficiul păcii mondiale. Cavalerul Apocalipsei este din nou pe punctul să se lanseze în galop.

[480] Documente ale Foreign Office, 371/43869/21. Public Record Office, Kew. Vezi de asemenea P. BLET, *Pie XII et la Seconde Guerre mondiale: d’apres les archives du Vatican*

[481] C. CASTIGLIONI, *op. cit.*.

13
ERA DICTATORILOR
(1922-1934)

„Căci nu este nimic adevărat în gura lor; inima lor este plină de răutate, gâtlejul le este un mormânt deschis şi pe limbă au vorbe linguşitoare. Loveşte-i ca pe nişte vinovaţi Dumnezeule! Fă-i să cadă prin înseşi sfaturile lor. Prăbuşeşte-i în mijlocul păcatelor lor fără număr! Căci se răzvrătesc împotriva Ta.”

Psalmul V, 9-10

Revoluţia rusă din 1917 a impus Bisericii, Vaticanului, lui Pius XI şi serviciului său de spionaj, Sfânta Alianţă, un nou duşman: comunismul ateu, a cărui propagare ameninţă să distrugă creştinismul.

În dimineaţa lui 21 aprilie 1926, o siluetă îmbrăcată modest se strecoară rapid prin uşile turnante ale hotelului „Moscova” în direcţia bisericii Saint-Louis-des-Frangais, singurul templu catolic funcţional în capitala sovietică. În drumul său, traversează piaţa în care se găseşte Lubyanka, cartierul general, închisoarea şi imobilul execuţiilor redutabilei *Obyeddinenoye Gosudarstvennoye Politicheskoye Upravleniye* (OGPU), poliţia politică a regimului. Când intră în edificiul sacru două persoane se roagă în faţa altarului, o femeie de vârstă mijlocie şi un bărbat cu pielea brună, bine îmbrăcat.

Trei alţi muncitori se apropie nervoşi de noul venit. Totul se derulează într-o mare tensiune şi acestea se întâmplă într-o ţară în care regimul comunist urmăreşte, întemniţează sau chiar execută pe toţi cei care refuză să-şi abandoneze credinţele religioase. În şoaptă, noul venit se prezintă sub numele de Michel d'Herbigny, arhiepiscop catolic trimis la Moscova în misiune clandestină

de către papa Pius XI, pentru a instaura o ierarhie catolică secretă, ca şi o administraţie care să poată înlocui episcopii şi preoţii exilaţi sau întemniţaţi de autorităţile comuniste[482].

D'Herbigny nu este numai un catolic fidel, convins că trebuie să propovăduiască catolicismul în regiunile cele mai îndepărtate ale Uniunii Sovietice, este de asemenea un abil agent secret al Sfintei Alianţe. Papa în persoană l-a însărcinat să creeze o secţiune specială a spionajului cu scopul de a pregăti preoţii trimişi în această ţară, unde trebuie să îndeplinească sarcinile pastorale în clandestinitate.

Unul dintre personajele reunite în biserică este părintele Eugen Neveu, pe care ambasadorul francez la Moscova l-a convocat la cererea lui d'Herbigny. Episcopul proaspăt sosit, anunţă că Sfântul Părinte l-a numit pe Neveu primul episcop secret şi că el însuşi a făcut călătoria de la Roma la Moscova, pentru a-l consacra. Odată ieşit din incintă, Michel d'Herbigny se îndreptă către hotelul său, unde este informat că trebuie să se prezinte la biroul poliţiei moscovite şi că până seara trebuie să părăsească ţara.

Înainte de a pleca însă, d'Herbigny trebuie să celebreze ceremonia de consacrare a lui Eugene Neveu ca prim episcop catolic al Uniunii Sovietice. Martori vor fi Alice Ott, femeia-paracliser a bisericii Saint-Louis-des-Frangais şi locotenentul Bergera, ataşat militar al ambasadei Italiei la Moscova. Bergera este un prieten personal al papei încă din perioada în care amândoi trăiau la Varşovia, el ca ataşat militar iar papa care era atunci cardinalul Achille Ratti, ca nunţiu papal în Polonia.

D'Herbigny îi acordă câteva minute lui Neveu pentru a se pregăti. Puţin după aceea, episcopul citeşte într-o latină perfectă documentul de numire semnat de cardinalul secretar de stat, Pietro Gasparri, apoi pune pe deget inelul care simboliza autoritatea episcopală. Această autoritate îi permitea în plus ordonarea preoţilor şi consacrarea episcopilor[483].

După o scurtă ceremonie, cele cinci persoane care se găseau în interiorul bisericii se pregătesc să iasă, dar înainte de aceasta Michel d'Herbiny dă ultimele sale instrucţiuni celui care de-acum înainte va fi episcopul Eugene Neveu.

El trebuie să-i localizeze pe preoţii Alexander Frison şi Boleslas Sloskans, ca să le arate scrisorile de acreditare şi să-i consacre şi pe ei doi, tot în secret, episcopi[484].

Frison este un preot care conduce o mică congregaţie catolică în Odessa, la Marea Neagră, în timp ce Sloskans conduce una în Leningrad. Neveu nu va uita niciodată cuvintele lui d'Herbigny murmurate la ureche: „Aminteşte-ţi că acum tu eşti succesorul apostolilor”, dar ele nu-l liniştesc prea tare: anumiţi apostoli ai lui Hristos au suferit martiriul apărând credinţa.

Din acest moment, Neveu, Frison şi Sloskans devin şefii reţelei Sfintei Alianţe în Uniunea Sovietică, cunoscută sub numele de „clandestinii”. Misiunile secrete pe teritoriul inamic sunt lucruri curente pentru Sfânta Alianţă. Deja, în ultimii ani, ea a condus astfel de misiuni în Belgia ocupată, în Turcia, pe teritoriul austro- ungar şi chiar în Germania. În fapt, căderea ţarului rus Nicolae a fost

[482] P. LESOURD, *Entre Rome et Moscow: le jesuite clandestin, Mgr. Michael d’Herbigny*
[483] J. CORNWELL, *Breaking Faith, op. cit.*.
[484] U. FLORIDI, *Moscow and the Vatican*

primită cu o anumită bucurie la Vatican, ţarul fiind un fidel aliat al Bisericii ortodoxe în opoziţie cu Biserica catolică romană, care a fost în mod oficial îndepărtată şi urmărită. Căderea ţarului şi sosirea unui guvern provizoriu democrat liberal în martie 1917, dă noi speranţe Sfintei Alianţe. Noua legislaţie fiind aprobată, guvernul încearcă să reconcilieze relaţiile cu papalitatea şi cu catolicismul în Rusia[485].

Dar toate acestea se vor schimba atunci când, în noiembrie acelaşi an, bolşevicii lui Lenin pun mâna pe putere. Pentru bolşevici, credinţele religioase sunt o chestiune de clase, iar acestea trebuie eradicate din noua societate pe care vor s-o creeze.

La 23 ianuarie 1918, Consiliul comisarilor poporului anunţă o schimbare de direcţie cu privire la instituţiile religioase. Li se interzice acestora să controleze şcolile, se refuză Bisericii susţinerea statului, ca şi dreptul de a poseda proprietăţi; se interzice bisericilor să ceară donaţii credincioşilor şi li se retrag drepturile civile tuturor cetăţenilor care practică confesiunea catolică[486].

Lovitura de graţie este dată la sfârşitul anului 1919, când guvernul lui Lenin interzice învăţarea religiei în rit catolic de către copii, nu numai în şcoli, ci şi acasă. Din acest moment, toate comunicaţiile între Vatican şi Uniunea Sovietică încetează.

Ca răspuns la aceste măsuri antireligioase, Vaticanul şi Benedict XV ezită între compromis, acceptând ceea ce este deja impus, şi rezistenţă. La început, papa şi secretarul său de stat decid să aştepte ca guvernul revoluţionar să abandoneze măsurile dure care îi lovesc pe catolici, dar în paralel Benedict XV îl convoacă pe Michel d'Herbigny, fost membru al Sfintei Alianţe şi expert în afaceri ruse, cu scopul de a începe să-şi întindă reţeaua clandestină peste tot în Rusia. Aceste măsuri trebuie „ignorate” de suveranul pontif şi nu trebuie să i se comunice decât dacă sprijinul său este necesar pentru numirea unei însărcinări religioase, cum va fi în cazul lui Eugene Neveu[487].

Ca ultimă decizie din pontificatul său înainte de a muri, Benedict XV a semnat pe 22 ianuarie 1922 aprobarea unui plan care presupunea trimiterea unei misiuni papale în Rusia[488]. Sfânta Alianţă a luat frâiele operaţiunii şi l-a trimis pe părintele Edmond Walsh, iezuit nord-american, ca şi alţi treizeci de preoţi în diferite puncte ale ţării pentru a distribui tone de haine şi mâncare populaţiei sărace. În timp ce spionii culegeau informaţii despre comunităţile catolice pentru o viitoare dezvoltare a lor, diplomaţia vaticană stabilea contacte secrete cu Lenin, mai întâi la Roma între ambasadori, apoi la Berlin între cardinalul secretar de stat, Gasparri, şi liderul sovietic[489].

Cu toate că Vaticanul îi acordă Rusiei un credit fără dobândă de mai mult de zece milioane de dolari, Lenin retrage concesiile făcute catolicilor. El chiar semnează, în oraşul italian Rapallo, stabilirea relaţiilor diplomatice şi cooperarea economică cu Germania, fostul său inamic, înainte de a semna cu papa.

---

[485] M. MARTIN, *The Keys of this Blood. Pope John Paul II and the west of the Control of the New world Order*

[486] D. RAYFIELD, *Stalin and the Hangment*

[487] R. PIPES, *Russia Under the Bolshevik Regime*

[488] J. POLLARD, *op. cit..*

[489] D. ALVAREZ, “ The Professionalization….”, art. cit.

În primăvara lui 1923, trei prelaţi catolici şi doisprezece preoţi vor fi arestaţi de poliţia secretă, acuzaţi de activităţi contrarevoluţionare şi antisovietice. Doi dintre ei, arhiepiscopul Jan Cieplak şi vicarul său general, Konstanty Budkiewicz, agent al Sfintei Alianţe, vor fi condamnaţi, primul la muncă silnică pe viaţă, al doilea la moarte. Condamnarea lui Cieplak va fi comutată la zece ani de închisoare, dar Budkiewicz va fi executat cu un glonţ în ceafă într-o carceră din Lubyanka, în noaptea de 31 martie 1923.[490]

Următoarea măsură a fost ca bisericile, seminariile şi şcolile să fie închise; preoţii arestaţi, executaţi sau condamnaţi la exil. În 1924, la moartea lui Lenin, fostul arhiepiscop Zerr de Tiraspol este singurul episcop catolic în viaţă şi în libertate din Uniunea Sovietică. Câteva voci fac presiune asupra papei Pius XI să condamne în mod public politica anticatolică de la Moscova şi să mobilizeze opinia publică catolică mondială împotriva pericolul comunismului. După un scurt discurs de condamnare în faţa cardinalilor săi, suveranul pontif, sfătuit de către expertul său în afaceri ruse, Michel d'Herbigny, cere în decembrie 1924 nunţiului său de la Berlin, Monseniorul Eugenio Pacelli, să continue discuţiile sale secrete cu Moscova.

Ministrul Afacerilor externe sovietice, Gheorghi Cicerin este în fruntea pragmaticilor de la Moscova care apără necesitatea unui aranjament cu papalitatea, dar Pacelli este decis să facă presiune pentru a obţine un acord care să conducă la recunoaşterea Bisericii de către stat. Viitorul Pius XII este chiar pregătit să-l ameninţe pe Cicerin cu o blocadă economică întreprinsă de ţările catolice împotriva Uniunii Sovietice, dacă Moscova nu va accepta o recunoaştere explicită a drepturilor catolicilor din ţară. Bineînţeles, negocierile sunt întrerupte.

Diferiţi istorici apără teoria după care Pacelli nu-şi dorea în acea epocă să obţină un acord cu o „ţară de eretici şi sălbatici”, cum a definit-o el însuşi, şi pentru aceasta cere lui Cicerin lucruri imposibil de acceptat pentru sovietici. Această ruptură voluntară va duce la torturarea şi executarea a sute de preoţi şi credincioşi în teribilele gulaguri sovietice, în tentativele lor de apărare a credinţei[491]. În mod sigur, papa Pius XI ar fi trebuit să încredinţeze negocierile Monseniorului Michel d'Herbigny, dar Pacelli reuşeşte să-l îndepărteze pe acesta, iar catolicismul plăteşte preţul cel mare.

Intrat la iezuiţi de la vârsta de 17 ani, d'Herbigny s-a interesat foarte repede de cultura şi istoria rusă în timpul studiilor sale de la Paris. Este un erudit, dar în acelaşi timp un om de acţiune. Scrie despre filosofia rusă în chirilică, dar participă şi la programele Sfintei Alianţe pentru a duce catolicismul până în străfundurile Uniunii Sovietice. Reputaţia lui Michel d'Herbigny a ajuns la urechile Romei, care l-a chemat la Vatican. În 1922, el conducea deja Noul Institut pontifical pentru studii orientale şi era, de asemenea, şi consultant expert al Congregaţiei pentru Bisericile orientale, departamentul papal responsabil cu afacerile ecleziastice în Rusia şi în ţările slave[492].

---

[490] A. RICCARDI, *Il Secolo del Martirio*

[491] Se zice că anticomunismul lui Eugenio Paceli îl împinge să aplaude, el fiind deja papa Pius XIII, deciyia lui Adolf Hitler de a invada Uniunea Sovietică în timpul operaţiunii numite *Barbarosa* pe 22 iunie 1941.

[492] L. TRETJAKEWITSCH, *Bishop Michael d’Herbigny SJ and Russia: a Preecumenial Approach to Christian Unity*

Până la sosirea lui d'Herbigny în Sfânta Alianţă, Vaticanul era foarte puţin informat de ceea ce se întâmplă, mai întâi în Rusia ţaristă, şi apoi în Uniunea Sovietică comunistă. Până atunci, neavând un nunţiu papal sau un delegat apostolic la Moscova, Vaticanul se informa graţie jurnaliştilor care aveau conexiuni cu Sfântul Scaun, care strângeau informaţii despre progresul politic sau religios al ţării respective.

Numai iezuitul Edmund Walsh, şeful misiunii de ajutor pontifical, trimitea din când în când un raport la Vatican, trecând prin ambasada Germaniei la Moscova, raport ce conţinea chiar mişcări de trupe. Dar guvernul comunist îi interzisese lui Walsh să se deplaseze liber în ţară, astfel că informaţiile care parveneau serviciului de spionaj papal ţineau mai degrabă de zvonurile care circulau despre un diplomat anume sau despre un comentariu al vreunui funcţionar sovietic făcut unui secretar, prieten cu vreun ataşat militar — cu alte cuvinte, nu erau credibile.

Walsh va fi redresat de părintele Eduard Gerhman, care va continua să servească de acoperire Sfântei Alianţe la Moscova. În aprilie 1924 de exemplu, agenţii lui Walsh vor informa că arhiepiscopul Cieplak a fost pus în libertate şi expulzat din ţară. Prelatul pleacă la Roma pentru a-l informa pe papa Pius XI. La începutul anului 1924, refugiaţii catolici sunt deja rari şi Vaticanul are nevoie să-şi creeze propria reţea de informatori în Uniunea Sovietică[493].

La sfârşitul anului 1925, Michel d'Herbigny primeşte o invitaţie din partea Bisericii ortodoxe ruse pentru a vizita ţara, invitaţie aprobată bineînţeles de guvernul de la Moscova. Pe viza paşaportului său se putea citi „călătorie de plăcere şi pentru studii”. D'Herbigny călătoreşte îmbrăcat în sutana sa neagră şi cu gulerul său alb până la Moscova, unde trebuie să întâlnească mai mulţi diplomaţi occidentali, prelaţi ai Bisericii ortodoxe şi pe unul dintre cei mai influenţi membri ai regimului sovietic, ministrul Educaţiei, Anatoli Lunarciarski. Atunci când Monseniorul d'Herbigny revine la Roma, el poartă sub braţ un mare număr de informaţii culese la prima mână.

Problema este că din ce în ce mai puţini preoţi îşi doresc să meargă în Rusia pentru a lua în grijă, de o manieră clandestină, parohiile repartizate în toată ţara. În mai multe seminarii circulă relatarea arestării a trei preoţi într-un mic oraş din Siberia de către membri OGPU; după ce au fost interogaţi şi torturaţi, oamenii bisericii au fost legaţi de un trunchi de copac şi arşi de vii. În realitate, acest fapt nu s-a produs niciodată; nu este decât un zvon care s-a propagat fără să se mai ştie care este originea lui. Cert este că numeroşi tineri preoţi, impresionaţi de această istorie refuză să mai plece în Rusia.

În timp ce relaţiile sovieto-vaticane avansează de voie de nevoie, Pius XI decide să ia măsuri în legătură cu prăbuşirea structurilor ecleziastice din Rusia: episcopii vor avea autorizaţie papală pentru a ordona preoţii, pentru a boteza, cununa şi pentru a da ultima împărtăşanie. Cu această autorizaţie pontificală, numai episcopii îşi vor putea exercita autoritatea în materie administrativă în ceea ce priveşte afacerile bisericilor locale. Problema, după Michel d'Herbigny, este că puterea acordată episcopilor de către Pius XI îi plasează într-o situaţie de maxim pericol, căci este suficient ca poliţia secretă sovietică să-i aresteze, pentru a demonta imediat reţeaua religioasă construită de fiecare dintre ei. În 1924,

[493] D. ALVAREZ, *Les Espions du Vatican, op. cit.*.

papa decide să creeze o reţea clandestină de preoţi trimişi de Roma, cu misiunea de a propovădui peste tot credinţa catolică, dar în final ideea este abandonată şi se preferă să se încerce atingerea acestui scop prin intermediul contactelor cu regimul de la Moscova[494]. Papa rămâne convins că există prea puţine şanse de reuşită a acestui plan. Într-adevăr, consilierii papei care ar fi putut conduce această misiune sunt sub stricta supraveghere a OGPU. Cei care vor supravieţui misiunilor clandestine în Rusia nu vor fi episcopii, ci simpli preoţi, care vor şti să se amestece cu populaţia fără să trezească suspiciuni.

Părintele Eugene Neveu, sosit în Rusia în 1907 pentru a conduce o congregaţie franceză şi belgiană în oraşul Makejevka, este unul dintre ei. Neveu a rămas la postul său până la Revoluţia din 1917, atunci când cea mai mare parte dintre străini s-au întors în ţările lor. De la această dată, nu se mai ştie nimic de el, până când Sfânta Alianţă la Vatican primeşte în 1922, dintr-o regiune îndepărtată a Uniunii Sovietice, un simplu mesaj în care Neveu cerea să i se trimită o pereche bună de pantaloni şi o hartă a lumii[495].

Neveu, bărbat curajos şi apărător al eticii, crede în superiorul său, Monseniorul Michel d'Herbigny, şi în autoritatea papală. În plus, Pius XI ştie că Neveu este un om de acţiune, un agent perfect al Sfintei Alianţe, mai eficace la Moscova sau Sankt Petersburg decât la Washington sau Bruxelles.

La 11 februarie 1926, Pius XI îl invită pe d'Herbigny în apartamentele sale private pentru a-i încredinţa o misiune secretă în Uniunea Sovietică. Iezuitul francez ascultă în linişte instrucţiunile Sfântului Părinte. Acesta din urmă îi dă ordin să stabilească o ierarhie clandestină catolică în Rusia, ridicându-l mai întâi la rang de episcop pe părintele Eugene Neveu. D'Herbigny, un bun iezuit, acceptă ordinele papei fără să clipească sau să pună vreo întrebare.

Într-o zi pe la sfârşitul lui martie, Michel d'Herbigny pleacă spre Franţa cu intenţia de a cere ambasadei sovietice la Paris viză pentru a ajunge la Moscova. De acolo călătoreşte cu trenul până la Berlin, unde-l întâlneşte pe nunţiul Pacelli. Ministerul francez al Afacerilor externe a transmis deja instrucţiuni ambasadei sale de la Moscova ca Eugene Neveu să fie localizat şi să fie chemat în capitala sovietică pentru a aştepta acolo ordinele[496].

D'Herbigny poate să vorbească pentru prima dată cu Neveu pe 1 aprilie 1926. Organizând operaţiunile secrete pe care papa i le-a încredinţat, agentul Sfintei Alianţe dă numeroase telefoane şi-şi dă întâlniri în locuri publice cu scopul de a împrăştia serviciile de informaţii sovietice. Unul dintre „protectorii” Monseniorului d'Herbigny este ambasadorul Germaniei, contele Ulrich von Brockdorff-Rantzau. El este cel care-l acoperă, pentru a deruta poliţia sovietică şi a-i permite să-l întâlnească pe Neveu în biserica Saint-Louis-des-Frangais pe data de 21 aprilie.

Atunci când agentul Sfintei Alianţe revine la hotel şi găseşte ordinul de a se prezenta la poliţie pentru a fi interogat asupra misiunii sale în Rusia, el îşi dă seama pentru prima dată că în organizaţia sa clandestină se află o „cârtiţă”. Acest sentiment preferă să-l păstreze pentru el, căci ar putea să provoace panică printre membrii organizaţiei.

---

[494] P. LESOURD, *op. cit.*.
[495] L. TRETJAKEWITSCH, *op. cit.*.
[496] *Ibid.* R. PIPES, *op. cit.*

A doua etapă a călătoriei sale se derulează pe faţă împreună cu Neveu la Karlov, Odessa, Kiev şi Leningrad. Timp de mai multe zile, d'Herbigny şi Neveu întâlnesc mai mulţi preoţi şi seminarişti în acelaşi timp consacrând episcopi, precum părintele Boleslav Sloskans, din Leningrad, sau părintele Alexander Frison din Sevastopol.

Pe 10 mai, patru zile înainte de întoarcerea sa la Roma, Monseniorul Michel d'Herbigny îi întâlneşte din nou pe doamna Ott şi pe locotenentul Bergera în biserica Saint-Louis-des-Frangais, pentru a-i consacra pe Sloskans şi Frison, ca al doilea şi al treilea între episcopii secreţi după ordinul papei Pius XI[497].

În realitate, d'Herbigny este un novice în materie de misiuni clandestine, iar deplasările sale prin Rusia bolşevică nu trec neobservate de poliţia secretă. În câteva zile, OGPU îi identifică pe toţi membrii reţelei „clandestinilor”, ca şi pe protectorii lor şi centrele de întâlnire, începând cu biserica Saint-Louis-des-Francais. D'Herbigny, Neveu, Sloskans sau Frison nu sunt nici deranjaţi, nici interogaţi la început, iar trimisul papei nu-şi dă seama că reţeaua a fost descoperită. Oamenii lui Felix Edmundovici Djerjinski, şeful puternicei grupări OGPU, încep prin a aresta membri care au mai puţină importanţă în reţeaua lui d'Herbigny. Numeroşi preoţi sunt astfel trimişi în lagăre speciale pentru a ispăşi pedepsele de muncă silnică. Atunci când Michel d'Herbigny continuă să-şi mărească reţeaua, serviciul secret sovietic se apucă s-o demonteze în partea cea mai fragilă, preoţii[498].

La sfârşitul lunii august, trimisul papei călătoreşte din oraşul turistic Gorki la Leningrad. În biserica Notre-Dame-de-France a vechii capitale imperiale, cu uşile închise, Monseniorul Michel d'Herbigny consacră al patrulea episcop clandestin în Rusia, pe părintele Antoni Malecki, recent pus în libertate după ce îşi ispăşise o pedeapsă de cinci ani la muncă silnică pentru „crime împotriva Revoluţiei”.

Agenţii OGPU urmăresc fiecare mişcare a lui d'Herbigny fără ca acesta să-şi dea seama, dar ei au ordin să nu acţioneze până când probele nu vor fi cu adevărat copleşitoare şi vor permite Uniunii Sovietice, cu o trăsătură de condei, să-l facă pe Michel d'Herbigny să iasă de pe scenă fără să ofenseze ţările catolice aliate cu Vaticanul. În final, poliţia decide că dispune de probe suficiente. Pe 4 septembrie 1926, viza agentului Sfintei Alianţe expiră, iar pe 28 august d'Herbigny se îndreaptă spre comisariatul poliţiei pentru a cere o prelungire şi un permis de intrare în Ucraina.

Autorităţile îi acordă permisul până pe 12 septembrie şi îi promit să studieze cererea sa de intrare în Ucraina. Trei zile mai târziu, patru agenţi ai OGPU se prezintă la hotelul său şi-l informează că a fost declarat persona *non grata* în Rusia.

Îi dau paşaportul şi-l însoţesc cu trenul până la frontiera cu Finlanda; de acolo, el pleacă la Vatican pentru a-l pune la curent pe papa Pius XI.

Neveu, care-l aştepta pe d'Herbigny în capitală, văzând că nu mai apare, se întoarce la biserica Saint-Louis-des-Frangais pentru a face slujba religioasă matinală. Deodată, în mijlocul ceremoniei, uşile bisericii se deschid şi un bărbat cu aspect de muncitor se apropie de episcop, îi dă un pachet conţinând bani şi

[497] P. LESOURD, *op. cit.*
[498] L. TRETJAKEWITSCH, *op. cit..*

veşminte şi-o spune: „Aceasta este din partea Sfintei Alianţe. Fie ca Dumnezeu să vă protejeze începând cu acest moment în munca dumneavoastră.” Apoi omul face cale întoarsă şi dispare pe unde a venit. Neveu îşi dă seama imediat că el şi reţeaua lui de „clandestini” sunt singuri, fără protecţia papei sau a Sfintei Alianţe; nu le mai rămâne decât cea a lui Dumnezeu[499].

Într-un mod sistematic, autorităţile sovietice încep încet-încet să demonteze reţeaua ierarhică catolică din Rusia. Mărirea persecuţiilor dă Vaticanului şi Sfintei Alianţe o idee despre politica impusă de noul lider, Iosif Stalin, care, după moartea lui Lenin, a devenit omul-forte al Uniunii Sovietice.

Stalin estimează că securitatea poziţiei sale strategice, datorată potenţialului său militar şi economic, ar putea să-i permită să ridice Moscova împotriva lumii capitaliste, ai cărei cei mai înalţi reprezentanţi sunt pentru el Biserica şi Vaticanul. Pentru marxişti-leninişti „papa este un conspirator şi preoţii lui îl ajută să propage conspiraţiile sale în lumea întreagă. Vaticanul este unul dintre aliaţii puterilor anticomuniste pregătite să distrugă modul de viaţă al Rusiei.” Stalin intenţionează să propage ideile comuniste pe întreg pământul; fără îndoială, din această cauză Vaticanul semnează sub pontificatul lui Pius XI tratatele cu Italia fascistă în 1929 şi cu Germania nazistă în 1933, două dintre guvernele cele mai antisovietice[500].

Este sigur că pentru liderul sovietic ruşii catolici sunt potenţial subversivi, căci de la OGPU îi vin informaţii precise asupra intenţiilor serviciului secret al papei în ceea ce priveşte constituirea unei reţele clandestine de preoţi catolici.

La 15 octombrie 1926, câteva săptămâni după expulzarea lui Michel d'Herbigny, Consiliul miniştrilor adoptă o rezoluţie care interzice oricărui străin să propăvăduiască vreo religie, oricare ar fi ea.

Monseniorul Vincent Ilyin, în secret numit administrator apostolic la Harkov, este arestat pentru că poartă ziare străine sub braţ. Câteva luni mai târziu, Monseniorul Sloskans, care în noiembrie 1926 a făcut public statutul său în interiorul Bisericii catolice, este arestat sub acuzaţia de spionaj şi condamnat la muncă forţată într-un lagăr aproape de cercul Arctic. O săptămână mai târziu, vine rândul episcopului Teofilus Matulionis, de asemenea trimis în Arctica. În februarie 1929, episcopii Malecki şi Frison sunt arestaţi, iar toate bisericile catolice distruse cu dinamita din ordinul expres al lui Stalin[501].

Se estimează că în 1924, la moartea lui Lenin, existau în Uniunea Sovietică aproape două sute de prelaţi catolici; în 1936 numărul lor s-a redus la cincizeci.; în 1937, la numai zece; iar un an mai târziu nu mai rămăseseră decât doi[502].

În 1931, dezastrul colectivizării agriculturii, care va agrava foametea, conduce Moscova la o radicală schimbare politică faţă de ţările occidentale şi, în consecinţă, faţă de sectorul catolic şi de Vatican.

Oficiile religioase catolice sunt autorizate şi prelaţii, printre care şi episcopul Frison, puşi în libertate, dar numai pentru scurt timp. O dată criza economică trecută, serviciile religioase sunt din nou interzise, ecleziaştii arestaţi şi trimişi în lagăre de muncă. În 1937, Sfânta Alianţă îl informează pe papa Pius

[499] P. LESOURD, *op. cit.*
[500?] D. RAYFIELD, *op. cit..*, U. FLORIDI, *op. cit..*
[501] A. RICCARDI, P. *op. cit.*
[502] E. H. VAN DEE, *Sleeping Dogs and Popsicles: the Vatican versus the KGB*

XI că episcopul Alexander Frison de Sevastopol a fost executat cu un glonţ în ceafă în celula sa din lagărul de muncă. La moartea sa nu cântărea decât 40 de kilograme[503].

Episcopii şi preoţii sunt arestaţi în plină stradă, luaţi cu forţa în maşini negre şi duşi în centre ilegale de detenţie, unde sunt torturaţi şi executaţi. Cardinalul secretar de stat primeşte ocazional informaţii provenind de la Moscova, prin intermediul ambasadelor Germaniei şi Franţei pe lângă Sfântul Scaun. Începând cu sfârşitul anului 1926 sau începutul lui 1927, unica legătură a Sfintei Alianţe şi a papei în Uniunea Sovietică este episcopul Eugene Neveu. La fiecare două săptămâni, Michel d'Herbigny primeşte un raport, din ce în ce mai dezolant de la Neveu. Faptul de a fi fost născut în Franţa îi permite episcopului să se deplaseze mai liber în Moscova fără a fi arestat, spre deosebire de colegii săi născuţi în Rusia.

Iezuitul tratează întreaga informaţie despre Rusia ca fiind de „extremă confidenţialitate”, în timp ce d'Herbigny şi Sfânta Alianţă o consideră „extrem de delicată”. O altă misiune a lui Eugene Neveu constă în a salva de la distrugere cărţile religioase vechi şi icoanele. De-a lungul anilor, autorităţile sovietice ard fără nici o discriminare toate obiectele religioase şi tot ceea ce înseamnă material didactic, în special cărţile. Monseniorul Michel d'Herbigny decide să lanseze operaţiunea „Librorum”.

De când l-a informat despre acest lucru pe responsabilul Sfintei Alianţe în capitala sovietică, acesta s-a şi pus pe treabă. La început, a fost sarcină solitară şi la scară mică, dar în câteva săptămâni ea a devenit o operaţiune de mare anvergură. Pe câteva ruble, Eugene Neveu cumpără cărţi din secolele XVI şi XVII; altele, din secolul XVIII, îi sunt trimise de proprietarii care doreau să le salveze de la ardere. Preoţii răspândiţi în toată Rusia încep să trimită la Moscova tot felul de obiecte religioase: icoane din secolele XIII şi XIV, imagini cu fecioara Maria din secolul XVI şi crucifixuri încrustate cu pietre preţioase din secolul XV. În total, atunci când operaţiunea „Librorum” ia sfârşit, doi ani mai târziu, agenţii Sfintei Alianţe, conduşi de Monseniorul Neveu salvează un fond de aproape o mie de incunabule, două mii de icoane şi trei mii de obiecte religioase precum potire, crucifixuri sau imagini religioase. Tot acest fond este depus pentru catalogarea sa ulterioară la Institutul pontifical de studii orientale fiind expediat direct la Roma, în valize diplomatice, trecând prin ambasada Italiei la Moscova[504].

La sfârşitul anilor douăzeci, serviciile de informaţii sovietice ajung la concluzia că există o reţea clandestină condusă de un prelat catolic (Neveu), care primeşte ordine de la un superior (d'Herbigny) din Vatican. Raportul spionajului lui Stalin asigură, de asemenea, că biserica Saint-Louis-des-Frangais constituie sediul operaţiunilor clandestine împotriva statului sovietic. Sfânta Alianţă îl pierde pe Monseniorul Eugene Neveu în 1936, atunci când acesta decide să părăsească Uniunea Sovietică pentru a urma un tratament medical pe coasta franceză. Când încearcă să se întoarcă la Moscova, ambasada sovietică la Paris îi refuză de mai

[503] Abia după căderea zidului Berlinului şi a comunismului vor fi deschise arhivele KGB+ului care fac referire la această epocă. Într-unul dintre documente este citat ordinul de execuţie al Monseniorului Alexander Frison, ca şi ordinul de incinerare a restrilor sale pentru a nu lăsa nici o urmă. Veyi de asemenea E. H. VAN DEE, P. LESOURD, *op. cit.*

[504] D. ALVAREZ, *op. cit.*

multe ori viza şi sfârşeşte prin a renunţa la tentativele sale de a reveni la misiunile sale din Rusia lui Stalin.

La sfârşitul lui 1929, papa Pius XI ordonă crearea unei unităţi speciale în interiorul Sfintei Alianţe: *Russicum*. Originile acestei noi divizii de informaţii a Vaticanului se regăseau în Oficina specială vaticană, de asemenea cunoscută şi sub denumirea de Comisia pentru Rusia. Conducerea Russicum va rămâne în mâinile lui Michel d'Herbigny.

Episcopul decide să conserve Comisia pentru Rusia, ca un fel de institut în care viitorii membri ai *Russicum* vor putea să se antreneze înainte de a pleca în Uniunea Sovietică. Programul de studiu al Comisiei, aprobat de d'Herbigny şi de suveranul pontif, insistă asupra unei perfecte stăpâniri a limbii ruse, scrisă şi vorbită, a istoriei ruse, a culturii, a gastronomiei. Viitorii agenţi nu vor citi decât literatură rusă şi ziare ruseşti. Ştirile sunt discutate în mici grupuri, în care trebuie să se vorbească ruseşte[505].

În ultima fază a pregătirii lor, „recruţii" sunt antrenaţi de doi membri ai armatei poloneze în tacticile de paraşutism, pentru a putea fi lansaţi în diferite puncte ale Uniunii Sovietice.

În acelaşi an 1929, la 11 februarie mai exact, un alt eveniment va domina titlurile ziarelor din întreaga lume şi va compromite operaţiunile Sfintei Alianţe în Rusia. Vaticanul şi Italia semnează acordul de la Lateran, care pune capăt faimoasei „chestiuni romane" şi demonstrează mai multor ţări şi cancelarii linia bună de înţelegere şi de comunicare stabilită între Pius XI şi Benito Mussolini[506]. O serie de îndelungi şi complexe negocieri debutează în 1926 pentru a lămuri odată pentru totdeauna situaţia Vaticanului. Semnarea noului concordat permite crearea minusculului stat al Vaticanului, graţie articolului 26: „Existenţa statului Cetăţii Vaticanului sub suveranitatea pontifului roman este recunoscută." Teritoriul este minuscul, numai 44 de hectare, dar independenţa acţiunilor papei este de aici înainte facilitată. Prin acest concordat, Pius XI obţine de la regimul fascist salvgardarea a două aspecte fundamentale: dreptul la învăţământ religios în şcolile publice şi recunoaşterea, în urma articolului 34 al concordatului, a efectelor civile ale sacramentului căsătoriei stabilite prin Dreptul canonic.

Benito Mussolini, un agnostic convins, este totuşi conştient de natura catolică a naţiunii italiene, ştie că mai devreme sau mai târziu va trebui să rezolve problema Vaticanului. Cât despre indemnizaţia pe care Italia trebuie să o plătească papei pentru ocuparea şi anexarea teritoriilor pontificale în 1870, este la început fixată la suma de două miliarde de lire, dar Mussolini decide s-o diminueze[507]. În final, suma remisă ca indemnizaţie rămâne stabilită la 85 milioane de dolari. De partea lor, papa şi cardinalul secretar de stat, Gasparri, se angajează să convingă oamenii politici ai partidelor catolice, ca Partidul Popular, să abandoneze politica, cum se va întâmpla şi câţiva ani mai târziu după semnarea concordatului cu Germania între Hitler şi Pius XI.

---

[505] P. LESOURD, *op. cit.*

[506] A. RHODES, *The Vatican in the Age of Dictators*

[507] Concordatul semnat între Benito Mussolini şi papa Pius XI rămâne în vigoare până la 18 februarie 1984. Vezi F-J. COPPA, *Controversial Concordat: The Vatican's Relations with Napoleon, Mussolini and Hitler*

Presiunile Sfintei Alianţe asupra lui Luigi Sturzo, conducătorul Partidului Popular, îl fac pe acesta să se exileze în Elveţia şi să se retragă definitiv din politică. Vaticanul îi plăteşte astfel lui Mussolini pentru ceea ce au decis în acordul de la Lateran; papa Pius XI incită de altfel preoţii din întreaga Italie să sprijine fascismul, definindu-l pe Mussolini ca un „bărbat trimis către noi de Providenţă[508]”.

Textul acordului de la Lateran, redactat şi negociat de către Francesco Pacelli, fratele lui Eugenio Pacelli, viitorul Pius XII, ţie sub control toate tentativele de eventuală intervenţie a nucleelor catolice în politică. Textul va fi utilizat ca bază de redactare în concordatul cu Reich-ul lui Hitler. Aversiunea viitorului suveran pontif pentru catolicismul politic este evidentă şi activismul sectoarelor politico-catolice va fi moneda de schimb a Vaticanului în timpul negocierilor cu Italia, iar câţiva ani mai târziu cu Germania.

În noiembrie 1929, papa decide să renunţe la responsabilităţile cardinalului Pietro Gasparri, în vârstă de 80 de ani. Pentru a-l înlocui pe acesta, Pius XI îl numeşte pe protejatul său de aproape un sfert de secol, Monseniorul Eugenio Pacelli. În decembrie 1929, noul secretar de stat primeşte purpura de cardinal, iar la 7 februarie 1930 Pacelli, în vârstă de 54 de ani preia cu toate puterile sale sarcina cardinalului secretar de stat, cea mai puternică din Biserica catolică după papă.

Din nou, cu Pacelli în fruntea politicii externe a Vaticanului, papa Pius XI decide să denunţe public persecuţiile religioase din Uniunea Sovietică. Sfântul Părinte condamnă „atacurile vicioase” ale bolşevicilor şi reproşează guvernelor europene indiferenţa lor faţă de acestea. În mod curios, acest apel este comunicat nu numai autorităţilor catolice, dar şi autorităţilor protestante din întreaga Europă, fără prea mare efect trebuie să spunem.

În ziarele regimului bolşevic, papa este calificat drept „reprezentant al autocraţiei care încearcă să stranguleze Uniunea Sovietică”; preoţii şi credincioşii, „bandă de agitatori”; iar serviciul de spionaj al Vaticanului un „instrument de destabilizare a idealurilor Revoluţiei şi a sistemului de viaţă comunistă”.

Aparent, în anii '20, serviciile secrete sovietice nu posedă nici o sursă serioasă în interiorul Vaticanului şi cele rare, care operau au fost descoperite de Sodalitium Pianum. Dar această situaţie se schimbă total în anii '30.

Celulele regimului lui Stalin încep să se infiltreze într-un mod foarte eficace în structura Curiei romane. În Marea Britanie, Franţa şi Statele Unite, spionajul sovietic a reuşit să capteze agenţi locali sau membri ai Partidului Comunist, dar la Vatican acţionează de altă natură. Unul dintre agenţii cei mai activi ai OGPU la Sfântul Scaun este un om foarte apropiat de Michel d'Herbigny.

Alexander Deubner este născut la Sankt Petersburg la 11 octombrie 1899. Tatăl său, ofiţer ţarist, s-a convertit în secret la catolicism şi a decis să-l trimită pe fiul său Alexander în Belgia pentru a fi educat în colegiul preoţilor asumpţionişti, un ordin religios foarte legat de Rusia.

În 1921, în vârstă de 22 de ani, Deubner a fost trimis la un seminar în Turcia pentru a se pregăti să fie misionar. La capătul a cinci ani de studii, Alexander Deubner se găseşte falit şi se decide să facă apel la arhiepiscopul Andreas Sheptyckyi din Varşovia, un prieten al tatălui său. Prelatul îl trimite pe

[508] J. CORNWELL, *Hitler’s Pope .....*, *op. cit.*.

Deubner ca nou preot al congregaţiei expatriaţilor ruşi din oraşul francez Nisa. Acolo, el se converteşte la confesiunea ortodoxă, dar la sfârşitul anului 1928 decide să renunţe la apostazia sa şi să revină în sânul Bisericii romane[509].

Arhiepiscopul Sheptyckyi intervine încă o dată în favoarea protejatului său şi obţine de la Michel d'Herbigny un post de asistent în noua divizie a Sfintei Alianţe, *Russicum*.

Noul anchetator îl impresionează atât de mult pe d'Herbigny, încât şeful *Russicum-ului* îi propune lui Alexander Deubner să scrie cu el o monografie despre episcopii ortodocşi ruşi. Foarte repede, Deubner urcă treptele spionajului din Vatican, până devine asistentul principal al lui d'Herbigny. În vara anului 1932, *Russicum* îi atribuie o misiune delicată în Polonia, în legătură cu afacerile ecleziastice. Acesta va fi începutul sfârşitului pentru Deubner şi primul pas spre căderea arhiepiscopului Michel d'Herbigny din fruntea grupării *Russicum*.

De ceva timp, d'Herbigny era convins că, în ciuda dictaturii bolşevice, Rusia va cunoaşte într-o zi o întoarcere la catolicism, cu condiţia ca Vaticanul să fie pregătit să se adapteze la cultura rusă, dacă nu la dogmă, cel puţin la tradiţiile şi practicile religioase. Şeful *Russicum* decide să trimită un raport lui Pius XI şi secretarului de stat, Pacelli, pe a cărui copertă putem citi „Rusificat”, cu alte cuvinte, document „extrem de delicat”. Textul este destul de controversat, nu numai printre tradiţionalişti, care se opun oricărei schimbări a riturilor, dar chiar şi pentru cei care văd o liberalizare a structurii Bisericii catolice, fapt prea puţin în armonie cu aparatul Vaticanului.[510]

În Rusia, numeroşi catolici sunt de origine poloneză, care au trebuit să treacă de la catolicismul recalcitrant la comunismul obedient. Pentru regimul lui Stalin, polonezii catolici din Polonia nu trebuie să fie convertiţi, ci combătuţi. Michel d'Herbigny şi al său *Russicum* vrea să realizeze misiuni pe teritoriul polonez pentru a stabili în ţară o reţea clandestină de preoţi şi episcopi, asemănătoare celei organizate în Uniunea Sovietică.

În timpul vizitei sale în Polonia, Alexander Deubner atrage atenţia serviciilor secrete, care se interesează nu numai de relaţiile sale cu d'Herbigny, dar şi de conexiunile sale cu Moscova. Tatăl lui Debner a fost arestat de bolşevici imediat după Revoluţie şi căderea ţarului Nicolae şi trimis în închisoare în Siberia. Mama sa, franţuzoaică, trăieşte în capitala rusească cu un unchi al agentului Sfintei Alianţe, într-un apartament din Kremlin.

Ori, acest unchi al lui Deubner este prieten al faimoasei activiste comuniste din Germania, Clara Zetkin. Atunci când agentul grupării *Russicum* trece prin Berlin, se întâlneşte cu Zetkin. Ea îl prezintă diferitelor legături din Germania, printre care şi mulţi diplomaţi ai ambasadei Uniunii Sovietice la Berlin, agenţi ai OGPU. Poliţia detetează de asemenea mai multe întâlniri între Zetkin şi tânărul preot într-un mic apartament, dar nu se precizează dacă ele sunt de natură intimă sau destinate transmiterii de informaţii într-o manieră mai confidenţială.

La sfârşitul lui 1932, expulzat din Polonia pentru activităţile de spionaj, Alexandre Deubner revine la Roma în plin scandal. Diplomaţi şi importanţi membrii ai Curiei romane fac să curgă zvonuri despre delicate documente secrete referitoare la operaţiunile duse de *Russicum* în Europa orientală, care au

[509] D. ALVAREZ, *op. cit.*
[510] L. TREJAKEWITSCH, *op. cit.*

fost furate din biroul suveranului pontif. Cum era previzibil, presa decide să divulge suculenta istorie în centrul căreia găsim numele lui Duebner[511].

În final, cei mai înalţi demnitari ai Sfintei Alianţe cer lui d'Herbigny o explicaţie pentru infiltrarea lui Duebner în inima grupului *Russicum*, dar acesta nu le-o poate da. Încercând să descopere adevărul, agenţii Sodalitium Pianum cer confruntarea cu Alexander Deubner, însă acesta dispare.

Această fugă disperată reprezintă mai mult decât o confesiune de culpabilitate. Principalele ziare ale Europei încep să publice titluri precum „Spionul sovietic Deubner fuge de la Vatican", „Secretarul lui d'Herbigny, un agent al OGPU" sau „La Moscova, cu documentele furate"[512].

Părintele Eduard Gehrmann, pentru un timp director al Misiunii de ajutor pontifical în Rusia şi fost consilier al afacerilor ruseşti pentru nunţiul papal de la Berlin va fi cel care va deschide cutia Pandorei când Alexander Deubner i se confesează.

Agentul dezertor din *Russicum* mărturiseşte că a avut relaţii sexuale cu comunista Clara Zetkin în timpul călătoriei sale la Berlin şi în Varşovia. Gehrmann va afla imediat că Deubner, în timpul acestor întâlniri, a transmis materiale foarte delicate despre *Russicum* şi Sfânta Alianţă Clarei Zetkin, pe care aceasta la rândul ei le-a transmis mai departe responsabililor spionajului sovietic din Germania. Nume, date, oraşe, operaţiuni de spionaj ale Vaticanului au trecut în mâinile redutabilei OGPU.

În primul rând, el se decide să-l pună pe Deubner la adăpost într-o casă a iezuiţilor din Berlin, dar trei zile mai târziu el fuge pe o fereastră şi dispare pur şi simplu de pe suprafaţa pământului. În februarie 1933, un militant comunist, după versiunea prezentată de aparatul nazist, dă foc Reichstag-ului, Parlamentul Germaniei. Adolf Hitler şi Partidul său naţional-socialist, pe punctul de a sosi la putere, văd în acest incident ocazia potrivită de a-şi lansa hoardele împotriva Partidului comunist german. Asasinate în plină stradă a liderilor comunişti germani, publicaţii arse, sedii de partid atacate şi distruse, aceasta este tonalitatea generală a acelor zile.

În astfel de momente părintele Deubner părăseşte precipitat Berlinul. Se pare, după un agent al Sfintei Alianţe, că Deubner este căutat de către membri partidului nazist pentru presupusa sa relaţie cu celebra militantă comunistă Clara Zetkin. Fostul agent al *Russicum* a avut o discuţie cu vecinii lui Zetkin, dintre care unul era un conducător nazist din cartier[513].

Atunci când încearcă să treacă frontiera austriacă deghizat în fermier, el este arestat de grănicerii germani. Deubner este întemniţat pentru două luni, iar la sfârşitul lunii mai este eliberat. Mai înainte, a fost interogat asupra presupuselor sale relaţii cu spionajul sovietic. Îl pierdem din nou din vedere, până când reapare la Belgrad. În capitala iugoslavă, el cere ajutorul episcopului Franz Grivec, un expert în afaceri ruseşti.

Acolo convoacă o conferinţă de presă în cursul căreia el neagă toate acuzaţiile de spionaj. Grivec îl sfătuieşte pe Deubner să se întoarcă la Roma

[511] U. FLORIDI, *op. cit.*
[512] D. ALVAREZ, *op. cit.*
[513] C. ANDREW & V. MITROKHIN, *The sword and the Shield: The Mitrokhin Archiva and the Secret History of the KGB*

pentru a răspunde în faţa lui Pius XI, a cardinului secretar de stat, Pacelli şi a Sfintei Alianţe în legătură cu acuzaţiile de spionaj. Contraspionajul Vaticanului se grăbeşte să răspândească prin diferite jurnale ştirea că părintele Alexander Deubner a fost un membru trecător în *Russicum* şi că el n-a avut acces la documentele importante ale diviziunii ruse a Sfintei Alianţe. Când intră în Roma, în iulie 1933, Alexander Deubner crede că ar putea să se pună sub protecţia fostului său şef, ignorând că d'Herbigny, unul dintre cei mai buni agenţi secreţi ai papei, a fost îndepărtat de la Vatican din ordinul lui Pius XI căci îşi făcuse prea mulţi duşmani printre celebrităţile Romei şi, mai rău, printre înalţii membri ai Curiei romane. În 1933, d'Herbigny numără de-acum înainte o mulţime de duşmani printre cei din gruparea *Russicum.* Unul dintre ei este Vladimir Ledochowski, părintele general al iezuiţilor.

Evenimentele care se succed apoi rămân într-un secret absolut, toate documentele care privesc această afacere sunt păstrate în depozitele obscure ale Arhivelor secrete ale Vaticanului. La 29 septembrie 1933, Pius XI pune pe masă o serie de fotografii care îi arată pe preoţii închişi în lagărele de muncă sovietice, luaţi dintre agenţi reţelei „clandestinilor” conduşi de Monseniorul Eugene Neveu. Fără nici un preambul, suveranul pontif îl anunţă pe d'Herbigny că părintele Ledochowski a decis, la recomandarea superiorului său, să-l trimită să se odihnească timp de ceva vreme într-o mânăstire din Belgia, pentru a reflecta asupra acţiunilor sale şi pentru a se ruga pentru iertare.

La 2 octombrie, Michel d'Herbigny îşi părăseşte biroul cu doi agenţi ai Sfintei Alianţe ca martori. După-amiază, complet singur, el părăseşte Roma, fără a şti că va fi pentru totdeauna[514].

La sfârşitul lui noiembrie, doi agenţi ai contraspionajului din Vatican îi fac o vizită lui d'Herbigny împreună cu părintele general al iezuiţilor. Unul dintre ei scoate din buzunar un document care poartă sigiliul papal. D'Herbigny îl deschide cu prudenţă. În textul său, suveranul pontif explica fostul său spion că ar fi mult mai „convenabil” dacă şi-ar da demisia din toate însărcinările sale şi din toate poziţiile de la Curia romană. Cum cele mai stricte reguli ale ordinului iezuiţilor ordonă perfectă supunere faţă de Sfântul Părinte roman, d'Herbigny semnează documentul fără să protesteze câtuşi de puţin.

Monseniorul Michel d'Herbigny va rămâne absolut izolat într-o casă iezuită până la moartea sa, în 1957. Superiorii Ordinului îi interzic să scrie sau să se exprime public despre activităţile sale din *Russicum*[515]*.*

În acest timp, părintele Alexander Deubner a fost acceptat într-un refugiu de caritate pentru săraci, graţie sprijinului preoţilor care au servit în *Russicum* sub ordinele lui d'Herbigny. Fără să ştim exact de ce, Deubner nu stă decât două luni în refugiul respectiv. Agenţii spionajului italian află că este instalat într-un apartament în plin centrul Romei.

El explică că a găsit o slujbă la Biblioteca Institului pontifical de studii orientale. Prietenii săi cred această poveste, dar nu şi italienii.

Serviciile secrete italiene îl pun sub observaţie şi descoperă, în luna septembrie, că face vizite numeroase la ambasada sovietică. Din nou arestat, fostul spion explică atunci că vizitele sale sunt datorate muncii la Institutul de

[514] L. TREJAKWITSCH, *op. cit.*
[515] P. LESUOARD, *op. cit.*

studii orientale. Poliţia află însă că, în fapt, Deubner nu lucrează la biblioteca Institutului, ci doar frecventează o sală de lectură şi trăieşte în apartamentul său, fără să aibă o sursă de venituri cunoscută. Sfânta Alianţă îi informează pe colegii săi italieni că Deubner a încercat să obţină o viză pentru a se reîntoarce în Rusia, dar că sovieticii, cunoscând legăturile sale cu d'Herbigny şi *Russicum* l-au refuzat, însă i-au oferit o mare sumă de bani în schimbul a ceea ce ştia. Într-o zi, în sfârşit, Alexander Deubner este arestat de serviciile secrete italiene şi expulzat. Mai înainte, italienii au întrebat ambasada sovietică dacă doreşte să-l accepte pe Alexander Deubner, dar propunerea le este refuzată: Deubner era util în interiorul Vaticanului, nu în exterior.

La sfârşitul lui 1934, fostul spion papal este escortat până la frontiera franceză. De acolo el pleacă la Moscova, unde se aşteaptă să fie decorat de Stalin în persoană pentru serviciile aduse regimului comunist, dar visele sale nu se realizează. Nu pune bine piciorul pe pământ sovietic că este arestat de către agenţii OGPU şi închis într-un lagăr de prizonieri în Siberia. Acolo, într-o noapte friguroasă, căreia i s-a ignorat data, este executat de poliţia secretă comunistă. Nota oficială trimisă la Vatican va informa că „părintele Alexander Deubner a fost asasinat de bandiţi care au atacat lagărul de muncă, pentru a fura şi ucide prizonierii”. Secretariatul de stat n-a cerut alte explicaţii şi „periculoasa afacere Debner” este închisă şi îngropată în beciurile Arhivelor secrete ale Vaticanului[516].

Între 1932 şi 1939, serviciile de informaţii italiene se concentrează asupra Vaticanului, în particular asupra nucleului Curiei romane care se opune politicii fasciste.

Spionajul italian se ocupă, de asemenea, să supravegheze relaţiile externe ale Vaticanului cu alte ţări precum Spania, Franţa, Germania şi Iugoslavia. Italia lui Benito Mussolini vrea să fie pregătită pentru marea tragedie care se contura. Nici o problemă nu trebuie lăsată în suspans înainte ca soldaţii să înceapă să treacă frontierele, punând ţările sub foc şi sabie.

Anii războiului se apropie, ani de distrugere şi moarte. Cavalerul Apocalipsei revine în galop după şaisprezece de ani de pace. De-acum înainte nu se va auzi decât glasul tunurilor.

[516] U. FLORIDI, *op. cit.*

14
CREŞTEREA TERORII (1934-1940)

„În ziua aceea [...] voi scoate din mijlocul tău pe cei trufaşi şi nu te vei mai îngâmfa pe muntele Meu cel sfânt!”
Sofonie, 3, 11

Venirea naziştilor la putere provoacă o puternică reacţie în sferele înalte ale ierarhiei Bisericii catolice din Germania. În faţa protestelor din ce în ce mai vehemente ale episcopilor, noul regim încearcă să liniştească spiritele, cu scopul de a câştiga timpul necesar pentru preluarea de partidul nazist a aparatului puterii şi a tuturor organizaţiilor, cuprinzând şi cele catolice.

Imediat după numirea lui Adolf Hitler cancelar al Germaniei, la 29 ianuarie 1933, vicecancelarul Franz von Papen organizează reuniuni secrete cu Eugenio Pacelli, care încă e nunţiu. Papa Pius XI nu află despre aceste întâlniri decât doi ani mai târziu, atunci când îi soseşte un raport clasat „ultrasecret”, redactat de Sfânta Alianţă[517].

În discuţiile lor, mai întâi informale, apoi secrete, von Papen şi Pacelli stabilesc punctele definitive care vor constitui faimosul concordat între Berlin şi Vatican de la 20 iulie 1933. Conform acestui acord, Reich-ul permite exercitarea liberă şi publică a confesiunii catolice, recunoaşte independenţa Bisericii, garantează libera comunicare între Sfântul Scaun şi episcopii săi din Germania, ca şi libertatea numirii în funcţii ecleziastice; se dă acces liber învăţământului catolic în şcolile publice şi Vaticanului autorizarea să instaureze catedre de teologie în toate universităţile Germaniei.

Dar toate aceste clauze presupun condiţii: statul va putea să-şi exercite dreptul său de veto asupra numirii episcopilor din motive politice, iar episcopii deja aleşi vor trebui să depună un jurământ de fidelitate Reich-ului şi Fuhrer-ului.

Sfânta Alianţă descoperă, de asemenea, că în ultimul moment Pacelli a decis să includă o precizare în textul concordatului: nici un prelat nu va putea să

[517] J. PRESCIO, *Nurmberg, Infamy on Trial*

aparţină vreunei organizaţii sau unui partid politic. Franz von Papen îl acceptă, fără să înţeleagă de ce Monseniorul Eugenio Pacelli a ţinut atât la această precizare[518].

Diverşi istorici şi erudiţi au văzut în semnarea acestui concordat o aprobare şi, în parte, un sprijin al Sfântului Scaun faţă de regimul nazist al lui Hitler. În fapt, aceasta e mai degrabă o concesie a lui Pacelli, viitorul Pius XII, decât a lui Pius XI. Pentru cardinalul secretar de stat, Pietro Gasparri, să nu negociezi acest concordat cu Hitler ar fi însemnat să expui comunitatea catolică germană la persecuţii. Mai mult, când documentul este semnat, în 1933, regimul nazist nu începuse încă politica sa de teroare şi barbarie.

Papa Pius XI a condamnat nazismul şi pe liderii săi în enciclica *Mit brennender Sorge* din 14 martie 1937. Ca şi Italia lui Mussolini, Hitler speră la un fel de recunoaştere religioasă a regimului său, pentru ca astfel să-şi mărească prestigiul internaţional; nimic mai bun pentru aceasta decât să semneze un concordat cu Sfântul Scaun. La începutul lui 1939, situaţia este mult diferită, iar atrocităţile naziste încep să treacă dincolo de frontierele germane. Pius XI redactează atunci un nou text pe care se pregăteşte să-l citească la a zecea aniversare a semnăturii concordatului de la Lateran, în prezenţa tuturor episcopilor italieni şi germani. Dar acest document polemic nu poate fi citit, căci suveranul pontif moare prematur, chiar în ajunul aniversării. Documentul nu va mai fi făcut public decât la sosirea pe tronul Sfântului Petru a papei Ioan XXIII, în 1958, aproape douăzeci de ani mai târziu[519].

În textul original, intitulat *Nella Luce*, Pius XI pune în evidenţă incompatibilitatea ideologiei fasciste cu doctrina lui Iisus Hristos. În acelaşi timp, în Germania lucrurile se deteriorează.

Agenţii Sfintei Alianţe detaşaţi la nunţiatura de la Berlin încep să trimită la Vatican rapoarte care vorbesc de un fel de instituţie dependentă de Reich, însărcinată să „purifice" rasa ariană.[520] Spionajul de la Vatican decide să trimită doi preoţi agenţi experţi, Gunther Hessner şi Leon Brendt la Berlin ca să ancheteze aceste fapte.

Hessner şi Brendt reuşesc să se introducă în misteriosul *Rasse- Heirat Institut* (Institutul de mariaj rasial): Hessner ca majordom, iar Brendt ca bucătar. Gunther Hessner este născut în Bavaria, în sânul unei familii fidele kaiserului Wilhelm II; cât despre Brendt, este născut într-o familie mixtă. El a fost crescut într-un focar cu o ideologie liberală, deci opusă lui Hitler, pe când Hessner a crescut într-o familie conservatoare şi naţionalistă, în consecinţă adeptă a noului Reich.

Primul raport asupra *Rasse-Heirat Insitutut* soseşte la Roma în 1937, şi este semnat de părintele Leon Brendt. Textul de opt pagini explică în detaliu că femeile clasate ca ariene întreţin relaţii sexuale cu membrii eminenţi din partidul nazist, unităţile SS şi SA. Aceste femei sunt îngrijite şi supravegheate ca nişte

[518] J. PAREDES, *op. cit.*
[519] T. CAHILL, *Pope John XXIII;* G. PASSELECO & B. SUCHERCKY, *L'encyclique caches de Pie XI (1938); un occasion manquee de l'Eglise face a l'antisemitisme*
[520] R. J. LIFTON, *Les Medicins Nazis: le meutre medical et la psyhologie du genocide*

porcuşori de Guineea, chiar şi în timpul actului sexual cu un „arian” din SS. O infirmieră a partidului nazist mereu asista la partidele sexuale[521].

Un alt raport al agentului Leon Brendt arată că anumite femei au acceptat să fie inseminate artificial. Vaticanul reacţionează imediat şi trimite, trecând prin nunţiatura sa, 55 de note de protest, fără a face referire în mod explicit la *Rasse-Heirat Institut*. Vaticanul nu vrea să-şi pună în pericol sub nici un motiv agenţii infiltraţi.

Dar alarma se răspândeşte pe culoarele Vaticanului atunci când soseşte primul raport al părintelui Gunther Hessner. Printr-o tânără fată din *Rasse-Heirat Institut*, Sfânta Alianţă descoperă că în diferite clinici şi spitale care sunt sub controlul naziştilor, se efectuează operaţii de sterilizare şi asasinate ale deficienţilor mintali, aplicându-se legile rasiale aprobate de partidul nazist.[522] În faţa acestei descoperiri, Hessner preferă să trimită mai întâi un document la trei demnitari catolici dintre cei mai combativi împotriva regimului nazist, cardinalul Clement August von Galen, cardinalul Konrad von Preysing şi arhiepiscopul de Munchen, Monseniorul Michael von Faulhaber. Acesta din urmă este cel care face ca raportul părintelui Hessner să parvină Vaticanului. Cu acest material, papa Pius XI ordonă să se publice enciclica *Mit brennender Sorge*, care va fi citită clandestin în anumite biserici catolice ale Germaniei în Duminica Floriilor din 1937.

Reacţia lui Hitler nu s-a lăsat aşteptată. În săptămânile care urmează, autorităţile naziste, prin intermediul SS şi Gestapo, întemniţează mai mult de o mie de catolici printre care şi jurnalişti, preoţi, călugări, seminarişti, credincioşi şi şefi de organizaţii din rândul tineretului catolic. La începutul lui 1938, 304 dintre ei sunt deportaţi în lagărul de concentrare de la Dachau[523].

Părintele Gunther Hessner continuă să lucreze pentru Sfânta Alianţă în diferite puncte ale Germaniei şi să informeze Vaticanul despre Holocaustul evreiesc până în anul 1941, an în care este arestat de Gestapo şi trimis în lagărul de concentrare de la Mathausen. Este spânzurat acolo, atunci când supraveghetorii lagărului descoperă că este pe cale să dea ultima împărtăşanie unui polonez bătrân din baraca sa. Preotul Leon Brendt a fost arestat în aprilie 1940 de SS, atunci când se descoperă că acesta ajutase evrei să fugă în Elveţia printr-o reţea clandestină pe care o organizase, fără autorizaţia Sfintei Alianţe. După anumite rapoarte, el a avut sprijinul cardinalului Clement August von Gallen.

În faţa acestor măsuri, papa Pius decide să se retragă în rezidenţa sa din Castelgandolfo, evitând astfel să-l primească pe Adolf Hitler în timpul vizitei sale la Roma între 3 şi 9 mai 1938. Sfântul Părinte ordonă de asemenea închiderea tuturor muzeelor Vaticanului şi cere ziarului *Osservatore Romano* să nu publice un singur rând despre vizita cancelarului german.

Pe de altă parte, în inima Vaticanului, agenţii Sodalitium Pianum se consacră vânătorii de spioni. Pe la sfârşitul anilor '20, serviciile secrete italiene sunt însărcinate să infiltreze „cârtiţe” în diferite departamente papale. Printre ei,

---

[521] G. J. ANNAS, *The Nazi Doctors and the Nuremberg Code: Human Rights in Human Experimentation*

[522] E. N. PROCTOR, *Racial Hygiene: Medicine Under the Nazis*

[523] A. RICCARDI, *op. cit.*.

cel mai important este Monseniorul Enrico Pucci, un om care are relaţii bune în lumea jurnaliştilor şi a administraţiei papale.

Cu toate că postul său nu a fost niciodată consacrat, Monseniorul Pucci este purtătorul de cuvânt oficios al Vaticanului. El scrie şi editează un mic buletin în care comunică evenimentele oficiale ale Vaticanului sau alte afaceri papale care ţin de micul stat. Este de asemenea jurnalist *free lance*[524] care scrie articole în ziarele din întreaga Italie, iar ziariştii acreditaţi la Sfântul Scaun trebuie să apeleze la el pentru strângerea de informaţii despre un cardinal sau altul, despre un episcop sau altul, când aveau de făcut o declaraţie neoficială. Pucci ştie tot. Nimic nu se întâmplă în interiorul palatelor Vaticanului fără ca el să nu fie informat.

Monseniorul Pucci este cel mai bun spion al lui Mussolini în interiorul Vaticanului încă de la recrutarea sa, la sfârşitul anului 1927, de către Arturo Boccini, şeful poliţiei fasciste. Pe la mijlocul anilor 1930, Sfânta Alianţă începe să bănuiască că „o cârtiţă” acţionează în interiorul Statului Papal. Pucci, ca agent „96”, face să treacă tot soiul de informaţii italienilor; el îşi duce la bun sfârşit cea mai importantă misiune a sa, în anul 1932, când reuşeşte să pună mâna pe o copie a manuscrisului memoriilor cardinalului Bonaventura Cerreti. Eminenţa sa relata acolo cu detalii spumoase negocierile sale şi conversaţiile secrete cu primul ministru Orlando cu care a finalizat acordul de la Lateran în 1929[525].

Agenţii Sfintei Alianţe informează contraspionajul, Sodalitium Pianum, de existenţa unei „cârtiţe”, detectată în Vatican. Agenţii SP încep manevrele pentru descoperirea infiltratului.

Pentru aceasta se decide să se facă să circule un fals raport care poartă semnătura cardinalului secretar de stat, Pietro Gasparri. În document se spune că un anumit Roberto Gianille raportează informaţii despre Italia şi Vatican ambasadei britanice de pe lângă Sfântul Scaun. Desigur informaţia este falsă, iar agentul Roberto Gianille nu există.

Agenţii SP reuşesc să treacă raportul ca adevărat ajungând aşa în mâinile Monseniorului Enrico Pucci. Foarte repede, Boccini dă ordin ca Roberto Gianille să fie căutat, capturat şi acuzat de „înaltă trădare”. Nici italienii, nici Pucci nu-şi dau seama că este vorba de o simplă capcană pentru a prinde informatorul — iar capcana funcţionează.

Îndepărtat din toate funcţiile sale oficiale şi extra-oficiale din administraţia papală, Enrico Pucci continuă să lucreze pentru regimul fascist până la căderea lui Benito Mussolini.

Odată cu Pucci va cădea şi întreaga sa reţea, formată din Stanislao Caterini, Giovanni Fazio şi Virgilio Scattolini, toţi funcţionari de nivel mijlociu la Vatican.

Caterini, recrutat la sfârşitul anului 1929, este angajat la secretariatul statului. Până la detectarea sa, el era una dintre cele mai bune surse de informare a Monseniorului Enrico Pucci, căci lucra la *Reparto Crittografico* (Departamentul Criptografic), unitatea de coduri secrete folosite de nunţiaturi pentru comunicări secrete. Toată comunicarea adresată Vaticanului trecea prin mâinile lui Caterini, care-l informa direct pe Pucci asupra subiectelor până în

[524] Jurnalist independent care lucrează “cu bucata”, fără a fi salariat
[525] D. ALVAREZ, *op. cit.*

detaliile cele mai mici. Acum el este obligat să demisioneze şi expulzat din Vatican pentru că-şi trădase superiorii.

Al doilea membru al reţelei Pucci este Giovanni Fazio, un subofiţer al poliţiei Vaticanului. Poziţia sa îi dădea acces la toate dosarele personalului religios şi laic al Statului Vatican. O dată descoperit de Sfânta Alianţă, Fazio este demis din funcţiile sale, degradat, exclus din corpul de securitate al papei şi expulzat de pe teritoriul Vaticanului. Va rămâne în serviciul italian de informaţii până în 1942, anul în care va fi găsit spânzurat în apartamentul său. Zvonurile care circulă în Roma în acea perioadă spun că este vorba de o execuţie şi că Fazio a fost atins de braţul Ordinului Negru, organizaţia clandestină a călugărilor asasini creată în secolul XVII de către Olimpia Maidalchini[526].

Al treilea membru al „reţelei Pucci" care va cădea va fi Virgilio Scattolini, un jurnalist care lucra ca asistent al Monseniorului Mario Boehm, redactor şef la *Osservatore Romano*. Scattolini a fost recrutat de serviciile secrete italiene şi plasat sub ordinele Monseniorului Enrico Pucci la începutul anului 1930. Sarcina sa consta în a se infiltra în cercurile jurnaliştilor antifascişti, pentru a comunica numele acestora lui Pucci, care la rândul său avea să informeze forţele de securitate ale lui Mussolini.

Descoperit de agenţii contraspionajului papal, Virgilio Scattolini îşi părăseşte postul şi îşi continuă cariera de jurnalist scriind articole în diverse ziare italiene[527].

Dacă serviciul de spionaj italian a acordat puţină importanţă operativităţii Sfintei Alianţe şi contraspionajului papal, germanii nu comit aceeaşi eroare. După semnarea concordatului, serviciile de informaţii ale Reich-ului decid să lovească cât de puternic este posibil structurile de bază ale catolicismului în Gemania.

În februarie 1933, Adolf Hitler afirmă că bisericile catolice fac parte integral din viaţa naţională germană. Totuşi o lună mai târziu, cancelarul declară: „Jur să stârpesc total creştinismul din Germania. Sau sunteţi creştini sau germani. Nu puteţi fi două lucruri în acelaşi timp!"[528]. Prima lovitură se va abate asupra organizaţiilor catolice laice, pe care regimul nazist le acuză că sunt principalul focar de activităţi subversive împotriva Partidului, Fuhrer-ului şi poporului german. Această măsură presupune închiderea tuturor ziarelor catolice, desfiinţarea tuturor editurilor catolice, interzicerea reuniunilor tinerilor catolici şi restricţionarea ceremoniilor religioase.

Hitler a dat ordin pretutindeni, în special serviciilor sale de securitate şi de spionaj să supravegheze îndeaproape pe episcopii germani, comunicările lor cu Sfântul Scaun, fluxul surselor de finanţare şi activităţile lor de spionaj. Această sarcină va reveni grupării „Sicherheitsdienst" (SD), serviciul de spionaj al partidului nazist. Şeful său, Reinhard Heydrich, este un adevărat psihopat cunoscut pentru cruzimea sa, dar de asemenea şi pentru inteligenţa sa. Heydrich este convins că papa şi spionii săi din Germania pregătesc permanent comploturi împotriva Reich-ului şi că, în consecinţă, ei trebuie distruşi.

---

[526] Vezi capitolul 5

[527] C. FIORENTINO, *All'ombra di Pietro: La Chiesa Cattolica e lo spionaggio fasciste in Vaticano, 1929 - 1939*

[528] M. HAUDSEN, *Ressistence and Conformity in the Third Reich*

Reinhard Heydrich este pregătit să „stranguleze” Biserica catolică şi pentru aceasta va utiliza toate mijloacele la îndemână, inclusiv serviciile secrete de informaţii. Pe la sfârşitul anului 1933 şi începutul anului 1934, SD stabileşte o mică unitate la Munchen cu scopul de a supraveghea organizaţiile catolice şi reprezentanţii acestora. Primul şef al acestei unităţi va fi doctorul Wilhelm August Patin, fost agent al Sfintei Alianţe[529].

Patin a practicat preoţia şi este specializat în teologie. De-a lungul anilor, el a lucrat ca agent liber al Sfintei Alianţe în Germania până la venirea lui Hitler la putere. Se va descoperi câţiva ani mai târziu că Patin este vărul lui Heinrich Himmler, atotputernicul Reichfuhrer.

Unitatea lui Patin nu se compune decât din cinci agenţi, care au o slujbă mai mult de rutină decât de teren. El comite eroarea de a se plânge vărului său Himmler, trecând de asemenea peste ierarhia imediată, în acest caz Reinhard Heydrich.

Într-un final, el este retrogradat din postul său de comandant şi înlocuit de Martin Wolff, unul dintre oamenii de încredere ai lui Heydrich.

Wolff nu va rămâne în acest post decât câteva luni, căci Heydrich îl va numi şef de unitate al SD-ului împotriva comunismului.

Pentru a fi înlocuit, Wolff propune acest post secundului său, Albert Hartl, care va deveni astfel unul dintre cei mai nemiloşi duşmani ai Sfintei Alianţe şi ai agenţilor săi în Germania. Obersturmbannfuhrer şi fost preot catolic, Albert Hartl este un apostat care s-a lepădat de ai săi. Începe să muncească pentru SD ca informator plătit la începutul lui 1933, atunci când studiază la seminarul din Freising. Acolo îl întâlneşte pe părintele Josef Rossberger, cu care devine foarte bun prieten.

În câteva luni, Hartl descoperă că Rossberger conduce o reţea de propagandă antinazistă chiar în seminarul catolic, şi că în câteva ocazii el dă asistenţă agenţilor spionajului papal pentru operaţiunile lor din inima Germaniei naziste. Albert Hartl decide să-l denunţe pe cel mai bun prieten al său la SD.

A doua zi, în timp ce se îndrepta spre o reuniune a reţelei sale, părintele Josef Rossberger este arestat în plină stradă şi condus într-un centru de detenţie clandestin. Acolo, timp de şapte zile este torturat. Denunţătorul său cere să asiste la şedinţele de tortură.

În cursul procesului împotriva părintelui Rossberger, mărturia lui Albert Hartl provoacă o impresie profundă în sectoarele catolice din Bavaria. Nimeni nu s-ar fi putut aştepta ca instrumentele de securitate ale Reichului să treacă de uşile unui seminar.

După judecată, Hartl se plasează sub protecţia lui Heydrich, care la acea vreme începea o carieră strălucitoare spre vârful serviciilor de informaţii ale lui Hitler. Seminaristul de treizeci de ani ştie să profite rapid de ascensiunea mentorului său. Heydrich îi oferă o slujbă în SD şi Hartl o acceptă; el abandonează cariera ecleziastică şi se alătură SD cu toată fervoarea unui proaspăt convertit[530].

---

[529] G. BROWDER, *Hitler’s Enforces: The Gestapo and the SS Security Service in the Nazi Revolution*

[530] D. ALVAREZ, *op. cit.*.

Primele sale sarcini constau în adunarea de informaţii asupra membrilor partidului nazist suspectaţi că întreţin strânse legături cu Biserica sau cu agenţii Sfintei Alianţe; pregătirea de rapoarte asupra istoriei Inchiziţiei cu scopul de a le utiliza în campaniile de presă anticatolice ale partidului; redactarea unui mare studiu asupra istoriei iezuiţilor, un ordin religios pe care forţele de securitate ale Reichului îl admirau pentru ascetismul său, pentru disciplina şi obiectivele sale.

Munceşte îndelung la această misiune, dar încetul cu încetul sfârşeşte prin a o abandona, pentru a reveni când Reinhard Heydrich îl numeşte director al Departamentului afacerilor Bisericii din SD, cunoscut de asemenea şi ca Unitatea Amt II[531].

Din biroul său, Albert Hartl controlează toate operaţiunile împotriva Bisericii catolice din Germania. Ambiţiile sale sunt clare acum că Heydrich a fost numit şef suprem al Gestapo-ului: Hartl doreşte cu ardoare ca Amt II să se distingă printre celelalte unităţi operaţionale ale SD, cu scopul de a fi ulterior absorbită de Gestapo, cu toate efectivele sale. Până atunci Departamentul afacerilor Bisericii de la Gestapo nu era decât un grup constituit din vreo zece agenţi, însărcinaţi să transmită denunţuri fără importanţă ale informatorilor anonimi şi de a le da acestora derizorii sume de bani. Cei arestaţi de Gestapo, printre care mulţi agenţi ai Sfintei Alianţe, sunt supuşi unui singur proces sub acuzaţia de moralitate îndoielnică. Albert Hartl ar vrea să scape de mica muncă birocratică şi poliţienească pentru a-şi converti unitatea într-un important departament în giganticul organism al Gestapo-ului, iar pentru aceasta decide să includă printre responsabilităţile Amt II anchetarea organizaţiilor politice catolice, pentru care Heydrich însuşi are o profundă aversiune[532].

Din acel moment, agenţii lui Hartl devin umbra episcopilor, a preoţilor, a administratorilor de dioceze, oamenilor politici, editorilor şi jurnaliştilor catolici. Între 1939 şi 1941, Albert Hartl devine principalul flagel al Bisericii catolice germane, şeful Inchiziţiei naziste împotriva Vaticanului şi un feroce vânător al spionilor papei. Mica unitate SD pentru afacerile Bisericii a devenit o importantă organizaţie care îşi antrenează membrii într-o şcoală specială prin împrejurimile Berlinului.[533]

Începând cu noiembrie 1938, papa Pius XI are probleme de sănătate; abia a sărbătorit Crăciunul şi vorbeşte cu o voce foarte slabă la Radio-Vatican. Îşi petrece practic întreaga lună ianuarie 1939 în pat supravegheat de medicul său personal.

Pe 4 februarie, se scoală foarte devreme pentru a celebra slujba religioasă, dar o criză cardiacă îl face să cadă din nou la pat. Cinci zile mai târziu, criza s-a agravat din cauza unei insuficienţe renale. Pe 10 februarie, la 5:30 dimineaţa, papa Pius XI se stinge în linişte.

Alegerea noului pontif va fi una dintre cele mai politizate din istoria papalităţii, făcând din Vatican primul câmp de luptă din criza mondială care se anunţă. În toate cancelariile din Europa şi America se lansează pariuri în ceea ce priveşte succesorul papei. La Londra, Washington şi Paris se speră la un papă din

[531] G. BROWDER, *op. cit.*.
[532] D. ALVAREZ, *Les Espions du Vatican, op. cit.*.
[533] *Ibid.*

aceeaşi linie ca Pius XI, cu alte cuvinte opus politicii lui Hitler şi a lui Mussolini. La Roma şi Berlin se doreşte un papă mai mult germanofil, mai puţin pro-aliat.

În aceeaşi zi care a coincis cu moartea lui Pius XI, ministrul francez al Afacerilor externe, Georges Bonnet, sugerează ambasadorului britanic la Paris, sir Eric Phipps, ca Franţa şi Marea Britanie să coopereze pentru alegerea unui cardinal de orientare democratică, opus dictatorilor. Ministrul francez îl are deja în vedere pe fostul secretar de stat al lui Pius XI, cardinalul Eugenio Pacelli[534].

Reprezentantul britanic la Vatican, D'Arcy Osborne, afirmă la Foreign Office că Pacelli are mari şanse să fie ales. Cardinalii francofoni se reunesc în bloc în jurul ambasadorului francez de pe lângă Sfântul Scaun, Frangois Charles-Roux şi-l înştiinţează că îl vor vota toţi pe Pacelli. Singurul care se opune acestei decizii este cardinalul Tisserant, care-l preferă pe cardinalul Maglione, fost nunţiu la Paris cu idei mai antifasciste şi mai antinaziste decât ale lui Pacelli.

Pe de altă parte, Germania şi Italia nu rămân cu mâinile în sân. Ambasadorul italian la Vatican, Bonifacio Pignatti, îl întâlneşte pe omologul său, Diego von Bergen. Discuţia abordează preferinţele Romei şi ale Berlinului. Candidatul lor este tot Eugenio Pacelli, iar Von Bergen îl informează pe Pignatti că Fuhrerul nu renunţă la ideea de a sprijini pe Maurilio Fossati din Torino şi Elia dalla Costa din Florenţa[535].

Pentru Adolf Hitler, Pacelli reprezintă candidatul ideal, primul pe lista sa de preferinţe. Germanofil cunoscut, el a fost nunţiu în Germania timp de doisprezece ani, vorbeşte în mod curent limba germană şi, ca secretar de stat al Vaticanului, s-a înconjurat de o importantă curte de germani.

Ambasadorul Von Bergen nu este singurul observator la Vatican interesat de conclav. Amt II este de asemenea.

La moartea lui Pius XI, serviciile de spionaj ale celui de-al III-lea Reich reuşesc să introducă pe unul dintre agenţii lor în Sfântul Scaun. Spionul se numeşte Taras Borodajkewycz, un vienez cu părinţi ucraineni care a făcut studii de teologie şi se laudă că posedă excelente legături la Curia romană. Departamentul Obersturmbannfuhrer-ului Albert Hartl decide să-l trimită la Vatican.

Din nefericire, contactele lui Borodajkewycz se dovedesc a nu fi atât de sigure pe cât credea el, şi contrar aşteptărilor rapoartele pe care le trimite la Berlin sunt eronate. Spionul german afirmă în ele că unul dintre cei mai siguri candidaţi pentru a-i urma papei Pius XI ar fi cardinalul Ildefonso Schuster, arhiepiscop de Milano şi profascist. Ori Schuster n-a obţinut niciun vot în conclav[536].

În tot acest timp, mai mulţi cardinali şi episcopi au alertat contraspionajul de la Vatican asupra unor mişcări ale unui agent german înainte de deschiderea conclavului. SP se decide să pună capăt interferenţei de agenţi străini pentru manipularea deciziilor cardinalilor în momentul iminentei alegeri a suveranului pontif. Dar se uită abilitatea lui Albert Hartl şi a unităţii sale Amt II pentru obţinerea unui papă pro-german care să ocupe tronul lui Petru; pentru aceasta,

[534] D. ALVAREZ & R. A. GRAHAM, *op. cit.*.
[535] W. J. WALSH, *The Conclave ....., op. cit.*.
[536] D. ALVAREZ & R. A. GRAHAM, *op. cit.*.

SD va pune în mişcare, împotriva Vaticanului, operaţiunea *Eitles Gold (Aur pur).* Liderul operaţiunii va fi Taras Borodajkewycz.

Agentul SD la Vatican i-a convins pe Hartl şi Roth că prin trei milioane de mărci în lingouri de aur Reichul ar putea să cumpere alegerea în conclav, afirmând că aceşti bani ar putea să convingă mai mulţi cardinali să voteze pentru favoriţii Germaniei, cardinalii Maurilio Fossati şi Elia Dalla Costa. Un val de optimism parcurge cartierele generale ale Amt II şi ale Departamentului de afaceri religioase ale Reich-ului din Berlin.

Cu o astfel de informaţie primită de la agentul său de la Vatican, Hartl decide să solicite o întrevedere superiorilor săi Reinherd Heydrich şi Heinrich Himmler. Karl Wolf, fidelul asistent al puternicului şef SS, asistă şi el la întâlnire. După mai mult de trei ore de dezbateri, Albert Hartl părăseşte cartierul general al SS din Berlin.

A doua zi dimineaţă, comandantul Amt II primeşte ordin să se prezinte în faţă Fuhrer-ului împreună cu Josef Roth. Roth vorbeşte primul şi explică şefului naziştilor că dacă al III-lea Reich aprobă cele trei milioane de mărci în lingouri de aur ar putea să cumpere alegerea noului papă. Hartl se arată mult mai prudent decât colegul său. Inteligent, el preferă să rămână în plan secund şi să nu se arate prea optimist în ochii lui Hitler.

Căci dacă misiunea *Eitles Gold* nu se încheie cum se speră, responsabilitatea ar putea cădea asupra lui Josef Roth şi Departamentului său de afaceri religioase[537].

Hitler aprobă planul şi ordonă la Reichbank să pună la dispoziţie trei milioane de mărci aur trimişilor lui Himmler. Aurul va fi depozitat într-un tren special şi transportat la Roma. Un raport al nunţiaturii din Berlin informează Sfânta Alianţă că o încărcătură de aur a fost trimisă în Italia cu scopul de a corupe înaltele sfere ale Bisericii catolice şi probabil să influenţeze votul cardinalilor.

Taras Borodajkewycz, spionul lui Hartl la Vatican, ia legătura cu un preot care spune că lucrează la secretariatul de stat ca un fel de curier între acesta şi membrii Colegiului cardinalilor. El promite lui Borodajkewycz să se ocupe personal de tatonarea eminenţelor lor. Agentul german se confesează preotului că Hitler şi Himmler în persoană au aprobat planul care prevede trimiterea celor trei milioane de mărci în lingouri de aur garantate de Reichbank. Ideea sa este de păstra o parte din încărcătură şi să dea restul cardinalilor care vor vota pentru favoritul germanilor[538].

Preotul şi legătura lui Taras Borodajkewycz în interiorul Vaticanului afirmă că, dacă ei ar avea această sumă, ar putea trăi în lux undeva prin Elveţia. Spionul german nu crede însă că Heinrich Himmler ar rămâne cu braţele încrucişate dacă ar descoperi că unul dintre agenţii săi a păstrat trei milioane de mărci germane, proprietatea Reichului.

La 1 martie 1939, la şase dimineaţa, conclavul se deschide cu 62 de cardinali, reuniţi în Capela Sixtină. După primul scrutin, Pacelli primeşte 28 de voturi, urmat de cardinalul Della Costa şi cardinalul Maglioni. Cvorumul necesar nefiind atins, reîncepe votul.

---

[537] D. ALVAREZ, *op. cit.*.
[538] W. J. WALSH, *op. cit.*.

La al doilea tur, cardinalul Maglioni obţine un număr mai mare de voturi, 35 în total, ceea ce face loc unei noi *fumata* neagră. În după-amiaza zilei de 2 martie, la 17:25, cardinalul Eugenio Pacelli este ales suveran pontif la al treilea tur de vot cu 48 de voturi. Acest conclav este cel mai scurt din toate cele ţinute în ultimii trei sute de ani. Pacelli îşi alege numele de Pius XII în onoarea predecesorilor săi.[539]

Vestea provoacă o surpriză în cancelaria din Berlin şi la cartierul general al SS. Heinrich Himmler îi convoacă pe Josef Roth şi Albert Hartl, cerând ca Taras Borodajkewycz să trimită înapoi încărcătura de aur în tezaurul Reichului. Dar de mai multe zile, spionul SD a încetat să mai comunice cu Berlinul şi nimeni nu ştie unde se găseşte aurul.

Ultima dată când s-a luat legătura cu Borodajkewycz a fost pe 27 februarie, exact cu trei zile înainte de alegerea papei. În acea dimineaţă, într-un apartament situat în cartierul Trastevere, el l-a întâlnit pe preotul de la secretariatul statului. Apoi pur şi simplu s-a volatilizat.

Cadavrul spionului SD va fi descoperit de poliţia italiană, spânzurat de o grindă a unui mic templu dintr-un parc din inima Oraşului etern. Aurul Reichului a dispărut. Două versiuni au circulat mult timp: prima spune că Taras Borodajkewycz a fost executat de SS-iştii trimişi la Roma de către Heinrich Himmler, iar aurul s-a întors la Reichbank[540]; a doua, care a devenit legendă, afirmă că preotul contactat de Taras Borodajkewycz era, de fapt, agent al Sfintei Alianţe. Se pare că acest prelat aparţinea unei societăţi secrete de spionaj pontifical, Assassini, moştenitoare a Ordinului Negru.

Un raport al Abwehr-ului arată că Taras Borodajkewycz, agentul SD la Vatican, ar fi putut fi executat de un agent papal pe nume Nicolas Estorzi, cu care era în legătură. Raportul spionajului militar german mai precizează că Estorzi este un bărbat robust, la vreo 30 de ani, frumos, cu pielea mai închisă la culoare şi cu un păr negru foarte des. Născut la Veneţia, Estorzi a studiat într-un seminar din Roma şi, cum vorbea mai multe limbi, după câteva luni a fost racolat de Sodalitium Pianum. Imediat după aceea a fost integrat în Sfânta Alianţă, care l-a însărcinat cu misiuni speciale pentru Vatican.

Serviciile secrete ale lui „il Duce” l-au pus pe Borodajkewycz sub strictă supraveghere şi au descoperit întâlnirile sale cu agentul Sfintei Alianţe. Ultimul raport al spionajului italian, datat 26 februarie, afirmă: „Taras Borodajkewycz şi-a petrecut ziua vizitând mai multe turnătorii din periferiile Romei, în compania unui bărbat înalt, cu o apariţie impresionantă, brunet.” În mod evident, agentul german avea de gând să şteargă orice urmă a ştampilelor băncii Reichbank de pe lingouri, iar aceasta necesita să caute o fabrică în care ar putea să retopească cele trei milioane de mărci în lingouri de aur.

Aparent, Estorzi a pus mâna pe aur după ce l-a ucis pe Taras Borodajkewycz. De la antrepozitele portuare ale Romei, încărcătura a fost transportată în insula Murano de lângă Veneţia, unde de secole se găseau faimoşii fabricanţi de cristal. În cuptoarele lor, metalul a fost transformat în lingouri mai mici şi, de-acolo, transportat în rezerva băncii elveţiene unde trebuiau să rămână, cu pecetea Vaticanului care reprezenta mitra şi cheile

[539] J. CORNWELL, *op. cit.*.
[540] K. D. ALFORD, *Great Treasure Stories of World War II*

încrucişate, simbolurile date de Iisus apostolului Petru. Adevărul este că cele trei milioane de mărci germane în lingouri de aur au dispărut de pe suprafaţa pământului fără să lase nici o urmă. Încă şi azi, aurul folosit pentru operaţiunea *Eitles Gold* rămâne unul dintre cele mai mari mistere ale comorilor dispărute în timpul celui de-al Doilea Război Mondial[541].

Patru zile mai târziu de la alegerea sa ca papă, Pacelli decide să-i convoace pe cei patru cardinali de limbă germană, eminenţele lor Bertram, Schulte, Faulhaber şi Innitzer. În timpul reuniunii, Pius XII afirmă pe un ton categoric că va continua să conducă afacerile germane ale Bisericii catolice şi, la sfârşit, le arată ciorna unei scrisori pe care are de gând s-o trimită lui Hitler chiar în ziua următoare. Atunci când Pius XI era decis să lanseze un protest ferm împotriva lui Adolf Hitler şi regimului celui de-al III-lea Reich, Pius XII doreşte să mai îndulcească această poziţie. Scrisoarea spunea:

„Ilustrului Herr Adolf Hitler, Fuhrer şi cancelar al Reichului german. La începutul pontificatului nostru, vrem să vă asigurăm că vom rămâne atenţi la bunăstarea spirituală a poporului german încredinţat autorităţii dumneavoastră (...). Acum când responsabilităţile funcţiei noastre pastorale au crescut posibilităţile noastre, ne rugăm cu multă ardoare pentru succesul acestui obiectiv. Fie ca prosperitatea poporului german şi progresul său în toate domeniile să fie împlinite cu ajutorul lui Dumnezeu!”[542]

Sprijinul explicit al lui Pius XII acordat lui Hitler şi regimului său este ratificat atunci când Sfântul Părinte ordonă arhiepiscopului Orsenigo, nunţiu la Berlin, să organizeze o mare recepţie cu ocazia celei de-a cincizecea aniversări a Fuhrer-ului.

De-acum înainte în fiecare an, şi în toată durata conflictului, Adolf Hitler va primi urările cardinalului Bertram la Berlin. Textul este mereu de aceeaşi factură:

„Cele mai călduroase urări Fuhrer-ului în numele episcopilor şi diocezelor din Germania. Rugăciuni fierbinţi pe care din altarele lor catolicii germani le trimit către cer”[543].

În timp ce urările papei Pius XII îi parvin lui Adolf Hitler, în cartierul general al SD, Hartl şi asistenţii săi analizează şi tratează fiecare donaţie, fiecare informaţie din posesia lor, asupra persoanelor sau a organizaţiilor care aparţin catolicismului german, incluzând aici şi ramura din Reich a Sfintei Alianţe. În mai 1939, Albert Hartl se întâlneşte cu Josef Roth, fost preot şi profesor de teologie, care conduce în prezent secţia catolică a Departamentului afacerilor religioase ale Reichului. Roth ţine să întreţină relaţii frecvente cu episcopii germani şi cu liderii catolici ai ţării. Departamentul său controlează fondurile de provenienţă străină adresate episcopilor şi preoţilor care se întorc la Vatican. Roth menţine o bună reţea de informatori cu care discută rezultatele întâlnirilor lor de la Sfântul Scaun. În cursul uneia dintre aceste întâlniri, un preot le dezvăluie lui Josepf Roth şi Albert Hartl că Vaticanul, prin serviciul său de spionaj, Sfânta Alianţă are un

[541] *Ibid;* K. D> ALFORD & T. P. SAVAS, *Nazi Millionairs: The Allied Search for Hiden Gold*
[542] J. CORNWELL, *op. cit..*
[543] K. SCHOLDER, *A Requiem for Hitler and Other New Perspectives on the German Church Struggle*

spion care intră şi iese de pe teritoriile Reichului cu fonduri şi mesaje ale înalţilor ierarhi ecleziaşti către Sfântul Scaun. Acest agent este numit *Mesagerul*[544].

Hartl propune ca mai mulţi agenţi ai Amt II ai SD să se ocupe de căutarea şi localizarea Mesagerului Sfintei Alianţe. Toţi preoţii interogaţi vorbesc despre el ca şi cum l-ar cunoaşte, deşi nu i-au văzut niciodată chipul. Nimeni nu ştie cum arată, nimeni nu l-ar putea recunoaşte.

Mesagerul vorbeşte curent limba germană, graţie căreia a reuşit să se infiltreze pe teritoriul Reichului: este vorba de Nicolâs Estorzi, membru al grupării *Assassini*, care-l va elimina pe agentul SD la Vatican în timpul operaţiunii *Eitles Gold*.

Amiralul Wilhelm Canaris, responsabil al Abwehr, din partea sa, a ales un nou sef de informaţii militare germane la Roma. Numele său este Josef Muller. În momentul în care acesta pune piciorul pe solul italian în Gara centrală, ziarele anunţă pe prima pagină intrarea armatei germane în Polonia.

Suntem pe 1 septembrie 1939, ziua în care începe al Doilea Război Mondial.

„Planul alb", minuţios pregătit de Hitler şi de generalii săi încă din luna aprilie, intră în acţiune la data prevăzută, în timp ce Wehrmacht-ul invadează Polonia şi Luftwaffe bombardează oraşele şi mitraliază populaţia civilă. După cucerirea Austriei şi a Cehoslovaciei — fără tragerea nici unui foc de armă — Polonia se prăbuşeşte de asemenea în mai puţin de o lună şi încetează să mai existe pe harta Europei[545].

Începând cu această zi, papa Pius XII ordonă şefilor Sfintei Alianţe şi celor ai grupării Sodalitium Pianum să ia măsurile necesare în ceea ce priveşte comunicaţiile cu agenţii lor de peste hotare, în particular cu cei care operează în zonele delicate sau de conflict.

Până în 1939 Vaticanul a folosit un cod numit „Roşu". Acesta consta în douăsprezece mii de grupe numerice, pornind de la care se puteau imprima 25 de rânduri într-o pagină de carte, ca şi cheia descifrării. Pentru o siguranţă mai mare, Sfânta Alianţă a stabilit ca grupele de cifre să fie convertite în litere care înlocuiesc numărul paginii după două tabele, utilizate alternativ în zilele pare şi impare. Mesajele cele mai secrete ale Vaticanului, adică cele trimise de suveranul pontif sau cele care afectau serviciul de spionaj papal, sunt criptate în codurile „Galben" şi „Verde".

„Galbenul" se compune din vreo treisprezece mii de grupe cifrate cu ajutorul tabelelor diagrafice pentru numerele paginilor şi bazându-se pe alfabete mixte aleatorii pentru numerele rândurilor. Tabelele şi alfabetele se schimbau zilnic pentru diferite circuite. Codul „Verde", utilizat şi în zilele noastre, este unul dintre secretele cele mai bine păzite la Vatican, iar indiciile arată că este vorba de un cod numeric bazat pe grupuri de câte cinci cifre, codificat prin mijlocul unor scurte tabele aditive care conţin fiecare mai mult de o sută de grupuri aditive de cinci cifre.

Nici codul „Galben", nici cel „Verde" nefiind coduri mecanice, serviciile de informaţii italiene şi germane din acea vreme aveau mari bătăi de cap ca să le

[544] B. BOKUN, *Spy in the Vatican, 1941 - 1945*
[545] VV. AA., *Gran Cronica de la Segunda Guerra Mundial*

descifreze[546]. Din 8 000 de mesaje trimise, *Servizio Informatione Militare* (SIM) nu a reuşit să descifreze decât 400.

Se pare că unitatea infiltrată a SIM cunoscută sub numele de *Sezione Prelevamente* a permis până şi acest rezultat, căci ea a reuşit să se infiltreze în jandarmeria pontificală şi chiar în secretariatul de stat.

Veştile despre agonia Poloniei sunt abia la început. În timp ce cei 35 de milioane de locuitori, în majoritate catolici, sunt subjugaţi de Blitzkrieg-ul german, papa Pius XII păstrează tăcerea şi ordonă secretariatului de stat şi părintelui general al iezuiţilor, Wladimir Ledochowski, care conduce Radio-Vatican, să reducă emisiunile în germană, ca şi criticile făcute Reich-ului cu privire la invazia Poloniei. Ambasadorul polonez la Sfântul Scaun îşi doreşte cu ardoare ca papa să emită un protest public împotriva politicii lui Hitler şi cum Vaticanul nu dă nici un răspuns, el cere lui Pius XII să-l primească pe cardinalul primat August Hlond. Întâlnirea durează două ore şi jumătate, dar rezultatul este acelaşi. Suveranul pontif refuză să se exprime pentru apărarea Poloniei[547].

Informaţiile asupra maşinii de război germane continuă să sosească din diferite puncte ale Germaniei la Vatican, semnate *Mesagerul*. Datorită acestuia, Sfânta Alianţă devine o veritabilă sursă de informaţii pentru alte servicii secrete, atât pentru ţările aliate cât şi pentru cele din Axă.

Josef Muller, agent al Abwehr, este o figură familiară la Roma, din cauza neîncetatelor sale călătorii în Oraşul etern. În cartierul general al spionajului militar, la nr. 74 al străzii berlineze Tirpitz Ufer, Muller este personajul obscur, absolut misterios. Nimeni nu ştie de unde s-a ivit acest agent, şi poate că exact lucrul acesta îl făcea mai periculos chiar în ochii superiorilor săi. În mod curios, se întâmplă un lucru echivalent în ierarhia vaticană cu agentul Sfintei Alianţe, preotul Nicolâs Estorzi. Ceea ce nimeni nu bănuieşte este că Muller şi părintele Estorzi sunt prieteni. Muller, un prestigios avocat la Munchen, catolic practicant şi antinazist fervent, a fost însărcinat de Canaris să ia legătura cu papa Pius XII prin Sfânta Alianţă şi, pentru a nu trezi suspiciuni, el l-a numit şef al celulei Abwehr la Roma.[548]

Înainte de a părăsi Berlinul, Muller îl întâlneşte pe Nicolas Estorzi pentru a-i explica periculoasa misiune cu care l-a însărcinat Canaris în Cetatea eternă. Spionul papal pregăteşte terenul agentului german, care în alte timpuri a colaborat cu Sfânta Alianţă.

În acest scop *Mesagerul* trimite un mesaj în cod „Verde” cardinalului secretar de stat, Luigi Maglione. În paginile acestuia se acumulează date despre Josef Muller şi operaţiunea *Amtlich Vatikanische*[549].

Muller, ca şi cei doi asistenţi ai săi din Abwehr, colonelul Hans Oster şi maiorul Hans Dohnanyi, aparţin cercului de importanţi antinazişti condus de generalul în retragere Ludwig Beck. Muller îl întâlneşte mai întâi pe exilatul Monsenior Ludwig Kaas, fost şef al grupării *Zentrum*, în prezent preot superior la basilica Sfântul Petru şi pe Monseniorul Johannes Schonhoffer, membru al

[546] S. SINGH, *Histoire des codes secrets: de l’Egypte des pharaons a l’ordinateur quantique*
[547] J. CORNWELL, *op. cit..*
[548] D. ALVAREZ & R. A> GRAHAM, *op. cit..*
[549] H. HOHNE, *Canaris: la Veritable Histoire du chef de renseigment di III Reich*

Congregaţiei de Propaganda Fide. Întâlnirea se derulează în braseria „Dreher”, loc foarte frecventat de comunitatea germană din Roma.

Muller le spune lui Kaas şi lui Schonhoffer că are nevoie să se întâlnească personal cu suveranul pontif pentru a-i transmite un comunicat important din partea unor înalte personalităţi din ţara sa şi că a primit ordin strict să nu vorbească cu nimeni în afară de papă.

Kaas răspunde agentului Abwehr că va trebui de-acum încolo să vorbească cu un german, iezuit şi profesor de istorie a Bisericii pe nume Robert Leiber. Ceea ce puţini ştiu este că acest iezuit este un fel de asistent al lui Pius XII pentru „afaceri speciale”. Leiber este pentru Sfântul Părinte un asistent perfect în materie de informaţii şi mulţi membri ai Curiei sunt încredinţaţi că de fapt iezuitul este responsabilul misiunilor din Sfânta Alianţă. În orice caz, părintele Robert Leiber este omul care cunoaşte cel mai bine meandrele cele mai secrete ale papalităţii[550].

În timpul reuniunii dintre Muller şi Leiber, germanul spune asistentului papei că un mare grup de înalţi şefi germani, opuşi politicii războinice a lui Adolf Hitler, îşi doresc ca papa Pius XII să ia legătura cu Londra pentru a negocia sfârşitul războiului după o schimbare a regimului de la Berlin.

Leiber, prin agentul său părintele Nicolâs Estorzi, ştie că rezistenţa antinazistă, dezorganizată, nu va putea niciodată să orchestreze o lovitură de stat împotriva lui Hitler şi alor săi. În fapt, şefii lui Muller se tem că Londra şi Parisul vor profita de circumstanţele unei lovituri de stat pentru a dobândi avantaje militare împotriva Germaniei.

Relaţia lui Josef Muller cu Sfânta Alianţă a început atunci când episcopii şi cardinalii germani au descoperit că Gestapo-ul le interceptează corespondenţa. Astfel Muller a devenit curierul secret între Germania şi Vatican şi invers. Tot el este acela care a ajutat la acoperirea agentului Nicolas Estorzi, *Mesagerul*, la Berlin.

După o scurtă şedere la Munchen, Muller este chemat la Roma prin intermediul părintelui Estorzi. Sosind pe solul italian, Leiber îl informează pe agentul de la Abwehr că Pius XII a decis că vocea opoziţiei germane trebuie să fie auzită la Londra. Decizia suveranului pontif îl lansează pe Josef Muller într-o veritabilă misiune clandestină care va dura mai multe luni şi va cere mai multe călătorii între Berlin şi Roma.

În realitate, Muller n-a putut niciodată să discute cu papa, toate comunicările efectuându-se prin părintele Robert Leiber. La început, întâlnirile dintre Muller şi Leiber au loc în apartamentul preotului iezuit de la Universitatea gregoriană, dar din motive de securitate locul întâlnirii se schimbă într-o biserică a iezuiţilor din împrejurimile Romei[551].

În sfârşit, în primăvara lui 1940, Lieber îi spune lui Josef Muller că Pius XII a decis să-l primească în apartamentele sale private, de la palatul apostolic al Vaticanului. Sir d'Arcy Osborne, ambasador britanic la Sfântul Scaun, va participa la reuniune.

Germanul repetă întreaga istorie papei şi lui Osborne şi descrie felul în care a fost organizată operaţiunea *Amlitch Vatikanische*. După ce a fost informat de

[550] P. BLET, *op. cit.*.
[551] H. DEUTSCH, *The Conspiracy Against Hitler in the Twilight War*

Foreign Office, guvernul britanic se arată sceptic în ceea ce priveşte credibilitatea motivelor declarate de către conspiratori. Winston Churchill nu crede că aceştia dispun de suficient sprijin, nici de la armată, nici de la populaţia civilă, pentru a da o lovitură de stat împotriva lui Adolf Hitler. Timpul îi va da dreptate, atunci când unităţile Wehrmacht-ului vor cuceri Franţa şi Olanda.

Pentru a demonstra buna credinţă a conspiratorilor, Josef Muller face rapid o călătorie la Roma pentru a-l informa pe papa Pius XII că Hitler se pregăteşte să lanseze o campanie militară împotriva Franţei, trecând mai întâi prin Olanda şi Belgia. Papa ordonă să fie alertate nunţiaturile de la Bruxelles şi Haga şi le cere să pună în gardă guvernele celor două naţiuni.

Leiber alertează în secret ambasadorul belgian la Sfântul Scaun, Adrien Nieuwenhuys, care telegrafiază urgent la Bruxelles. De partea sa, Pius XII primeşte în audienţă privată pe prinţul moştenitor al coroanei Italiei, Umberto, şi pe soţia sa, prinţesa Maria. Papa insistă asupra pericolului asupra Olandei şi asupra necesităţii ca prinţesa Maria să-l informeze de urgenţă pe fratele său, regele Leopold. Toate aceste contacte se desfăşoară între 2 şi 4 mai 1940. Pe 8, guvernul Belgiei şi cel al Olandei nu acordă decât foarte puţină importanţă avertismentelor, mai ales că ei descoperă că sursa acestei informaţii este un spion al Abwehr care lucrează pentru Sfânta Alianţă — aceasta va fi eroarea lor. Pe 10 mai, primele unităţi Panzer germane traversează frontiera în direcţia Franţei, trecând prin foc şi sabie Olanda şi Belgia.

Faptul că belgienii şi olandezii au luat atât de puţin în seamă avertismentele date de papă, îl irită pe Pius XII şi-l împing să ordone Sfintei Alianţe să restabilească relaţiile secrete cu serviciile de informaţii britanice şi cu gruparea de Rezistenţă a Franţei ocupate. Colaborând, în negocieri secrete cu guvernele străine şi transmiţând informaţii militare, din Germania şi Italia, ţărilor aliate, Pius XII pune în pericol neutralitatea tradiţională vaticană. Papa ordonă consilierului şi spionului său, părintele Robert Leiber, să distrugă toate documentele care privesc relaţiile Statului Vatican cu Aliaţii sau cu rezistenţa germană.

În interiorul Vaticanului, numai alţi trei oameni cunoşteau aceste contacte: cardinalul secretar de stat, Luigi Maglione, şi cei doi oameni de încredere, Monseniorul Domenico Tardini şi Giovanni Montini. Toţi trei vor purta secretul în mormânt.

Papa ordonă fidelului său spion şi consilier să redacteze o listă cu persoanele care ar fi putut fi în contact într-un fel sau altul cu operaţiunea *Amtlich Vatikanische*. Pe lista apar Monseniorul Johannes Schonhoffer, prieten cu Josef Muller; Monseniorul Paul Marie Krieg, capelan al gărzii elveţiene şi confesorul lui Schonhoffer; Ivo Zeiger, iezuit de la Colegiului germano-ungar din Roma; Augustine Mayer, călugăr benedictin profesor la colegiului San Anselmo; părintele Vincent McCormick, rector american al Universităţii gregoriene şi imediatul superior al lui Robert Lieber; în sfârşit, generalul iezuiţilor, părintele Wladimir Ledochowski. Pius XII ordonă celor şase clerici, sub ameninţarea excomunicării, să nu facă niciodată public nici un aspect din operaţiunea *Amtlich Vatikanishe*. Pentru lume, încă şi azi, această operaţiune n-a existat niciodată; s-a mai făurit astfel încă o legendă în lunga istorie a Sfintei Alianţe.

15
SFÂRŞITUL CELOR O MIE DE ANI (1940-1945)

„Dar tu încinge-ţi coapsele, scoală-te şi spune tot ce-ţi voi porunci. Nu tremura înaintea lor. Iată că în ziua aceasta te fac o cetate întărită, un stâlp de fier şi un zid de aramă, împotriva întregii ţări, împotriva împăratului împăraţilor lui Iuda, împotriva căpeteniilor lui, împotriva preoţilor lui şi împotriva poporului ţării.”

Ieremia 1, 17-19

Herbert Keller este un bărbat periculos, ambiţios şi fără scrupule. Călugăr benedictin, membru al unei vechi abaţii din Beuron, el a plecat în exil chiar înainte de război, din ordinul superiorului său, într-o mânăstire într-un loc deşertic din Palestina.

Întorcându-se în Germania, Keller a devenit informatorul ocazional al *Abwehr* şi al *Sicherheitsdienst* (SD), serviciul de informaţii al partidului nazist. Călugărul transmite naziştilor toate informaţiile pe care le poate culege din cursul călătoriilor sale prin Franţa, Germania şi Elveţia, în căutarea cărţilor şi manuscriselor vechi pentru biblioteca abaţiei. Atunci când Hitler şi armatele sale

invadează Polonia, Herbert Keller găseşte o muncă conformă ambiţiilor sale şi abandonează viaţa monahală[552].

Cariera sa în lumea spionajului va fi mereu motivată de bani, mai mult decât de loialitate.

În prima sa misiune pentru Abwehr, este trimis în Elveţia, unde stabileşte contacte cu membrii importanţi ai rezistenţei antinaziste.

Între femei, brandy şi ţigări bune, unul dintre ei se confesează lui Keller că anumiţi ofiţeri din *Abwehr* şi *Wehrmacht* conspiră pentru a-l răsturna pe Hitler, şi că un agent al *Abwehr* numit Muller este omul de contact al Vaticanului şi al serviciului său de spionaj, Sfânta Alianţă, prin intermediul unui preot cunoscut sub numele de *Mesagerul*. Herbert Keller află că Muller şi *Mesagerul* ar fi încercat să negocieze pacea cu Aliaţii o dată ce-l vor fi învins pe Hitler.

Keller îl cunoaşte foarte bine pe Muller. Amândoi au devenit duşmani declaraţi atunci când avocatul din Munchen i-a ajutat pe benedictini să prezinte cazul lui Keller, ceea ce a dus la ordinul de exilare într-o mânăstire din Palestina. Sperând să descopere probe împotriva colaboratorului Sfintei Alianţe, Herbert Keller decide să meargă la Roma cu scopul de a strânge informaţii mai multe despre Muller. După câteva zile de osteneală, agentul de spionaj german află întregul complot, ca şi misiunea lui Josef Muller şi rolul important pe care-l joacă.

Keller se întoarce în Germania. Odată ajuns la Berlin, călugărul se grăbeşte la cartierul general al *Abwehr* şi al SD pentru a arăta raportul său. Documentul este atât de important că ajunge pe masa lui Reinhard Heydrich, acum comandant al *Reichssicherheitshauptamt* (RSHA), Biroul central de securitate al Reichului[553]. Impresionat de exactitatea informaţiilor aduse de către fostul călugăr benedictin, Heydrich îl cheamă pe Herbert Keller. Când cei doi bărbaţi se găsesc faţă în faţă, Heidrich, după ce şi-a exprimat antipatia pentru papă, pe care-l acuză că este principalul conspirator împotriva Reichului, îi mărturiseşte lui Keller că încă din 1936 Josef Muller este sub supraveghere.

Reinhard Heydrich nu se îndoieşte că Muller este agent secret în serviciul Vaticanului, iar suspiciunile sale devin realitate acum când în mâinile lui intră un raport care vorbeşte despre o misiune numită *Amtlich Vatikanishe*[554]. Primul semnal al dezastrului soseşte prin Arthur Nebe, şeful poliţiei criminale a RSHA. Nebe face o copie a raportului lui Herbert Keller şi o trimite amiralului Wilhelm Canaris, conducătorul *Abwehr*-ului, care intervine rapid şi încearcă să protejeze un cât mai mare număr de conspiratori[555].

Canaris este un personaj enigmatic prins între loialitatea sa pentru Germania şi ura sa pentru partidul nazist şi conducătorii lui, fapt care-l împinge să ajute şi să protejeze cercurile antinaziste. Pentru a para această lovitură, Canaris cere lui Muller redactarea urgentă a unui raport în care va semnala descoperirea unui complot la Vatican pentru a negocia pacea cu Aliaţii. Conducătorii acestei conspiraţii trebuie să fie generalii Werner von Fritsch şi Walter von Reichenau. Canaris ştie că von Fritsch a murit în campania din Polonia şi că deci nu va putea fi interogat, pe când von Reichenau este cunoscut ca un

[552] D. ALVAREZ, *op. cit.*.
[553] F. RAMEN, *Reinhard Heynrich: Hangman of the 3rd Reich*
[554] Vezi capitolul 4
[555] H. HOHNE, *op. cit.*.

fervent partizan al lui Hitler şi al celui de-al treilea Reich. În fapt, nici unul dintre cei doi n-a avut niciodată relaţii cu cercurile antinaziste, dar Heydrich are nevoie de un vinovat pentru a demonstra că Muller este spionul lui Pius XII şi al Sfintei Alianţe.

Canaris a fost mult mai abil decât Reinhard Heydrich. pentru că falsul raport redactat de către Muller soseşte în mâinile Fuhrerului, Adolf Hitler declară că Walter von Reichenau este unul dintre cei mai fideli generali şi că este imposibil ca „fiul său cel mai fidel" ar fi putut să conspire cu Vaticanul împotriva Reichului. În final, Hitler califică drept „gunoi" raportul împotriva lui Werner von Fritsch şi Walter von Reichenau. Şeful *Abwehr* a reuşit să îndepărteze suspiciunile asupra Vaticanului şi asupra lui Josef Muller, cel puţin pentru un timp[556].

În vara lui 1940, serviciile de informaţii germane revin pe pista operaţiunii *Amtlich Vatikanische*. Când în luna mai ambasadorul Belgiei la Sfântul Scaun, Adrien Nieuwenhuys, telegrafiază la Bruxelles pentru a comunica avertismentele papei Pius XII în ceea ce priveşte o viitoare ofensivă a Wehrmacht-ului pe frontul occidental, telegrama este interceptată de *Forschungsamt* (Biroul de investigaţii), unul dintre serviciile de decodare ale celui de-al III-lea Reich.

Mesajul ajunge pe biroul Fuhrer-ului, care ordonă *Abwehr*-ului să facă o anchetă amănunţită pentru a găsi trădătorii. Reinhard Heydrich, care încă avea în memorie raportul părintelui Herbert Keller, este îndepărtat de la anchetă din cauza raportului său asupra lui Werner von Fritsch şi Walter von Reichnau (Canaris a permis SD să fie cel care să transmită falsul raport al lui Muller lui Adolf Hitler).

Wilhelm Canaris încredinţează misiunea anchetei ordonate de Fuhrer lui Josef Muller. Spionul german se întoarce la Roma pentru a-l informa pe „presupusul" şef al Sfintei Alianţe, părintele iezuit german Robert Leiber, ei trebuind să-şi construiască o poveste convingătoare pentru Adolf Hitler — poveste care e de presupus că va duce la mesajul ambasadorului Nieuwenhuys la Bruxelles în care avertizează despre pericolul german.

Leiber şi Muller se pun pe treabă şi creează operaţiunea *Wind Westlich* (Vântul de vest). Cei doi spioni s-au înţeles să construiască o operaţiune de spionaj, dar începând cu sfârşitul.

Leiber sugerează că scurgerea de informaţii ar putea veni din anturajul ministrului Afacerilor externe al Italiei, contele Galeazzo Ciano, care ar fi putut fi informat despre operaţiunea Wehrmacht-ului prin omologul său Joachim von Ribbentrop[557].

Etapa următoare constă în a explica şi demonstra că informaţiile asupra operaţiunii militare au fost divulgate de o persoană neidentificată apropiată de Ciano, care le-a transmis părintelui Monnens, un preot iezuit belgian, care, la rândul său, le-a dat mai departe ambasadorului ţării sale la Roma, Adrien Nieuwenhuys. Robert Leiber ştie că nici Nieuwenhuys, nici părintele Monnens nu pot fi atinşi de serviciile de securitate ale Reichului.

Nieuwenhuys este diplomat şi, în consecinţă, beneficiază de imunitate, pe când părintele Monnens se află într-o misiune, pierdut în junglele centrafricane, în afara urmăririi SS-iştilor sau Gestapoului. Muller şi Leiber cred că această

[556] *Ibid.*
[557] D. ALVAREZ, *op. cit.*.

versiune îi va linişti pe şefii nazişti, dar se înşeală. Reinhard Heydrich nu este înclinat să o creadă.

Un locotenent-colonel din *Abwehr*, Joachim Rohleder, prieten cu Heydrich, se îndoieşte de veridicitatea acestei istorii. Rohleder studiază telegrama ambasadorului belgian interceptată şi decodată. În text, Nieuwenhuys menţionează o sursă germană care a părăsit Berlinul la 29 aprilie 1940, a sosit la Roma pe 1 mai şi a rămas acolo până pe 3 mai. Cu aceste date, ofiţerul de la *Abwehr* decide să examineze lista tuturor cetăţenilor care au părăsit ţara la acea dată. Printre nume apare şi cel al lui Josef Muller, intrat în Italia la 29 aprilie şi revenit la 4 mai.

Rohleder ia atunci legătura secţia *Abwehr*-ului de la Munchen, sediu în care este înscris Muller, în speranţa că va putea stabili cu precizie că ofiţerul a călătorit la Roma în cursul zilelor semnalate. Dar colaboratorul Sfintei Alianţe şi-a protejat spatele afirmând într-un raport că destinaţia sa a fost Veneţia. Pentru aceasta, el a folosit agenţi italieni ai Sfintei Alianţe detaşaţi în garda frontierei italiene care au pus pe paşaportul său o viză de intrare în frumosul oraş din nordul peninsulei.

Dar Rohleder rămâne convins şi este cel care îi spune lui Heydrich că Josef Muller şi contactele sale cu serviciile de spionaj pontificale sunt cheia întregului mister. După un timp ancheta este suspendată, până ce agenţii *Abwehr*-ului de la Stockholm se interesează de un jurnalist catolic foarte cunoscut, Siegfried Ascher. Acesta a vizitat Roma pentru prima dată în 1935. Puţin după aceea, el a obţinut postul de secretar al părintelui Friedrich Muckermann, iezuit german reputat pentru declaraţiile sale polemice antinaziste[558].

Graţie lui Muckermann, Asher este introdus în toate sectoarele importante ale Curiei vaticane, până întocmeşte o lungă listă de prieteni. În 1937, îl însoţeşte pe Muckermann când iezuiţii îl trimit pe protectorul său în capitala austriacă. Când Austria este anexată de Germania prin *Anschluss*, Ascher se vede constrâns să fugă în Olanda, apoi în Elveţia, unde obţine un post de corespondent al ziarului *Basler Nachrichten* la Vatican. După aprobarea legilor rasiale, el se vede din nou obligat să schimbe oraşul. Ceea ce nimeni nu ştie este că în realitate Ascher se numeşte Gabriel şi nu Siegfried şi că a abandonat cu câţiva ani înainte religia iudaică pentru a îmbrăţişa catolicismul.

La sfârşitul anului 1940, Ascher găseşte o mai bună sursă de venituri: locotenent-colonelul *Abwehr*-ului, Joachim Rohleder. Ofiţerul contraspionajului german nu şi-a abandonat ancheta asupra cazului Muller. Graţie preţioaselor sale referinţe antinaziste, pentru că a lucrat cu părintele Muckermann, Ascher începe să penetreze barierele de securitate impuse de papa Pius XII Sfintei Alianţe în afacerea *Amtlich Vatikanische*.

În ianuarie 1941, Siegfried Ascher este pregătit să părăsească Berlinul pentru a se întoarce la Roma, după ce a urmat un dur antrenament la Academia agenţilor *Abwehr*.[559]

Ascher obţine de la redactorul şef al *Basler Nachrichten* o carte de acreditare pentru a fi corespondent la Sfântul Scaun. Spionul *Abwehr*-ului îl înştiinţează pe şeful său că nu are nevoie să primească onorarii, căci salariul său

[558] I. PAINE, *German Military Intelligencein the World War II*
[559] D. ALVAREZ &R. A. GRAHAM, *op. cit.*.

va fi dat de Vatican. Desigur, minte. La sfârşitul lui aprilie, Siegfried Ascher îl reîntâlneşte la Berlin pe locotenent-colonelul Rohleder cu scopul de a primi fonduri necesare pentru călătoria sa la Roma. Înainte de a pleca, îi telefonează nunţiului Vaticanului, cardinalul Cesare Orsenigo, pentru ca acesta să-i dea o scrisoare de recomandare.

Scrisoarea este adresată influentului substituit de la secretariatul de stat al Vaticanului, Monseniorul Giovanni Montini, viitorul papă Paul VI. La Sfântul Scaun, în numai o săptămână, Siegfried Ascher este primit de Montini, de părintele Leiber şi de Monseniorul Kaas. Datorită acoperirii sale de jurnalist specializat în afacerile Bisericii, la început nimeni nu-l suspectează, dar părintele Robert Leiber nu poate crede că un bărbat de origine evreiască poate să călătorească liber în Germania. Leiber îl contactează pe agentul său Nicolas Estorzi, *Mesagerul*, cerându-i să verifice tot ce poate despre Ascher.

Leiber este totodată avertizat de către cel mai înalt responsabil al ordinului benedictinilor că Ascher ar putea avea legături cu Herbert Keller, fost călugăr şi agent al SD. Estorzi îl informează pe Leiber că un evreu care trece drept jurnalist a fost antrenat la *Academia Abwehr* în divizia de contraspionaj şi că ar putea fi de origine suedeză.

Leiber îl convoacă aşadar pe Siegfried Ascher cu intenţia de ai vorbi despre trecerea lui în Germania. Pentru a refuza invitaţia spionul se scuză, pretextând că are de lucru. Robert Leiber îl informează atunci pe Montini că agentul său din Sfânta Alianţă în Germania l-a asigurat că Siegfried Ascher este probabil un foarte periculos agent al Gestapo-ului.

În orice caz, de pe la sfârşitul lui februarie 1941, agentul lui Rohleder cunoaşte mai mult sau mai puţin obiectivele misiunii lui Josef Muller la Vatican, ca şi implicarea lui Pius XII care, în primăvara lui 1940, a avertizat guvernele olandez şi belgian de posibilitatea unei intervenţii germane în ţările lor, care se va şi produce imediat după aceea.

Raportul final al lui Siegfried Ascher este foarte convingător, iar Rohleder îl comunică mai departe lui Canaris. Şeful *Abwehr* încearcă să nu dea prea mare importanţă acestui raport şi afirmă că fără probe concrete va fi imposibil să-l arestezi pe unul dintre agenţii cei mai eficace în afacerile cu Vaticanul. Amiralul Wilhelm Canaris nu va permite lui Rohleder şi Ascher să-l captureze pe Muller. În final, raportul „Muller, Josef” este îngropat în arhivele cele mai adânci ale serviciilor de informaţii militare ale Reichului.

La sfârşitul lui 1942, SS-iştii îl arestează pe Ascher pe o stradă din Berlin. Cineva, a făcut să apară un raport sub formă de denunţ, în care originea evreiască a spionului german este scoasă la lumină. Ascher este trimis la Gestapo fără ca *Abwehr*-ul să fie anunţat.

Când locotenent-colonelul Joachim Rohleder, şeful contraspionajului, află de arestarea lui Ascher, este prea târziu: jurnalistul moare în timpul interogatoriului. Mai mulţi scriitori şi istorici semnalează că în anul acela Canaris a căzut în dizgraţie în ochii lui Hitler, iar prăpastia dintre forţele de securitate ale Reichului, *Abwehr* şi SS-işti este deja imensă. Poate că din această cauză atunci când

agenţii SS ai lui Himmler primesc raportul privind originea iudaică a agentului *Abwehr* preferă să lase interogatoriul în grija celor de la *Gestapo*[560].

Alte surse asigură că în cursul lunilor care au precedat arestarea lui Siegfried Ascher de SS, Mesagerul Sfintei Alianţe s-a dus în Olanda şi în Suedia pentru a culege informaţii asupra jurnalistului. De fapt, părintele Robert Leiber, şeful spionilor papei Pius XII este cel care ar fi indicat părintelui Nicolas Estorzi maniera de a se „debarasa" de periculosul Siegfried Ascher. Din nou braţul Sfintei Alianţe Vaticane a acţionat într-un mod radical asupra unui inamic.

În acest timp, Josef Muller, graţie protecţiei colonelului Hans Oster şi a maiorului Hans Dohnanyi, amândoi membri ai reţelei anti-Hitler, este numit responsabil al agenturii *Abwehr* la Vatican.

Un nou pericol planează asupra Sfântului Scaun odată cu sosirea unui alt spion german. Paul Franken vine la Roma în februarie 1943 pentru a preda ca profesor de istorie la Colegiul german, de pe Via Nomentana, dar în realitate este un agent al spionajului militar.

El are contacte de preţ: Josef Muller, Monseniorul Kaas, Krieg, Schonhoffer, Ivo Zeiger şi responsabilul spionilor papei, Robert Leiber. Cu profilul său de student catolic, amestecat în mişcările muncitoreşti de dinainte de război, Franken a fost arestat de *Gestapo* şi condamnat la doi ani de închisoare pentru activităţi împotriva regimului[561]. Acest fapt îl ajută să se scufunde în apele adânci ale Curiei romane.

Jacob Kaiser, fost lider muncitoresc, l-a recrutat pe Franken pentru *Abwehr* datorită cunoştinţelor sale în materie de politică vaticană, drept pentru care el a fost destinat misiunii din cadrul Sfântului Scaun. Leiber reia legătura cu *Mesagerul* pentru a primi informaţiile necesare despre Franken. Două săptămâni mai târziu, Estorzi trimite şefului său un mesaj, codat în „Verde", dintr-un oraş austriac. Agentul Sfintei Alianţe îl avertizează pe Leiber despre adevăratele intenţii ale lui Paul Franken, dar fără să aibă o certitudine asupra lor. Spionul lui Pius XII decide să păstreze germanul în „carantină".[562]

La 25 iulie 1943, alarmele Sfintei Alianţe sună din nou când regele Victor-Emmanuel III, sprijinit de generali şi şefi fascişti, decide să-l demită pe Mussolini şi să-l numească pe mareşalul Pietro Badoglio în fruntea guvernului. Visele Ducelui de a crea un nou imperiu roman se topesc tot atât de repede pe cât o arată dezastrul militar italian. Invazia aliaţilor în Sicilia a avut loc la 10 iulie, cu perspectiva de a elibera întreaga peninsulă italiană de sub jugul german. După căderea lui Mussolini, Hitler, anticipând prăbuşirea armatei italiene, decide să trimită un corp de armată în nordul Italiei. Noutăţile trimise la Vatican de către agentul Nicolâs Estorzi sunt foarte clare: unităţile Wehrmacht-ului rămân cantonate şi se pregătesc de un asalt final asupra Romei. Avertismentele agentului se dovedesc reale atunci când, la 8 septembrie, Badoglio anunţă oficial

[560] Amiralul Wilhelm Canaris conduce Abwehr din 1935 până în 1944. La sfârşitul lui 1942, este pe punctul de a cădea în dizgraţie în ochii lui Hitler şi se află sub supraveghere, suspectat că întreţine relaţii cu cercurile antinaziste. La 23 iulie 1944, este arestat şi interogat, suspectat că a participat la atentatul împotriva lui Hitler cu trei zile mai devreme. La 9 aprilie 1945, acuzat de înaltă trădare, este executat în inchisoareadin Flossenberg. Vezi de asemenea H. HOHNE, *op. cit.*.

[561] D. ALVAREZ, *op. cit.*.

[562] B. BOKUN, *op. cit.*.

semnarea armistiţiului cu forţele anglo-americane, care ocupă deja sudul ţării. Hitler şi generalii săi dau „undă verde” pentru ocuparea Oraşului etern.

Intenţiile şefului nazist sunt clare. În oraş circulă zvonuri în urma cărora se pare că Fuhrer-ul era convins de rolul papei Pius XII şi al serviciilor sale de spionaj în căderea lui Mussolini. Oricum ar fi, autorităţile papale nu-şi fac prea multe iluzii în ceea ce priveşte respectul pe care l-ar putea avea Hitler faţă de neutralitatea vaticană sau faţă de Sfântul Părinte. După rapoartele din mâinile serviciului de spionaj pontifical, în primăvara lui 1941, în timpul unei întâlniri între ministrul Afacerilor externe al Italiei, contele Galeazzo Ciano, şi omologul său german, Joachim von Ribbenntrop, reprezentantul lui Hitler a sugerat italianului posibilitatea expulzării lui Pius XII de la Roma, căci „într-o nouă Europă, nu există loc pentru papalitate. În noua Europă dominată de naţional-socialism, Vaticanul ar trebui să fie redus la un simplu muzeu.”[563]

În ciuda mesajelor de liniştire a italienilor, zvonurile se dovedesc din ce în ce mai reale la sfârşitul lui 1943, atunci când regimul nazist sărbătoreşte zece ani. La acel moment, paraşutiştii germani controlau deja perimetrul pieţei Sfântului Petru, sub privirile neliniştite ale membrilor gărzii elveţiene.

Anticipând asaltul Romei de trupele celui de-al III-lea Reich, ambasadele străine au distrus documentele clasate drept „secrete” sau „delicate”, la fel şi maşinile lor de codificare. Pe de altă parte, comandantul gărzii elveţiene a fost informat verbal că Sfântul Părinte nu vrea o baie de sânge şi a ordonat tuturor membrilor gărzii să nu opună rezistenţă în faţa invadării presupuse a Vaticanului de trupele germane.[564]

Ofiţerul refuză să accepte acest ordin şi însuşi papa trebuie să-l cheme pentru a-i confirma. De fapt, nu era în planurile lui Hitler să ia în stăpânire Vaticanul, cu atât mai puţin pe suveranul pontif.

Fuhrer-ul se află acum sub presiunea a două grupări. Opus invaziei, îl găsim pe Josef Goebbels, sinistrul ministru al Propagandei Reichului, care îl asigură că o operaţie de invazie a Vaticanului va avea un impact devastator asupra opiniei publice mondiale. Joachim von Ribbentrop, ministrul Afacerilor externe al Reichului este de părere că invazia este necesară şi-l sfătuieşte pe Hitler să se debaraseze odată pentru totdeauna de această jenă pe care o reprezintă papa.[565]

În mai 1944, Paul Franken se întoarce în Germania, chiar în momentul în care armatele aliate fac presiune asupra forţelor Axei pentru cucerirea Romei.

În februarie 1944, după o serie de erori ale *Abwehr*-ului şi dezertarea mai multor membri, Hitler semnase decretul prin care toţi membri şi toate operaţiunile *Abwehr* trec în subordonarea RSHA, organizaţia nazistă care controlează toate forţele de poliţie şi de informaţii ale Reich-ului. Amiralul Canaris este trimis într-un post fără importanţă într-un departament economic, în timp ce Gestapo-ul se interesează din ce în ce mai mult de contactele ciudate dintre civili şi personalul *Abwehr*-ului.

Anchetele conduc la arestarea colonelului Hans Oster şi a maiorului Hans Dohnanyi, două dintre cele mai importante creiere anti-naziste de la *Abwehr*. Chiar sub tortură, Oster şi Dohnanyi refuză să vorbească despre contactele lor cu

[563] M. BLOCH, *Ribbentrop*
[564] P. BLET, *op. cit.*.
[565] M. BLOCH, *op. cit.*.

Vaticanul şi Sfânta Alianţă. În final, cei doi spioni sunt executaţi cu câte un glonţ în ceafă, iar trupurile lor sunt atârnate de nişte cârlige de măcelărie.

Următorul care a fost arestat şi brutal interogat este Josef Muller. El respinge acuzaţiile şi neagă implicarea sa în comploturile antinaziste ale Vaticanului. Muller va fi unul dintre puţinii membri ai *Abwehr*-ului care va scăpa cu viaţă.

La rândul său, Paul Franken părăseşte postul său din spionajul militar al Wermacht-ului, încercând să nu atragă atenţia Gestapoului şi a SS-iştilor şi obţine un post de traducător pentru muncitorii italieni din Germania. Franken va supravieţui regimului nazist şi celui de-al Doilea Război Mondial[566].

În timpul acestor ani, favorurile Vaticanului şi în particular ale Curiei romane merg de la o parte la alta. Secretarul de stat al Vaticanului, Monseniorul Maglione, sau substituţii săi, cardinalii Montini şi Tardini, au dat ordin tuturor înalţilor membri ai Curiei să nu vorbească sau să ia legătura cu vreunul dintre membri ambasadei germane la Sfîntul Scaun.

Curând, Sfânta Alianţă descoperă legăturile cvasi-cotidiene ale episcopului Alois Hudal[567], rector pronazist la unul dintre colegiile germane din Roma, cu înalţi membri ai reprezentanţei diplomatice a celui de-al III-lea Reich. În câţiva ani, Hudal va deveni una dintre figurile cheie ale organizaţiei „Odessa”[568], pusă la cale de foşti membri SS pentru a-i ajuta să fugă pe criminalii de război nazişti spre America de Sud, traversând ceea ce se va numi „Culoarul Vatican”.

Puţin câte puţin, războiul se întoarce în dezavantajul ţărilor Axei. Resturile glorioasei armate a IV-a se predau Armatei roşii lui Stalingrad; în Africa, puternica *Afrika Korps* a mareşalului Erwin Rommel se predă, împreună cu unităţile italiene, armatelor anglo-nord-americane, eliberând litoralul mediteraneean pentru asaltul Siciliei; bombardierele nord-americane lovesc fără încetare industria de război nazistă, în timp ce britanicii transformă în cenuşă oraşe întregi, precum Dresda, la 14 februarie 1945, pentru a răzbuna bombardamentele naziste asupra Londrei.

Dorinţa lui Ernest von Weizsâcker — care l-a înlocuit pe Diego von Bergen în fruntea ambasadei germane la Sfântul Scaun — de a pune capăt războiului graţie unei medieri papale nu este decât un vis.

Trebuie să încerce să-l convingă pe Pius XII să negocieze o pace în Europa pentru a evita înfrângerea totală a Germaniei şi o „sovietizare” ulterioară a continentului sau a Europei orientale. Există încă doi spioni în delegaţia diplomatică: Harold Friedrich Leith-Jasper, oficial ataşat de presă la ambasadă, şi Carl von Clemm-Hohenberg, un obscur ofiţer de informaţii sub acoperirea de ataşat comercial. În toamna lui 1942, Leith-Jasper pune Berlinul la curent despre neîncetatele călătorii ale lui Myron Taylor, reprezentantul preşedintelui Roosevelt la Vatican. Curios, cu toate că Statele Unite sunt în război împotriva Italiei, Taylor intră şi iese din Roma fără să-şi facă probleme. Raportul ajunge la Berlin în mâinile lui Heirich Himmler. Puternicul comandant al SS va ordona lui Carl von

[566] După rapoartele Sfintei Alianţe, Paul Franken a trăit până în 1963 la Bonn, apoi s+a mutat ăntr+n orăsel aproape de Frankfurt. A murit în 1971.

[567] Alouis Hudal, episcop austriac, a fost unul dintre principalele instrumente ale Vaticanului pentru organiyarea evadărilor nayiste. Hudal va colabora la fuga lui Frany Stangl, comandant al lagărului de concentrare de la Treblinka, prin ceea ce se va numi „Culoarul Vatican”

[568] Organisation der chemaligen SS- Angehorigen (Organiya’ia fo;tilor membrii SS)

Clemm-Hohenberg „lichidarea” lui Myron Taylor în timpul uneia dintre călătoriile sale la Roma. Ordinul va fi expediat de un trimis special prin Ministerul Afacerilor externe german.

În acelaşi moment, un alt trimis soseşte în biroul Sfintei Alianţe pentru a alerta asupra unui posibil atentat împotriva unui diplomat aliat. Părintele Robert Leiber comunica suveranului pontif informaţia pe care doar ce-a primit-o de la agentul său, părintele Nicolâs Estorzi.

Sfânta Alianţă transmite serviciilor secrete americane şi britanice informaţia primită precizând că, după un document trimis de aceeaşi sursă, trei agenţi ai Gestapo-ului au fost trimişi la Roma pentru acest motiv. Leiber crede că trebuie să-l protejeze pe reprezentantul american. În dimineaţa lui 22 ianuarie 1943, trei agenţi nazişti sosesc cu trenul în Italia şi primesc asistenţa agenţilor italieni. Aceştia se instalează într-un mic apartament de unde au de gând să dirijeze operaţiunea.

Timp de câteva săptămâni ei supraveghează toate intrările şi ieşirile lui Myron Taylor. La sfârşitul lui februarie, decid să atace. Au prevăzut să urmărească vehiculul în care diplomatul american se deplasează şi să-l mitralieze la momentul dorit. În ajunul atentatului unul dintre agenţi dispare fără urmă, dar cei doi însoţitori ai lui decid să continue operaţiunea. Cei doi agenţi nazişti zăresc vehiculul pe care-l aşteaptă la una dintre ieşirile Romei. Având geamurile maşinii lăsate, ei deschid focul asupra pasagerului care se află în interior şi fug.

După atentat, ei ajung la gară şi dispar. Odată ajunşi la Berlin, se prezintă în faţa lui Himmler pentru a-l informa de succesul operaţiunii, dar ei se înşeală. De fapt, bărbatul pe care ei l-au ucis în maşina diplomatului este chiar agentul nazist dispărut. Cineva l-a răpit, sechestrat, drogat şi aşezat în maşină. Myron Taylor continuă să-şi îndeplinească sarcinile speciale între Washington şi Vatican pentru preşedintele Roosevelt, fără să aibă habar că spionajul pontifical i-a salvat viaţa.

Harold Friedrich Leith-Jasper va fi acela care-i transmite lui Himmler că un agent al serviciilor secrete germane l-a văzut pe Myron Taylor intrând la Vatican, spre surpriza redutabilului comandant al SS.

Operaţiunile Reich-ului de strângere a informaţiilor împotriva Vaticanului şi a Sfintei Alianţe se dublează în următorii ani ai războiului.

Începând cu iunie 1941, Walter Schellenberg, un tânăr ofiţer fanatic, îşi asumă controlul Amt VI, divizia RHSA a spionajului extern. De- atunci încolo, Amt VI va fi principalul responsabil al operaţiunilor de spionaj la Vatican.

Odată cu crearea RHSA, secţia de spionaj pentru afacerile Bisericii dirijată de Albert Hartl este transferată poliţiei secrete politice, *Gestapo*. Hartl, specializat în SD, nu este prea bine văzut de responsabilii grupării din urmă, din principalul motiv că iubeşte prea mult libertatea sa de mişcare, departe de privirile indiscrete ale colegilor săi[569].

Este acuzat chiar că încearcă să ascundă informaţii importante omologilor săi din alte departamente ale securităţii. Aceasta ajunge la urechile comandantului *Gestapo*, Heinrich Muller, care vede cu ostilitate metodele lui Albert Hartl. El hotărăşte să deschidă o anchetă, pentru a-l acuza de „înaltă trădare”. O săptămână mai târziu, Muller ajunge la concluzia că Hartl, fost preot,

[569] D. ALVAREZ, *op. cit.*.

este în realitate un iezuit şi agent dublu care lucrează pentru Sfânta Alianţă din interiorul serviciilor secrete germane.

Pe de altă parte, Hartl a atins o anumită celebritate în nopţile berlineze datorită cuceririlor sale. Indiscreţiile lui sexuale referitoare la personalul feminin al RHSA l-au pus în situaţia de a fi sancţionat sever, dar tot nu are de gând să-şi sacrifice viaţa personală pentru cauza Fuhrer-ului.

În timpul unei călătorii de la Viena la Berlin, Albert Hartl încearcă să seducă o tânără de 17 ani, care se dovedeşte a fi fiica unui înalt personaj al SS. Heinrich Muller decide atunci să-l degradeze pe Hartl din rangul său militar şi să-l expedieze în escadroanele de exterminare ale evreilor de pe frontul rus. Aflând aceasta, Reinhard Heydrich dă un contraordin şi, în amintirea serviciilor aduse de Albert Hartl, îl trimite ca ofiţer RHSA la Kiev, cu misiunea să controleze opinia publică din Ucraina ocupată.

Bărbatul care a creat una dintre unităţile cele mai eficace ale regimului nazist împotriva Vaticanului şi a Sfintei Alianţe nu va mai comanda niciodată o unitate de spionaj. De atunci, serviciile de informaţii ale celui de-al III-lea Reich îşi vor asuma ceea ce se numeşte „directiva Heydrich”.

În 1941, o conferinţă se ţine la cartierul general al *Gestapo*, în care se poartă în principal discuţii despre operaţiunile de spionaj împotriva Bisericii catolice, cu subiecte ca „Politica mondială a Vaticanului şi operaţiunile noastre de spionaj” sau „Operaţiunile de strângere a informaţiilor în conflictul cu catolicismul politic în sânul Reichului”. În timpul reuniunii, Reinhard Heydrich evocă necesitatea îmbunătăţirii misiunilor de spionaj împotriva papalităţii prin operaţiuni de contraspionaj care să urmărească detectarea agenţilor serviciilor de informaţii ale Vaticanului, Sfânta Alianţă şi Sodalitium Pianum, în Germania şi ţările ocupate[570].

„Directiva Heydrich” ordonă tuturor unităţilor de spionaj şi securitate ale Reichului să-şi dubleze eforturile pentru a penetra securitatea Vaticanului. Prima măsură constă în trimiterea de agenţi RHSA în toate ambasadele germane pentru a aduna informaţii asupra conexiunilor Vaticanului cu acele ţări. Este o idee a lui Reinhard Heydrich, care l-a convins pe Joachim von Ribbentrop, ministru al Afacerilor externe, să-şi stabilească „ataşaţi poliţieneşti” în legaţiile din străinătate. „Ataşatul poliţienesc” al ambasadei Germaniei la Vatican este Richard Haidlen, un bărbat fără scrupule fidel lui Heydrich.

La începutul lui 1942, Haidlen este înlocuit cu Werner Picot, un poliţist care are relaţii strânse cu RHSA şi ministerul Afacerilor externe. Picot îi este de asemenea fidel lui Heydrich. În fiecare zi, graţie celor trei documente redactate personal şi concis de către Picot, atotputernicul comandant al Departamentului central de securitate al Reichului se informează asupra activităţilor serviciilor secrete străine, ale Sfintei Alianţe şi ale serviciilor de informaţii italiene. Încet, încet, Werner Picot devine celebru în saloanele Sfântului Scaun unde este invitat de către cardinalii profascişti. În absenţa ofiţerului RHSA din ambasadă, Heydrich îi încredinţează responsabilitatea sarcinilor de securitate maiorului Herbert Kappler, ataşat poliţienesc la ambasada germană din Italia.[571]

[570] R. RAMEN, *op. cit.*.
[571] S. ZUCCOTTI, *Under His Very Windows. The Vatican and the Holocaust in Italy*

Kappler, de talie mică, blond, cu chipul brăzdat de cicatrice, urme ale duelurilor sale din tinereţe, este un om violent, care are o plăcere deosebită de a tortura oameni.

Primul său agent în interiorul Vaticanului este asistentul unui profesor de la Institutul Gregorian, universitatea iezuită din Roma. Acest om şi-a oferit în mod voluntar serviciile după ce a citit Mein Kampf, carte în care Hitler îşi expune ideologia politică. În timpul slujbei sale de la gregorieni, spionul lui Kappler este însărcinat să deschidă corespondenţa membrilor corpului profesoral şi să asculte conversaţiile pentru a-l informa mai apoi personal pe Herbert Kappler. Numit monitor şi asistent al cursanţilor, spionul este chemat la Berlin de către arhiepiscopul cardinal Michael von Faulhaber. Robert Leiber a aflat prin Sodalitium Pianum că un spion se află în Universitatea Gregoriană. În urma solicitărilor spionului lui Pius XII, agentul german este îndepărtat la Berlin.

Un alt celebru spion nazist la Vatican: Alfred von Kageneck, fiul unei familii nobile catolice germane. Recrutat în mai 1940 de către Helmut Loos, secundul lui Kappler, Kageneck a fost trimis la Roma datorită excelentelor sale relaţii cu părintele Robert Leiber, prieten de familie. În fiecare dintre călătoriile sale, spionul german culege importante informaţii pentru superiorii săi din Berlin, dar ceea ce nimeni nu va şti până la sfârşitul războiului, este că în realitate lucrează pentru Sfânta Alianţă în gruparea *Teutonicum*, divizie a contraspionajului papal, însărcinată cu dezinformarea serviciilor de securitate ale celui de-al III-lea Reich[572].

Kappler şi Loos sînt convinşi că ei au reuşit într-adevăr să penetreze serviciile secrete ermetice ale spionajului pontifical. Alfred von Kageneck fusese recrutat de către Sfânta Alianţă în aprilie 1942 şi trimis în *Teutonicum* de părintele Robert Leiber. Odată cu prima sa vizită la Roma, Kageneck mărturiseşte iezuitului legăturile sale cu *Amt VI* a spionajului nazist şi scopul călătoriei sale la Roma. Leiber îi informează pe papa Pius XII şi pe părintele general al iezuiţilor. Amândoi îi recomandă să continue relaţiile cu agentul dublu.

La fiecare întâlnire, Sfânta Alianţă va pregăti un raport conţinând documente importante şi foarte delicate, care sunt date agentului din *Teutonicum*, care, la rândul său, va trebui să le predea lui Helmut Loos la ambasada germană din Roma.

În cursul anilor următori, informaţia vine şi pleacă între Vatican şi Berlin, prin intermediul lui Alfred von Kageneck. Agentul dublu este cel care dezvăluie Sfintei Alianţe numele spionilor germani recrutaţi de *Amt VI* pentru a se infiltra în Vatican. Graţie informaţiilor sale va cădea Charles Bewley, un fost diplomat irlandez care fusese ambasadorul ţării sale în Germania şi la Vatican. Va cădea de asemenea Werner von Schulenberg, un fost ofiţer al armatei germane care s-a retras la Roma cu intenţia de începe o carieră de scriitor. Schulenberg frecventează cercurile aristocrate şi intelectuale din Cetatea eternă sub pretextul că promovează relaţiile culturale germano-italiene. Bewley ca şi Schulenberg lucrau pentru spionaj[573].

Heydrich calculează să intre încetul cu încetul pe toate culoarele Vaticanului, sugerând de asemenea diverşilor clerici partizani ai Reichului să-şi

[572] D. KAHN, *Hitler's Spies – German Military Intelligence in the World War II*
[573] D. ALVAREZ &R. A. GRAHAM, *op. cit.*.

aducă întreg sprijinul pentru tentativa sa. Unul dintre cei mai eficace va fi directorul colegiului Santa Maria dell'Anima, sau mai simplu Anima, un centru religios aproape de Piaţa Navona. Directorul său este episcopul Alois Hudal, pe care Sfânta Alianţă l-a numit „Episcopul negru” din cauza simpatiilor pentru regimul nazist şi pentru Heirich Himmler. La început, Hudal a fost declarat persona *non grata* de secretariatul de stat din cauza raportului celor de la Sodalitium Pianum care-l desemna ca agent al serviciilor secrete ale celui de-al III-lea Reich.

Alois Hudal întreţine importante relaţii cu puternica Curie romană şi se deplasează fără probleme în saloanele acoperite de covoare. Într-o zi, Sfânta Alianţă îl înştiinţează pe părintele Robert Leiber că Hudal scrie un text pe care vrea să-l prezinte lui Adolf Hitler şi papei Pius XII, în care sunt expuse diferite pledoarii pentru obţinerea unei reconcilieri între Biserica catolică şi regimul naţional-socialist. Leiber ordonă agenţilor săi să pună mâna pe document înainte ca el să fie făcut public. Misiunea este încredinţată lui Alfred von Kageneck, spionul Sfintei Alianţe în RSHA. Kageneck a fost prezentat lui Hudal în cursul unei ceremonii în timpul Săptămânii Sfinte din 1941. După o scurtă întrevedere, Kageneck intră ca asistent pentru bunele relaţii culturale germano-italiene la Anima.

Atunci când documentul original se găseşte pe punctul de a fi terminat, manuscrisul dispare din casa de bani a lui Hudal. Nu va mai fi găsit niciodată, dar anumite surse asigură că el a ajuns în mâinile lui Leiber şi cele ale papei, care a odonat să fie păstrat în Arhivele secrete ale Vaticanului, unde mai zace şi acum în uitare.

Mai mulţi istorici şi scriitori au afirmat că documentul demonstrează clar că papa Pius XII avea cunoştinţă de „soluţia finală”[574] a problemei evreieşti şi de exterminarea sârbilor ortodocşi de către Ustaşii dictatorului croat pronazist, Ante Pavelic. Papa va refuza mereu să dea un mesaj clar de protest şi de condamnare împotriva acestor atrocităţi[575].

De mai mulţi ani, papa Pius XII şi membrii spionajului pontifical văd în croaţi avangarda Bisericii catolice în Balcani. Când, pe 6 aprilie 1941, Adolf Hitler decide să invadeze Iugoslavia înaintea campaniei sale din Grecia, fasciştii croaţi declară independenţa. Pe 12, Adolf Hitler îşi expune planul fondat pe un statut „arian” al Croaţiei independente condusă de Ante Pavelic. Grupul lui Pavelic, grupul Ustaşilor[576], s-a opus formării unui regat slav în Sud după Primul Război Mondial.

Între 1941 şi 1945, Ustaşii duc o politică de teroare bazată pe asasinarea sistematică a sârbilor ortodocşi, a ţiganilor, evreilor şi a comuniştilor. Ante

[574] La 20 ianuarie 1942, într-un oraş de pe marginea lacului Wansee se reunesc 15 înalţi demnitari nazişti prezidaţi de Reinhard Hezdrich. În textul final, aprobat în unanimitate, se decide „soluţia finală”, altfel spus exterminarea tuturor evreilor din Europa. După Adolf Eichman, care asistă la reuniune, 11 milioane de evrei trebuiau asasinaţi. Sfănta Alianţă informeayă Vaticanul despre această întalnire şi concluziile din 9 februarie, exact cu 20 zile mai târziu. Pe 18 martie 1942, Vaticanul primeşte primele informaţii din partea agenţilor de spionaj papal asupra asasinatelor masive şi asupra deportărilor evreilor în Slovacia, Croaţia, Ungaria şi Franţa ocupată.

[575] F. X. BLOUIN, *op. cit.*.

[576] Ustaş = insurgent, rebel

Pavelic are ca scop să creeze o Croaţie catolică pură prin convertiri forţate, deportări sau exterminări.

Torturile şi asasinatele masive se dovedesc a fi atât de teribile încât membrii unităţilor germane trimit rapoarte superiorilor lor din Berlin denunţând excesele Ustaşilor.

Moştenirea istorică pe care s-a sprijinit formarea NDH (*Nezavisna Drzava Hrvatska*: Statul independent al Croaţiei) constă într-o combinaţie de vechi loialităţi către papalitate, întorcându-se cu 1300 de ani în urmă şi intense resentimente împotriva sârbilor de confesiune ortodoxă pentru injustiţiile comise în trecut[577]. Pentru catolicii croaţi, sârbii sunt vinovaţi că au favorizat confesiunea ortodoxă, că au încurajat ruptura dintre catolici şi că au colonizat zonele catolice pentru a le da majorităţii ortodoxe.

Încă de la începutul guvernului Pavelic, Pius XII a sprijinit naţionalismul catolic al Croaţilor şi a afirmat în cursul unui pelerinaj la Roma în noiembrie 1939, întrebuinţând cuvintele pe care le rostise altădată Leon X, că Ustaşii formează „marea avangardă a creştinătăţii". „Speranţa unui viitor mai bun pare să ne surâdă, un viitor în care relaţiile între Biserică şi Stat în ţara voastră se vor regla armonios", spune Pius XII grupului croaţilor veniţi la Vatican sub conducerea arhiepiscopului Alojzije Stepinac[578].

La 25 aprilie 1941, noile autorităţi decretează interdicţia oricărei publicaţii în chirilică. O lună mai târziu, legile antisemite sunt aprobate. La sfârşitul lui mai, primii evrei din Zagreb cunosc deportarea în lagărele de exterminare. Sfânta Alianţă începe să trimită telegrame codate părintelui Robert Leiber la Vatican, alertând asupra masacrelor populaţiei civile şi a preoţilor ortodocşi. În mod misterios, secretariatul de stat cere agenţilor desfăşuraţi în Statul independent al Croaţiei, să evite orice „fricţiune" cu autorităţile.

La 14 iulie acelaşi an, ministrul de Justiţie reuneşte episcopii Croaţiei pentru a-i informa că un sector foarte important al populaţiei, în principal cea ortodoxă, nu va intra în „convertirile forţate", ca să „nu contamineze catolicismul Sfintei Croaţii". Când Stepinac întreabă ce se va întâmpla cu ei, funcţionarul răspunde: „Nu le mai rămâne decât deportarea şi exterminarea."

Cu acest mandat, Ustaşii se lansează în asasinarea fără discriminare. Agenţii Sfintei Alianţe, în ciuda avertismentelor sosite de la Vatican, continuă să informeze asupra atrocităţilor. Unul dintre agenţi, care semnează L.T., trimite pe 28 aprilie 1941 un raport al părintelui Leiber în care se spune: „O bandă de Ustaşi a atacat şase sate ale districtului Bjelovar şi a arestat 250 de bărbaţi, printre care şi un institutor şi un preot ortodox. Ei au fost obligaţi să sape un şanţ şi au fost legaţi cu sârmă. Apoi au fost aruncaţi acolo şi îngropaţi de vii"[579].

---

[577] J. CORNWELL, *op. cit.*.

[578] C. FALCONI, *The Silence of Pius XII*

[579] Scriitorul şi cercetătorul Carlo Falconi a adunat, la începutul anilor şaizeci, documente asupra atrocităţilor comise în Croaţia lui Ante Pavelic. El a obţinut autorizaţia să consulte arhivele Republicii Federale a Iugoslaviei, ca şi Arhivele secrete ale Vaticanului, unde se făcea referire la poziţia Bisericii şi a Vaticanului asupra masacrelor din Croaţia. A descoperit mai multe rapoarte ale Sfintei Alianţe care relatau crime concrete. Arhivele Vaticanului referitoare la *Neyavisna Dryava Hrvatska*, deschise din ordinul lui Ioan XXIII, se vor reînchide sub pontificatul lui Paul VI.

În alt raport, sosit prin intermediul unui agent din contraspionajul papal, Sodalitium Pianum, şi datat 11 mai 1941, putem citi: „Ustaşii au făcut prizonieri 331 sârbi, printre care se găseau un preot sârb ortodox şi fiul său de 9 ani. Victimele au fost hăcuite cu toporul. L-au obligat pe preot să se roage, în timp cei despicau copilul. Apoi l-au torturat, i-au smuls barba şi i-au crestat ochii, înainte de al jupui de viu”.

După masacru, de care Vaticanul este deja informat prin agenţii săi, Pavelic, care se numise *Poglavnik* (echivalentul Fuhrer-ului în croată), decide să viziteze Italia pentru a semna un pact cu Benito Mussolini. În cursul acestei vizite, Ante Pavelic s-a întâlnit în secret cu Pius XII. Sărutul pe care *Poglavnik* îl depune pe inelul papal, arată nu numai recunoştinţa Statului independent al Croaţiei faţă de Sfântul Scaun dar, de asemenea, şi tăcerea papei în faţa atrocităţilor comise în numele credinţei catolice, în trecut şi pe viitor, a bandelor de Ustaşi.

Scriitorul John Cornwell subliniază că între 1941 şi 1945, aproape 487 000 de sârbi ortodocşi şi 27 000 de ţigani au fost asasinaţi. Mai mult, din 45 000 de evrei care formau comunitatea iudaică din Iugoslavia, 30 000 sunt morţi: 20 000-22 000 în lagărele de concentrare ale Ustaşilor, ceilalţi în camerele de gazare.

Încă de la început, arhiepiscopul de Zagreb Alojsije Stepinac[580] a acceptat principiile fundamentale ale noului Stat al Croaţiei şi chiar l-a presat pe Pius XII să admită că Ante Pavelic este unul din susţinătorii fundamentali ai Bisericii catolice în Europa slavă. Pentru Stepinac, Pavelic este „catolic sincer”, cum scrie în jurnalul său. Din cele mai înalte amvonuri, se cere populaţiei o rugăciune sinceră pentru *Poglavnik* în timp ce alţi preoţi, mereu franciscani, participă activ la masacre[581].

Într-un raport către Vatican, un agent al Sfintei Alianţe afirmă: „Un mare număr dintre ei (preoţi franciscani) se plimbă cu armele şi conduc cu un zel extraordinar acţiunile lor criminale. Un preot numit Bozidar Bralow, cunoscut pentru faptul că poartă mereu o mitralieră, a fost acuzat că a dansat în jurul cadavrelor a 124 de sârbi asasinaţi în Alipasin-Most, iar un altul, că ar fi ţinut predici bandelor de Ustaşi cu crucifixul în mână, în timp ce aceştia tăiau gâtul femeilor sârbe.”

Această ultimă istorie a fost de asemenea relatată de un jurnalist italian, care adaugă în documentul său, că masacrul a avut loc la Banja Luka.

Un alt cercetător, Jonathan Steinberg, a avut acces la arhivele documentare şi fotografice ale ministerului Afacerilor externe al Italiei, unde sunt adunate imagini ale masacrelor şi raporturile decodificate ale agenţilor serviciului de spionaj papal, care-i informează pe superiorii lor de exterminarea a oraşe şi sate întregi de confesiune ortodoxă. Toate aceste descoperiri sunt reluate în *All or nothing: The Axis and the Holocaust, 1941-1943*. Întrebarea care s-a pus foarte des în acea epocă, şi care se mai pune încă şi azi, este aceasta: cum a fost posibil ca Biserica catolică, papa Pius XII, Vaticanul, autorităţile catolice ale

[580] Arhiepiscopul de Zagreb, Monseniorul Alojyije Stepanic, sprijinul catolic al guvernului pronazist Ante Pavlic (care încă de la început era la curent cu masacrele şi exterminarea sârbilor, evreilor şi ţiganilor) şi unul dintre stâlpii de bază care i-a sprijinit pe criminalii de război naziţti şi croaţi să fugă în America de Sud după cel de-al Doilea Război Mondial, va fi beautificat de către papa Ioan Paul al II-lea odata cu viyita sa în Croaţia, pe 3 octombrie 1998.

[581] C. FALCONI, *op. cit.*.; J. CORNWELL, *Hitler’s Pope…., op. cit..*

Croaţiei şi serviciile lor de informaţii, să nu facă absolut nimic pentru a opri uciderea în masă, sau cel puţin să o condamne?

Steinberg face publică o scrisoare trimisă de către arhiepiscopul primat al Bisericii catolice din Croaţia, Alojzije Stepinac, dictatorului Ante Pavelic în care prelatul citează opiniile favorabile ale tuturor episcopilor despre „convertirile forţate" şi afirmă chiar că episcopul de Mostar, Monseniorul Miscic, este foarte favorabil faţă de desfăşurarea tuturor mijloacelor necesare pentru salvarea sufletelor croaţilor. Stepinac, după ce laudă operaţiunile de convertire religioasă făcute de autorităţile croate, semnalează în aceeaşi scrisoare: „În parohia Klepca, şapte sute de schismatici din sate apropiate au fost asasinaţi". Un mare număr dintre aceştia au fost executaţi în lagărul de concentrare de la Jasinovac, unul dintre cele mai mari din acea vreme[582].

Cea mai mare parte a episcopilor, Sfântul Scaun, secretariatul de stat şi papa Pius XII însuşi profită de înfrângerea lugoslaviei în faţa nazismului, pentru a spori puterea şi înaintarea catolicismului în Balcani. Incapacitatea episcopilor croaţi de a se detaşa de regim, de a-l denunţa şi excomunica pe Ante Pavelic şi pe complicii săi, se datorează dorinţei lor de a profita de această „ocazie bună" pentru construirea unei puternice baze catolice în Balcani.

Scriitorul şi cercetătorul John Cornwell a avut acces şi la documentele depozitate în Arhivele secrete ale Vaticanului, printre care un raport al Congregaţiei pentru Bisericile orientale care arată că Vaticanul era la curent cu convertirile forţate încă din iulie 1941. Pe de altă parte, Cornwell a putut consulta un raport al Sfintei Alianţe, în care este descrisă trimiterea a aproape şase mii de evrei pe o insulă pustie, fără apă şi fără hrană. „Toate tentativele pentru a le veni în ajutor au fost interzise de autorităţile croate", spune raportul serviciului de spionaj pontifical. Nu există nici un document care să facă referire la un răspuns sau o iniţiativă din partea Vaticanului cu privire la acest subiect.

Părintele Cherubino Seguic, reprezentant special al lui Ante Pavelic, soseşte atunci la Roma pentru a dezminţi ceea el califică „vorbele mincinoase ale comunişţilor, evreilor şi membrilor serviciului secret al Vaticanului". Pe 6 martie 1942, cardinalul francez Eugene Tisserant, expert în problemele Balcanilor, membru în loja masonică a Marelui Orient şi om de încredere al papei Pius XII, se întâlneşte în secret cu Nicola Rusinovic, reprezentant „oficios" al guvernului lui Pavelic pe lângă Vatican, căruia îi spune:

„Ştiu că franciscanii, de exemplu părintele Simic din Knin, au participat la atacurile împotriva populaţiei ortodoxe, mergând până la a distruge bisericile, cum a fost cazul la Banja Luka. Ştiu că franciscanii au acţionat într-o manieră abominabilă şi acest lucru mi-a făcut rău. Asemenea acte nu trebuie să fie comise de către persoane instruite, cultivate, civilizate şi încă şi mai puţin de către preoţi."[583]

Ceea ce este sigur, este că papa Pius XII nu va înceta niciodată să se arate binevoitor faţă de regimul lui Ante Pavelic. De exemplu, în iulie 1941, suveranul

[582] Autorul în persoană, împreună cu jurnalistul Julio Fuentes, de la ziarul *El Mundo*, a fost martor la bombardamentul masiv al artileriei sârbe asupra satului croat Jasinovac în 1991. Autorităţile sârbe au afirmat că bombardamentul era o „chestiune de onoare şi de răzbunare" împotiva croaţiilor, după cincizeci de ani.

[583] J. STEINBERG, *All or Nothing: The Axis and the Holocaust, 1941 - 1943*

pontif primeşte o sută de agenţi ai securităţii croate conduşi de comandantul de poliţie din Zagreb. După război, acesta va fi acuzat de „crimă împotriva umanităţii” şi pentru că a executat personal, de faţă cu martori, şase femei cu cei nouă copii ai lor.

Pe 6 februarie 1942, papa Pacelli primeşte în audienţă un mic grup din Tinerimea Ustaşă, cărora le aminteşte că „sunt salvatorii creştinităţii” şi el remarcă, un pic supărat, că „nimeni nu vrea să recunoască unicul şi adevăratul inamic al Europei: nu am început încă autentica cruciadă militară comună împotriva bolşevismului”.

În ceea ce priveşte Rusia, o nouă operaţiune va fi pusă la cale de Sfânta Alianţă. Atunci când Hitler dezlănţuie faimoasa operaţiune „Barbarossa”, la 22 iunie 1941, papa Pacelli vede în aceasta o bună ocazie de a pătrunde în inima inamicului bolşevic prin evanghelizare. Pentru aceasta, face apel la cardinalul Tisserant şi la şeful spionilor săi, părintele Robert Leiber. Suveranul pontif le ordonă să pregătească un plan care să permită trimiterea misionarilor catolici în siajul unităţilor Wehrmacht-ului pe ruta către Moscova, în timp ce acestea „eliberează” teritoriile Uniunii sovietice. În acest scop, cardinalul Tissernat şi Leiber pun la punct o veritabilă misiune de spionaj: „planul Tisserant”.

Dar Hitler are alte proiecte când declară: „Creştinismul este cea mai rea dintre calamităţile care au căzut asupra umanităţii. Bolşevismul nu este decât fiul bastard al creştinismului; amândoi sunt monştrii zămisliţi de evrei.” Franz von Papen declară în timpul interogatoriului său la Tribunalul Militar internaţional de la Nuremberg, care începe la 12 octombrie 1945:

„Reevanghelizarea Uniunii sovietice a fost o operaţiune a Vaticanului. Sau prin intermediul departamentului de misiuni, sau prin serviciile secrete”[584].

Un lucru este sigur, „planul Tisserant” este condus personal de cardinalul Eugene Tisserant şi nu de către Robert Leiber, chiar dacă principalii actori sunt agenţi ai Sfintei Alianţe. Responsabilul spionajului pontifical pentru ducerea la bun sfârşit a „planului Tisserant” în Uniunea Sovietică va fi Nicolas Estorzi, *Mesagerul*.

Activităţile eminenţei sale în estul Europei au fost deja evocate în iulie 1940. Conducătorul nazist Alfred Rosenberg, anticatolic fervent, a interzis atunci intrarea preoţilor în regiunile „eliberate” din Uniunea Sovietică.

Reinhard Heydrich, şeful Biroului central de securitate al Reich-ului va fi însărcinat cu vânătoarea agenţilor Sfintei Alianţe şi ai Vaticanului în Rusia. La 2 iulie 1941, Heydrich face să circule un document printre înaltele sfere ale naziştilor, intitulat: „Noi tactici ale muncii Vaticanului în Rusia”. Comandantul RSHA explică acolo că Vaticanul şi serviciile sale de spionaj au conceput o operaţiune numită „planul Tisserant” pentru a infiltra preoţi catolici în zonele controlate de Wehrmacht. Acest plan are ca bază recrutarea de capelani, ajutoare ale preoţilor spanioli şi italieni, pentru a însoţi unităţile care luptă pe frontul oriental.

Prelaţii conduşi de Estorzi se ocupă să strângă informaţii pentru a instala catolicismul, protejat de înaintarea germană. Heydrich explică în raportul său:

[584] R. ORVEY, *Interrogations: The Nazi Elite in Allied Hands, 1945*

„Trebuie să împiedicăm catolicismul să devină principalul beneficiar al războiului în noua situaţie creată pe teritoriul rus cucerit cu sânge german. Agenţii papei profită de această situaţie şi trebuie ca ea să înceteze”[585].

Un ordin din data de 6 septembrie cerea comandanţilor de unităţi, să informeze comandamentul suprem al armatei despre „orice semn de activitate al operaţiunilor Vaticanului şi a serviciilor sale de informaţii în Rusia”. În realitate, „planul Tisserant” a fost conceput mai devreme: el datează mai exact încă de pe vremea pontificatului lui Pius XI.

Nicolas Estorzi este însărcinat să-i interogheze unul câte unul pe candidaţii care ar putea să execute „planul Tisserant”, iar pentru aceasta pregăteşte mânăstirile Grotta Ferrara, în Italia, Chevetogne, în Belgia şi Velehard, în Moravia.

Ei călătoresc deghizaţi în comercianţi, cu crucifixul pliat în interiorul stilourilor, sau ca grăjdari în ariergarda germană. Când ajung în locuri potrivite celebrării slujbelor religioase clandestine, spionii papei se îndepărtează de convoaie şi continuă misiunea asumându-şi riscul. Un mare număr dintre ei sunt bine primiţi de către populaţie, pe când alţii sunt executaţi de către partizanii comunişti sau pur şi simplu arestaţi şi trimişi în lagărele de muncă din Siberia. După unele surse neoficiale, se estimează că 217 membri ai grupării *Russicum*, aparţinând Sfintei Alianţe, au murit în timpul derulării „planului Tisserant”.

Nicolas Estorzi, responsabil cu conducerea planului, rămâne în Rusia până în februarie 1943, dată la care se alătură trupelor germane care se retrag precipitat din faţa Armatei roşii.

La 31 ianuarie, generalul Von Paulus s-a predat la Stalingrad. Din 330 000 de oameni care au compus a VI-a Armată germană, numai 91 000 au supravieţuit. Numeroşi dintre ei vor muri în lagărele de prizonieri din Siberia.

Capitularea germană în oraşul rusesc, va marca începutul sfârşitului „Reich-ului de o mie de ani” visat într-o zi de Adolf Hitler. În acest timp, şi după eşecul „planului Tisserant”, papa Pius XII va cere în enciclica *Ecclesiae decus* din 23 aprilie 1944:

„Sper că va veni ziua în care nu va mai fi nevoie decât de o singură turmă într-un singur grajd, care să asculte de o singură voce, cea a lui Iisus Hristos, sau a Vicarului său pe acest pământ. (...) credincioşii lui Hristos trebuie să lucreze împreună într-o singură Biserică, cea a lui Iisus Hristos într-un mod care să prezinte un front comun, strâns, unit şi neclintit, care să facă faţă atacurilor în creştere ale duşmanilor religiei”.

Istoricii John Cornwell, Carlo Falconi, Jonathan Steinberg şi Harold Deutsh semnalează că ambiţia papei Pius XII de a evanghheliza estul Europei, nu explică tăcerea sa în faţa exterminării a şase milioane de evrei prin „soluţia finală”[586].

---

[585] C. FALCONI, *op. cit.*.

[586] Serviciul de spionaj al Vaticanului, Sfânta Alianţă, are o referire nesemnificativă la destinul tragic al milioanelor de evrei din întraga Europă. Câteva rapoarte arată că numai câţiva agenţi ai Sfintei Alianţe au ajutat, în nume personal, să se ascundă sau să fugă în ţările neutre yeci de familii evreieşti din yonele ocupate de armata nayistă. În schimb, nu există nici o probă scrisă, nici o bibliografie asupra actelor sau operaţiunilor oficiale concrete sau organiyate de serviciul de spionaj al Vaticanului pentru salvarea evreilor de la deportări sau exterminări. Pur şi simplu nu există nicio specie de document cu privire la acest subiect, şi din acest motiv nu există în această carte nicio notiţă referitoare la tema “Sfânta Alianţă şi soluţia finală”.

Tăcerea istorică a Vaticanului în general, şi a papei Pius XII în particular asupra asasinării a milioane de evrei, provoacă o declaraţie a ambasadorului britanic la Sfântul Scaun, sir D'Arcy Osborne:

„Politica de tăcere în ceea ce priveşte crimele împotriva conştiinţei lumii ar semnifica o renunţare la direcţia morală şi, în consecinţă, atrofierea influenţei şi autorităţii Vaticanului, ori întreaga perspectivă a unei contribuţii papale în restabilirea păcii mondiale depinde în mod precis de menţinerea şi afirmarea unei asemenea autorităţi”.[587]

La 19 aprilie 1945, trupele sovietice sosesc la porţile Berlinului, în inima Reich-ului. Pe 30, într-un obscur şi umed refugiu subteran al cancelariei celui de-al III-lea Reich, cel care a fost „stăpânul şi seniorul” Europei îşi pune capăt zilelor. Adolf Hitler tocmai împlinise 56 de ani. Două zile mai târziu, pe 28 aprilie, Il Duce Benito Mussolini a fost spânzurat de picioare în Piaţa Loretto din Milano.

Despre rolul Vaticanului şi al serviciilor de spionaj, Sfânta Alianţă şi Sodalitium Pianum, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, vom cita o frază a cardinalului Eugene Tisserant, responsabil al Congregaţiei Bisericilor Orientale, scrisă într-o scrisoare către cardinalul Emmanuel Suhard în mai 1940: „Mă tem ca istoria să nu reproşeze Sfântului Scaun că a practicat o politică de profit egoist şi cu atât mai dureroasă”. Aceasta ar veni să demonstreze că încă de la începutul celui de-al Doilea Război Mondial, Vaticanul se temea că politica sa de neutralitate „ascunsă” va fi „judecată” şi „condamnată” de istorie, cum va fi cazul.

Din „Reich-ul de o mie de ani” nu mai rămân decât ruinele, moartea şi distrugerea, cu toate că Adolf Hitler ajunsese la putere cu numai 12 de ani mai devreme. Morţii din cel de-al Doilea Război Mondial se ridică la 55 milioane de persoane, civili şi militari. La şase ani şi o zi după invadarea Poloniei de către Hitler, tunurile tac. Trebuie acum salvat ceea ce a mai rămas din ruine, în timp ce asasinii, executorii politicii Fuhrer-ului, încep să fugă din faţa justiţiei internaţionale prin „culoarul Vaticanului”, graţie unei organizaţii cunoscute sub numele de „Odessa”. Imperiul comunist îşi întinde tentaculele asupra Europei de Est. Un nou război planează asupra lumii: războiul rece.

16
ODESSA ŞI „CULOARUL VATICANULUI” (1946-1958)

„Pretutindeni mişcă cei răi, când domneşte ticăloşia printre fiii oamenilor.”
Psalmul XII, 8

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, colegiul San Girolamo al Iliricilor, Via Tomacelli nr. 132, din Roma, era căminul preoţilor croaţi veniţi la Vatican pentru diverse sarcini. După terminarea războiului, San Girolamo devine

[587] O. CHADWICK, *Britain and the Vatican during the Second World War*

un refugiu sigur pentru Ustaşii căutaţi pentru crimele de război. Sfânta Alianţă va crea rute sigure şi va face rost de acte false de identitate şi paşapoarte pentru un mare număr dintre ei, pentru a-i ajuta să fugă. Principalul lider de la San Girolamo este părintele Krunoslav Draganovic.

Fost profesor într-un seminar croat, descris de către serviciile de informaţii ale Statelor Unite ca un alter ego al dictatorului Ante Pavelic, Draganovic soseşte la Roma la sfârşitul anului 1943, sub pretextul că lucrează pentru Crucea Roşie. Serviciile de spionaj ale Vaticanului afirmă că Draganovic se găseşte de fapt la Roma, pentru a coordona operaţiuni în Croaţia cu grupuri fasciste italiene. La sfârşitul războiului, prelatul devine axul principal al „culoarului Vaticanului". La început, operaţiunile sunt organizate în San Girolamo, în principal către Argentina; puţin după aceea, începe facilitarea evadării criminalilor de război nazişti precum Josef Mengele, medic la Auschwitz; Klaus Barbie, „măcelarul din Lyon" şi fost comandant al Gestapo-ului din acel oraş; Ante Pavelic, dictatorul croat; căpitanul SS Erich Priebke; generalul SS Hans Fischbock; sau faimosul Adolf Eichmann.

După anumiţi scriitori şi istorici, nu există probe suficiente pentru a afirma că Vaticanul sau papa Pius XII ar fi putut fi la curent cu operaţiunile organizaţiei Odessa. Dar serioase indicii permit gândul că cel puţin câţiva agenţi importanţi ai Sfintei Alianţe au fost implicaţi în „culoarul Vaticanului".

De exemplu, Franz Stagl, comandant al lagărului de concentrare de la Treblinka, primeşte o nouă identitate, acte false şi un refugiu la Roma din partea episcopului Alois Hudal şi a câtorva membri ai Sfintei Alianţe. Klaus Barbie ar fi fost şi el ajutat de către agenţi ai Vaticanului[588].

În schimbul acestui ajutor, Vaticanul şi alte câteva instituţii percep importante sume de bani, în principal extorcate de la evreii bogaţi care sperau să evite lagărele de exterminare. Generalul de divizie SS Hans Fischbock se specializase în asta. Împreună cu Eichmann şi cu căpitanul SS Erich Rajakowitsch, a ocupat posturi importante în Austria anexată, iar mai târziu în Olanda. Rapoartele Sfintei Alianţe şi a Serviciilor secrete ale Statelor Unite demonstrează că Fischbock, ca şi Rajawitsch, au strâns o adevărată avere jefuind familiile evreieşti milionare, care evitau astfel să fie înscrise pe listele de deportare ale SS. O parte din aceşti bani mergea în buzunarele lui Eichmann, o alta în cele ale lui Fischbock, o alta în cele ale lui Rajakowitsch şi cea mai importantă parte către diverse conturi în Argentina prin băncile elveţiene, în special cele aparţinând Uniunii băncilor elveţiene din Zurich[589].

Cu o parte din aceşti bani, cei trei foşti membri ai SS, cu ajutorul celor de la Odessa, se ascund în Argentina. Serviciul secret britanic — MI6 — descoperă că o parte din operaţiunile de fugă a fost finanţată de doi cetăţeni elveţieni: Arthur Wiederkehr, un avocat nemilos care a obţinut aproape două milioane de franci elveţieni comision provenind din banii de „salvare", şi Walter Buchi, un tânăr elveţian foarte abil în a-şi livra „clienţii" la Gestapo, odată ce a fost plătit pentru „salvarea" lor[590]. Rapoartele britanice arată că Buchi avea „importante contacte la Curia romană şi câteva legături apropiate de serviciile secrete papale".

---

[588] M. AARONS & J. LOFTUS, *Ratlines: The Vatican's Nazi Connection*
[589] U. GONI, *The Real Odessa: Smuggling the Nazis to Peron's Argentina*
[590] *Ibid.*

Walter Buchi a întreţinut relaţii cu agenţii din *Teutonicum*, divizia de spionaj pontifical consacrată afacerilor germane, şi a efectuat misiuni speciale pentru Sfânta Alianţă. Acţionând ca „agent liber” al spionajului de la Vatican, Buchi lucra şi ca agent de legătură elveţian al Unităţii monetare SS, condusă de generalul Hans Fischbock. Una dintre cele mai bune afaceri ale lui Buchi a fost medierea pentru eliberarea bancherului evreu Hans Kroch. Bancherul a reuşit să fugă în Olanda când au început la Berlin persecuţiile împotriva comunităţii iudaice.

Kroch l-a contactat pe Walter Buchi pentru a-i plăti salvarea întregii familii. Elveţianul a apelat personal la Adolf Eichmann pentru a obţine evadarea, dar soţia evreului fusese deja arestată de Gestapo şi trimisă în lagărul de concentrare de la Ravensbruck. Avocatul Arthur Wiederkerhr l-a sfătuit atunci pe Kroch să fugă în Elveţia cu fiicele sale şi de-acolo în Argentina. Odată ajuns în America de Sud, Kroch i-a trimis lui Buchi şi Wiedekehr o listă cu milionari evrei pregătiţi să plătească averi considerabile pentru eliberarea familiilor lor (această listă de nume este cunoscută ca „lista Kroch”). Începând cu acest moment, Buchi şi Wiederkehr, de partea elveţiană, şi asociaţii lor Adolf Eichmann şi Hans Fischbock, de partea germană, au început să primească importante sume de bani în aur sau franci elveţieni, depuse în conturi numerotate şi apoi transferate în băncile argentiniene[591]. Ani mai târziu, aceşti bani servesc la finanţarea fugii celor mai importanţi criminali de război nazişti spre America de Sud, în principal spre Argentina, Bolivia şi Brazilia.

În fapt, primele planuri de fugă ale comandanţilor nazişti au fost puse la cale cu două luni înainte de terminarea celui de-al Doilea Război Mondial. Văzând că totul este pierdut, Heinrich Himmler a decis să creeze operaţiunea *Aussenweg* (Drumul spre exterior). El îl pune în fruntea misiunii pe tânărul căpitan SS Carlos Fuldner.

Germanul, în vârstă de 34 de ani, va deveni vârful de lance al evadării criminalilor de război care se temeau de justiţia aliaţilor, în timpul a cinci ani după semnarea capitulării. Spania, Portugalia, Marocul, Austria şi Italia vor deveni zone sigure de trecere şi de protecţie pentru evadaţii care călătoresc cu acte false de identitate, în cea mai mare parte a cazurilor, fabricate de serviciile secrete ale Vaticanului.

Numeroşi agenţi ai Sfintei Alianţe acţionează ca ghizi şi protectori ai criminalilor de război până când aceştia se găsesc într-un loc sigur, în afara atingerii justiţiei internaţionale[592].

Carlos Fuldner se însărcinează să efectueze o cursă contracronometru în mai multe capitale ale Europei, printre care Madrid şi Roma. În aceasta din urmă îl întâlneşte pe părintele Krunoslav Draganovic, cel mai înalt conducător de la San Girolamo. Acesta confirmă trimisului lui Himmler, că „organizaţia sa” este pregătită să furnizeze asistenţă şi adăpost înaltelor personalităţi naziste care s-au decis să fugă către America de Sud. Îl asigură chiar pe Fuldner că are protecţia şi sprijinul Vaticanului prin Sfânta Alianţă.

Fuldner este născut la Buenos Aires la 16 decembrie 1910, într- o familie de imigranţi germani, dar în 1922 tatăl său s-a hotărât să se întoarcă în Germania

[591] Raportul Comisiei independente elveţiene de experţi (CIE), cap. 5, afacerile „Kroch, Hans; Helinger, Bruno; Kooperberg L. H.”

[592] U. GONI, *op. cit.*.

pentru a se stabili în oraşul Kassel. La începutul lui 1932, Carlos Fuldner este admis în unităţile de elită ale SS. Are doar 21 de ani.

După război, el se refugiază la Madrid, unde îşi stabileşte baza de acţiune. În capitala spaniolă, fostul căpitan SS întreţine bune relaţii cu membri importanţi ai micii lumi artistice şi mondene, precum Gonzalo Serrano Fernandez de Villavicencio, viconte de Uzqueta, jurnalistul Victor de la Serna, sau fraţii Dominguin, celebrii toreadori. Fuldner îşi ţine întâlnirile secrete în „petrecerile private" de la restaurantul Horcher, situat pe strada Alfonso XII, inaugurat în 1943 şi în proprietatea lui Otto Horcher[593].

Acolo, Carlos Fuldner stabileşte primul contact cu episcopul argentinian Monseniorul Antonio Caggiano, puţin după aceea consacrat cardinal de către papa Pius XII. Caggiano este însoţit de doi bărbaţi care spun că aparţin Sfintei Alianţe. Unul dintre ei se numeşte Stefan Guisan.

Este un preot franciscan născut într-un sat aproape de oraşul elveţian Berna. În seminarul unde studia, Stefan a intrat în legătură cu un preot croat care l-a reprezentat lui Draganovic. Din 1944, părintele Stefan Guisan a început să colaboreze cu Sfânta Alianţă şi după debarcarea aliaţilor în Normandia, în iunie acelaşi an, el a fost integrat în instituţia de la San Girolamo, ca agent de legătură al serviciilor secrete ale Vaticanului, sub ordinele lui Krunoslav Draganovic.

Celălalt agent prezent în restaurant este contactul Sfintei Alianţe la sediul Comisiei pontificale pentru asistenţă (CPA), din Villa San Francesco. CPA, prezidată de Pietro Luigi Martin, este organismul Vaticanului însărcinat cu livrarea de acte de identitate refugiaţilor, dar după înfrângerea nazistă, ea se consacră să furnizeze documente false unui mare număr de fugari nazişti. Vreo treizeci de preoţi de diferite ordine muncesc la CPA, în cea mai mare parte franciscani însărcinaţi să falsifice simbolurile organismelor internaţionale de ajutorare a refugiaţilor. Părintele Guisan acţionează ca agent de legătură între diferitele organizaţii de stat ale Vaticanului, pentru a ajuta criminalii de război să fugă (în afară de acte false, le mai furnizează ascunzători, finanţe şi liste de contacte)[594].

Se pare că există documente care dovedesc că Draganovic nu este în acel moment cel mai înalt şef al operaţiunii „Mânăstirea". Un raport al serviciului de spionaj american ar fi semnalat că şeful vizibil al „culoarului Vaticanului" este în realitate Eugene Tisserant. William Gowen, aparţinând contraspionajului militar al Statelor Unite în Italia, scrie într-un raport din 1946:

„Tisserant mi-a spus că el crede ferm că există în momentul de faţă cincizeci la sută probabilităţi ca Rusia să provoace un război în acest an. După cardinal, ruşii sunt într-o poziţie privilegiată ca să cotropească Europa occidentală (...). Ei ştiu că este o ocazie care nu se va mai repeta"[595].

Monseniorul Caggiano şi agentul preot Stefan Guisan îl întâlnesc pe cardinalul Tisserant la Vatican, pentru a-l informa că „guvernul Argentinei este pregătit să-i primească pe francezii a căror atitudine politică din timpul războiului i-ar expune, dacă s-ar reîntoarce în Franţa, la măsuri aspre sau la răzbunări personale". Tisserant este atât de anticomunist, încât se gândeşte că comuniştii

[593] *Ibid.*

[594] M. AARONS & J. LOFTUS, *op. cit.*.

[595] Raportul lui William Gowen de la Cetatea Vaticanului, 18 septembrie 1946. Arhivele naţionale şi Administrative (NARA), RG 59/250/26/27, Registru 4016, 761.009-1946

nu merită îngropaţi într-un mormânt creştin şi înţelege necesitatea stabilirii unei grup de experţi „nazişti” anticomunişti în America de Sud, care ar putea să fie utilizaţi în caz că ar izbucni un război împotriva Sovieticilor. Din acel moment, ambasada Argentinei la Roma este asaltată de cereri de vize pentru cetăţenii francezi.

Criminalii de război sau colaboratorii francezi ca Marcel Boucher, Fernand de Menou, Robert Pincemin sau Emile Dewoitine primesc din ordinul cardinalului Antonio Caggiano o viză specială ca să intre în Argentina. Toţi patru dispun de paşapoarte cu numerotaţie consecutivă expediate de Crucea Roşie din Roma, şi de asemenea de câte un certificat de recomandare din partea Vaticanului. În mod curios, toţi patru au găsit adăpost la San Girolamo.

În tot acest timp, la cele mai înalte nivele, se discută de un acord secret al papei Pius XII cu preşedintele argentinian, Juan Domingo Peron. Cardinalul Giovanni Battista Montini, viitorul papă Paul VI exprimă ambasadorului argentinian în Italia interesul lui Pius XII pentru un acord asupra emigrării către Argentina, şi „nu numai a italienilor”. Suveranul pontif este dispus ca „tehnicienii Sfântului Scaun (serviciul său secret) să intre în contact cu tehnicienii argentinieni (membri ai organizaţiei Odessa) pentru a pune pe picioare un plan de acţiune”. Diplomatul argentinian înţelege că interesul papei Pius XII se întinde asupra deţinuţilor din lagărele de prizonieri aliate din Italia, adică asupra ofiţerilor nazişti de cel mai înalt rang. În faţa acestei dorinţe a cardinalului Montini, argentinianul ia legătura cu ministrul său de Afaceri externe de la Buenos Aires pentru a primi instrucţiuni[596].

Pentru stabilirea unei legături între nazişti şi Vatican, adică între Fuldner şi părintele Krunoslav Draganovic, sunt numiţi un anume Reinhard Kops, de partea germană, şi Gino Monti de Valsassina de partea Sfintei Alianţe.

Monti de Valsassina este un nobil italian de origine croată care a luptat în *Luftwaffe* şi care, după ce a fost rănit în luptă, a fost integrat în serviciile secrete ale lui Himmler. În aprilie 1945, el este capturat de către englezi şi închis într-un „lagăr special” de prizonieri, unde vor ateriza toţi naziştii care ar putea să aducă ceva în perioada de după război, fie că este vorba despre simple informaţii asupra altor nazişti care sunt pe cale să fugă, fie date tehnice şi ştiinţifice în ramuri dezvoltate şi finanţate sub regimul lui Hitler.

Contele Monti întră în legătură cu Sfânta Alianţă la sfârşitul lui 1944, în cursul unei călătorii cu familia la Milano. Acolo, face cunoştinţă cu mai mulţi membri ai Curiei, cu care stabileşte foarte bune relaţii; în definitiv, Monti este un catolic fervent.

Unul dintre aceşti clerici este un bărbat foarte apropiat de părintele Robert Leiber, „spionul” papei Pius XII, care-l va introduce în serviciul secret al Vaticanului. La sfârşitul anului 1945, Monti reuşeşte să se ascundă şi, după toate indiciile adunate de serviciile secrete americane, el se refugiază într-o instituţie a Vaticanului, probabil la San Girolomo.

---

[596] Cpmunicarea între cardinalul Giovanni Batista Montini, viitorul papap Paul VI şi ambasadorul Argentinei la Roma este dezvăluită într-o „scrisoare secretă”, datată din 13 iunie 1946, numărul de înregistrare 144, a diplomatului de la Vatican către ministrul său de Afaceri externe, Juan Bramuglia. Scrisoarea va fi publicata în raportul Comisiei de clasificare a activităţilor naziste în Argentina (CEANA) în 1999.

Protejat de oamenii lui Draganovic, Gino Monti de Valsassina se îmbarcă pentru Argentina în portul Genova, graţie ajutorului dat de părintele Karlo Petranovic[597].

Monti intră în Argentina la 4 ianuarie 1947 cu un certificat de „cetăţean fără patrie” emis de Vatican; şapte luni mai târziu, el va fi trimis de către Peron în Spania pentru a recruta germani cu înalte cunoştinţe tehnice. Protejaţii lui Monti sunt fie simpli criminali de război ca generalul din *Luftwaffe* Eckart Krahmer, fie agenţi ai spionajului german, ca Reinhard Spitzy. În cursul verii lui 1947, Monti se reîntoarce la Vatican traversând Italia, pentru a deveni agent de legătură al Sfintei Alianţe la San Girolamo.

Cât despre echivalentul său german la San Girolamo, Reinhard Kops, care utilizează numele fals de Hans Raschenbach şi un paşaport furnizat de Sfânta Alianţă, este un bărbat născut în oraşul german Hamburg, la 29 septembrie 1914. După o anchetă a Centrului „Simon Wiesenthal”, Kops a condus misiuni de exterminare şi deportare a evreilor din Albania în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, şi a realizat treburi asemănătoare în Franţa şi Bulgaria ocupate. După căderea lui Adolf Hitler, Kops a venit la Roma după ce a scăpat dintr-un centru de detenţie al armatei britanice. În această perioadă germanul a început să lucreze pentru Secretariatul refugiaţilor germani la Vatican, un departament pontifical utilizat ca acoperire de Sfânta Alianţă. Din acest post, şi mereu sub protecţia serviciilor secrete ale papei, el ajută criminalii de război să fugă, în special către America de Sud şi Australia, până când în 1948 el însuşi decide să plece în Argentina, pentru a scăpa dintr-o Europă care începe să reclame extrădarea naziştilor evadaţi.

După un raport al Comisiei de clarificare a activităţilor naziste în Argentina (CEANA), Reinhard Kops a aparţinut în timpul războiului serviciului de contraspionaj al celui de-al III-lea Reich şi, după înfrângerea nazistă şi fuga sa la Roma, a devenit „asistentul special” al episcopului pronazist Alois Hudal şi agentul de legătură al Sfintei Alianţe cu evadaţii nazişti care sosesc în refugiul de la San Girolamo din Roma.

La Buenos Aires, Reinhard Kops, care se face mai întâi cunoscut cu numele de Juan Maler[598], devine un intelectual de extremă dreaptă şi administrator de finanţe în organizaţia Odessa până la sfârşitul anilor '60 şi începutul anilor '70. Kops a fugit în Argentina prin Genova, ajutat de părintele Karlo Petranovic şi Ivan Bucko[599], doi dintre clericii de cea mai mare încredere ai lui Draganovic în „culoarul Vaticanului”, sau prin Maroc, ajutat de Marguerite d'Andurain.

---

[597] Părintele Karlo Petranovic, agent al Sfintei Alianţe, este acuyat că a participat la masacrarea sârbilor prtodocşi în timpul războiului. Anumite fotografii îl arată pe cale de a da ultima împărtăşanie cadavrelor sîrbilor dintr+o groapa comună din oraşul Ogula. Guvernul comunist al mareşalului Tito a cerut Vaticanului extrădarea părintelui Karlo Petranovic. Aceasta nu va fi niciodată luată în seamă.

[598] Agentul german Reinhard Kops intră în Argentina pe 4 septembrie 1948, la bordul navei *Santa Cruz,* vapor care soseşte din portul Genova după o scurtă escală într+un port marocan. Direcţia de migraţii îi deschide un dosar cu numărul 180086-48. Ulterior, şi graţie unui salv-conduct dat de Vatican, i se emite o carte de identitate cu numele de Juan Maler. Fostul spion german declară autorităţilor argentiniene că este cetăţean „fără patrie”.

[599] Părintele Ivan Bucko este acuzat de a fi binecuvântat masacrarea evreilor şi partizanilor făptuită de redutabila divizie Galitzia, care a aparţinut SS+ului ucrainean, sub ocupaţia nazstă din Ucraina.

Draganovic este cel care îi va pune în legătură pe căpitanul SS Carlos Fuldner şi Reinhard Kops cu frumoasa şi misterioasa Marguerite d'Andurain, legată de câteva operaţiuni pe care le dusese prin Sfânta Alianţă la Berlin în timpul războiului, ca şi cu *Mesagerul* lui Robert Leiber, Nicolas Estorzi.

Fiica unui judecător francez, Marguerite se căsătorise cu vicontele Pierre d'Andurain pe când ea nu avea decât 17 ani. În 1918, amândoi pleacă în Liban, unde se stabilesc ca neguţători de perle. Marga, cum o strigă prietenii săi, a învăţat să vorbească araba în mod curent. Se ştie că după un timp a devenit proprietară a „Grand Hotel de Palmyra", în deşertul sirian şi că ea a schimbat numele hotelului în „Regina Zenobia", în onoarea reginei beduinilor.

Între 1918 şi 1925, Marguerite d'Andurain este introdusă în lumea spionajului în al Doilea Birou, serviciile secrete franceze. Ea trăieşte o poveste de amor cu celebrul agent al serviciilor de informaţii britanice, colonelul Sinclair, care puţin mai târziu va fi găsit mort la Damasc. După ce s-a ajuns la concluzia că ar fi vorba de o sinucidere, serviciile franceze şi engleze suspectează totuşi implicarea lui Andurain şi a serviciilor secrete ale kaiser-ului. Adevărul n-a fost niciodată descoperit.

În 1925, Marguerite d'Andurain divorţează de soţul ei şi se căsătoreşte cu un şeic wahhabit pe nume Suleyman. Câteva surse afirmă că l-a otrăvit mai apoi şi a moştenit după moartea şeicului numeroase proprietăţi şi foarte mulţi bani. În 1937 ea revine la Palmyra, unde se căsătoreşte din nou cu vicontele Pierre d'Andurain. Două luni de la celebrarea căsătoriei lor, vicontele este găsit mort (primise 17 lovituri de cuţit), fără să se descopere autorul sau autorii crimei[600].

Văduvă, începe să ducă o viaţă de lux între Nisa şi Cairo, mereu în compania unor tineri bărbaţi. În timpul ocupării Franţei, Marguerite d'Andurain efectuează diferite operaţii de spionaj pentru nazişti, mai concret pentry Biroul central de securitate al Reich-ului, condus de Reinhard Heydrich. În acelaşi timp, ea intră în legătură şi cu serviciile secrete ale Vaticanului graţie strânselor sale relaţii cu nunţiul din capitala Franţei şi cu episcopul austriac Alois Hudal, una dintre figurile cheie ale organizaţiei Odessa[601].

Dacă nu avem probe concrete asupra „colaborării" sale cu Sfânta Alianţă, există în schimb probe despre colaborarea sa cu Monseniorul Hudal. După terminarea războiului, prelatul austriac ia legătura cu Marguerite d'Andurain cu scopul ca ea să se alăture reţelei „culoarul Vaticanului". La început ea refuză să-şi aducă serviciile Vaticanului, până în ziua în care amantul ei din acea perioadă este găsit mort prin otrăvire. A doua zi, Marguerite d'Andurain dispare, pentru a apărea câteva luni mai târziu pe coasta de nord a Marocului.

Proprietara a unui yacht luxos, *Djeilan*, Andurain traversează în mod constant strâmtoarea Gibraltar, între Stânca Gibraltarului şi oraşul Tanger[602]. Se spune că în aceste misterioase croaziere, spioana a ajutat să evadeze figuri eminente ale nazismului trecându-i prin Maroc, de exemplu pe Franz Stangl, comandant al lagărului de concentrare de la Treblinka; pe Adolf Eichmann, cel mai înalt responsabil al „soluţiei finale"; Erich Priebke, unul dintre şefii Gestapo-

[600] R. DEACON, *The Israeli Secret Service*

[601] E. NOUEL, *Carre d'as ... aux femmes!: Lady Hester Stanhope, Aurelie Picard, Isabele Eberhardt, Marga d'Andurain*

[602] E. BAUER, *op. cit..*

ului în Italia şi vinovat de „masacrul de la grota Ardeatină”; sau Reinhard Kops, responsabil al deportării şi exterminării evreilor din Albania în timpul războiului; acţiuni care o ajută să întreţină foarte bune relaţii cu Sfânta Alianţă.

Marguerite d'Andurain este de fapt o mică piesă în vastul angrenaj construit de Vatican şi organizaţia Odessa, pentru a-i ajuta să fugă pe criminalii nazişti de război. Două circuite constituie „culoarul Vaticanului”: Elveţia-San Girolamo-Portul Genova-America de Sud şi Elveţia-Franţa-Spania-Gibraltar-Maroc-America de Sud, Marguerite d'Andurain având ca misiune să-i treacă pe evadaţi prin strâmtoare către Maroc, de unde ei se îmbarcă pe navele de marfă în direcţia porturilor din Argentina, Uruguay, Brazilia, Peru sau Chile.

În noapte de 5 noiembrie 1948, corpul fără viaţă al lui Marguerite d'Andurain este descoperit plutind în golful Tanger. Anchetele duse de serviciul secret britanic din Gibraltar au trei piste. După prima, ea ar fi putut fi asasinată de către membrii organizaţiei Odessa pentru că ştia prea multe despre despre destinaţia înalţilor demnitari ca Eichmann, Kops, Priebke, Mengele sau Fischbock[603].

Diverse surse interogate de către britanici şi americani afirmă că ea ar fi întreţinut relaţii intime cu un anume Poncini, un bărbat înalt, brun şi de o alură frumoasă. Au fost văzuţi împreuna pe la petreceri şi cazinouri. Urmărind acest fir, britanicii fac anchetă asupra unui anume Hans Abel, fost membru al serviciilor secrete ale Reich-ului, care ar fi autorul prezumtiv al asasinatului sau execuţiei spioanei de 47 de ani.

A doua versiune, dezbătută de serviciile de informaţii americane, pretinde că asasinul ar fi un membru al serviciilor secrete israeliene. Este versiunea pe care cercetătorul Richard Deacon o subliniază în cartea sa despre istoria serviciilor de spionaj israelian (vezi bibliografia).

După Deacon, Statele Unite ştiau în perioada aceea că un agent israelian staţionat la Tanger a descoperit întreg complotul de evadare a criminalilor nazişti.

Un spaniol din Tetuan care oferea azil mai multor nazişti evadaţi, în aşteptarea contesei Marguerite d'Andurain, care îi trecea mai apoi prin strâmtoarea Gibraltar la bordul yachtului său, *Djeilan*, a dezvăluit israelienilor că ea aparţinea organizaţiei Odessa şi ajuta criminalii de război să fugă către America de Sud.

Informaţia a fost transmisă la Tel Aviv, care a dat ordin să o „lichideze” pe colaboratoarea Odessei. La sfârşitul lui octombrie 1948, trei agenţi israelieni sosesc la bordul unui cargo într-un port din Maroc şi se instalează într-un mic hotel din Tanger. În seara de 4 noiembrie, unul dintre ei reperează yachtul *Djeilan* care intră în port, cu Marguerite d'Andurain la cârmă.

În acea noapte, Andurain şi cei trei agenţi israelieni dispar. Trupul femeii va fi descoperit în noaptea următoare, plutind pe apa golfului.

A treia versiune asupra asasinatului lui Andurain este susţinută de serviciile secrete franceze, care şi ele o supravegheaseră pe femeie. După spionii francezi, Marguerite d'Andurain a fost văzută într-un restaurant din Tanger, în ajunul asasinatului ei, în compania unui „bărbat înalt, brunet şi cu o statură frumoasă”, descriere care seamănă mult cu cea a părintelui Nicolas Estorzi, *Mesagerul* Sfintei

[603] E. NOUEL, *op. cit.*.

Alianţe. Estorzi a fost văzut câteva săptămâni mai devreme la nunţiatura din Madrid, unde se pare că a primit instrucţiuni de la superiorii săi. Nu i-a fost greu lui Estorzi să intre în contact cu Marguerite d'Andurain, căreia îi plăceau mult bărbaţii. A doua zi dimineaţă, Estorzi a dispărut, iar cadavrul lui d'Andurain plutea în apele Tangerului.

Raportul serviciilor secrete franceze dezvăluie că femeia ar fi putut fi „executată" de către un agent aparţinând unei organizaţii sau secte misterioase, *Assassini*, strâns legată de serviciile secrete ale Vaticanului. După Biroul 2 francez, Andurain a fost asasinată pentru ca ştia prea multe despre operaţiunea „Mânăstirea" — organizată de Sfânta Alianţă în colaborare cu James Angleton, şeful serviciilor secrete americane în Italia, şi care a permis numeroşilor criminali de război să fugă către America de Sud[604].

Dar oricine ar fi vinovatul — serviciile secrete americane, israeliene sau Vaticanul —, moartea Margueritei d'Andurain rămâne unul dintre cele mai mari mistere care înconjoară Sfânta Alianţă.

Ani mai târziu, numele şi destinaţiile lui Adolf Eichmann, Reinhard Kops sau Erick Priebke vor servi ca monedă de schimb între Sfânta Alianţă şi „prietenul israelian", altfel spus Mossad-ul[605].

Altă afacere celebră care dezvăluie implicaţia Sfintei Alianţe în operaţiunea „Mânăstirea": evadarea lui Carl Vaernet, un „Mengele danez". În anii '30, Vaernet afirmă că a dezvoltat o terapie fondată pe ceea ce el numea „inversiunea polarităţii hormonale". Teoriile sale au fost larg difuzate în ziarele partidului nazist; Heinrich Himmler vede în această teorie „soluţia finală" a problemei homosexualilor[606].

După ascensiunea lui Hitler la putere, Vaernet este recrutat de serviciul medicilor SS, grup fondat de Josef Mengele.

În 1943, Carl Peter Jensen, alias Carl Vaernet, semnează un contract cu Biroul central de securitate al Reich-ului (RSHA), cedând drepturile exclusive ale patentelor descoperirilor sale unei întreprinderi SS, „Deutsche Heilmittel", în schimbul finanţării, materialului de laborator şi prizonierilor homosexuali închişi în lagărele de concentrare pentru a fi folosiţi drept cobai umani[607].

Din ianuarie 1944, Himmler pune la dispoziţie lui Vaernet populaţia homosexuală de la Buchenwald. Carl Vaernet face experienţe pe 15 prizonieri cărora le implantează o „glandă sexuală masculină artificială". Aceasta constă într-un simplu tub metalic care eliberează testosteronul prin canalul inghinal un anumit timp. Din aceşti 15 prizonieri, doar doi vor supravieţui, ceilalţi 13 vor muri ca victime ale infecţiilor[608].

Pe la sfârşitul lui 1943, un agent al Sfintei Alianţe în Copenhaga ocupată informează Sfântul Scaun de probabilitatea unui experiment care ar putea face să dispară de pe suprafaţa pământului „cruda maladie a homosexualităţii". Raportul serviciului secret al Vaticanului face referire la doctorul Vaernet. La sfârşitul războiului, acesta din urmă este încarcerat de forţele britanice din

[604] M. AARONS & J. LOFTUS, *Unholy Trinity. The Vatican, the Nazis and the Swiss Banks; Ratlines ..., op. cit..*

[605] G. THOMAS, *Gideon's Spies. The History of Mossad.*

[606] G. GRAU, *The Hidden Holocaust?: Gay and Lesbian Persecution in Germany 1933 - 1945*

[607] R.PLANT, *The Pink Triangle: The Nazi War Against Homosexuals*

[608] U. GONI, *op. cit..*

Danemarca, şi la 29 mai 1945, comandantul aliat informează Asociaţia medicală daneză că Vaernet va fi judecat pentru „crime de război”. La sfârşitul aceluiaşi an, britanicii îl transferă justiţiei daneze, dar chiar înainte de proces el reuşeşte să evadeze.

Istoria medicului capabil să pună capăt „crudei maladii a homosexualităţii” ajunge la urechile cardinalului Eugene Tisserant care, se pare, ordonă serviciilor secrete să-l ajute pe omul de ştiinţă atât de „eficace”.

Se pare că fostul medic al SS s-a refugiat la Stockholm, fie la ambasada Argentinei, fie la nunţiatura Vaticanului. De acolo, cu ajutorul organizaţiei Odessa, el găseşte refugiu în Argentina. Argentinienii neagă că ar fi avut cunoştinţă de sosirea lui în ţară, dar un document publicat de jurnalistul Uki Goni în cartea sa demonstrează că medicul danez al SS a intrat în ţară şi că s-a deschis un dosar pe numele său, ca şi o anexă în care Vaernet solicită naţionalitate argentiniană[609].

Alte personaje importante sunt implicate în salvarea naziştilor, cum ar fi colonelul din armata elveţiană Henri Guisan, fiul generalului Guisan, comandantul armatei elveţiene, acuzat de a fi simpatizat cu regimul nazist în perioada războiului, şi vărul părintelui Stefan Guisan, agent al serviciilor secrete al Vaticanului, care l-a însoţit pe cardinalul Antonio Caggiano la întâlnirea cu fostul căpitan SS, Carlos Fuldner, la Madrid.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Guisan a intrat în legătură cu căpitanul *Waffen*-SS Wilhelm Eggen, însărcinat să cumpere lemn din Elveţia. Fiind membru al Consiliului de administraţie al companiei „Extroc”, Guisan a obţinut concesiunea de aprovizionare cu lemn pentru lagărele de concentrare de la Dachau şi Oranienburg până în 1944[610]. El este cel care-l va prezenta pe Eggen lui Roger Masson, şeful serviciului de spionaj elveţian (deşi alte surse asigură că ar fi vorba de un alt Guisan, Stefan şi nu Henri, care a organizat reuniunea de la castelul Wolfsburg). Nu se ştie dacă Guisan ascultă de un ordin al Sfintei Alianţe sau acţionează de capul lui. Dar între 1949 şi 1950, Guisan (Henri sau Stefan) ia legătura cu serviciile secrete ale mai multor ţări, printre care Argentina, în ideea de a oferi serviciile oamenilor de ştiinţă specializaţi în dezvoltarea rachetelor şi de a lucra cu Werner von Braun — fost om de ştiinţă al serviciilor naziste care, după război, va deveni unul din părinţii NASA.

Guisan oferă nu mai puţin decât planurile de la V-3, succesoarele faimoaselor V-2 cu care Hitler a bombardat Londra, dar Peron nu are intenţia să plătească atât de scump o armă în lucru. Informaţia este transmisă serviciilor secrete ale Vaticanului, care găsesc în Africa de Sud un guvern dispus să plătească evadarea mai multor oameni de ştiinţă reţinuţi în sectorul rus al Germaniei. La sfârşitul anului, operaţiunea „Aurul Croaţiei” este pe punctul să

---

[609] Carl Vaernet a murit în Argentina la 25 noiembrie 1965 şi a fost înmorrmântat în cimitirul britanic din Buenos Aires, în rândul 11.A.120. Nepotul său, Christian Vaernet, care locuieşte încă in Danemarca, a explicat că, examinând documentele bunicului său, a descoperit mai multe certificate expediate în numele acestuia de la diferite departamente ala Vaticanului. A mai descoperit o scrisoare semnată de Krunoslav Draganovic şi adresată bunicului său prin care îi explica în ce fel „organizaţia sa” îl va ajuta să evadeze.

[610] Lagărul de concentrare de la Dachau a funcţionat între 1933 şi 1945. 206 000 de prizonieri „înregistraţi” au trecut prin acest lagăr si 31 951 au murit acolo. Lagărul de concentrare de la Oranienburg a funcţionat intre 1933 şi 1945. Nu există cifre oficiale ale morţilor „inregistraţi” în acest lagăr.

cadă în mâinile serviciilor secrete ale papei Pius XII şi, desigur, nu se doreşte să le scape printre degete.

Anchetele duse de serviciile de informaţii militare ale Aliaţilor după război, vor dezvălui că tezaurul ascuns de liderii Ustaşi reprezintă în jur de 800 milioane de dolari la acea vreme în piese de aur, aproape 500 kilograme în lingouri, mai multe milioane în diamante şi o considerabilă cantitate de devize, în principal franci elveţieni şi dolari americani. „Comoara Ustaşă" a fost încărcată în două camioane, transportată în Austria şi escortată de doi foşti agenţi de securitate ai lui Ante Pavelic şi trei preoţi, probabil agenţi ai Sfintei Alianţe[611].

O mare parte a acestor bani a fost trimisă britanicilor şi a servit pentru punerea în libertate a înalţilor demnitari croaţi, ca *Poglavnik*-ul Ante Pavelic însuşi şi fostul său ministru de Externe, Stjepan Peric. Restul prăzii rămase reprezenta încă 350 de kilograme de aur şi 1100 carate de diamante. După anumite surse, aproape 50 de kilograme de aur în lingouri sunt luate, puse în seifuri şi transportate la Roma. Această încărcătură este escortată de către părintele Krunoslav Draganovic şi de doi agenţi ai serviciilor secrete ale Statului Vaticanului. Restul este îngropat într-un loc sigur, la frontiera Austriei, dar lăcomia croaţilor evadaţi trece peste sentimentele lor patriotice. Pavelic ordonă generalului Ante Moskov şi lui Lovro Ustic, fost ministru al Economiei, să dezgroape comoara şi s-o pună într-un loc sigur într-o bancă elveţiană. Dar când ajung în zona unde ar fi trebuit să fie comoara, aceasta dispăruse.

Un raport al Corpului de contra-spionaj militar (CIC) american staţionat la Roma indică:

„Comoara, încărcată în două camioane, a fost pusă sub protecţia locotenent-colonelului britanic Johnson. Camioanele transportau diverse proprietăţi ale Bisericii catolice în zona britanică a Austriei. Cele două camioane au fost supravegheate de mai mulţi preoţi şi de către colonelul Johnson. Vehiculele au intrat în Italia şi s-au îndreptat spre o destinaţie necunoscută"[612].

Un alt document redactat de către agentul Emerson Bigelow, din SSU, unitate de spionaj aparţinând departamentului de Război şi trimis departamentului Trezoreriei Statelor Unite explică:

„Pavelic a adus un total de 350 milioane de franci elveţieni din Croaţia, în piese de aur. Aceşti bani provin din jecmănirea sârbilor şi a evreilor, pentru susţinerea Ustaşilor ascunşi după război (...) Restul, alte 200 milioane de franci elveţieni, au sfârşit în depozitele Vaticanului după intervenţia unui preot pe nume Draganovic şi a altor doi prelaţi, aparţinând probabil serviciilor secrete ale Sfântului Scaun".

Alte rapoarte ale spionajului american şi ale departamentului Trezoreriei afirmă că o parte din comoara Ustaşilor din stăpânirea Vaticanului a fost deturnată în 22 de conturi din patru bănci elveţiene. Operaţiunea a fost condusă de episcopul sloven Gregory Rozman, antisemit fervent şi criminal de război, protejat de papa Pius XII şi de Sfânta Alianţă. La sfârşitul războiului, guvernul iugoslav al lui Tito va cere în mai multe rânduri extrădarea lui Gregory Rozman, dar rezistenţa Marii Britanii, a Statelor Unite şi, desigur, a Vaticanului va face procesul său imposibil. Pentru aceste trei puteri ale lumii, extrădarea unui înalt

[611] CIA Reference Opertional Files, „Croatian Gold Question", 2 februarie 1951
[612] CIC nr. 5650, RG 319, 631/31/59/04, seif 173

demnitar al Bisericii catolice unui guvern comunist este de neconceput, mai ales că el ştie atâtea despre operaţiunile *non sancta* ale administraţiei papale.

Escortat de trei agenţi ai Sfintei Alianţe, Rozman pleacă la Berna ca să ia în primire finanţele, „banii negri” obţinuţi de Vatican, care vor servi pentru finanţarea operaţiunii „Mânăstirea”.

„Numeroşi evadaţi din lagărul de prizonieri de la Afragola sunt refugiaţi la San Girolamo, principalul centru de organizare a evadării criminalilor de război croaţi şi germani către terţe ţări”, spune un raport al serviciilor de informaţii americane.

„Sprijinul oferit de Draganovic acestor colaboratori croaţi îl leagă definitiv de planul Vaticanului vizând protecţia acestor naţionalişti, foşti Ustaşi, până în momentul în care ei vor putea obţine documentele care să le permită plecarea către America de Sud. Contând fără îndoială pe puternicele sentimente anticomuniste ale acestor oameni, Vaticanul încearcă să-i infiltreze în America de Sud prin toate modurile posibile, pentru a contracara difuziunea doctrinei roşii”, explică în acelaşi document agentul însărcinat cu ancheta asupra mişcărilor Ustaşe la San Girolamo.

Ante Pavelic, cel mai important dintre criminalii de război evadaţi prin „culoarul Vaticanului”, se refugiază până în mai 1946 la colegiul Pio Pontificio, de pe strada Gioacchino Belli nr 3, în cartierul roman Prati. Este transportat ulterior într-o căsuţă din complexul Castelgandolfo, reşedinţa de vară a papilor, unde ţine reuniuni săptămânale cu cardinalul Montini, viitorul papa Paul VI. În luna decembrie 1946, Pavelic se refugiază la San Girolamo. Se pregăteşte să se îmbarce pentru Argentina din portul Genova, însoţit de preoţii Ivan Bucko şi Karlo Petrovic, dar sosirea agenţilor americani îl obligă pe *Poglavnik* să se ascundă în mânăstirea Santa Sabina pentru a evita arestarea.

În aprilie 1947, un agent infiltrat al spionajului american la San Girolamo anunţă că a pierdut pista lui Pavelic. În luna august a aceluiaşi an, apare zvonul că o reuniune secretă a fost organizată între şefii serviciilor secrete britanice şi americane la Roma şi cardinalul Montini. În cursul reuniunii, „presupusul” trimis al papei Pius XII explică spionilor că pentru Vatican (şi nu pentru suveranul pontif), Ante Pavelic este un militant catolic, dar că s-a înşelat în lupta pentru catolicism. Din acest motiv, el este încă în legătură cu Vaticanul şi sub protecţia Sfântului Scaun. Nu se pot uita crimele sale din trecut, dar nu poate fi judecat decât de croaţii care reprezintă un guvern croat independent. Este clar că pentru Vatican, papa Pius XII şi Sfânta Alianţă, dacă Ante Pavelic este vinovat de asasinarea a aproape 150 de mii de persoane, atunci la fel este şi Stalin care a fost responsabil de moartea a milioane de oameni în Ucraina, în Bielorusia, Polonia şi ţările baltice, pe când mareşalul Tito, agentul său, acţiona la fel în Iugoslavia.

În sfârşit, la 11 octombrie 1948, liderul Ustaşilor pleacă spre Genova şi se îmbarcă pe *Sestriere* într-o cabină de lux. El deţine un paşaport de la Crucea Roşie pe numele de Pal Aranyos, inginer ungur. Într-un raport din 1950 al CIA se afirmă că pe vapor, Pavelic este însoţit de doi agenţi ai serviciilor secrete ale Vaticanului, care vor rămâne lângă *Poglavnik* în următorii doi ani, în calitate de gărzi de corp.

Organizarea „culoarului Vaticanului” va fi una dintre cele mai mari operaţiuni secrete din toate timpurile. Nu există probe concludente că operaţiunea „Mânăstirea” şi „culoarul Vaticanului” au fost organizate sau planificate ca operaţiune unitară a Sfintei Alianţe, dar s-a putut demonstra că membri eminenţi ai Curiei romane şi agenţi ai serviciilor secrete ale Vaticanului au participat în nenumărate operaţiuni de evadare a criminalilor de război spre ţări sigure, în afara razei de acţiune a justiţiei internaţionale[613].

Doi colaboratori ai lui Alois Hudal la Roma, Monseniorii Heinemann şi Karl Bayer, au reuşit să ajute criminali nazişti de război să se ascundă. Heinemann, foarte puţin apreciat de germani, este însărcinat să se ocupe de cererile înalţilor demnitari nazişti refugiaţi în biserica lui Hudal, Santa Maria dell' Anima. Karl Bayer, în schimb, este foarte apreciat de către naziştii căutaţi. Întrebat ani mai târziu de către scriitorul Gitta Sereny, Monseniorul Bayer îşi va aminti în ce mod Hudal şi el însuşi i-au ajutat pe nazişti cu sprijinul Vaticanului: „Papa (Pius XII) aducea banii pentru ei; uneori cu pipeta, dar veneau”[614].

Deschiderea arhivelor Crucii Roşii internaţionale redactate după război, a încheiat polemica asupra chestiunii dacă criminalii de război nazişti şi croaţi au contat pe sprijinul Vaticanului pentru a scăpa de justiţie, fugind spre America de Sud, Australia, Africa de Sud sau Canada. Răspunsul este clar. Cardinalii Montini, Tisserant şi Caggiano au conceput filierele de fugă; episcopi şi arhiepiscopi — ca Hudal, Siri şi Barrere — au realizat demersurile necesare pentru crearea documentelor şi a actelor de identitate pentru asasini; preoţi — precum Draganovic, Heinemann, Domoter, Bucko, Petranovic şi mulţi alţii — au semnat cu mâna lor cererile de paşapoarte ale Crucii Roşii pentru criminali ca Josef Mengele, Erich Priebke, Adolf Eichmann, Hans Fischbock, Ante Pavelic sau Klaus Barbie.

În faţa tuturor acestor date şi probe rămâne întrebarea principală: papa Pius XII era la curent cu operaţiunea „Mânăstirea” şi cu organizarea „culoarului Vaticanului”? Serviciile secrete ale Vaticanului au participat la planurile de fugă ale criminalilor de război?

După cifrele Direcţiei de imigrări a Argentinei, se estimează că după război au venit în această ţară aproape 5 000 de croaţi, dintre care 2 000 soseau din Hamburg, 2 000 din Munchen şi aproape o mie din Italia, mai exact din Vatican.

Într-un raport al Foreign Office actual declasat, specialistul în afaceri sud-americane Victor Perowne scrie:

„Activităţile clerului catolic în continuarea protejării refugiaţilor iugoslavi în emigrarea către America de Sud pot fi considerate, după felul în care sunt privite, ca umanitare sau politic sinistre. Cred că mulţi lideri fascişti minori sunt refugiaţi la Sfântul Paul *extra muros* şi nu este imposibil ca ceilalţi criminali de război iugoslavi să fie refugiaţi la San Girolamo, căci aceasta nu ar fi nimic neobişnuit. Este puţin probabil ca Vaticanul să aprobe activităţi politice, atât de opuse oamenilor bisericii, ca ale părintelui Draganovic şi ceilalţi, în măsura în care le-am

[613] Avem probe ale intervenţiei agenţilor Sfîntei alianţe în cel puţin 44 de operaţiuni de evadare a criminalilor de război nazişti şi croaţi. Din motive de spaţiu nu am celecţionat decăt căteva, care sunt incluse în cartea de faţă.

[614] G. SERENY, *Au fond des tenebres: de l’euthanasie a l’assasinat de masse: un examen de consecence*

putea distinge pe unele de celelalte. Într-o asemenea situaţie este, în fapt, aproape imposibil să distingi politica de religie. Nu putem condamna în mod cert activitatea caritabilă a Bisericii catolice cu privire la „pescarii individuali”, dar probe copleşitoare arată că Vaticanul a permis, într-o manieră disimulată sau deschisă, ca membrii grupării Ustaşe să fie încurajaţi”[615].

Un singur raport demonstrează poziţia Sfintei Alianţe în afacerea operaţiunii „Mânăstirea”, a „culoarului Vaticanului” şi a părintelui Krunoslav Draganovic. După un raport al CIA datat din 24 iulie 1952, cardinalul Pietro Fumasoni-Biondi, şeful Sfintei Alianţe, este şi el la curent cu operaţiunile părintelui Draganovic şi cu ceea ce s-a întâmplat la San Girolamo.

Fumasoni-Biondi este foarte supărat pe „Fraternitate”, organizaţia de ajutor condusă de Draganovic. În 1952, în ciuda interdicţiei exprese a şefului Sfintei Alianţe de a acorda vize germanilor şi croaţilor, părintele Draganovic continuă să-i ajute pe criminalii de război.

De-a lungul tuturor anilor cât durează operaţiunea „Mânăstirea”, graţie preotului franciscan Dominic Mandic, agent de contraspionaj al Vaticanului, cardinalul Pietro Fumasoni-Biondi este informat de tot ceea ce se întâmplă în „culoarul Vaticanului”. Mandic lucrează la imprimeria din San Girolamo, ocupându-se cu tipărirea de acte false criminalilor de război protejaţi de Draganovic. Dar această situaţie se va schimba considerabil atunci când pe 6 octombrie 1958, pe când se afla la Castelgandolfo, papa Pius XII este victima unui atac cerebral. În acea noapte, i se dă ultima împărtăşanie. După o lungă agonie, suveranul pontif, unul dintre oamenii care cunoştea majoritatea secretelor Bisericii catolice, el însuşi fiind la originea multora dintre ele, moare la miezul nopţii de 9 octombrie, în vârstă de 82 de ani. Rămăşiţele sale sunt înmormântate în grotele Vaticanului, în capela Madonna della Bocciata. Zilele de glorie ale lui Krunoslav Draganovic iau sfârşit la doar câteva zile după moartea lui Pius XII.

În octombrie 1958, CIA află că preotul a fost expulzat fără menajamente din parohia San Girolamo, fără să fie lăsat să ia cu el cele de cuviinţă, din „ordinul expres al secretariatului de stat al Vaticanului”. Ordinul este executat de către cinci agenţi ai Sfintei Alianţe, conduşi de Nicolas Estorzi, care îndeplinesc directivele stricte ale cardinalului Pietro Fumasoni-Biondi, şeful Sfintei Alianţe.

Pierzând sprijinul Vaticanului, Krunoslav Draganovic pierde, de asemenea, în 1962, şi favorurile agenţiilor de spionaj occidentale, ca CIA şi MI6, din „motive de securitate”. Raportul CIA arată că Draganovic, „alias Sângerosul Draganovic, alias Dr. Fabiano, alias Dynamo, este incontrolabil, cunoaşte prea bine personalul unităţii şi activitatea sa; cere preţuri exorbitante şi ajutorul american pentru organizaţii croate, ca plată pentru cooperarea sa”. Devenit un „repudiat” pentru Statele Unite şi Vatican, Draganovic decide în 1967 să treacă frontiera şi să se reîntoarcă în Iugoslavia, unde se ocupă de trimiterea de mesaje în favoarea lui Tito. După anumite indicii, este posibil ca preotul să fi fost sechestrat de către agenţii de spionaj iugoslav.

Krunoslav Draganovic va muri în iulie 1983 în mizeria cea mai cruntă, ducând cu el în mormânt unul dintre cele mai mari secrete legate de Vatican:

[615] Raportul Foreign Office, depus la Public Record Office (PRO), FO (Foreign Office) 371/67410/ R15533

legăturile „primejdioase” între criminalii de război naziști și croați și serviciile secrete ale Sfântului Scaun, ca și toate datele operațiunii „Mânăstirea” din „culoarul Vaticanului”.

Sosirea unui nou pontif va aduce, cum va spune Allen Dulles, pe atunci director la CIA, „un val de aer proaspăt în palatele anchilozate ale Vaticanului și va ajuta să fie reînnoit aerul putrezit în care a evoluat precedenta administrație papală”.

Este posibil ca această frază să fie justă. La 25 octombrie 1958 se deschide conclavul care-l va alege pe cardinalul Angelo Giuseppe Roncalli. Noul suveran pontif, în vârstă de 77 de ani, ia numele de Ioan XXIII. O etapă de scurt optimism se deschide la Vatican. Sfânta Alianță va trăi câțiva ani de liniște, sub un pontificat mai preocupat de problemele sufletului și spiritului decât de politicile pământene.

17
NOILE ALIANȚE
(1958-1976)

„Apoi aprinderea i se îndoieşte, întrece măsura şi se face vinovat, căci puterea lui o ia ca dumnezeu al lui.”
Habacuc 1, 11

În cursul celor patru ani, şapte luni şi şase zile cât Ioan XXIII guvernează Biserica din Roma, Sfânta Aliaţă va avea o lungă perioadă de inactivitate. Papa este mai ocupat s-o primească în audienţă pe Raisa, fiica liderului sovietic Nikita Hruşciov, şi să pregătească conciliul revoluţionar Vatican II, decât să se preocupe de ceea ce se întâmplă, pe plan mai mult terestru şi politic, de cealaltă parte a cortinei de fier.

În faţa creşterii din ce în ce mai mari a forţei comuniste şi în plină desfăşurare a războiului rece, Sfânta Alianţă se ocupă să stabilească agenţi în ţările Europei de Est; cât despre Sodalitium Pianum, gruparea realizează o supraveghere mai intensă a personalităţilor Curiei romane şi a departamentelor respective, însărcinate cu pregătirea conciliului Vatican II.

După moartea, la 12 iulie 1960, a cardinalului Pietro Fumasoni-Biondi, responsabil al serviciilor secrete ale Vaticanului încă din timpul pontificatului lui Pius XII, Ioan XXIII decide să nu numească un înlocuitor. Papa este partizan al „deschiderii spre lume a porţilor Vaticanului”, iar aceasta implică sfârşitul operaţiunilor secrete sale ale serviciilor de informaţii.

La sfârşitul anului 1962, Ioan XXIII este victima unei puternice hemoragii, primul semn al unei boli grave de care este atins. La 17 mai 1963, suferinţele Sfântului Părinte se agravează şi trebuie să stea la pat.

O ameliorare se produce la sfârşitul lui mai, dar într-o noapte se diagnostichează o peritonită. La 3 iunie, Ioan XXIII se stinge din viaţă, lăsând tronul Sfântului Petru liber. Pentru a şasea oară în acest secol, conclavul trebuie să se reunească pentru alegerea succesorului[616].

Cu câteva zile înainte de a se închide în conclav, cardinalii conduşi de Giacomo Lercaro, din Bologna, se întâlnesc la Villa Grotta-ferrata, proprietatea lui Umberto Ortolani. Acolo, la adăpostul nopţii, sub protecţia agenţilor Sfintei Alianţe însărcinaţi să vegheze asupra eminenţelor înainte de reunirea pentru alegerea noului pontif, ei decid numele cardinalului pe care convin să-l sprijine. Alesul este Giovanni Battista Montini, arhiepiscop de Milano, pe care l-au pus deja la curent cu reuniunea din casa celebrului membru al francmasoneriei[617].

Conclavul începe în seara de 19 iunie 1963. Două zile mai târziu, după al cincilea scrutin, cardinalul Giovanni Montini, în vârstă de 65 de ani, este ales papă sub numele de Paul VI. Încoronarea va avea loc nouă zile mai târziu. Prima decizie a noului papă constă în recompensarea ospitalităţii francmasonului Ortolani numindu-l „Gentilomul Sanctităţii Sale”.

Omul care l-a ajutat pe Krunoslav Draganovic să creeze „culoarul Vaticanului”, unul dintre cei mai înalţi responsabili ai Curiei romane implicat în

[616] T. CAHILL, *Jean XXIII*
[617] Disciples de la Verite, *Bugie di sangue in Vaticano.*

operaţiunea „Mânăstirea” este în prezent noul suveran pontif[618]. Serviciile secrete ale Vaticanului, renăscând din cenuşă, vor funcţiona din nou în plin randament. Paul VI încredinţează sarcina dificilă de a le conduce unui simplu preot, Pasquale Macchi. Omul de încredere al suveranului pontif l-a cunoscut pe cardinalul Montini încă de când acesta a fost însărcinat să conducă arhiepiscopia din Milano. Macchi a devenit secretarul său privat, dar şi cea mai bună sursă de informare. După ce a fost ales papă, Paul VI pune în mâinile lui Macchi unul dintre cele mai puternice aparate de culegere a informaţiilor din lume, Sfânta Alianţă, care, în câţiva ani va împlini patru secole de existenţă de la crearea sa din ordinul inchizitorului general, cardinalul Ghislieri, devenit apoi papa Pius V.

Anumite surse îl văd pe Macchi ca pe cel mai înalt demnitar al serviciilor de spionaj ale Vaticanului, în timp ce altele afirmă că el n-a condus în fapt niciodată Sfânta Alianţă, că n-a fost decât un simplu şi umil „filtru” între papă şi cardinalul responsabil cu serviciile de spionaj.

Cei 15 ani ai pontificatului lui Paul VI vor fi cei mai prolifici pentru operaţiunile Sfintei Alianţe.

Michele Sindona, Roberto Calvi, Paul Marcinkus, Carlos Şacalul, *Septembrie Negru*, Golda Meir sau Mossad-ul sunt câteva dintre numele cu care se va înfrunta spionajul Sfântului Scaun; însă inamicul nu va fi numai în exteriorul zidurilor Vaticanului, ci chiar şi în interior, de exemplu, francmasoneria.

Una dintre operaţiunile cele mai spectaculoase ale Sodalitium Pianum are loc în primii ani de pontificat ai lui Paul VI. Statul Vatican este bineînţeles de cel mai mare interes pentru Moscova şi KGB, iată de ce serviciile de spionaj sovietic au infiltrat o „cârtiţă” în cele mai înalte sfere ale Curiei romane, chiar în anturajul Sfântului Părinte.

Alighiero Tondi a făcut seminarul în ordinul iezuiţilor şi, graţie eficacităţii sale, a devenit secretarul şi valetul Monseniorului Montini. Când acesta este ales papă şi părăseşte Milano pentru a se instala la Vatican, tânărul Tondi[619] îl însoţeşte.

Iezuitul este, în fapt, un agent ascuns al KGB în interiorul Vaticanului, şi poate unul dintre cei mai activi. În 1936, după ce a terminat seminarul, Tondi a colaborat cu casele de editare catolice, unde a intrat în legătură cu grupările comuniste; el a fost chiar ales de Partidul comunist italian pentru a urma cursurile universităţii „Lenin” din Moscova. Acolo, a fost racolat de spionajul sovietic pentru a opera în interiorul Vaticanului.

Începe să acţioneze ca agent sovietic încă de pe la sfârşitul lui 1944, denunţând toţi preoţii din *Russicum* trimişi clandestin în Uniunea Sovietică pentru evanghelizare. Sfânta Alianţă estimează că Alighiero Tondi a denunţat la KGB aproape 250 de membri ai grupării *Russicum*, care şi-au sfârşit zilele în gulagurile sovietice sau executaţi, fiind acuzaţi de spionaj împotriva Uniunii Sovietice[620].

În 1967, un agent SP îi informează pe superiorii săi că părintele Alighiero Tondi a fost văzut într-o cafenea la Roma cu un individ identificat de Sfânta Alianţă ca un agent „presupus” a fi al KGB- ului, detaşat la ambasada sovietică din Roma. Plecând din acest moment, contra-spionajul îl pune sub supraveghere

[618] U. GONI, *op. cit.*.
[619] E. VAN DEE, *op. cit.*.
[620] E. BAUER, *op. cit.*.

fără să-l avertizeze pe papa Paul VI. În realitate, Sfânta Alianţă îşi doreşte să cunoască gradul de penetrare al lui Tondi în securitatea Vaticanului.

În sfârşit, într-o noapte din 1968, SP primeşte o alertă care indică faptul că secretarul Sanctităţii Sale a cerut accesul la anumite documente depuse în Arhivele secrete. Fără să mai întârzie, se cere cardinalului Eugene Tisserant, responsabil al Arhivelor, să tragă de timp până la sosirea agenţilor Sfintei Alianţe. Dosarul cerut de Alighiero Tondi păstrează comunicările papei Paul VI către nunţiaturile sale şi congregaţiile din ţările Europei de Est, de cealaltă parte a cortinei de fier. Dacă Tondi accede la aceste comunicate, acoperirea mai multor agenţi ai Sfintei Alianţe din Ungaria, Polonia, Cehoslovacia şi România va fi dezvăluită, iar siguranţa lor compromisă.

Tondi le spune agenţilor de contraspionaj că dosarele în chestiune au fost cerute de către papa însuşi şi că, urmând ordinul pontifical, nu va răspunde decât înaintea lui Paul VI. Escortat de doi agenţi ai securităţii Vaticanului, iezuitul este condus într-un birou unde rămâne până a doua zi dimineaţă. Primul care a primit un apel telefonic în legătură cu această afacere este cardinalul secretar de stat, Amleto Giovanni Cicognani. Şeful Sfintei Alianţe îl informează că l-au arestat pe secretarul personal al papei, pentru că este suspect de spionaj pentru Uniunea Sovietică. De asemenea, Cicognani însuşi îl va pune la curent pe Sfântul Părinte, recomandându-i să-l dea pe Tondi pe mâna poliţiei italiene ca să fie judecat. Dar serviciul de spionaj pontifical îl sfătuieşte pe Paul VI să-l expulzeze pe Tondi din Vatican fără alte explicaţii, cu condiţia să nu se mai întoarcă niciodată.

În aceeaşi seară, fără să fi avut timp să se schimbe, Alighiero Tondi, secretarul papei Paul VI şi agent KGB la Vatican în ultimii 24 de ani, este însoţit de un rezervist al gărzii elveţiene până la frontiera italo-vaticană. De acolo, pleacă în Rusia unde devine consilier al afacerilor Bisericii al liderului Uniunii sovietice, Leonid Brejnev[621].

Dar sovieticii nu sunt singurii care s-au infiltrat în Vatican; francmasoneria a făcut-o de asemenea. La sfârşitul lui 1968, contraspionajul Vaticanului anchetează mai mulţi membri ai Curiei romane, căutând posibilele „infiltrări” ale francmasonilor. Ancheta se prelungeşte până la începutul anului 1971, când într-o zi, responsabilul SP este chemat în faţa papei. Paul VI doreşte să cunoască detaliile anchetei. Şeful SP întinde suveranului pontif un dosar gros care conţine nume, date, locuri ale tuturor contactelor francmasoneriei în diferitele departamente ale Statului Vatican[622].

Francmasonii Curiei ştiu că trebuie să fie acolo unde „bate inima istoriei”, cum scrie Cesare Pavese, în următorul paragraf care nu lasă loc de vreo ambiguitate: „A crede cât mai puţin posibil, fără a fi un eretic, pentru a te supune cât mai puţin, fără a ajunge să fii un rebel”.

Raportul contraspionajului papal pune în evidenţă tentaculele unei caracatiţe masonice în diferite palate ale Vaticanului. Mulţi ani au trecut şi mulţi papi s-au succedat de când Clement XII (12 iulie 1730-8 februarie 1740) a declarat, printr-o bulă, excomunicarea francmasonilor, până când, la 19 octombrie 1974, părintele iezuit Giovanni Caprile îi linişteşte pe catolicii afiliaţi la francmasonerie printr-un articol publicat în revista *Civilta Cattolica*. De la sosirea

[621] *Ibid.*
[622] Milenarii. *Via col vento in Vaticano.*

lui Montini pe tronul lui Petru, francmasonii sunt, de fapt, răspândiţi pe toate culoarele Vaticanului; cel mai important dintre ei este bancherul Michele Sindona, pe care papa l-a numit consilier financiar. Câţiva ani mai târziu, Paul VI va da puterea celor de la IOR[623] francmasonilor Sidona, Roberto Calvi, Licio Gelli şi Umberto Ortolani.

Papa în persoană cere şefului contraspionajului să pună capăt anchetei asupra francmasonilor de la Vatican şi ordonă ca raportul să fie depus în Arhivele secrete.

Mult mai târziu, în 1987, jurnalistul Pier Carpi va susţine teza după care un mare număr de cardinali şi episcopi aparţineau lojei masonice Propaganda 2 sau P2.[624], pe care el o definea ca *Loggia Ecclesia*, strâns legată cu Loja unită a Angliei şi cu marele său maestru, ducele Michael de Kent. Un alt raport apărut în presă[625] dezvăluie: „Francmasoneria a divizat Vaticanul în opt secţiuni în sânul cărora acţionează patru loje francmasonice de rit scoţian, în care adepţii, înalţii funcţionari ai micului stat al Vaticanului, aparţin într-un mod independent unii de alţii fără a se cunoaşte unii cu ceilalţi nici măcar prin cele trei uşoare strângeri de mână.”[626] Ceea ce e sigur că de-atunci, din anul 1971, anul în care Paul VI a ordonat închiderea anchetei SP împotriva francmasoneriei, din acea zi nu s-a mai scotocit niciodată în interiorul zidurilor Vaticanului[627].

Pe lista iluştrilor francmasoni redactată de SP figurează cardinali precum Augustin Bea, secretar de stat sub pontificatul lui Ioan XXIII şi Paul VI; Sebastiano Baggio, prefect al Congregaţiei sacre a episcopilor; Agostino Casaroli, secretar de stat sub pontificatul lui Ioan Paul II; Achille Lienart, arhiepiscop de Lille; Pasquale Macchi, secretar privat al papei Paul VI; Salvatore Pappalardo, arhiepiscop de Palermo; Michele Pellegrino, arhiepiscop de Torino; Ugo Poletti, vicar al diocezei de Roma; sau Jean Villot, secretar de stat al lui Paul VI[628].

Faimosul dosar redactat de agenţii de contraspionaj asupra tentaculelor masonice la Curia romană, a rămas „îngropat” în Arhivele secrete ale Vaticanului.

La începutul lui ianuarie 1974, suveranul pontif ordonă responsabililor Sfintei Alianţe şi SP să i se alăture în sala sa privată de masă. Întâlnirea dintre cei trei bărbaţi durează trei ore şi jumătate. Nimeni nu ştie ce s-a discutat, dar un lucru este sigur, în cursul acestei reuniuni Paul VI a cerut responsabililor serviciilor de informaţii punerea la cale a operaţiunii *Nessum Dorma* (Nimeni să nu doarmă).

Aceasta constă în redactarea unui mare raport, nu numai pentru punerea în evidenţă a carenţelor şi nevoilor tuturor departamentelor Vaticanului, dar de asemenea şi strângerea denunţurilor despre corupţia comisă de funcţionarii

---

[623] IOR (*Instituto per le Opere di Religione)*, cunoscut sub numele popular de „Banca Vaticanului”, a fost fondat de papa Pius XII la 27 iunie 1942

[624] Fondată pe 9 mai 1975. Cea mai puternică, cea mai politizată şi cea mai violentă dintre societăşile secrete italiene. Marele maestru al P2, Licio Gelli separă aceasta lojă de ierarhia masonică şi este, în fapt, un „Stat” clandestin în Stat. El recrutează importante figuri din politică, finanţe, magistratură, poliţie, armată şi Biserică. Toţi au jurat în faţa lui să distrugă forma de democraţie parlamentară care conduce Republica italiană.

[625] Revista Mexicana Proceso, din 12 octombrie 1992.

[626] Modalitate tradiţională de recunoaştere între francmasoni care fac parte din loje diferite.

[627] M. SHORT, *Inside the Brotherhood...., op. cit..*

[628] P. L. WILLIAMS, *The Varican Exposed. Money, Murder and the Mafia*

Vaticanului. Deşi conducerea anchetei este în sarcina Sfintei Alianţe, redactarea raportului final revine arhiepiscopului Edouard Gagnon şi Monseniorului Istvan Mester, responsabil al Congregaţiei pentru cler[629].

În decursul câtorva luni, agenţii Sfintei Alianţe au parcurs kilometri şi kilometri de culoare, interogând toţi funcţionarii diferitelor departamente papale. În câteva săptămâni, spionii papei culeg sute de denunţuri ale neregulilor şi delictelor comise de episcopi şi cardinali în dicasteriile[630] lor. La sfârşit, preşedintele comisiei, Monseniorul Gagnon, îşi petrece trei luni clasând întreg materialul adunat de Sfânta Alianţă. Voluminosul raport care pune în lumină activităţile secrete ale Curiei este protejat în fiecare noapte de către agenţii Sfintei Alianţe şi SP, dar forţele oculte se arată decise ca acest raport să nu intre niciodată în mâinile papei Paul VI.

Odată terminată redactarea raportului eponim asupra operaţiunii Sfintei Alianţe, *Nessum Dorma*, Monseniorul Gagnon cere, prin secretariatul de stat, să fie primit de Sfântul Părinte. Gagnon îşi doreşte să arate personal lui Paul VI ceea ce a descoperit prin agenţii Sfintei Alianţe. Săptămânile trec fără ca responsabilul *Nessum Dorma* să să primească vreun răspuns pentru cererea sa de audienţă. Într-un final, secretariatul îl anunţă că fiind dată delicateţea afacerii, dosarul trebuie să fie pus sub protecţia Congregaţiei pentru cler condusă de cardinalul John Joseph Wright. Va fi supravegheat acolo de Monseniorul Istvan Mester până când Gagnon va fi chemat înaintea papei.

Dosarul este depus într-un seif cu încuietoare metalică într-una din sălile *Congregatio pro Clericis*. În dimineaţa zilei de luni 2 iunie 1974, Monseniorul Mester deschide uşa biroului şi descoperă că ceva s-a întâmplat în interior. Cărţi împrăştiate pe jos, hârtii în dezordine, cutii deschise. Îl cheamă pe Monseniorul Edouard Gagnon, care, la rândul lui, îi cheamă pe responsabilii Sfintei Alianţe şi ai grupării Sodalitium Pianum. Când ajung în sufragerie, Mester este în genunchi, în faţa seifului în care, în după-amiaza zilei de 30 mai, depusese dosarul *Nessum Dorma*. Încuietorile fuseseră smulse şi dosarul anchetei dispăruse. Contraspionajul descoperă că hoţii aveau cheia de la uşile sălilor care găzduiau Congregaţia pentru cler: broaştele lor nu fuseseră forţate.

Informat despre atac, papa Paul VI ordonă tuturor celor care au avut legătură cu această afacere, cuprinzând şi agenţii serviciului de spionaj implicaţi în anchetă, să se pună imediat sub „secretul pontifical”[631].

Monseniorul Gagnon informează secretariatul de stat că el este dispus să redacteze un nou raport, dar în mod misterios i se ordonă, tot sub „secretul pontifical”, să depună la secretariat notiţele sale şi să-şi abandoneze munca la raport până la noi ordine. Într-un mod total de neînţeles, se cere lui Camillo Cibin, şeful corpului de supraveghere, să conducă ancheta pentru descoperirea vinovaţilor furtului, renunţându-se la serviciile secrete, care au cules informaţia pentru *Nessum Dorma*.

---

[629] Milenarii, *op. cit.*.

[630] Organisme ale Curiei romane. Dicasteriile cuprind congregaţiile, tribunalele, secretariatele, consiliile, comisiile şi oficiile.

[631] Violarea „secretului pontifical” antrena după sine excomunicarea imediată şi expulzarea automată din Biserica catolică şi, în consecinţă, din statul Vatican

Cibin trebuie să informeze exclusiv secretariatul de stat, fără să redacteze vreun proces verbal pentru nici una dintre acţiunile din timpul anchetei. Deşi papa a ordonat ca afacerea să rămână în cel mai mare secret, zvonurile despre furtul dosarului încep să se răspândească chiar în afara zidurilor Vaticanului.

Marţi 3 iunie, presa se face ecoul zvonurilor: „Hoţii au forţat uşa unei camere din Vatican şi se speculează că a dispărut un dosar redactat din ordinul papei". În faţa insistenţei jurnaliştilor, doctorul Federico Alessandrini, purtătorul de cuvânt al Vaticanului, nu ştie cum să se sustragă din această afacere. În final, chiar *Osservatore Romano*, organul de presă al Sfintei Alianţe, scrie despre furt: „Este vorba, într-adevăr, despre un furt ruşinos. Autorii necunoscuţi au intrat în biroul unui prelat şi au furat dosare păstrate într-un seif solid cu dublă încuietoare. Un adevărat scandal."

În zilele care urmează, 14 membri ai Curiei care vorbiseră cu agenţii Sfintei Alianţe şi aduseseră informaţii despre corupţia din diverse dicasterii sunt expulzaţi din Vatican, în timp ce alţi cinci sunt trimişi în Africa în „misiuni de evanghelizare".

Deşi nu i s-a cerut Monseniorului Gagnon să redacteze un nou raport, clericul pregăteşte un altul, asemănător cu cel care a fost furat. Odată redactarea terminată în secret, el cere din nou să fie primit la papa Paul VI, dar încă o dată i se ignoră cererea. Gagnon cere atunci secretariatului de stat să facă în aşa fel ca dosarul săi parvină Pontifului, dar nu va ajunge niciodată la destinaţie. Cineva din secretariat îl anunţă pe papă că este imposibil de localizat raportul *Nessum Dorma*. După toate zvonurile, conspiraţia îl vizează pe cardinalul Jean Villot, fost secretar de stat şi fost cardinal carmeling[632] al Camerei apostolice, cunoscut la Vatican ca „vice-papă".

În final, Monseniorul Edouard Gagnon cere să părăsească Sfânta Alianţă şi să se retragă în ţara sa, Canada, până la pensie. Ioan Paul II îl va rechema la Roma în 1983 şi-l va face cardinal pe 25 mai 1985.

Pe culoarele Vaticanului nu se va mai vorbi niciodată despre operaţiunea *Nessum Dorma* şi niciodată un papă nu va mai cere Sfintei Alianţe sau grupării Sodalitium Pianum o astfel de anchetă. Serviciile secrete ale Vaticanului continuă să funcţioneze din plin sub papalitatea lui Paul VI împotriva noilor duşmani, de data aceasta unui anumit „Septembrie negru".

Operaţiunea „Ierusalim" a Sfintei Alianţe şi operaţiunea „Diamant" a Mossad-ului[633] vor veni să demonstreze conivenţa dintre cele două servicii de spionaj; colaborarea lor îşi va arăta roadele câţiva ani mai târziu, atunci când Mossad-ul, în plin război împotriva lui „Septembrie negru" după asasinarea atleţilor israelieni la jocurile Olimpice de la Munchen în 1972, va dezvălui o operaţiune vizând sechestrarea sau asasinarea lui Paul VI.

La sfârşitul toamnei lui 1972, primul ministru al Israelului, Golda Meir, primeşte un comunicat secret de la papa Paul VI indicând că ar fi dispus să o primească în cursul unei întrevederi private. La 11 decembrie acelaşi an, Meir îşi reuneşte cabinetul şi pe Zvi Zamir, *memunehul*[634] Mossad-ului, ca să le ceară

[632] Cardinal care girează afacerile Bisericii pe durata când scaunul papal este vacant.

[633] Ha Mossad, le Modiyin ve le Tafkidim Mayuhadim (Institutul de informaţii şi operaţiuni speciale)

[634] Nume sub care este cunoscut directorul genral al Mossadului.

sfatul înainte de întrevederea sa cu suveranul pontif, asupra măsurilor de securitate care trebuie luate.

Meir nu are intenţia, ceea ce-i şi mărturiseşte lui Zamir, „să merg la Canosa”, cu alte cuvinte să se umilească înaintea Sfântului Părinte cum a făcut-o împăratul Henric IV al Sfântului Imperiu romano-german, în 1077, când s-a prezentat la castelul italian şi a făcut penitenţă în faţa papei Grigore VII. Meir este prea mândră pentru a face aşa ceva.

Zamir — prin Sfânta Alianţă — şi ministerul Afacerilor externe al Israelului — prin secretariatul de stat al Vaticanului — află că 15 ianuarie 1973 va fi data aleasă pentru întrevedere. Cardinalul Jean Villot i-a înştiinţat că întâlnirea va dura 35 de minute, că se vor schimba mai întâi cadourile, că nici un moment al întâlnirii nu va fi regizat şi că nu există o ordine de zi, ceea ce înseamnă că poate fi abordat orice fel de subiect de o parte şi de alta. Din motive de securitate, supravegherea şi controlul întâlnirii vor reveni Mossad-ului, condus de Zamir, şi Sfintei Alianţe, şi sub nici un pretext, nici înainte, nici după, nu se va face vreun anunţ public despre întâlnirea celor doi demnitari[635].

Este prevăzut ca Meir să zboare către Paris în zilele de 13 şi 14 ianuarie pentru a asista la Conferinţa Internaţionalei socialiste şi, de acolo, într-un avion închiriat de la El AL, fără semne distinctive, va ajunge la Roma. Abia în timpul zborului se va face cunoscută destinaţia finală însoţitorilor Goldei Meir. După întâlnirea cu papa, Meir va călători în Coasta de Fildeş pentru o reuniune de două zile cu preşedintele Felix Houphouet-Boigny şi, de acolo, se va reîntoarce în Israel.

Zamir a decis să vină la Roma cu o săptămână mai devreme pentru a pregăti măsurile de securitate şi ca să stabilească un fir conducător cu agenţii Sfintei Alianţe. Pentru *memuneh*, Oraşul etern oferă o potenţială scenă pentru o lovitură a teroriştilor arabi. După atacul delegaţiei israeliene la Jocurile Olimpice din Munchen de către gruparea „Septembrie negru”, anul precedent, capitala italiană a devenit punctul de întâlnire al teroriştilor de toate facturile în căutarea unei informaţii cât mai bune şi a traficanţilor de arme în căutarea unui bun client.

Agenţii de legătură între Mossad şi Sfânta Alianţă sunt Mark Hessner, de partea israeliană, şi părintele Carlo Jacobini, de partea Sfintei Alianţe. Hessner a fost contactat de Shar Kauly „katsa”, responsabil al agenturii Mossad-ului din Milano. În timpul unei reuniuni secrete Zvi Zamir îl întâlneşte pe Jacobini, Kauly şi Hessner punându-i la curent cu toate detaliile călătoriei premierului Golda Meir. Este foarte clar că nici o informaţie nu trebuie să se scurgă, dacă vor să evite un eventual atentat împotriva liderului israelian.

A doua zi, contraspionajul Vaticanului, Sodalitium Pianum, îl informează pe Jacobini că cineva, probabil un preot auxiliar al secretariatului de stat, a transmis o informaţie despre Meir unui contact de la Roma, cunoscut pentru relaţiile sale cu extremiştii arabi.

Agentul Sfintei Alianţe îl alertează pe Zamir, care vorbeşte personal cu Golda Meir pentru a încerca s-o convingă să-şi anuleze vizita la Paul VI. Cunoscându-l pe primul său ministru, ştie că o simplă ameninţare nu va fi suficientă s-o facă să renunţe la intenţia sa de a obţine recunoaşterea Israelului la Vatican, chiar dacă ea trebuie să facă faţă unui atentat din partea teroriştilor

[635] G. THOMAS, *op. cit.*.

arabi. Meir îi răspunde lui Zamir: „*Memuneh*, munca voastră este să evitaţi atentatul. Israelul nu se poate opri din cauza unei simple ameninţări”.

Pentru securitatea reuniunii, Vaticanul trimite un alt preot expert în materie de contraspionaj, părintele Angelo Casoni, agent în Sodalitium Pianum. Acesta din urmă descoperă că informaţia despre călătoria clandestină a Goldei Meir la Vatican a ajuns în mâinile lui Abu Yusuf. Carlo Jacobini, din Sfânta Alianţă, şi Zvi Zamir, din Mossad, ştiu că mai devreme sau mai târziu, un grup de terorişti îşi va face apariţia. Efectiv, Yusuf a trimis un mesaj lui Ali Hassan Salameh, alias „Prinţul roşu”, cel mai înalt cap al grupării teroriste palestiniene „Septembrie negru” şi creierul operaţiunii din Munchen.

Comunicatul spune: „Să terminăm cu cea care face ca sângele nostru să curgă în toată Europa”[636]. Locul exact al atentatului împotriva lui Meir şi maniera de acţiune depind exclusiv de Salameh. Dacă pentru „Prinţul roşu” asasinarea Goldei Meir reprezintă lovitura de teatru în lupta împotriva israelienilor, pentru Yusuf este o ocazie unică de a demonstra lumii că „Septembrie negru” este o grupare teroristă puternică de care trebuie să se ţină cont. Asasinarea liderului israelian la Vatican va face să apară organizaţia teroristă pe primele pagini ale tuturor mijloacelor de informare.

La 10 ianuarie, cinci zile înainte de reuniune, *memunehul* Zri Zamir şi cei doi katsa Mark Hessner şi Shai Karily sunt conduşi într-o maşină neagră pe străzile Romei în direcţia Vaticanului. Gărzile elveţiene care supraveghează intrarea prezintă onorul când vehiculul pătrunde în interiorul zonei administrative a Sfântului Scaun. La coborârea din maşină, părintele Carlo Jacobini îi aşteaptă. Zamir a citit într-un raport despre Jacobini că preotul a fost crescut în Statele Unite şi că a căpătat experienţa sa în strângerea de informaţii urmând mai multe cursuri la Langley, cartierul general al CIA în Statul Virginia. Agentul Sfintei Alianţe vorbeşte curent şase limbi, şi la Vatican este considerat un adevărat „nobil” datorită legăturilor sale familiale cu cardinalii Domenico Maria Jacobini, Ludovico Jacobini, secretarul de stat al papei Leon XIII şi Angelo Jacobini. Zvi Zamir nu se îndoieşte că tânărul Carlo este un bun contact pentru a se deplasa pe culoarele Vaticanului, mai ales după pierderea încrederii Sfintei Alianţe faţă de CIA.

Nu se ştie nimic despre reuniunea secretă care s-a ţinut în acea zi la Vatican între Mossad şi Sfânta Alianţă, nici măcar despre ce subiect a fost abordat, dar Zamir iese aparent satisfăcut de ceea ce a auzit. Traversând piaţa Sfântul Petru, *memunehul* spune şoferului să-l conducă la aeroport ca să ia avionul spre Tel Aviv.

La „Institut”, supranumele serviciului israelian de informaţii, se ştie deja prin părintele Angelo Cosoni că Ali Hassan Salameh a fost informat de călătoria Goldei Meir la Roma şi că trebuie să se pregătească să pareze lovitura.

Grupurile teroriste întreţin o relaţie specială cu KGB-ul. La Moscova, teroriştii sunt îndoctrinaţi politic şi sunt antrenaţi să asasineze şi să pregătească explozibili, pe care să-i plaseze apoi în centrele comerciale sau în terminalele foarte populate ale aeroporturilor.

[636] Acest text va fi dat public după invayia Libanului de Forţele de apărare israeliene din 1982. O unitate israeliană a găsit documentele într-o cazarmă a OEP din sudul Libanului.

Mossadul şi Sfânta Alianţă ştiu că nu pot conta pe KGB pentru detectarea teroriştilor lui „Septembrie negru”, care proiectaseră să atenteze la viaţa Goldei Meir. Dacă vor să evite atentatul, ei trebuie să lupte singuri contracronometru.

Sovieticii nu vor să dezvăluie că oamenii lui Hassan Salameh posedă rachete de fabricaţie rusească ascunse pe un vapor, într-un port iugoslav. Planul era să încarce rachetele într-un pescador în portul Dubrovnik şi să le transporte până în portul Bari, pe marea Adriatică. De acolo, într-un camion, vor fi duse până în Roma aşteptând sosirea Goldei Meir. Zvi Zamir şi părintele Carlo Jacobini lucrează cot la cot pentru a descoperi când şi cum va fi atacul, dar nu le rămâne decât să aştepte.

Lovitura împotriva Israelului are loc la 28 decembrie 1972, când un commando al grupării „Septembrie negru” ia cu asalt ambasada Israelului din Bangkok. Salameh vrea să deturneze atenţia Mossadului şi pentru aceasta, nimic mai oportun decât un atac asupra unei legaţii diplomatice israeliene.

Angelo Casoni, din SP, află de la una dintre sursele sale că atacul ambasadei Israelului în Thailanda nu este decât o modalitate de a distrage atenţia opiniei publice. Jacobini nu crede asta, dar nu e şi cazul lui Zamir[637]. Mossad-ul ştie că ar putea elibera ostaticii printr-un atac al comando-urilor israeliene, iar Golda Meir nu ar permite nici atât ca tailandezii să intre trăgând în legaţie. În final, după ore de negocieri, se acordă asaltatorilor salv-conducturi de ieşire din ţară în direcţia Cairo. Carlo Jacobini recomandă să nu lase jos garda în privinţa posibilităţii unui atac pe pământul Vaticanului împotriva şefului guvernului israelian.

La primele ore ale lui 14 ianuarie, în ajunul întâlnirii dintre Paul VI şi Golda Meir, un agent al Sodalitium Pianum îl informează pe Angelo Casoni că, după unul dintre informatorii săi, se zvoneşte despre o operaţiune a teroriştilor palestinieni la Ostia sau Bari.

În acel moment, un sayan[638] anunţă serviciul Mossad de la ambasada Israelului în Italia, că a auzit o conversaţie în care un bărbat cu accent arab îl asigura pe altul, având acelaşi accent, că vor primi foarte curând o serie de bujii.

În acelaşi timp, agentura Mossad-ului la Londra îi comunică lui Zvi că, după un informator, obiectivul lui „Septembrie negru” este „unul de-al lor”. Şeful Mossadului nu se îndoieşte de faptul că „seria de bujii” în chestiune face referire la proiectile, dar ştie, de asemenea, că nici Golda Meir, nici papa Paul VI nu vor anula întâlnirea.

Zamir apelează la Hessner şi cere o întâlnire cu părinţii Jacobini şi Casoni. Serviciile secrete ale Vaticanului trebuie să fie informate de fiecare etapă a misiunii, şi nu este nici o îndoială că Sfânta Alianţă posedă nişte contacte mai bune în oraşul Roma decât serviciile secrete israeliene.

Ali Hassan Salameh, alias Abu Hassan, alias „Prinţul Roşu”, este un om cultivat, energic şi crud. Se spune că şi-a ucis fratele vitreg cu un glonţ în ochi când a descoperit că acesta transmitea informaţii către Fatah, secţiunea OEP

[637] G. THOMAS, *op. cit.*.

[638] Informator evreu al Mossadului care nu face parte din personalul servicilor secrete israeliene, dar lucreayă ca simplu colaborator

partizană lui Yaser Arafat[639]. Salameh este căsătorit cu o frumoasă libaneză, Georgina Rizak, miss Univers 1971.

După Mossad, „Prinţul Roşu” se ascunde în spatele tentativei de asasinare a Goldei Meir, dar Sfintei Alianţe îi este greu să creadă că teroristul palestinian s-ar fi putut deplasa prin Roma fără ca ei să fie la curent.

Pe 15 ianuarie, ziua prevăzută pentru întâlnire, vremea este rea şi ploioasă. Mossad-ul, Sfânta Alianţă şi cei din *Digo*, unitatea antiteroristă italiană, sunt în stare de alertă maximă. Părintele Carlo Jacobini are certitudinea că „Septembrie negru” nu o va lăsa pe Meir să plece în viaţă şi îl informează despre asta pe papa Paul VI. Zamir şi Jacobini ştiu că dacă atacul se va produce cu rachete, singurul loc sigur de a le utiliza se găseşte în apropierea aeroportului, în momentul aterizării sau decolării. Mossad-ul şi Sfânta Alianţă îşi desfăşoară deci forţele de ordine şi agenţii în aeroport şi în împrejurimi cu scopul de a supraveghea orice mişcare suspectă.[640]

Prima alertă sună cu câteva ore înainte de sosirea Goldei Meir. Pe când supraveghează împrejurimile, un agent al Sodalitium Pianum îl avertizează pe părintele Angelo Casoni că a văzut o furgonetă aproape de pistă şi că s-a apropiat să întrebe dacă au nevoie de ajutor. În interior, oamenii au răspuns foarte nervos că au chemat deja o macara. Prin radio, Casoni îl anunţă pe Amir şi Hessner că se duce să vadă despre ce este vorba. Ei descoperă că este o furgonetă Fiat. Înarmaţi, cer şoferului să coboare din vehicul pentru a se identifica, în timp ce Carlo Jacobini îi observă de departe.

În acel moment, uşa din spate se deschide şi o ploaie de gloanţe se abate asupra lor. Agenţii Mossad-ului ies teferi din schimbul de focuri, dar doi terorişti sunt grav răniţi, în timp ce şoferul o ia la fugă. Agenţii israelieni îl prind şi-l urcă într-o maşină, aparent înmatriculată în Statul Vatican. Hessner este la volan, Jacobini ocupă locul pasagerului; Zamir şi teroristul, locurile din spate. *Memunehul* Mossadului îl întreabă pe palestinian de poziţia celorlalte rachete, lovindu-i faţa cu patul puştii. În timp ce se zăreşte de departe silueta avionului, agenţii descoperă dintr-o dată o altă furgonetă albă: prin capota ei ţevile lansatoarelor ţintesc cerul.

Hessner apasă pe acceleraţie şi intră în vehicul dintr-o parte, răsturnându-l. În interior, doi membri ai grupării „Septembrie negru” sunt prinşi, striviţi sub proiectile. Zamir îl roagă atunci pe părintele Jacobini să se întoarcă cât el îi execută pe terorişti, dar înainte ca el să tragă primul foc, agentul Sfintei Alianţe îl avertizează că dacă îi ucide, nu va avea altă soluţie decât să-l informeze pe suveranul pontif şi că Israelul va fi din nou într-o poziţie delicată.

Zamir preferă să nu învenineze relaţiile deja dificile între Israel şi Vatican şi îi predă pe terorişti celor din *Digo*.

Golda Meir îl întâlneşte pe Paul VI; papa o asigură că nu este momentul propice să deschidă relaţii diplomatice, dar îi promite să viziteze Ţara Sfântă. Ieşind din Vatican, Golda Meir îi spune lui Zamir: „Orologiul din Vatican bate diferit faţă de cel al restului lumii'“ şi, fără îndoială, are dreptate.

Din acea zi, relaţiile dintre Mossad şi Sfânta Alianţă au devenit foarte strânse, continuând şi sub pontificatul lui Ioan Paul II. În cursul anilor următori,

[639] M BAR-ZOHAR & E. HABER, *The Quest for the Red Prince*
[640] I. BLACK & E. HABER, *Israel’s Secret Wars. A History of Israel’s Intelligence Services*

părintele Carlo Jacobini, de la spionajul din Vaticanului, şi părintele Angelo Casoni, de la contraspionaj, vor rămâne agenţi de legătură ai serviciilor secrete din Israel, chiar şi atunci când Jacobini va înceta să mai aparţină Sfintei Alianţe.

Teroriştii arestaţi de italieni sunt puşi în libertate şi transportaţi în Libia. Câteva luni mai târziu, cea mai mare parte dintre ei vor fi executaţi de unitatea *Kidonului*[641], asasinii *Metsadei*. Suspiciunile grupării Sodalitium Pianum asupra persoanei din secretariatul de stat care a transmis informaţia teroriştilor din „Septembrie negru", cad pe părintele Idi Ayad. Ceea ce Mossadul ignoră şi ce nu va descoperi poate niciodată, este că Ayad nu este numai agent al Sfintei Alianţe, ci şi legătura neoficială între papa Paul VI şi capul OEP[642].

În acest timp, într-un birou pierdut de pe culoarele kilometrice ale Vaticanului, un bărbat pune sigiliul pe dosarul care poartă numele de „Operaţiunea Ierusalim" şi ordonă depunerea lui în Arhivele secrete, dependente de Biblioteca Vaticană. Pentru întreaga lume, operaţiunea care a salvat viaţa Goldei Meir nu a existat niciodată, dar Mossad-ul nu va uita că, graţie Sfintei Alianţe, primul ministru al Israelului a rămas în viaţă.

Trei ani mai târziu, în luna aprilie 1976, Mossad-ul va avea ocazia să întoarcă Sfintei Alianţe favoarea pe care aceasta i-a făcut-o în timpul operaţiunii Ierusalim.

După o operaţiune purtată împotriva delegaţilor OPEC reuniţi la Viena pe 21 decembrie 1975, teroristul Ilici Ramirez Sanchez, zis şi Carlos Şacalul se găseşte direct confruntat cu grupările palestiniene pe care le susţinuse până atunci. Pentru acestea, Carlos nu este decât un mercenar care a încasat o mare cantitate de bani, cu singurul scop de „a profita ca un burghez obişnuit". În total, Carlos şi ai lui au primit 20 de milioane de dolari provenind dintr-o răscumpărare plătită de saudiţi în schimbul eliberării reprezentantului lor în organizaţia petrolieră, şeicul Ahmed Zaki Yamani[643].

Wadi Haddad, lider al Frontului Popular pentru Eliberarea Palestinei (FPEP), cere lui Carlos o parte din aceşti bani, dar Şacalul refuză. Haddad, războinic călit, nu apreciază atenţia care se acordă lui Carlos, calificându-l „un actor prost care vrea să devină vedetă de cinema". După lovitura de la Viena împotriva OPEC, Carlos şi ai săi pleacă în Algeria, apoi în Yemen.

Sunt primiţi în această ţară arabă cu surle şi trâmbiţe, ca nişte veritabili eroi; mitul lui Carlos *Şacalul* este la apogeu.

Într-o dimineaţă din luna martie, un telefon sună în biroul administraţiei Vaticanului. Preotul răspunde, iar interlocutorul său se identifică drept Yitzhak Hofi, noul *memuneh* care l-a înlocuit pe Zvi Zamir la conducerea Mossad-ului doi ani mai devreme. Hofi îi spune preotului că doreşte să-l întâlnească într-un loc sigur.

În acea după-amiază, preotul merge pe jos până la un hotel central din Roma. După ce este identificat, doi bărbaţi cu părul foarte scurt îl însoţesc pe prelat până la una dintre camere, în care îl aşteaptă Yitzhak Hofi. Noul venit se

---

641 *Kidon* semnifică „baionetă". Se mai numeşte astfel braţul executiv al *Matsadei*, unitate responsabilă cu execuţiile şi răpirile Mossad-ului.

642 G. THOMAS, *op. cit..*

643 D. A. YALLOP, *To the Ends of the Earth. To the Hunt of the Chacal.*

aşează, iar şeful spionilor israelieni îl anunţă că a venit timpul să întoarcă Sfintei Alianţe sprijinul pe care l-a dat pentru a salva viaţa Goldei Meir în ianuarie 1973.

Părintele Carlo Jacobini îi răspunde că nu mai lucrează pentru Sfânta Alianţă, dar că ar putea să-i pună pe israelieni în legătură cu cineva din spionajul papal. Hofi respinge propunerea: predecesorul său, Zvi Zamir, i-a dat ordin strict să nu trateze decât cu el. Înainte de toate, Jacobini îi spune că trebuie să primească ordine concrete de la Vatican. Hofi îi repetă că nu va trata cu nimeni altul decât cu el sau cu agentul Angelo Casoni, din contraspionajul pontifical.

Yitzak Hofi se aşează la rândul său şi îi spune lui Jacobini că una dintre antenele Mossadului a descoperit planul unui grup terorist arab de a-l sechestra şi asasina pe papa Paul VI. După o serie de circumlocuţii, israelianul dezvăluie că după informatorii lui, atacul va fi dirijat de Carlos. Auzind asta, sângele lui Jacobini îngheaţă. Ştie dintr-un raport al Sfintei Alianţe că *Şacalul* rareori ratează o lovitură.

În fapt, informaţia nu vine de la o sucursală a Mossad-ului, ci de la ataşatul politic al ambasadei americane la Teheran, John D. Stempel. Diplomatul a fost pus la curent de al doilea secretar al ambasadei sovietice în Iran, Ghenadi Kazankin. Stempel a informat CIA de descoperirea făcută de KGB: proiectul ar putea implica mai mulţi membri ai bandei Baader-Meinhof, care colaborase cu Carlos în timpul sechestrării reprezentanţilor OPEC la Viena. Hofi îi mai spune părintelui Jacobini că Sfânta Alianţă va dispune de tot sprijinul posibil al Mossad-ului pentru a dejuca acest plan. Reuniunea terminată, prelatul ia taxiul în direcţia Vatican. Vorbele lui Hofi se învârt în capul lui şi trebuie să le împărtăşească cuiva. După ce a trecut portalul Vaticanului, el se îndreaptă către dependinţele care adăpostesc serviciile secrete papale şi cere să vorbească de urgenţă cu prietenul său, părintele Angelo Casoni. Timp de două ore, Jacobini îi spune istoria relatată de către *memunehul* Mossad-ului.

Ideea lui Carlos constă fie în atacul prin surprindere, cu armele în mâini, a bazilicii Sfântului Petru în timp ce pontiful celebrează slujba religioasă, şi să ia controlul edificiului, fie, graţie trăgătorilor de elită, să-l aştepte pe Paul VI când iese la balconul care dă spre piaţă în momentul salutului său către credincioşi duminica. Teroriştii studiază primul scenariu de-a lungul mai multor săptămâni, dat fiind succesul acestei tactici în timpul sechestrării reprezentanţilor OPEC la Viena. Carlos nu se gândeşte să întâlnească prea multă rezistenţă din partea gărzilor elveţiene, înarmate cu lănci şi halebarde.

A doua opţiune este susţinută prin Wilfred Bose, anarhist german, prieten al lui Carlos, şi de Gabrielle Kroche-Tiedemann, terorista de 23 de ani care a participat la operaţiunea din Viena împreună cu Carlos, anul precedent. Pentru Bose, este uşor de găsit o puşcă de mare calibru cu lunetă şi să tragă asupra unui „obiectiv imobil îmbrăcat în alb”.

Kroche-Tiedemann pledează în favoarea acestui plan, pentru că dacă ajung să-l ucidă pe suveranul pontif la Roma, în timpul binecuvântării sale dată credincioşilor din piaţa Sfântului Petru, în faţa camerelor de luat vederi ale lumii întregi, aceasta îi va aduce lui Carlos cea mai mare publicitate pe care a avut-o vreodată un terorist.

Sfânta Alianţă munceşte iar contracronometru, în colaborare cu Mossad-ul, pentru a evita criza care se apropie. Jacobini are nevoie să ştie mai multe şi

pentru aceasta îl sună pe Hofi. *Memunehul* promite să trimită Vaticanului o copie cu dosarele referitoare la bărbaţii şi femeile care-l însoţesc pe Carlos în toate acţiunile sale. A doua zi, mai multe dosare acoperite de sigilii se îngrămădesc pe masa părintelui Angelo Casoni. Fotografii alb-negru de cadavre, figuri luate de la distanţă de anumiţi spioni, defilează pe dinaintea ochilor lui.

Puţin după aceea, Jacobini şi Casoni primesc un alt comunicat al Mossad-ului, care indică faptul că Wilfred Bose şi Gabrielle Kroche-Tiedemann au fost reperaţi la Bahrein, iar Carlos Ramirez în Yemen.

Ceea ce nu ştiu nici agenţii secreţi ai Vaticanului, nici Yitzhak Hofi este că organizaţia *Şacalului* a decis să schimbe obiectivul. Sechestrarea sau asasinarea lui Paul VI au încetat să-i mai intereseze şi au înlocuit operaţiunea, printr-un capriciu al lui Carlos, cu deturnarea unui avion al companiei Air France, AF 139 care lega Tel Aviv de Paris cu escală la Atena.

Acest avion devine celebru în lumea întreagă, atunci când o trupă de comando israelian şi membri ai *Kidonului* aparţinând Mossad-ului îl atacă în timpul unei operaţiuni fulger pe aeroportul ugandez din Entebbe, eliberând toţi pasagerii reţinuţi. În timpul schimbului de focuri de pe 4 iulie 1976, pe pistele şi în terminalul aeroportului, Wilfred Bose şi Gabrielle Korche-Tiedemann, ca şi alţi cinci terorişti cad sub tirurile israeliene.

La câteva zile de la „operaţiunea Entebbe”, părintele Carlo Jacobini primeşte un telefon misterios la Vatican. La celălalt capăt al firului, Hofi îl înştiinţează de moartea teroriştilor şi-l asigură că „criza din jurul lui Paul VI” a trecut. La 22 ianuarie 1979, Mossad-ul ajunge să-l localizeze la Beirut pe Ali Hassan Salameh, alias „Prinţul Roşu”, responsabilul grupării „Septembrie negru”. O bombă cu întârziere plasată de katsa Erika Chambers, din *Kidon* (braţul executiv al Metsadei) îl ucide pe Salameh, patru oameni din garda sa de corp, mai mulţi trecători şi pe Susan Wareham, o secretară a ambasadei britanice în Liban.

Unele zvonuri spun că localizarea lui Salameh în capitala libaneză este datorată serviciilor secrete ale Vaticanului, trecând prin CIA, şi că un agent al Sfintei Alianţe sau al Sodalitium Pianum ar fi putut transmite informaţia *memunehului* Mossadului, Yitzhak Hofi. Acest agent ar fi putut fi părintele Carlo Jacobini sau părintele Angelo Casoni, dar, ca întotdeauna la Vatican şi în serviciile sale de informaţii, „tot ce nu este sacru, este secret”.

Paul Casimir Macinkus, Michele Sindona şi Roberto Calvi vor deveni principalii actori ai unuia dintre cele mai mari scandaluri din întreaga istorie a Sfântului Scaun. Falimentul Băncii vaticane e gata să explodeze. Anchetele ulterioare conduse de organismele financiare, tribunalele de justiţie ale Statelor Unite şi Italiei, precum şi de scriitori din mai multe ţări vor demonstra că chiar dacă Sfânta Alianţă nu a fost în mod direct şi oficial implicată în obscurele manevre ale IOR, conduse de Monseniorul Paul Marcinkus, unul dintre agenţii săi a luat parte într-un mod activ la operaţiuni concrete. Pentru mulţi dintre ei, apărarea „Vaticanului SA” este o problemă de fidelitate faţă de suveranul pontif.

18
„VATICAN SA” ŞI AFACERILE DOMNULUI (1976-1978)

„Oamenii aceştia sunt nişte apostoli mincinoşi, nişte lucrători înşelători, care se prefac în apostoli ai lui Hristos. Şi nu este de mirare, căci chiar Satana se preface într-un înger de lumină. Nu este mare lucru dar, dacă şi slujitorii lui se prefac în slujitori ai neprihănirii, sfârşitul lor va fi după faptele lor.”
2 Corinteni 11, 13-15

Instituto per le Opere di Religione (IOR), numit comun şi „Banco Vaticano”[644] este unul din organismele cu cele mai multe secrete, cu propriile servicii de spionaj, în toate departamentele papale. Dacă treci prin porţile Santa Ana, la dreapta colonadei lui Bernini, laşi biserica Santa Ana pe dreapta şi cazarma gărzii elveţiene pe stânga, o să găseşti edificiul care adăposteşte IOR.

Marele turn a fost construit din ordinul papei Nicolae V, iată-l de 550 de ani, ca parte a planurilor de apărare a Sfântului Scaun. Numai un mic pichet al gărzii elveţiene supraveghează încă şi azi intrarea de marmură şi porţile sale de bronz ermetic închise. Ele nu pot fi deschise decât unor membri aleşi din Curia romană.

Banca vaticană a fost la originea nenumăratelor scandaluri, implicată în pierderea a milioane de dolari, în falimentul băncilor, în vânzarea de arme ţărilor în conflict, înfiinţarea societăţilor fantomă în paradisurile fiscale, finanţarea loviturilor de stat, spălarea banilor mafiei şi în „sinucideri” misterioase. IOR a violat sute de legi financiare internaţionale, fără ca vreunul dintre directorii ei să fie vreodată judecat de vreun tribunal terestru. De la fondarea sa, IOR nu a fost un departament oficial al Statului Cetăţii Vatican. Există ca entitate, dar nu are o legătură precisă cu afacerile ecleziastice sau alte organisme ale Sfântului Scaun; unicul său organ de control este suveranul pontif.[645]

Spre deosebire de alte instituţii financiare internaţionale, banca vaticană nu este auditată de nici o agenţie internă sau externă: nu există nici un registru scris al operaţiunilor sale. Astfel, în 1996, cardinalul Edmund Szoka, auditor intern al Sfântului Scaun, răspunde mai multor anchetatori că el nu a exercitat nici un fel de autoritate asupra Băncii Vaticanului şi adaugă că ignoră toate modurile de acţiune sau sistemul său de funcţionare.

[644] „Banco Vaticano” a fost fondată pe 7 iunie 1929 din ordinul papei Pius XI. În acelaşi an, capitalul său se ridica la 81 milioane de dolari, echivalentul a 900 milioane de dolari actuali. Primul director al administraţiei speciale a fost Bernardino Nogara.

[645] P.L. WILLIAMS, *op. cit.*.

În 1990, Statul Vatican declară un deficit de 78 de milioane de dolari, chiar în anul în care Banca Vaticanului „recunoaşte” în mod oficial beneficii de mai mult de zece miliarde de dolari[646].

În 1967, papa Paul VI creează un birou de contabilitate generală: Prefectura afacerilor economice ale Sfântului Scaun. Suveranul pontif îl însărcinează în conducerea sa pe prietenul său, cardinalul Edigio Vagnozzi, dar acesta îşi dă demisia câteva luni mai târziu. Se pare că el este la curent cu dubioasele relaţii ale papei cu „bancherul mafiei”, Michele Sindona. În mod curios, se interzice lui Vagnozzi să se exprime despre orice subiect având legătură cu Prefectura, sub acoperirea faimosului „secret pontifical”.

Responsabilul conducerii Prefecturii a descoperit că milioane de dolari de origine necunoscută sunt depozitaţi în fiecare săptămână în seifurile băncii Vaticanului fără nici o explicaţie, şi odată intraţi banii ies pe uşa din spate, către conturile numerotate în băncile elveţiene şi întreprindere aparţinând grupului Sidona. Aceşti bani servesc la finanţarea revoltelor şi a loviturilor de stat, ca cea din aprilie 1967 din Grecia.

Loja Propaganda 2, intim legată de Vatican şi de serviciile secrete, şi-a concentrat atenţia asupra alegerilor care urmau să aibă loc în Grecia. Favoritul este liderul de stânga Andreas Papandreu, inamicul politic al monarhului Constantin II, rege al Greciei şi comandant suprem al armatelor sale. Sondajele îl arată câştigător pe Papandreu, dar armata se teme că acesta va duce ţara către comunism. Colonelul Papadopoulos asigură că dacă acesta soseşte la putere, Grecia va fi năruită de un război civil[647].

Către sfârşitul anului, Continental Bank of Illinois, proprietatea lui Sindona, efectuează un transfer de 4 milioane de dolari spre Banca Privata Finanziara, din orbita Vaticanului. Odată banii ajunşi, Michele Sindona ordonă unui agent al Sfintei Alianţe să ia fondurile şi să le trimită colonelului Papadopulos în persoană. Banii vor fi depuşi într-un cont curent pe numele firmei „Helleniki Tecniki”, controlată de armata greacă şi garantată de Banca Centrală a Greciei.

Sfânta Alianţă, în asociere cu Michele Sindona, Licio Gelli şi loja P2, decide să finanţeze o lovitură de stat pentru a împiedica venirea Stângii la putere. Cercetătorii nu se pun de acord asupra problemei de a şti dacă serviciile secrete ale Vaticanului au fost un simplu instrument al lui Gelli şi Sindona, sau dacă Sfânta Alianţă este cea care a pus la cale operaţiunea „Tatoi”[648], iar Licio Gelli şi Michele Sindona nu au fost decât surse de finanţare.

Totuşi, pe 21 aprilie 1967, un grup de colonei organizează o lovitură de stat şi decretează intrarea în vigoare a legii marţiale; Constituţia este suspendată şi o represiune brutală se declanşează împotriva mişcărilor democratice, în particular împotriva sindicatelor şi organizaţiilor comuniste. Liderul socialist Papandreu se vede condamnat la nouă ani de închisoare.

---

[646] C. RAW, *The Money Changers: How the Vatican Bank Enabled Roberto Calvi to steal $250 Milion for the Heads of the P2 Masonic Lodge*

[647] L. DIFONZIO, *Michele Sindona, il banquero di Dan Pedro*

[648] Operaţiunea din aprilie 1967 este botezată „Tatoi” de către serviciile secrete ale Vaticanului, după numele palatului regal din atena

În decembrie acelaşi an, regele Constantin încearcă să facă să cadă junta, dar eşuează şi va fi exilat la Roma cu toată familia. Militarii îl numesc pe generalul Zoitakis preşedinte, iar Papadopulos devine prim ministru.

„Regimul coloneilor”, cum a fost numit, continuă să primească sprijinul Statelor Unite, al lojei masonice Propaganda 2, ca şi de la marii întreprinzători greci ca Aristotel Onassis sau Stavros Niarchos[649].

După succesul obţinut în Grecia, Michele Sindona, cu ajutorul fondurilor Vaticanului — trecând prin reţeaua complexă pe care el însuşi a creat-o pentru IOR — şi câţiva agenţi „eliberaţi” de Sfânta Alianţă, decide să finanţeze grupurile de extremă dreapta. Câţiva ani mai târziu apare pe scenă misteriosul Paul Casimir Marcinkus, un om se pare destinat serviciilor secrete ale Vaticanului.

Născut în cartierele din Chicago în 1922, şi-a făcut studiile religioase în Statele Unite, înainte de a veni la Roma. Acolo, a intrat în universitatea Gregoriană, unde s-a specializat în drept canonic. În 1952, Marcinkus pătrunde în secretariatul de stat şi este trimis la nunţiaturile din Canada şi Bolivia; în sfârşit, este desemnat şef de securitate al papei Paul VI. În cursul acestei etape la secretariat, Marcinkus înnoadă strânse relaţii cu serviciile secrete ale Vaticanului şi cu membrii importanţi ai Sfintei Alianţe, care-i vor fi atât de preţioase în cursul anilor următori. Unul dintre aceşti agenţi implicaţi în viitorul scandal de la Banca Ambrosiana, va fi iezuitul polonez Kazimierz Przydatek.

În 1969, Marcinkus este consacrat episcop de către papa Paul VI şi, a doua zi dimineaţă, secretar al băncii vaticane. Doi ani mai târziu, papa Paul VI îi recompensează fidelitatea numindu-l cel mai înalt funcţionar responsabil de la IOR: va fi debutul unei cariere financiare fulgurante. Anturajul său personal se compune atunci din Michele Sindona, Roberto Calvi, Umberto Ortolani şi Licio Gelli, toţi în relaţie cu mafia (familia Gambino), loja masonică Propaganda 2 şi finanţele Vaticanului.

Marcinkus foloseşte Sfânta Alianţă în folosul său, ca sursă de informare. Un raport al serviciul secret al Vaticanului în posesia sa demonstrează că Sindona a fondat, probabil cu fondurile Sfântului Scaun, un holding la Liechteistein (Fasco AG), prin care a achiziţionat o bancă din Milano, Banca Privata Finanziaria (BPF). Ceea ce nu precizează raportul este că, folosind o parte din beneficiile acestei achiziţii, el şi-a construit Casa della Madonnina. Cardinalul Montini, arhiepiscop de Milano, a avut nevoie de fonduri şi Sindona i-a trimis. În total, două milioane şi jumătate de dolari sosesc în seifurile arhiepiscopiei pentru finanţarea instituţiei religioase.

Marcinkus va afla câţiva ani mai târziu că aceşti bani nu provin din beneficiile achiziţionării BPF, ci din spălarea banilor Mafiei siciliene, în mod special din traficul internaţional cu heroină. Din acel moment şi prin intermediul cardinalului Montini, Sindona constituie o listă importantă de clienţi pe care-i consiliază în materie de importuri, investiţii şi chiar evaziuni fiscale.

Puţin câte puţin, negoţul Băncii Vaticanului şi al „asistenţilor” săi devin din ce în ce mai periculoase, punând în încurcătură nu numai diversele instituţii

[649] Discreditarea militarilor greci se măreşte până când ei decid să părăsească puterea, în 1974, după „fiasco”-ul din Cipru. În aceeaşi lună, Karamanlis se întoarce din exil şi preia conducerea ţării. La alegerile din 1974, partidul său obţine majoritatea şi, ulterior, un referendum consacră abolirea monarhiei.

financiare, dar şi sistemele economice ale Vaticanului şi Italiei. Un raport CIA asupra lui Michele Sindona, căzut în mâinile Sfintei Alianţe, detaliază relaţiile întinse ale bancherului papei Paul VI cu familia Gambino din Statele Unite şi cu familiile Inzerillo şi Spatola din Sicilia. Dosarul de vreo douăzeci de file explică legăturile lui Carlo Gambino cu familiile Colombo, Bonanno, Lucchese şi Genovese, toate implicate în manipulare, trafic şi vânzare de heroină, cocaina şi marijuana. Raportul mai precizează că Sindona se ocupă să ascundă o parte provenită din beneficiile de pe urma drogurilor, prostituţiei, fraudei bancare, pornografiei şi cametei în conturi bancare secrete în Elveţia, Liechtenstein şi Beirut. Este deci nu numai consilierul financiar al papei Paul VI şi al Vaticanului, ci şi al familiilor mafiote[650].

Se pare că Marcinkus este cel care a ordonat distrugerea acestui raport. Câţiva ani mai târziu, responsabilul IOR îi va aminti asta lui Sindona cu puţin înainte de căderea sa.

În tot acest timp, sănătatea marelui protector al manipulărilor financiare de la Vatican — Paul VI — începe să se şubrezească, în urma unei operaţii de prostată suferite în 1968, la vârsta de 71 de ani. În 1978, suveranul pontif este foarte afectat de două evenimente care îi marchează ultimele luni din viaţă: sechestrarea şi asasinarea liderului democraţiei creştine Aldo Moro de Brigăzile roşii şi aprobarea legii asupra avortului.

Sâmbătă, 5 august, după cină, îşi recită Rozariul în capela sa privată şi, chiar înainte de a adormi, semnează mai multe documente, se pare în legătură cu afacerile sale de la banca vaticană. A doua zi de dimineaţă, 6 august, nu poate ţine slujba religioasă din cauza stării sale de sănătate. După-amiază, starea lui se agravează. Medicii Vaticanului diagnostichează o gravă problemă pulmonară. Puţin după aceea, papa renunţă la îngrijirile medicale şi-şi dă sufletul.

Din acest moment, aparatul Vaticanului se pune în mişcare pentru alegerea unui nou papă. Conspiraţiile de palat preced convocarea unui nou conclav, în cursul căruia va fi ales succesorul suveranului pontif decedat[651].

Departamentele băncii vaticane încep să ardă documentele compromiţătoare pentru a evita o posibilă anchetă odată cu venirea unui papă mai liberal, căci va fi dificil pentru Marcinkus, Gelli, Calvi sau Sindona să explice noului suveran pontif numărul de mişcări financiare efectuate în numele Vaticanului, al papei şi al lui Dumnezeu.

În numai nouă ore de scrutin, 100 cardinali cad de acord să aclameze persoana care îşi va asuma ministerul papal[652].

În timpul reuniunilor anterioare ale conclavului cardinalul Giovanni Benelli a anunţat, spre surprinderea cardinalilor Luciani, Stefan Wyszynski (primatul Poloniei) şi Laszlo Lekai (primatul Ungariei), că viitorul papă se va confrunta cu serioase dificultăţi dacă-şi va asuma tronul Sfântului Petru, dată fiind situaţia economică şi financiară a Bisericii. Benelli spune celor trei cardinali care-l înconjoară: „Nu numai că ea este critică, dar ea este pe punctul de a exploda”.

Cardinalul carmeling Jean Villot, care se găsea foarte aproape de ei, aude avertismentele cardinalului Benelli şi cere linişte. Imediat după, este chemat

[650] D. A. YALLOP, *In God’s Name. An Investigation into the Murder of Pope John Paul I*
[651] J. PARREDES, *op. cit..*
[652] M. J. WALSH, *op. cit..*

prefectul Afacerilor economice ale Vaticanului, cardinalul Edigio Vagnozzi, şi i se cere să pregătească, cu sprijinul Sfintei Alianţe, un raport asupra situaţiei „atât de critice” la care cardinalul Benelli făcea aluzie.

Vagnozzi ştie până unde ar putea să meargă cu ancheta sa, dar totodată şi că nu va putea niciodată descoperi ce se ascunde în spatele IOR, condus de Monseniorul Paul Marcinkus, care şi-a întins tentaculele sub scutul protector al lui Paul VI. În mod misterios, cardinalul Pietro Palazzini cere Sfintei Alianţe şi Sodalitium Pianum să-şi aducă întreg sprijinul pentru a-i uşura munca lui Vagnozzi, dar se ridică o problemă: numeroşi agenţi ai Sfintei Alianţe realizează servicii speciale pentru Marcinkus şi, desigur, acesta va fi informat de mişcările lui Benelli şi Palazzini.

Paul Marcinkus şi Michele Sindona au fost deja asiguraţi chiar de către cardinalul Villot. Au cvasi-certitudinea că Giuseppe Siri, cardinalul din Florenţa, un conservator cu o alură maiestuoasă, va fi ales. Marcinkus ştie că dacă Siri este ales, IOR nu va fi supusă unor anchete jenante şi apoi cardinalul Giuseppe Siri nu întreţine prea bune relaţii cu cardinalii Benelli şi Palazzini.

Unul dintre cei mai fermi susţinători ai începerii unei anchete asupra IOR este cardinalul Sergio Pignedoli. Câteva luni mai înainte de reunirea conclavului, Pignedoli a vorbit fără îndoială prea deschis cu alţi cardinali despre necesitatea unei anchete asupra destinaţiei milioanelor de dolari care provin de la Vatican. Cardinalul a ţinut o întrevedere secretă cu cardinalii Benelli, Palazzini şi Vagnozzi, în cursul căreia şi-a exprimat preocuparea sa apropo de zvonurile neîncetate care circulă asupra IOR şi anumitor operaţiuni realizate cu dictatorul nicaraguan Anastasio Somoza.

În timpul conclavului, cardinalul Franjo Seper a dezvăluit cardinalului Luciani, că forţe obscure din interiorul Vaticanului sunt dispuse să-l îndepărteze pe „periculosul” cardinal Pignedoli din cursa pontificatului. Ierarhul iugoslav l-a asigurat pe Luciani că în cursul cinei, cineva a făcut aluzie, cu o voce înceată şi numai pentru vecinul său, la zvonurile care circulă în privinţa atitudinii sexuale a lui Sergio Pignedoli în timpul apostolatului său printre tineri şi în urma căruia „uneori apartamentul său este plin cu saci de dormit când nu se mai poate găsi un alt loc unde să te întinzi”[653].

Zvonul, urzit prin toate încăperile, vizează doar eliminarea tuturor şanselor lui Pignedoli de a se face ales — şi asta se şi întâmplă. Seper afirmă că cel care a lansat zvonul a fost expulzat din conclav, dar răul a fost deja făcut. Se pare că bârfitorul lucrase ani în şir la banca Vaticanului, până când a fost trimis în alt post. Cu o singură trăsătură de condei, „forţele obscure” au reuşit să îndepărteze un candidat jenant pentru IOR şi pentru Paul Marcinkus.

Sâmbătă 26 august 1978, primul tur de scrutin arată clar că Giuseppe Siri domină voturile. Dar nu obţine cele două treimi necesare, 75 de buletine adică, şi votul trebuie să înceapă din nou. La al doilea tur, Luciani, patriarh de Veneţia, care nici măcar nu făcea parte dintre favoriţi, obţine 50 de voturi, iar Pignedolli, 20[654].

După o scurtă pauză, participanţii la conclav revin în capela Sixtină pentru cele două scrutine de după-amiază. Primul se derulează patru ore, iar cardinalul

[653] R. de la CIERVA, *op. cit.*.
[654] M. J. WALSH, *op. cit.*.

Bafile este cel care citeşte numele cardinalului Albino Luciani cu mai mult de 75 de voturi.

Puţin după aceea, cardinalii Villot pentru episcopi, Siri pentru preoţi şi Felici pentru diaconi, se apropie de Luciani şi-i cer să-şi accepte destinul, la care acesta răspunde: „Accept”. Cardinalul Jean Villot pune următoarea întrebare: „Cum doriţi să vă numiţi, Sfinte Părinte?” „Ioan Paul”, răspunde Luciani. „Veţi fi Ioan Paul I”, îi răspunde şi cardinalul Felini, ignorând eroarea pe care o comite. De fapt, papa care inaugurează o dinastie de nume, nu trebuie deosebit printr-un numeral ordinal decât atunci când se urcă pe tron al doilea suveran pontif care îşi alege acel nume. Cuvintele pe care le pronunţă imediat noul pontif vor fi premonitorii: „Fie Ioan Paul I, pentru că al doilea va veni curând”, spune fostul cardinal Albino Luciani.

În timp ce ziare ca *Osservatore Romano* publică vestea alegerii papei Ioan Paul I, revista *The Economist* consacră paginile ei straniilor operaţiuni bancare realizate de către agenţii financiari de la banca Vaticanului.

Din momentul în care află vestea, Paul Marcinkus îşi pune în gardă asociaţii IOR, ca şi pe Roberto Calvi, care se găsea la Buenos Aires. Îi sfătuieşte să nu uite că noul papă este foarte diferit de Paul VI şi că, în sfârşit, le recomandă să-şi transfere toate biletele la ordin de la banca internaţională către ţări sigure, Bahamas sau Elveţia.

În tot acest timp, pe culoarele Vaticanului, zvonurile şi speculaţiile asupra activităţile celor mai înalţi demnitari ai IOR merg pe drumul cel bun. Aceştia neagă că s-ar fi întâlnit vreodată cu personaje ca Michele Sindona sau Roberto Calvi. Câteva zile după numirea cardinalului Bernandin Gantin la preşedinţia Consiliului pontifical *Cor Unum*, papa însuşi găseşte o copie a unui raport de la Oficiul italian de control bursier, UIC, pe biroul său. Cineva a decis să-l pună pe Ioan Paul I pe pista afacerilor problematice ale IOR[655].

Raportul, semnat de ministrul Cometului exterior, Rinaldo Ossola, dezvăluie statutul băncii din Vatican: este o instituţie financiară nerezidentă: pe scurt, „străină” şi inviolabilă[656].

Ministrul Ossola este contrariat de abuzul de trafic de bani, care a dus la ieşirea unei mari cantităţi de devize din Italia, punând lira într-o situaţie periculoasă. Ossola vrea să ştie cine, de la Vatican sau din apropiere, conduce această operaţie a IOR.

Se povesteşte că de fiecare dată când Ioan Paul I, care era pe- atunci cardinal, cerea o explicaţie asupra zvonurilor privind situaţia financiară a IOR, papa Paul VI îl trimitea să-i pună aceleaşi întrebări lui Paul Marcinkus: „Eminenţa Voastră nu are altceva mai bun de făcut azi? Dumneavoastră trebuie să vă faceţi munca dumneavoastră, iar eu pe a mea”, răspundea atunci responsabilul finanţelor Vaticanului, patriarhului de Veneţia[657].

---

[655] Câteva surse afirmă că faimosul raport este arătat papei Ioan Paul I de către agenţii Sfintei Alianţe sau ai Sodalitium Pianum, în timp ce alte surse susţin ca Benelli este cel care l-a lăsat pe biroul papei

[656] J. CORNWELL, *A Thief in the Night. Life and Death in the Vatican*

[657] D. A. ZALLOP, *op. cit.*.

După ce a citit documentul, Ioan Paul I cere o reuniune secretă cu cardinalii Benelli şi Felici, pe care-i roagă să-i explice tot ceea ce au aflat în aceşti ultimi ani în legătură cu ancheta dusă de Banca Italiei asupra Băncii Ambrosiana.

Benelli îşi petrece mai multe seri explicând suveranului pontif relaţiile IOR cu Licio Gelli, loja P2, Michele Sindona şi Roberto Calvi. De partea sa, Felici îi expune lui Ioan Paul I relaţiile lui Calvi şi conexiunile acestuia cu IOR şi Paul Marcinkus. Se pare că Benelli este informat de fiecare etapă a anchetei de o sursă secretă, „un defileu adânc" prin Banca Italiei, în timp ce Monseniorul Felici îşi primeşte informaţiile din interiorul Sfintei Alianţe. Această ultimă sursă este cea care-l va informa pe cardinalul Benelli de ancheta în curs asupra imperiului lui Roberto Calvi, care, în septembrie 1978 va atinge tensiunea maximă[658]. Agentul Sfintei Alianţe care transmite informaţiile lui Benelli este un preot pe nume Giovanni DaNicola, infiltrat de amintita organizaţie în IOR-ul lui Marcinkus. Licenţiat în ştiinţe economice şi expert în crearea societăţilor bursiere şi de întreprinderi în paradisurile fiscale, nu i-a fost prea dificil să se infiltreze în IOR. Serviciile sale sunt foarte cerute la acea epocă în care banca Vaticanului deţine societăţi în Bahamas, insulele Caiman, în Luxemburg, Monaco, Geneva şi Liechtenstein. DaNicola a dezvăluit cardinalului Benelli că Banca Italiei anchetează conexiunile Vaticanului cu societăţile lui Calvi şi că inspectorii au suficiente probe pentru punerea sub acuzaţie. Lista suspecţilor îi conţine pe Paul Markinus, responsabil IOR; Luigi Mennini, secretar inspector al IOR şi Pellegrino de Strobel, şef contabil la banca Vaticanului.

Dar cardinalul Benelli nu este singurul care are acces la aceste informaţii; din inima Băncii Italiei, membri ai lojei P2 îi informează pe Licio Gelli în Argentina, care, la rândul său, îi informează pe Roberto Calvi şi Umberto Ortolani, francmason numit „Gentilomul Sanctităţii Sale", de către papa Paul VI[659]. În acelaşi timp, membrii P2 din magistratura din Milano îi spun lui Gelli că ancheta asupra Băncii Ambrosiana a luat sfârşit şi că voluminosul dosar va fi trimis la judecătorul Emilio Alessandrini. În raport, după părintele DaNicola, a fost inclus un reportaj publicat în *Osservatore Politico* (OP), semnat de un jurnalist pe nume Mino Pecorelli. Reportajul se intitulează „Marea lojă a Vaticanului", iar textul face referire, cu nume şi prenume, la 121 de membri ai Vaticanului care aparţin diferitelor loji masonice: cardinali, episcopi, prelaţi şi ofiţeri ai Sfântului Scaun şi, la sfârşit, numele lui Licio Gelli, mare maestru al Propagandei 2. Pecorelli, din ce a descoperit Sfânta Alianţă, este un membru activ al lojei care, dezamăgit, îşi reglează acum conturile cu Vaticanul.

La 12 septembrie, părintele Giovanni DaNicola prezintă suveranului pontif, oficial şi în persoană, lista. Ioan Paul I citeşte numele cardinalului Jean Villot; a Monseniorului Agostino Casaroli; cardinalului vicar de Roma, Ugo Poletti; cardinalului Sebastiano Boggio; episcopului Paul Marcinkus; şi al Monseniorului Donato de Bonis, de la banca Vaticanului[660].

---

[658] H. BLANDIAU & U. GUMPEI, *El Vaticano sanctifica los medios. El asasinato dei "banquero de Dios"*

[659] Vezi capitolul 17

[660] M. SHORT, *op. cit.*.

Papa îi întreabă pe Felici şi Benelli dacă această listă este exactă. Cei doi religioşi confirmă că o listă asemănătoare a circulat deja la sediul de contraspionaj al Vaticanului, Sodalitium Pianum, în 1976.

Roberto Calvi crede că papa Ioan Paul I vrea să se răzbune din cauza atacului lansat de grupul său împotriva celor de la Banca Cattolica del Veneto. Ceea ce aceşti asociaţi ai IOR ignoră, este faptul că Calvi a reuşit să deturneze 400 de milioane de dolari care au fost puse în conturi secrete în mai multe bănci latino-americane. Gelli îi spune lui Calvi că, după sursele sale, papa Ioan Paul I doreşte să reformeze finanţele Vaticanului şi că dacă o va face, deturnarea de fonduri va ieşi la lumină, ca şi întreprinderile din paradisurile fiscale, spălarea banilor provenind de la Mafie şi multe alte lucruri.[661]

Licio Gelli îl asigură pe Roberto Calvi că „problema" trebuie să fie rezolvată. Calvi nu va şti niciodată dacă şeful lojei P2 a făcut atunci referire la gaura financiară din Banca Ambrosiana sau la papa Ioan Paul I.

În dimineaţa zilei de 17 septembrie, după un mic dejun lejer, suveranul pontif îl cheamă pe părintele DaNicola pentru a-i comunica raportul redactat de Sfânta Alianţă asupra crizei finanţelor Vaticanului, intitulat „IOR — Banca Vaticanului. Situaţie şi Proces" şi calificat „ultrasecret" şi „sub secret pontifical"[662].

Raportul, redactat de mâna unuia dintre agenţii Sfintei Alianţe, începe prin a afirma că „papa Ioan XXIII lăsase succesorului său fondurile de rezervă provenind din obolul Sfântului Petru şi administrat de către IOR. Suma se ridica la 50 de miliarde de lire." La acea vreme, administraţia bunurilor era condusă de cardinalul Gustavo Testa, iar IOR, de Monseniorul Alberto Di Jorio. „Paul VI pregătise decretul pentru reunirea tuturor administraţiilor, dar în mod misterios, în ultimul moment aceasta n-a mai fost făcută", spune raportul. „Eu (agentul Sfintei Alianţe care a făcut raportul) cred că prezenţa lui Michele Sindona în preajma afacerilor noastre financiare şi alianţa sa cu Licio Gelli a avut de-a face cu retragerea edictului".

Analiza serviciului de spionaj papal face în mod egal referire la „un sinistru personaj pe nume Umberto Ortolani. Un bolognez amic intim cu cardinalii Giacomo Lercaro şi Joseph Frings".

Sodalitium Pianum este departamentul de spionaj pontifical care posedă cele mai bune informaţii asupra lui Ortolani. După raportul SP, este vorba despre un bolognez de talie mică, burduhănos care poartă mereu un lanţ gros de aur la vestă. Îşi conduce afacerile din vila magnifică din Grottaferrata, în care au fost cazaţi în repetate rânduri cardinalii Lercaro şi Frings. „Umberto Ortolani se ocupă cu revigorarea întreprinderilor în criză şi, odată devenite sigure, le vinde celui mai bun ofertant", spune raportul. Într-o anexă specială, se precizează că Ortolani s-a alăturat Ordinului Malta şi pe urmă a fost iniţiat în loja P2 de Licio Gelli[663].

Sfânta Alianţă cunoaşte „lista celor 500" din ianuarie anul precedent (1977). La acea vreme, Mario Barone, un fost coleg de universitate al lui Michele Sandona, îi dezvăluie existenţa faimoasei liste pe care figurează numele a 500 de

[661] D.A. YALLOP, *op. cit.*.
[662] P. L. WILLIAM, *op. cit.*.
[663] R. de la CIERVA, *op. cit.*.

întreprinzători, oameni politici, bancheri, membri ai Curiei, industriaşi şi mafioţi care au utilizat serviciile băncii lui Sindona, pentru a face să iasă sume enorme din Italia.

Barone a promis să pună lista la dispoziţia autorităţilor în schimbul imunităţii sale, dar când deschide seiful de la „Banca Privata", unde fusese depusă, îl găseşte gol. A ignorat faptul că serviciul de spionaj papal a putut să pună mâna pe o copie[664].

Către 23 septembrie, papa Ioan Paul I are deja în mâinile sale cvasitotalitatea anchetei asupra „Vatican SA". În acea după-amiază, în timpul unei reuniuni cu responsabilul Sfintei Alianţe, suveranul pontif află din gura şefului spionilor că un alt personaj sumbru evoluează în finanţele Vaticanului: Monseniorul slovac Pavel Hnilica[665]. Nimeni n-a remarcat că acesta este membrul Curiei romane care de la IOR informează agenţii Sfintei Alianţe, dar oricum această versiune n-a putut fi niciodată demonstrată.

Un alt raport trece prin mâinile părintelui Giovanni DaNicola, înainte de a fi trimis lui Ioan Paul I, şi provine de asemenea de la sursa sa din societate. Se pare că inspectorii Băncii Italiei au început să ancheteze Ambrosiana, după un denunţ anonim (Luigi Cavallo, un mafiot de mai mică importanţă, prieten cu Michele Sindona) pe 21 noiembrie 1977. Ţinta este, fără îndoială, Roberto Calvi, şi puţin câte puţin, autorităţile fiscale încep să demonteze eşafodajul organizaţiei sale.

Calvi posedă întreprinderi financiare în Peru şi Nicaragua, la Porto Rico şi în insulele Caiman, în Canada, Belgia şi în Statele Unite, dar punctul slab al finanţistului, sunt societăţile „Suprafin" şi „Ultrafin". Calvi şi Sindona nu au nici un interes ca cineva să afle adevărul despre aceste două societăţi. Când inspectorii încep să dezlege urzelile celor două societăţi şi mişcările lor monetare, apare Carlo Oligati, administrator general al Ambrosianei, anunţând că „Suprafin" este proprietatea Vaticanului şi, în consecinţă, „de neatins". Marcinkus n-a făcut decât să consfinţească cu un semn al capului pentru a înspăimânta autorităţile italiene.

Ultima zi din viaţa lui Ioan-Paul I este pentru el una ca toate celelalte. Acest 28 septembrie 1978 începe cu o rugăciune în capela sa privată, apoi mic dejun frugal ascultând ştirile de la RAI şi continuă cu întâlnirea secretarilor săi, John Magee şi Diego Lorenzi.

La 9 dimineaţa încep audienţele. Ioan Paul I îl primeşte pe cardinalul Bernardin Gantin şi pe părintele Riedmatten, responsabil cu toate operele de ajutor social. Către ora 14.00, suveranul pontif se retrage pentru a dejuna în compania unui mic grup care deseori îl însoţeşte. În acea zi ia masa cu cardinalul Jean Villot şi preoţii Lorenzi şi Magee. Apoi, fac împreună o plimbare de aproape o oră în grădinile Vaticanului.

După-amiază, papa, acompaniat de doi membri din escorta sa şi supravegheat de doi agenţi ai Sfintei Alianţe, se ocupă să facă ordine printre hârtiile şi scrisorile personale la care trebuie să răspundă. La sfârşitul după-amiezii, îşi petrece câteva ore cu cardinalul secretar de stat, Jean Villot, executor

[664] L. DIFONYI, *op. cit.*.

[665] Monseniorul Pavel Hnilica, fondator al Pro Fatibus, este omul care a încercat să recupereze portofoliul lui Roberto Calvi înainte de „presupusa" sa sinucidere de la Londra. Hnilica, se pare, ar fi oferit milioane.

al afacerilor Sfântului Scaun. Vorbeşte la telefon cu cardinalii Giovanni Colombo, arhiepiscop de Milano, şi cu Benelli.

La ora 20.00 spre seară se retrage pentru a spune Rozariul în compania a doi prelaţi şi a celor doi secretari ai săi. Apoi ia cina: supă de peşte, fasole verde, brânză proaspătă şi fructe. Către ora 21.00, cum are obiceiul, se instalează în faţa televizorului pentru a privi ultimele ştiri. Imediat după aceea, papa se retrage în apartamentele sale şi cere surorii Vincenza să-i aducă o cană cu apă ca s-o pună pe noptiera sa. La 21:30, Ioan Paul I închide uşa camerei sale, pronunţând ceea ce vor fi ultimele sale cuvinte[666].

Înainte de a adormi, Ioan Paul I are are obiceiul să citească, de aceea a cerut să fie instalată o mică veioză pe noptieră. Escorta agenţilor Sfintei Alianţe, care îl urmează peste tot pe papă, s-a retras din ordinul unui superior care nu a fost niciodată identificat, după cum îi va spune a doua zi dimineaţa părintele Giovanni DaNicola cardinalului Benelli.

Sfântul Părinte moare de „moarte naturală” sau „asasinat” între orele 21:30 în seara de 28 septembrie şi 4:30 ale dimineţii de 29. [667]

Există două versiuni în ceea ce priveşte identitatea persoanei care a descoperit trupul. După varianta oficială, adică cea a Vaticanului, primul care a intrat în apartamentul pontifului este secretarul său, John Magee[668]. După varianta neoficială, prima persoană care a intrat în apartamentul pontifului, pentru că nu răspundea la apelul său, este sora Vincenza Taffarell, care a descoperit rămăşiţele pământeşti ale lui Ioan Paul I.

Ca în fiecare dimineaţă la 5:40, sora Vincenza bate la uşă pentru a-l trezi pe Sfântul Părinte. Ea îl strigă din ce în ce mai nervoasă fără a obţine nici un răspuns. Intrând, găseşte veioza încă aprinsă şi corpul imobil al lui Ioan Paul I. Este mort. Ea părăseşte rapid încăperea, iar aparatul bine uns al Vaticanului se pune în mişcare. Asistentul papei îl avertizează pe părintele John Magee. La rândul său, acesta îl previne pe secretarul de stat, Jean Villot, şi pe decanul colegiului Sacru al cardinalilor, cardinalul Carlo Confalonieri. Villot îl anunţă pe medicul papei, doctorul Renato Buzzonetti. În cameră domneşte o confuzie totală. Diagnosticul medicului certifică moartea lui Ioan Paul I spre ora 23:30, prin infarct miocardic. La ora 7:30, agenţia de presă ANSA anunţă decesul suveranului pontif.

Comisia de cardinali creată pentru anchetarea morţii papei Ioan Paul I, concluzionează că este vorba de o „moarte naturală prin infarct”, dar mai multe întrebări se ivesc şi rămân fără răspuns, atunci când papa Ioan Paul II ordonă clasificarea sub „secret pontifical” a dosarului anchetei. Azi acest raport, ca toate celelalte, zac într-un ungher întunecat al Arhivelor secrete ale Vaticanului.

De ce s-a spus că papa suferea de inimă, atunci când medicul care l-a supravegheat toată viaţa, doctorul Antonio Da Ros, respinge acest punct de vedere? De ce n-a fost avertizat doctorul Da Ros atunci când, după secretarul său John Magee, papa a pomenit de o durere în mai multe rânduri în timpul zilei, o

[666] J. CORNWELL, *op. cit.*.

[667] D. A. ZALLOP, *op. cit.*.

[668] Această versiune este cea care o susţine şi azi Vaticanul. Pentru Sfăntul Scaun, nu este foarte „convenabil” ca o femeie să fie prima care să descopere cadavrul suveranului pontif mort în patul său. Se pare că versiunea oficială a fost inventată de cardinalul secretar de stat, Jean Villot.

durere care-i presa pieptul? De ce s-a afirmat că papa nu lua decât vitamine, când în realitate doctorul Buzzonetti îi prescrisese injecţii pentru stimularea glandei răspunzătoare de secretarea adrenalinei? De ce nu s-a spus că i se prescriseseră lui Ioan Paul I picături şi pentru rezolvarea problemei sale cu presiunea sangvină joasă? De ce termosul de cafea pe care-l aducea în fiecare dimineaţă sora Vincenzza era intact atunci când a fost descoperit cadavrul pontifului şi apoi a dispărut fără urmă? Cine a ordonat încetarea supravegherii papei Ioan Paul I de către agenţii Sfintei Alianţe şi de ce? De ce, atunci când Hans Roggan, ofiţer al gărzii elveţiene, i-a comunicat lui Paul Marcinkus moartea suveranului pontif acesta din urmă n-a părut deloc surprins, după mărturia lui Roggan însuşi? De ce s-a spus că n-a fost făcută nici o autopsie, când de fapt fuseseră făcute trei? De ce nu s-au dat spre publicare rezultatele acestor autopsii? De ce s-a ordonat Sfintei Alianţe să nu deschidă nici o anchetă? Atâtea întrebări încă fără răspuns[669].

Părintele Giovanni DaNicola, care îl ţinea la curent pe suveranul pontif despre malversaţiunile financiare făcute de Paul Marcinkus şi asociaţii săi, ştie că după moartea lui Ioan Paul I zilele lui sunt numărate. Spionul cere protecţia cardinalului Benelli, dar dintr-un motiv sau altul această protecţie efectiv nu va exista. Benelli a obţinut de la Sfântul Scaun, prin secretariatul de stat, mutarea lui DaNicola la nunţiatura din Canada, dar confirmarea mutării spionului papal nu va veni niciodată.

Patru zile după moartea lui Ioan Paul I, când lumea nu-şi revenise din surpriză, se descoperă într-un parc izolat din Roma, foarte frecventat de travestiţi şi prostituate în căutare de clienţi, corpul suspendat al spionului Sfintei Alianţe. Poliţia italiană clasează afacerea, considerând că este vorba de o sinucidere, şi nimeni nu vrea să ancheteze urmele stranii pe care DaNicola le are pe braţe şi corp, ca şi cum s-ar fi bătut cu cineva. Autopsia dezvăluie că Giovanni DaNicola are gâtul rupt, se pare în urma unei puternice lovituri la ceafă şi nu ca efect al greutăţii corpului căzut brusc, cu o sfoară în jurul gâtului. Omul care ştia cele mai multe dintre secretele IOR şi despre Paul Marcinkus a fost fără nici o îndoială asasinat. Nimeni nu pune întrebări, nici măcar şefii spionajului şi contraspionajului statului Vatican.

Moartea misterioasă a lui Ioan Paul I reuneşte din nou un conclav, la 14 octombrie 1978, la patru ceasuri şi jumătate după-amiaza, cei 111 cardinali care trebuie să aleagă succesorul. În capela Sixtină, ei ascultă în linişte regulile stricte ale conclavei. În ajunul primului scrutin, cardinalul Wojtyla este foarte calm[670].

A doua zi, duminică 15 octombrie, au loc primele tururi de scrutin. Bătălia se dă între cardinalul Giuseppe Siri şi cardinalul Benelli, care au obţinut câte 30 de voturi fiecare[671]. La al doilea tur, cei doi cardinali pierd puncte, dar spre după-amiaza, cardinalul Ugo Poletti, preşedintele conferinţei episcopilor italieni, primeşte 30 de voturi. La al patrulea tur intră în joc cardinalii Felici şi Wojtyla, cu cinci voturi pentru ultimul. În ciuda tăcerii care domneşte în chiliile din jurul capelei Sixtine, o mare bătălie se dă pentru controlul Bisericii Catolice.

---

[669] D. YALLOP, *op. cit..;* J. CORNWELL, *op. cit..;* L. DIFINZO, *op. cit..*

[670] C. BERNSTEIN & M. POLTI, *Sa Sanctite Jean Paul II et l'historie cache de notre epoque*

[671] M. J. WALSH, *op. cit..*

Candidatura lui Siri nu dă înapoi, dar la fiecare tur de scrutin noi nume intră în joc. În noaptea de 15 octombrie, cardinalul Franz Konig negociază cu cardinalii francezi, germani, spanioli şi americani pentru un posibil sprijin dat cardinalului polonez Wojtyla. Luni, pe 16, dimineaţa, au loc două tururi de scrutin suplimentare. Siri continuă să piardă teren în faţa altor cardinali precum Giovanni Colombo, Ugo Poletti sau Johannes Willebrands[672].

La turul de scrutin următor, voturile în favoarea cardinalului Karol Wojtyla cresc. După-amiază, el întâlneşte în camera sa pe cardinalul Wyszynski, arhiepiscop primat de Polonia. Acesta îi spune că dacă va fi ales, trebuie să accepte. Două tururi mai târziu, Karol Wojtyla îşi aude numele. Din 108 cardinali, 89 i-au acordat votul.

Nemaivăzutul, inimaginabilul, s-a produs: un papă dintr-o ţară din estul Europei, dintr-o naţie aflată de cealaltă parte a cortinei de fier. După ce a pronunţat cuvintele de acceptare şi şi-a anunţat numele pe care doreşte să-l adopte ca suveran pontif, noul papă este escortat în *camera lacrimatoria*, „camera lacrimilor”, salonul în care noul suveran pontif îşi va pune veşmintele albe.

Puţin după aceea, cu un pas hotărât, Ioan Paul II merge la balcon pentru a da prima sa binecuvântare *urbi et orbi* întregii lumi şi credincioşilor. Câteva momente mai târziu, papa cere membrilor conclavului să cineze cu el. Îngrijorarea care precede de fiecare dată sosirea unui nou pontif, dispare de data asta odată cu primele numiri. Pentru conducerea Sfintei Alianţe şi a Sodalitium Pianum, Ioan Paul II îl numeşte pe Monseniorul Luigi Poggi, în vârstă de 61 de ani, născut în localitatea italiană Piacenzza, care ocupa funcţia de delegat apostolic în Polonia încă din 1975. Poggi este cu certitudine omul de care Sfânta Alianţă are acum nevoie, în această perioadă în care încep să apară primele fisuri în cortina de fier. Este începutul unor timpuri noi şi, pentru aceasta, sunt necesare servicii de spionaj active, într-unul dintre pontificatele cele mai politizate din istoria Bisericii catolice romane, în timp ce repercusiunile activităţilor economice ale IOR sunt încă sensibile.

Dacă cardinalul Benelli ar fi fost ales, nu exista nici o îndoială că Jean Villot ar fi fost înlocuit; că Paul Marcinkus, Mennini şi De Strobel ar fi fost demişi, şi poate judecaţi; dar nimic din toate acestea nu se întâmplă. După alegerea cardinalului polonez Karol Wojtyla, totul continuă în acelaşi mod, în ciuda schimbării papei.

Întreaga informaţie despre scandalul financiar adunată de cardinalul Benelli, de Sfânta Alianţă, Sodalitium Pianum şi de cardinalul Felici este pusă la dispoziţia sa. I se dau probele care privesc membrii curiei care aparţin francmasoneriei, dar nimic nu se întâmplă. Cardinalul Jean Villot este confirmat la direcţia secretariatului de stat; Paul Casimir Marcinkus, ajutat de Mannini şi De Strobel, continuă să conducă destinele IOR şi să acopere activităţile ilegale ale băncii Ambrosiana. Calvi, Gelli şi Ortolani păstrează toată libertatea de a se consacra deturnării fondurilor cu sprijinul sistematic al IOR. Sindona, de partea sa, poate rămâne în libertate în Statele Unite, în afara atingerii legii italiene. Cum spunea personajul prinţului de Lampedusa în celebrul roman Ghepardul: „Trebuie ca totul să se schimbe ca să rămână la fel”.

[672] C. BERNSTEIN & M. POKITI, *op. cit.*.

La zece ani după fondarea de către Licio Gelli a lojei Propaganda 2, aceasta continuă să opereze, să manipuleze politica mai multor ţări şi să sprijine loviturile de stat, ca cea militară din Argentina.

Între 1979 şi 1982, cinci cardinali conectaţi cu ancheta asupra lor şi a băncii Ambrosiana, cu o sănătate foarte bună, mor în condiţii misterioase: Jean Villot la 63 de ani, Sergio Pignedoli la 62 de ani, Edigio Vagnozzi la 74 de ani, Pericle Felici la 70 de ani şi Giovanni Benelli la 61 de ani.

Mai mulţi autori au studiat moartea misterioasă a lui Ioan Paul I, între care cercetătorul David Yallop şi istoricul John Cornwell. În cartea sa *În numele lui Dumnezeu*, Yallop susţine că moartea lui Ioan Paul I este rezultatul unui complot organizat de Loja P2 şi cercurile financiare din jurul lor; cât despre Cornwell, în cartea sa *A Thief in the Night*, admiţând că moartea papei ar fi putut fi naturală, ia în considerare şi posibilitatea unui complot financiar care „necesita în mod oportun” moartea sa, pentru a-şi continua obscurele operaţii financiare.

Oricum ar fi, este sigur că moartea lui Ioan Paul I rămâne unul dintre cele mai mari secrete, şi unul dintre cele mai bine păzite, din toată istoria Statului Vatican. Intervenţiile Sfintei Alianţe şi ale grupării Sodalitium Pianum în această afacere au fost foarte limitate, aproape accidentale. La sosirea lui Ioan Paul II pe tronului Sfântului Petru, agenţii Sfintei Alianţe vor juca un rol mult mai activ în operaţiunile clandestine: vânzarea de arme către Argentina în timpul războiului din Malvine împotriva Marii Britanii a premierului Margaret Thatcher sau finanţarea ilegală, cu fondurile deturnate de IOR, a sindicatului „Solidarnosc” al lui Lech Walesa. În orice caz, rămân multe conturi de reglat cu un număr mare de protagonişti ai scandalurilor financiare care implică Vaticanul şi aici Sfânta Alianţă va acţiona într-o manieră decisivă la ceasul asasinilor.

19
CEASUL ASASINILOR
(1979-1982)

„Într-una ei îmi ating drepturile, şi n-au decât gânduri rele faţă de mine. Uneltesc, pândesc şi îmi urmăresc paşii, pentru că vor să-mi ia viaţa.”
Psalmul LXI, 5-6

Colonelul Ryszard Kuklinski deschide uşa pentru a-l anunţa pe generalul Wojciech Jaruzelski că Karol Wojtyla a fost numit suveran pontif. Pentru ministrul Apărării Republicii Populare Polone, în vârstă de 57 de ani, această veste nu este nici mai bună, nici mai rea decât altele, dar ceea ce ignoră în acel moment, este că alegerea unui polonez ca nou papă îi va da multe dureri de cap.

În acest timp, valurile scandalului IOR planează încă asupra Vaticanului, dar mâna abilă a lui Licio Gelli încearcă să găsească o soluţie. În luna ianuarie 1979, Mario Sarcinelli îl convinge pe Roberto Calvi să se prezinte în faţa comisiei speciale a Băncii Italiei. „Bancherul lui Dumnezeu” trebuie să fie interogat asupra relaţiilor cu „Suprafin”, asupra contactelor băncii Ambrosiana cu IOR-ul lui Marcinkus şi asupra filialei băncii ce opera la Nassau. Unul dintre anchetatori îi cere lui Calvi să precizeze numele acţionarilor de la Ambrosiana. „Bancherul lui Dumnezeu” refuză.

Un alt obstacol va fi avocatul şi jurnalistul Carmine *Mino* Pecorelli. În publicaţia sa, OP, Pecorelli a dezvăluit un mare număr de scandaluri din anii 60. Cele mai multe dintre ele proveneau din surse de informare diverse, dintre care un număr mare chiar în legătură directă cu Mafia. Anii trec şi OP devine o sursă de informare preţioasă, nu numai pentru politicieni, dar şi pentru finanţişti, avocaţi şi procurori[673].

Nu există nici o îndoială că jurnalistul are acces la surse privilegiate, graţie contactelor sale strânse cu membri serviciilor secrete italiene, serviciilor secrete papale şi, în mod evident, cu personaje influente ale lojei Propaganda 2. Pecorelli este membru al P2, datorită relaţiei sale Licio Gelli.

Chiar marele maestru a cerut puternicilor săi fraţi din lojă să furnizeze documente ziarului *Osservatore Romano*, cu scopul de a denunţa pe cei care se opuneau în secret fie lojei, fie intereselor ei. Pe la mijlocul anului 1977, Pecorelli decide să întreprindă o anchetă asupra unuia dintre furturile cele mai importante ale istoriei finanţelor Republicii italiene. Este vorba de vânzarea frauduloasă a

[673] M. GUARNINI, *Imercanti del Vaticano. Affari e Scandali: industria della anime.*

unui derivat contrafăcut de petrol, utilizat pentru încălzirea centrală a imobilelor şi drept carburant pentru camioane. Beneficiile, după datele strânse de Pecorelli, se ridică la 9 500 milioane de dolari. Jurnalistul continuă să pătrundă prin mijloacele lui şi să descopere că IOR şi Monseniorul Marcinkus sunt implicaţi în această fraudă. Printr-un agent al Sfintei Alianţe, se pare că iezuitul polonez Kazimierz Przydatek, banca Vaticanului deturnează bani negri către conturile din străinătate în principal către Nassau şi Elveţia.

Într-o zi din august 1977, articolele asupra scandalului combustibilului încetează să mai apară. Pecorelli a primit ameninţări din partea senatorului democrat-creştin Claudio Vitalote, judecătorului Testi şi generalului Donato Prete, de la Garda Financiară, care i-au cerut să uite această afacere. Se vorbeşte de asemenea de o misterioasă vizită a lui Przydatek la jurnalist. O sursă sigură afirmă că după asasinarea lui Pecorelli, iezuitul polonez Kazimierz Przydatek, spion al serviciilor secrete ale Vaticanului, este un agent eliberat din funcţiile sale aflat sub ordinele Monseniorului Marcinkus.

La începutul lui 1978, Mino Pecorelli reia publicarea articolelor sale despre infiltrarea francmasoneriei la Vatican, în particular în cele trei mari centre de putere ale sale: diplomaţia, finanţele şi serviciile secrete[674].

Într-unul dintre articolele sale, jurnalistul pomeneşte de o listă care conţine numele principalilor membri ai francmasoneriei vaticane, printre care şi puternicul cardinal Jean Villot. Licio Gelli înţelege atunci că dacă această listă ar ajunge în mâinile papei Luciani, ar putea să-i pună serios în încurcătură, mai ales pe Paul Marcinkus şi pe Roberto Calvi.

Papa Ioan Paul I fiind mort, Gelli decide să negocieze direct cu Pecorelli. Se pare că jurnalistul a cerut în schimbul tăcerii sale trei milioane de dolari, dar Gelli refuză să-i plătească o asemenea sumă.

Primul articol apare în OP, lucru care-l pune într-o situaţie dificilă pe Gelli. Textul afirmă că marele maestru al lojei P2 a spionat pentru KGB, apoi pentru CIA şi în sfârşit pentru Sfânta Alianţă[675].

Câteva zile după apariţia primei serii de cinci articole la care lucra pentru OP, Mino Pecorelli e invitat de Licio Gelli să ia masa împreună pentru a vorbi despre această afacere. În acea seară, este zărit Przydatek în jurul casei lui Pecorelli, dar acesta nu va fi niciodată interogat de poliţia italiană.

În seara zilei următoare, ziua întâlnirii cu Gelli, Pecorelli lucrează în biroul său. Cu o oră înainte de reuniunea fixată cu marele maestru al lojei P2, el iese din imobil şi se îndreaptă către locul unde şi-a parcat maşina. În acel moment, doi bărbaţi se apropie de jurnalist şi îi trag trei rafale de focuri în gură. Mafia îşi face dreptate în felul ei, aplicându-i lui Pecorelli *sasso in bocca*, care semnifică că un trădător nu va mai vorbi în veci[676]. În acea zi, nimeni nu a fost arestat pentru acel asasinat.

Pe 29 martie 1979, cineva dă ordinul de arestare a directorilor din Banca Italiei, care anchetau legăturile băncii Ambrosiana şi ale IOR-ului lui Marcinkus.

---

[674] *Ibid*

[675] M. SHORT, *op. cit.*.

[676] R. di GIOVACCHINO, *Scop mortal: Mino Pecorelli, istoria unui journalist lamikaze*

Mario Sarcinelli şi Paolo Baffi sunt încarceraţi, acuzaţi că au ascuns şi au omis deliberat informaţii asupra anchetei[677].

Sarcinelli, şeful anchetatorilor de la Banca Italia, este pus în libertate, dar judecătorul refuză să-l lase să revină la bancă şi, în consecinţă, să îşi continue lucrul asupra afacerii băncii Ambrosiana[678].

Un alt procuror, Giorgio Ambrosoli, va încerca să ducă o anchetă independentă asupra relaţiilor lui Sindona cu banca Vaticanului. Ca procuror lichidator al imperiului Sindona din 1974, el poate să clarifice operaţiunile realizate de bancherul mafiei în colaborare cu banca Vaticanului.

În urma anchetei sale identifică 97 de înalte personaje din administraţie, politică, finanţe şi de la Vatican care aveau conturile curente în străinătate, în special la Londra, în Elveţia şi Statele Unite. Pe această listă apar oameni de încredere ai fostului papă Paul VI, iar acum ai lui Ioan Paul II, precum Maximo Spada sau Luigi Mennini[679].

Procurorul Ambrosoli descoperă probe irefutabile ale complicităţii băncii Vaticanului în operaţiile frauduloase realizate de Michele Sindona. În mai 1979, Ambrosoli estimează pierderile imperiului Sindona în jurul a 757 miliarde de lire.

Cu procurorul Giorgio Ambrosoli colaborează Boris Giuliano, superintendent al forţelor de poliţie de la Palermo, şi locotenent-colonelul Antonio Varisco, şeful securităţii din Roma. Giuliano a început să-l ancheteze pe Sindona atunci când, din întâmplare, el a descoperit într-o vestă a unui mafiot asasinat două cecuri care-l inculpau pe bancherul mafiei în trimiterea de bani murdari provenind din traficul de heroină într-un cont bancar din Caraibe. Varisco, pe de altă parte, ducea o anchetă care era împinsă către rădăcinile lojei P2. Ambrosoli descoperă, de exemplu, în ce mod „Banca Cattolica del Veneto” şi-a schimbat stăpânii şi cum un agent al Sfintei Alianţe dintr-o ţară din Est (probabil Kazimierz Przydatek) a transportat în două valize 9 milioane şi jumătate de dolari, comisioane destinate lui Roberto Calvi, lui Paul Marcinkus şi cardinalului John Codi[680].

La 11 iunie 1979, Ambrosoli este asasinat la intrarea în casa sa de William Arico, un asasin profesionist. Din nou, mai multe mărturii povestesc la poliţie că, doar cu câteva zile mai înainte de asasinarea procurorului, un bărbat înalt, cu păr şaten deschis, a fost văzut prin împrejurimi în timp ce-şi lua notiţe. Przydatek, agentul spionajului pontifical care lucrează pentru Marcinkus, corespunde acestei descrieri.

La 13 iunie 1979, locotenent-colonelul Antonio Varisco a fost asasinat, mitraliat de doi bărbaţi.

La 20 iulie, Boris Giuliano intră în barul „Lux” din Palermo ca în fiecare dimineaţă pentru a-şi bea cafeaua. În timp ce se îndreaptă către casă pentru a-şi plăti consumaţia, un bărbat se apropie prin spatele lui şi-l împuşcă în ceafă. Înainte de părăsi locul crimei, asasinul pune o garoafă albă pe cadavru. Câţiva ani mai târziu, o anchetă va demonstra că „garoafa albă” era un semn utilizat de

---

[677] H. BLANDIAU & U. GUMPEL, *op. cit..*

[678] Paolo Baffi, demoralizat de obstacolele ridicate în conducerea anchetei sale şi de ameninţările primte împotiva lui, a soţiei şi a copiilor săi, decide la sfârşitul anului 1979 să-şi abandoneze postul la Banca Itaiei

[679] C. STAJANO, *Un eroe borgheseŞ il caso dellţ avvocato Giorgoi Ambrosoli assasinato della mafia politica*

[680] P. T. SCHNEIDER, *Destinul reversibil: Mafia, Antimafia şi bătălia din Palermo*

inchiziţie la Roma, în epoca în care cardinalul şi inchizitorul general Antonio Ghislieri[681] semănau teroare în Oraşul etern. Garoafa albă se punea de către denunţătorii anonimi, pentru a semnala casele celor care vor fi arestaţi şi torturaţi de Sfântul Oficiu.

Deşi Ambrosoli nu şi-a mai terminat ancheta, voluminosul dosar serveşte ca probă de inculpare în cursul procesului care se va ţine la New York împotriva lui Michele Sindona. Roberto Calvi şi Paul Marcinkus vor nega tot timpul că ar fi primit un comision pentru vânzarea „Banca Cattolica del Veneto". Procesul împotriva lui Sindona pentru prăbuşirea „Franklin Bank" se deschide la începutul lunii februarie 1979.

Înalţi membri ai curiei romane, precum Paul Marcinkus, şi iluştrii cardinali, precum Giuseppe Caprio şi Sergio Guerri, sunt pregătiţi să depună mărturie în favoarea lui Sindona, dar cu câteva ore înainte ca depoziţiile să înceapă la ambasada Statelor Unite din Roma, cardinalul Agostino Casaroli, aparent în urma unui ordin expres al lui Ioan Paul II, le ordonă lui Marcinkus, Caprio şi Guerri „să-şi ţină gura". Ulterior, la Vatican, prin secretariatul de stat, se emite un comunicat care spune:

„Ei pot crea un precedent foarte tensionat şi dăunător. S-a făcut prea multă publicitate. Suntem dezolaţi că guvernul american nu recunoaşte din punct de vedere diplomatic Vaticanul, căci Vaticanul este un Stat de drept."[682]

Oricum ar fi, Casaroli salvează Statul Vatican de un scandal, fără să ştie că n-a dat ascultare unui ordin expres al lui Ioan Paul II, care-i autorizase pe Marcinkus, Caprio şi Guerri să depună mărturie în favoarea lui Sindona. Fidelul Casaroli va afla aceasta câţiva ani mai târziu[683].

În sfârşit, la 23 martie 1980, Michele Sindona, bancherul mafiei, este declarat vinovat de 95 de capete de acuzare, printre care fraudă, conspiraţie, sperjur, falsificarea documentelor bancare şi însuşirea de fonduri depuse în băncile sale. Sindona este închis în Centrul de corecţie metropolitan din Manhattan în aşteptarea sentinţei. Pe când acesta îşi omoară timpul în celulă, schimbându-şi costumele sale de 1500 de dolari pentru hainele portocalii de prizonier, Roberto Calvi şi Paul Marcinkus îşi văd de afacerile lor suculente.

Una dintre companiile cele mai rentabile pentru Vatican era „Bellatrix", al cărui sediu se găsea în Panama. Toate operaţiunile acestei companii, fondate în 1976 de Calvi cu banii din IOR, sunt, în fapt, controlate şi dirijate de Marcinkus — reprezentant IOR — Licio Gelli, francmasonul Umberto Ortolani şi Bruno Tassan Din, director executiv şi strateg financiar al puternicului grup editorial „Rizzoli"[684].

Prin „Bellatrix" sunt transferaţi în fiecare zi milioane de dolari, care pleacă apoi în conturi numerotate. Pe o parte intră fonduri provenind din spălarea banilor din droguri sau a operaţiunilor financiare frauduloase, pe alta ies în direcţia oamenilor politici sud-americani corupţi. Marcinkus a detaşat trei membri ai Sfintei Alianţe la „Bellatrix", care îl informează direct, trecând peste şeful lor imediat, Luigi Poggi.

---

[681] La 7 ianuarie 1566, cardinalul Antonio Ghisleri este ales suveran pontif. Devenit Pis V, el decide săfondeze Sfânta Alianţă, serviciul secret papal.

[682] D. ALVAREZ, "The Professionalization of the Papal Service", *art. cit.*

[683] J. CORNWELL, *A Thief in the Night....., op. cit..*

[684] D. A. YALLOP, *op. cit..*

Spionajul din Vatican ştie că în septembrie 1976 Calvi a deschis la Managua o sucursală a „Banco Comercial”, care aparţine grupului „Ambrosiano”. Deşi funcţia sa este să permită tranzacţii comerciale între ţările regiunii, neoficial, cu aprobarea lui Marcinkus, ea constă, de fapt, în deturnarea de fonduri care provin din afacerile frauduloase către conturile din Nassau.

Pentru Luigi Poggi şi Sfânta Alianţă, este evident mai bine să închidă ochii asupra operaţiunilor organizate de Marcinkus care trec prin IOR: la finalul socotelilor, beneficiile vor putea să fie mereu utilizate pentru binele Bisericii şi, desigur, în apărarea credinţei.

Licio Gelli este cel care l-a prezentat pe Calvi lui Anastasio Somoza. Mereu, prin valizele transportate de un agent al Sfintei Alianţe, IOR varsă mari sume de bani dictatorului, pentru a face din Nicaragua un refugiu sigur al banilor „B” ai Vaticanului şi îi procură lui Calvi un paşaport diplomatic nicaraguan, pe care-l va păstra până în ziua morţii sale[685].

La începutul lui 1978, sandiniştii îl răstoarnă pe dictator şi pun mâna pe putere. Prima măsură a noului regim va fi naţionalizarea tuturor băncilor străine, cu excepţia „Banco Comercial” a grupului „Ambrosiano”. Preventiv, ca toată istoria politicii externe a Vaticanului, IOR-ul lui Paul Marcinkus trimisese milioane de dolari „comandanţilor” Frontului sandinist de eliberare naţională (FSEN), ca să poată cumpăra material de război de la ţări precum Spania, Franţa sau Belgia.

Acţiunile băncii „Ambrosiano”, negociate ilegal şi ascunse în societăţi fantomă create de IOR în Panama, se află în afara atingerii inspectorilor de la Banca Italiei, dar Calvi nu a fost deloc liniştit de sosirea sandiniştilor, aşa că decide să-şi transfere toate afacerile din Nicaragua în Peru. Pentru aceasta, pe 1 octombrie 1979, el inaugurează „Banco Ambrosiano Andino”. Numai operaţiunile de la „Bellatrix” sunt transferate la Lima; celelalte societăţi continuă să prospere în Luxemburg. În total, 19 societăţi financiare operează în oraşul european, toate fiind proprietatea IOR, după cum arată certificatul expediat de banca Vaticanului şi semnat de Paul Marcinkus.

La sfârşitul anului 1979, pierderile economice ale IOR ating 200 milioane de dolari şi sunt estimate la 280 milioane de dolari pentru anul următor. După cardinalul Sergio Guerri, administrator al guvernului cetăţii Vaticanului, el însuşi i-a spus papei Ioan Paul II, că dacă această tendinţă se confirmă, nu va mai fi nici o îndoială că la sfârşitul anului 1985 Statul Vatican va fi total ruinat. Dar în acelaşi timp, un raport al „Bank of internaţional Settlements” a fost făcut public, în care se semnalează că între 1978 şi 1979 depunerile IOR în bănci străine au atins o creştere de la 900 la 1300 milioane de dolari. În acea vreme, totalitatea fondurilor depuse în interiorul sau în exteriorul Vaticanului se pot deci apropia de 2500 milioane de dolari. Ioan Paul II o ştie, dar omite să amintească aceasta în timpul întrevederii sale cu cardinalii Felici şi Benelli[686].

La începutul lui 1980, atunci când datoria externă a Poloniei creşte şi când ţara se confruntă cu o iarnă fără cărbuni, guvernul recurge din nou la îngheţarea salariilor şi la mărirea preţurilor produselor de bază, de aceea nimeni nu se sinchiseşte atunci când grevele generale încep să fie declarate în toată ţara.

[685] M. GUARINI, *op. cit.*.
[686] D. A. YALLOP, *op. cit.*.

Pe când papa munceşte la Castelgandolfo cu şeful serviciilor secrete, Monseniorul Luigi Poggi, Lech Walesa, un electrician în grevă, cu umeri largi şi cu mustăţi enorme, se urcă pe un excavator de pe şantierul naval „Lenin”. Timp de câteva luni, muncitorii şantierelor navale refuzaseră să se asocieze cu greviştii[687].

Economia Poloniei este în faliment, milioane de muncitori îşi arată furia şi grevele, la început spontane, se întind în mai mult de 150 de mari întreprinderi.

Din 1970, poliţia a ucis 45 de muncitori pe şantierele navale şi nimeni nu mai vrea o nouă înfruntare. Dar în acea zi, când girantul întreprinderii şi directorul şantierelor din Gdansk, Klemens Griech, promite o mărire de salarii celor care-şi vor relua munca, de pe un excavator Lech Walesa ţine o cuvântare adunării şi-l tratează pe Griech ca pe un mincinos[688].

Grevele, la început izolate, devin curând veritabile „insurecţii politice contrarevoluţionare”, după cuvintele lui Leonid Brejnev. Walesa contra-atacă atunci când, pe 16 august, mai mulţi muncitori încearcă să abandoneze greva pentru o mărire de salariu în jur de 50 zloţi şi promisiunea construirii unui monument în onoarea victimelor din decembrie 1970 din şantierele navale.

Walesa, încurajat, prezintă atunci o listă de 16 de cereri şi, pentru că vede că sunt pe punctul de a fi acceptate, mai prezintă încă 21 de cereri în plus, printre care acceptarea unui sindicat liber de către guvern. În aceeaşi zi, 120 de alte uzine se unesc în bloc, sprijinind cererile lui Walesa.

În tot acest timp, la Vatican, Ioan Paul II primeşte rapoarte redactate de agenţii Sfintei Alianţe, pe care Monseniorul Luigi Poggi i le aduce, în prezenţa cardinalului Agostino Casaroli. Poggi a ordonat ca agentul şi preotul iezuit polonez Kazimierz Przydatek să constituie un grup de clerici de naţionalitate poloneză pentru a se infiltra în cercurile greviştilor şi ale sindicatelor. De atunci, Przydatek devine umbra lui Walesa şi cel mai bun informator al Vaticanului asupra situaţiei poloneze.

După papă, „Walesa a fost trimis de Dumnezeu, de Providenţă”, iar Poggi are nevoie de un contact constant în anturajul liderului sindical. În fiecare noapte, agentul Sfintei Alianţe adună informaţii de primă mână după ce stă de vorbă cu muncitori sau prelaţi. Una dintre cele mai bune surse ale sale este părintele Henryk Jankowski, preot al bisericii Sfânta Brigita, în parohia lui Lech Walesa din Gdansk. Ioan Paul II are bucuria să afle că mai mulţi muncitori ai şantierului naval au escaladat înaltele grilaje şi, spre surprinderea poliţiei care supraveghea instalaţiile, au agăţat imagini imense cu papa. Przydatek ştie, încă din vremea colaborării sale cu Paul Marcinkus, ceea ce Vaticanul dorea să audă, iar el este dispus să satisfacă această dorinţă. Kazimierz Przydatek adaugă că muncitorii au încălcat ordinul de a se opri şi că, după ce au escaladat grilajul, ei au smuls portretele reprezentanţilor guvernului polonez şi le-au înlocuit cu cele ale lui Ioan Paul II. Este o minciună, dar această istorie îl umple pe suveranul pontif de satisfacţie.

Sindicatul recent creat de Lech Walesa, „Solidaritatea”, va fi următorul obiectiv al Sfintei Alianţe.

Temându-se ca sindicatul să nu devină un refugiu de comunişti moderaţi, papa ordonă agenţilor lui Poggi să încerce să se infiltreze în „Solidaritatea” şi,

[687] C. BERNSTEIN & M. POLTI, *op. cit.*.
[688] E. ERINGER, *Strike for Freedom: The Story of Lech Walesa and Polish Solidarity*

într-un fel sau altul, să-i oblige pe liderii săi să accepte o organizaţie mai deschisă, în care să fie prezente în mod egal şi personalităţi şi intelectuali catolici.

Przydatek îl convinge pe Walesa să accepte în direcţie pe Tadeusz Mazowiecki, redactor şef la ziarul catolic Wiez, şi pe istoricul Bronislaw Geremek, şi el de asemenea catolic. Din acest moment, mişcările greviste trec sub controlul Bisericii. Câteva zile mai târziu, Sfânta Alianţă îl informează pe Poggi că cardinalul primat Wyszynski pregăteşte o predică împotriva grevei şi că guvernul de la Varşovia a decis s-o transmită la televiziunea naţională. Poggi îl avertizează pe Casaroli, dar expertul diplomat ştie că nu poate să-i spună nimic papei despre prietenul şi fostul său protector.

În acea zi, cardinalul Wyszynski începe să vorbească de greşelile pe care toţi le comit şi despre faptul că nimeni (el face aluzie la greviştі) nu ar trebui să ridice degetul asupra apropiaţilor săi (guvernul comunist polonez). „Noi comitem toţi greşeli şi păcate”, spune cardinalul din înaltul scaun al Bisericii din Czestochova. Partea cea mai importantă a discursului soseşte când el evocă exigenţele greviştilor: „Nu puteţi cere totul odată. Trebuie să stabiliţi un program. Nimeni nu are trebui să pună ţara în pericol.”, mai spune el.

Discursul are efectul unei bombe. Greviştii îl iau ca pe un semn evident al Bisericii pentru întârzierea cererii lor de a-şi face un sindicat independent; intelectualii catolici emit proteste, dar sunt repede reduşi la tăcere; Walesa nu ţine cont de asta absolut deloc; cât despre Ioan Paul II, îşi petrece trei zile mormăind aceleaşi cuvinte pe culoarele de la Castelgandolfo: „Ah! Acest bătrân... acest bătrân.”[689]

La 31 august 1980 are loc semnarea faimoaselor „acorduri de la Gdansk”, care ratifică crearea primului sindicat independent din spatele cortinei de fier, în timp ce „Solidaritatea”, cu sprijinul politic al Vaticanului şi al papei Ioan Paul II — şi sprijinul lor financiar trece prin intermediul Sfintei Alianţe — începe să se întindă în toată ţara. Câteva zile mai târziu, Edward Gierek va pierde puterea şi va fi înlocuit cu Stanislaw Kania.

La 29 octombrie se va reuni în secret sesiunea extraordinară a Biroului Politic al PCUS. Andropov, Gorbaciov, Kirilenko, Cernenko, Rusakov şi alţii tratează situaţia din Polonia. „Cred, şi faptele o demonstrează, că liderii polonezi nu înţeleg în totalitate gravitatea situaţiei actuale”, zice Yuri Andropov, şeful KGB. „Doar dacă nu instituirea legii marţiale nu va complica şi mai mult lucrurile. Forţele noastre din Nord sunt pregătite şi dispuse pentru luptă”, afirmă Ustinov; dar cea mai radicală poziţie este cea a lui Andrei Gromyko, ministru Afacerilor externe, atunci când precizează: „Nu trebuie să pierdem Polonia. Uniunea sovietică a pierdut 600 de mii de soldaţi pentru a o elibera de sub jugul nazist. Nu ne putem permite o contrarevoluţie”. Toţi rămân muţi.

Nimeni nu vrea o revoluţie ungară ca cea din 1956, nici o „primăvara la Praga”, ca cea din 1968. Într-adevăr, la începutul lui 1980, nici un lider sovietic nu-şi doreşte să vadă tancuri ruseşti care să zguduie solul Varşoviei pentru reprimarea unei revoluţii.

Două zile după reuniune, Ioan Paul II şi Agustino Casaroli au deja în mâini, graţie unui agent al Sfintei Alianţe infiltrat în ministerul Apărării din Polonia, tot

[689] C. BERNSTEIN & M. POLITI, *op. cit.*.

ceea Moscova a transmis Varşoviei. Acest agent este colonelul Ryszard Kuklinski, aghiotant al generalului Wojciech Jaruzelski.

La 20 ianuarie 1981, Ronald Reagan devine preşedintele Statelor Unite, dar cu câteva săptămâni înainte de a depune jurământul pe treptele Capitoliu-lui, contacte strategice au fost stabilite între Washington şi cetatea Vaticanului, între Ronald Reagan şi papa Ioan Paul al II-lea, între William Casey de la CIA şi Monseniorul Luigi Paggi de la Sfânta Alianţă.

De pe la sfârşitul lui 1980, Statele Unite şi Vaticanul sunt la curent cu situaţia din Polonia, prin intermediul lui Zbigniew Brzezinski, consilier al Securităţii naţionale al preşedintelui Carter, şi al cardinalului Josef Tomko, şef al propagandei Vaticanului şi fost şef al contraspionajului, Sodalitium Pianum. Tomko a fost la conducerea SP până când papa Ioan Paul II l-a numit pe Monseniorul Luigi Poggi, responsabilul celor două servicii de informaţii de la Vatican, astfel reunite sub un singur comandament, situaţie care persista şi în prezent.

Tomko şi Brzenziski sunt cei care, cu autorizaţia lui Jimmy Carter şi a lui Ioan Paul II, pun la cale operaţiunea „Cartea deschisă", care constă în a inunda cu cărţi anticomuniste ţările din Est şi anumite regiuni ale URSS, precum Ucraina şi ţările baltice. Această operaţiune va fi condusă de CIA şi Sfânta Alianţă prin preoţii care lucrează în zonele respective.

Dar atunci când Ioan Paul II acordă tot sprijinul operaţiunii „Cartea deschisă", Carter nu face altceva decât să aducă obiecţii. Zbigniew Brzezinski va scrie mai târziu în memoriile sale:

„Era clar că Ioan Paul II ar fi trebuit să fie ales preşedinte al Statelor Unite şi Jimmy carter, pontif"[690].

Evenimentele lăsau să se prevadă din ce în ce mai mult intrarea forţelor sovietice în Polonia. Sfânta Alianţă decide să împartă cu CIA informaţiile comunicate de către colonelul Kuklinski.

De 11 ani, militarul polonez şi ofiţerul de stat-major furnizează informaţii preţioase serviciilor secrete ale Vaticanului.

Odată cu noua administraţie americană, Vaticanul are doi interlocutori privind afacerea Poloniei: Richard Allen, consilier al Securităţii naţionale, şi William Casey, director al CIA. Comunicările lui Kuklinski conferă o mare valoare informaţiei din perspectiva unei analize strategice. Zbigniew Brzezinski îşi conservă poziţia de liant dintre Casa Albă şi Sfânta Alianţă a lui Poggi.

În orice caz, Ronald Reagan are despre Biserica catolică şi Vatican o viziunea foarte diferită faţă de cea administraţiilor precedente, cuprinzându-l şi pe John K. Kennedy, singurul preşedinte catolic al Statelor Unite.

Reagan este fiul unui muncitor catolic irlandez, iar aceasta l-a marcat. Catolicii constituie unul din principalele sale nuclee electorale şi se simte bine printre ei. Pentru Reagan şi consilierii săi, Biserica reprezintă perfectul contrafort al comunismului. Ca şi Ioan Paul II, preşedintele american consideră marxism-leninismul şi comunismul, semne ale răului care trebuie extirpat de pe pământ.

Este clar de-aici înainte că „Solidaritatea" reprezintă pentru Moscova o serioasă ameninţare fără precedent, o „infecţie" care contaminează sistemul

[690] Z. BRZEZINSKI, *The Great Failure: The Birth and Death of Communism in the Twentieth Century*

monolitic al comunismului, şi că dacă ea va contamina ţările baltice, ar putea să prăbuşească blocul sovietic.

Ioan Paul II şi principalii lui consilieri de la Vatican sunt convinşi că, dacă sindicatul „Solidaritatea” triumfă în Polonia, valul va afecta de asemenea Ucraina, Balcanii, Letonia, Lituania, Estonia şi poate Cehoslovacia. Reagan înţelege că dacă se va întâmpla astfel, aceasta ar marca sfârşitul războiului roşu şi ar putea însemna triumful capitalismului asupra comunismului[691].

În cursul reuniuni lui Reagan cu William Casey şi William Clark, consilierul preşedintelui, acesta din urmă spune: „Nu putem intra în ţară să răsturnăm guvernul în numele poporului. Tot ceea ce putem face este să folosim „Solidaritatea” ca o armă pentru a reuşi”. În acest moment decide Reagan ca „Solidaritatea” să primească ajutor financiar de la Statele Unite. Casey nu ştie de unde vor scoate aceste fonduri, dar în sânul Vaticanului problema este deja rezolvată.

Pentru noile operaţiuni conjugate ale CIA şi Sfintei Alianţe în Polonia, Jan Nowak, şeful congresului — american de origine poloneză — este desemnat agent de legătură. Funcţia sa este de a menţine constant fluxul de informaţii între Varşovia şi Vatican, şi de la Vatican spre Washington. Nowak trebuie de asemenea să adune fonduri şi să trimită bani în Polonia pentru finanţarea presei clandestine, achiziţionarea de tipografii, trimiterea de fotocopiatoare şi materiale de acest gen[692].

Un alt personaj care va juca un mare rol în operaţiunea „Polonia”, va fi delegatul apostolic al papei la Washington, arhiepiscopul Pio Laghi. Cassey şi Clark iubesc vizitele la reşedinţa sa. Tot sorbindu-şi cappuccino-urile, ei discută despre situaţia politică din America centrală, despre controlul natalităţii; dar Polonia este în centrul acestor discuţii. Ronald Reagan are nevoie să cunoască toate aspectele spionajului dezvoltat de Sfânta Alianţă în Polonia. Cardinalul John Krol, din Philadelphia, vrea şi el să intre pe scena politică poloneză.

Allen, Casey şi Ronald Reagan însuşi încep să se întâlnească cu Krol; cardinalul intră chiar la Casa Albă pe uşa din spate. Mai mult decât oricare alt om al Bisericii, Krol informează Casa Albă despre situaţia sindicatului „Solidaritatea”, nevoile sale şi despre relaţiile cu episcopatul polonez[693]. Deşi Krol se interferează deseori în operaţiunile şi comunicările Sfintei Alianţe cu Monseniorul Luigi Poggi, pentru Vatican, ca şi pentru papa Ioan Paul II, trebuie să profite de relaţia arhiepiscopului din Philadelphia cu preşedintele Ronald Reagan. Oamenii lui Reagan îl numesc pe John Kroll „prietenul papei”.

În primăvara lui 1981, relaţiile dintre Casa Albă şi Vatican sunt foarte fluide, în special în legătură cu tot ceea ce atinge Polonia şi America centrală. William Casey, Vernon Walters, William Clark şi Zbigniew Brzezinski, de partea americană, Monseniorul Luigi Poggi şi cardinalii Pio Laghi, John Krol şi Agostino Casaroli de partea Vaticanului, devin un fel de forţă de şoc a cărei unică misiune este să sprijine sindicatul „Solidaritatea” în lupta sa împotriva guvernului comunist de la Varşovia.

---

[691] C. BERNSTEIN & M. POLITI, *op. cit.*.
[692] Z. BRZENZINSKI, *op. cit.*.
[693] C. BERNSTEIN & M. POLITI, *op. cit.*.

De fiecare dată când Walters, ambasador special al lui Reagan, se reîntorcea de la Roma după ce l-a reîntâlnit în secret pe Ioan Paul II, rapoartele sale devin din ce în ce mai bogate. Vernon Walter vorbeşte cu papa despre Polonia, despre America centrală, terorism, Chile, puterea militară chineză, Argentina, teologia eliberării sau sănătatea lui Leonid Brejnev, despre ambiţiile nucleare ale pakistanezilor, despre Ucraina sau despre situaţia Orientului Apropiat. Într-adevăr, Ioan Paul II şi Vernon Walters întreţin „contacte geostrategice".

În contrapartidă, Sfânta Alianţă primeşte de la CIA rapoarte asupra comunicaţiilor telefonice între preoţii şi episcopii din Nicaragua şi Salvador, din care reiese că ei susţin teologia eliberării şi demonstrează că sprijină activ opoziţia faţă de forţele susţinute de Statele Unite.

Din ordinul lui William Casey, Olivier North şi al altor membri ai Consiliului de securitate naţională se efectuează plăţi secrete anumitor preoţi din clasa conducătoare a Americii centrale, loiali papei şi Sfintei Alianţe. În realitate, nu există nici un document care să facă proba că papa Ioan Paul II sau un alt înalt responsabil din Vatican aprobă aceste plăţi, dar anumite indicii arată că Luigi Piaggi este la curent.

La 23 aprilie 1981, William Casey soseşte la Roma. Călătoria are ca scop menţinerea sprijinului CIA şi al Sfintei Alianţe faţă de „Solidaritatea". Directorul Agenţiei ştie că situaţia din Polonia este mai mult un proces evolutiv decât unul revoluţionar şi că trebuie făcut tot posibilul pentru a-l îndepărta de orbita sovietică. Ioan Paul II şi Caseroli se întreţin în trei rânduri cu ambasadorul sovietic la Roma şi Casey va fi informat de toate subiectele abordate.

Jaruzelski se teme de un veritabil dezastru, cu intervenţia trupelor Armatei roşii intrând în Varşovia şi strivind oamenii din „Solidaritatea". El a solicitat ajutorul cardinalului Wyszynski pentru a-l convinge pe Walesa să suspende greva generală.

Atunci când Walesa şi ceilalţi lideri au refuzat, cardinalul a îngenuncheat în faţa lui Walesa, i-a cuprins picioarele cu braţele şi ia spus că nu-l va lăsa până nu-i va promite că va încheia greva.

Şantajul emoţional a funcţionat şi Walesa a ordonat încheierea grevei, ceea ce a permis generalului Jaruzelski să înştiinţeze Moscova că el controlează situaţia. Pe 9 februarie 1981, Jaruzelski este numit Prim ministru al Republicii Populare Polone, după o lovitură de stat şi demisia ulterioară a lui Josef Pinkowski[694]. După cele spuse de Poggi papei, Jaruzelski este calificat drept dur şi opus întregii liberalizări a vieţii publice şi fără îndoială va deveni principalul duşman nu numai al sindicatului „Solidaritatea", dar de asemenea al operaţiunilor duse de Sfânta Alianţă în Polonia.

În cursul unei reuniuni cu papa, William Casey vorbeşte despre America centrală, de posibila expansiune comunistă în aceste ţări, de antrenamentul militarilor nicaraguani şi sandinişti în Cuba. După cele spuse de Casey lui Ioan Paul II, „ruşii, cubanezii, bulgarii şi nord-coreenii sunt implicaţi". Casey îi dă de asemenea papei un dosar care conţine un raport pe a cărui primă pagină scrie „ultrasecret".

---

[694] L. LABDEZ, *Poland Under Jaruzelski: A Comprehensive Sourcebook on Poland During and After Martial Law*

Papa nu-l deschide, i-l dă Monseniorului Poggi, care se găseşte lângă el, mereu prezent în timpul întâlnirilor suveranului pontif cu directorul CIA.

Raportul a fost transmis de serviciul de spionaj italian către CIA, şi prin acesta Sfintei Alianţe. Acolo se pretinde că atunci când Lech Walesa a venit la Roma în ianuarie pentru a-l întâlni pe papă, la întâlnit şi pe Luigi Scricciollo, de la confederaţia italiană a muncii. Contraspionajul italian indică în raport că Scricciollo este în realitate un agent al serviciilor secrete bulgare. Pentru italieni, aceasta semnifică faptul că planurile sindicatului „Solidaritatea" ar putea fi descoperite sau că Lech Walesa ar putea fi asasinat.

La 13 mai 1981, nimeni nu prevede tragedia care se apropie. La prânz, papa Ioan Paul II dejunează cu mai mulţi invitaţi. Către ora 5 după-amiază, papa iese în direcţia palatului apostolic pentru a celebra audienţa generală săptămânală în piaţa Sfântului Petru. Aceasta începe peste o oră. Mii de persoane se înghesuie într-un cerc format din colonada lui Bernini: 264 de coloane înconjurate de 162 de statui de sfinţi.

Un drum delimitat indică parcursul „Papamobil-ului"; un tânăr turc soseşte în piaţă cu o jumătate de oră mai devreme. Ioan Paul II refuză întreaga escortă. El soseşte la vehicul şi, dintr-o săritură, urcă pe platformă. Îl urmează îndeaproape Camillo Cerbin, şeful securităţii Vaticanului, doi agenţi îmbrăcaţi în costume bleu, doi agenţi ai Sfintei Alianţe, şi, înaintea lor, patru membri ai gărzii elveţiene. Câteva luni mai devreme, Poggi l-a convocat pe Cibin pentru a-l informa că a primit un raport al spionajului francez, în care se semnala un complot al unui serviciu secret din pactul de la Varşovia care punea la cale uciderea suveranului pontif, şi l-a sfătuit să-şi menţină oamenii cu ochii în patru[695].

La ora 17:18, atunci când papa ia în braţe o fetiţă, primul foc de armă răsună în piaţa Sfântului Petru. Cu mâinile agăţate de bara „Papamobil-ului", Ioan Paul II se clatină. Glonţul tras de Mehmet Ali Agca i-a perforat vintrea, rănindu-i grav intestinul subţire, colonul şi intestinul gros. Fără a se îngrijora, papa, care se ştie rănit din cauza durerii insuportabile care-i traversează abdomenul, încearcă să oprească sângele care curge în valuri din rană, fără să reuşească.

Câteva secunde au trecut când a doua detunătură răsună. De data aceasta glonţul îi răneşte mâna dreaptă. Al treilea glonţ al lui Agca îl atinge pe papă mai sus, la braţ. Şoferul priveşte în spatele lui fără să înţeleagă ce se întâmplă, dar când se întoarce mai bine, Cibin ţine capul papei care cade pe scaun, în mijlocul unei mari bălţi de sânge.

Cibin strigă la agenţii săi, care, cu armele la vedere, îl caută pe trăgător, năvălind peste mulţime Agca fuge, îndepărtându-se de scena crimei, cu un Browning automat de 9 mm în mână. În acel moment, simte că cineva l-a lovit peste picioare făcându-l să cadă. Un agent de poliţie italian care se plimba prin mulţime este cel care-l arestează.

Fiind la pământ, mai mulţi agenţi ai serviciului papal îl lovesc pe Mehmet Ali Agca cu picioarele înainte să-l târască spre o dubă. În tot aceste timp, „Papamobil-ul" se îndreaptă cu toată viteza către poarta de bronz pentru a-l

[695] C. OKRENT & A. DE MRENCHES, *Dans le secret des princes*

transfera pe papă într-o ambulanţă. În mijlocul ţipetelor mulţimii, vehiculul îşi deschide drumul către clinica Gemelli din Roma, cea mai apropiată de Vatican.[696]

O dată ajunşi în secţia chirurgicală de la al nouălea etaj, se decupează sutana albă a papei Ioan Paul II, lăsând la vedere o medalie de aur şi o cruce acoperită de sânge. Medalia este turtită de impactul cu un glonţ. Se pare că proiectilul i-ar fi atins pieptul dacă n-ar fi purtat-o, glonţ care a fost deviat şi care a atins apoi arătătorul mâinii drepte.

Când deschide ochii, după şase ore de intervenţie chirurgicală, Ioan Paul II crede că a fost salvat de Sfânta Fecioară de la Fatima. În timpul lungilor luni de convalescenţă, dorinţa de a şti cine a dat ordinul de a fi ucis devine o adevărată obsesie pentru papa Ioan Paul II. Citeşte toate rapoartele Sfintei Alianţe care sosesc în mâinile sale provenind de la CIA, de la BND-ul german, de la Mossad-ul israelian, de la serviciile secrete austriece sau de la spionajul turc, dar nici unul nu e în stare să răspundă întrebării sale. Nu află nimic nici când, în ultima săptămână din iulie 1981, Mehmet Ali Agca este adus în faţa justiţiei din Roma şi condamnat la închisoare pe viaţă[697].

După scriitorul Gordon Thomas (vezi bibliografia) cel care-i aduce răspunsul mult căutat este Monseniorul Luigi Poggi, şeful Sfintei Alianţe. Timp de luni de zile, spionul papal a avut strânse legături cu Yitzhak Hofi, memunehul Mossad-ului, şi a ţinut reuniuni secrete la Viena, Varşovia, Paris şi Sofia. În noiembrie 1983, Monseniorul Luiggi Poggi se întoarce de la o întâlnire la Viena cu răspunsul la întrebarea lui Ioan Paul II: ştie cine a ordonat atentatul. Şoferul său a aşteptat ore întregi la aeroport sosirea avionului care-l aducea pe Poggi din capitala austriacă. Atunci când a ajuns la poarta clopotelor, maşina înmatriculată la Vatican a fost lăsată să treacă, dar soldaţii gărzii elveţiene o opresc totuşi pentru a identifica pasagerul. Văzându-l, soldatul ia poziţia de drepţi şi prezintă onorul şefului Sfintei Alianţe.

Arhiepiscopul este îmbrăcat cu un palton lung negru şi un fular îi acoperă faţa, lăsând să se vadă totuşi că este un bărbat corpolent. În timp ce încearcă să se încălzească îşi reaminteşte de întâlnirea secretă din cartierul evreiesc din Viena. Într-un apartament mai degrabă şubred, Poggi a ascultat cu atenţie un katsa cu numele de Eli, care i-a dat răspunsul la întrebarea lui Ioan Paul II.

Un majordom îl escortează pe Poggi în biroul papei. Cărţile şi rapoartele militare sunt îngrămădite pe etajere. Şeful spionajului papal ştie că atentatul l-a afectat pe suveranul pontif, fizic şi psihic. După un scurt salut, Poggi se aşează, îşi pune mâinile pe genunchi şi, cu voce joasă, începe să relateze istoria pe care a auzit-o în Austria. După acel 13 mai 1981, veştile n-au încetat să sosească în cartierul general al Mossad-ului de la Tel Aviv. Cum toate serviciile de informaţii duceau anchetele lor particulare, Hofi n-a lăsat Mossad-ul să se amestece în această afacere.

Ancheta serviciului de spionaj israelian a început însă în octombrie 1982 din ordinul lui Nahum Admoni, care l-a înlocuit pe Yitzhak Hofi din conducerea Mossad-ului. Pentru americani, este foarte clar că Ali Agca a apăsat pe trăgaci, dar ordinul a venit de la KGB, care îşi dăduse seama că sprijinul pe care Ioan Paul

[696] G. THOMAS, *op. cit.*.

[697] MEHMET ALI Agca ar putea ieşi din închisoare, eliberat condiţionat la sfârşitul anului 2009, cu condiţia să demonstreye o bună conduită.

II şi serviciul său de spionaj voiau să-l dea sindicatului „Solidaritatea” ar putea să înflăcăreze naţionalismul polonez. Este versiunea pe care o susţine scriitorul Claire Sterling[698]. Pentru israelieni, complotul a fost pregătit la Teheran şi ordonat de ayatollah-ul Khomeiny. Asasinarea unui papă era prima mişcare a Jihad-ului împotriva Occidentului. Această versiune este de asemenea apărată de jurnalistul rus Eduard Kovaliov: în cazul eşecului lui Agca, serviciile secrete iraniene prevăzuseră să-l prezinte pe turc ca pe un fanatic solitar, drept pentru care au constituit un raport asupra sa în acest sens[699].

Poggi îi povesteşte istoria lui Agca, conţinută într-un raport al Sfintei Alianţe pe care i-l dă suveranului pontif într-o mapă roşie: „Mehmet Ali Agca este născut în satul Yeşiltepe, în estul Turciei. La 19 ani se alătură „Lupilor cenuşii”, o grupare teroristă pro-iraniană, finanţată de Teheran. În februarie 1979, Agca l-a asasinat pe editorul unui ziar celebru pentru poziţia sa pro-occidentală. La câteva zile după asasinat, ziarul a primit o scrisoare aparent trimisă de Agca, în care se făcea referire la Ioan Paul II ca la un comandant al cruciadelor şi ameninţa că-l va ucide, dacă acesta (papa) va pune vreodată piciorul pe solul Islamului”.

În timpul citirii raportului de către Poggi, papa făcea mici pauze pentru a bea apă şi pentru a pune întrebări concrete. După Libia, în februarie 1981, continuă să povestească spionul papei, Agca a plecat în Bulgaria şi se întâlneşte acolo cu agenţi secreţi bulgari. William Casey era atât de furios că KGB-ul încercat să implice CIA în atentat, încât a ordonat crearea unei „conexiuni bulgare” în tentativa de asasinat. După el, KGB-ul ordonase bulgarilor să orchestreze un complot pentru a-l lichida pe papă din cauza politicii sale faţă de Polonia şi sindicatul „Solidaritatea”.

La 23 decembrie 1983, papa Ioan Paul II poate să pună direct lui Mehmet Ali Agca întrebarea care n-a încetat să i se întoarcă în minte în timpul ultimilor doi ani. Papa se îndreaptă singur către celula T4 a închisorii Rebibbia. Văzându-l, Ali Agca îngenunchează şi sărută cu respect inelul pescarului.

Cei doi bărbaţi se aşează, cu capetele foarte apropiate, aproape atingându-se. Agca începe să vorbească, în şoaptă, la urechea papei. În timp ce ascultă, chipul papei arată preocuparea. În sfârşit, Ioan Paul II are răspunsul la întrebarea sa.

Mai târziu, spionul papei, Monseniorul Poggi, va explica: „Ali Agca nu ştie lucrurile decât până la un anumit nivel. De la acest nivel încolo, nu mai ştie nimic. Dacă este vorba de un complot, el a fost pregătit de profesionişti, iar profesioniştii nu lasă urme. Nu vom afla niciodată.”

Oricum ar fi, după 13 mai 1981 zeci de cărţi şi reportaje au fost scrise despre cel care a vrut să-l ucidă pe papa Ioan Paul II în acea după-amiază în piaţa Sfântul Petru. S-au căutat sute de vinovaţi prezumtivi şi zeci de explicaţii de motivaţie politică a complotului. Au fost acuzaţi iranienii din pricina Jihad-ului; sovieticii din cauza politicii papale în Polonia; CIA din cauza relaţiei lui Mehmet Ali Agca cu un fost agent trimis în Libia; au fost acuzaţi bulgarii că au fost marionetele KGB-ului, dar nimeni nu ştie sursa sigură care a stat în spatele gestului lui Mehmet Ali Agca, deşi au trecut mai mult de 20 de ani de la atentatul din piaţa Sfântul Petru. Nimeni, nici măcar Sfânta Alianţă.

---

[698] C. STERLING, *Le Temps des assasins*

[699] E. KOVALIOV, *Atentado e la Plaza de San Pedro*

Câţiva ani mai târziu, vom afla că după întâlnirea de pe 23 decembrie 1983 dintre suveranul pontif şi Ali Mehemet Agca în închisoarea din Rebibbia, Ioan-Paul al II-lea a ordonat Monseniorului Poggi, deci şi Sfintei Alianţe şi grupării Sodalitium Pianum, oprirea întregii anchete privind atentatul.

Fiind vorba de un „ordin pontifical”, spionul papal şi-l asumă în cel mai pur stil al Vaticanului, adică aruncând un văl gros asupra a tot ce înseamnă „13 mai 1981”. La 24 decembrie 1983, atunci când Vaticanul se pregătea să celebreze sărbătoarea crăciunului, doi agenţi ai Sfintei Alianţe escortaţi de patru gărzi elveţiene transportă în Arhivele secrete ale Vaticanului, în cufere ermetic zăvorâte şi sigilate cu blazonul pontifical, toate documentele având vreo legătură cu atentatul din piaţa Sfântul Petru — ele încă zac acolo în uitare.

În acest timp, problemele nelămurite ale afacerii IOR-Banca Ambrosiana-Calvi-Marcinkus sunt pe punctul de a fi rezolvate. Michele Sindona, bancherul mafiei condamnat pe 13 iunie 1980 la 25 de ani de închisoare de un tribunal american, va avea încă multe de povestit până la asasinarea sa din iunie 1986. Şi încă mai sunt multe de zis despre anii polonezi.

20
ANII POLONEZI
(1982-2005)

„Căci iată că cei răi îşi încordează arcul, îşi potrivesc săgeata pe coardă, ca să tragă pe ascuns asupra celor cu inima curată.”

Psalmul XI, 2

Anii '80 sunt extenuanţi pentru Sfânta Alianţă din cauza operaţiunilor sale externe. Cea mai mare parte a efectivelor sale este trimisă în Polonia, iar un grup mai restrâns în America Centrală. La acea vreme Monseniorul Luigi Poggi cere suveranului pontif să i se ia povara unor „aşa înalte responsabilităţi”, dar Ioan Paul II nu este dispus să-şi piardă şeful spionilor într-un moment crucial. Papa refuză de opt ori cererea lui Poggi.

În Polonia lucrurile merg din rău în mai rău, îndreptându-se către dezastru. La 4 noiembrie 1981, Jaruzelski îi propune lui Walesa şi primatului Poloniei cardinalul Josef Glemp, crearea unui „Front de acord naţional” pentru a negocia şi a pune capăt haosului care domneşte în ţară. Walesa refuză, căci Jaruzelski nu caută de fapt decât să sufoce „Solidaritatea” într-o grupare mai largă de sindicate oficiale.

Sfânta Alianţă îl informează atunci pe papa Ioan Paul II, încă în convalescenţă, pe cardinalul Casaroli şi pe Monseniorul Poggi, că Brejnev a scris un mesaj de protest lui Jaruslevski. Textul scrisorii a fost filtrat de către agentul de spionaj pontifical şi aghiotantul lui Jaruzleski, colonelul Ryszard Kuklinski, pe care spionajul de la Vatican îl cunoaşte sub numele de cod *Gull*. Scrisoarea liderului sovietic către generalul Jaruzelski se termină astfel: „Vă previn că socialismul va fi distrus dacă vor fi date roluri importante «Solidarităţii» şi Bisericii în exerciţiul puterii”. Era fără îndoială, mai mult decât o analiză, o premoniţie[700].

În dimineaţa zilei de 30 noiembrie, ambasadorul special al lui Ronald Reagan, Vernon Walters, îl întâlneşte pe suveranul pontif. În cursul reuniunii, diplomatul american îi arată papei o serie de fotografii luate prin sateliţi spioni. În imaginile alb-negru se pot vedea turnuleţele şantierelor şi cheiurilor de la Gdansk, şi, la mai puţin de 40 de kilometri, mai multe coloane de vehicule; sunt tancurile de fabricaţie sovietică care se apropie de instalaţii. Papa ştie mai bine decât Walter ce semnifică aceasta.

Agentul *Gull* a informat persoana de contact a Sfintei Alianţe, că generalul Jaruzelski şi statul-major polonez pregătesc o operaţiune militară care vizează

[700] R. ERINGER, *op. cit.*.

decretarea legii marţiale; problema este că nu se ştie când şi în ce manieră va fi aplicată. După acest comunicat, contactul cu *Gull* se întrerupe. Spre dimineaţă, Kuklinski asistă la o reuniune în biroul şefului adjunct al armatei poloneze, însărcinat cu aplicarea legii marţiale. În marele salon plin de hărţi şi fotografii, generalul îi spune lui Kuklinski că nu ştie cum, dar Vaticanul şi Statele Unite au aflat despre planurile sale[701].

În realitate, chiar Kuklinski a transmis informaţia. În timpul reuniunii îşi păstrează calmul, totuşi înţelege că este suspectat când descoperă, la ieşirea din cartierul general al statului-major polonez, că este urmărit de către agenţi ai serviciilor secrete. *Gull* este în vizor şi nu este nici o îndoială că trebuie ajutat să fugă.

Se pare că cineva de la Vatican a informat KGB-ul, iar acesta pe omologii săi polonezi, că un agent al Sfintei Alianţe, probabil un militar foarte aproape de putere, transmite informaţii serviciilor secrete americane şi ale Vaticanului.

Colonelul Ryszard Kuklinski, *Gull*, aleargă la ai săi pentru a-şi vedea familia. Câteva zile mai târziu, ia legătura cu corespondentul său de la Vatican pentru a-l informa că trebuie să fugă, cu toţi ai săi, şi că pentru asta are nevoie de o trecere sigură. Monseniorul Luigi Poggi îşi pune întreg aparatul de spionaj papal în mişcare pentru a crea o cale de fugă sigură pentru spionul său.

Profitând de legăturile sale cu guvernul canadian şi de faptul că Kuklinski trece în fiecare dimineaţă prin faţa ambasadei acestei ţări la Varşovia, Sfânta Alianţă pregăteşte un plan de evadare. Ziua prevăzută este vinerea următoare, zi de sărbătoare în toată Polonia.

Dimineaţa, supravegheaţi îndeaproape, Kuklinski şi familia sa se urcă în maşina sa, îmbrăcaţi într-un mod neformal, purtând coşuri pentru un picnic la ţară. În realitate, în interior se găsesc toate documentele familiei. În timp ce se apropie de bulevardul unde se găseşte poarta principală a ambasadei canadiene, maşina accelerează. Întoarce brusc la stânga, în timp ce un camion încărcat cu tuburi metalice condus de Kazimierz Przydatek, blochează trecerea celor două maşini negre care-l urmăresc îndeaproape pe Kuklinski. Când maşina fostului agent intră cu toată viteza în curtea delegaţiei diplomatice, marile porţi se închid în urma ei. Colonelul Ryszard Kuklinski, *Gull*, cel mai bun spion al Sfintei Alianţe în Polonia, lasă viaţa poloneză în spatele lui. Luigi Poggi, în colaborare cu CIA, a reuşit să-i salveze întreaga familie[702].

Pe 12 decembrie generalul Wojciech Jaruzelski instituie legea marţială în toată ţara.

În timp ce culoarele Vaticanului sunt zdruncinate de veştile alarmante care sosesc din ţara natală a suveranului pontif, în profunzimile IOR Paul Marcinkus pregăteşte una dintre operaţiunile sale cele mai profitabile pentru banca Vaticanului. Celebra companie „Bellatrix” va fi instrumentul.

---

[701] C. BERNSTEIN & M. POLITI, *op. cit.*.

[702] După fuga lor, Kuklinski şi familia sa se instaleayă în Statele Unite. În 1990, când Walesa este numit preşedinte, el vrea să se reîntoarcă în Polonia, dar polonezii continuă să se gândească la el ca la un trădător şi Kuklinski abandonează ideea. *Gull* a transmis aproape 35 000 de pagini de documente serviciilor secrete papale şi americane. În 1998, pune piciorul în Polonia pentru prima dată după fuga sa, ca simplu turist. Revine în Statele Unite lângă familie, unde trăieşte până la moartea sa, la 10 februarie 2004.

Pentru aceasta, Marcinkus detaşează trei agenţi ai Sfintei Alianţe comandaţi de agentul Kazimierz Przydatek — reîntors de la Varşovia după ce a scos în afara oricărui pericol pe Kuklinski şi familia sa — pentru a comanda operaţiunea „Peştele zburător”, de la sfârşitul anului 1981.

Din 24 martie 1976, ziua în care junta militară formată din înalţi reprezentanţi ai armatei în frunte cu generalul Jorge Rafael Videla a decis să ia în mâini puterea în Argentina, după ce a răsturnat-o de la putere pe preşedinta Isabel Martinez de Peron, relaţiile dintre Buenos Aires şi Sfântul Scaun au devenit mai strânse. Unii comandanţi care făceau parte din „triumvirat”, ca amiralul Emilio Eduardo Massera, întreţin importante legături cu loja P2 a lui Licio Gelli.

Graţie acestuia din urmă şi cu acoperirea Sfintei Alianţe, Roberto Calvi va canaliza, prin societatea „Bellatrix”, proprietatea Vaticanului, milioane de dolari provenind de la junta militară argentiniană pentru achiziţionarea rachetelor „Exocet” de fabricaţie franceză. Numele acestei operaţii secrete, „Peştele zburător”, vine de la numele dat acestei specii de peşte, Exocoetus, care alunecă pe suprafaţa valurilor, ca şi Exocet-ul[703].

În timp ce militarii argentinieni încearcă, prin intermediul lui Calvi şi a serviciilor secrete ale Vaticanului, să cumpere un mare număr de proiectile, primul ministru Thatcher şi MI6, spionajul britanic, încearcă să evite asta prin toate mijloacele. „Argentinienii nu posedă decât o cantitate mică de proiectile Exocet devastatoare. Ei au făcut eforturi disperate pentru a-şi mări arsenalul... Din partea noastră, am încercat, de asemenea, cu disperare să-i împiedicăm”, va afirma câţiva ani mai târziu Margaret Thatcher în memoriile sale[704].

Pentru aceasta, Thatcher ordonă spionajului britanic să se apuce de treabă şi să detecteze toate tentativele argentinienilor vizând obţinerea rachetelor Exocet sau a oricărui alt tip de armament. În 1981, Argentina semnase cu guvernul francez un contract de cumpărare a 14 avioane Mirage Super-Etendard şi 14 rachete Exocet. Pe 2 aprilie 1982, Argentina n-a primit decât 5 avioane şi 5 rachete.

Dar primul ministru al Marii Britanii ignoră în acel moment că cei care caută proiectilele pe piaţa neagră nu sunt argentinienii, ci membrii unei conspiraţii orchestrate de loja P2, finanţată de Vatican şi pusă în operă de către agenţii Sfintei Alianţe.

După cum reiese dintr-un raport al MI6, junta militară argentiniană, fără să se ştie cum, ajunge să posede până la şase rachete Exocet. Operaţiunea „Peştele zburător” vede rezultatul eforturilor sale când, pe 4 mai 1982, două avioane Super-Etendard, armate fiecare cu câte o rachetă Exocet decolează de la baza aeronavală argentiniană din Rio Grande. Pierzând apoi din altitudine, ele intră în

[703] Exocet+ul a fost deyvoltat de o diviyie de arme tactice din compania franceză Aerospatiale. În 1974, intreprinderea produce MM-40. Noul proiectil este mai scurt decât Styx-ul, mai rapid (800 km/h), bayat pe combustibil solid cu o bătaie de 55 de km (dublu cât Styx). Succesul său rezidă în capacitatea sa de a ybura la altitudine foarte joasă, în afara sistemelor anti-aeriene, fiind greu de detectat. În mai 1982, 1800 de unităţi au fost vândute, fiind într-adecăr o armă foarte populară şi foarte polivalentă. Acest proiectil va fi principala ameninţare pentru Forţa expediţionară britanică trimisă de Margaret Thatvher pentru recuperarea insulelor Malvine. AM-39, versiunea aeriană a MM-40 a arătat în timpul acestui conflict cât poate fi de mortal.

[704] M. THATCHER, *10 Downing Street: Memoirs*

zona moartă a radarului pentru a evita să fie descoperite de britanici. Cei doi piloţi detectează o ţintă mare şi trei mijlocii, ei „ţintesc” cu rachetele lor asupra celui mai mare dintre obiective şi, atunci când se găsesc la 50 de kilometri distanţă, lansează rachetele. Distrugătorul HMS *Sheffield* este atins mortal[705].

Până la sfârşitul conflictului, proiectilele obţinute de către oamenii Vaticanului au scufundat distrugătoarele britanice *HMS Sheffield* şi *HMS Glamorgan*, ca şi nava port-container *SS Atlantic Conveyor*, cauzând moartea a 55 de oameni şi rănind mai mult de o sută.

La încheierea operaţiunii „Peştele zburător”, societatea financiară care aparţinea Sfântului Scaun a reuşit să canalizeze mai mult de 700 milioane de dolari, dintre care 11 milioane vor sfârşi în seiful „B” al Statului Vatican. După o anchetă ulterioară, aceşti bani erau destinaţi de către cardinalul Luigi Poggi, şeful Sfintei Alianţe — în acord cu Monseniorul Paul Casimir Marcinkus, responsabil al IOR şi cardinalul Agostino Casaroli, şeful diplomaţiei vaticane şi cu autorizarea suveranului pontif, Ioan Paul II — să finanţeze sindicatul polonez „Solidaritatea”. Dar o mână misterioasă a decis să pună capăt scandalului de la Banca Ambrosiana, iar Roberto Calvi, numit „bancherul lui Dumnezeu”, va fi primul care va cădea în capcană.

Din 31 mai 1982, Calvi nu încetează să adreseze tot felul de plângeri unui grup de cardinali, printre care se află şi Pietro Palazzini, prefect al congregaţiei pentru beatificare. Calvi sfârşeşte prin a avertiza pe un ton ameninţător că dacă Ambrosiana cade, banca Vaticanului va cădea de asemenea. De câţiva ani, Roberto Calvi îi tot cerea lui Paul Marcinkus să-l ajute să rezolve problema enormei datorii acumulate în întreprinderile transatlantice ale reţelei formate din IOR şi banca Ambrosiana. Dar încă o dată, tentativa de reconciliere eşuează. Calvi îl ameninţă pe Luigi Mennini, directorul IOR că va povesti tot ceea ce ştie despre banca Vaticanului autorităţilor financiare italiene[706].

Luni 7 iunie, Roberto Calvi expune consiliului de administraţie situaţia dramatică pe care o cunoaşte banca Vaticanului şi afirmă că dacă ea nu rambursează creditele, el va trebui să declare falimentul. A doua zi, bancherul primeşte o vizită stranie,de la un anume Alvaro Giardili care, după poliţie, ar putea avea legături directe cu Mafia şi cu Sfânta Alianţă. Giardili îi spune lui Roberto Calvi că familia şi copiii săi sunt în pericol de moarte. Se pare că el este în relaţie cu un anume Vincenzo Casillo, un asasin al Mafiei care deja a executat o treabă murdară pentru Marcinkus şi pentru serviciile de spionaj ale Vaticanului. Casillo va fi identificat ulterior de ministerul public din Roma, ca unul dintre executorii direcţi ai lui Roberto Calvi. Mai târziu, la 23 ianuarie 1983, Vincenzo Casillo va fi asasinat[707].

Reclamaţiile lui Roberto Calvi devin din ce în ce mai periculoase, nu numai pentru IOR, dar chiar şi pentru operaţiunile Sfintei Alianţe în Polonia. „Bancherul lui Dumnezeu” se plânge deschis de faptul că Paul Marcinkus, pentru a evita să fie pus spre examinare din ordin pontifical sau de către oamenii contraspionajului din Vatican, Sodalitium Pianum, conduşi de Monseniorul Luigi Poggi, a luat din

[705] M. HASTINGS & S. JENKINS, *The Battle for Falklands*
[706] H. BLONDIAU & U. GUMPEL, *op. cit..*
[707] C. RAW, *op. cit..*

seif, fără permisiune, 100 milioane de dolari destinaţi sindicatului „Solidaritatea” al lui Lech Walesa[708].

Luni 14 iunie, la ora 11:00 dimineaţa, Monseniorul Paul Casimir Marcinkus îşi prezintă demisia în faţa Consiliului director al Băncii Ambrosiana Overseas Limited (BAOL), cu sediul în Nassau. Prin această bancă, IOR a scos fără control fonduri în valoare de aproape un miliard de dolari destinaţi să astupe gaura din Banca Ambrosiana.

Marţi, 15 iunie, Roberto Calvi soseşte la Londra şi se instalează la „Chelsea Cloisters”, camera 881. „Cloisters” este un hotel convenabil pentru un călător oarecare, nu pentru un preşedinte al uneia dintre cele mai importante şi mai puternice bănci catolice din Europa.

Miercuri, 16 iunie, Calvi nu mai are încredere în nimeni şi îi spune soţiei sale, Clara, într-o conversaţie telefonică, că se teme de „oamenii negri (agenţii Sfintei Alianţe) care-l înconjoară pe Paul Marcinkus. Ei ştiu tot timpul să mă localizeze.”

Joi, 17 iunie 1982, Calvi continuă să dea apeluri telefonice disperate familiei sale ca să părăsească Elveţia şi să se pună la adăpost în Statele Unite. La ora 17:00, Calvi este destituit de la direcţia Băncii Ambrosiana. Când află asta, „bancherul lui Dumnezeu” ştie că totul s-a sfârşit şi că orele îi sunt numărate. Către 10 seara, după documentele ministerului public din Roma, doi bărbaţi care vorbeau italiana — este posibil să fie agenţi ai Sfintei Alianţe sau asasini ai Mafiei — vin să-l caute pe Roberto Calvi la hotel. Ies apoi prin uşa din spate, fără ştiinţa recepţionerei, şi urcă într-o limuzină neagră. Roberto Calvi va fi găsit spânzurat sub podul Blackfriars (Călugării negri) a doua zi dimineaţă.

Au fost făcute trei autopsii corpului lui Calvi. Toate trei concluzionează că moartea a avut loc către ora 2:00 dimineaţa pe19 iunie 1982. Celebrul medic legist Antonio Fornari asigură în raportul său că, fără nici o îndoială, Calvi a fost asasinat. Dacă ar fi fost vorba de o sinucidere, el ar fi trebuit să coboare o scară umedă foarte abruptă, apoi să facă un salt de aproape un metru pentru a atinge platforma de sub pod, şi toate astea cu apa până deasupra genunchilor din cauza fluxului şi, în plus, cu aproape cinci kilograme de pietre în buzunarele pantalonilor şi vestei sale. O dată ajuns pe platformă, ar fi trebuit să escaladeze încă o dată vreo 7 metri pentru a ajunge la extremitatea de care era spânzurat[709]. Roberto Calvi a fost deci ucis, fără să ştie ce se petrecea la Milano cu câteva ore înainte de asasinatul său.

În acea după-amiază de 18 iunie, doi bărbaţi care se identifică „trimişi ai Vaticanului” sosesc la sediul Băncii Ambrosiana cu o serie de documente provenind de la IOR. Nou-veniţii urcă într-un ascensor elegant până la al patrulea etaj al impresionantului imobil. În fundul culoarului se găseşte fostul birou al puternicului Roberto Calvi, care îşi petrece acum ultimele ore la Londra. Cei doi bărbaţi pătrund într-un birou mic, separat de cel al lui Calvi printr-o uşă, unde lucrează Graziella Corrocher, fidela secretara a „bancherului lui Dumnezeu” — şi una dintre persoanele care cunoaşte cel mai bine secretele atotputernicului său

[708] Această afacere este coroborată printr-o declaraţie făcută procurorului Pier Luigi Del Osso de către şeful antreprizei sarde Falvio Carboni, legat de Mafie.

[709] H. BLONDIAU & U. GUMPEL, *op. cit.*.

şef. Câteva minute mai târziu, ea sare pe fereastră, „sinucigându-se”[710]. Nota găsită de poliţie îl face pe şeful Băncii Ambrosiana, Roberto Calvi, responsabil cu tot ceea ce s-a întâmplat. Nici o referire la familia sa, la viaţa sa, la prietenii ei; doar o notiţă oportună acuzându-l pe şeful său.

În luna septembrie, Licio Gelli este acuzat de spionaj, de conspiraţie politică, de asociere criminală şi de fraudă. În prima etapă, el scapă de detenţie, dar pe 13 aceeaşi lună, marele maestru al lojei P2, bărbatul pe care toată lumea îl numea il Burattinaio (Şarlatanul) este arestat la Geneva, atunci când încearcă să retragă într-o valiză 50 milioane de dolari dintr-un cont bancar.

O lună mai târziu, pe 2 octombrie 1982, Giuseppe Dellacha, unul dintre cele mai înalte cadre ale băncii, se va „sinucide” şi el sărind pe fereastra celui de-al 6-lea etaj al biroului său din Banca Ambrosiana din Milano. Se pare că Dellacha era „curierul special” al afacerilor dintre Roberto Calvi şi Monseniorul Paul Marcinkus. „Munca delicată” a lui Dellacha era să ducă la Vatican mesajele care nu trebuiau scrise în niciun loc din sediul băncii. Giuseppe Dellacha ştia prea multe şi trebuia să moară.

Încetul cu încetul, afacerile în suspans par să fie reglate de mâna misterioasă. Clara Calvi, văduva „bancherului lui Dumnezeu” va spune: „Vaticanul l-a ucis pe soţul meu pentru a ascunde falimentul băncii Vaticanului (IOR)”. După căderea lui Michele Sindona, Roberto Calvi îşi asumase spălarea banilor Mafiei, reciclând banii din P2, făcând trafic de arme, deturnând banii înaltelor personalităţi, sustrăgându-le fiscului italian, către paradisurile fiscale, sau finanţând regimurile dictatoriale din Nicaragua, Uruguay, Argentina sau Paraguay.

În octombrie 1982, Ioan Paul II numeşte o comisie specială pentru anchetarea rolului jucat de Vatican, IOR şi serviciile secrete în frauda de la Banca Ambrosiana. Anchetele asupra afacerii „Calvi”, falimentul băncii şi conexiunile sale cu IOR continuă să facă valuri până în 1989. La 22 martie 1986, de exemplu, Michel Sindona este otrăvit cu cianură pusă în cafeaua sa în închisoarea italiană Voghera, unde îşi ispăşea pedeapsa după ce fusese extrădat din Statele Unite. Fostul bancher al Mafiei moare în celula sa fără ca nimeni să-i sară în ajutor, la numai două zile după ce un juriu l-a condamnat la închisoare pe viaţă şi după ce el a declarat că dacă nimeni nu-l ajută, „va povesti tot ce ştie despre relaţiile cu Mafia şi cu Vaticanul şi despre rolul jucat de anumite departamente papale ca IOR sau serviciile secrete”. La 20 februarie 1987, judecătorul de instrucţie din Milano, Antonio Pizza, ordonă arestarea şi încarcerarea Monseniorului Paul Casimir Marcinkus, a lui Luigi Mennini şi a lui Pellegrino de Strobel, cei trei principali conducători ai IOR. Până în acel moment, Ioan Paul II îi menţinuse în funcţiile respective, poate pentru că ştiau prea multe şi pentru că se gândea că ar fi mai bine să nu agite apele şi-aşa tulburi ale finanţelor Vaticanului.

În jurul pieţei şi basilicii Sfântului Petru şi a tuturor ieşirilor Statului Vatican, agenţi de poliţie aşteaptă să pună cătuşele responsabililor băncii şi preşedintelui guvernului — căci Marcinkus nu conduce doar IOR, ci şi Consiliul de guvernământ al Vaticanului.

Obţinerea demnităţii de cardinal îi bate practic la uşă, când scandalul izbucneşte, ceea ce-l obligă pe Ioan Paul II să-l reţină în interiorul Vaticanului —

[710] D. YALLOP, *op. cit.*.

pentru a împiedica arestarea lui de către autorităţile italiene — şi mai târziu să-l trimită în Statele Unite. El trăieşte azi retras în micul oraş Sun City din Arizona, sub protecţia paşaportului său diplomatic al Statul Vatican, care-l face de neatins în faţa autorităţilor americane.

Graţie presiunilor exercitate de Ioan Paul II, un înalt tribunal italian lasă ordinul de detenţie fără efect, iar bancherii din Vatican sunt scutiţi de urmărire în Italia, dată fiind calitatea lor de „directori ai unei bănci externe."

Banca Vaticanului trebuie să plătească pentru responsabilitatea sa în prăbuşirea Ambrosianei, mai mult de 240 milioane de dolari creditorilor. În timpul procesului privind acest faliment, care se termină în 1998, cele mai grave condamnări cad asupra şefilor lojei P2. Licio Gelli se vede condamnat la 18 ani închisoare şi Umberto Ortolani la 19 ani.

În 1988 se deschide procesul în jurul asasinării lui Roberto Calvi. În 1993 sunt condamnaţi pentru complicitate episcopul Monsenior Pavel Hnilica, membru important al Sfintei Alianţe şi persoană de încredere a papei, Flavius Carboni şi Giulio Lena; astfel, iau sfârşit ancheta şi afacerile în suspans ale „Vatican SA"; dar un nou scandal de corupţie financiară va exploda în inima Statului Vatican.

Leopold Ledl, fost măcelar, a fost implicat în mai multe negocieri frauduloase ale Vaticanului şi a realizat operaţii stranii pentru Sfânta Alianţă. Fostul agent de servicii secrete pontificale a servit ca intermediar între Vatican şi Mafie pentru o operaţie cu titluri şi bonuri falsificate. Când se descoperă afacerea, se dovedeşte că Ledl nu a fost numai organizatorul, ci şi victima.

Se pare că Ledl trebuia să obţină, pentru cineva de la Vatican, titluri falsificate în valoare de un miliard de dolari. Fostul spion papal trebuia să facă pe intermediarul între Vatican şi Mafia americană nu numai pentru a falsifica titlurile de la Boeing, Chrysler, General Motors sau ITT, dar de asemenea şi pentru a le plasa. De partea Vaticanului, operaţia fusese dirijată de Monseniorul Marcinkus în persoană şi, din când în când, cardinalii Tisserant şi Benelli asistau la întâlnirile cu Ledl[711].

La final, Monseniorul Pavel Hnilica îl avertizează pe Marcinkus de pericolul pe care l-ar putea atrage asupra pieţelor financiare o asemenea cantitate de titluri false. Aceasta ar antrena o înfruntare cu departamentul Trezoreriei americane, iar Hnilica îi reaminteşte lui Marcinkus naţionalitatea sa americană. „Dacă Reagan vrea, poate cere Sfântului Părinte extrădarea dumneavoastră", explică redutabilul agent al Sfintei Alianţe lui Paul Marcinkus. Responsabilul IOR nu este dispus să rişte să comită un delict federal în ţara sa natală, cunoscând comportamentul concetăţenilor săi.

În mai 1992, Licio Gelli, fiind la rezidenţa sa, primeşte notificarea sentinţei curţii de apel: ea o ratifică pe cea a curţii de casaţie, recunoscând implicarea sa în falimentul Băncii Ambroziana. Miercuri 20 mai 1998, Licio Gelli scapă de poliţiştii care-l supraveghează şi fuge. Patru luni mai târziu, joi 10 septembrie, va fi din nou arestat pe coasta de Azur, aparent graţie unei scurgeri de informaţii a serviciilor secrete ale Vaticanului spre DST, contraspionajul francez[712].

---

[711] R. HAMMER, *The Vatican Connection. Mafia & Chiesa, come il Vaticano ha compreto azioni false e rubate per un miliardo di dollari.*

[712] H. BLONDIAU & U. GUMPEL, *op. cit..*

În cursul interogatoriului din 1990, francmasonul şi membrul lojii P2 Umberto Ortolani, dezvăluie că serviciile secrete ale Vaticanului au încercat timp de câteva luni să recupereze fotografiile compromiţătoare ale lui Ioan Paul II însuşi.

Într-o zi de aprilie 1981, Licio Gelli a văzut la un membru al Partidului socialist italian fotografii care-l arătau pe papa complet gol în piscina de la Castelganfoldo. Gelli presupunea că dacă s-au luat aceste fotografii cu teleobiectivul, ar fi relativ uşor să se tragă asupra papei cu o armă care avea lunetă[713].

Poggi decide să-i pună la treabă pe agenţii Sfintei Alianţe ca să „recupereze" negativele dispărute. Şeful Sfintei Alianţe numeşte misiunea „Operaţiunea Imaginea".

Responsabilul spionilor papei ştie că graţie lui Licio Gelli, cele mai multe dintre poze se găsesc deja în mâinile lui Rizzoli, care le va transmite lui Giulio Andreotti. Odată recuperate, fotografiile sunt date în mâinile suveranului pontif, în prezenţa Monseniorului Pioggi[714].

Puţin după aceea, şeful spionajului convoacă doi preoţi aparţinând Sodalitium Pianum. Ordinele lui Poggi, ca întotdeauna, sunt clare şi concise. Trebuie localizate negativele pierdute din două motive: mai întâi pentru a evita publicarea şi scandalul ce l-ar putea antrena; apoi, şi este cel mai important, pentru a şti cum au putut autorii lor să facă aceste fotografii fără a fi detectaţi de serviciile de securitate pontificale. Nu există nici cea mai mică îndoială: simpli fotografi au reuşit să înşele cercurile de securitate care-l înconjoară pe papă.

Agenţii încep să ancheteze în laboratoarele Romei, care sunt însărcinate să prelucreze materialele fotografice ale profesioniştilor. La încheierea aceleiaşi săptămâni, SP descoperă un bărbat care încearcă să vândă imagini destul de compromiţătoare, fără să precizeze despre ce este vorba.

Bărbatul este un asistent în laboratorul unei firme celebre care lucrează cu fotografii presei de scandal şi care, pentru aceasta, trebuie să developeze foarte repede materialul. Bărbatul trăieşte într-un mic apartament din cartierele mărginaşe ale Romei şi într-o zi, pe când se întoarce de la muncă, găseşte totul cu susul în jos, sertarele aruncate pe podea, saltelele sfâşiate şi fotoliile tăiate. Cineva a căutat ceva, iar bărbatul ştie despre ce este vorba.

El intră imediat în mica baie a apartamentului şi vede că intruşii au găsit ceea ce căutau. Unul dintre tuburile de plumb a fost tăiat şi din interior a fost extras un rulou din plastic, în care se găseau negativele. Oamenii lui Poggi şi-au făcut bine treaba şi de data asta, iar „Operaţiunea Imaginea" n-a existat niciodată. Monseniorul Luigi Poggi va distruge întreg materialul.

Sodalitium Pianum va descoperi că un preot, un agent al Sfintei Alianţe pe nume Lorenza Zorza, a fost implicat în istoria fotografiilor. Acest agent era la curent cu dosarul falimentului Băncii Ambrosiana şi cu o operaţiune care-l

[713] Un raport elaborat de SISMI (serviciul de informatii militare italiene) din data de 13 iunie 1981 trimis la Viminale (palatul sediu al ministerului Afacerilor Externe) confirmă existenţa acestor fotografii şi atribuie achiziţionarea lor editurilor Rizzoli şi Ruscoti pentru 500 milioane de lire. Cineva de la Rizzoli a informat Vaticanul despre ce anume deţine, dar îi lipsesc 3 negative originale.

[714] Discipolii adevărului, *Allţombra del Papa infermo*

compromitea pe fostul agent SISMI (Serviciul de informaţii militare italiene), Francesco Pazienza.

Zorza va fi interogat asupra presupuselor relaţii cu asociaţiile mafiote implicate în traficul de droguri şi opere de artă. O dată în plus, când autorităţile italiene cer Vaticanului să li-l dea pe Lorenzo Zorza, secretariatul de stat refuză, adăugând că este un funcţionar dintr-o ţară străină, în consecinţă nu poate fi supus legilor Republicii italiene. Câteva luni mai târziu, un ordin oportun îl trimite pe agentul Sfintei Alianţe într-o nunţiatură pe continentul african; dar intrigile nu se vor sfârşi aici. Un nou complot va zgudui o organizaţie încă mai renumită şi mai populară a Sfântului Scaun: garda elveţiană.

Luni, 4 mai 1998, puţin după ora 21:00, în apartamentul din cazarma gărzii elveţiene ocupat de comandatul-şef al armatei pontificale, sunt descoperite trei cadavre acoperite de sânge, ucise cu o armă de foc. Trupurile le-a găsit o călugăriţă, a cărei identitate este protejată de Sfânta Alianţă. Primii care au ajuns la faţa locului sunt purtătorul de cuvânt al Vaticanului, Joaquin Navarro- Valls, cardinalul Giovanni Battista Re, substitut la secretariatul de stat, şi Monseniorul Pedro Lopez Quintana, consilier al Afacerilor generale ale secretariatului de stat.

O jumătate de oră mai târziu, scena crimei este literalmente invadată de înalţi membri ai curiei, de agenţi ai Sfintei Alianţe şi Sodalitium Pianum, ca şi de membri ai gărzii elveţiene îmbrăcaţi în civil[715].

Patruzeci şi cinci de minute mai târziu sosesc trei înalţi responsabili ai Corpo della Vigilanza din Vatican, inspectorul general Camillo Cibin, superintendentul major Raoul Bonarelli şi un alt superintendent. De la prima vedere, Cibin îşi dă seama că cineva a făcut să dispară cele patru pahare, probabil au fost luate de agenţii Sfintei Alianţe care, în mod misterios, au fost primii care au ajuns la faţa locului[716]. Soseşte de asemenea un funcţionar al guvernului, care cu un aparat Polaroid face fotografii cadavrelor: comandantului şef al gărzii elveţiene, Alois Estermann, soţiei sale, venezueleana Gladys Meza Romero şi caporalul gărzii elveţiene, Cedric Tornay. Bonarelli atrage atenţia lui Cibin asupra unui detaliu: sertarele de la masa lui Estermann sunt larg deschise. Fără îndoială, cineva a cotrobăit în biroul ofiţerului şi în arhivele sale.

La câţiva metri de locul acela, cardinalul Luigi Poggi[717], care în sfârşit cu două luni mai devreme obţinuse să fie scos din funcţiile sale din fruntea serviciilor pontificale, îl informează pe papa Ioan Paul II de tragedia care tocmai s-a produs. La poarta Sfânta Ana şi în faţa unei unităţi a gărzii elveţiene, curioşii şi presa încep să se adune. Zvonurile circulă repede.

Cele trei cadavre sunt scoase şi transportate în depozit, unde vor fi acoperite cu un cearşaf.

Membrii din Corpo della Vigilanza şi Sfânta Alianţă pun apartamentul în ordine şi încuie uşa, iar deasupra pun un sigiliu pontifical. Sub pedeapsa excomunicării, nici o persoană nu poate intra.

---

[715] *Ibid.*

[716] J. FOLLAIN, *City of Secrets. The Truth Behind the Murders of the Vatican*

[717] Monseniorul Luigi Poggi a fost promovat cardinal de papa Ioan Paul al II+lea la 26 noiembrie 1994 pentru serviciile speciale îndeplinite. La 7 martie 1998, după ce primise de mai multe ori cererea, suveranul pontif a acceaptat demisia lui Poggi de la conducerea serviciilor secrete ale Vaticanului, Sfânta Alianţă şi Sodalitium Pianum.

Alois Estermann, în vârstă de 44 de ani, născut la Gunzwill în cantonul elveţian Lucerna, sub-comandant în garda elveţiană din 1989, fusese numit comandant al corpului cu câteva ore mai devreme, chiar de către papă.

Ceremonia oficială de învestire trebuia să aibă loc pe 6 mai, două zile după asasinat. Soţia lui, Gladys Meza, lucra la ambasada Venezuelei de pe lângă Sfântul Scaun. A treia victimă, identificată drept caporalul Cedric Tornay, în vârstă de 33 de ani, era născută la Saint-Maurice, în cantonul elveţian Valais. Tornay se înrolase în armata papei pe 1 ianuarie 1994[718].

Sincer vorbind, purtătorul de cuvânt al Vaticanului, Navarro-Valls începe prea repede să prezinte o reconstituire a faptelor care, după cum se va descoperi mai târziu, nu au absolut nici o legătură cu ceea ce s-a întâmplat în realitate: „Cadavrele au fost descoperite de o vecină[719]. Estermann, Meza şi Tornay au fost asasinaţi de o armă de foc, iar arma a fost descoperită sub trupul caporalului. Cuprins de un acces de nebunie, caporalul l-a ucis pe comandant şi pe soţia acestuia cu un revolver din dotare, iar Vaticanul are certitudinea că totul s-a petrecut în acest mod”. Nimeni nu mai pune întrebări în legătură cu acest subiect.

În noaptea de 5 mai, trei agenţi ai SMSI, Serviciul de informaţii militare italiene, se întâlnesc la o reuniune cu un vechi membru al gărzii elveţiene. În realitate, nici spionajul, nici poliţia italiană nu cred versiunea dată de Vatican. Presa îşi bazează informaţiile pe trei ipoteze: prima, că Estermann avea o relaţie homosexuală cu Tornay; a doua, că acesta din urmă avea o relaţie cu soţia lui Estermann; a treia, că în spatele crimei se ascunde un complot mai obscur.

Oficial, Vaticanul susţine teoria după care Tornay avea conflicte serioase cu Estermann, până în punctul în care acesta îi refuzase o promovare şi o decoraţie, dar spionajul continuă să nu creadă asta. După Joaquin Navarro-Valls, Tornay, într-o criză de nebunie, a tras cinci focuri cu arma din dotare, unul din gloanţe a rămas în magazie, două l-au ucis pe Estermann, iar altul s-a înfipt în tavan[720].

Întrebările continuă să planeze pe culoarele kilometrice ale Vaticanului, printre altele: de ce, dacă Tornay a tras de cinci ori, nu s-au găsit decât patru tuburi la locul crimei? De ce uşa apartamentului familiei Estermann era deschisă când a sosit călugăriţa care a descoperit cadavrele, de vreme ce aceştia se găseau în biroul din spate? De ce vecina a declarat că a auzit mai multe zgomote surde; cele cinci focuri din arma lui Tornay ar fi fost uşor de recunoscut? Femeia spune unui jurnalist că ceea ce a auzit au fost cinci focuri seci „ca şi cum se trăsese cu un amortizor”.

Anchetatorii îşi pun o altă întrebare: dacă Tornay a utilizat arma sa regulamentară, Sig Sauer 75 cu un încărcător de 9 gloanţe, cum este posibil ca trăgând ca să se sinucidă a căzut apoi în faţă tot pe arma sa? Sig Sauer 75 are o mare putere de foc şi, în mod normal, recul l-ar fi aruncat înapoi. Se speculează de asemenea motivele pentru care garda elveţiană a rămas luni de zile fără

[718] Discipolii Adevărului, *op. cit.*.

[719] Vecina în discuţie este poate Carolina Mezer, soţia sergentului de gardă elveţiană Stefan Meyer.

[720] Nu este de altfel primul incident petrecut în inima găryii elveţiene: la 14 mai 1959, caporalul Adolf Ruckert a pătruns în biroul comandantului Robert Nunlist şi l-a ucis cu 4 gloanţe. Imediat după aceasta a încercat să se sinucidă, fără succes însă, văci arma i s-a blocat.

comandant şi că acesta fusese ucis cu doar câteva ore după numirea sa. Toate întrebări la care Vaticanul nu poate sau preferă să nu răspundă.

La 6 mai, răspunzând întrebărilor jurnaliştilor, ministrul italian de interne, Giorgio Napolitana, precizează că autorităţile n-au primit nici o cerere de ajutor în ancheta asupra afacerii gărzii elveţiene[721]. *Corpo della Vigilanza*[722] din Statul Vatican a fost de fapt cel care a deschis şi închis rapid ancheta.

În timpul funeraliilor, în cursul cărora cele trei trupuri odihneau unul lângă altul, suveranul pontif a afirmat: „Alois Estermann a fost de o mare credinţă şi şi-a făcut datoria cu abnegaţie. Timp de 18 ani ne-a servit cu fidelitate şi valoare, drept pentru care ţin să-i mulţumesc personal."

Lucrurile se complică atunci când patru importanţi cardinali, Silvio Oddi, Dario Castrillon, Roger Etchegaray şi Carlo Maria Martini, îl anunţă pe papa Ioan Paul II că nu au încredere în versiunea prezentată. O altă teorie vine să încingă afacerea, cea prezentată de scriitorul John Fallain: el afirmă ca garda elveţiană devenise un motiv de luptă între partizanii Opus Dei — care doreau să facă un corp de elită care să-şi asume sarcini antiteroriste — şi francmasonii Curiei romane — care doreau s-o sfârşească cu garda şi s-o reducă la un simplu decor pentru turişti, în comparaţie cu *Corpo della Vigilanza*.

La 7 mai 1998, ziarul Berliner Kurier publică un articol în care se face legătura între comandantul Alois Estermann şi Stasi, serviciile de informaţii ale Germaniei de Est. Articolul aduce o serie de date şi detalii explicite. Ziarul afirmă chiar că Alois Estermann, atunci când nu era decât căpitan de gardă, lucrase pentru serviciile secrete ale Vaticanului, Sfânta Alianţă, în operaţiuni clandestine. De exemplu, fusese trimis de mai multe ori la Varşovia şi Gdansk, pentru că anumite sectoare radicale din „Solidaritatea" susţineau necesitatea militarizării sindicatului pentru a putea apăra greviştii, în timpul aplicării legii marţiale din 12 decembrie 1981, impusă în Polonia de generalul Jaruzelski. Estermann se ocupa de asemenea cu coordonarea achiziţionării de arme de pe piaţa neagră, graţie banilor de la IOR, şi de crearea unor campusuri de antrenament în Austria şi Germania pentru viitorii luptători din „Solidaritatea"[723].

Markus Wolf, puternicul şef al Stasi timp de 33 de ani, afirmă că în spatele agentului *Werder* se ascundea un membru al armatei papale. Conform arhivelor de la Stasi, declasate după căderea zidului Berlinului, *Werder* devenise informator la începutul lui 1980 — anul în care Alois Estermann intrase în garda elveţiană[724].

Noutăţile despre relaţiile lui Estermann cu serviciile secrete ale Germaniei de Est provoacă indignarea înalţilor demnitari din Vatican şi Sfânta Alianţă[725]. Mai

---

[721] J. FOLLAIN, *op. cit.*.

[722] *Corpo della Vigilanza* este format din 6 jardami, 2 pompieri, 2 angajaţi ai serviciilor telefonice din Vatican şi câţiva tehnicieni de la radio Vativan. Aceşti superintendenţi sunt numiţi speciali şi constituie corpul de poliţie care face escorta papei. *Corpo della Vigilanza* face parte din secretariatul statului şi singurii care-l controlează sunt Monseniorul Giovanni Battista Re (promovat cardinal pe 21 februarie 2001), Monseniorul Pedro Lopez Quintana şi Monseniorul Gianni Danzi.

[723] Discipolii Adevărului, *op. cit.*.

[724] M. WOLF & A. MCELVOY, *L'Homme sans visage: memoirs du plus grand maître espion communiste.*

[725] Discipolii Adevărului, *op. cit.*.

târziu, Markus Wolf în persoană, în timpul unui interviu pentru un ziar polonez, confirmă că Alois Estermann era agent Stasi: „Am fost foarte mândri, în 1979, că am reuşit să-l recrutăm pe Estermann ca agent. Acest bărbat avea un acces nelimitat la Sfântul Scaun, deci şi noi prin intermediul lui. Când am luat legătura cu el, Estermann nu dorea decât să intre în garda papală. Şi pentru că Vaticanul l-a acceptat, valoarea lui ca informator a crescut enorm.”[726]

Agentul de legătură al lui Estermann în interiorul Vaticanului, graţie căruia el putea comunica cu Stasi, era călugărul dominican Karl Brammer, nume de cod *Licht Blick* („Rază de lumină”). Brammer va fi expulzat din Vatican la sfârşitul anilor '80, pentru că agenţii de la Sodalitium Pianum l-au surprins în timp ce aduna informaţii secrete aparţinând arhivelor de la comisia ştiinţifică a Vaticanului. Agenţii papali vor descoperi că el trecuse aceste informaţii unui jurnalist italian.

La o lună după crimă, mama lui Tornay acordă un interviu în săptămânalul italian *Panorama*[727]. Ea declară că vorbise cu fiul său în dimineaţa crimei şi afirmă că nu era deloc deprimat. La un moment dat, ea citează un anumit „părinte Yvan”, consilier spiritual al fiului său, cu care acesta trebuia să se întâlnească după-amiază, în legătură cu o viitoare slujbă într-o bancă elveţiană, ca responsabil de securitate.

Mai târziu, mama lui Cedric Tornay va declara judecătorului de la Vatican că îl cunoscuse pe Yvan, dar i s-a adus la cunoştinţă că, după un raport al *Corpo della Vigilanza*, nu există nici o probă despre prezenţa vreunui preot pe nume Yvan sau Ivano în Statul Vatican.

În realitate, Yvan Bertorello, de origine franco-italiană, este un agent al Sfintei Alianţe sau al Sodalitium Pianum căruia i s-au încredinţat misiuni diplomatice şi de spionaj în Africa şi în Bosnia. În vârstă de 35-40 de ani, el poartă mai întotdeauna sutana şi se deplasează pe culoarele Vaticanului fără ca nimeni să-l controleze. Se spune chiar că el a urmat o pregătire militară în armata franceză sau elveţiană. Şeful lui Bertorello, Monseniorul Pedro Lopez Quintana, l-a însărcinat să spioneze garda elveţiană pentru a descoperi conexiunile acesteia cu Opus Dei[728].

Lopez Quintana, născut în oraşul spaniol Barbastro la 27 iulie 1953, aparţine corpului diplomatic al Sfântului Scaun şi comisiei disciplinare a curiei până în 1987, când este numit prelat de onoare al Sanctităţii Sale şi trimis la nunţiatura din New Delhi. În 1992 este rechemat la Vatican şi ataşat secretariatului de stat drept consilier al Afacerilor generale. La Vatican, se povesteşte că Monseniorul Pedro Lopez Quintana îşi asumă controlul contraspionajului Vaticanului după demisia cardinalului Luigi Poggi, la 7 martie 1998.

O sursă a serviciilor secrete franceze va dezvălui scriitorului David Yallop că în complotul crimei din 4 martie sunt implicate trei persoane: Alois Estermann însuşi, Gladys Estermann şi agentul Yvan Bertorello.

---

[726] Wolf va dezminţi ani mai târyiu afirmând că, de fapt, agentul lor era un frate dominican din Comisia ştiinţifică a Vaticanului.

[727] *Panorama*, 18 iunie 1998. Interviu realiyat de jurnalistul Anna Maria Turi.

[728] Discipolii Adevărului, *op. cit.*.

În martie 1999, noul comandant al gărzii elveţiene, Pius Segmuller, este însărcinat să creeze o unitate specială în interiorul gărzii elveţiene „comitetul de securitate”, aprobat de comisia pontificală pentru statul cetăţii Vatican. Acest nou comitet are ca misiune să coordoneze activităţile privind securitatea Sfântului Scaun şi a suveranului pontif, ca şi prevenirea delictelor în interiorul Vaticanului.

În fapt, Comitetul de securitate, care reia ancheta, este un fel de serviciu secret în afara ariei de influenţă a Sfintei Alianţe şi Sodalitium Pianum sub controlul Monseniorului Giovanni Danzi, secretar general al ministerului de Interne.

După anumite surse ale Vaticanului, Danzi este un bărbat fără scrupule, deţinând o mare putere în sânul Comisiei pontificale pentru statul Cetăţii Vatican.

Din luxoasa sa rezidenţă, Danzi conduce cu o mână de fier acest Comitet de securitate. În timpul anchetei este evocată prezenţa posibilă, în acea noapte de 4 mai, a unui al patrulea personaj în apartamentul familiei Estermann[729].

Se dovedeşte că această a patra persoană, care era poate deja în interiorul apartamentului Estermann, nu era decât un martor, căci toate gloanţele au fost trase cu arma din dotare a lui Tornay şi s-au găsit urma de praf pe mâna lui şi pe indexul cu care a apăsat pe trăgaci. Este de asemenea posibil că a patra persoană, care a rămas ascunsă câtva timp în apartament până la sosirea primelor autorităţi, să se fi amestecat printre ele şi să se fi eschivat discret. După cum se pare, primii sosiţi la faţa locului sunt patru agenţi de la Sfânta Alianţă, care au făcut să dispară cele patru pahare care se găseau pe biroul lui Alois Estermann.

Se va descoperi mai târziu, că de luni de zile Cedric Tornay era supravegheat de Sfânta Alianţă şi de Sodalitium Pianum. Tânărul caporal fusese sedus de o italiancă pe nume Manuela, pe care o cunoscuse la o cafenea în apropierea Vaticanului, unde aveau obiceiul să se reunească membrii gărzii elveţiene. Această tânără femeie îl informa pe un episcop din Vatican de fiecare mişcare a lui Tornay — imposibil deci ca Cedric Tornay să fi intrat la Alois Estermann în casă fără să fie văzut[730].

Mai mult, în ciuda vorbelor frumoase risipite de Vatican asupra mamei lui Cedric Tornay, Muguette Baudat, un membru al Sfintei Alianţe făcea presiuni asupra ei şi a avocaţilor acesteia.

Din acea noapte a lui 1998, teoriile complotului au fost numeroase, de exemplu, cele după care Sfânta Alianţă l-ar fi „executat” pe Estermann din cauza cunoştinţelor sale despre operaţiunile clandestine ale acesteia din urmă; se mai spune de asemenea că Estermann ar fi putut fi ucis de Tornay, îndrăgostit şi gelos că s-a văzut înlocuit în patul comandantului de un alt membru mai tânăr al gărzii; că Estermann ar fi putut fi executat din cauza strânselor sale relaţii cu Opus Dei sau cu clanul masonic din loja vaticană sau de fostele sale relaţii, printre altele cu un serviciu de spionaj de dincolo de fosta cortină de fier.

---

[729] Se evocă posibilitatea ca un agent al Sfintei Alianţe, părintele Yvan Bertorrello, să se fi găsit în apartamentul Estermann-ilor în momentul tragerii focurilor de armă şi că el să fi lăsat uşa deschisă când a fugit.

[730] Tânăra fată este localizată atunci când munceşte la agenţia de voiaj Ivet, pe Via della Conciliazione. În 1997 numele este schimbat în Voyage Quo Vadis, atunci când agenţia este achiziţionată de Vatican prin *Agenyia per il Giubileo 2000.* Tânăra fată este, de fapt, funcţionară a Statului Vatican.

Dar toată lumea cade de acord asupra unui punct: caporalul din garda elveţiană era un tânăr ca mulţi alţii. Prietenii săi din garda elveţiană şi părinţii sunt siguri că nu se droga, nu era nebun şi că a fost doar implicat într-o situaţie şi în nişte evenimente pe care n-a putut să le controleze, care l-au depăşit şi care l-au condus în final la moarte.

Nici o anchetă poliţistă sau judiciară independentă n-a fost dusă de către autorităţile Vaticanului asupra a ceea ce s-a întâmplat în noaptea de luni 4 mai 1998. Nici Sfânta Alianţă, nici Sodalitium Pianum, nici comisia de securitate, nici *Corpo della Vigilanza* n-au condus o anchetă serioasă. Secretarul de stat, Angelo Sodano, cu acordul lui Ioan Paul II, decide să pună sub sigiliu şi sub supravegherea Arhivelor secrete toată documentaţia adunată în acea noapte tragică, în cursul căreia trei persoane şi-au pierdut viaţa între zidurile Vaticanului.

Nimeni nu va cunoaşte niciodată adevărul asupra asasinării comandantului gărzii elveţiene Alois Estermann, a soţiei sale Gladys Meza şi a caporalului cedric Tornay. Spionul Sfintei Alianţe Yvan Bertorello, bărbatul care ştie cel mai multe despre noaptea aceaa, a dispărut pur şi simplu. Nu a mai fost niciodată văzut pe culoarele Vaticanului, locul tuturor conspiraţiilor.

Scriitorul David Yallop aduce o acuzaţie dură împotriva lui Ioan Paul II:

„Avem un papă care, în public, ameninţă preoţii nicaraguani pentru că sunt implicaţi în politică, şi care în acelaşi timp îşi dă acordul pentru ca o mare cantitate de dolari să treacă ilegal şi în secret în Polonia, cu destinaţia «Solidaritatea». Este o papalitate cu două feţe: una pentru papă, alta pentru restul lumii. Pontificatul lui Ioan Paul II a fost un triumf pentru speculanţii, corupţii şi hoţii internaţionali precum Roberto Calvi, Licio Gelli şi Michele Sindona, în timp ce Sanctitatea Sa continuă să se arate în public de-a lungul deselor călătorii care iau alura turneelor unei vedete rock. Oamenii care îl înconjoară afirmă că o face pentru comerţ, ca de obicei, şi că după venirea sa la pontificat veniturile au urcat. Este lamentabil că discursurile moralizatoare ale Sanctităţii Sale nu pot fi ascultate în culise.”[731]

Ceea ce este foarte sigur, în orice caz, e că în cursul lungilor ani de pontificat ai lui Ioan Paul II, Vaticanul a vândut arme, a finanţat dictatori, lovituri de stat, a văzut cum se produc falimente bancare şi financiare, în urma cărora numeroase persoane „s-au sinucis” şi a ordonat operaţiuni clandestine ale serviciului de spionaj pontifical.

Suntem în secolul XXI, dar nimeni nu cunoaşte serviciile secrete ale Vaticanului, cum ar fi Sfânta Alianţă. În lumea spionajului, serviciul secret pontifical — spionajul şi contraspionajul — este numit azi „Organismul”. Oricare ar fi numele său, principiile care au stat la baza creării sale de papa Pius V în anul de graţie 1566 rămân acelaşi: apărarea credinţei, apărarea confesiunii catolice, apărarea intereselor statului Vatican şi ascultarea absolută a Sanctităţii Sale vor fi cei patru mari stâlpi de susţinere care îi vor permite să supravieţuiască până în cel mai obscur viitor istoric, căci atât timp cât Biserica catolică va continua să transmită credinţa până în cele mai îndepărtate colţuri ale planetei, „Organismul” va rămâne la pânda tuturor inamicilor care ar putea apărea pe drumul suveranului pontif sau al politicii sale.

[731] D. ZALLOP, *Au nom de Dieu, op. cit.*.

La ora actuală, Statul Vatican continuă să nege existenţa serviciului său de spionaj.

Epilog
ANII CARE VIN, BENEDICT XVI

„Ştiu să trăiesc smerit, şi ştiu să trăiesc în belşug. În totul şi pretutindeni m-am deprins să fiu sătul şi flămând, să fiu în belşug şi să fiu în lipsă. Pot totul în Hristos, care mă întăreşte.”
Filipeni 4, 11-12

În dimineaţa de vineri 1 aprilie, şeful spionajului şi contraspionajului Vaticanului este convocat de către cardinalul carmeling Eduardo Martinez Somalo. Intrând în biroul palatului apostolic, el descoperă chipurile sumbre ale celor care-l acompaniază, cardinalul Joseph Ratzinger, prefect al Congregaţiei doctrinei credinţei; arhiepiscopii Leonardo Sandri şi Giovanni Lajolo, responsabili cu Internele şi cu Afacerile externe ale Vaticanului; cardinalul Angelo Sodano, secretar de stat şi Camillo Ruini, vicar de Roma. Suveranul pontif se găseşte deja într-o stare foarte gravă. În ultimul moment soseşte cardinalul Giovanni Battista Re, prefect al Congregaţiei pentru cler.

Arhiepiscopul responsabil cu serviciile de spionaj şi contraspionaj înţelege că a fost convocat pentru a pregăti operaţiunile care ar trebui să le ia la trecerea Sanctităţii Sale în nefiinţă.

El va fi responsabil de protecţia rămăşiţelor pământeşti ale papei, o dată ce doctorul Renato Buzzonetti îi va confirma decesul. Aceasta va fi prima misiune a agenţilor de contraspionaj papal. Membrii Sfintei Alianţe şi Sodalitium Pianum se vor pune automat sub ordinele carmelingului. Se va aştepta să se certifice moartea suveranului pontif pentru a fi activată operaţiunea Catenaccio, „Zăvorul”.

Sâmbătă, 2 aprilie dimineaţa, delegatul ministerului italian de Interne, Acquile Serra, trece de porţile Vaticanului. Un înalt demnitar ecleziast l-a chemat pentru a-l anunţa: „Papa e pe moarte, fiţi pregătiţi.”

Către ora 21:00, responsabilul spionilor Vaticanului este din nou chemat. Când intră într-una dintre sălile alăturate apartamentelor papale în palatul apostolic, îi găseşte pe colonelul Pius Segmuller; pe comandantul şef al gărzii elveţiene, colonelul Elmar Theodor Mader; pe inspectorul general al jandarmeriei vaticane, Camilo Cibin; şi pe sub-inspectorul Domenico Giani. Cei cinci bărbaţi prezenţi vor fi responsabili de securitatea Statului Vatican şi a celor 115 membri ai Colegiului Sacru al cardinalilor care vor trebui să intre în conclav, pentru alegerea unui nou pontif. Până atunci, cardinalii vor fi autoritatea supremă a Statului Vatican şi a Bisericii catolice pe timpul interregnum-ului până la alegerea succesorului lui Petru.

La ora 21:37, doctorul Renato Buzzonetti redactează certificatul de deces al lui Ioan Paul II. „certific că Sanctitatea Sa Ioan Paul II, născut la Wadowice pe 18 mai 1920, rezident al cetăţii Vaticanului, cetăţean al Vaticanului, a murit la ora 21:37 pe 2 aprilie 2005 în apartamentul său din palatul apostolic din Vatican, ca urmare a unui şoc septic şi a unui colaps cardio-vascular ireversibil.”

Ca un val, o mare tăcere s-a aşternut în toate sălile Vaticanului. Cei cinci bărbaţi pun genunchiul stâng în pământ şi se semnează. Camilo Cibin, acelaşi care la 13 mai 1981, în timpul atentatului împotriva lui Ioan Paul II din piaţa Sfântul Petru, şi-a pus mâna pe rana papei, începe o rugăciune scurtă. Cei cinci bărbaţi ştiu că din acest moment un mecanism perfect uns de secole se va pune în mişcare, în care ei şi departamentele lor vor fi componentele cele mai importante ale orelor ce vor urma.

Segmuller şi Mader primesc ordin să înceapă să-şi posteze oamenii în jurul pieţei Sfântul Petru, în faţa credincioşilor întotdeauna foarte numeroşi care vin spre Vatican, neliniştiţi de sănătatea papei; cât despre Cibin şi Giani, oamenii lor trebuie să escorteze cei mai înalţi demnitari ai colegiului cardinalilor, care vor asigura puterea temporar, până la alegerea noului papă. Responsabilului serviciilor de spionaj i se încredinţează escorta carmelingului Martinez Somalo şi protecţia apartamentelor papale, până când sigiliile vor fi puse acolo.

De când a fost anunţată moartea lui Ioan Paul II, şeful Sfintei Alianţe începe să dea ordine agenţilor săi: cardinalul Martinez Somalo trebuie să fie escortat în biroul pontifului pentru a distruge pecetea de plumb a pescarului, ca şi sigiliului pe care papa îl purta la deget. Se evită astfel ca cineva să-l folosească pentru a semna documente neaprobate înaintea decesului suveranului pontif.

Ieşind din birou, Martinez Somalo ordonă să se pună sigiliile pe apartamentele papale. Cinci sigilii de ceară pe fâşii roşii sunt ataşate de cardinalul Ruini, vicar de Roma. Doi agenţi de contraspionaj şi doi membri ai gărzii elveţiene vor face constant de pază pentru a proteja sigiliile, până când noul papă ales de conclav le va rupe. Succesorul lui Petru va fi singurul autorizat să intre în biroul ocupat de Ioan Paul II în cursul ultimilor 26 de ani.

Martinez Somalo le spune apoi lui Cibin, colonelului Mader de la garda elveţiană şi responsabilului de spionaj să fie gata pentru o reuniune a comitetului de criză, format din autorităţile Republicii italiene şi a oraşului Roma. Toţi trei vor fi reprezentanţi ai Vaticanului înaintea forţelor de securitate ale Statului Italian. La 21:55, sâmbătă, 2 aprilie, la 18 minute după constatarea oficială a decesului, arhiepiscopul Leonardo Sandri anunţă întreaga lume.

Către 23:30, în acea seară, un apel telefonic al cardinalului carmeling îl informează pe arhiepiscopul şef al Sfintei Alianţe că trebuie să se prezinte în apartamentele Monseniorului Stanislaw Dziwisz, secretarul suveranului defunct timp de mai mult de 40 de ani. El are în mâini testamentul lui Ioan Paul II, care nu va fi citit decât la o dată ulterioară. Şeful spionajului îi spune episcopului polonez să depună preţiosul document într-una dintre camerele blindate, totuşi Dziwisz preferă să-l păstreze în posesia sa, aşa cum i-a recomandat însuşi Sfântul Părinte.

Roma trăieşte ore de excepţie. Dar zgomotul mulţimii răspândite în piaţa Sfântul Petru, nu ajunge până la poarta de bronz care dă spre palatul apostolic. În interior, nu se aud decât paşii patrulelor gărzii elveţiene, murmurele cardinalilor şi a înalţilor membri ai Curiei. Este clar că după atâtea secole de ritual, inima Bisericii catolice continuă să bată regulat, asemenea unui orologiu, marcând minutele ritualului *Sede vacante*. Zilele se scurg într-un fel de panică controlată. Cardinalul Eduardo Martinez Somalo dă ordine precise vicarului din Roma, cardinalului Camillo Ruini şi cardinalului Joseph Ratzinger însărcinat, ca decan al Colegiului Sacru al cardinalilor, să redacteze în mod oficial apelul la convocarea conclavului şi să-i asiste pe membrii săi de la sosirea lor în Roma.

Serviciile de securitate ale spionajului vor primi ordine de la Somalo, Ruini şi Ratzinger.

Către miezul nopţii, joi, 7 aprilie, în ajunul funeraliilor lui Ioan Paul II, un apel urgent de la „substitutul” secretariatului de stat, arhiepiscopul argentinian Leonardo Sandri, îl informează pe şeful spionilor că a primit un apel de la Air Force One, avionul prezidenţial american, care spune că după aterizarea la Roma, conducătorii delegaţiei americane se vor îndrepta către bazilica Sfântul Petru pentru a se ruga înaintea rămăşiţelor pământeşti ale lui Ioan Paul II. În cel puţin două ore, trei reprezentanţi ai Statelor Unite, dintre care unul e chiar preşedintele, vor îngenunchea în faţa trupului lui Ioan Paul II.

Responsabilul Sodalitium Pianum, sub ordinele arhiepiscopului şef al serviciilor de spionaj al Statului Vatican, se pune în legătură cu autorităţile italiene din Roma şi cu responsabilii serviciilor secrete americane. Suita preşedintelui George Bush, a ex-preşedintelui Bill Clinton şi a Secretarului de stat Condoleeza Rice soseşte la porţile Vaticanului către ora 1:35 din noapte. Securitatea este maximă în interiorul bazilicii, dar agenţii serviciilor secrete sunt rugaţi să nu intre acolo cu armele. Timp de câteva minute, securitatea celor trei reprezentanţi americani se află în mâinile gărzii elveţiene, a corpului de supraveghere şi a contraspionajului Vaticanului.

La aceeaşi oră, o reuniune de urgenţă se ţine în biroul cardinalului carmeling. Aparent, se studiază posibilitatea — după funeraliile care trebuie să aibă loc câteva ore mai târziu în faţa a aproape 200 şefi de stat şi guverne, a regilor şi a reprezentanţilor altor religii — de a transfera cu elicopterul rămăşiţele pământeşti ale lui Ioan Paul II la biserica Sfântul Ioan din Lateran, catedrala oraşului Roma, pentru ca oamenii să dea un ultim omagiu papei.

Ratzinger este pentru acest transfer, dar Ruini spune că securitatea corpului va fi dificil de asigurat în afara zidurilor vaticane. Cibin, sprijinit de şeful Sfintei Alianţe, se adresează cardinalilor reuniţi pentru a-i avertiza că ridicarea unui dispozitiv mobil în afara Vaticanului va fi foarte complicat, fiind dată avalanşa de credincioşi care ar putea încerca să pătrundă în interiorul bisericii

Sfântul Ioan din Lateran... „Garda elveţiană poate asigura securitatea în Vatican, dar în exterior această responsabilitate revine poliţiei italiene”, zice Cibin.

Cardinalul Martinez Somalo se hotărăşte atunci să pună punct discuţiei, declarând că a luat decizia: papa Ioan Paul II va fi înmormântat după funeralii, fără întârziere. Privind pe ferestrele care dau în piaţa Sfântul Petru, membrii curiei romane şi ai forţelor de securitate văd lungi rânduri de credincioşi care se întind pe kilometri şi kilometri. Fiecare credincios parcurge 200 de metri în trei ore. Pentru toţi, aceasta va fi o noapte lungă.

Vineri, 8 aprilie, după o rugăciune, se ţine ultima reuniune între responsabilii securităţii Statului Vatican şi cei ai Italiei. Asemenea unui general înainte de bătălie, carmelingul Eduardo Martinez Somalo, însoţit de marele penitenţiar Francis James Stradford, conducătorul tribunalului Sfântului Scaun, de vicarul de Roma Camillo Ruini şi de vicarul general pentru cetatea Vaticanului Angelo Comastri, au aşezat pe o masă o hartă mare a Vaticanului cu un plan schematic al pieţei Sfântul Petru. Drapele de diferite culori au fost înfipte ici-colo, ele reprezentând preşedinţii, primii miniştri, regii şi conducătorii religioşi. Primarul Romei, Walter Beltroni şi Guidi Bertolasso, responsabilul guvernului pentru protecţia civilă a coastei italiene, ascultă explicaţiile lui Martinez Somalo. Totul este perfect în ordine.

În zori, agenţii Sfintei Aliaţe şi ai contraspionajului din Vatican amestecaţi prin mulţime, au luat poziţie în mijlocul credincioşilor care se împing pentru cele mai bune locuri înainte de începerea predicii cardinalului Ratzinger. În depărtare, membrii corpului de supraveghere ai Sfântului Scaun, îmbrăcaţi în costume şi cravate negre, patrulează prin împrejurimi, legaţi de biroul de coordonare a securităţii prin microfoanele de la urechi, fiind dirijaţi de un reprezentant al Republicii Italiene şi de un altul al Sfântului Scaun. Pe acoperişurile din împrejurimi, sute de fotografi, camere de luat de vederi şi jurnalişti din 90 de ţări, reprezentând mai mult de 3000 de servicii media, aşteaptă începutul ceremoniei. Printre ei, agenţii Sfintei Alianţe deghizaţi şi trăgători de elită ai poliţiei şi armatei italiene.

Cu primele orele ale dimineţii, aproape şase sute de mii de persoane se concentrează în spatele barierelor puse de poliţia italiană în jurul colonadei lui Bernini. Un membru al securităţii vaticane spune că „niciodată înainte în întreaga istorie nu au fost concentrate atâtea forţe de securitate din lumea întreagă pe atât de puţini kilometri pătraţi”. Face desigur aluzie la escortele şefilor de stat şi ai guvernelor care se găsesc aşezaţi în faţa rămăşiţelor suveranului pontif. Nu există nici o îndoială, pentru responsabilii securităţii vaticane, că este vorba de primele funeralii la scară mondială.

Cerul este acoperit de nori şi un vânt puternic suflă în piaţa Sfântul Petru, ridicând tunicile roşii ale cardinalilor. Toată lumea este în alertă în faţă a 200 de mari personalităţi reunite pentru a da ultimul omagiu suveranului pontif defunct.

Ceremonia începe într-o manieră privată în interiorul bazilicii. Cardinalul Martinez Somalo, păzit de un membru al contraspionajului şi de trei agenţi ai jandarmeriei Sfântului Scaun, săvârşeşte ritualul închiderii sicriului, o ladă simplă din lemn de chiparos. Arhiepiscopul Pietro Marini, maestru de celebrări liturgice, începe să citească *rogito*, o scurtă biografie a defunctului, pe care o depune apoi în coşciug. Puţin după aceea, secretarul Dziwisz acoperă rămăşiţele pământeşti

cu o stofă albă. Nimeni nu bănuia că la un anumit moment, şeful de spionaj al Vaticanului şi Camilo Cibin, inspector general al jandarmeriei vaticane, au primit o alertă de violare a securităţii provenind din partea comandantului italian.

Un avion neidentificat intră în spaţiul aerian al Statului Vatican. Controlul aerian al Republicii Italiene nu a reuşit să intre în contact cu piloţii şi alarma a şi fost declanşată. În mintea lui Cibin şi a responsabilului Sfintei Alianţe defilează imagini cu un avion care se prăbuşeşte peste zeci de monarhi, trei prinţi moştenitori, cincizeci şi şapte de şefi de stat şi şaptesprezece şefi de guvern, ca şi douăzeci de conducători religioşi, fără să ştie cum ar putea evita asta. Este imposibil să-i evacuezi pe toţi în câteva minute. La acea oră, cu rigurozitate în doliu, îşi ocupaseră deja locurile, aşteptând ieşirea sicriului lui Ioan Paul II şi începutul predicii pronunţate de cardinalul Joseph Ratzinger.

În câteva secunde, aeronava neidentificată este deja înconjurată de patru avioane de vânătoare ale Forţelor italiene care îl obligă să aterizeze pe o bază militară. Odată avionul aterizat, agenţi ai poliţiei şi membri ai serviciilor secrete italiene şi ai Vaticanului constată că nu este nici o urmă de explozibili sau de bombe. Aparent, pilotul avea probleme de comunicare, avionul îndreptându-se către aeroportul Ciampino pentru a lua delegaţia din Macedonia venită să asiste la funeraliile pontificale. De la centrul de comandament, Cibin şi şeful Sfintei Alianţe sunt informaţi de incident, în timp ce ceremonia în memoria suveranului pontif continuă.

Dar imediat, Cibin şi şeful spionajului pontifical primesc o a doua alertă. Agenţii de securitate ai preşedintelui Bush încearcă să intre înarmaţi în zona controlată de serviciile secrete italiene. În mod cert, accidentul în urma căruia agentul de spionaj italian, Nicola Calipari, şi-a pierdut viaţa, ucis de puşcaşii marini în Irak, provoacă încă resentimente între americani şi italieni. Cibin dă ordin de scoatere a gărzilor armate ale lui Bush, în afara cercului de securitate aflat sub responsabilitatea serviciilor secrete din Italia şi Sfântul Scaun. Strigătele celor aproximativ 350 de mii de persoane adunate în piaţa Sfântul Petru devin murmure atunci când sicriul iese, urmat de 140 de cardinali îmbrăcaţi în purpură, pentru a fi depus pe un covor roşu.

Agenţii Sfântului Scaun nu încetează să scruteze mulţimea care ocupă primele rânduri, cele mai apropiate de zona ocupată de către autorităţi. Numeroase pancarte purtând slogane ca „*Santo subito*” sau „Ioan Paul cel Mare” împiedică supravegherea atentă a mulţimii.

Camillo Cibin, colonelul Elmar Theodor Mader, comandant şef al gărzii elveţiene şi şef al Sfintei Alianţe au recomandat, în timpul reuniunii care a avut loc în ajun, ca poliţia italiană să împiedice intrarea fidelilor cu pancarte. Camillo Ruini, vicar de Roma, a sfătuit chiar să existe un fel post unde credincioşii să-şi lase pancartele şi să le ia după aceea. Propunerea este sprijinită de Angelo Comastri, vicarul general pentru cetatea Vaticanului, dar în final respinsă de cardinalii Martinez Somalo şi Ratzinger: ei cred ca aceasta ar putea să-i ofenseze pe credincioşi care aşteptaseră cu atâta speranţă timp de ore, sub intemperii, pentru a putea prezenta omagiul lor suveranului defunct. Aceasta obligă securitatea Sfântului Scaun să infiltreze mai mulţi agenţi de contraspionaj printre credincioşi.

După predică, întreruptă de treisprezece reprize de aplauze, ceremonia se încheie cu strigătele de „Santo, Santo”, după comuniune şi rugăciunea pentru cei morţi. Corurile din Vatican intonează *Magnificat*, acompaniate de bătaia clopotelor. Din nou agenţii Sfintei Alianţe şi ai jandarmeriei trebuie să se pună în mişcare. Coşciugul suveranului pontif va fi purtat în interiorul criptei Sfântului Petru pentru a fi îngropat. Locul este asigurat de agenţii jandarmeriei şi ai Sodalitium Pianum. Coşciugul din lemn de chiparos este înconjurat de cinci benzi roşii asupra cărora sunt puse sigiliile Camerei apostolice, a Prefecturii Casei pontificale, a Biroului de celebrări liturgice al papei şi al Consiliului de canonici din Vatican. Cutia de chiparos este pusă într-un sicriu de plumb de patru milimetri grosime, care la rândul său este introdus într-un altul din lemn de ulm lăcuit. Peste acesta din urmă sunt aşezate un crucifix şi blazonul pontifului defunct. O simplă piatră de mormânt, pe care este scris în latină numele papei Ioan Paul II, data naşterii şi a morţii, acoperă totul. Un notar din Consiliul canonic al bazilicii vaticane redactează actul înmormântării şi-l citeşte înaintea unui grup restrâns, prezidat de camerling şi câţiva membri aleşi ai „familiei pontificale”: secretarii săi, prelaţii care l-au îngrijit, medicul său personal şi Stanislaw Dziwisz, fidelul său secretar.

Cu acest act şi cu plecarea de la aeroportul din Roma a ultimului şef de guvern se încheie operaţiunea „Zăvorul”; forţele de securitate vaticane pot să îşi reducă nivelul de alertă. Acum e momentul ca serviciile de spionaj şi contra-spionaj ale Sfântului Scaun să pregătească conclavul în cursul căreia va fi ales succesorul lui Ioan Paul. „Este timpul pentru *Novendiales* (celor nouă zile de doliu), al conclavului şi al unui nou papă”, spune Martinez Somalo şefilor săi de securitate.

Luni, 11 aprilie la prima oră, după ce asistă la o slujbă religioasă în amintirea suveranului defunct, cei cinci bărbaţi însărcinaţi cu securitatea Statului Vatican se reunesc într-o dependinţă a palatului apostolic cu cardinalul carmeling Eduardo Martinez Somalo şi cu cardinalul Joseph Ratzinger. După un scurt salut şi o rugăciune, colonelul gărzii elveţiene, Pius Segmuller, comandantul şef al gărzii elveţiene, colonelul Elmar Theodor Mader, inspectorul general al jandarmeriei vaticane, Camillo Cibin, sub-inspectorul Domenico Giani şi şeful spionajului Vaticanului încep să expună un fel de raport al incidentelor întâmplate în ajun.

Cardinalul Ratzinger ia cuvântul pentru a-i felicita pe cei cinci bărbaţi reuniţi şi le cere să mai facă un efort într-un moment atât de important ca reunirea conclavului. Cei cinci bărbaţi sunt primii care află că ziua aleasă pentru începerea conclavului va fi luni, 18 aprilie. Au foarte puţin timp, şapte zile numai, pentru a se organiza.

Agenţii din Sodalitium Pianum vor fi însărcinaţi să-i protejeze pe cei 150 de cardinali electori şi să împiedice ca ei să fie influenţaţi de forţe exterioare în timpul voturilor conclavului. Se vor ocupa în mod egal de protejarea interiorului azilului Sfânta Marta, unde vor fi cazaţi cardinalii electori până la alegerea noului suveran pontif. Ei trebuie ca în fiecare zi să „cureţe” prin fiecare din camerele cardinalilor pentru a le controla dacă sunt ascultate, dacă nu există microfoane ascunse sau simple aparate de radio şi televiziune. De la începerea conclavului orice aparat de comunicare este absolut interzis. Dacă vreunul dintre cardinali violează această regulă, va fi excomunicat imediat. Cât despre agenţii de spionaj,

Sfânta Alianţă, ei sunt însărcinaţi să „cureţe” capela Sixtină în fiecare dimineaţă, înaintea sosirii cardinalilor, de toate dispozitivele de ascultare electronice şi să verifice, chiar de la intrare, dacă cei 150 de cardinali electori n-au asupra lor vreun aparat electronic şi, bineînţeles, telefoane mobile. Serviciile de informaţii ale Vaticanului se vor ocupa de asemenea de coordonarea perfectă a barierei electronice instalate în jurul capelei Sixtine şi a azilului Sfânta Marta, astfel încât chiar dacă un cardinal reuşeşte să treacă un telefon mobil prin controalele contraspionajului, acesta să nu aibă acoperire.

În ultimul moment, cardinalul Martinez Somalo indică şefului Sfintei Alianţe că oamenii săi vor trebui de asemenea să-i protejeze pe cei doi biciuitori, prelaţi aleşi de colegiul cardinalier pentru a controla regulile conclavului: părintele capucin Raniero Cantalamessa, în vârstă de 71 de ani, expert în exerciţii spirituale şi predicator oficial al casei pontificale, şi cardinalul ceh Tomas Spidlik, în vârstă de 86 de ani, unul dintre cei mai mari experţi în spiritualitatea orientală.

Pariurile sunt deschise pentru succesiunea la tronul Sfântului Petru. Este evident că responsabilii serviciului de spionaj preferă un papă în aceeaşi linie şi, în măsura posibilului, care să aparţină „cercului polonez” format din cardinalii cei mai apropiaţi de fostul suveran pontif. Arhiepiscopul şef al Sfintei Alianţe ştie că dacă al 263-lea succesor al lui Petru ar fi unul dintre următorii cardinali: Dionigi Tettamanzi, arhiepiscop de Milano şi apărător al tinerilor antimondialişti; brazilianul Claudio Hummes, arhiepiscop de Sao Paolo, prieten cu preşedintele Lula şi susţinător al MST[732]; sau hondurianul Oscar Andres Rodriguez Maradiaga, arhiepiscop de Tegucigalpa care, se spune, a flirtat cu teologia eliberării, atunci serviciile de spionaj ale statului Vatican vor fi pe o linie moartă. Să ne amintim încă o dată ce s-a întâmplat când a fost ales papă la 28 octombrie 1958 cardinalul conservator Roncalli, sub numele de Ioan XXIII, unul dintre cei mai progresişti papi din istoria Bisericii catolice, prin convocarea conciliului Vatican II. Serviciile secrete, spionajul şi contraspionajul, au rămas absolut inactive până la decesul papei, la 3 iunie 1963, timp de cinci ani.

Cardinalul Montini, ales sub numele de Paul VI, a reactivat Sfânta Alianţă şi Sodalitium Pianum, care au atins punctul lor maxim de operativitate în cursul primului deceniu al pontificatului lui Ioan Paul II, între 1978 şi 1988. Este clar că alegerea unui „progresist” pe tronul lui Petru ar fi foarte periculoasă pentru Sfânta Alianţă.

Înainte de 18 aprilie, data deschiderii conclavului, principalii favoriţi pentru succesiunea lui Ioan Paul II sunt cardinalii Dionigi Tettamanzi şi Joseph Ratzinger. Sâmbătă 16 aprilie, în momentul ultimei reuniuni cu cardinalii electori, Ratzinger ordonă o „tăcere absolută”. Declaraţiile media sunt strict interzise; în acest sens, carmelingul ordonă lui Camillo Cibin şi şefului de spionaj papal ca, din acest moment, toţi cardinalii electori, 115 în total, veniţi din 52 de ţări de pe cinci continente, să fie mereu însoţiţi până când se închid în azilul Sfânta Marta pentru pregătirea conclavului.

Ora adevărului a sosit pentru cei 115 de cardinali însărcinaţi cu alegerea celui de-al 263-lea pontif al Bisericii catolice. Câteva minute după ce

[732] Movimento dos Trabalhadores Rurais Sem Terra (Mişcarea muncitorilor rurali fără pământ). Organizaţia populară braziliană care militeayă pentru ca ţăranii brayilieni care n+au pământ să poată dispune de terenuri pentru a le cultiva.

arhiepiscopul Pietro Marini, maestru de ceremonii al statului Vatican, va pronunţa celebrele cuvinte: „extra omnes” (toţi afară), cardinalul decan, Joseph Ratzinger va citi cu voce tare regulile constituirii *Universi Dominici Gregis*, şi în secret absolut tot ceea ce trebuie ştiut în privinţa alegerii unui nou pontif.

Urnele de argint şi de bronz unde se vor strânge buletinele de vot, şi care vor fi protejate de doi agenţi din Sodalitium Pianum şi alţi doi ai gărzii elveţiene, sunt deja aşezate în faţa marelui altar. Sunt de asemenea pregătite două sobe, una veche în care vor fi arse buletinele de vot şi una modernă, care cu ajutorul unor substanţe chimice, va produce „fumul alb” sau „fumul negru”.

Totodată, sunt gata băncile pe care se vor aşeza cardinalii, ca şi masa acoperită cu o stofă de culoare purpurie, unde responsabilii scrutinului vor deschide buletinele, le vor citi cu voce tare, după care, cu ajutorul unui ac, le vor fixa pe o sforicică înainte de a fi arse. Jurnalul *Osservatore Romano*, organul oficial al Sfântului Scaun, a pregătit deja până la 60 de pagini din toate titlurile posibile. La 18 aprilie 2005, la ora 17:30, conclavul este oficial deschis. Seara în jur de 20:06, ora Vaticanului, apare pe hornul acoperişului Sfântului Petru primul „fum negru”. Nici un candidat n-a obţinut voturile necesare pentru a fi ales suveran pontif, adică cele 76 plus 1.

În dimineaţa de marţi 19 aprilie, membrii conclavului sunt din nou reuniţi. Un grup ales de cardinali dirijează votul în favoarea cardinalului german Ratzinger: spaniolul Julian Herranz, membru în Opus Dei şi prefect pentru interpretarea textelor legislative, şi columbienii Dario Castrillon Hoyos şi Alfonso Lopez Trujillo; toţi trei aparţin aripii conservatoare din curie.

Puţin după aceea se alătură acestui grup şi cardinalii italieni Angelo Scola şi Camillo Ruini, unul dintre protejaţii lui Ratzinger, şi cardinalul austriac Christoph Schonborn, prieten personal al celui supranumit *Panzerkardinal*.

Alegerea lui Ratzinger devine din în ce mai probabilă. Este clar că cele două blocuri dirijate de Tettamanzi şi Scola sunt în opoziţie. Cardinalul Carlo Maria Martini, liderul ariei reformate şi promotor al candidaturii lui Tettamanzi, îi face pe cei din grupul său să semneze că vor renunţa să-l sprijine pe arhiepiscopul de Milano. Cei care sprijină candidatura lui Joseph Ratzinger sunt din ce în ce mai puternici şi mai compacţi. După specialistul în problemele Vaticanului Orazio Petrosiello, de la ziarul *Il Messagero*, în primul tur de scrutin, în după-amiaza de luni, Martini a obţinut 40 de voturi faţă de 38 ale lui Ratzinger.

La 17:50, ora Vaticanului, ceea ce pare a fi „un fum alb” apare prin micul şi strâmtul horn, dar clopotele basilicii Sfântul Petru nu sună încă. În piaţa Sfântul Petru, confuzia se măreşte, până când clopotele mari ale bazilicii încep să bată deodată. Cei 115 de cardinali l-au ales pe cel de-al 263-lea succesor al Sfântului Petru.

Câteva minute mai devreme, în timpul celui de-al patrulea tur de scrutin al conclavului, cardinalul german Joseph Aloysius Ratzinger a atins cvorum-ul necesar pentru a fi ales nou pontif. În total: 107 voturi din 115 cardinali electori.

Puţin după aceea, cardinalul Angelo Sodano îl întreabă pe Ratzinger: „Accepţi alegerea ta canonică de suveran pontif?” Germanul răspunde afirmativ. La a doua întrebare: „Cu ce nume vrei să fii chemat?”, cardinalul Ratzinger îi răspunde: „Cu numele de Benedict XVI”.

Noul papă Benedict XVI se roagă în faţa altarului capelei Sixtine, apoi merge în „camera lacrimilor”, unde rămâne o clipă singur pentru a-şi pune veşmintele albe de suveran pontif, pe care celebrul croitor Gammarelli le-a confecţionat de trei mărimi diferite.

Câteva minute mai înainte, cum o cere tradiţia, cardinalul-diacon, chilianul Jorge Arturo Medina Estevez, a făcut anunţul oficial. „*Annuntio vobis gaudium magnum; habemus Papam: Eminentissimum ac Reverendissimum Dominum, Dominum Josephum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalem Ratzinger qui sibi nomen imposuit Benedictum XVI*”. În acelaşi moment, Benedict XVI apare la balcon pentru a da binecuvântarea *urbi et orbi*; în timp ce milioane de ochi privesc această scenă, în interiorul Vaticanului serviciile de securitate sunt avertizate că noul pontif a fost ales şi că în jurul lui trebuie să înceapă să se elaboreze un plan de protecţie şi de escortă.

În aceeaşi seară, cardinalul Eduardo Martinez Somalo se întâlneşte cu Camillo Cibin, colonelul gărzii elveţiene Elmar Theodor Mader şi cu arhiepiscopul şef al Sfintei Alianţe. „Trebuie să fiţi pregătiţi să fiţi chemaţi în faţa Sfântului Părinte, le spune Somalo, este ora rugăciunii acum, după alegerea noului nostru suveran”. Membrii jandarmeriei şi ai gărzii elveţiene vor continua să patruleze în interiorul palatului apostolic, în timp ce agenţii de contra-spionaj se vor ocupa, din acea noapte, să-l protejeze pe suveran. Papa Benedict XVI va cina cu cei 114 cardinali intraţi cu el în conclav, la rezidenţa de la Sfânta Marta, unde va sta până când i se va pune la dispoziţie propriul apartament în palatul apostolic.

Foarte târziu în noapte, Cibin este informat că papa vrea să viziteze fostul său birou din Congregaţia pentru doctrina credinţei, şi de asemenea să-şi petreacă un moment în locul unde a fost mai înainte rezidenţa sa la Vatican, pentru a-şi lua de-acolo lucrurile care-i aparţin. Inspectorul general al jandarmeriei vaticane, Camillo Cibin, îl cheamă pe sub-inspectorul Domenico Giani şi-i cere să comunice dorinţele pontifului Sfintei Alianţe. Înainte de vizita papală, agenţii de spionaj ai Vaticanului trebuie să treacă prin birourile Congregaţiei şi prin apartamentul său privat pentru a se asigura că papa Benedict XVI este în siguranţă.

Miercuri, 20 aprilie, la 7:00 dimineaţa, cardinalii care se găsesc încă la Sfânta Marta îl văd intrând în sala de mese pe papa Benedict XVI care, aşa cum a făcut-o de-a lungul anilor, va lua micul dejun cu colegii săi. Singura diferenţă este că, de data aceasta el este îmbrăcat în alb imaculat şi escortat de trei agenţi ai contraspionajului şi jandarmeriei.

Cearcănele profunde demonstrează greaua responsabilitate pe care a acceptat-o devenind suveran pontif. Cardinalul Schonborn este primul care se apropie de el şi-i sărută inelul de pescar. Papa îl cheamă apoi pe cardinalul Sodano şi-i spune ceva în şoaptă.

După micul dejun, Benedict XVI se îndreaptă către palatul apostolic, însoţit de cardinalii Eduardo Martinez Somalo şi Angelo Sodano. O dată ajunşi, cardinalul spaniol face semn pichetului gărzii elveţiene şi celor doi agenţi de la Sodalitium Pianum să se retragă, pentru a putea rupe sigiliile de la uşa biroului ocupat de Ioan Paul II în cursul celor 26 de ani de pontificat. Martino Somalo taie benzile roşii şi rupe cele cinci sigilii de ceară care înconjoară marea uşă. Benedict XVI

ordonă apoi o serie de schimbări care trebuie făcute înainte ca el să ocupe biroul predecesorului său, decedat cu numai 18 zile mai devreme.

Puţin după aceea, suveranul pontif îl reinvesteşte la conducerea secretariatului de stat al Vaticanului pe cardinalul Angelo Sodano, în vârstă de 77 de ani, loc pe care-l ocupa din 1990. Îi numeşte de asemenea pe arhiepiscopul Giovanni Lajolo, responsabil cu Afacerile externe şi pe vice-secretarul de stat, Leonardo Sandri, care cu Sodano formează „triumviratul" de putere al curiei romane.

Primul ordin pontifical către secretariatul de stat constă în confirmarea în funcţii a tuturor responsabililor congregaţiilor, comisiilor şi corpurilor de securitate.

„Cercul german", care l-a înlocuit pe precedentul „cerc polonez" se închide cu încorporarea secretarului personal al papei Benedict XVI, preotul Georg Gaenswein, şi a unei femei, Ingrid Stampa.

Primul, după rapoartele Sfintei Alianţe emise către secretariatul de stat, este un preot de 49 de ani, blond, înalt şi cu o alură sportivă, teolog foarte perspicace şi foarte eficace în munca sa. „Înţelege orice subiect complex în mai puţin de zece secunde şi dă un răspuns imediat şi clar", afirmă cei care-l cunosc.

Femeia, în vârstă de 55 de ani, a înlocuit-o în sarcinile administrative de la reşedinţa cardinalului Ratzinger, pe Maria, sora acestuia, după decesul ei survenit în 1991. Stampa face oficiul de asistentă, de secretară şi chiar de bucătăreasă dacă este nevoie. De un nivel intelectual foarte ridicat, Ingrid Stampa a fost profesoară de muzică la Hamburg înainte de a se consacra în Italia cercetării teologice, traducerilor pentru editurile catolice şi activităţilor de învăţământ. Ca şi papa Benedict XVI, ea adoră muzica lui Mozart. Ingrid Stampa a dezvăluit că nu cu mult timp înainte de începerea conclavului, cardinalul Joseph Ratzinger i-a spus: „Nu mai e mult, şi săptămâna viitoare ne vom putea odihni şi vom putea pleca toţi în excursie". Câteva zile mai târziu, Ratzinger ocupă tronul lui Petru.

Pentru arhiepiscopul şef al Sfintei Alianţe, este clar de acum înainte că pontificatul german al lui Benedict XVI va diferi puţin de anii polonezi ai lui Ioan Paul II. Se aşteaptă ani de glorie, dar în acelaşi timp ani de enormă activitate în serviciile de spionaj ale Statului Vatican. Inamicii comunişti ai lui Ioan Paul II au fost înlocuiţi cu alţii: sectele evanghelice, din ce în ce mai influente în America latină care antrenează un mare număr de pierderi în rândul credincioşilor catolici; imensa Chină, unde reprezentanţii Bisericii catolice continuă să fie persecutaţi de guvernul de la Beijing; sau acei teologi care vor să se îndepărteze de directivele stricte date de Vatican. Duşmanii sunt numeroşi, ca şi operaţiunile care trebuie încă o dată duse la bun sfârşit de către agenţii Sfintei Alianţe.

„Mi se pare că simt cum o mână puternică (cea a lui Ioan Paul II) o strânge pe a mea. Mi se pare că văd acei ochi surâzători şi că-l aud spunându-mi în această clipă: Nu-ţi fie teamă!", a declarat Benedict XVI. Aceasta va fi poate şi numai poate, filosofia care va marca rolul serviciilor secrete de spionaj şi contraspionaj ale Statului Vatican, Sfânta Alianţă şi Sodalitium Pianum, sub pontificatul lui Benedict XVI.

Alea jacta est!

ANEXE

PAPII DE LA CREAREA SFINTEI ALIANŢE

Pius V, sfânt 7 ianuaire 1566 —1 mai 1572
Grigore XIII 13 mai 1572 — 10 aprilie 1585
Sixt V 24 aprilie 1585 — 27 august 1590
Urban VII 5 septembrie 1590 — 27 septembrie 1590
Grigore XIV 5 decembrie 1590 — 15 octombrie 1591
Inocenţiu IX 29 octombrie 1591 — 30 decembrie 1591
Clement VIII 30 ianuarie 1592 — 5 martie 1605
Leon XI 11 aprilie 1605 — 27 aprilie 1605
Paul V 16 mai 1605 — 28 ianuarie 1621
Grigore XV 6 februarie 1621 — 8 iulie 1623
Urban VIII 6 august 1623 — 29 iulie 1644
Inocenţiu X 15 septembrie 1644 — 7 ianuarie 1655
Alexandru VII 7 aprilie 1655 — 22 mai 1667
Clement IX 20 iunie 1667 — 9 decembrie 1669
Clement X 9 aprilie 1670 — 22 iulie 1676
Inocenţiu XI 21 septembrie 1676 — 12 august 1689
Alexandru VIII 6 oct 1689 — 1 febr 1691
Inocenţiu XII 12 iul 1691 — 27 sept 1700
Clement XI 23 sept 1700 — 19 mer 1721
Inocenţiu XIII 8 mai 1721 — 7 marte 1724
Benedict XIII 29 mai 1724 — 21 feb 1730
Clement XII 12 iulie 1730 — 8 februarie 1740
Benedict XIV 17 iulie 1740 — 3 mai 1758
Clement XIII 6 iulie 1758 — 2 februarie 1769
Clement XIV 19 mai 1769 — 21 septembrie 1774
Pius VI 15 februarie 1775 — 29 august 1799
Pius VII 14 martie 1800 — 20 august 1823
Leon XII 28 septembrie 1823 — 10 februarie 1829
Pius VIII 31 martie 1829 — 30 noiembrie 1830
Grigore XVI 2 februarie 1831 —1 iunie 1846
Pius IX 16 iunie 1846 — 7 februarie 1878
Leon XIII 20 februarie 1878 — 20 iulie 1903
Pius X, sfânt 4 august 1903 — 20 august 1914
Benedict XV 3 septembrie 1914 — 22 ianuarie 1922
Pius XI 6 februarie 1922 — 10 februarie 1939
Pius XII 2 martie 1939 — 9 octombrie 1958
Ioan XXIII 28 octombrie 1958 — 3 iunie 1963
Paul VI 21 iunie 1963 — 6 august 1978
Ioan Paul I 26 august 1978 — 29 septembrie 1978
Ioan Paul II 16 octombrie 1978 — 2 aprilie 2005

Benedict XVI 19 aprilie 2005 —

BIBLIOGRAFIE

AARONS, Mark. Loftus. John. *Des Nazis au Vatican* Orban. Paria, 1992

– *Unholy Trinity. The Vatican, the Nazis and the Swiss Banks,* St. Martin's Griffin, New York, 1998.

ALFORD, Kenneth D., Savas. Theodore P. *Nazi Millionaires: The Allied Star* for *Hidden SS Gold* Casemate Publishers. New York. 2002

ALFORD, Kenneth D. *The Spoils of World War II: The American Military's Role in the Stealing of Europe's Treasures* Birch Lane, Londra, 1994.

– *Great Treasure Stories of World War II*. DaCapo Press, New York, 2001

ALLEN, *John L. Cardinal Ratzinger. The Vatican's Enforcer of the Faith,* Continuum Publishing. New York, 2000.

– *Conclave. The Politics, Personalities and Process of the Next Papal Election* Doubleday, New York, 2002.

ALVAREZ David. Graham, Robert A. *Papauté et espionnage nazi, 1939-1945* Beauschene, Paris, 1999.

ALVARZ, David. *The Papacy in the Diplomacy of the American Civil War* Catholic Historica1 Review, number 69, Washington D.C. April 1983.

– *The Professionahzation of the Papal Diplomatie Service*. Catholic Historical Review, number 72, Washington D.C. April 1989.

– *Les espions du Vatican: espionnage et intrigues de Napoléon à la Shoah*. Nouveau Monde Éditions, Paris, 2006.

ANDERSON, Robin. *Pope Pius VII (1800-1823): His Life, Times, and Struggle with Napoleon in the Aftermath of the French Revolution*. Tan Books & Publishers New York, 2000.

ANDREW, Christopher, MlTROKHlN, Vasili. *The Sword and the Shield: The Mitrokhin Archive and the Secret History of the KGB*. Basic Books, Londra, 2000.

ANNAS, George J. *The Nazi Doctors and the Nuremburg Code: Human Rights in Human Experimentation*. Oxford University Press, New York, 1995.

ARENDT, Hannah. *Eichmann d Jérusalem: rapport sur la banalité du mal*. Gallimard Paris, 1991.

ASPREY, Robert. *The Rise of Napoleon Bonaparte*. Basic Books, Londra, 2001.

BAGULEY, David*. Napoleon III and His Regime: An Extravaganza*. Louisiana State University Press, Baton Rouge, 2000.

BALLESTER, Rafaël. *Historia de los Papas.* Editorial Bruguera, Barcelona, 1972.

BALTEAU, J. *Dictionnaire de biographie française.* Letouzey et Ané, Paris, 1933.

BAR-ZOHARR, Michael, HABER, Eitan. *The quest for the Red Prince.* William Morrow. Nwe York, 1983.

BAUER, Eddy. *Espias, Enciclopedia del Espionaje*. 8 Vol. Idées & Éditions, Paris, 1933

BAUMGARTNER, Frederic J. *Behind Loched Doors: A History of the Papal Elections,* Palgrave Macmillan, New York, 2003.

BEDESCHI, Lorenzo. *„Un episodio di spionaggio antimodernista"* Nuova Rivista Storica, numéro 56, Milano, mayo-agosto 1972.

BBEIK, William. *Louis XIV and Absolutism: A Brief Study With Documents,* Palgrave Macmillan, Londra, 2000.

BERGIN. Joseph. *L'ascension de Richelieu*. Payot, Paris, 1994.

Bernstein Carl, Politi, Marco. *Sa Sainteté: Jean-Paul II et l'histoir*e cache de notre epoque, Plon, Paris, 1996.

BLACK, Ian, MORRIS, Benny, *Israel's Secret War. A History of Israeli Intelligence Service,* Grove Weidenfeld, New York. 1991.

BLACK, Jeremy, *From Louis XIV to Napoleon: The Fate of a Great Power,* UCL Press, Londra. 1999

BLANNING, T.C. *The French Revolutionary Wars, 1787-1802 (Modem Wars).* Edward Arnold Publisher, Oxford. 1996

BLET, Pierre. *Pie XII et la Seconde Guerre Mondiale: d'après les archives du Vatican.* Perrin, Paris, 2005.

BLOCH, Michael. *Ribbentrop.* Pion, Paris, 1996

BLONDIAU, Heribert. GUMPEL, Udo. *El Vaticano santifica los medios*. *El asesinato del „banquero de Dios"* Ellago Ediciones, Castellôn, 2003.

BLOUIN, Francis X. (Editor). *Vatican Archivés: An Inventory and Guide to Historical Documents of the Holy Seat*. Oxford University Press, Oxford, 1997.

BOKUN, Branko. *Spy in the Vatican 1941-1945.* Tom Stacey Ltd. New York, 1997.

BONNEY, Richard. *The European Dynastic States 1494-1660.* Oxford University Press. Oxford, 1992.

- *The Thirty Years' War 1618-1648.* Osprey Publishers Company, Londra, 2002.

BOSSY, John. *Giordano Bruno and the Embassy Affair.* Yale University Press, New Haven, Connecticut, 2002.

BROOKS, Eldridge S. *The Story of Our War with Spain,* Ross & Perry, Inc, New York, 2001.

BR0WDER, George. *Hitler's Enforcers: The Gestapo and the SS Security Service in the Nozi Revolution*. Oxford University Press, Oxford, 1996

BROWNING, Oscar. Journal of Sir George Rooke, Admiral of the Fleet. Navy Records
Society, Londra, (facsimile édition 1897), 1998.
BRUCE, George. *Dictionary of Wars,* HarperCollins, Londra, 1995.
BRUECK, Heinrich. *History of the Catholic Church.* Benziger Brothers, Chicago, 1885.
BRUTI LIBERATI, Luigi. *La Santa Sede e le origini dell 'imperio americano la guerra del 1898*. Edizioni Unicopli, Milano, 1984.
BRZEZINSKI, Zbigniew. The Grand Failure: The Birth and Death of Communism in the *Twentieth Century.* Scribner Publishers, New York, 1989.
BUISSERET, David. *Henry IV: King of Franţa.* Unwin Hyraan, Boston, 1990.
BURMAN, Edward. Assassins: *Holy Killers of Islam.* HarperCollins Publishers, New York, 1987.
CADBURY, Deborah. *The Lost King of France: A True Story of Revolution, Revenge, and DNA*. St. Martins Press, Londra, 2002.
- *The Lost King of France: How DNA Solved the Mystery of the Murdered Son of Louis XVI and Marie Antoinette*. Griffin Trade Paperback. Londra. 2003.
CAHILL, Thomas. *Jean XXIII.* Fides, Saint-Laurent (Quebec), 2003.
CALVO POYATO, Jose. *Carlos II el Hechuado y su epoca.* Editorial Planeta, Barcelona, 1991.
CANNY, Nicholas. *Making Ireland British, 1580-1650.* Oxford University Presa, Oxford, 2001.
CARBONERO y SOL, Manuel. *Fin Funesto de los Perseguidores y Enemigos de la Iglesia, desde Herodes el Grande hasta nuestros dias.* Libreria y Tipografia Catolica, Barcelona, 1878
CARLYLE, Thomas. *The French Revolution: A History.* Modem Library, Londra, 2002
CARRILLO DE ALBORNOZ, Jose Miguel. *Carlos V. La espada de Dios.* Editorial Biblioteca Nueva, Madrid, 2000.
CASSELS, Lavender. *The Archiduke and the Assassin: Sarajevo, June 28th, 1914* Scarborough House. Londra, 1985.
CASTIGLIONI, Carlo. *Storia dei Papi,* Editrice Torinese, Turin, 1939.
COLETTA, Paolo Enrico *The Presidency of William Howard Taft.* University Press of Kansas. Lawrence, Kansas, 1973. Compton. Piers. *The broken cross: the hidden hand in the Vatican*. N. Spearman. New York, 1995.
CONWAY, Martin. *Catholic Politics in Europe 1918-1945*. Routledge, New York, 1997

COPPA, Frank J., *Cardinal Giacomo Antonelli and Papal Politics in European Affair*, New York University Press. New York, 1990.

– *The Modem Papacy since 1789.* Wesley Longman Ltd., Essex, 1998

– *Controversial Concordats The Vatican's Relations with Napoleon, Mussolini and Hitler*. Catholic University of America Press, Washington, 1999

CORDINGLY, David. *Under the Black Flag: The Romance and the Reality of Life among the Pirates.* Harvest Books, New York, 1997.

CORNWELI, John. *A Thief in the Night Life and Death in the Vatican*, Penguin Books, New York, 1989.

– *Breaking Faith: The Pope, the People, and the Fate of Catholicism*, Viking Press, New York, 2001.

– *Hitlers Pope. The Secret History of Pius XII*. Penguin Books, New York, 2002

COWLEY, Robert. *The Great War: Perspectives on the First World War*, Random House, New York, 2003.

CUNLIFE-OWEN, Marguerite. *Imperator Et Rex: William II of Germany*. Fredonia Books, Amsterdam, 2002.

DAIM, Wilfried. *Le Vatican et les pays de l'Est.* Fayard, Paris, 1971.

DE CESARE, Raffaelle. *The Last Days of Papal Roma.* Zimmern Publisher. Londra, 1946

DE ROSA, Peter. *Vicars of Christ. The Dark Side of the Papacy.* Poolbeg Press Ltd, Dublin, 2000.

DEACON, Richard. *The Israeli Secret Service*. Warner Books, New York, 1977.

DEAVOURS, Cipher A., KRUH, Louis. *Sélections from Cryptologia: History, People and Technology*. Artech House, Londra 1998.

DEDIJER, Vladimir. The Yugoslav Auschwitz and the Vatican: The Croatian Massacre *of the Serbs Düring World War II.* PRomatheus Books, New York, 1999

DELORME, Philippe. *L Affaire Louis XVII.* Jules Tallandier, Paris, 2000.

DETZER, David. *Allegiance: Fort Sumter, Charleston, and the Beginning of the Civil War*. Harvest Books, Pennsylvania 2002. DEUTSCH, Harold. *The Conspiracy_Against Hitler in the Twilight War.* University of Minnesota Press, Minneapolis 1968

DiFONZO, Luigi. *Michele Sindona, el Banquero de San Pedro*. Editorial Planeta, Barcelona, 1984

DlSCIPULO DE LA VERDAD. *Bugie di sangue in Vaticano.* Kaos Edizioni, Milano, 1999.

– *All'ombra del Papa infermo.* Kaos Edizioni, Milano, 2001

DOERRIES, Reinhard R., *Sir Roger Casement in Imperial Germany, 1914 – 1916,* Irish Academic Printed, Dublin, 2000. DOLLMANN, Eugen. *Roma Nazista, 1937 – 1943*, RCS Libri, Milano, 2002.

DORAN, Samuel*, Monarchy and Matrymony: The Counterships of Elisabeth I,* HarperCollins, New York. 1996

DORAN, Susan, *Elisabeth I and Religion* 1558 – 1603, Taylor & Francis Books Ltd, Londra. 1993

DOUMANIS, Nicholas. *Italy (Inventing the Nation)* Edward Arnold. Londra, 2001.

DUCHAIN, Michel. *Elisabeth I*er *d'Angleterre,* Fayard, Paris. 1992 ELLIOTT, John, BROCKLISS Laurence *The World of the Favourite.* Yale Univenrity Press, New Haven, Connecticut, 1999

EPSTEIN, Klaus. *Mathias Erzberger and the Dilemma of German Democracy.* Princeton University Press. Princeton, 1959.

ERINGER Robert. *Strike for Freedom: The Story of Lech Walesa and Polish Solidarity* Dodd Mead, New York. 1982.

ERLANGER, Philippe *Le massacre de la Saint Barthélémy, 24 août 1572*. Gallimard. Paris, 1960

FAGLE, Robert *William of Orange and the Revolt of the Netherlands, 1572-84.* Ashgate Publishing Company, Londra, 2003. FALCONI, Carlo. *The Silence of Pius XII* Faber, Londra, 1970. FERNANDEZ ALVAREZ, Manuel. *Felipe II y su tiempo.* Espasa Calpe. Madrid, 1998.

FERNANDEZ DIAZ, Roberto, *La Espana del siglo XVIII.* Anaya, Madrid, 1990.

FEUCHTWANGER, Edgar. *Bismarck*. Routledge Historical Biographies, Londra, 2002

FIORENTINO, Carlo. *A L'ombra di Pietro: La Chiesa Cattolica e lo spionaggio fascista in Vaticano, 1929-1939.* Casa Editrice le Lettere. Florence. 1999.

FLETCHER, Banister. *Historia de la Arquitectura por el Método Comparodo.* Parte II, Volumen 1. Editorial Canosa. Barcelona. 1931.

FLORIDI, Ulisse A. *Moscow and the Vatican.* Ardis Publishers, Londra. 1983.

FOLLAIN, John. *City of Secrets. The Truth Behind the Murders at the Vatican*. HarperCollins, New York, 2003.

FORSSELI, Nils. *Fouché, the Man Napoleon Feared.* AMS Press, New York. 1971.

FRATTINI, Eric. *Cosa Nostra, Un siècle d'histoire,* Flammarion, Pan», 2003.

- Secretos Vaticanos. EDAF. Madrid. 2003.

GABRIEL, Paul. *Bras de fer KGB-Vatican: dimensions spirituelle et politique du message de Fatima*. Bréchant, Société d'études personnalisées appliquées, Paris, 1969.

GALLO, Max. *Napoleon.* Pocket, Paris, 2002.

GALLOIS, Leonardo. *Historia General de la Inquisicion.* Servicio de Reproduccion de
Libros, Barcelona, 1869.
GARCIA CARCEL, Ricardo, ALABRÜS, Rosa Maria. *Espana en 1700. Austrias o Borbones ?* Arlanza Ediciones. Madrid, 2001. GIBSON, Wendy. *A Tragic Farce: The Fronde (l648-1653).* Intellect, New York. 1998.
GIENAP, William. *Abraham Lincoln and Civil War America: A Biography.* Oxford University Press. New York, 2002.
GILBERT, Martin. *The First World War: A Complete History.* Henry Hoit & Company, New York, 1996.
GIOVACCHINO, Rita di. *Scoop mortale: Mino Pecorelli, storia di un giornalista kamikaze.* T Pironti Edizioni. Napoli, 1994
GIVIERGE, Marcel. *Au Service du chiffre: 18 ans de souvenirs, 1907-1925. NAF* 17573-17575, Bibliothèque Nationale de france (Paris, Franţa).
GONI, Uki. *The Real Odessa: Smuggling the Nazis to Peron's Argentina.* Granta Books, Londra, 2002
GOETZ, Walter. JOACHIMSEN, Paul, MARCKS. Erich. MOMMSEN, Wilhelm. *La Epoca de la Revolucion Religiosa, la Reforma y la Contrarreforma, (1500 – 1660)*, Tomo V. Editorial Kapasa Calpe. Madrid. 1975
GRAU, Gunter. *The Hidden Holocaust?: Gay and lesbian Persécution* in *Germany 1933 – 1945,* Fitzroy Dearborn Publishers, Londra, 1995
GUARINI. Mario. *I Mercanti del Vaticano Affari e Scandati: l'industria della anime,* Kaos Editioni. Milano. 1998
HAMEROW, Theodore S. *Otto von Bismarck A Historical Assestment,* Heath Publishers. Londra. 1972.
HAMILTON-WILLIAMS, David. *The Fall of Napoleon The Final Betrayal.* John Wiley & Sons, Londra. 1996.
HAMMER, Richard. *The Vatican Connection. Mafia & Chiesa come il Vaticano ha comprato azioni false e rubate per un miliardo di dollari.* Tullio Pironte Editore. Napoli. 1983. HANSON, Neil *The Confident Hope of a Miracle: The Real History of the Spanish Armada.* Doubleday, Londra, 2003. HARDMAN, John *Louis XVI,* Yale University Press. New Haven. Connecticut, 1994.
HASTINGS, Max. JENKINS, Simon. *The Battlefor the Falklands*. W.W. Norton & Company. Londra, 1984
HATTAWAY, Herman. *Jefferson Davis, Confederate President.* University Press of Kansas, Kansas. 2002.

HEBBLETHWAITE, Peter. *The Next Pope, A Behind the Scenes Look at How the Succesor to John Paul II will Be Elected and Where He will lead the Church*, HarperCollins Publishers, San Francisco, 2000.

HERMAN, Edward S, BRODHEAD, Frank. *The Rise and Fall ofthe Bulgorian Connection*, Sheridan Square Publishing, Londra, 1986.

HILL, Henry B. Political *Testament of Cardinal Richelieu: The Signifiant Chapters and Supporting Selections*. University of Wisconsin Press, Wisconsin. 1964

HOHNE, Heinz. *Canaris: la véritable histoire du chef du renseignement du III Reich*, Balland, Paris, 1981.

HOUSDEN, Martyn. *Resistance and Conformity in the Third Reich*. Routledge. Londra 1997.

HOWARTH, David. *Waterloo: Great Battles: A Near Run Thing*. Phoenix Press, Londra 2003.

HURLEY, Mark J. *Vatican Star, Star of David: The Untold Story of Jewish.* Sheed and Ward, Londra, 1998.

HUTCHINSON, Robert. *Their Kingdom Come. Inside the secret world of Opus Dei,* St. Martin s Press, New York, 1997.

IDE, Arthur F. *Unzipped, the Popes Bare All. A Frank Study o f Sex & Coruptions in the Vatican.* American Atheist Press, Texas, 1987.

INGLIS, Brian. *Roger Casement.* Penguin Books Limited, Londra. 2003. INSO,Jaime Do. *China.* Ediçoes Europa, Lisabona, 1938. JANSEN, Sharon. *The Monstruos Regiment of Women: Female Rulers in Early Modern Europe.* Palgrave Macmillan, New York, 2002.

JONAH GOLDHAGEN, Daniel. *Le devoir de morale: le rôle de l'Eglise catholipue dans l'holocauste et son devoir non rempli de repentance.* Seuil, Paris, 2004

KAHN, David. *Hitlers Spies: German Military Intelligence in World War II*. DeCape Press, New York, 2000.

– La guerre des codes secrets: des hiéroglyphes a l'ordinateur. InterEdition, Paris, 1980

KAMEN, Henry Arthur. *The War of Succession in Spain. 1700-15*. Indiana University Press, Bloomington, 1969.

- *Spain in the Later Seventeenth Century, 1665-1700*. Longman Group, Londra, 1980

- *Philip V of Spain: The King Who Reigned Twice*. Yale Uniersity Press, New Haven, 2001

KERMOAL, Jacques. *L'Onorata Societa: la veritable histoire de la Mafia.* Editions de la Table Ronde. Paris. 1971.

KERTEER, David I. *Pie IX et l 'enfant juif: l'enlèvement d'Engardo Mortara*, Perrin. Paris. 2001

- Le Vatican contre jes Juifs: le role de la papauté dans l'émergence de l'antisémitisme moderne. R. Laffont. Paris. 2003

KESLEY, Harry *Sir Francis Drake: The Queen's Pirate.* Yale University Press. New Haven, Connecticut. 2000

- *Sir John Hawkins: Queen Elizabeth's Slave Trader*. Yale University Press, New Haven. Connecticut, 2003

KOVALIOV, Eduard. *Atentado en la Piaza de San Pedro.* Editorial Novosti. Moscova. 1985.

KUNG, Hans. *The Catholic Church A Short History*. Modem Library. New York. 2003.

LABENZ, Leopold. *Poland Under Jaruzelski. A Comprehensive Sourcebook on Poland Dunng and After Martial Law*. Scribner Publisher. New York, 1984.

LANGLEY, Edward Frederick. *Henry of Navarre Henry IV of France*. Hale Publishers. Londra. 1998.

LARKIN, Maurice. *Church and State After the Dreyfus Affair*. Harper & Row. New York, 1972.

LE BRIS, Michel. *D'or, de reves et de sang. L'epopee de la flibuste. (1494-1688)* Hachette, Paris. 2001.

LE CARRE, John. *El Traidor del Siglo?* Piaza & Janes Editores. Barcelona, 1991.

LESOURD, Paul. *Entre Roma et Moscou: le jésuite clandestin, Mgr. Michel d'Herbigny*, P Lethielleux, Paris. 1976.

LEVI, Anthony. *Cardinal Richelieu And the Making of France.* Carroll & Graf. New York, 2000.

LIFTON, Robert Jay. *Les médecins Nazis: le meurtre médical et la psychologie du génocide*, R. Laffont. Paris. 1989.

LIVERSIDGE, Douglas. *The Day the Bastille Fell: July 14, 1789. the Beginning of the End of the French Monarchy*. Franklin Watts Incorporated. New York, 1972.

LLOYD, Mark. *The Guinness Book of Espionage*. Da Capo Press. New York, 1994.

LYNCH. John. *The Hispanic World in Crisis and Change, 1598-1700 (History of Spain)*, Blackwell Publishers, Londra, 1992. MACCAFFREY, William Queen *Elizabeth and the Making Policy, 1572-1588*. Princeton University Press, Princeton, 1981. MARSHALL, Samuel Lyman. *The American Héritage History of the World War I* Bonanza Books, New York. 1964

MARTIN, Colin. PARKER, Geoffrey. *Le dossier de l'invincible Armada*, Tallandier. Paris, 1988.

MARTIN, Malachi. *The Jesuits. The Society of Jesus and the Betrayal of the Roman Catholic Church*. Simon & Schuster, New York, 1988.

- *The Keys of this Blood. Pope John Paul II versus Russia and the West for the control of the New World Order*. Simon & Schuster. New York. 1990

MATTINGLY, Garret. *The Defeat of Spanish Armada*, Random House. Londra, 2000.

MAYOR, Adrienne. *Greek Fire. Poison Arrows & Scorpion Bombs Biological and Chemical Warfare in the Ancient World.* Overlook Duckworth, Londra, 2003

MEANS, Howard. *C.S.A.: Confederate States of America.* William Morrow Publisher. New York, 1998.

MILENARIOS, Los. *Via col vento in Vaticano.* Kaos Edizioni, Milano, 1999

MILLER, Randall. STOUT, Harry. *Religion and the American Civil War.* Oxford University Press, New York, 1998

MINERRI, Sergio. SCHWARTZ, Arnold. *The Vatican and Zionism: Conflict in the Holy Land 1895-1925* Oxford University Press. Oxford. 1990

MONTIVONTI, Alberto. *La Germania e la neutralité italiana, 1914- 1915,* Mulino Editure*,* Bologna. 1971

MOOTE, Lloyd. *Louis XIII, the Just*. University of California Press, Los Angeles, 1991

MOOROGH, Michael. *The Unification of Italy.* Palgrave Macmillan. Londra, 2003

MOUSNIER, Roland. *L'assassinat d'Henri IV.* Gallimard. Paria, 1964

NAUNTON, Robert. *Fragmenta Regalia or Observations on Queen Elisabeth, her time and Favourites.* Cerovaki Publishers, Toronto, 1985.

NEILL Stephen. *A History of Christian Missions*. Viking Press, New York, 1994

NICOTRI, Pino. *Mistero Vaticano. La scomparsa di Emanuela Orlandi*. Kaos Edizioni, Milano, 2002

NOUEL, Élise. *Carré d'as.. aux femmes!: Lady Hester Stanhope. Aurélie Picard, Isabelle Berhardt, Marga d'Andurain.* G. Le Prat, Paris, 1977.

O'BEIRNE RANELAGH. John *A Short History of Ireland.* Cambridge University Press, Cambridge, 1995

O'BRIEN, Brendan. *The Long War. The IRA & Sinn Fein from Armed Struggle to Peace talks.* The O'Brien Press, Dublin, 1993.

OCKRENT, Christine, De MARENCHES, Alexandre. *Dans le secret des prinves*, Editione Stock, Paris. 1986

O'DWYER, Margaret. *The Papacy in the Age of Napoleon and the Restoration: Pius VII, 1800-1823.* Rowman & Littlefield, Londra, 1986.

OFFNER, John L. *An Unwanted* War: *The Diplomacy of the United States and Spain over Cuba, 1895-1898*. University of North Carolina Press, Chapel Hill 1992

OSTROVSKY, Victor, HOY, Claire. *By Way of Deception.* Stoddart Publishing Toronto, 1991. OTMAR VON ARETIN, Karl. *El papado y el mundo modemo* Edicciones Guadarrama, Madrid, 1964. OVERY, Richard. *Interrogations: The Nazi Elite in tje Allied Hands, 1945.* Penguin Books, New York, 2002.

PAINE, Lauran. *German Military Intelligence in World War II: The Abwehr*. Stein & Day Publishers, München, 1984.

PAINTER, G.D. *Chateaubriand.* Random House, Londra, 1998. PAKENHAM, Antonia. *James VI of Scotland, I of England*. Random House, New York. 1975.

PALMOWSKI, Jan. *A Dictionary of Twentieth-Century World History*. Oxford University Press, Oxford, 1998.

PAREDES, Javier, Barrio, Maximiliano, RAMOS-LISSÖN, Domingo, SUAREZ, Luis. *Diccionario de los Papas y Concilios*. Editorial Ariel, Barcelona, 1998.

PARIS, Edmund. *The Vatican versus Europe*. The Wickliffle Press, Noua Zeelanda, 1989

PARKER, Geoffrey. *Success is Never Final: Empire, War, and Faith in Early Modern Europe*. Basic Books, Londra, 2002. PASSELECQ, Georges, SUCHECKY, Bernard. *L'encyclique cachée de Pie XI: une occasion manquée de 1 Eglise face a l'antisémitisme*. La Découverte, Paris, 1995.

PERSICO, Joseph E. Nuremberg. *Infamy on Trial*. Penguin Books, New York. 1994

PHELPS, Eric Jon. *Vatican Assassins: Wounded in the House of My Friends*. Halcyon Unified Services, Londra, 2000.

PICHON, Jean-Charles *Histoire universelle des sectes et des sociétés secretes*. Laffont, Paris, 1969.

– *The Vatican and Its Role in World Affairs*. Greenwood Publishing Group. Londra, 1969

PINTO, Paolo. *Vittorio Emanuele II: il re avventuriero.* Arnaldo Mondadori, Milano, 1995.

PIPES, Richard *Russia Under the Balshevik Regime.* Vintage Press, New York, 1996

PLANT, Richard. *The Pink Triangle: The Nazi War Against Homosexuals,* Henry Hoit& Compiny, Inc, New York. 1988. POCHIA. Hsia *The World of Chatolic Renewal 1540-1770*, Cambridge Umversity Press. Cambridge, 1998

POLARD, John F. *Vatican & Italian Fascism*, Cambridge University Press, Cambridge, 1985

- *The Unknown Pope.Benedict XV (1914-J 922) and the Pursuit of Peace.* Geoffrey Publishers, Londra. 1999

POULAT, Emile*. Catholicisme, démocratie et socialisme: le mouvement catholique et Mgr. Benigni de la naissance du socialisme a la victoire du fascisme.* Casterman. Paris, 1977. PROCTOR. Robert N. *Racial Hygiene: Medicine Under the Nazis* Harvard University Press. Cambridge, 1989

RAMEN, Fred. *Reinhard Heydrich: Hangman of the 3rd Reich.* Rosen Publishing Group, Londra. 2001.

RANUM, Orest. *La Fronde.* Seuil, Paris. 1995

RAW, Charles. *The Moneychangers: How the Vatican Bank Enabled Roberto Calvi to Steal $250 Million for the Heads of the P2 Masonic Lodge.* Vintage/Ebury, Londra. 1992.

RAYFIELD, Donald. *Stalin and the Hangmen.* Viking. Londra. 2004

REESE, Thomas J. *Inside the Vatican. The Politics and Organization of the Catholic Church*. Harvard University Press. Cambridge. 1996

RENZI, William. *The Shadow of the Sword: Italy's Neutrality and Entrance into Great War, 1914-1915*. Peter Lang Publisher. New York. 1987.

RESH THOMAS. Jane *Behind the Mask: The Life of Queen Elizabeth I.* Houghton Mifflin, Londra, 1998.

RHODES, Anthony. *The Vatican in the Age of the Dictators, 1922-1945.* Henry Hoit & Company, Inc., New York. 1974

- *The Vatican in the Age of the Cold War 1945-1980.* Michael Russell Publishing Ltd, New York. 1992.

RICCARDl, Andrea. *Il Secolo del Martirio.* Arnaldo Mondadori Spa, Milano, 2000

RIDLEY, Jasper. *Garibaldi* Phoenix Press. Londra, 2001. ROBERT, Denis, BACKES, Ernest. *Révélations*. Éditions des Arènes, Paris, 2001.

ROBINSON, J.G.G. *Historical and Philosophical Memoirs of Pius the Sixth and of his Pontificate*. S. Hamilton, Londra. 1799. SCHAMA, Simon. *Citizens: A Chronicle of the French Revolution*. Vintage, New York, 1990

SCHNEIDER, Peter T. *Reversible Destiny: Mafia, Antimafia and the Struggle for Palermo.* University of California Press, Los Angeles, 2003.

SCHOLDER, Klaus. *The Churches and the Third Reich*. John Bowden Publishers, Londra, 1989

- *A Requiem for Hitler and Other New Perspectives on the German Church Struggle.* John Bowden Publishers, Londra, 1989.

SCOTTA, Antonio. *La conciliazione ufficiosa. Diario del Barone Carlo Monti.* Libreria Editrice Vaticana, Cite du Vatican, 1997.

SERENY, Gitta. *Au fond des ténèbres de l'euthanasie a l'assassinat de masse, un examen de conscience.* Denöel, Paris, 1983.
SHANE, Leslie. *Cardinal Gasquet: A Memoir.* Burns & Oates, Londra. 1953
SHORT, Martin. *Inside the Brotherhood. Explosive Secrets of the Freemasons.* HarperCollins Publishers, New York. 1989.
SINGH, Simon. *Histoire des codes secrets de l'Egypte des pharaons a l'ordinateur quantique.* LGF, Paris, 2001.
SMITH, Denis Mack. *Cavour and Garibaldi 1860: A Study in Political Conflict.* Cambridge University Press, New York. 1985.
- *Mazzini.* Yale University Press. New Haven. Connecticut, 1996. SODERINI, Eduoardo, *Leo XIII, Italy and Franta*, Burns & Oates. Londra, 1935
SPENCE, Jonathan D. *Emperor of China: Self-Portrait of K'ang-Hsi.* Vintage Press, New York, 1988
- *Le Palais de memoire de Matteo Ricci,* Payot, Paris, 1986
- *The Chan's Great Continent: China in Western Minds,* New York, 1999
STAJANO, Corrado. *Un eroe borghese: il caso dell avvocato Giorgio Ambrosoli assassinato dalia mafia politica*. Einaudi Edizioni. Torino. 1991.
STEHLE, Hansjakob. *The Eastern Politics of the Vatican. 1917-1979*, Ohio University Press, Ohio. 1981
STEHLIN, Stewart A. *Weimar and the Vatican 1919-1933: German-Vatican Diplomatic Relations in the Interwar Years*. Princeton University. Princeton, 1999
STRINBERG, Jonathan. *All or Nothing: The Axis and the Holocaust 1941- 1943*, Routledge, Londra, 2002.
STERLING, Claire. *Le temps des assassins.* Marabout, Paris, 1985.
STEVENSON, David. *Cataclism: The First World War As Political Tragedy,* Basic Books, Londra. 2004
STIEBER, Wilhelm. *The Chancellor's Spy: Memoirs of the Founder of Modem Espyonage.* Grove Prees, Londra. 1981. STRACHEY, Lytton. *Elizabeth and Essex: A Tragic History*, Hangest Books, Londra, 2002.
STRADLING, Robert A. *Philip IV and the Government of Spain, 1621-1665*. Cambridge University Press, Cambridge, 1988. STRONG, Roy. *Gloriana: The Portraits of Queen Elizabeth I*. Pimlico, Londra, 2003.
SUTHERLAND, Norman. *The Massacre of St. Bartholomew and the European Confict 1559-1572*. Barnes & Noble, New York, 1996.
TASK, David F. *The War With Spain in 1898.* University of Nebraska Press Lincoln, 1997.
THACKRAH, John Richard. *Dictionary of Terrorism.* Routledge, Londra, 2004.

THATCHER, Margaret. *10 Downing Street: mémoires.* Albin Michel, Paris, 1993.
THOMAS, Gordon. Gideon's *Spies. The History of Mossad.* St. Martin Press. New York, 1998.
TRENTE, Joseph J. *The Secret History of the CIA*. Random House Inc., New York, 2001
TRETJAKEWITSCH, Leon. *Bishop Michel d'Herbigny SJ and Russia: a pre-ecumenical approach to Christian unity*. Augustinus-Verlag, Berlin, 1990.
URQUHART, Gordon. *The Pope's Armada. Unlocking the Secrets of mysterious and Powerful New Sects in the Church.* PRomatheus Books, New York, 1999.
VAN DEE, Eugene H. *Sleeping Dogs and Popsicles: The Vatican Versus the KGB.* Rowman & Littlefield, New York, 1996. VERBIST, Henri. *Les Grondes controverses de l'eglise contemporaine*. Éditions Rencontre, Lausanne, 1971.
WALSH, Michael J. *The Conclave: A Sometimes Secret and Occasionally Bloody History of Papal Elections*. Sheed and Ward, Londra, 2003. WEALE, Adrian. *Patriot Traitors: Roger Casement, John Amery and the Real Meaning of Treason*. Penguin Books Limited, Londra, 2001.
WEIB, Alison. *Mary, Queen of Scots and the Murder of Lord Darnley.* Random House
Ltd., Londra, 2003.
WEST, Nigel. *The Third Secret. The CIA, Solidarity and the KGB's Plot to Killt the Pope*, HarperCollins Publishers, Londra, 2001.
WILLIAMS, Neville. *All the Queen* 's *Men: Elizabeth I and Her Courtiers,* Cardinal, Londra , 1974
- A Tudor Tragedy: Thomas Howard. Fourth Duke of Norfolk. Barrie & Jenkins, Londra, 1989
WILLIAMS, Paul L. *The Vatican Exposed. Money. Murder and the Mafia.* Promatheus Books. New York. 2003.
WILLIAMSON, Murray. BERNSTEIN, Alvin. *The Making of Strategy: Rulers, States, and War.* Cambridge University Press. Cambridge, 1996
WILLS, Garry. *Pecado Papal. Las deshonestidades morales de la Iglesia catolica.* Ediciones B, Barcelona, 2001
WOLF, Markus, McELVOY, Anne. *L homme sans visage: mémoires du plus grand maître-espion communiste.* Pion. Paris. 1998.
WOODWARD, Bob. CIA: *guerres secrètes, 1981-1987.* Stock. Paria, 1987
YALLOP, David A. *Au nom de Dieu.* Pocket, Paris, 1985.
- To the Ends of the Earth. To the Hunt of the Chacal. Poetics Products Ltd. Londra 1993.

YOUNGSON, Robert. *Medical Curiosities: A Miscellany of Medical Odditiet, Horrors and Humors*. Carroll &. Graf, Londra, 1997.

ZUCCOTTI. Susan. *Under His Very Windows. The Vatican and the Holocaust in Italy*. Yale University Press, New Haven, 2002.

ZWEIG, Stefan. *Marie Stuart.* Grasset, Paris, 2004.

- Fouche. Grasset, Paris, 2003.

Ouvrage collectif. *Ciudad del Vaticano.* Editoriale Atesina. Trente, 1971.

Ouvrage collectif. *Dictionary of Beliefs and Religions*. W & R Chambers Ltd, Londra, 1992.

Ouvrage collectif. *Cran Cronica de la Segunda Guerra Mundia*l. 3 Volûmenes. Readers Digest, Madrid, 1965.

Ouvrage collectif. *La Stampa a Florence, 1471-1550: Omaggio a Roberto Ridolfi.* LS. Olschki, Roma, 1984.

ARHIVE CONSULTATE

Active Museum of German Jewish History (Wiesbaden, Germania).
Alexander Ganse Archives (www.zum.de/whkmla)
Amencan Catholic Historical Association (Washington, SUA)
Archives du Ministere des Affaires Étrangères (Paris, Franţa)
Archives Nationales (Paris, Franta)
Archivio Centrale dello Stato (Roma, Italia)
Archivio del Ministero per i Beni e la Attivittâ Culturali (Roma, Italia)
Archivio del Istituto per la Storia del Risorgimento Italiano (Roma, Italia)
Archivio dell'Istituto storico italogermanico in Trento (Jahrbuch des Italianisch-deutachen Historischen Instituts in Trient) (Bologna, Italia)
Archivio délla Société Romana di Storia Patria (Roma. Italia)
Archivio dell'Accademia Ecclesiastica Napoletana di S. Pietro in Vinculis (Napoli, Italia)
Archivio di Nuova Rivista Storica (Milano, Italia)
Archivio per la storia ecclesiastica dell'Umbria (Italia)
Archivio Segreto Vaticano (Vatican)
Archivio Storico di Malta (Roma, Italia)
Archivio Storico della Sacra Congregazione degli Affari Ecclesiastici Straordinari (Vatican)
Archivio Storico per le Province Napoletane (Napoli. Italia)
Archivio Trentino (Trente. Italia)
Archivo General de Indias (Sevilla. Spania)
Archivo General de Simancas (Valladolid, Spania)
Archivo Histörico Nacional (Madrid, Spania)
Arrhiros de la Comision de Esclarecimiento de las Actividades Nazis en Argentina (Ceana) (Buenos Aires. Argentina)
Archivum Histoncum Soctetatis Iesu (Roma, Italia)
Arnold Daghani Collection
Bibliothèque Nationale de Franţa (Pans. Franta)
Catholic Historica1 Review Archives (Washington, SUA)
Center for German-Jewish Studies. University of Sussex (Sussex, Marea Britanie)
Christ Churrh Cathedral Dublin Ireland Library and Archives (Dublin, Irlanda)
David M. Cheney Archives (www cathohc-hierarchy.org)
Institute of Documentation in Israel for the Investigation of Nazi War Crimes (Haifa, Israel)

National Archives and Record Administration (Washington SUA) National Library of Ireland (Dublin, Irlanda)
Public Record Office (Londra, Marea Britanie)
Public Record Office. Kingdom of Scotland (Edinburg. Marea Britanie)
Royal Geographical Society (Londra. Marea Britanie)
Ruhr-Universität Bochum (Westphaha. Germania)
The National Archives of Ireland (Dublin, Irlanda)
The Catholic University of America (Washington, SUA)
Uniwersytetu Jagiellonskiego (Cracovia, Polonia)

Mulţumiri

Surselor care mi-au oferit un ajutor inestimabil şi care mi-au cerut să nu fie citate în această carte.

Arhiviştilor şi bibliotecarilor care muncesc în cele treizeci şi nouă de instituţii din patruzeci de ţări cărora m-am adresat. Fără documentele care mi-au fost puse la dispoziţie, n-aş fi putut scrie această carte.

Lui Tuhviah Friedman, directorul Institutului de documentare pentru cercetare asupra crimelor din războiul nazist, de la Haifa (Israel), pentru că mi-a procurat toată documentaţia referitoare la relaţiile Vaticanului cu Germania nazistă, informaţiile asupra rolului pe care l-au jucat membrii din ierarhia vaticană în evadarea criminalilor din războiul nazist, ca şi la dosarele originale referitoare la înalţi demnitari nazişti care au întreţinut contacte cu Pius XII în timpul ocupaţiei din Italia.

Lui Alison Weir pentru magnifica sa documentaţie asupra reginei Mariei Stuart şi a epocii sale.

Lui Dorothee Lottmann-Kaeseler, directoarea de la Active Museum of German Jewish History, de la Wiesbaden, Germania.

Lui Debbie Weierman, din cartierul general al FBI de la Washington, pentru că mi-a dat liber acces la documentele asupra preşedinţiei lui Ronalf Reagan.

Lui Lee Strickland, coordonator al Biroului de informaţii al CIA, de la Washington, pentru că mi-a dat liber acces la documentele asupra intervenţiei Statelor Unite în Polonia.

Lui William B. Black, Jr., sub-director al Serviciului central de securitate al Agenţiei de Securitate Naţională (NSA), de la Fort Meade (Maryland)

Lui David M. Cheney, pentru că mi-a permis să examinez magnificele sale arhive istorice foarte documentate asupra ierarhiei catolice şi a curiei romane. Fără ele, mi-ar fi fost foarte dificil să scriu această carte.

Lui Marisol Blanco-Soler, Jose Miguel Carillo de Albornoz, Marisa Gonzâlez Serna, Soledad Abellan şi Javier Soriano, pentru că mi-au împrumutat manuscrisele pe care mi-ar fi fost foarte dificil să le găsesc singur.

Lui Jose Manuel Vidal, pentru inestimabile lui sfaturi de expert şi pentru că şi-a luat dificila sarcină să citească manuscrisul.

Lui Juan Torres, pentru că m-a ajutat să-mi protejez acest text de atacurile informatice, şi lui SET127, că n-a încercat să forţeze această protecţie.

Lui Manuel Fernandez Alvarez, un maestru autentic, şi pentru ceea ce am aflat citind cartea sa Felipe II y su tiempo (Filip II şi timpul său).

Lui Luis Arbaiza Blanco-Soler, căruia nu ştiu dacă trebuie săi mulţumesc sau nu pentru că m-a împins să scriu această carte în cursul verii lui 2003. În orice caz, eu îi mulţumesc.

Olgăi Adeva, pentru întreaga atenţie pe care a purtat-o textelor mele.

Lui Pilar Cortez, editoarea mea, pentru că a crezut în această istorie şi în mine.

Şi, în sfârşit, o mulţumire foarte specială tuturor acelor persoane şi instituţii care mi-au presărat drumul cu bariere, piedici şi restricţii pentru a evita ca această carte să fie ceea ce este azi. Aceasta mi-a permis să-mi ascut curiozitatea şi, în consecinţă, căutările.

Tuturor acestora, mulţumirile mele cele mai umile şi sincere. O parte din această carte le aparţine.